

แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

วิทยานิพนธ์
ของ
บุลากร สมไสย

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์
กันยายน 2564
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

วิทยานิพนธ์
ของ
บุลากร สมไสย

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์
กันยายน 2564
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Guidelines for the development of the criteria for Pong Lang band contest

Bulakorn Somsai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements

for Doctor of Philosophy (Music)

September 2021

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนายบุลากร สมไสย แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รศ. ดร. เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อ. ดร. กฤษกร อ่อนละมุล)

.....กรรมการ

(ผศ. ดร. สยาม จวงประโคน)

.....กรรมการ

(อ. ดร. ธนภร เฟ่งศรี)

.....กรรมการ

(ผศ. ดร. คมกริช การินทร์)

มหาวิทยาลัยขอนแก่นให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....
(ผศ. ดร. คมกริช การินทร์)

คณบดีวิทยาลัยดุริยางคศิลป์

.....
(รศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง		
ผู้วิจัย	บุลากร สมไสย		
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร. กฤษกร อ่อนละมูล		
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต	สาขาวิชา	ดุริยางคศิลป์
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีที่พิมพ์	2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีความมุ่งหมายเพื่อ 1. เพื่อศึกษาประวัติการประกวดวงโปงลาง 2. เพื่อวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง 3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่การวิจัยคือเวทีการประกวดวงโปงลาง 3 เวที ได้แก่ การประกวดวงโปงลางฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ การประกวดวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน และการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทย โดยรวบรวมข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม ตามความมุ่งหมายของการวิจัย ทำการรวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยพบว่า

1.การประกวดวงโปงลางมีขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2518 ที่สถานีวิทยุ 909 จังหวัดสกลนคร ซึ่งยังไม่มีเกณฑ์การประกวด ต่อมาในปี พ.ศ. 2530 มีการจัดประกวดวงโปงลางที่จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีการสร้างเกณฑ์การประกวดขึ้นมาใหม่ ในปี พ.ศ. 2530 มีการประกวดวงโปงลางในงานศิลปะหัตถกรรมเป็นครั้งแรก

ต่อมาในปี 2549 มีการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยเป็นครั้งแรก และในปี พ.ศ. 2551 มีการจัดการประกวดฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ขึ้นเป็นครั้งแรก

2. จากการวิเคราะห์เกณฑ์ การประกวดวงโปงลางทั้งสามสนาม พบว่า เกณฑ์การประกวดวงโปงลางมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละปี และมีการพัฒนาให้ดีขึ้นในตามลำดับ มีบางปีไม่มีการเปลี่ยนแปลงเกณฑ์การประกวด ส่วนปีที่มีการเปลี่ยนแปลงก็มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ได้แก่กติกาการประกวด เกณฑ์การให้คะแนนและข้อบังคับต่างๆที่เกี่ยวกับการประกวด

3.พบว่า กติกาการประกวดด้านเวลาการประกวด ควรมีการแยกเวลาในการตั้งเครื่อง เวลาในการแสดง และเวลาในการเก็บเครื่องดนตรี ออกจากกันอย่างชัดเจน และจะต้องกำหนดลายเพลงที่แต่งขึ้นใหม่โดยยังไม่เคยเผยแพร่จากที่ใดมาก่อน โดยต้องมีการกำหนดลายพื้นบ้านแบบดั้งเดิมเพื่อเป็นการอนุรักษ์ ด้านเกณฑ์การตัดสินและการให้คะแนน ให้มีการตัดสินโดย

การจัดลำดับ โดยใช้หลักการเกี่ยวกับค่าความถี่ พร้อมให้เหตุผลว่าได้ลำดับต่าง ๆ เพราะเหตุใด และ ผู้ที่จะมาเป็นกรรมการการตัดสินการประกวดวงโปงลาง จะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมี ความเชี่ยวชาญในด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน

คำสำคัญ : เกณฑ์การประกวด, แนวทางพัฒนา, วงโปงลาง

TITLE	Guidelines for the development of the criteria for Pong Lang band contest		
AUTHOR	Bulakorn Somsai		
ADVISORS	Kritsakorn Onlamul , Ph.D.		
DEGREE	Doctor of Philosophy	MAJOR	Music
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2021

ABSTRACT

The purposes of this qualitative research were these: 1. To study the background of the Pong Lang Band Contest, 2. To analyze the Pong Lang Contest, 3. To find the guidelines for the development of Pong Lang Band Contest criteria. Research instruments were a survey form, an observation form, and an in-depth interview form. Three research areas selected were the stages of Pong Lang Fon Lam Khan Band Contest, the stages of Pong Lang Band Contest in Student Arts and Crafts Competition, and the stages of Thailand Pong Lang Band Championship. Research data were collected from a document study and a field study according to the research purposes. The research data were collected and analyzed according to the research purposes. Research results revealed as follows:

1. The Pong Lang Band Contest started first in 1975 at Radio Station 909, Sakon Nakhon Province. At that time there were no contest criteria. Later in 1987, there was a Pong Lang Contest held in Kalasin Province with the creation of new contest criteria. The first time of the Pong Lang Contest was held in Arts and Crafts Competition in 1987. Later in 2006, the first time of Thailand Pong Lang Band Championship was held and the first time of Pong Lang Fon Lam Khan Band Contest was held in 2008.

2. The results of the analysis of the criteria for the three stages of the Pong Lang Band Contest revealed that the criteria for the Pong Lang Band

Contest were changed each year and have a better development respectively. There were some years that the contest criteria were not changed. For the year that the criteria were changed, the changes include contest rules, scoring criteria, and various regulations related to the contest.

3. Time contest rules should be separated clearly such as a time for the installation of instruments, a show time, and a time to keep the instruments. A new song performing pattern must be composed and it has never been shown anywhere before. There must be a set of traditional folk songs to be played for conservation. Judging and scoring criteria are judged by grading using the principle of frequency values as well as giving reasons that why each band has a different order. The judges of the contest must be knowledgeable and capable of Isan folk music.

Keyword : Contest criteria, Development approach, Ponglang band

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์คำแนะนำอย่างดีจาก ศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรีประธานกรรมการสอบ อาจารย์ ดร.กฤษกร อ่อนละมุล อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมกริช การินทร์ กรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สยาม จวงประโคน กรรมการสอบ อาจารย์ ดร.ธนกร เฟ่งศรี กรรมการสอบ รองศาสตราจารย์ จตุพร สีม่วง กรรมการสอบ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องตั้งแต่ต้นจนเสร็จ เรียบร้อย ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญชัย ชนไฟโรจน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทินกร อุตตไพบูลย์ อาจารย์ ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ดร.ทูลทองทองใจ ซึ่งรัมย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หิรัญ จักรเสน ดร.พรสวรรค์ พรตรก้อ ดร.วิญญู ฌีวรัตน์ อาจารย์ ฉวีวรรณ พลธรรม อาจารย์ ธงชัย คำ โสภา อาจารย์โสโชค สุโนนตาด ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ จนทำให้ วิทยานิพนธ์สำเร็จลงด้วยดี

ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ให้ความรัก ความอบอุ่น และช่วยสนับสนุน ให้กำลังใจตลอด มา พร้อมทั้ง คุณตา คุณยาย ที่คอยเป็นกำลังใจให้หลานได้สำเร็จการศึกษา ตลอดจนบูรพาจารย์ทุกท่าน ที่สร้างพื้นฐานการศึกษาให้กับผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

บุลากร สมไสย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพประกอบ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
1. ความรู้เกี่ยวกับวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง.....	7
2. องค์ความรู้เกี่ยวกับการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง	93
3.องค์ความรู้เกี่ยวกับการประกวดดนตรีไทย.....	123
4.องค์ความรู้เกี่ยวกับการประกวดดนตรีสากล	128
5 แนวคิดการพัฒนามาตรฐาน ตัวชี้วัด และเกณฑ์การประเมิน.....	142
6. องค์ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนางโปงลาง.....	145
7. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	156
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	163

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	186
1. ขอบเขตในการวิจัย	186
1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	186
1.2 ระยะเวลาในการวิจัย.....	187
1.3 วิธีวิจัย	187
1.4 ขอบเขตพื้นที่ในการวิจัย.....	187
1.5 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล.....	187
2. วิธีดำเนินการวิจัย.....	188
2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	188
2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	189
2.3 การจัดการกระทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	190
2.3.1 การจัดการกระทำกับข้อมูล	190
2.3.2 วิเคราะห์ข้อมูล.....	190
2.4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	191
บทที่ 4 ประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโปงลาง.....	192
4.1 ประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโปงลาง	192
บทที่ 5 การวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง	204
5.1 วิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง	204
บทที่ 6 แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง	267
6.1. แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง.....	267
6.1.1 เกณฑ์การประกวดวงโปงลางในปัจจุบัน	267
6.1.1.1 ด้านเกณฑ์การตัดสิน.....	267
6.1.1.2 ด้านคณะกรรมการตัดสิน.....	275
6.2 แนวทางการสร้างเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง	277

6.2.1 ด้านคณะกรรมการสร้างเกณฑ์การประกวด.....	277
6.2.2 ด้านการสร้างเกณฑ์การประกวด.....	277
6.3 แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง.....	281
6.3.1 ด้านผู้เข้าแข่งขัน.....	281
6.3.2 ด้านกติกาในการประกวด.....	288
6.3.3 ด้านเกณฑ์การให้คะแนน.....	296
6.3.4 ด้านรางวัลในการประกวด.....	308
3.3.5 ด้านคณะกรรมการ.....	311
บทที่ 7 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	321
ความมุ่งหมายของการวิจัย	321
สรุปผล.....	321
อภิปรายผล.....	325
ข้อเสนอแนะ	328
บรรณานุกรม.....	330
ประวัติผู้เขียน.....	408

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1: พัฒนาการในการประกวดวงโปงลาง.....	201
ตารางที่ 2 : วิเคราะห์เปรียบเทียบเกณฑ์การประกวดวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรม ปี 2556 และปี 2558	207
ตารางที่ 3 : วิเคราะห์เปรียบเทียบเกณฑ์การประกวดวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรม ปี 2558 และปี 2559	211
ตารางที่ 4 : วิเคราะห์เปรียบเทียบเกณฑ์การประกวดวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรม ปี 2559 และปี 2560	217
ตารางที่ 5 : วิเคราะห์เปรียบเทียบเกณฑ์การประกวดวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรม ปี 2560 และปี 2561	222
ตารางที่ 6: เปรียบเทียบวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลางฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ปี 2556 และปี 2557	231
ตารางที่ 7 : เปรียบเทียบวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลางฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ปี 2557 และปี 2560	240
ตารางที่ 8 : เปรียบเทียบวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลางฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ปี 2560 และปี 2562	249
ตารางที่ 9 : เปรียบเทียบวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลางซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ปี พ.ศ. 2559 และปี พ.ศ. 2561.....	265

สารบัญภาพประกอบ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย	6
ภาพประกอบ 2 พิณโบราณทรงแตงโม	50
ภาพประกอบ 3 พิณโบราณทรงเมล็ดข้าว	51
ภาพประกอบ 4 พิณรูปฟัก(รูปบักได้น)ที่พัฒนารูปทรงมาจากพิณโบราณ.....	51
ภาพประกอบ 5 พิณรูปหัวใจ	52
ภาพประกอบ 6 พิณรูปใบโพธิ์ (วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 77).....	52
ภาพประกอบ 7 พิณรูปหัวพญานาค	53
ภาพประกอบ 8 วงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ปี 2543.....	54
ภาพประกอบ 9 ฟ้อนมโนราห์เล่นน้ำ	68
ภาพประกอบ 10 ฟ้อนแม่บทอีสาน	71
ภาพประกอบ 11 ฟ้อนสังข์สินไชย	71
ภาพประกอบ 12 ฟ้อนเตี้ยเดือนห้า	72
ภาพประกอบ 13 ฟ้อนเซียงซ้อง	73
ภาพประกอบ 14 ฟ้อนดิ่งครกดิ่งสาก.....	74
ภาพประกอบ 15 ฟ้อนนางดั่ง	74
ภาพประกอบ 16 เซ็งบั้งไฟ.....	75
ภาพประกอบ 17 ฟ้อนทำนา.....	76
ภาพประกอบ 18 ฟ้อนสาวหลอก.....	76
ภาพประกอบ 19 ฟ้อนเตี้ยเกี้ยว.....	77
ภาพประกอบ 20 ฟ้อนแมงตับเต่า	78
ภาพประกอบ 21 ฟ้อนกั๊บกั๊บลำเพลิน	79

ภาพประกอบ 22 ฟ็อนโหวด.....	80
ภาพประกอบ 23 อาจารย์ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์.....	268
ภาพประกอบ 24 ศ.ดร. เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี.....	273
ภาพประกอบ 25 อาจารย์ฉวีวรรณ พลธรรม.....	283
ภาพประกอบ 26 ดร. วรศักดิ์ วรยศ.....	284
ภาพประกอบ 27 อาจารย์ธงชัย คำโสภา.....	287
ภาพประกอบ 28 ดร. ทูลทองใจ ชึ่งรัมย์.....	291
ภาพประกอบ 29 ผศ.ดร. ทินกร อัดตไพบูลย์.....	292
ภาพประกอบ 30 ดร.พรสวรรค์ พรดอนก้อ.....	293
ภาพประกอบ 31 ดร.วิญญู ฝิวรัตน์.....	294
ภาพประกอบ 32 ผศ.ดร. หิรัญ จักรเสน.....	301

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ดนตรีพื้นบ้านเป็นศิลปะที่แสดงออกถึงการสืบทอดทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของไทย ซึ่งการแสดงดนตรีพื้นบ้านของแต่ละภาคจะออกมาในรูปแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับอิทธิพลทางภูมิศาสตร์ สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม การประกอบอาชีพ ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และนิสัยของประชาชน ในท้องถิ่นนั้น จึงทำให้การแสดงดนตรีพื้นบ้านแตกต่างกันออกไปด้วย ดนตรีพื้นบ้านเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของชาวบ้าน ในการนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรีตามความคิดของตน เพื่อความบันเทิง ความสนุกสนาน ผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อย จากการทำงาน ดนตรีพื้นบ้าน ภาคอีสานเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมพื้นบ้าน

แต่เดิมดนตรีพื้นบ้านอีสานมีลักษณะเป็นการบรรเลงเดี่ยว ไม่นิยมนำดนตรีพื้นบ้านมาบรรเลงประสมด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น ไม่สะดวกในเรื่องของเวลา ทำนองเพลงที่บรรเลงร่วมกันมักประสานกันยาก เพราะไม่มีการบันทึกตัวโน้ต ผู้บรรเลงจะบรรเลงไปตามความสามารถและตามความถนัดของตน เช่น เดี่ยวแคน เดี่ยวพิณ เดี่ยวโปงลาง (วิรัช บุษยกุล, 2524) ด้วยเหตุผลที่ว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมและแต่ละหมู่บ้านการเดินทางไปมาหากันไม่สะดวก โอกาสที่ทำให้การรวมกลุ่มวงเล่นดนตรีจึงเป็นไปได้ยาก ต่อมาเมื่อสังคมและวัฒนธรรมได้เจริญก้าวหน้าเกิดความสะดวกสบายในหลาย ๆ ด้าน จึงทำให้ชาวบ้านมีเวลาที่จะพบปะและบรรเลงดนตรีร่วมกัน เกิดเป็นวงดนตรีพื้นบ้านต่าง ๆ วงดนตรีพื้นบ้านอีสาน จึงเกิดขึ้นตั้งแต่นั้นมา

วงโปงลางก็เป็นดนตรีพื้นบ้านที่ได้นำเอาดนตรีที่อยู่ในท้องถิ่นภาคอีสานมาเล่นร่วมกันเป็นการริเริ่มพัฒนาการแสดงดนตรีพื้นบ้าน โดยนายเปลื้อง ฉายรัศมี ได้คิดนำเอาโปงลางมาบรรเลงร่วมกับพิณ แคน กลอง โหวด ไทซอง ฉิ่ง ฉาบ กับแก๊บจึงได้เกิดวงดนตรีพื้นบ้านที่เรียกกันว่า “วงโปงลาง” และได้แพร่หลายเข้ามาในสถานศึกษา และมีการประยุกต์การแสดงดนตรี ประกอบเข้ากับการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน จนเป็นที่นิยมอย่างสูง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ วงโปงลางได้รับการถ่ายทอดต่อกันมา มีการเรียนการสอนเพื่อการสืบทอดในมหาวิทยาลัย ในภาคอีสาน และกำลังได้รับความนิยมในวงการศึกษา ผู้บริหารหลาย ๆ โรงเรียนให้ความสำคัญกับการจัดตั้งวงดนตรีโปงลางมีการเรียนการสอนจนประสบความสำเร็จจากการประกวด ก็มีการเผยแพร่ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทำให้สามารถถ่ายทอดและเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วมีการสร้างสรรค์งานใหม่ขึ้นมามากมายแต่ละโรงเรียนมีการเรียนเกี่ยวกับวงดนตรีพื้นบ้านซึ่งจัดตั้งเป็นชุมนุมดนตรีพื้นบ้าน และแต่ละโรงเรียนมีกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การสอนหลากหลายวิธีเช่นการถ่ายทอดจากครูวิทยากรท้องถิ่นทางดนตรีพื้นบ้าน ใน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดนตรีพื้นบ้านอีสาน มีการเสนอทักษะดนตรีต่างๆอย่างครบถ้วน สมบูรณ์ ทักษะดนตรีประกอบไปด้วย การฟัง การร้อง การเคลื่อนไหว การสร้างสรรค์ วงดนตรี พื้นบ้านได้รับการจัดตั้งและพัฒนาโดยสถานศึกษาต่างๆในภาคอีสานทำให้มีการสืบทอดเผยแพร่ ดนตรีพื้นบ้านอย่างแพร่หลาย

ดนตรีพื้นบ้านระดับมัธยมศึกษา ซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลได้สนับสนุนโครงการให้กับโรงเรียนได้ จัดกิจกรรมทางด้านดนตรี นาฏศิลป์ให้กับนักเรียนเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมทางด้านดนตรี และเป็นการ อนุรักษ์การแสดงท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนกำหนดนโยบายและจัดทำโครงการ การตั้งวง ดนตรี ซึ่งทางภาคอีสานหลายโรงเรียนนิยมที่จะตั้งวงโปงลาง เพราะใช้งบประมาณไม่มากนักแต่ ปัจจุบันหลายโรงเรียนยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนดนตรีควรมีการเสนอทักษะดนตรีต่างๆอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ทักษะดนตรีประกอบไปด้วย การฟังการร้องการเคลื่อนไหวการสร้างสรรค์(ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2540)

ดังนั้น ในปัจจุบันรัฐบาลได้สนับสนุนโครงการกิจกรรมด้านดนตรี นาฏศิลป์ ในระดับ มัธยมศึกษาโดยในภาคอีสานหลายโรงเรียนจะนิยมตั้งวงโปงลาง เพราะใช้งบประมาณไม่มาก แต่ยัง ขาดบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน

การพัฒนาและสืบสานศิลปะการแสดงของวงดนตรีพื้นบ้าน (วงโปงลาง) เป็นการพัฒนา ศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้านให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ทำอย่างไรที่จะให้การแสดงดนตรีพื้นบ้าน แสดงได้น่าดู น่าชมทำทุกวิถีทางให้ผู้ชมติดอกติดใจ ในเรื่องการสืบทอดดนตรีพื้นบ้านได้เปิดสอนที่ บ้านในช่วงเวลาปิดเทอมมีเด็กเยาวชนในชุมชนมาเรียน การพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ในส่วนของ สถาบันการศึกษาควรจัดหลักสูตรศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย ศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้าน เด็กรุ่น หลังจะได้เรียนรู้ถูกต้อง โดยเชิญนักปราชญ์ครูผู้สืบทอด ที่มีความรู้เรื่องดนตรีพื้นบ้านเป็นผู้ถ่ายทอด ความรู้ให้ ยกย่องเชิดชูครูผู้สืบทอดมีผลงานดีเด่นเพื่อจะได้ทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศชาติ (ว่าที่ ร.ต. เสกสรรค์ โสดีเสียว, 2554)

ดังนั้น การพัฒนาและสืบสานศิลปะการแสดงของวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง ต้อง ถ่ายทอดไปสู่เยาวชนโดยการเปิดสอนดนตรีพื้นบ้าน โดยเชิญนักปราชญ์มาเป็นผู้ถ่ายทอด และยกย่อง เชิดชูครูผู้ถ่ายทอดให้มีเกียรติศักดิ์ศรีในสังคม

วงโปงลางศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน ในปัจจุบันมีการพัฒนาทางด้านการบริหารจัดการ ของวงมากขึ้น ซึ่งในอดีตวงโปงลางนั้น เป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อความสุขในกลุ่มเล็กๆเท่านั้นในการ ดำเนินกิจกรรมของวงโปงลาง ก็จะช่วยกันทุกกิจกรรมมีหัวหน้าเพียงคนเดียว อุปกรณ์ทุกอย่างช่วยกัน ทำ แต่ในปัจจุบันวงโปงลางที่เกิดในสถานศึกษาแต่ละแห่งมีการพัฒนาแบบมืออาชีพมากขึ้น มีการทำ เป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม มีการออกเผยแพร่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งวงโปงลางที่ ประสบความสำเร็จส่วยใหญ่จะแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน มีการบริหารจัดการในแต่ละด้าน มีหัวหน้า

แต่ละชุด ซึ่งทำให้การดำเนินกิจกรรมมีการมอบหมายหน้าที่ของแต่ละฝ่ายชัดเจน ซึ่งแต่ละฝ่ายก็ทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ ไม่ก้าวก่ายซึ่งกันและกันทำให้การแสดงไหลลื่น ไม่สะดุด ผู้ชมการแสดงก็สนุกสนานไม่ขาดตอน การจัดอุปกรณ์ก็พร้อมเพียง จนส่งผลให้วงโปงลางศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานได้รับความนิยมจนถึงปัจจุบัน (วิญญู ฌิวิรัตน์, 2558)

ดังนั้น วงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลางมีการพัฒนาและมีการบริหารจัดการแบบมืออาชีพ ทำให้หลายวงประสบความสำเร็จ จนเป็นที่นิยมได้ออกเผยแพร่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การประกวดโปงลางเกิดขึ้นครั้งแรก ในราวปี พ.ศ. 2518 - 2519 ที่สถานีวิทยุ 909 จังหวัดสกลนคร โดยมีวงโปงลางเข้าประกวด ได้แก่ วงโปงลางหนุ่มมะพร้าวหัวสาวดอกคูณ ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, วงดงสวรรค์สันติสุข จังหวัดอุดรธานี, วงโหวดเสียงทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด, วงศศิธร อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ฯลฯ ในการประกวดในสมัยนั้น มีการให้คะแนนในภาพรวม ไม่มีการแยกคะแนนเป็นแต่ละด้าน โดยตัดสินในภาพรวม ว่าวงใดเล่นดนตรีและการแสดงได้ดีกว่า ก็จะเป็นวงชนะเลิศ

ต่อมาการประกวดวงโปงลางมีการประกวดเกิดขึ้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยท่านผู้ว่าราชการในขณะนั้น ได้ให้แต่ละอำเภอส่งวงโปงลางเข้าประกวดที่จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยยังไม่มีการส่งวงโปงลางจากจังหวัดอื่นเข้าร่วมประกวด ในปี พ.ศ. 2532 จังหวัดกาฬสินธุ์ได้จัดการประกวดวงโปงลางประจำปีอีก และในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2532 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้ทรงโปงลางที่วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ และในปีต่อมา จึงได้กำหนดให้วันที่ 26 กุมภาพันธ์ ของทุกปี เป็นงานมหกรรมการประกวดวงโปงลางของจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยวงที่ได้รับรางวัลชนะเลิศจะได้รับถ้วยพระราชทานของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีพร้อมเงินรางวัล และในบางปีบางอำเภอของจังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่มีวงโปงลางเข้าประกวด ก็พากันไปว่าจ้างวงโปงลางมาจากที่อื่นมาประกวด เมื่อคณะกรรมการจัดงานของจังหวัดกาฬสินธุ์ทราบ จึงมีการเปิดให้วงโปงลางจากจังหวัดอื่นมาร่วมประกวดด้วย แต่เนื่องจากคณะกรรมการตัดสินการประกวดวงโปงลาง ยังเป็นกรรมการชุดเดิมที่มีกรรมการจากต่างจังหวัดจึงไม่ยอมรับผลการตัดสิน คณะกรรมการจัดงานจึงได้เชิญหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ มาร่วมเป็นกรรมการด้วย และเกณฑ์การประกวดก็มีการพัฒนามาเป็นลำดับ

ต่อมาการแสดงวงโปงลางมีการเล่นแพร่หลายขึ้น จังหวัดต่าง ๆ จึงมีการจัดประกวดวงโปงลางขึ้นที่จังหวัดของตน เช่น งานไหมจังหวัดขอนแก่น งานบุญพระเวทจังหวัดร้อยเอ็ด โดยแต่ละจังหวัดก็มีการกำหนดเกณฑ์การประกวดแตกต่างกันออกไป

การแพร่กระจายของการแสดงโง่งกลางเข้าสู่สถานศึกษาระดับประถมและมัธยม โดยมีการบรรจุการเรียน-การสอนไว้ในหลักสูตร ทำให้งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน มีการประกวดวงโง่งกลางเป็นประจำทุกปี โดยเริ่มต้นในราวปี พ.ศ. 2530

ต่อมาในปี พ.ศ. 2549 กรมพลศึกษาจึงได้จัดการประกวดวงโง่งกลางชิงแชมป์ประเทศไทย ขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์การแสดงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโง่งกลางไว้ และได้มีการจัดรางวัลให้ผู้เข้าร่วมประกวด เพื่อส่งเสริมการเล่นวงโง่งกลาง นอกจากรางวัลชนะเลิศในการประกวดแล้วยังมีรางวัลในด้านการบรรเลงเช่น รางวัลบรรเลงโหวดยอดเยี่ยม แคนยอดเยี่ยม พิณยอดเยี่ยม โป่งกลางยอดเยี่ยม ในครั้งนั้น

ในปี พ.ศ.2550 มหาวิทยาลัยขอนแก่นร่วมกับอีสานทีวีได้จัดการประกวดวงโง่งกลาง รายการ ฟ็อนลำแคนคอนเทสต์ ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยชื่อว่า ฟ็อนลำแคนคอนเทสต์ 2008 โดยวงโง่งกลางที่ชนะเลิศได้รับถ้วยพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการประกวด มีการจัดประกวดอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2555 จึงมีการจัดการประกวดในรูปแบบใหม่ และกำหนดกติกาการประกวด ในรูปแบบมหกรรม ซึ่งในปี พ.ศ.2555 ได้จัดในรูปแบบมหกรรมลำเพลิน และมีการเปลี่ยนกติกา ในรูปแบบมหกรรมในทุกปี เช่น มหกรรมลำภูไท มหกรรมลำตังหวาย มหกรรมลำพิน มหกรรมลำผญา เป็นต้น

ในเกณฑ์การประกวดวงโง่งกลางในแต่ละสนามได้มีการพัฒนาตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มีการนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นกติกาการแข่งขัน เกณฑ์การให้คะแนน แนวทางในการตัดสินรวมถึงการคัดเลือกคณะกรรมการตัดสินเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ที่เข้าร่วมประกวด จึงได้มีการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ให้เท่าทันกับสถานการณ์ และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการตัดสิน

จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาแนวทางพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโง่งกลางเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการประกวดวงโง่งกลางต่อไปในอนาคต รวมถึงเป็นการอนุรักษ์สืบสานและสร้างสรรค์การแสดงวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโง่งกลาง ให้คงอยู่สืบไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติการประกวดวงโง่งกลาง
2. เพื่อวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโง่งกลาง
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโง่งกลาง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงประวัติการประกวดวงโปงลาง
2. ได้ทราบถึงเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง
3. ได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง
4. งานวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์กับการศึกษา และเป็นฐานข้อมูลในการศึกษาในประเด็นที่เป็นลักษณะเดียวกันต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนา หมายถึง ความเปลี่ยนแปลง การเพิ่มขึ้นของทักษะและความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ จากของเดิมให้ดีขึ้น

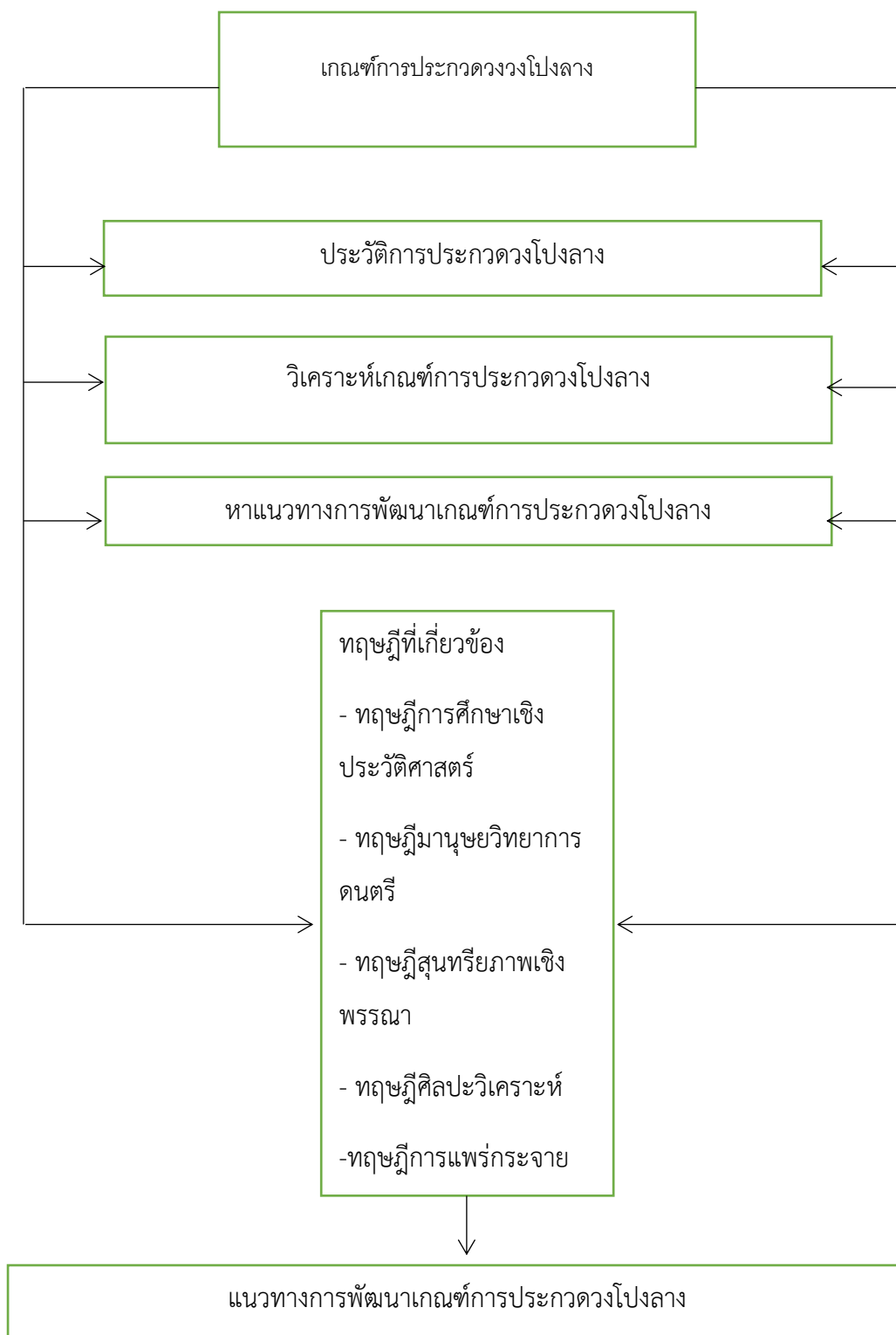
เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง หมายถึง ข้อกำหนดที่วางไว้เป็นหลักในการประกวดวงโปงลาง

คณะกรรมการการประกวดวงโปงลาง หมายถึง ผู้มีความเชี่ยวชาญ ด้านดนตรีพื้นบ้าน และผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์หรือศิลปะการแสดง ที่มีประสบการณ์การให้คะแนนวงดนตรีพื้นบ้านวงโปงลาง

วงโปงลาง หมายถึง ศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งเป็นการแสดงที่มีทั้งการบรรเลงดนตรี ชุดการแสดง และการขับร้องเพลงพื้นบ้านอีสานประกอบอยู่ด้วย วงโปงลางจะประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีหลัก ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ ดิด สี ตี เป่า ดังนี้

1. ประเภท ดิด ประกอบด้วย พิณ, พิณเบส, ไหซอง, หีน
2. ประเภท สี ประกอบด้วย ซออีสาน
3. ประเภท ตี ประกอบด้วย โปงลาง, กลองยาวอีสาน 4 ใบ, กลองตุ้ม, ฉาบใหญ่, ฉิ่ง, ฉาบเล็ก, เกราะล่อ
4. ประเภท เป่า ประกอบด้วย แคน, โหวด, ปี่ผู้ไท

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง
2. องค์ความรู้เกี่ยวกับการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง
3. องค์ความรู้เกี่ยวกับการประกวดดนตรีไทย
4. องค์ความรู้เกี่ยวกับการประกวดดนตรีสากล
5. องค์ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง
6. องค์ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนาวงโปงลาง
7. ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความรู้เกี่ยวกับวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง

ดนตรีพื้นบ้านอีสานเป็น ศิลปวัฒนธรรมการแสดงที่มีความสำคัญ ในชีวิตประเพณีต่างๆของชาวอีสาน ทั้งยังสร้างประโยชน์ทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า เป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอีสานในแต่ละท้องถิ่น ทั้งด้านพิธีกรรม ความเชื่อและประเพณี ดนตรีพื้นบ้านอีสานมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ได้พัฒนารูปแบบการแสดง เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในวง นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการที่ได้กล่าวถึงการแสดงทัศนะไว้ดังนี้

ดนตรีพื้นบ้าน (Folk Music) หมายความว่าดนตรีที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของชาวบ้านที่ได้นำเอาวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรีตามภูมิปัญญาของตน เพื่อความบันเทิงและตอบสนองความเชื่อของตน (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2524)

เจริญชัย ชนไฟโรจน์ กล่าวว่า ดนตรีเป็นเสมือนศาสตร์ และศิลป์ของการเรียงร้อยสรรพเสียงต่างๆ ให้สอดคล้องเป็นทำนองหรือเสียงประสานตามจังหวะลีลาและกระแสเสียงเพื่อให้เป็นบทเพลงที่มีโครงสร้างที่สมบูรณ์ และก่อให้เกิดสะท้อนอารมณ์ สามารถแบ่งเครื่องดนตรีอีสานออกตามลักษณะของวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมอีสานเหนือและอีสานใต้ (เจริญชัย ชนไฟโรจน์, 2526)

1. วัฒนธรรมอีสานเหนือแบ่งดนตรีออกได้ 4 ประเภท คือ

- 1.1 เครื่องตี ได้แก่ พิณ หุ่น หรือ หีน
- 1.2 เครื่องสี ได้แก่ ซอ
- 1.3 เครื่องตี ได้แก่ โปงกลาง กลองเส็ง หมากก๊ับแก๊บ กลอง สิ่งและแสง
- 1.4 เครื่องเป่า ได้แก่ แคน โหวด ธนูหรือสะนู ใบไม้ ปี่กู่เฟือง ปี่ตองกล้วย

ปีโน

เรื่องชัย เจริญชัย (2529, น. 62) ได้เขียนบทความเรื่อง “ดนตรีพื้นบ้านและการแสดงของไทย” ในหนังสือมิตรครู ปีที่ 28 ฉบับที่ 23 ประจำเดือนธันวาคม ได้กล่าวถึงประวัติของคนไทยและหลักฐานที่พบแคนเมื่อ 2000-6000 ปีในที่ต่างๆแคนมี 7 เสียงตามระบบไดอะโทนิคสเกลแต่นิยมเล่นเพียงห้าเสียง หรือที่เรียกว่าเพนตาโทนิคสเกล การผสมวงของมี 4 ลักษณะคือ 1.การบรรเลงเดี่ยว 2. บรรเลงร่วมกับการแสดงหมอลำ 3. วงพิณและเครื่องประกอบจังหวะ 4. ประสมวงโปงลางใช้บรรเลงเพื่อความบันเทิงทั่วไป

(ทรงเดช แสงนิล, 2536) ได้กล่าวเกี่ยวกับการบรรเลงเป็นวงหรือผสมวงของวงโปงลางไว้ว่า การบรรเลงเป็นวงหรือผสมวงจากการบรรเลงเดี่ยวในอดีต เสียงของโปงลางที่มีความดังกังวาน สดใส ชัดเจน และมีจังหวะที่สดใสหนักแน่น สม่่าเสมอ ต่อมาจึงมีการนำเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่มีอยู่ในท้องถิ่นหลายชนิดร่วมบรรเลงผสมกับโปงลางเพื่อให้เกิดความไพเราะและเร้าใจยิ่งขึ้น ซึ่งเครื่องดนตรี ที่นำมาบรรเลงในวงโปงลางคือ พิณ แคน โหวด ฉิ่ง ฉาบ หมากก๊ับแก๊บ กลองยาวชุดใหญ่ 5 ลูก กลองตั้ง และพิณไห วงโปงลางจึงมีความคึกคักและมีชีวิตชีวา โดยนิยมบรรเลงในงานบุญต่าง ๆ เช่น งานมงคล งานบวชนาค หรืองานประเพณีต่างๆ ตลอดจนนิยมบรรเลงในงานรื่นเริงประจำปี เช่น งานกาชาดของของจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งถือว่าการประกวดวงโปงลางได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ลายโปงลางที่นิยมที่นิยมบรรเลงในวงโปงลางของจังหวัดกาฬสินธุ์ คือ ลายโปงลาง ลายเตี้ยโขง ลายเตี้ยพม่า ลายเตี้ยธรรมดา ลายนกไซบินข้ามทุ่ง ลายตั้งหวาย ลายรำบายศรี ลายรำพัด ลายน้ำโดนตาด ลายแมงภู่ตอมดอก ลายเตี้ยหัวดอนตาล ลายเซ็งบั้งไฟ ลายลำเข็ญฝ้าย ลายผู้ไท 3 เผ่า ลายผู้ไทยเลาะตูป ลายลมพัดพร้าว และลายแม่ฮ้างกล่อมลูก

การบรรเลงประกอบการขับร้อง การบรรเลงโปงลางได้วิวัฒนาการมากขึ้นเพราะได้นำเพลงลูกทุ่งมาขับร้องประกอบวงโปงลางเพื่อให้เข้ากับคามนิยม โดยเพลงที่นำมาประกอบการขับร้องส่วนมากจะเป็นเพลงลูกทุ่งอีสานเป็นส่วนใหญ่ และจังหวะที่นิยมขับร้องกันมากที่สุดคือ จังหวะลำเพลิน และจังหวะ ชะชะ ช่า หรือที่เรียกว่า “สามช่านั่นเอง” เช่น เพลงอีสานลำเพลิน ตีกลองลำเพลิน อีสานภู่ คำขี้หี๊ แคนครวญ อีสานบ้านเฮา ตามใจแม่ รวมทั้งเพลงที่กำลังได้รับความนิยมใน

แนวของหมอลำอีสาน ส่วนมากการบรรเลงจะนิยมใช้โปงลางในการขึ้นเพลง โดยจะให้โปงลางเป็นตัวเอก ส่วนเครื่องดนตรีอื่นๆ จะเป็นตัวประกอบเพื่อสร้างความคึกคักให้แก่ผู้ชม และผู้ฟัง การขับร้องประกอบการบรรเลงวงโปงลางนั้น เนื้อร้องจะบรรยายให้สะท้อนมองเห็นภาพอย่างชัดเจน ซึ่งเข้ากับวิถีชีวิตของชาวอีสานได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างเนื้อร้องของเพลงประกอบวงโปงลาง

แม่ฮ้างกล่อมลูก

ออ ออ นอนสาหล่า	นอนอุ้ผ้าหลับตาแม่สิกล่อม
นอนอุ้แก้วหลับแล้วแม่สิกวัย	แม่สิเหลียวขึ้นเฮือนเห็นแต่เดือนกับฟ้า
ไผสิมาเกี่ยวหญ้ามุงหลังคาให้เจ้าอยู่	พ่อเจ้าไปอยู่แก้วหลายปีแล้วบ่มา
แม่กะตั้งต่อถ่านน้ำมันบ่บ่ทาเพิ่นบ่เตื่องต่อ	คอยพ่อเจ้าแลงเข้ากะบ่เห็น
จักสิเวรแหล่วแนวหญิงบ่มีคู่	คันบ่มีคู่ซ้อบ่มีหมู่บ่ปรึกษา
ยามแลงมามาแม่กะแแสงโศกเศร้า	ยามกินเข้าผักสิจิ้มกะบ่มี
แม่เหลียวเบิ่งกีไฟเห็นแต่น้ำข้าวตัด	เหลียวเบิ่งสาดเห็นแต่เสื้อกับหมอน
สะออนใจได้ฝ่าเฮือนเพอเจ้าบ่ได้อยู่	ฝนตกฮ้ำอู่แก้ว หลายเดือนแล้วบ่ได้นอน
ฝนแตกฮ้ำจันๆ จักสิพาอำคาไปเที่ยวชน	ชายคายเหย้าเพ็งผู้ใด อ้อ อ้อ ..

จากเนื้อร้องเพลงแม่ฮ้างกล่อมลูก ซึ่งเป็นเพลงเอกของการขับร้องประกอบโปงลางที่มีท่วงทำนอง ลีลา ที่อ้อยสร้อย วังเวง เนื้อร้องจะสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของหญิงแม่ฮ้างอีสานได้อย่างละเอียดละไมนั้น เป็นการบรรยายของผู้ร้องที่เป็นหญิงแม่ฮ้าง สภาพต้องทนอยู่ลำพังคนเดียว ต้องสู้กับสภาพปัญหาความเป็นอยู่กับลูกน้อยที่ต้องลำบากมากกับชีวิต และในขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าในสังคมอีสาน ผู้ชายจะเป็นเสาหลักที่สำคัญยิ่งของครอบครัว ซึ่งเป็นผู้นำ ผู้ทำรายได้ ผู้คุ้มครอง และเป็นทุกสิ่งทุกอย่างของครอบครัว

นับว่าการขับร้องประกอบวงโปงลางของชาวอีสานได้มีการสอดใส่ความหมายของเพลงเพื่อให้สัมพันธ์กับการบรรเลงโปงลางได้เป็นอย่างดี ดังนั้นโปงลางจึงมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวอีสาน จนยากที่จะแยกออกจากกันได้

การบรรเลงประกอบการฟ้อน การบรรเลงวงโปงลางประกอบการฟ้อนรำ หรือที่นิยมเรียก “ฟ้อนโปงลาง” จะนิยมบรรเลงเพลงหรือลายที่ลอกเลียนธรรมชาติ และวิถีชีวิตของคนอีสาน เช่น ลายโปงลาง ลายนกไล่บินข้ามทุ่ง ลายแม่ฮ้างกล่อมลูก ลายแมงกูดอมดอก เป็นต้น ซึ่งการบรรเลงในแต่ละลายของโปงลางจะมีความสัมพันธ์กับการฟ้อนประกอบโปงลางในแต่ละชุดการแสดงเป็นอย่างดี และท่วงทำนองของแต่ละลายจะทำให้เห็นภาพธรรมชาติและวิถีชีวิตของพื้นบ้านได้เป็นอย่างดี เช่น

ลายโปงลาง ลีลาของบทเพลงจะทำให้ผู้ฟังนึกถึงฝูงคอวัวที่ดัง หรือเสียงกระดิ่งสัมฤทธิ์ จาก “วัวต่าง” ที่ดังไม่ขาดระยะซึ่งกำลังเดินตามกันเป็นทิวแถว ข้ามท้องทุ่งนาและป่ากว้าง

ลายนกไล่บินข้ามทุ่ง ลีลาของบทเพลงจะบรรยายถึงลีลาของนกไซที่กำลังบินเป็นฝูงข้ามท้องทุ่งนาอันเขียวขจี ลีลาจังหวะและทำนองของเพลงจะสอดประสานกับจังหวะบินของนกไล่อย่างสวยงาม

ลายแม่ฮ้างกล่อมลูก ลีลาของเพลงจะสะท้อนให้เห็นถึงความอ้างว้างว่าเหวของหญิงแม่ฮ้างที่ถูกสามีทอดทิ้งให้อยู่กับลูกน้อยตามลำพัง ซึ่งลายเพลงจะมีความเชื่องช้า ทำนองเศร้าสร้อย กินใจเป็นอย่างยิ่ง

ลายแมงกูดอมดอก (ดอกไม้) ลีลาของเพลงจะบรรยายถึงลีลาของแมงกูด (แมลงกูด) ที่กำลังบินวนเวียนตอมดอกไม้ และแย่งชิงกันดูดน้ำหวานจากเกสรดอกไม้เป็นหมู่ๆ พร้อมกับส่งเสียงร้องด้วยความสดชื่นเรใจ

ลายกาเต้นก้อน ลีลาของเพลงจะบรรยายถึงลักษณะลีลาการเต้นของอีกาที่กำลังเดินและเต้นจิกอาหารตามก้อนดิน ที่ชวานากำลังไถคราดและกลบนาเป็นจังหวะที่สวยงามยิ่ง

ลายลมพัดพร้าว ลีลาของเพลงจะสะท้อนถึงธรรมชาติที่ลมพัดโฉบมาถูกใบมะพร้าวและใบมะพร้าวก็จะแกว่งสะบัดตามแรงลมซึ่งกลายมาเป็นเสียงและลีลาทำนองที่นาฟังยิ่ง

ลายผู้ไทเลาะตูป ลีลาของเพลงจะแสดงถึงสภาพวิถีชีวิตของหนุ่มชาวผู้ไท ที่มักจะแวะเวียนไปพุดคุย หยอกล้อกับหญิงสาวตามบ้านต่างๆ ในเวลาค่ำคืน ซึ่งจังหวะและทำนองของเพลงนี้จะสนุกสนาน ร่าเริง สดใส เหมาะสมกับชื่อของลายผู้ไทเลาะตูปเป็นอย่างดี

สำหรับฟ็อนโปงกลาง “ฟ็อนโปงกลาง” ในแต่ละชุดนั้นผู้ฟ็อนก็จะแต่งกายโดยมีเครื่องประดับ และอุปกรณ์ต่างๆ ประกอบการฟ็อนด้วยเพื่อให้เหมาะสมกันในแต่ละลาย เช่น ลายแม่ฮ้างกล่อมลูก ก็จะมีผู้แสดงเป็นแม่ฮ้างกำลังไกวเปลกล่อมลูก ซึ่งถ้าใครได้ชมภาพแม่ฮ้างกำลังไกวเปลกล่อมลูกอยู่ลำพังคนเดียว จะมีความรู้สึกสงสารแม่ฮ้างมาก โดยเฉพาะลีลา จังหวะของลายแม่ฮ้างกล่อมลูก จะสะท้อนถึงสภาพจิตใจของแม่ฮ้างได้เป็นอย่างดี

(บัวรอง พลศักดิ์, 2542) ได้กล่าวถึงลักษณะในการบรรเลงเดี่ยวและการบรรเลงรวมวงของโปงกลางไว้ว่า การบรรเลงโปงกลางมี 2 ลักษณะ คือ การบรรเลงเดี่ยว และการบรรเลงผสมวง ดังนี้

1) การบรรเลงเดี่ยว เป็นการบรรเลงแบบแรกเริ่มของโปงกลาง ผู้บรรเลงจะนั่งบนพื้นเสียดงา จะมีผู้บรรเลง 2 คน เรียกว่า หมอเคาะ กับ หมอเสพ ลายที่บรรเลงมี 5 ลาย คือ ลายใหญ่ ลายน้อย ลายสุดสะแนน ลายสร้อย และลายไป๋ซ่าย สำหรับปัจจุบันลายที่นิยมบรรเลง คือ ลายกาเต้นก้อน

2) การบรรเลงผสมวงหรือเป็นวง เป็นการนำเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานชนิดอื่นๆ มาผสมกับวงโปงกลางทำให้เกิดความไพเราะมีจังหวะเร้าใจ มีความคึกคักและมีชีวิตชีวายิ่งขึ้น โดยเริ่มมีการผสมวงโปงกลางประมาณ ปี พ.ศ. 2505 (เปลื้อง ฉายรัศมี, สัมภาษณ์. อ้างถึงใน บัวรอง พลศักดิ์, 2542) ร่วมกับนาย ประชุม อินทรตุล โดยนำโปงกลางมาเล่นผสมกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านโปงกลางชนิดอื่นๆ พร้อมมีการฟ็อนแบบพื้นเมืองประกอบ เกิดเป็นการแสดงดนตรีโปงกลางขึ้น เรียกว่า วงโปงกลาง ซึ่งประกอบด้วย เครื่องดนตรีหลักๆ ได้แก่ โปงกลาง ใช้ดำเนินทำนองหลักเป็นเครื่องดนตรีหลักของวง, แคน ใช้ดำเนินทำนองควบคู่กับโปงกลาง, พิณโปรง ใช้บรรเลงทำนองประกอบแคน, โหวด บรรเลงลูกเล่นประสานเสียงกับแคน, กลองหาง ตีกำกับจังหวะถี่กว่ากลองตั้ง, กลองตั้ง ตีกำกับจังหวะห่างๆ, ฉาบ ตีสอดประสานเพิ่มความสนุกสนานยิ่งขึ้น, โห่ซอเดิมใช้ดึงเส้นหนังยางที่ผูกรัดปากไหให้เกิดทุ้ม ปัจจุบันจะเน้นลีลาท่วงท่าการตีของนางโหมมากกว่าจะเน้นให้เกิดเสียงเพื่อร่วมในการในการบรรเลงผสมกับเครื่องดนตรีอื่นๆ

นอกจากเครื่องดนตรีที่กล่าวมาแล้ว ยังมีการนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาผสมวงด้วย เพื่อเน้นให้เกิดความสนุกสนานยิ่งขึ้นโดยเฉพาะกลองชุด การบรรเลงผสมวงโปงกลางจัดเป็นแบบซิมโฟนี คือ การบรรเลงที่เน้นการประสานประสานความกลมกลืนของเครื่องดนตรีทุกชิ้น ไม่มีเครื่องดนตรีชิ้นใดที่โดดเด่นออกมาโดยเฉพาะ ถ้าผู้ฟังไม่คุ้นเคยก็อาจจะรู้สึกกรหูแต่พอฟังๆ ไปแล้วก็จะรู้ถึงท่วงทำนองของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวแต่ละบรรเลงสอดประสานเข้าด้วยกันเปรียบเหมือนการรวมธรรมชาติกับการดำเนินชีวิตกลายเป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นธรรมชาติของชาวอีสานแต่

โบราณณา โอกาสในการบรรเลงโปงลางนอกจากจะบรรเลงเพื่อความบันเทิงเฉพาะตัวแล้ว โปงลางยังใช้บรรเลงในงานรื่นเริงต่างๆ งานเทศกาลและประเพณีต่างๆ

นอกจากนี้ บัรรอง พลศักดิ์ ยังได้กล่าวถึง สภาพทั่วไปของการบรรเลงและการแสดงดนตรีโปงลางไว้ว่า การบรรเลงแต่เดิมไม่มีเวที ไม่มีการแสดง (ฟ้อน) ต่อมาเมื่อนายประชุม อินทรตุล (เปลื้อง ฉายรัศมี, สัมภาษณ์. อ้างถึงใน บัรรอง พลศักดิ์, 2542) ชวนไปออกทีวีบอกให้จัดชุดการแสดง ภายหลังได้หาเด็กสาวๆมา มาฟ้อนประกอบการบรรเลง และมีการจัดการแสดงออกเป็นชุดๆ ตามสภาพชีวิตสังคมของชาวอีสาน และมีเวทีแสดง ส่วนการรับเป็นศิษย์ต้องมีการยกครู เป็นเงินจำนวน 6 สตางค์ และขันห้าหรือขันแปด โดยครูจะดูที่ความสนใจ และการจะเป็นนักตีโปงลางที่ดีมีความสามารถ ต้องมีความรักความอดทน และมีอารมณ์สนุกสนาน

ขั้นตอนแสดงดนตรีโปงลางต้องเริ่มด้วยการไหว้ครูก่อน แล้วคารวะผู้ชมจากนั้นเป็นการบรรเลงประกอบการแสดงซึ่งการแสดงแต่ละชุดก็จะเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวอีสาน อาทิเช่น ชุดการเล่น อันได้แก่ เซิ้งกะโป๊ะ เซิ้งแคน หรือ ชุดวิถีชีวิต ได้แก่ เซิ้งแห่ไข่มดแดง เก็บผักหวาน หรือ ชุดเกี่ยวกับวรรณกรรมอีสาน เช่น ชุดมโนราห์เล่นน้ำ เป็นต้น (ปรุงศรี ภูงามทอง, สัมภาษณ์. อ้างถึงใน บัรรอง พลศักดิ์, 2542)

ก่อนการแสดงจะมีพิธีไหว้ครู (ยกกาย) โดยมีเครื่องยกครู คือ เงิน 52 บาท ดอกไม้รูปเทียน อย่างละ 5 (ขันห้า) ผ้าถุง 1 ผืน ผ้าขาวม้า 1 ผืน (ขึ้นผืน แพรว) เหล้า 1 ขวด ไข่ 1 ใบ แป้ง หวี และน้ำมันทาผม ส่วนเด็กนักเรียนจะมีเพียงดอกไม้รูปเทียนมามอบตัวเป็นศิษย์เท่านั้น ต่อจากนั้น เป็นการบรรเลงประกอบการแสดง (ฟ้อน) ซึ่งเป็นชุดตามวิถีชีวิตของคนอีสาน สมัยแรกๆ ไม่มีเวที ปัจจุบันมีเครื่องเสียง มีไฟแสงสีตระการตา (อลงกต คำโสภา, สัมภาษณ์ :อ้างถึงใน บัรรอง พลศักดิ์, 2542)

จากคำบอกเล่าที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า สภาพทั่วไปของการบรรเลงและการแสดงดนตรีโปงลางในจังหวัดกาฬสินธุ์ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะมีอยู่ในสถานศึกษาส่วนวงในท้องถิ่นนั้นมีน้อย การรับเป็นศิษย์ไม่มีแบบแผนที่แน่นอนและเคร่งครัด ครูผู้สอนบางท่านไม่มีการยกครู เพียงแต่ให้เด็กนักเรียนนำดอกไม้รูปเทียนมามอบตัวเป็นศิษย์เท่านั้น

การไหว้ครูหรือการยกครูเป็นขนบนิยมอย่างหนึ่งในการแสดงของไทย เพราะก่อให้เกิดมงคล และเกิดประสิทธิภาพแก่ผู้แสดงทุกคน พร้อมทั้งขอให้การแสดงอย่าได้ผิดพลาด ให้การแสดงดำเนินไปด้วยดี (จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์ , 2532, น. 538-539)

นักดนตรีนักแสดงของวงโปงลางท้องถิ่นส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาเมื่อว่างเว้นจากการทำนา จึงจะมีโอกาสได้ได้รวมกลุ่มกันฝึกซ้อม บุคคลที่สนใจจะมาดูเวลาที่วงมีการฝึกซ้อมอยู่เสมอๆ จะคอยซักถามผู้ที่บรรเลงว่า บรรเลงอย่างไร ยากหรือไม่ พอได้โอกาสนี้ลองจับเครื่องดนตรีทดลองบรรเลงกระทำเช่นนี้เป็นประจำในที่สุดก็สามารถบรรเลงได้ หัวหน้าวงก็รับเป็นสมาชิกของวง

การบรรเลงดนตรีโปงลางในจังหวัดกาฬสินธุ์มีลักษณะบรรเลงอยู่ 3 ลักษณะคือ การบรรเลงล้วน การบรรเลงประกอบการขับร้อง และการบรรเลงประกอบการแสดง (ฟ้อน) ดังนี้

1) การบรรเลงล้วน การบรรเลงลักษณะมีมาแต่ดั้งเดิมเดิม ซึ่งใช้บรรเลงเป็นเพื่อนแก้เหงาบ้าง บรรเลงเกี่ยวสาวบ้าง หรือสร้างความบันเทิงให้กับตัวเองบ้าง ลายที่นิยมบรรเลงทำนองเพลงล้วนๆ นั้นได้แก่ ลายกาเต้นก้อน ลายสร้อย ลายแมงภู่ออมดอก เป็นต้น

2) การบรรเลงประกอบการขับร้อง ส่วนใหญ่จะบรรเลงคลอไปกับเสียงร้องเนื้อร้องจะบรรยายสะท้อนให้เห็นภาพอย่างชัดเจนเกี่ยวกับวิถีชีวิตของอีสาน

นอกจากนี้ยังมีการนำโปงลางไปบรรเลงแบบวงคอมโบ โดยผู้ร้องเพลงลูกทุ่งที่นิยมในขณะนั้น ซึ่งทำให้คนรู้จักโปงลางมากขึ้น การนำเพลงลูกทุ่งที่เป็นที่นิยมมาขับร้องนี้ มีมาตั้งแต่ยุคแรกๆ ของโปงลาง (Terry E. Miller & Jarernchai Chonpairot, 1981, pp 146)

3) การบรรเลงประกอบการฟ้อน การบรรเลงโปงลางสามารถบรรเลงประกอบการฟ้อนได้แทบทุกลาย หรืออาจจะประดิษฐ์หรือดัดแปลงให้เข้ากับสภาพท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งลายหนึ่งๆ สามารถบรรเลงประกอบการฟ้อนได้หลายชุดการแสดง

สำหรับรูปแบบการแสดงส่วนใหญ่เริ่มการไหว้ครู ต่อด้วยการบรรเลงเป็ดวงที่มีด้วยการบรรเลงเป็ดวงที่มีทำนองเพลงสนุกสนานเร้าใจ ตามด้วยการบรรเลงล้วนสลับกับการบรรเลงประกอบการขับร้องและการแสดง (ฟ้อน) ที่จัดเป็นชุดๆ ส่วนการบรรเลงและการแสดงดนตรีโปงลางในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยได้สรุปองค์ประกอบไว้ 6 องค์ประกอบ คือ ผู้ฝึกสอน, นักดนตรี/นักร้อง/นักฟ้อน, สถานที่, ผู้ชม บุคคลอื่นๆ และเครื่องแต่งกาย ดังนี้

1) ผู้ฝึกสอน จากการศึกษาพบว่า ผู้ฝึกสอนดนตรีโปงลางส่วนใหญ่จะบรรเลงเครื่องดนตรีได้หลายชิ้นซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความศรัทธาเป็นแรงบันดาลใจให้เด็กเกิดความสนใจยิ่งขึ้น ส่วนเทคนิคในการสอนดนตรีโปงลางนั้น ครูผู้สอนแต่ละคนก็มีเทคนิคแตกต่างกันออกไป เช่น (อาจารย์สุรียาน จันทร์คร .สัมภาษณ์ อ่างถึงใน บัรรอง พลศักดิ์, 2542)ท่านบอกว่าเทคนิคในการสอนของท่านมีดังนี้

- ครูจะเป็นตัวอย่างให้เด็ก คือ บรรเลงได้ทุกอย่าง

- สร้างสถานการณ์ให้เด็กเกิดการแข่งขัน
- หางานให้เด็กได้ออกแสดง
- มีการส่งเข้าประกวด เด็กจะได้ตื่นตัวอยู่เสมอ
- สร้างความศรัทธาให้เด็กเกิดความรักต่อครูผู้สอน ผู้ควบคุมวง
- ให้ความเป็นกันเอง รักและ สนใจและเอาใจใส่เด็ก
- เข้าใจถึงปัญหาเด็ก
- ให้ความยุติธรรมต่อสมาชิกทุกคนในวง

เวลาสอนจะใช้โน้ตโดยให้เด็กท่องโน้ตก่อน แล้วจึงให้ตีโป่งกลาง ส่วนมากจะฝึกเด็กคนหนึ่งให้เชี่ยวชาญแล้วให้สืบทอดให้รุ่นน้องเป็นรุ่นๆ ไป (ชินกาล น้อยเขียว, สัมภาษณ์, อ้างถึงใน บัรรอง พลศักดิ์, 2542)

สำหรับการสอนเทคนิคพิเศษในรายละเอียดของทำนองเพลง อาจารย์เปลื้อง ฉายรัศมี ท่านให้ข้อคิดเห็นว่า เวลาสอนจะดูที่เด็กว่ามีความสนใจมากน้อยแค่ไหน เด็กน้อยคนไหน เด็กคนไหนที่รับได้เร็วท่านก็จะต่อเพลงให้เร็ว ส่วนเด็กที่รับได้ช้าก็ต้องคอยดูไม่ดู ทั้งนี้จะใช้ระบบโน้ตเป็นพื้นฐาน โดยสอนให้อ่านโน้ตเป็นทางกลางๆ (ทำนองหลัก) ได้ก่อน แล้วจึงต่อมือให้ ถ้าใครสามารถที่จะต่อเทคนิคพิเศษให้ได้ท่านจะต่อเพลงให้ตัวต่อตัวในลักษณะแบบจำมือ จำทำนอง(मुखपाठ) ซึ่งเด็กที่ถูกคัดเลือกในลักษณะนี้ส่วนใหญ่จะสามารถบรรเลงแบบพลิกแพลงได้ (Improvise)

ผู้ฝึกสอนโป่งกลางรุ่นแรกๆ จะเรียนรู้จากญาติๆ โดยมีความชอบอยู่แล้ว นอกจากนี้ยังเรียนรู้ด้วยตนเอง แอบดู แอบฟัง แล้วจำมาปฏิบัติ ทั้งเรื่องของการบรรเลงและการทำโป่งกลางจะใช้วิธีลองผิดลองถูก หากมีการเรียนการสอนก็จะใช้การสอนแบบจำ แต่สำหรับปัจจุบันจะใช้ระบบโน้ตเข้ามาช่วย โดยฝึกให้คนใดคนหนึ่งเชี่ยวชาญแล้วฝึกสอนกันเองให้กับรุ่นต่อๆ มา ในกระบวนการเรียนรู้ลักษณะนี้ถือเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมในแนวตั้ง ที่มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมในสังคมเดียวกันจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง (อมรา พงศาพิชญ์, 2540 , น. 33)

2) นักดนตรี/นักร้อง/นักฟ้อน นักดนตรีส่วนใหญ่เรียนโดยใช้โน้ต คือ ต้องอ่านโน้ตให้ได้ก่อน แล้วจึงฝึกบรรเลง ในการบรรเลงก็อาจเพิ่มทำนองบ้าง ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความสามารถและความชำนาญของแต่ละคน ส่วนเทคนิคการบรรเลง การทำเสียงให้เกิดความไพเราะยิ่งขึ้นครูจะสอนให้เป็นรายบุคคล (ตัวต่อตัว) สำหรับนักร้องและนักฟ้อนใช้ระยะเวลาในการฝึกน้อยกว่าการฝึกตีโป่งกลาง โดยรุ่นแรกๆ จะฝึกต่อให้กับรุ่นน้องเช่นเดียวกับการถ่ายทอดดนตรีโป่งกลาง

พงศธร มันทา นักเรียนโรงเรียนอนุกุลสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้สัมภาษณ์แก่ บัชรอง พลศักดิ์ว่า พึงพอใจในสถานภาพของตนเองมาก ดีใจที่สามารถบรรเลงโปงลางได้ และภูมิใจที่ได้มีโอกาสเป็นตัวแทนไปแสดงให้ชาวต่างชาติได้รู้ ได้เห็นดนตรีพื้นบ้านของไทย เมื่อครั้งได้ไปแสดงที่ประเทศสหรัฐอเมริกา คนดูชอบมาก เขาให้ความสนใจและร่วมสนุกด้วย

3) สถานที่ ในการบรรเลงและแสดงโปงลางแต่เดิมไม่มีเวที อาจารย์เปลื้อง ฉายรัศมี เล่าไว้ว่า เวลาไปบรรเลงที่ใดก็ตามจะปูเสื่อแล้วนั่งล้อมวงกันบรรเลง ภายหลังมีการผสมวงเครื่องดนตรีมากขึ้น มีเด็กสาว ๆ มาพ่อนประกอบการบรรเลงก็เริ่มมีเวที มีการจัดรูปแบบของวงจากที่เคยล้อมวงบรรเลงก็กลายมาเป็นยืนบรรเลง หันหน้าออกไปหาผู้ฟังและผู้ชม นับแต่นั้นมาการบรรเลงและการแสดงโปงลางก็เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องเวทีซึ่งอาจจะมีขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ได้ตามแต่ลักษณะของงาน

ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการจัดการวงแบบดั้งเดิมหรือแบบในปัจจุบันนี้ พบว่า โปงลางยังเป็นเครื่องดนตรีที่จัดให้อยู่ตำแหน่งตรงกลางวงกับแคน อาจเพราะเป็นเครื่องดนตรีที่บรรเลงทำนองที่อยู่ตรงกลางวงจะทำให้เสียงกระจายไปทั่วถึงได้ยินกันรอบวง

4) ผู้ชม ส่วนใหญ่ที่ได้ชมการบรรเลงและการแสดงดนตรีโปงลางจะบอกได้ว่าเป็นดนตรีของอีสาน มีจังหวะที่สนุก และจะชื่นชอบชุดเสื้อผ้าที่นักพ่อนสวมใส่มาก เพราะมีความสวยงามตระการตา และชอบลีลาการตีโตของนางโห่ ยิ่งเป็นช่วงที่เรียกว่าสอย (เป็นกลอนสั้นๆ เนื้อความขบขัน บางกลอนล้อเลียนกลุ่มคนที่ที่น่าสนใจบางกลุ่ม เช่น แม่หม้าย, คนชรา, สาวๆ หนุ่มๆ, พ่อตา ลูกเขย เป็นต้น) เช่น สอยๆ...แกงเห็ดเผาะ ใส่น้ำเอ้าเจ้าเอะ เอาพี่อายนี่เนาะชี้คร้านหาผัว เป็นต้น จะเป็นที่ถูกใจของผู้ชมมาก การสอยเป็นช่วงที่ฟังสนุกสนาน ในบางช่วงผู้ชมบางส่วนออกมามีส่วนร่วมด้วย

5) บุคคลอื่นๆ การบรรเลงและการแสดงโปงลางจะมีขึ้นได้นั้น ไม่เพียงแต่จะต้องมีนักดนตรี นักร้อง นักแสดงเท่าที่กล่าวมาแล้วเท่านั้น แต่คณะโปงลางยังประกอบไปด้วยคนจำนวนมากที่ทำหน้าที่ต่างกันไป การจัดการวงดนตรีโปงลางจะจัดเป็นรูปแบบคณะกรรมการซึ่งประกอบไปด้วยฝ่ายการเงิน ฝ่ายแสวงเสียง ฝ่ายศิลป์ ฝ่ายสวัสดิการ และฝ่ายแต่งกาย เป็นต้น

6) เครื่องแต่งกาย ปัจจุบันถือเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากสำหรับการแสดงของวงโปงลาง จะเน้นการแต่งกายที่สวยงามและเป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสาน โดยส่วนใหญ่จะนำผ้าพื้นเมืองของชาวกาฬสินธุ์ คือ “ผ้าแพรวา” มาใช้ในการแต่งกาย

ในอดีต การบรรเลงดนตรีโปงลางมิได้มีแบบแผนที่ตายตัวยึดเอาความสะดวก สนุกสนาน และความชอบของดนตรี คือ เมื่อมีเทศกาลนักดนตรีจะถือเครื่องมือของตนเองไปรวมกลุ่มกันบรรเลง

องค์ประกอบของการบรรเลงจึงมีเพียงนักดนตรีซึ่งอาจฝึกฝนมาด้วยตนเอง ผู้ชม และสถานที่ที่อาจจะ เป็นลานวัด หรือลานบ้านเท่านี้การบรรเลงโปงลางก็เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของงานที่เพิ่มความ ครึกครื้น สนุกสนานให้แก่สมาชิกในชุมชน

ปัจจุบันองค์ประกอบของการบรรเลงและการแสดงดนตรีโปงลางจะประกอบด้วยอะไรบ้าง นั้น มักจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งก็เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงการ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม อาทิเช่น การนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาช่วยในการบรรเลงและการแสดง ดนตรีโปงลางเป็นการเพิ่มสีสันและความตระการตาให้กับวง ถือเป็นองค์ประกอบที่เสริมให้การ บรรเลงสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เครื่องแต่งกายเป็นสัญลักษณ์หนึ่งที่บ่งบอกถึงสถานภาพของวง และความนิยม ของผู้ชมด้วย สรุปแล้วองค์ประกอบของการบรรเลงและการแสดงดนตรีโปงลางทั้งหมดที่กล่าวมา ข้างต้นต่างก็มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันจึงจะทำให้การบรรเลงและการแสดงมีความสมบูรณ์สามารถ ตอบสนองความนิยมของคนในสังคมตามบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

บัวรอง พลศักดิ์ (2542) ได้กล่าวถึง การดำรงอยู่และความเปลี่ยนแปลงของดนตรีโปงลางใน จังหวัดกาฬสินธุ์ว่าสืบเนื่องมาจากกระแสของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม รวมไปถึงการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ มีผลกระทบทำให้ดนตรีดนตรีพื้นบ้านในท้องถิ่นต่างๆ ของ ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่เคยเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของชาวบ้านถูกแทนที่ด้วยรูปแบบ ของความบันเทิงใหม่ๆ ที่มาทางสื่อต่างๆ โดยไม่มีเงื่อนไขเรื่องโอกาส เวลา และสถานที่ที่กำหนดเป็น เหตุให้การดำรงอยู่ของดนตรีพื้นบ้านในปัจจุบันนี้แยกออกจากวิถีชีวิตของชาวบ้าน

โปงลาง ดนตรีพื้นบ้านของชาวบ้านจังหวัดกาฬสินธุ์ก็ประสบกับสภาพการเปลี่ยนแปลง ดังกล่าว การดำรงอยู่ของวงโปงลางแต่เดิมนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวบ้าน ทั้งโปงลางที่อยู่บน หลังวัวต่างและโปงลางที่เป็นเครื่องดนตรี ซึ่งเริ่มแรกเป็นการบรรเลงในยามว่าง เพื่อผ่อนคลายและแก้ เหนงาและแก้เหงาบนเตียงไร่เตียงนาในยามเสีจจาภาระกิจการทำไร่ทำนาหรือไปเฝ้าไร่เฝ้านา แต่ สำหรับโปงลางในปัจจุบันนี้ถือเป็นการจัดการแสดง และบางแห่งกลายเป็นธุรกิจบันเทิงที่จะต้อง ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตัวเองให้ทันสมัยตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลง ดังนั้น จึงมีกระบวนการ และขั้นตอนที่ย่างยากซับซ้อนต่างจากแต่เดิมที่อยู่กับวิถีชีวิตของชาวบ้านจะมีความเรียบง่าย ไม่มี ขั้นตอนหรือกระบวนการที่ย่างยาก ซึ่งดำรงอยู่ของดนตรีโปงลางสามารถจำแนกได้ดังนี้

1) ดนตรีโปงลางดำรงอยู่ในสถานศึกษา พบว่า มีสถานศึกษาหลายแห่งในจังหวัดกาฬสินธุ์ให้ การสนับสนุนและส่งเสริมจนกลายเป็นสิ่งขีดหน้าของสิ่งขีดหน้าชูตาของสถานศึกษานั้นๆ แต่การที่

จะดำรงอยู่อย่างไร และแตกต่างกับของชาวบ้านอย่างไรนั้น ประสิทธิ์ เลี้ยวศิริพงศ์, ถนนดนตรี 1 (5), 30, น. 22-23) กล่าวไว้ว่า ดนตรีพื้นบ้านของชาวบ้านกับของสถาบันการศึกษาส่วนมากไม่ค่อยจะเหมือนกันถึงแม้จะเป็นดนตรีประเภทเดียวกัน สถาบันการศึกษาเป็นสังคมที่สอนและถ่ายทอดความรู้ความชำนาญแก่กันด้วยลายลักษณ์ ดั้งนั้น การถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านจึงต้องอาศัยโน้ต ซึ่งการใช้โน้ตทำให้ทำนอง ลีลา จังหวะตายตัวหรือเกือบตายตัว แต่สำหรับชาวบ้านแล้วพวกเขาเรียนรู้จักและจดจำขึ้นใจจากการฟังเพียงอย่างเดียว ไม่อาศัยลายลักษณ์อักษร พวกเขาได้มาจากการซึมซับรับรู้ที่สะสมไว้เป็นเวลานาน ชาวบ้านที่เป็นนักดนตรีจึงเป็นนักอนุรักษ์นิยมสายปฏิบัติ ความเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่มีก็เป็นไปในรูปของการประดับตกแต่งซึ่งมิทำให้ทางหลักเสียไป

ดนตรีพื้นบ้านที่โดยคนในสถานที่เล่นโดยคนในสถาบันจึงเป็นเพียงตัวอย่างของดนตรีพื้นบ้านที่อาจจะศึกษาจากของจริง เนื่องจากได้รับการปรุงทั้งรูปแบบวงดนตรี ที่นั่ง ลักษณะท่าทาง และเครื่องแต่งกายที่จัดไว้เป็นระเบียบเรียบร้อย งามตากว่าชาวบ้านมาก แต่ขาดชีวิตชีวาและอารมณ์ สถานศึกษาควรมีหน้าที่คอยเพิ่มเติมในส่วนที่ชาวบ้านยังพร่องอยู่ เช่น การวิเคราะห์อย่างเป็นวิชาดนตรี และหาคำมาอธิบาย

สาเหตุที่สภาพของดนตรีและการแสดงพื้นบ้านในสถานศึกษาขาดชีวิตชีวาและอารมณ์ เพราะถูกกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงจากผลของการเปลี่ยนแปลงของสังคม วัฒนธรรม อิทธิพลของเทคโนโลยีสมัยใหม่ แพร่สังคมเมืองสู่ชนบทวัฒนธรรมและรูปแบบความบันเทิงแบบต่างๆ จากตะวันตกเข้าสู่สังคมไทยโดยขาดการเลือกสรรส่งผลกระทบต่อค่านิยมของชาวบ้าน จากที่เคยชื่นชมสนุกสนานจากการชมการแสดงของตนในงานเทศกาลต่างๆ กลายมาเป็นความนิยมกลายเป็นความนิยมในความบันเทิงแบบใหม่ ดนตรีการแสดงพื้นบ้านพื้นเมืองจึงหมดความสำคัญและค่อยๆ หมดความหมายในชีวิตของชุมชน สภาพดังกล่าวนี้ทำให้ดนตรีและการแสดงพื้นบ้านที่เคยมีความหมายและหน้าที่ต่อชุมชนและสืบทอดมาแต่อดีตเสื่อมลง เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถาบันสำคัญในการให้การศึกษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่สมาชิกของสังคมจึงเข้ามามีบทบาทในการถ่ายทอด สืบสานดนตรีและการแสดงพื้นบ้านซึ่งก็รวมถึงการแสดงดนตรีไปกลางด้วย

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ดังกล่าวส่งผลให้ดนตรีพื้นบ้านในสถานศึกษาขาดชีวิตชีวา และไม่เหมือนดนตรีพื้นบ้านของชาวบ้าน เพราะต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและค่าที่ถูกรับเปลี่ยนไปตามระบบเศรษฐกิจใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการหรือความนิยมของคนในสังคม และเพื่อความอยู่รอดของดนตรีพื้นบ้านเอง ถึงแม้ดนตรีพื้นบ้านใน

สถาบันการศึกษาจะเป็นเพียงตัวอย่างแต่ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ดนตรีพื้นบ้านคงอยู่ อาจจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างซึ่งสถาบันการศึกษาก็ควรเพิ่มเติมในส่วนของการศึกษาอย่างจริงจัง วิเคราะห์ วิจัย แล้วนำผลมาปฏิบัติให้เห็นจริง ตลอดถึงการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ ไว้อย่างเป็นระบบและให้บริการผู้มีความประสงค์ นอกจากนี้ สถานศึกษาควรจะสนับสนุนเชิดชูศิลปินพื้นบ้านควบคู่กันไปด้วย และควรมีจะจิตสำนึกในการสร้างสรรค์ผลงานออกสู่ชุมชนและมีคุณค่าควรแก่การธำรงไว้

2) ดนตรีโปงลางดำรงอยู่กับชาวบ้าน พบว่าดนตรีโปงลางที่ดำรงอยู่นั้นมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ

2.1) แบบดั้งเดิม ซึ่งลักษณะการบรรเลงที่มีจังหวะลีลา จังหวะที่ค่อนข้างช้า ไม่มีการจัดชุดการแสดง ไม่มีการรวมวง เมื่อถึงเวลาชุมชนมีงานเทศกาลต่างๆ ก็มีโปงลาง 1 ผืน ช่วยเพิ่มความคึกครื้น สนุกสนานให้กับชุมชน ส่วนลายที่บรรเลงก็เป็นลายแบบดั้งเดิม เช่น ลายอ่านหนังสือใหญ่ ลายสร้อย ลายโปงลางเป็นต้น (ดำ ปล้องชัย, สัมภาษณ์ . อ้างถึงใน บัรรอง พลศักดิ์, 2542)

2.2) แบบการจัดการแสดง ซึ่งมีการรวมกลุ่มคนในชุมชน มีการจัดรูปแบบการแสดงให้สวยงาม โดยเฉพาะการแต่งกายเพื่อให้ได้รับความนิยมนยิ่งขึ้น

โปงลางสมัยใหม่จึงแปลกแยกออกจากวิถีชีวิตของชาวบ้านกลายเป็นสิ่งใหม่ที่กลับเข้าไปหาชาวบ้าน กล่าวคือ เริ่มแรกใช้บรรเลงตามโรงนาเพื่อแก้เหงาเพื่อประโยชน์ในการทำ การเกษตรบ้าง การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมส่งผลให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยใช้ชีวิตประจำวันก็ปรับเปลี่ยนตัวเองเป็นตัวเองเป็นการจัดการแสดงที่ต้องมีส่วนประกอบมากขึ้น ซึ่งการปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นเป็นการปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นจากบุคคลภายนอก ความเปลี่ยนแปลงอีกจุดหนึ่งที่เป็นจุดขายของโปงลางก็คือ นางไหหรือสาวติดไห ที่เน้นลีลาการรำยรำ ที่อ่อนช้อย และสนุกสนานมากกว่าที่เน้นเสียงเบส

เดิมการบรรเลงและการแสดงโปงลางไม่จำเป็นต้องมีเวทีด้วยเหตุที่ว่าดนตรีโปงลางเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวอีสานที่มีไว้เพื่อผ่อนคลายยามว่างตามไร่ตามนา ผู้ที่บรรเลง จะนั่งบรรเลงกับพื้น และต้องให้ผู้บรรเลงถึงสองคน คือ หมอเสพกับหมอเคาะ การบรรเลงและการแสดง ดนตรีโปงลางในจังหวัดกาฬสินธุ์มีการเปลี่ยนแปลงทั้งการบรรเลง ทำนองการบรรเลงและทำ ฟ้อนประกอบการบรรเลง ดังนี้

1) วิธีการบรรเลง เปลี่ยนแปลงจากแต่เดิมนั่งบรรเลง มานิยมยืนบรรเลงอาจจะเนื่องมาจากการจัดการแสดงบนเวทีจึงจำเป็นต้องยืนบรรเลงเพื่อให้มองเห็นได้ชัดเจน นอกจากนี้แล้ว การบรรเลงโปงลางส่วนใหญ่นิยมบรรเลงหนึ่งคนต่อหนึ่งผืนก็หมายความว่าไม่มีผู้

บรรเลงเสียงเสพ (นางสาว พันชัย, สัมภาษณ์. อ้างถึงใน บัรรอง พลศักดิ์, 2542) ชาวบ้านบ้านนาจาน ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยว่าการตีโปงลางถ้าไม่มีคนตีเสียงเสพมันจะสนุกได้อย่างไร

2) ท่วงทำนองของการบรรเลงพบว่าปัจจุบันจังหวะ ลีลา ของการบรรเลงจะเร็ว กระชับ และเร้าใจยิ่งขึ้น

3) ท่าฟ้อนประกอบการแสดง อาจารย์เปลื้อง ฉายรัศมีให้สัมภาษณ์แก่บัรรอง พลศักดิ์ว่า มีการปรับปรุงท่าฟ้อนจากที่ไม่เคยมีจีบที่สวยงามก็มีการจีบมือเหมือนท่ารำของชาวไทยภาคกลาง ส่วนการแต่งกายจะหรูหราตระการตายิ่งขึ้น

การดำรงอยู่และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับการบรรเลงและการแสดงดนตรีโปงลางในจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ดังนี้

1) การทำให้เป็นสังคมเมือง (Urbanization) สืบเนื่องมาจากกระแสของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่ส่งผลให้มีการขยายวิถีชีวิตแบบเมือง โดยการแพร่ของไฟฟ้า ถนนหนทาง และสื่อมวลชนต่างๆ โทรทัศน์และภาพยนตร์ ทำให้รสนิยมและความต้องการของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปในทางที่คล้ายชาวบ้านเมืองมากขึ้น อีกทั้งระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเข้าไปเป็นแกนนำในการดำเนินชีวิต ชาวบ้านจึงอยู่ในภาวะจำยอมที่ต้องพัฒนาตนเองและครอบครัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังถูกกระแสของวัฒนธรรมตะวันตกครอบงำเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมวัฒนธรรมตะวันตกครอบงำเกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพสังคมประเพณีแบบดั้งเดิมประเพณีแบบดั้งเดิมไปสู่สังคมสมัยใหม่ (Modernization) ที่มีลักษณะตามอย่างสังคมที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำไร่นาแบบเก่าที่เคยทำกันมาตั้งแต่ปู่ย่าตายายเป็นการเกษตรแผนใหม่ ชาวไร่นาที่เคยทำสิ่งของเครื่องใช้เองก็หันมาซื้อเอาจากตลาดและมีการจ้างทำไร่นาแทนที่จะใช้แรงงานในครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทที่คนส่วนใหญ่อยู่ไร่อยู่นาและหมู่บ้านเป็นสังคมเมือง มีการขยายตัว ทางด้านการศึกษา การสื่อสารมวลชน ผู้คนอพยพเข้าไปใช้แรงงานในตัวเมืองมีผลกระทบทำให้มหรสพและดนตรีพื้นบ้านในท้องถิ่นต่างๆ เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

จากสภาพที่กล่าวมาทำให้ประชาชนมีเวลาพักผ่อนช่วงเวลาที่ว่างจากการเก็บเกี่ยวหรือการทำงานน้อยลง อีกทั้งมหรสพและดนตรีพื้นบ้านถูกแทนที่ด้วยความบันเทิงแบบใหม่ที่หลากหลาย ดังนั้น การบรรเลงและการแสดงดนตรีโปงลางจึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบของการบรรเลงและการแสดงเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมสืบไปซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดของ (สุจิตต์ วงษ์เทศ,

2524 น. 39) ที่กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นเรื่องของวิถีชีวิตมนุษย์ มีลักษณะที่เจริญเติบโตอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่ไม่สอดคล้องหรือไม่เข้ากับชีวิตประจำวันของมนุษย์ ไม่สอดคล้องกับความต้องการของมนุษย์ มันก็จะถูกทำลายหรือหายไปตามธรรมชาติ แล้วก็เกิดสิ่งใหม่ขึ้นมาแทน ดนตรีโปงลางก็เช่นกันได้ปรับเปลี่ยนตัวเองที่เคยเล่นหรือบรรเลงตามไร่นา เข้ามารวมกลุ่มกันบรรเลงในหมู่บ้านโดยไม่ต้องอาศัยเวที เพื่อที่จะสร้างความบันเทิงให้กับสมาชิกในชุมชนจนกระทั่งมีรูปแบบความบันเทิงใหม่เข้ามาสู่ชุมชน ดนตรีโปงลางก็ปรับตัวเองให้มีรูปแบบของการบรรเลงและการแสดงดังที่กล่าวมา

ถึงแม้ปัจจุบันวิถีชีวิตของชาวอีสานจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม แต่เนื่องจากชาวอีสานส่วนใหญ่ยังปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่เรื่อยมา จึงทำให้ยังมีการรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมในชุมชนยังผลให้ดนตรีโปงลางที่มีลักษณะเด่นแสดงให้เห็นวิถีชีวิตและธรรมชาติของชาวอีสานยังดำรงอยู่ แม้จะมีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนก็เพื่อต้องการให้สอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตและสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม

2) การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา การศึกษาของชาวภาพสิมรัฐสมัยก่อนเป็นการศึกษาโดยไม่มีระบบโรงเรียน การเรียนรู้จะเรียนรู้จากผู้อาวุโสในชุมชนเรียนรู้จากพระ โดยใช้วิธีการจดจำ ปากต่อปาก(มุขปาฐะ) ไม่มีการจดบันทึกและเป็นการเรียนรู้ในช่วงเวลาที่เสร็จจากภารกิจหรือช่วงที่เสร็จจากภารกิจหรือช่วงที่ว่างจากฤดูทำนาทำไร่ ดังนั้น จึงไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาว่าต้องเรียนเวลานี้ถึงเวลานี้ ใครจะเรียนมากน้อยแค่ไหนถึงเวลาไหนก็ได้ เมื่อบ้านเมืองพัฒนาเข้าสู่ยุคปัจจุบันการศึกษาขยายตัวมากขึ้นและส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน คนเข้าสู่ระบบโรงเรียนเมื่อถึงวัยบังคับก็ต้องเข้าโรงเรียน บางส่วนต้องเรียนต่อในระดับสูงขึ้น ทำให้มีช่วงเวลาที่ว่างที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมต่างๆ ในชุมชนลดน้อยลงด้วย การถ่ายทอดวัฒนธรรมชุมชนซึ่งรวมไปถึงดนตรีโปงลางจึงจางหายไปบ้าง ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้นทำให้สถาบันการศึกษาเข้ามามีบทบาทหันมาสนใจที่จะศึกษาและสนับสนุนกิจกรรมที่ว่าด้วยวัฒนธรรมและดนตรีพื้นบ้านมากขึ้นเป็นเหตุให้ดนตรีโปงลางส่วนใหญ่ในการศึกษาวิชาสามัญและมีการถ่ายทอดความรู้ความชำนาญแก่กันด้วยลายลักษณ์มากกว่าวิธีอื่น ดังนั้น การถ่ายทอดดนตรีโปงลางจึงต้องใช้ระบบโน้ตเข้ามาช่วยเพื่อให้ทันเวลาในแต่ละภาคเรียน ดนตรีพื้นในสถานศึกษาจึงมีความแตกต่างจากดนตรีพื้นบ้านของชาวบ้าน เพราะการถ่ายทอดโดยใช้โน้ตอาจทำให้ทำนอง ลีลา จังหวะเกือบตายตัว นอกจากนักเรียนหรือนักศึกษาที่มีความสามารถเฉพาะตัวสูงหรือมีความชำนาญจึงจะสามารถพลิกแพลงทำนองใหม่ แทรกเข้าไปในบท

เพลงในลักษณะของการต้นทำนอง (Improvisation) ได้ การศึกษาจึงทำให้ลักษณะของการถ่ายทอดเปลี่ยนแปลงจากแบบมุขปาฐะมาใช้ระบบโน้ตเป็นส่วนใหญ่

ฉัตรพงศ์ อินทฤทธิ์ (2541) ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการของโปงลางจังหวัดกาฬสินธุ์ไว้ว่า ที่มาของโปงลางจังหวัดกาฬสินธุ์ จากการสัมภาษณ์ นายเปลื้อง ฉายรัศมี ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้าน) ปีพุทธศักราช 2529 ซึ่งเป็นผู้ที่ศึกษาค้นคว้าปรับปรุงและพัฒนาโปงลางในตลอดระยะเวลา 50 ปี จนทำให้โปงลางกลายเป็นเอกลักษณ์และความรู้สึกของความเป็นพื้นบ้านอีสานอย่างแท้จริง ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการและความเป็นมาของโปงลางจังหวัดกาฬสินธุ์ว่า ท้าวพรหมโคตร ซึ่งเคยอยู่ประเทศลาวมาก่อน ได้อพยพครอบครัวมาตั้งถิ่นฐานอยู่บ้านกลางหมื่น อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้คิดทำเกราะลอขึ้น โดยเลียนแบบเกราะที่ใช้ตีตามหมู่บ้านในสมัยนั้น เกราะลอทำด้วยไม้หมากเลื่อมซึ่งเป็นไม้เนื้ออ่อน สีขาวมีเสียงกังวานนำมาตัดเป็นท่อนแล้วใช้เถาวัลย์มัดร้อยเรียงตามลำดับกันต่อไป จำนวน 6 ท่อน(ลูก) นำไปแขวนไว้ตามเถียงนาเพื่อใช้ตีไล่ฝูงนก กา ที่มากินข้าวในไร่นา หรือใช้ตีเคาะจังหวะเป็นทำนองต่างๆ ซึ่งผู้ตีได้จินตนาการขึ้นตามอารมณ์ โดยตีฟังเล่นกันในหมู่คนที่ออกไปทำไร่นาเท่านั้นยังไม่ได้้นำเข้ามาตีในหมู่บ้าน เนื่องจากมีความเชื่อว่าเครื่องดนตรีประเภทนี้ เป็นเครื่องดนตรีที่คล้ายเกราะลอหรือขอลอที่มีไว้เพื่อแจ้งเหตุหรือลางร้าย ซึ่งหากนำไปตีในหมู่บ้านจะทำให้เกิดเหตุไม่ดี เช่น ฟ้าฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล เป็นต้น

ต่อมาท้าวพรหมโคตร ได้ถ่ายทอดวิธีการทำและตีเกราะลอนี้ให้แก่นายปาน ซึ่งนายปานได้ปรับปรุงเกราะลอที่มีอยู่เพียง 6 ลูกเป็น 9 ลูก ตีไล่ลายทำนองพื้นๆ ไม่มีแบบอย่างชัดเจนเมื่อนายปานถึงแก่กรรม นายชานน้องชายได้สืบทอดวิธีการทำเกราะลอและการตีเกราะอย่างละเอียด จนเกิดความรอบรู้เป็นอย่างดี นอกจากจะตีลายดั้งเดิมที่เรียนรู้สืบทอดกันมาแล้วยังตีออกลายอื่นๆ ผิดแผกไปอีกหลายลาย เกราะลอ จึงกลายเป็นเครื่องดนตรีเดี่ยวพื้นบ้านที่ถือเป็นธรรมชาติที่สุดชิ้นหนึ่งในขณะนั้น แต่ยังคงเล่นสนุกสนานกันนอกหมู่บ้าน

ในประมาณปี พ.ศ.2490 นายเปลื้อง ฉายรัศมี ได้นำเกราะลอ เข้าไปตีในหมู่บ้านโดยนำไปตีร่วมกับเครื่องดนตรีอีสานชิ้นอื่นๆ ซึ่งเป็นดนตรีที่มีความสนุกสนานร่าเริงเป็นที่ชื่นชอบและนิยมกันมากในท้องถิ่นชุมชนนั้นๆ มากขึ้นโดยลำดับ

พ.ศ. 2500 นายเปลื้อง ฉายรัศมี ได้พัฒนารูปแบบของเกราะลอ เริ่มตั้งแต่เรียกชื่อใหม่ว่า “โปงลาง” (โปงฮาง) หมายถึง เครื่องดนตรีที่นำมาผูกร้อยเรียงเป็นราว ส่วนไม้ที่ใช้ทำเป็นลูกโปงลางก็เปลี่ยนจากไม้หมากเลื่อมมาเป็นไม้มะหาด (ไม้หมากหาด) เพราะเป็นไม้แข็งมีเสียงดังกังวานและแข็งแรง อายุการใช้งานนานกว่า ที่สำคัญที่สุดก็คือหากใช้ไม้มะหาดที่ยืนต้นตายนานปีและเนื้อไม้

แห่งสนิทแล้ว ลูกโป่งกลางจะไม่บวมง่าย เสียงก็จะไม่ค่อยเพี้ยนทำให้ไม่ต้องคอยปรับเสียงให้เข้ากับเครื่องดนตรีชิ้นอื่นๆ ในวงบ่อยๆ สำหรับไม้ตีโป่งกลางใช้ไม้พุงหรือไม้ประคู้ เพราะเหนียวและแข็งไม่หักง่าย ในช่วงนี้นายเปลื้องได้พัฒนาจำนวนลูกโป่งกลาง จาก 9 ลูกเป็น 12 ลูก ทำให้สามารถไล่บันไดเสียงได้เพิ่มขึ้นการปรับปรุงเสียงในการบรรเลงลายก็ทำได้มากเพิ่มขึ้น

พ.ศ. 2502 นายเปลื้องได้เพิ่มลูกโป่งกลางจาก 12 ลูกเป็น 13 ลูก ทำให้บันไดเสียงเพิ่มจากเดิม 5 เสียงเป็น 6 เสียง คือเพิ่ม เสียงฟา ขึ้นมาหนึ่งเสียงทำให้การบรรเลงโป่งกลางเกิดหลายๆ ลายเช่น ลายกาเดินก้อน ลายน้ำโตนตาด ลายลมพัดพร้าว ลายแมงกู่ตอมดอก เป็นต้น

พ.ศ. 2502 นายประชุม อินทรตุล ป่าไม้อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความสนใจดนตรีพื้นเมืองอีสาน ด้วยเกรงว่าจะสูญหายเพราะผู้คนไม่ให้ความสนใจ ขาดการเอาใจใส่ทำนุบำรุง ประจวบกับเวลานั้น “โป่งกลาง” ที่นายเปลื้อง ฉายรัศมี ได้พัฒนาปรับปรุงขึ้นมานั้น เป็นดนตรีชิ้นแปลกที่น่าสนใจ จึงได้นำดนตรีชิ้นขึ้นอื่นๆ มาประสมวงกัน ออกทำนองพื้นบ้านอีสาน และมีการพ้อนพื้นเมืองประกอบ และได้้นำออกแสดงเพื่อต้อนรับ ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี และคณะเมื่อครั้งเดินทางมาตรวจราชการที่บ้านนาคู อำเภวยาง จังหวัดกาฬสินธุ์ ปี พ.ศ. 2502

พ.ศ. 2505 นายเปลื้อง ฉายรัศมี ได้รวบรวมผู้สนใจในการเล่นดนตรีอีสานจัดตั้งเป็นวงขึ้น โดยให้มีโป่งกลางเป็นดนตรีชิ้นหลัก เรียกว่าวงโป่งกลาง รับแสดงในงานเทศกาลต่างๆ และได้รับความสนใจจากผู้ชมขยายออกไปเรื่อยๆ จากความเชี่ยวชาญและความตั้งใจจริงที่จะพัฒนาดนตรีโป่งกลางนี้ นายเปลื้อง ฉายรัศมี จึงได้รับคัดเลือกให้เป็นศิลปินแห่งชาติ ในปี 2530

พ.ศ. 2511 นายประชุม อินทรตุล ได้ก่อตั้งวงดนตรีวงดนตรีพื้นเมืองขึ้น ให้ชื่อว่า “วงโป่งกลางกาฬสินธุ์” โดยมอบหมายให้นายเปลื้อง ฉายรัศมี เป็นผู้ฝึกสอนและควบคุมการบรรเลง นอกจากจะเป็นการบรรเลงดนตรีและเครื่องประกอบจังหวะแล้ว ยังมีการพ้อนและการแสดงประกอบ ส่วนใหญ่จะถ่ายทอดวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวอีสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวผู้ไทย ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่ผูกพันกับโป่งกลางมาตั้งแต่แรก และวงโป่งกลางกาฬสินธุ์ได้ถูกออกแสดงให้ประชาชนชมเป็นครั้งแรก ในวันเฉลิมพระชนพรรษาสมเด็จพระเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2511 บริเวณที่การอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

วงโป่งกลางกาฬสินธุ์ โดยการฝึกสอนและควบคุมการบรรเลงของเปลื้อง ฉายรัศมี ได้มีโอกาสไปแสดงตามสถานที่ต่างๆ เช่น สถานีโทรทัศน์ กองทัพบกช่อง 5 ขอนแก่น สวนจิตรลดา วังละโว้ วังสราญรมย์ สวนอัมพร และจังหวัดต่างๆ สามารถสร้างชื่อเสียงได้อย่างแพร่หลาย จนเป็นที่

รู้จักและได้รับความนิยมน้อย่างกว้างขวาง นอกจากเป็นที่รู้จักและแพร่หลายภายในประเทศแล้ว เมื่อปี พ.ศ. 2516 นายเปลื้อง ฉายรัศมี โดยการนำของ ร.ท.วิรัตน์ พงษ์สวัสดิ์ ได้เดินทางไปในลักษณะการท่องเที่ยวและได้นำเอาศิลปะวัฒนธรรมไปแสดงด้วย ซึ่งในครั้งนี้นายเปลื้อง ได้มีโอกาสนำเอาโปงลางไปแสดงแสดงที่ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อิหร่าน และกรีซ ได้รับความสนใจจากผู้ชมเป็นอย่างมาก ทำให้โปงลางเป็นที่รู้จักแพร่หลายมากยิ่งขึ้น (เปลื้อง ฉายรัศมี, สัมภาษณ์. อ้างถึงใน ฉัตรพงศ์ อินทฤทธิ์, 2541)

ต่อมาโปงลางได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีการเล่นโปงลางอย่างแพร่หลาย มีการจัดตั้งวงโปงลางในสถานศึกษาหลายแห่ง โดยจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในระดับประถมและมัธยมศึกษา นอกจากนี้ในกลุ่มของประชาชนและเยาวชนนอกโรงเรียนก็ให้ความสนใจโดยรวมตัวกันตั้งวงโปงลางตามหมู่บ้านและตำบลต่างๆ ขึ้นอย่างมากมาย วงโปงลางที่มีชื่อเสียงในจังหวัดกาฬสินธุ์ เช่น วงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ วงโปงลางกาฬสินธุ์พิทยาสรรพ์ วงโปงลางโรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ วงดอกจานโปงลาง วงโปงลางหนุ่มมะพร้าวหัวสาวดอกคูณ และวงโปงลางบ้านหนองสอ เป็นต้น วงโปงลางที่ได้กล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่เคยได้รับได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดโปงลางของจังหวัดกาฬสินธุ์มาแล้วทั้งสิ้น นอกจากนี้จะมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีภายในจังหวัดกาฬสินธุ์ แล้วยังมีชื่อเสียงเป็นที่แพร่หลายในจังหวัดต่างๆ ด้วย โดยได้รับความสนใจและติดต่อวงโปงลางที่ชนะเลิศในแต่ละระดับไปแสดงตามสถานที่ต่างๆ มากมาย นอกจากนี้วงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ยังได้รับเชิญให้ไปแสดงเผยแพร่ยังต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น ยุโรป เอเชีย และอเมริกา สร้างความชื่นชมให้ชาวต่างประเทศเป็นยิ่งนัก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งวงโปงลางโรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ ซึ่งได้รับชนะเลิศการประกวดดนตรีเยาวชนพื้นบ้านระดับมัธยมศึกษาแห่งประเทศไทย และได้รับการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนเยาวชนคนไทยเดินทางไปร่วมการประกวดดนตรีเยาวชนพื้นบ้านนานาชาติ ระดับมัธยมศึกษา ครั้งที่ 1 ณ เมืองอิสเมียร์ ประเทศตุรกีในระหว่าง วันที่ 7-11 กันยายน 2535 ผลปรากฏว่าวงดนตรีโปงลางโรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ได้รับรางวัลเกียรติยศประเภทการแสดงยอดเยี่ยมกลับมาเป็นเกียรติและศักดิ์ศรีของชาวจังหวัดกาฬสินธุ์รวมทั้งประเทศไทยด้วย

จากความสำคัญของโปงลางตามที่ได้กล่าวมาจังหวัดกาฬสินธุ์จึงได้ส่งเสริมและพัฒนาโปงลางให้เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัด โดยการนำเอาโปงลางมาเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัด ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งวงโปงลางและจัดให้มีการประกวดวงโปงลางเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย

มากยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นการอนุรักษ์ขนัตริ์พื้นบ้านให้คงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแก่ลูกหลานจนถึงปัจจุบัน

(คมกริช การินทร์ (2544) ได้ทำการศึกษาขนัตริ์โปงลางในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยทำการศึกษา วงโปงลางในจังหวัดกาฬสินธุ์จำนวน 4 วง ซึ่งมีชื่อวงและประวัติความเป็นมาของวงดังต่อไปนี้

1. วงโปงลางหนองสอ บ้านหนองสอ ตำบลลำปาว อำเภอมือเมือง
2. วงหนุ่มมะพร้าวหัวสาวดอกคูณ ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์
3. วงศศิธรโปงลาง บ้านโนน ตำบลโนน อำเภอก้ามวง
4. วงสงวนศิลป์โปงลาง (เพชรดอกจาน) บ้านจาน ตำบลโนนจาน กิ่งอำเภอนาคู

1. วงโปงลางหนองสอ

หัวหน้าวงคือนายอลงกต คำโสภา โดยเริ่มก่อตั้งวงเมื่อ ปี พ.ศ. 2516 โดยในตอนแรกนั้น นอกจากรับแสดงตามงานต่างๆ แล้วยังผลิตโปงลางเพื่อจำหน่ายด้วย ตั้งแต่ก่อตั้งวงโปงลางขึ้นได้เคยเข้าประกวดแข่งขันการบรรเลงโปงลาง และได้รับรางวัลดังนี้

- พ.ศ. 2526 รางวัลดีเด่น ผลงานเพื่อเยาวชนประเภทสื่อชาวบ้าน จากคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ
- พ.ศ. 2530 ชนะเลิศการประกวดโปงลางงานกาชาด จากศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์
- พ.ศ. 2534 รองอันดับ 2 การประกวดโปงลางงานกาชาด จากศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์
- พ.ศ. 2535 รองอันดับ 1 การประกวดวงโปงลางงานกาชาด จากศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์
- พ.ศ. 2536 ชนะเลิศ ประเภทประสมวงยอดเยี่ยม งานมหกรรมโปงลางแพรวา และกาชาด จากจังหวัดกาฬสินธุ์

วงโปงลางหนองสอ รับงานแสดงทั่วไป ราคานั้นขึ้นอยู่กับขนาดของวง จำนวนผู้แสดง เวลาในการแสดง และระยะทางของสถานที่ในการแสดง โดยสามารถติดต่อได้ที่ บ้านเลขที่ 16 ม.6 ต. ลำ

ปาว อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ โดยสมาชิกในวงนั้นส่วนใหญ่เป็นลูกหลาน และลูกศิษย์หรือเป็นคนในหมู่บ้าน ปัจจุบันสมาชิกของโปงลางหนองสอ มีดังนี้

1. นายอลงกต คำโสภา เกิด 16 มีนาคม พ.ศ. 2475 อายุ 67 ปี เคยรับราชการเป็นครู สมรสกับนางรจนา คำโสภา มีบุตรชาย 2 คน สามารถเล่นเครื่องดนตรีโปงลาง ได้ทุกชิ้น และเมื่อแสดงจะเป็นผู้บรรเลงโปงลาง ท่านเป็นผู้ก่อตั้งวงโปงลางหนองสอ โดยตั้งชื่อตามหมู่บ้าน

2. นายนพรัตน์ คำโสภา เกิด 3 เมษายน พ.ศ. 2502 อายุ 40 ปีอาชีพรับราชการครู เป็นบุตรชายของนายอลงกต คำโสภา ปัจจุบันเป็นหัวหน้าวงโปงลางหนองสอแทนบิดา เริ่มเรียนดนตรีอีสานครั้งแรกกับบิดา ตอนอายุประมาณ 28 ปี โดยหัดตีโปงลาง และเป่าโหวด เพลงแรกที่ต่อโปงลาย คือ ลายโปงลาง ถือว่าเป็นลายหลัก (นพรัตน์ คำโสภา : สัมภาษณ์. คมกริช การินทร์ : ผู้สัมภาษณ์) เมื่อออกแสดงจะทำหน้าที่ในการบรรเลงโหวด ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 128 หมู่ 6 ต.ลำปาว อ. เมือง จ. กาฬสินธุ์

3. นายนรากร คำโสภา เกิด 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2523 ปัจจุบันศึกษาในระดับปริญญาตรี ในสาขาดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อยู่ชั้นปีที่ 1 เริ่มเรียนดนตรีครั้งแรกอายุ 5 ขวบ โดยเรียนกับนายอลงกต คำโสภา ซึ่งเป็นปู่ เครื่องมือที่เล่น พิณ เพลงแรกที่ต่อคือ เต๋ยโขง เมื่อออกแสดงมีหน้าที่บรรเลงพิณ นอกจากนี้ยังสามารถบรรเลงเบสได้ด้วย ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 126 หมู่ 6 ต. ลำปาว อ. เมือง จ. กาฬสินธุ์

4. นายพงศพล คำโสภา เป็นบุตรชายของนายนพรัตน์คำโสภา เกิด 12 มีนาคม พ.ศ. 2527 ปัจจุบันศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกาฬสินธุ์สรรพ์ อ. เมือง จ. กาฬสินธุ์ เริ่มเรียนดนตรีตั้งแต่อายุ 5 ขวบ กับปู่ คือนายอลงกต คำโสภา โดยเล่นโปงลาง เพลงแรกที่ต่อคือลายโปงลาง และเต๋ยโขง ตามลำดับ ปัจจุบันในการแสดงจะบรรเลงโปงลางและบางครั้งเล่นเบส อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 128 หมู่ 6 ต. ลำปาว อ. เมือง จ. กาฬสินธุ์

5. นายผัน อินประสุข เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2476 อายุ 66 ปี เริ่มเล่นดนตรีตอนอายุ 18 ปี โดยหัดเป่าแคน หัดด้วยตัวเอง อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 84 หมู่ 5 ต. ลำปาว อ. เมือง จ. กาฬสินธุ์

6. นายประดิษฐ์ ฤทธิ์ประสาท เกิดวันที่ 6 มีนาคม 2523 อายุ 19 ปี เรียนดนตรีตอนอายุ 9 ขวบ กับนายนพรัตน์ คำโสภา โดยหัดพิณ เมื่อออกแสดงจะบรรเลงกลอง อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 11 หมู่ 3 ต.ลำปาว อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์

7. นายผัน บุญมา เกิดวันที่ 5 พฤษภาคม 2495 อายุ 47 ปี เล่นเครื่องประกอบ จังหวะในวง สามารถบรรเลงโปงลางได้ โดยอลงกต คำโสภา อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 75 หมู่ 5 ต.ลำปาว อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์

เห็นได้ว่าวงโปงลางหนองสอนนั้น สมาชิกในวง เป็นลูกหลาน ลูกศิษย์ และชาวบ้านใน หมู่บ้านเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน

2. วงนุ่นมะพร้าวหัวสาวดอกคุณ

ประชากรส่วนใหญ่ในอำเภอภูผารายณ์นั้น เป็นชาวภูไท ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวถึงในบท ที่ 2 แล้ว ชื่อวงได้จากเพลงของคุณสุรพล สมบัติเจริญ ที่ร้องว่า “มะพร้าวหัวสาวยิ่งแก้มมั่น” จึงตั้งชื่อ ว่า นุ่นมะพร้าวหัวสาว ส่วนคำว่า สาวดอกคุณ มาจากนักแสดงผู้หญิง หรือนักฟ้อนรำ เป็นสาวที่ยังไม่ได้ แต่งงาน จึงต่อท้ายด้วยคำว่า สาวดอกคุณ

รางวัลที่เคยได้รับของวง ในการเข้าประกวดแข่งขัน มีดังนี้

1. รางวัลที่ 2 การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสาน ที่สถานีวิจัย จ. สกลนคร ในปี พ.ศ. 2528
2. รางวัลชนะเลิศ ในการประกวดในงานไหลเรือไฟ จ. นครพนม ปี พ.ศ. 2536
3. รางวัลชนะเลิศ ในการประกวดในงานผ้าไหมแพรวาและงานกาชาดกาฬสินธุ์ จ. กาฬสินธุ์ ปี พ.ศ. 2537 และ 2540

งานที่รับของวงรับงานทั่วไป เช่น งานฉลองต่างๆ งานผ้าป่า ทำบุญหรือเทศกาล ประจำปี งานบวชนาค ราคานั้นขึ้นอยู่กับระยะทางของสถานที่ และระยะเวลาของการแสดง

สมาชิกในวงประกอบด้วย

1. นายดอม สุระพร เกิดวันที่ 15 สิงหาคม 2475 อาชีพ ทำนา ความสามารถใน ด้านดนตรีนั้น ท่านบรรเลงโปงลางและแคนได้เป็นอย่างดี โดยในวงท่านเป็นมือโปงลางหลักของวง เริ่มเรียนโปงลางครั้งแรกกับนายกันหา โคตรพันธ์ ลายแรกที่ต่อ คือ ลายลำภูไท เป็นลายเอกลักษณ์ ของภูไท อาศัยบ้านเลขที่ 178 หมู่ 8 ต. กุดหว้า อ. ภูผารายณ์ จ. กาฬสินธุ์
2. นายกุ่มพันธ์ โคตรพัฒน์ เกิดวันที่ 7 ตุลาคม 2505 อายุ 37 ปี มีหน้าที่เล่นกลอง โดยเรียนจากครูละมุด ศรีกำพล อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 178 หมู่ 8 ต. กุดหว้า อ.ภูผารายณ์ จ.กาฬสินธุ์

3. นายศักดิ์สยาม แสงชมพู เกิดวันที่ 27 ตุลาคม 2520 อายุ 22 ปี มีหน้าที่
บรรเลงพิณ โดยเรียนกับบิดา คือนายบัวพันธ์ แสงชมพู ตอนอายุ 9 ขวบ ลายแรกที่ต่อคือ ลำภูไท
อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 36 หมู่ 2 ต.กุดหว้า อ.กุดหว้า อ.ภูผินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์
4. นายมังกร ไชยอเนก เกิดวันที่ 12 มกราคม 2493 มีหน้าที่บรรเลงแคน เริ่ม
เรียนอายุ 9 ขวบ โดยลายแรกที่ต่อคือ ลำภูไท เรียนกับนายเคน ไชยอเนก อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 189/9
ต.กุดหว้า อ.ภูผินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์
5. นายถวิล ศรีกำพล เกิดวันที่ 26 ตุลาคม 2510 อายุ 32 ปี มีหน้าที่บรรเลง
โหวด เริ่มเรียนตอนอายุ 21 ปี ลายแรกที่ต่อคือ ลายลำภูไท อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 241 หมู่ 2 ต.กุดหว้า
อ.ภูผินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์
6. นายสร้าง วรรณสา เกิดวันที่ 5 กรกฎาคม 2487 อายุ 55 ปี มีหน้าที่เล่น
โปงลาง เรียนกับผู้เป็นบิดา คือนายตัน วรรณสา ลายแรกที่บรรเลงได้คือ ลำภูไท อาศัยอยู่บ้านเลขที่
174/8 ต.กุดหว้า อ.ภูผินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์
7. นายเมฆ ศรีกำพล เกิดวันที่ 7 มิถุนายน 2485 อายุ 57 ปี มีหน้าที่บรรเลง
แคนเรียนกับครูชื่อนายสี พลอยเครือเทียน ลายแรกที่ต่อคือ ลำภูไท อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 289 หมู่ 2
ต.กุดหว้า อ.ภูผินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์
8. นายอรุณศักดิ์ ร่องไชย เกิดวันที่ 28 พฤศจิกายน 2513 อายุ 29 ปี มีหน้าที่
บรรเลง เบส ศึกษาโดยตัวเอง อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 89/8 ต.กุดหว้า อ.ภูผินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์
9. นายทองใจ ล่าลู่ เกิดวันที่ 7 มกราคม 2513 อายุ 29 ปี มีหน้าที่เล่นเครื่อง
ประกอบจังหวะ อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 211 ต.กุดหว้า อ.ภูผินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์
10. นายประมวล ล่าลู่ เกิดวันที่ 14 มกราคม 2505 มีหน้าที่บรรเลงเครื่อง
ประกอบจังหวะ อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 164 ต.กุดหว้า อ.ภูผินารายณ์ จ.กาฬสินธุ์

3. วงศศิธร โปงลาง

เริ่มก่อตั้งวงเมื่อ พ.ศ.2524 แต่เดิมนั้นเป็นวงดนตรีประกอบหมอลำนางเอกชื่อ ศศิธร
จึงตั้งชื่อวงชื่อว่า “ ศศิธรรุ่งลำเพลิน ” ต่อมาจึงได้แยกมาเป็นวงโปงลางโดยเฉพาะ
รางวัลที่เคยได้รับของวง มีดังนี้

1. รองชนะเลิศ อันดับ 1 การประกวดในงานกาชาดไทยสกล จ. สกลนคร ปี พ.ศ.

2. ชนะเลิศ การประกวดในงานกาชาดกาฬสินธุ์ จ. กาฬสินธุ์ ปี พ.ศ. 2532
3. ชนะเลิศ การประกวดในงานรมน้ำใจไทยสากล จ. สกลนคร ปี พ.ศ. 2538
4. ชนะเลิศ การประกวดในงานดนตรีพื้นเมืองของสถานีวิทยุ 909 จ. สกลนคร ปี

2537

5. ชนะเลิศ การประกวดในงานไหลเรือไฟ จ. นครพนม ปี พ.ศ. 2539

งานที่รับนับรับได้ทุกประเภท ทั้งงานแท้ และแสดงต่างๆ สมาชิกในวงประกอบด้วย

1. นายบุญเมิ่ง ศรีศิริรินทร์ เป็นหัวหน้าวง อยู่หมู่ 5 บ้านโพน ต. บ้านโพน อ. คำม่วง จ. กาฬสินธุ์
2. นายสำ ยุระดา เกิดวันที่ 20 เมษายน 2505 มีหน้าที่บรรเลงโปงลาง โดยเริ่มต่อลายลาย ลำภูไทเป็นลายแรก อยู่บ้านเลขที่ 193 ม. 1 บ้านโพน ต. บ้านโพน อ. คำม่วง จ. กาฬสินธุ์
3. นายสาย ศรีบ้านโพน เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2495 (จำวัน เดือน ปี ไม่ได้) มีหน้าที่บรรเลงกลอง อยู่บ้านเลขที่ 109 ม. 1 บ้านโพน ต.บ้านโพน อ. คำม่วง จ. กาฬสินธุ์
4. นายสุดใจ ลามูล เกิดวันที่ 16 มกราคม 2515 มีหน้าที่ในการบรรเลงกลอง อยู่บ้านเลขที่ 88 ม. 2 บ้านโพน ต.บ้านโพน อ. คำม่วง จ. กาฬสินธุ์
5. นายจรัส ติกาพันธ์ เกิดวันที่ 10 สิงหาคม 2486 มีหน้าที่ในการบรรเลง แคน อยู่บ้านเลขที่ 15 ม. 2 บ้านโพน ต. บ้านโพน อ. คำม่วง จ. กาฬสินธุ์
6. นายบุญล้อม ชมพู่วัตร เกิดวันที่ 19 สิงหาคม 2509 มีหน้าที่ในการบรรเลงพิณเบส อยู่บ้านเลขที่ 56 ม. 1. บ้านโพน ต. บ้านโพน อ. คำม่วง จ. กาฬสินธุ์
7. นายบุญมี ชมพู่จักร เกิดวันที่ 4 กรกฎาคม 2514 มีหน้าที่บรรเลงพิณ อยู่บ้านเลขที่ 159 ม. 1 บ้านโพน ต. บ้านโพน อ. คำม่วง จ. กาฬสินธุ์
8. นายสำราญ หาระทา เกิดวันที่ 16 พฤษภาคม 2509 มีหน้าที่บรรเลง โหวด อยู่บ้านเลขที่ 18 ม. 4 บ้านโพน ต. บ้านโพน อ. คำม่วง จ. กาฬสินธุ์

4. วงสงวนศิลป์โปงลาง (เพชรดอกจาน)

ก่อตั้งวงครั้งแรก ประมาณปี พ.ศ. 2519 ชื่อของวงนั้น คำว่า สงวน เป็นชื่อของคนทีโปงลางคนแรกในวง ปัจจุบันหัวหน้าวงคือ นายหมวน โสมิตร

รางวัลที่เคยได้รับของวง มีดังนี้

1. รางวัลชมเชย จากการประกวดในงานดนตรีพื้นเมืองสถานีวิทยุ 909 จ. สกลนคร ปี พ.ศ. 2532

2. รางวัลชนะเลิศรองอันดับ 2 จากการประกวดในงานกาชาดกาฬสินธุ์ จ. กาฬสินธุ์ ปี พ.ศ. 2536

งานที่รับ รับงานได้ทุกประเภท เช่นเดียวกับวงโปงลางวงอื่นๆ

สมาชิกในวงประกอบด้วย

1. นายหมน โสมิตร เกิดวันที่ 7 พฤษภาคม 2486 เป็นผู้บรรเลงโปงลาง อยู่บ้านเลขที่ 7 ม. 1 บ้านจาน ต. โนนจาน กิ่ง อ. นาคู จ. กาฬสินธุ์
  2. นายสมัย วรพันธุ์ เกิดวันที่ ปี พ.ศ. 2484 มีหน้าที่บรรเลงแคน อยู่บ้านเลขที่ 122 ม. 1 บ้านนาจาน ต. โนนจาน กิ่ง อ. นาคู จ. กาฬสินธุ์
  3. นายทต เบาะเจริญ เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2479 มีหน้าที่บรรเลงพิณ อยู่บ้านเลขที่ 2 ม. 1 บ้านนาจาน กิ่ง อ.นาคู จ. กาฬสินธุ์
  4. นายสมนึก โคตรดี เกิดวันที่ 28 กรกฎาคม 2501 มีหน้าที่บรรเลงกลอง อยู่บ้านเลขที่ 122 ม. 1 บ้านจาน ต. โนนจาน กิ่ง อ. นาคู จ. กาฬสินธุ์
  5. นายเลื่อน ไวแพน เกิดวันที่ 13 พฤศจิกายน 2485 มีหน้าที่บรรเลงพิณ อยู่บ้านเลขที่ 45 ม. 1 บ้านจาน ต. โนนจาน กิ่ง อ. นาคู จ.กาฬสินธุ์
  6. นายสมใจ ชัยบุตร เกิดวันที่ 1 พฤษภาคม 2488 มีหน้าที่บรรเลงซอ และเสียบโปงลาง อยู่บ้านเลขที่ 126 ม. 1 บ้านจาน ต. โนนจาน กิ่ง อ. นาคู จ. กาฬสินธุ์
- (มีสการ สิทธิสาร : 2550) ได้กล่าวถึงพัฒนาการการของวงโปงลางไว้ว่า ปี พ.ศ. 2511 นายเปลื้อง ฉายรัศมี มีการรวมวงดนตรีพื้นบ้านอีสานชื่อวงโปงลางกาฬสินธุ์ มีเครื่องดนตรีคือพิณโปรง แคนโปงลาง กลองหาง ฉาบ ไท 3 ลูก และในปีเดียวกัน นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ได้มีการรวบรวมวงดนตรีพื้นบ้านอีสาน ชื่อวง ไหวตเสียงทอง มีเครื่องดนตรี ไหวต พิณโปรง แคน โปงลาง กลองหาง ไท 3 ลูก

พ.ศ. 2523 มีการตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด และได้เชิญนายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ มาเป็นอาจารย์พิเศษ สอนวิชาดนตรีพื้นบ้านอีสานและสร้างเครื่องดนตรี พิณ ไหวต โปงลาง โปงลางของนายทรงศักดิ์ มีลักษณะพิเศษ คือ เพิ่มเสียง มี ฟา และ ที โปงลาง 7 เสียง ให้มีเสียงครบ โด เร มี ฟา ซอล

ลา ที่ ตามหลักสากลเพื่อบรรเลงเพลงลูกทุ่งและเพลงหมอลำยุคใหม่ (หมอลำซิ่ง) มีการนำพินไฟฟ้า 2 หัว ทำให้ได้รับความนิยมจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนเช่น กลุ่มโรงเรียนประถม-มัธยม สถาบันราชภัฏ วิทยาลัยนาฏศิลป์ทั้ง 4 ภูมิภาค และประดิษฐ์ลายเพลงอีสานใหม่หลายลายที่ใช้ประกอบการแสดงชุดศิลป์ปาซีฟ เช่นประกอบการ ฟ้อนเก็บขิด ฟ้อนสาวหลอก ฟ้อนเก็บฝ้าย ฟ้อนภูไท 3 เผ่า ดึงครกดึงสาก กีบแก็บ ลำเพลิน ฟ้อนแห่ไข่มดแดง

พ.ศ. 2525 มีการตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ และได้เชิญนายเปลื้อง ฉายรัศมี เป็นนักดนตรีพื้นบ้านอีสานที่มีความสามารถพิเศษ สามารถเล่นและถ่ายทอดการเล่นเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานได้เกือบทุกชนิดแล้วยังเป็นผู้ศึกษาค้นคว้า ปรับปรุงและพัฒนาโปงลางที่มีสภาพเป็นเครื่องดนตรีซึ่งมีเสียงไพเราะกังวานและให้ความรู้สึกของความเป็นพื้นบ้านอีสานอย่างแท้จริง เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย ด้วยเหตุนี้จึงได้รับการยกย่องและเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้าน) ประจำปี พ.ศ. 2529 ผลงานของครูเปลื้องที่ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมีดังนี้ ประดิษฐ์และพัฒนาเครื่องดนตรี เกราะล่อ จาก 6 ลูกเป็น 9 ลูก และ 13 ลูกตามลำดับ ได้เปลี่ยนชื่อเครื่องดนตรีจาก เกราะล่อ มาเป็นโปงลาง ประพันธ์ลาย (เพลง) ดนตรีพื้นบ้าน (โปงลาง) เช่น ลายเดี่ยวกาเต้น ก้อน ลายแมงมูกุดอมดอก ลายสุดสะแนน ลายนกไซบินข้ามทุ่ง ลายลมพัดไผ่

พ.ศ. 2526 อาจารย์จีรพล เพชรสม ได้มีการรวบรวมลายพื้นบ้านต่างๆให้บรรเลงในแบบฉบับเดียวกัน โดยจัดเป็นหลักสูตรพื้นฐานการสอนดนตรีพื้นบ้านและใช้ร่วมกันระหว่างวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์และวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด เช่น ลายเดี่ยวโขง ลายเด่นพม่า ลายเดี่ยวธรรมดา ลายโปงลาง หลังจากนั้นได้มีการนำเครื่องไฟฟ้ามาใช้กับเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน เช่น พินไฟฟ้า 2 หัว เป็นรูปพญานาค พินเบสไฟฟ้า โปงลางและใช้โปงลาง 2 ผืน คือลายน้อยและลายใหญ่ ไทเพิ่มเป็น 4 ลูก แคนมีทั้งลายน้อยและลายใหญ่ กลองตุ้มหนึ่งลูก การบรรเลงมีการนำเพลงเปิดวงมาใช้ก่อนการแสดง และมีการนำเพลงนานาชาติมาบรรเลงเพื่อต้อนรับแขกที่มาเยือนจากต่างประเทศด้วย เช่น เพลงอารีดังของประเทศเกาหลี เพลงเทียนหมีมีและเพลงเจ้าพ่อเซียงไฮ้ของประเทศจีน เพลงซาโยนาระของประเทศญี่ปุ่น

พ.ศ. 2528 วงเพชรพินทอง มีเครื่องดนตรี เบส พิน กีตาร์ประยุกต์ ชุด “ลำห้วยว่องซ่าว น้อยฆ่าแม่” ทำให้ทองใส ทับถนนได้รับความนิยมจากการติดพินมากโดยเฉพาะพินลายปู่ป่าหลาน และในปีเดียวกันราตรี ศรีวิไล เริ่มทำทางเครื่องต้นโซว์หน้าเวที โดยใช้กลอง กีตาร์ คีย์บอร์ดแซคโซโฟน บรรเลงประกอบการแสดง

นอกจากโปงลางจะเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านของภาคอีสานแล้ว ในปัจจุบันโปงลางได้นำมาใช้เป็นเครื่องดนตรีร่วมบรรเลงในวงดนตรีสากลแบบดนตรีร่วมสมัยในลักษณะของเพลงสมัยนิยม (Popular Music) ด้วย โดยเริ่มจากการเข้ามาด้วย โดยเริ่มจากการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวงดนตรีลูกทุ่ง ปัจจุบันมีการนำโปงลางมาใช้กับเครื่องดนตรีตะวันตกมากขึ้น มีการเพิ่มจำนวนลูกโปงลางจาก 12 ลูก เป็น 18 ลูก เพิ่มเสียงจาก 5 เสียง เป็น 7 เสียง ได้รับความนิยมนอย่างสูง เช่น วงโปงลางสะออน ซึ่งเป็นวงโปงลางประยุกต์ที่มีการนำเครื่องดนตรีไฟฟ้ามาใช้ เช่น พิณไฟฟ้าที่ใช้เฟสเสียงของกีตาร์มาประกอบใส่กับพิณ และใช้โปงลาง 7 เสียงที่สังเคราะห์จากนายเปลื้อง ฉายรัศมี นำมาบรรเลงเพลงลูกทุ่ง สตริง และเพลงร็อก เดิมนี้วงโปงลางสะออนได้แสดงประจำอยู่ร้านอาหารและมีชื่อเสียงจากการไปออกรายการโชว์ทางโทรทัศน์ที่ช่อง 3 ในรายการดีสิบช่วงต้นดารา ปัจจุบันวงนี้สังกัดค่ายอาร์เอสโปรโมชัน

เกี่ยวกับเพลงที่ใช้บรรเลงพบว่า บทเพลงที่นิยมบรรเลงแบ่งได้ 2 ประเภท คือ เพลงพื้นบ้าน เช่น ลายภูไท ลายโปงลาง ลายแมลงภู่มดดอก ลายลมพัดพร้าว ลายนกไขบินข้ามทุ่ง ลายกาเต้นก้อน และเพลงสมัยนิยม (Popular: ลูกทุ่ง) เช่น เพลงอีสานบ้านเฮา ของเทพพร เพชรอุบล เพลงมอเตอร์ไซค์ฮ้าง ของ วงร็อกแอสเลง เพลงทุ่งลุยลาย ของหงส์ทองดาวคะนอง ฯลฯ

โปงลางของชาวอีสานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิต เพราะนอกจากเป็นเครื่องดนตรีสำหรับผ่อนคลายอารมณ์ในเวลาว่างหลังจากเสร็จภารกิจการทำงานแล้วยังมีความสำคัญกับด้านสังคมตลอดจนถึงด้านงานมหรสพและเทศกาล มงคลต่างๆ ของชาวอีสานที่มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง (มัศการ สิทธิสาร, 2550, น. 93-96)

(วิชชุดา พรหมภักดี (2549) ได้กล่าวถึงประวัติการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสานของนายเปลื้อง ฉายรัศมีไว้ว่า ครูเปลื้อง ฉายรัศมี เติบโตที่บ้านนา ตำบลม่วงนา อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในวัยเด็กครูเปลื้อง เป็นเด็กที่ชอบเล่นสนุกสนานซุกซนเหมือนเด็กคนอื่นๆ แต่มีความพิเศษตรงที่เป็นคนที่มีความสนใจเกี่ยวกับดนตรีมาก เครื่องดนตรีชิ้นแรกของครูเปลื้องสนใจและฝึกเป็นครั้งแรก คือ เกราะลอ ซึ่งทำจากไม้หมากเลื่อม ตัดเป็นท่อนๆ แล้วมัดปลายไม้ด้วยเถาวัลย์ แขนงอยู่ในเพิงพักในทุ่งนาใช้ตีเล่นๆ กา หรือสัตว์ที่จะมาก่อวนพีไร่ที่ชาวบ้านปลุกไว้

ครูเปลื้อง เล่าตำนานของเกราะลอให้ฟังว่า เกราะลอนั้น เดิมเป็นสมบัติของท้าวพรหมโคตร ซึ่งอพยพครอบครัวมาจากนครเวียงจันทน์ ประเทศลาว มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านกลางหมื่น จังหวัดกาฬสินธุ์ ท้าวพรหมโคตรเป็นผู้ที่คิดทำเกราะลอขึ้น มีจำนวน 6 ลูก โดยเลียนแบบเกราะ ที่ใช้ตีตาม

หมู่บ้านในสมัยนั้น ท้าวพรหมโคตรได้ถ่ายทอดการตีเกราะลอให้แก่นายปาน เมื่อท้าวพรหมโคตรถึงแก่กรรม เกราะลอ จึงตกไปอยู่ที่บ้านนายปาน ซึ่งเป็นลูกศิษย์คนเดียว

เนื่องจากเกราะลอที่ใช้ตีไล่ ผู่นก กา ที่มากินข้าวในไร่ นา ดังนั้น จึงมีเกราะลออยู่ในทุกโรงนา (อีสานเรียกว่าเถียงนา) เมื่อเสร็จภารกิจในนาแล้ว ชาวนาจะพักผ่อนในโรงนาและใช้เกราะลอเป็นเครื่องตี เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ เกราะลอนี้จะตืออยู่นอกหมู่บ้านเท่านั้น เพราะมีความเชื่อว่า ถ้าตีในหมู่บ้านจะเกิดเหตุการณ์ไม่ดี เช่น ฟ้าฝนจะไม่ตกต้องตามฤดูกาล เป็นต้น การเรียนตีเกราะลอในสมัยก่อน เป็นการเลียนแบบ คือเป็นการเรียนที่ต้องอาศัยการจำโดยการจำทำนองของแต่ละลาย เกราะลอที่มี 6 ลูกนี้จะเล่นได้ 2 ลายคือลายอ่านหนังสือใหญ่ และลายสุดสะแนน เช่นเดียวกับลายแคนและลายพิณ ดังนั้นเมื่อนำมาเล่นผสมผสานกันจึงได้อรรถรสยิ่งนัก

โปงลางมีลักษณะคล้ายกับระนาดเอก คือนำท่อนไม้ หรือกระบอกไม้มาร้อยติดกันเป็นผืน และใช้ไม้ตีเป็นทำนองเพลง แขนวตีกับเสาข้าง ซึงบนรางข้าง หรือบางที่ผูกติดกับตัวผู้บรรเลงเครื่องดนตรีชนิดนี้พบทั่วไปในหลายประเทศ สำหรับประเทศไทยพบในแถบภาคอีสาน และเรียกเครื่องดนตรีนี้หลายชื่อด้วยกัน เช่น เรียกว่าหมากกลิ้งกล่อม หมากขอลอ หมากขอลอหรือหมากโปงลาง เป็นต้น ที่ได้ชื่อว่าหมากขอลอ เพราะเวลาเคาะแต่ละลูกมีเสียงดังกังวานคล้ายขอลอ (หมายถึง เกราะในภาษาอีสาน)

ครูเปลื้องฉายรัศมี ได้เรียนรู้วิธีการทำเกราะลอ และวิธีการบรรเลง กับนายปาน ลูกศิษย์ของท้าวพรหมโคตรผู้ที่คิดค้นทำเกราะลอขึ้น นายปานเป็นคนบ้านนา บ้านเดียวกับกับครูเปลื้อง ในช่วงที่ครูเปลื้องเรียนนั้นนายปานอายุได้ประมาณ 84-85 ปี และครูเปลื้องอายุประมาณ 12 ปี ครูเปลื้องเรียนการตีเกราะลอ และวิธีการทำเกราะลอกับนายปานเรื่อยมา จนกระทั่งนายปานเสียชีวิตเมื่ออายุได้ประมาณ 88 ปี ครูเปลื้องจึงได้ไปเรียนเกราะลอต่อกับนายขาน ซึ่งเป็นลูกชายของนายปาน สิ่งที่ครูเปลื้องได้เรียนรู้จากนายปานและนายขาน ก็คือ วิธีการทำเกราะลอ และลายเพลง 3 ลาย คือ ลายน้ำท่วมทุ่ง ลายสุดสะแนน และลายภูไทใหญ่ เกราะลอที่ครูเปลื้องเรียนนี้ทำมาจากไม้หมากเลื่อม ซึ่งเป็นไม้เนื้ออ่อน วิธีทำเกราะลอสมัยนั้น ก่อนอื่นเอาไม้ฉากเปลือกออกตากแดดให้แห้ง แล้วใช้มีดตัดเป็นท่อนๆ จากนั้นก็เอามาตัดให้เป็นรูป (สมัยก่อนยังไม่มีเลื่อยตัดไม้ การตัดไม้จึงต้องใช้มีด) ซึ่งผู้ทำต้องมีความพยายามสูงพอสมควร และสุดท้ายนำมาตากให้เป็นเสียง ถึงแม้การทำเกราะลอจะมีการทำแบบทั้งละเอียดและหยาบอยู่ด้วยกัน แต่ว่าเสียงที่ออกมาไพเราะนุ่มนวลมาก

พ.ศ. 2498 ครูเปลื้อง ได้เพิ่มจำนวนเกราะล่อ จาก 6 ลูก เป็น 9 ลูก และ ปี พ.ศ. 2498-2499 เข้าปี 2500 ได้เปลี่ยนแนวความคิดใหม่ก็คือ เปลี่ยนไม้ที่ทำเกราะล่อ จากไม้หมากเลื่อม มาเป็นไม้หมากหาคัด หรือ มะหาดแทน เนื่องจากที่มา คือ ครูเปลื้อง ได้ยินเสียงเกราะล่อ ที่แขวนอยู่ เป็นผู้ใหญ่บ้าน มีเสียงดังกังวานมาก จึงสอบถามผู้ใหญ่สง ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านขณะนั้นว่าใช้ไม้อะไรทำ ผู้ใหญ่สงจึงบอกว่าเป็นไม้มะหาด และยังมีอยู่ท่อนหนึ่งให้เอาไปทำเกราะล่อตั้งแต่นั้นครูเปลื้อง ก็ได้ทำเกราะล่อโดยใช้ไม้มะหาดมาตลอด และเมื่อ พ.ศ. 2502 ครูเปลื้องชื่อเรียกของเกราะล่อมาเป็น โปงกลาง

โปงกลางนั้นมาจากคำ 2 คำ คือ คำว่า “โปง” และ “กลาง” โปง เป็นสิ่งที่ใช้ตีบอกเหตุ เช่น ตี ในยามวิกาลแสดงว่ามีเหตุร้าย ตีตอนเช้าก่อนพระบิดนทบาทให้ญาติโยมเตรียมตัวทำบุญตักบาตร และ ตีเวลาเย็นเพื่อประโยชน์ให้คนหลงปากกลับมาถูก เพราะเสียงของโปงกลางจะดังกังวานไปไกล (สมัยก่อน ใช้ตีในวัด) ส่วนคำว่า กลาง นั้น หมายถึง ลางดี ลางร้าย

ต่อมาครูเปลื้อง ได้ไปบวงสรวงที่ดอนเจ้าปู่ จะนำเกราะล่อตัวนี้ไปตีในหมู่บ้านและจะไม่เรียกว่า เกราะล่อ จะชื่อ โปงกลาง แทน และใช้ไม้มะหาดทำ ครูเปลื้องให้คำมั่นต่อเจ้าปู่ว่าจะสืบทอด โปงกลางนี้ต่อไป ถ้าทำดีก็ขอให้มีคนนิยมชมชอบ ถ้าทำไม่ดีก็ขอให้มอันเป็นไป

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501-2502 มาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ครูเปลื้องถือว่าเป็นบุญคุณที่ทั้งท่านเทพ และเจ้าปู่โปรดปราน จึงดลบันดาลให้โปงกลางพัฒนาเรื่อยมาจนเป็นที่รู้จักของคนเป็นอันมาก โปงกลางที่เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2500 นี้ ทำมาจากไม้หมากหาคัด หรือมะหาด ซึ่งทำให้เสียงใสไพเราะยิ่งขึ้นกว่าเดิม แล้วใช้เหล็กซีเฝ้าไฟเจาะรูท่อนไม้ให้ทะลุ เพื่อร้อยเชือกเกลียวให้แน่นหนา ซึ่งต่างจาก ของเดิมที่มัดเป็นแผงด้วยเถาววัลย์และในตอนหลังก็เพิ่มจำนวนลูกขึ้นเป็น 12 ลูก และต่อมาในปี พ.ศ. 2516 ก็เพิ่มอีกลูกหนึ่ง เพื่อให้ได้เสียงที่ต้องการมากขึ้น คือ เสียงฟา เพราะจากเดิมมีเสียง โด เร มี ซอล ลา การเพิ่มเสียง ฟา ขึ้น ทำให้เล่นแนวเพลงได้กว้างขึ้น กลายเป็นลายมาตรฐานมาจนถึงทุกวันนี้ คือ มี 13 ลูก

หลังจากนั้น พ.ศ. 2503 ก็มีการเริ่มออกแสดงงานต่างๆ ในการแสดงก็จะมีแคน 1 เต้า, โปงกลาง 1 ผืน, พิณ 1 ตัว, กลอง 1 ใบ สมัยนั้นยังไม่มีกรร่า ไม่มีกรร่าร้อง มีเครื่องดนตรีเพียง 3-4 ชิ้น ก็สามารถทำให้งานสนุกสนานได้ ครูเปลื้อง ตั้งชื่อวงว่า วงโปงกลาง วงโปงกลางของครูเปลื้อง สมาชิกในวงเป็นเพื่อนบ้านใกล้เคียงที่มีความสามารถทางดนตรีมาเล่นด้วยกัน ตัวครูเปลื้องนั้นเป็นผู้บรรเลง โปงกลาง เรียกว่า หมอเคาะ หรือผู้ดำเนินทำนอง โดยมีเพื่อนบ้านตบออดอีกคนหนึ่ง ชื่อนายเอกเป็นคน

เคาะจังหวะเสียงเสฟโต้แมนย่า ถึงจะตาบอดแต่ก็มีความสามารถทางดนตรีที่ดีมากผู้หนึ่ง เวลาไปออกงานครูปเลื่อง ก็จะต้องลงไปไหนต่อไหนด้วยเสมอ เนื่องจากสมัยนั้นมีผู้เล่นดนตรีได้ดีและแมนย่าจำนวนน้อยมาก ซึ่งครูปเลื่องก็เป็นผู้เชี่ยวชาญที่สุดแล้วในสมัยนั้น เพื่อนร่วมวงจึงต้องพึ่งพาอาศัยโปงกลางของครูปเลื่อง อยู่ตลอดเวลา คือ ในขณะที่บรรเลงรวมวง ใครนึกเพลงได้ก็เล่น ใครลืมเพลงก็หยุดเล่น แต่ต้องมีเสียงโปงกลางเป็นหลักไว้ตลอด จึงเป็นที่มาของชื่อวงโปงกลาง

ปี พ.ศ. 2506 ครูปเลื่องได้มารู้จักกับท่านป่าไม้ ประชุม อินทรตุล ครูปเลื่องได้ไปทำงานกับท่านป่าไม้ โดยเป็นครูสอนดนตรีให้ ต่อมาครูปเลื่องก็ได้มีการคิดค้นทำรำต่างๆ ขึ้น ครูปเลื่องเล่าว่าวันหนึ่ง ประมาณวันที่ 4 หรือ 5 ธันวาคม ได้มีโอกาสไปแสดงงานที่ว่าการอำเภอยางตลาด หลังจากที่บรรเลงเสร็จแล้ว ท่านผู้ว่าบุรี พรหมลักขโณ ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ในขณะนั้นชื่นชอบ และสนใจให้การสนับสนุนวงโปงกลางมาก

หลังจากนั้นมา ครูปเลื่องก็ไปตั้งวงอยู่เขื่อนลำปาว ตั้งชื่อว่า วงโปงกลางโสมพิตกาฬสินธุ์ แต่เนื่องจากชื่อวงเป็นชื่อของท่านเจ้าเมืองกาฬสินธุ์ จึงเปลี่ยนชื่อมาเป็น วงโปงกลางเมืองกาฬสินธุ์ ผู้ควบคุมคือ คุณประชุม อินทรตุล ส่วนท่านผู้ว่าบุรี พรหมลักขโณ ท่านก็ย้ายไปจังหวัดอื่น ท่านผู้ว่าคนใหม่คือ ท่านผู้ว่าวิเชียร เวชสวรรค์ และท่านผู้ว่าดำรง วัชชีโรดม หลังจากที่ตั้งวงโปงกลางขึ้นมาแล้วก็มีการแสดงหลายแห่งทั่วประเทศ

ต่อมาท่านป่าไม้ประชุม อินทรตุล ก็ได้ถึงแก่กรรม ทำให้ขาดคนที่จะดำเนินการ ต่อมาท่านบุรีพรหมลักขโณ จึงเป็นผู้ให้การสนับสนุนและดำเนินการแทน ท่านป่าไม้ ประชุม อินทรตุล ทุกอย่าง หลังจากนั้นก็ได้ตั้งวงขึ้นอีก ท่านผู้ว่าบุรี พรหมลักขโณ มีงานให้ไปแสดงออกทางทีวี ช่อง 4 ขอนแก่น และได้มีชุดการแสดงออกมาด้วย ชุดแข็ง ชุดรำ หรือชุดอะไรก็ได้ จากนั้นครูปเลื่อง และคณะก็คิดให้เด็กๆ ในหมู่บ้านมาพ้อง การแสดงชุดแรก คือ รำช่วยมือ เพราะทำเป็นรูปกรวย(ภาษาอีสานเรียก รูปชวย) ชุดที่สอง คือ รำโปงกลาง ชุดที่สาม คือ แข็งผู้ไทย ชุดที่สี่ รำไทยภูเขา และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา วงโปงกลางออกแสดงที่ไหน ก็จะมีการพ้องรำไปด้วย

จากนั้น ครูปเลื่องได้ลาออกจากเขื่อนลำปาว ไปอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี ครูปเลื่องได้ไปตั้งวงอยู่ที่อุบลอีก หลังจากที่ย้ายออกจากอุบลไปอยู่นครพนมไปตั้งวงที่นครพนม ชื่อวงโปงกลางนครพนม อยู่ที่บ้านราชควาย และย้ายเข้ามาตั้งวงโปงกลางอยู่ที่อำเภอกวาง บ้านนาคู กับคณะบ้านจารย์ สสงวนศิลป์ จังหวัดกาฬสินธุ์ อีกครั้ง หลังจากนั้นต่อมา ลูกหลานของครูปเลื่องก็ได้แยกย้ายไปตั้งวงอีก เช่น คณะ ส ศศิธรบ้านโพธิ์ คณะบ้านคำบัง วงหมากเตอะเดิน เป็นต้น

นอกจากจะได้แสดงเผยแพร่ทางสื่อมวลชนสาขาต่างๆแล้ว วงโปงลางยังได้มีโอกาสไปแสดงที่สวนจิตรลดา วังละโว้ วังสราญรมย์ สวนอัมพร และตามจังหวัดสำคัญใหญ่ๆ เช่น เชียงใหม่ สุราษฎร์ธานี เมืองโบราณสมุทรปราการ โดยก่อนหน้านั้นครูเปลื้องยังได้มีโอกาสนำโปงลางไปบรรเลงเพื่อเป็นการต้อนรับ ๖๗ จอมพลสฤษดิ์ธนะรัชต์ในโอกาสที่ท่านเดินทางมาเยี่ยมค่ายพระยอดเมืองขวาง จังหวัดนครพนมอีกด้วย

ถึงแม้ว่าวงดนตรีโปงลาง ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ครูเปลื้องได้พัฒนาขึ้นมา จะมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานชนิดอื่น เช่น แคน พิณ ซอ เป็นต้น แต่เนื่องจากโปงลาง เป็นดนตรีที่มีเสียงไพเราะกังวาน และให้ความรู้สึกของความเป็นพื้นบ้านอีสานได้อย่างแท้จริง จึงทำให้โปงลางได้รับความนิยม และเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง จึงได้รับเลือกเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบภาพยนตร์ โดยเฉพาะเรื่อง “แคนลำโขง” และ “แผ่นดินแม่” ซึ่งครูเปลื้องได้บรรเลงโปงลางประกอบภาพยนตร์ทั้ง 2 เรื่องด้วยตนเอง

เนื่องจากโปงลาง ได้รับความนิยมสูงมาก ดังนั้นทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 โดยรายการซีฟรลงเท้า ได้ติดต่อครูเปลื้อง เพื่อมาสัมภาษณ์วิธีการทำ และการบรรเลงโปงลาง ออกอากาศเผยแพร่ทั่วประเทศ

นอกจากจะเป็นที่รู้จักและแพร่หลายในประเทศไทยเราแล้ว เมื่อ พ.ศ. 2516 ครูเปลื้องฉายรัศมี ได้เดินทางไปต่างประเทศในลักษณะการท่องเที่ยว โดยการนำของร้อยโทวิรัตน์ พงษ์สวัสดิ์ แต่ได้นำศิลปวัฒนธรรมไปแสดงด้วย ซึ่งในครั้งนั้น ครูเปลื้อง ฉายรัศมี ได้มีโอกาสได้นำโปงลางไปแสดงที่ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อิหร่าน และกรีซ ซึ่งทำให้โปงลางเป็นที่รู้จักแพร่หลายขึ้น และสามารถใช้เป็นสื่อทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ยิ่งกว่านั้นมีชาวสวิส และชาวอเมริกันได้ ฟังโปงลางแล้วสนใจติดต่อขอซื้อโปงลางกลับไปยังประเทศของตนด้วย

นอกจากนี้ วิชูชดา พรหมภักดี ยังได้กล่าวถึงผลงานที่ประพันธ์ด้านโปงลางของนายเปลื้อง ฉายรัศมีไว้ว่าตั้งแต่สมัยที่ครูเปลื้องเรียนเกราะล่อ ครูของครูเปลื้องก็ให้ตีแต่ลายใหญ่ ลายอ่านหนังสือใหญ่ จากนั้นต่อมาก็ตีลายสุดสะแนน ซึ่งเป็นลายของแคน ต่อมาจึงมีการพัฒนาขึ้นมาเป็นลายโปงลาง โดยลายโปงลางสามารถเล่นลายพื้นบ้านได้อยู่ 5 ลาย ลายหลักๆ คือลายใหญ่ ลายสุดสะแนน ลายโป้ซ่าย ลายสร้อย ลายน้อย ครูเปลื้องได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับลายไว้ว่า จากการสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่ ลายก็คือเพลง ในแต่ละชื่อของลาย มาจากการบรรเลงของแคน ครูเปลื้องจึงมีการเปลี่ยนแนวทางการแต่ง

เพลง โดยต่างจากวิธีการดำรงชีวิต เป็นเพลงที่ได้รับความนิยม ซึ่งครูเปลื้องได้ประพันธ์ไว้เรียงตามลำดับการประพันธ์ดังนี้

1. ลายกาต้มน้ำร้อน ถือเป็นลายครู เพราะเป็นลายแรกที่แต่ง ลายกาต้มน้ำร้อนนี้ครูเปลื้องแต่งจากการสังเกตอาการ ในการดำรงชีวิตของฝูงนกฝูงกา ตามทุ่งไร่ ทุ่งนา สมัยนั้นมีฝูงกาจำนวนมาก มาลักขโมยกินห่อข้าวบ้าง เวลาไหน กามักจะเกาะกินไส้เดือนตามซี้ไถที่เราไถบ้าง จากนั้น กาก็จะกระโดดโลดเต้น จิกกินเหยื่อ ดักหน้าดักหลังคันไถ

2. ลายโปงลาง เป็นลายที่แต่งขึ้นจาก เสียงกระดิ่งผูกคอวัวที่ตั้งอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสมัยโบราณใช้โปงลางแขวนคอวัว เวลาวัวเดินตามกันเป็นแถวข้ามทุ่งนานั้น ก็จะมีเสียงของกบิ่วกระทบกับกรวดหรือหิน ประสานกับเสียงโปงลางที่คอวัว ฟังแล้วให้ความรู้สึกวังเวงคิดถึงบ้าน

3. ลายลมพัดไม้ เป็นลายที่เลียนแบบธรรมชาติอีกลายหนึ่ง ต้นไม้อีสานมีมากมายและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ตั้งแต่หน่อถึงลำต้น เวลาลมพัดมาแต่ละครั้ง กิ่งไม้จะลู่ตามลมเสียดสีกันเสียงดังออดแอด ประกอบกับลักษณะร่วงหลุดของใบไม้จากต้นที่มีลักษณะพิเศษ เนื่องจากใบเล็กเรียวยาวแหลม เมื่อตกลงไปยังพื้นดินจะเกิดการหมุนเหมือนกังหัน เมื่อตกลงมาพร้อมๆกันจำนวนมากจะมีความสวยงามเป็นพิเศษ จึงได้จินตนาการเอาลักษณะของใบไม้ร่วงผสมกับเสียงเสียดสีของกิ่งไม้ยามลู่ลมมาเป็นลายที่ไพเราะน่าฟังเรียกกันว่า ลายลมพัดไม้ นั่นเอง

4. ลายแมงกู่ตอมดอก การบรรเลงลายแมงกู่ตอมดอก ของแคนจะใช้ลายน้อย แต่โปงลางจะเป็นลายใหญ่ จะเห็นความแตกต่างกันในลายแมงกู่ตอมดอก ลายแมงกู่ตอมดอกเป็นลายที่ลอกเลียนธรรมชาติได้ดีเป็นพิเศษ คำว่าแมงกู่คือ แมงกู่ตัวใหญ่ๆ สีนํ้าเงินแก้มองดูจนเขียว เวลาบินตอมดอกไม้เสียงดังหึ่งๆ ลักษณะของเสียงแมงกู่จะมีทำนองลีลาซ้าๆ ก่อนแล้วกระชั้นตามลำดับลีลาของเสียงแคนจะฟังได้เป็นเสียงเล็กเสียงน้อย สมกับเสียงแมงกู่ตอมดอกไม้จริงๆ

5. ลายลมพัดพร้าว เป็นลายจำลองแบบของใบมะพร้าวเมื่อโดนลม ซึ่งพัดกับใบไม้ ใบมะพร้าวเมื่อถูกลมจะโยกไหวอย่างเชื่องช้า และเมื่อไต่พายุพัดโบกไปมากก็จะเอนตัวไปตามสายลมพร้อมกับสะบัดใบเสียงดังเป็นจังหวะ ท่วงทำนองจะซ้ากว่าลายลมพัดไม้

6. ลายนกไซบินข้ามทุ่ง เป็นการแต่งขึ้นจากลีลาของนกที่บินไปมาเป็นหมู่ เป็นฝูงข้ามท้องทุ่งนาอันสวยงาม

นอกจากนี้ยังมีผลงานเพลงที่ครูเปลื้องได้ประพันธ์ไว้อีกมากมาย หลายเพลง เช่น ลายอ่านหนังสือใหญ่ ลายอ่านหนังสือน้อย ลายสุดสะแนน ลายสร้อย และลายเซ

ทำนองลายโป่งกลางที่บรรเลงส่วนมากได้จากการเลียนเสียงธรรมชาติ และชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของชาวอีสาน เช่น

- ลายซ่างซิ่นภู ลีลาของเพลงจะเนิบช้าสง่างาม เหมือนลีลาการเดินทางของซ่างที่กำลังเดินขึ้นภูเขาสูง ด้วยความเนิบช้าสง่างาม

- ลายแม่ฮ้างกล่อมลูก ลีลาของเพลงสะท้อนให้เห็นถึงความอ้างว้างว่าเหวของหญิงที่ถูกสามีทอดทิ้งต้องกล่อมลูกอยู่เดียวดายลำพัง

- ลายภูไทเกาะตูบ ลีลาของเพลงแสดงถึงภาพชีวิตของหนุ่มสาวชาวภูไทที่มักจะแวะเวียนไปพุดกับหญิงสาวตามบ้านต่างๆ ในเวลาค่ำ

อย่างหนึ่งทำนองเพลงพื้นบ้านอีสานเหนือที่ใช้บรรเลงอาจจะเป็นทำนองสั้นๆ มีการวนเวียนกลับไปมา ซึ่งอาจแบ่งได้ 3 ตอน คือ

ตอนเกริ่น เป็นอาร์มพบทของเพลงเพื่อให้ผู้ฟังเตรียมพร้อมที่จะฟังต่อไป

ตอนทำนองหลัก คือ ทำนองของเพลงว่าเป็นลายใดหรือเพลงใด ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละลาย

ตอนทำนองย่อย เป็นทำนองที่ใช้บันไดเสียงเดียวกันกับทำนองหลักแต่จะดำเนินทำนองให้แตกต่างกันออกไป ซึ่งลูกเล่นของนักดนตรี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความชำนาญของผู้บรรเลง

ดังนั้นการบรรเลงเพลงพื้นเมืองอีสานนั้น ในขั้นแรกจะเริ่มด้วยการเกริ่นเสียก่อน แล้วจึงดำเนินทำนองหลัก ดนตรีพื้นบ้านอีสานจะใช้ทำนองหลักเป็นตัวแกนในการบรรเลง (วิษุตา พรหมภักดี, 2549, น. 28-40)

เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มวัฒนธรรมอีสานเหนือหรือกลุ่มลำแคน กับกลุ่มวัฒนธรรมอีสานใต้หรือกลุ่มเจริญ ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

เครื่องดนตรีกลุ่มอีสานเหนือ แบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. เครื่องดีด ได้แก่ พิณหรือซุง พิณไห หิน

1.1 พิณ เป็นเครื่องดีด ทำด้วยไม้ กะโหลกเสียงเป็นรูปสี่เหลี่ยมมน หรือคล้ายใบไม้ ซึ่งทำจากไม้ขนุน มีความกว้าง 25 ซม. ยาวประมาณ 30-35 ซม. หนาราว 7-10 ซม. มีชื่อเสียงตรงกลาง ด้านหน้าคันทันพิณยาวประมาณ 40-50 ซม. ตอนปลายทำเป็นลวดลายพญานาค ใช้สายลวด 2-4 สาย บางครั้งใช้ 2 คู่ มินมแบ่งเสียง ใช้ดีดด้วยแผ่นเขาบางๆ ชาวไทยอีสานใช้พิณเล่นเดี่ยวและ

ประกอบวงดนตรีมาแต่โบราณแล้ว การประสมวงคือ บรรเลงเดี่ยว บรรเลงร่วมกับแคนและเครื่อง
จิ้งหะ บรรเลงในวงโปงลาง หรือบรรเลงประกอบหมอลำในหมอลำเพลิน บทเพลงที่นิยมบรรเลง
ได้แก่เพลงพื้นบ้านอีสานทุกเพลง เช่น เต๋ยโขง เต๋ยพม่า ลำเพลิน หรือเพลงลูกทุ่งก็ได้

1.2 พิณโห ทำด้วยโหของไผ่หน้าปลาหรือโหกระเทียมตอง ใช้สายยางในรถจักรยาน
ตัดเป็นเส้นอย่างหนึ่งพลาสติก ซึ่งให้ตีงปากโห เวลาเล่นใช้มือดึงเส้นยางนี้ให้สั้นเป็นเสียงทุ้มต่ำ ใช้เล่น
เป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะประวัติของพิณโห พังเกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้เองปรากฏในวงดนตรี
พื้นบ้านอีสาน และวงโปงลางที่จังหวัดกาฬสินธุ์ การเทียบเสียง แล้วแต่ขนาดของโห และการชิงเส้น
ยางให้ตึงหรือหย่อนต่างกัน สามารถปรับเสียงให้เข้ากับวงได้เป็นเสียงตายตัวโดยปกติชุดหนึ่งมี 2-3
ลูก แต่อาจมากกว่านั้นก็ได้รับการประสมวง เป็นเครื่องประกอบจังหวะในวงโปงลาง, แคน, พิณ โดยดึง
ให้เข้าจังหวะกับกลองและเครื่องจังหวะอื่นๆ นิยมบรรเลงทั่วไปในภาคอีสาน โอกาสที่บรรเลงใช้
บรรเลงงานรื่นเริงทุกโอกาส บทเพลงที่นิยมบรรเลงได้แก่ เพลงพื้นบ้านอีสานทุกเพลง

1.3 หีน เป็นเครื่องดีดทำด้วยไม้ไผ่ ยาวในราว 12-15 ซม. กว้าง 1 ½ ถึง 2 ซม.
แล้วแต่ขนาดหนา ½ ซม. ตรงกลางเซาะร่องเป็นลิ้นในตัวแบล้นเดียวปลายด้านหนึ่งเป็นที่จับ ด้าน
ตรงข้ามใช้ดีดด้วยนิ้วหัวแม่มือหรือนิ้วชี้ เวลาเล่นประกบลิ้นหันเข้าหาที่ปาก โดยใช้กระพุ้งแก้มเป็น
กลองเสียงดีดได้ 2-3 เสียง ทำทำนองได้เล็กน้อย เดิมเป็นเครื่องเล่นมาแต่โบราณ การเทียบเสียง
แล้วแต่ขนาดและการดัดแปลง กระพุ้งปากของผู้บรรเลง การประสมวงไม่นิยมประสมวง ส่วนมาก
บรรเลงเดี่ยว บริเวณที่นิยมบรรเลงใช้บรรเลงยามว่าง ไม่ใช้ในการประโคมประสมวงหรืองานใดๆ เป็น
การเล่นแก้เหงาเฉพาะบุคคล

2. เครื่องสี เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย เสียงเกิดจากการสี ได้แก่ ซอบัง ซอبيب ซอ
กระป๋อง ซอกะโป้ (กะลา)

2.1 ซอบัง คือเครื่องสายที่ใช้สี ทำด้วยขอไม้ไผ่ ชั่งข้อทั้ง 2 ด้าน ปอกเปลือกเหลาจน
บาง ช่องเสียบอยู่ด้านหลังตรงข้ามกับด้านที่ชิงสาย ด้านบนขอขอมีลูกบิดชิงสาย 2 อัน สายทำด้วย
ลวด ใช้สีด้วยคันชัก ขนาดของขอประมาณ 7 ซม. ยาวประมาณ 56 ซม. คันชักทำด้วยไม้เนื้ออ่อน
หรือไม้ไผ่ ยาวประมาณ 60 ซม. และใช้หางม้า การเทียบเสียงขึ้นเสียงเดียวกันทั้ง 2 สาย ใช้กดเป็น
ทำนองเฉพาะสายเอก ส่วนสายกลางใช้เป็นเสียงเสพ (เสียง Drone) นิยมขึ้นเสียงเป็นคู่ 1 คู่ หรือ คู่ 5
การประสมวง ใช้บรรเลงเอกเทศ หรือประสมวงดนตรีชาวผู้ไทยจังหวัดสกลนคร จังหวัดกาฬสินธุ์
โอกาสที่ใช้บรรเลงเพื่อความบันเทิงทั่วไป และสีประกอบการชกมวย (เวทีมวยอุบลฯ) และ

ประกอบการลำ การฟ้อน (ผู้ไทย) บทเพลงที่นิยมบรรเลง นิยมบรรเลงเพลงพื้นบ้านอีสานทุกเพลง และเพลงพื้นบ้านผู้ไทย

2.2 ซอปี่ ซอกระป๋อง คล้ายซอด้วง คันซอทำด้วยไม้ไผ่ มีลูกบิดขึ้นสาย 2 ลูก ใช้สายลวด กล้องเสียงทำด้วยปี่น้ำมันก๊าดหรือกระป๋องต่างๆ เช่น กระป๋องลูกอม ใช้ด้านเปิดเป็นช่องเสียง คันซอกทำด้วยไม้เหลา ซึ่งสายด้วยเอ็นขนาดเล็กหรือหางม้า มีทั้งที่อยู่ระหว่างสายคันซอกและคันซอกอิสระนอกสาย คือ ซอปี่คันซอกอยู่ใน ซอกระป๋องคันซอกอิสระ ซอทั้ง 2 นี้เพิ่งมีใช้ในสมัยที่มีกระป๋องน้ำมันก๊าดและกระป๋องโลหะต่างๆ พบเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 เลิกใหม่ๆ การเทียบเสียงระหว่างสายคู่ 5 โดยเทียบเสียงกับคน (C-G หรือ A-E หรือ E-B) การประสมวงสี่เดี่ยว สี่ประกอบหมอลำหมู่ แม่งดับเต่าคู่กับพิณและแคน บริเวณที่นิยมบรรเลง พบที่จังหวัดร้อยเอ็ดและมหาสารคาม โอกาสที่บรรเลงใช้บรรเลงเพลงในการบันเทิงทั่วไปตามเทศกาล งานมงคลที่มีหมอลำหมู่ แม่งดับเต่าไปแสดง บทเพลงที่บรรเลงนิยมบรรเลงเพลงลายแคนทั้งหลาย และเพลงพื้นบ้านทั่วไป แต่ซอปี่นิยมบรรเลงลายแมา่งดับเต่าโดยเทียบเสียงกับลายส้อย

2.3 ซอกะโปะ เครื่องสายที่ใช้สี่ กะโหลกเสียงทำจากกะลามะพร้าวมะพร้าวผาด้านหนึ่งออก หุ้มด้วยหนัง ด้านตรงข้ามเป็นกล่องเสียง คันซอทำด้วยไม้ สายทำด้วยลวด คันซอกอยู่ระหว่างสายมีเล่นกันมาในท้องถิ่นช้านานแล้ว การเทียบเสียงขึ้นคู่ 5 โด-ซอล การประสมวงใช้บรรเลงเดี่ยวและหมู่ก็ได้ โอกาสที่บรรเลงใช้บรรเลงทั่วไป และเทศกาลหรือบรรเลงร่วมการแสดงหมอลำหมู่ บทเพลงที่นิยมบรรเลง มีลักษณะคล้ายกับเครื่องดนตรีอีสานชนิดอื่นๆ

3. เครื่องตี ได้แก่ โปงกลาง หมากก็้แก๊บ พังฮาด กลองเส็ง กลองตุ้ม กลองตั้ง กลองหาง กลองโพน สิ่งหรือแสง

3.1 โปงกลาง เป็นเครื่องตีชนิดหนึ่ง มีลักษณะคล้ายระนาดมี 12 ลูก หรือมากกว่าแต่ไม่เกิน 16 ลูก ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง สูงต่ำตามขนาดของไม้ในระบบห้าเสียง ร้อยติดกันด้วยเชือกเป็นผืน นิยมแขวนด้านเสียงต่ำไว้ด้านบนด้านเสียงสูงทอดเอียงลง ตีด้วยไม้ตีที่ทำด้วยไม้คู่หนึ่งหรือบรรเลง 2 คน คนหนึ่งเล่นทำนอง อีกคนเล่นเสียงประสาน โปงกลางพัฒนามาจาก “ขอลอ” ซึ่งชาวบ้านนำมาตีแก้เหงาภายหลังจึงปรับปรุงเป็นเครื่องดนตรี และให้ชื่อว่า โปงกลาง ตามชื่อเพลงแคนของลายโปงกลาง การเทียบเสียงเทียบระบบ 5 เสียง มีระดับเสียงไม่แน่นอนแล้วแต่ผู้ทำ การประสมใช้วงบรรเลงเดี่ยวและประสมกับพิณ แคน ฉิ่ง ฉาบ พิณไห เรียกวังโปงกลาง บริเวณที่นิยมบรรเลง บรรเลงในจังหวัดกาฬสินธุ์มากที่สุด และจังหวัดอื่นๆ มีเล่นบ้าง โอกาสที่บรรเลงใช้บรรเลงงานรื่นเริงทั่วไป งานมงคล

ต่างๆ งานเทศกาล หรือ เพื่อความบันเทิงเฉพาะตัว บทเพลงที่นิยมบรรเลง ได้แก่ กล้วยต่างๆ เพลงพื้นเมืองอีสานทั่วไป

3.2 หมากก๊ีบแก๊บหรือกรับคู่ เป็นเครื่องตีที่ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง หนาประมาณ 2 ซม. กว้างประมาณ 5 ซม. ยาวประมาณ 12 ซม. ซุดหนึ่งมี 2 คู่ ใช้ฝ่ามือตี คล้ายกับกรับเสภา ใช้เล่นหมอลำก๊ีบแก๊บมานานแล้ว การเทียบเสียงไม่มี แล้วแต่ขนาดและความหนา การประสมวงไม่มีการประสมวง ใช้เล่นเดี่ยวประกอบการแสดงหมอลำก๊ีบแก๊บ บริเวณที่นิยมบรรเลง ใช้บรรเลงในจังหวัดต่างๆ ของภาคอีสานโอกาสที่บรรเลง ใช้ประกอบ “ลำ” ของหมอลำก๊ีบแก๊บ ที่ร่ำออกทำออกทาง บทเพลงที่นิยมบรรเลงมีลักษณะการตี 2 แบบ คือ ใช้ตีชะกำลังลำอย่างหนึ่ง และตีประกอบการฟ้อนอีกอย่างหนึ่ง

3.3 พังฮาดหรือผางฮาด เป็นฆ้องชนิดหนึ่งขนาดฆ้องโหม่ง มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 40 ซม. ทำด้วยโลหะผสม หล่อเป็นรูปฆ้อง แต่ไม่มีปุมตีด้วยไม้หุ้มนม เป็นเครื่องดนตรีเก่าแก่มาก ปัจจุบันเล่นในหมู่ชาวไทย การเทียบเสียงไม่มีการเทียบเสียง แล้วแต่ขนาด เสียงดังมาก การประสมวงใช้ประกอบกับกลองและเครื่องดนตรีในกระบวนแห่ และฟ้อนผู้ไทย บริเวณที่นิยมบรรเลง ปัจจุบันมีพวแกบสกลนคร กาฬสินธุ์ นครพนม มุกดาหาร โอกาสที่ใช้บรรเลงในขบวนแห่เนื่องในโอกาสงานบุญต่างๆ

3.4 กลองเส็ง เป็นกลองสองหน้า ตัวกลองทำด้วยไม้ประคู้ หุ้มด้วยหนัง ดึงให้ตึงด้วยหนัง มีขนาดต่างๆกัน ความกว้างของด้านหน้ากลองประมาณ 50 ซม. ความกว้างด้านล่างประมาณ 20 ซม. ความยาวตัวกลองประมาณ 85 ซม. ไม่มีการเทียบระดับเสียง แต่พยายามปรับให้มีเสียงกังวานมากที่สุด เท่าที่จะเป็นได้ไม่มีการประสมวงใช้ตีเป็นคู่นิยมเล่นกันบรรเลงจังหวัดต่างๆ ในอีสานตอนเหนือแบบประชันขันแข่งเอาชนะกัน มีกรรมการเป็นผู้ตัดสินชี้ขาด มักตีในงานบุญต่างๆ โดยเฉพาะงานบุญบั้งไฟและตีประกอบการฟ้อนในขบวนแห่ของชาวผู้ไทย จังหวัดสกลนคร บทเพลงที่นิยมบรรเลงไม่มีทำนองแต่ตีรัวเป็นยก

3.5 กลองตุ้ม เป็นกลองสองหน้า มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 30 ซม. ยาว 40 ซม. ขึงด้วยหนังทั้งสองหน้า ตัวกลองทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ใช้ชั้นหน้าด้วยเชือกหนัง ตีด้วยค้อน การเทียบเสียงแล้วแต่ขนาด และความตึงของหน้ากลอง การประสมวง ประสมในวงดนตรีประกอบการหมอลำ ร่วมกับแคน พิณ ปี่ลูกแคน และในกระบวนแห่ร่วมกับกลองเส็ง ผางฮาด กลองหาง สิ่ง แสงบริเวณที่นิยมบรรเลง ได้แก่กลุ่มชาวผู้ไทย สกลนคร นครพนม โอกาสที่ใช้บรรเลง ใช้ในการเล่นหมอลำ การฟ้อน และขบวนแห่ใช้ตีให้จังหวะในการแข่งบั้งไฟ

3.6 กลองตั้งหรือกลองรำมะนา โดยทั่วไปเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 80 ซม. หนาประมาณ 20 ซม. ซึงหนึ่งหน้าเดียว ดึงให้ตึงด้วยเชือกหนัง ตีด้วยมือ การเทียบเสียงไม่แน่นอนแล้วแต่ขนาดและความตึงของหน้ากลองการประสมวงใช้ในวงกลองยาว ร่วมกับวงกลองยาว 3 ใบและฉาบ 1 คู่ บริเวณที่นิยมบรรเลงใช้ทั่วไปในภาคอีสาน โอกาสที่บรรเลงใช้บรรเลงในขบวนแห่งานบุญต่างๆ โดยเฉพาะงานบุญพระเวสฯ และเพื่อความบันเทิง

3.7 กลองหาง หรือกลองก้นโล่ง หรือกลองตบ เป็นกลองหน้าเดียวมีลักษณะแตกต่างจากกลองยาวในภาคกลางคือ บริเวณส่วนหางกลองชนิดนี้จะยาวกว่า ขนาดของกลองจะแตกต่างกันไป ชนชาวผู้ไทยเรียกกลองชนิดนี้ว่ากลองหาง ใช้ตีประกอบการแสดง ตีประกอบขบวนแห่ และตีประกอบงานรื่นเริงต่างๆ ตามโอกาสที่เห็นสมควร

3.8 กลองโพน เป็นกลองหน้าเดียว รูปร่างกระบอก ทำด้วยดินเผา ตรงกลางค่อยไปทางหน้ากลองคอดเล็กน้อย นิยมซึงหน้าด้วยหนังงูหรือหนังกบ ขนาดไม่แน่นอน โดยทั่วไปมี 2 ขนาดคือ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 13 ซม. ยาว 30 ซม. และขนาดเล็กประมาณ 7 ซม. ยาว 20 ซม. แต่เดิมทำเพื่อเป็นของเล่นเท่านั้น การเทียบเสียงไม่แน่นอนแล้วแต่ขนาดและความตึงของหนังที่ซึง การประสมวงใช้ประสมวงดนตรีประกอบการเซ็ง ฟ้อนรำ บริเวณที่นิยมบรรเลงพบที่จังหวัดร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ ยโสธร โอกาสที่บรรเลงใช้ในขบวนแห่งานบุญ

3.9 กลองเพล กลองเพลในภาคอีสานเป็นเครื่องตีเพื่อให้สัญญาณสื่อสารพื้นบ้านอย่างหนึ่ง เป็นการบอกให้ทราบถึงเวลานัดหมาย ที่ต้องปฏิบัติภารกิจอย่างใดอย่างหนึ่งสำหรับพระภิกษุ สามเณร หรือชาวบ้านที่มีการนัดหมายให้มาประชุมกัน เป็นกลองขนาดใหญ่ความกว้างเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 100-200 ซม. ความยาวประมาณ 150-180 ซม. แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของต้นไม้ที่จะนำมาทำกลอง หน้ากลองทั้งสองด้านหุ้มด้วยหนังควายไม้ตีใช้ไม้เนื้อแข็งพันด้วยผ้าด้านหนึ่ง กลองชนิดนี้เกี่ยวข้องกับทางศาสนา จึงมีไว้สำหรับที่วัดประจำหมู่บ้านเท่านั้น

3.10 สิ่งหรือแสง สิ่งคือ ฉิ่งของภาคกลาง แสงคือ ฉาบของภาคกลางรูปร่างลักษณะของทั้งสองอย่างนี้ดูเหมือนจะคล้ายๆกัน แต่จะแตกต่างกันอยู่ที่ขนาดและสัดส่วนการประสมวง ใช้ตีประกอบกับเครื่องดนตรีชนิดอื่น เพื่อเป็นการให้กำกับจังหวะ โอกาสที่บรรเลงใช้ในขบวนแห่งานบุญ นิยมตีเป็นจังหวะคล้ายกันกับการตีฉิ่ง หรือฉาบ

4. เครื่องเป่า เป็นเครื่องดนตรีที่เกิดจากการใช้ลมเป่า ได้แก่ แคน ปี่ผู้ไทย ซังข้าว ใบไม้ โหวด สะนูว่าว และแคน

4.1 แคน เป็นเครื่องเป่าชนิดหนึ่ง เสียงคล้ายออร์แกน ทำด้วยไม้รวกเล็กเล็กๆ เรียก ไม้กู่แคนหรือไม้เฮี้ย มีขนาดยาวลดหลั่นเรียงติดกันเป็นดับในเต้าแคน ที่ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง รูปกลมยาว ลั่นแคนทำด้วยเงิน ทองเหลืองติดอยู่กับกู่แคนและอยู่ในเต้าทำเสียงสูงต่ำด้วยการปิดเปิดนิ้วที่รูเล็กๆ ซึ่งเจาะไว้ข้างกู่แคน (ลูกแคน) เรียกว่า “รูนับ” อันละ 1 รู กู่แคนติดแน่นกับเต้าแคนด้วยขี้สูนหรือชัน นะรง แคนมีหลายขนาด ตั้งแต่ 3 คู่ ไปจนถึง 9 คู่ ที่นิยมที่สุดคือแคน 8 แคนซึ่งมีลูกแคน 8 คู่ เป็น เครื่องดนตรีเก่าแก่ที่สุดของไทย มีหลักฐานว่าพบในยุคนาน (ชั้นหิน) มีอายุเก่ากว่า 2,000 ปี เป็น ต้นแบบให้แคนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่บ้านเชียงก็พบ (4,000-6,000 ปี) การเทียบเสียง แคน เป็นเครื่องดนตรีที่มี 7 เสียง (ระบบไดอะโทนิค) แต่นิยมเล่นเพียงห้าเสียง (เพนตะโทนิค) การประสม วง ใช้บรรเลงเดี่ยวบรรเลงร่วมกับหมอลำ ประสมวงพิณ และ เครื่องจิงหะประสมวงโปงลาง บริเวณ ที่นิยมบรรเลงใช้บรรเลงทุกจังหวัดในภาคอีสานตอนเหนือ โอกาสที่บรรเลง ใช้บรรเลงเพื่อความ บันเทิงทั่วไป และประกอบหมอลำ หรือวงพิณ วงโปงลาง ในงานมงคล เป็นมหรสพประจำของชาว อีสาน บทเพลงที่นิยมบรรเลงต่างๆเป็นหลัก มี 5 ลายคือ ลายสร้อย ลายดบซ่าย ลายสุดสะแนน ลายใหญ่ ลายน้อย

4.2 ปี่ผู้ไทย หรือปี่ลูกแคน ปี่ลูกแคนทำด้วยไม้เฮี้ย ยาวประมาณ 30 ซม. เป็นเครื่อง ดนตรีลั่นเดี่ยว ทำด้วยโลหะเหมือนลั่นแคน มีลิ้นอยู่กับปลายด้านหนึ่ง มีรูเสียง 5 รู และปิดรูเยื่อ 1 รู เวลาเป่าใช้ปากอมด้านที่มีลิ้น มีเล่นกันมานานแล้ว ไม่อาจกำหนดเวลาได้ การเทียบเสียง มีลำดับเสียง ของปี่แคนมี 6 เสียง คือ ซอล-ลา-ที-โด-เร-มี แต่นิยมใช้เพียง 5 เสียง (ยกเว้นเสียงที) การประสมวง ใช้ประสมวงลำปี่แคน (ผู้ไทย) และบรรเลงเดี่ยวบริเวณที่นิยมบรรเลง นิยมเล่นทั่วไปในภาคอีสาน โดยเฉพาะที่จังหวัดสกลนคร กาฬสินธุ์ โอกาสที่บรรเลง เพื่อความบันเทิงทั่วไปในภาคอีสาน โดยเฉพาะ จังหวัดสกลนคร กาฬสินธุ์ โอกาสที่บรรเลง เพื่อความบันเทิงทั่วไป ประกอบการฟ้อน บทเพลงที่นิยม บรรเลงได้แก่ เพลงพื้นบ้านของชาวผู้ไทย

4.3 ปี่ซังข้าว ใบไม้ ปี่ซังข้าวและใบไม้ เป็นเครื่องดนตรีที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ ซึ่ง มนุษย์เราได้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยนำเอาพืชในท้องถิ่นมาดัดแปลงเพื่อเป่าเป็นเสียงเพลง เพื่อให้เกิดความไพเราะตามความพึงพอใจของผู้เป่า ซึ่งผู้เป่าจะใช้ลมเป่าเพื่อให้เกิดเสียง

4.4 โหวด เป็นเครื่องเป่าชนิดหนึ่งไม่มีลิ้น เกิดจากกระแสดลมที่เป่าผ่านไม้รวกหรือไม้ เฮี้ย (ไม้กู่แคน) หรือไม้ไผ่ ด้านรู้เปิดของตัวโหวดทำด้วยไม้รวกขนาดเล็ก สั้นยาว (เรียงตามลำดับ ความสูงต่ำของเสียง) ติดอยู่รอบกระบอกไม้ไผ่ที่ใช้เป็นแกนกลางติดไว้ด้วยขี้สูน มีจำนวน 9-12 เล้า ความยาวประมาณ 25 ซม. เวลาเป่าจะหมุนไปรอบๆ ตามเสียงที่ต้องการ แต่เดิมโหวดใช้ผูกกับเชือก

ผู้เล่นถือปลายเชือกแล้วเหวี่ยงขึ้นไปบนท้องฟ้า ทำให้เกิดเสียงโหยหวน ภายหลังจึงได้พัฒนาไปเป็นเครื่องดนตรี มีการเทียบเสียง 5 เสียง เพลงที่นิยมบรรเลง นิยมบรรเลงเพลงพื้นบ้าน บริเวณที่นิยมบรรเลงใช้บรรเลงในเขตอีสานเหนือ อีสานใต้ โอกาสที่บรรเลง ใช้เพื่อความบันเทิง

4.5 ธนูหรือสะนูว่าว หรือชะนู (อูด) เป็นเครื่องเล่นอย่างหนึ่งทำด้วยไม้ไผ่เหลาโค้งแบบคันธนู ขนาดยาวประมาณ 100-120 ซม. ส่วนที่ทำให้เกิดเสียงทำจากใบลานหรือใบตาล ปัจจุบันอาจใช้แผ่นพลาสติกแข็งบางๆ ก็ได้ แล้วผูกขึงตึงด้วยเชือกทั้งสองด้านระหว่างปลายเชือกทั้งสองด้านติดด้วยขี้สาคูเล็กน้อย นิยมผูกติดกับว่าว บางครั้งผูกเชือกตรงกลางคันธนู แกว่งรอบตัวก็ได้ นิยมเล่นกันในฤดูว่าว (ฤดูหนาว) โดยผูกติดกับว่าวในหน้าหนาวนิยมเล่นกันมาช้านานแล้ว เป็นของเล่นเพื่อฟังเสียงเพลินๆ การเทียบเสียงแล้วแต่ขนาดของธนูและความตึงหย่อนของคันธนูหรือกำลังลม มีเสียงสูงต่ำต่างกัน 2-3 เสียง ในกรณีที่เหวี่ยงด้วยมือสามารถปรับระดับเสียงด้วยการเหวี่ยงให้ช้าหรือเร็วได้ บริเวณที่นิยมบรรเลงนิยมเล่นทั่วไปในภาคอีสาน โอกาสที่บรรเลงใช้ผูกเชือกเหวี่ยงรอบตัวเพื่อความสนุกหรือติดกับว่าวในหน้าเล่นว่าวตอนเกี่ยวข้าว

เครื่องดนตรีพื้นบ้านกลุ่มอีสานใต้ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ เครื่องดีด เครื่องสี เครื่องตี และเครื่องเป่า

1. เครื่องดีด ได้แก่ พิณน้ำเต้า อังกูยส์

1.1 พิณน้ำเต้า เป็นพิณสายเดี่ยว ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ยาวประมาณ 75 ซม. ปลายข้างหนึ่งทำด้วยโลหะหล่อเป็นลวดลายสำหรับขึงสายสวมติดไว้ ด้านตรงข้ามมีลูกบิด ทำด้วยไม้เนื้อแข็งสอดไว้ กะโหลกเสียงทำด้วยผลน้ำเต้าแห้ง มีเชือกรัดสายพิณ ซึ่งทำด้วยโลหะให้คอดบริเวณกะโหลกเสียง ใช้บรรเลงด้วยการดีดนิ้วมือ เวลาบรรเลงจะใช้กะโหลกเสียงประกบกับอวัยวะของร่างกาย เช่นอกหรือท้อง มีเสียงเบามาก สามารถทำหางเสียง (Harmonic) ได้ด้วย พิณน้ำเต้าเป็นเครื่องดีดที่เก่าแก่มากขึ้นหนึ่ง มีเล่นกันหลายร้อยปีแล้ว ไม่อาจจะบรูระยะเวลาที่แน่นอนได้ การเทียบเสียง ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว แล้วแต่ผู้บรรเลงจะพอใจเพราะใช้บรรเลงโดยเอกเทศ การประสมวงนิยมบรรเลงเดี่ยว ประสานเสียงร้อง บริเวณที่นิยมบรรเลง บรรเลงในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ โอกาสที่บรรเลง ใช้บรรเลงเพื่อความบันเทิง บทเพลงที่นิยมบรรเลง นิยมบรรเลงได้ทุกเพลงและบรรเลง ตลอดเสียงร้อง

1.2 อังกูยส์ เป็นเครื่องดนตรีใช้ดีดประเภทหนึ่ง ทำด้วยไม้ไผ่เหลาเซาะตรงกลางให้เป็นลิ้น ด้านหนึ่งเป็นที่มีมือจับ ด้านตรงข้ามเป็นบริเวณที่ใช้ดีด ความยาวประมาณ 10-15 ซม. กว้าง

ประมาณ 1 ½ - 2 ซม. มีหลายขนาด เวลาดีดใช้ประกบริมฝีปาก โดยให้กระพุ้งปากเป็นกล่องเสียง เป็นเครื่องดนตรีโบราณเล่นกันมาช้านาน ปัจจุบันมีหลายแห่งทางอีสานเหนือเรียงหุ่นหรือหิน ภาคเหนือพวกชาวเขาเรียกเปี้ย ภาคกลางเรียก จ้องหนอง หรือจิ้งหนอง การเทียบเสียงไม่แน่นอน ทำเสียงสูงต่ำได้ 2-3 เสียง แล้วแต่ขนาดของอังกูย และขนาดของการทำกระพุ้งปาก (สามารถทำเสียงเลียนสระได้เกือบทั้งหมด) การประสมวง ใช้เล่นเดี่ยว ยังไม่มีการนำมาประสมวงดนตรี บริเวณที่นิยมบรรเลง บรรเลงในเขตอีสานใต้ โอกาสที่บรรเลงใช้ทุกโอกาส บทเพลงที่นิยมบรรเลง ไม่มีเพลงแน่นอนขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บรรเลง

2. เครื่องสี ได้แก่ ตรวกันตรึม ซอกระดองเต่า ซอเขาควาง

2.1 ตรวกันตรึม เครื่องสายใช้สีทำด้วยไม้ กล่องเสียงซึ่งด้วยหนังงู มีช่องเสียงอยู่ตรงกลางด้านตรงข้ามหน้าซอ ใช้สายลวดมี 2 สาย คันชักยาวประมาณ 60 ซม. มีลูกบิดอยู่ตอนบนนอกซอใช้รัดด้วยเชือกขนาดของซอกระดองเต่าแตกต่างกันไปตามความประสงค์ของผู้สร้าง โดยทั่วไปมี 3 ขนาด คือตรวจี (เล็ก) ตรวเอก (กลาง) ตรวธม (ใหญ่) ซอกันตรึมใช้เป็นเครื่องดนตรีหลักในวงกันตีมมาช้านานแล้ว แต่เดิมบรรเลงเฉพาะเพลงพื้นบ้าน ภายหลังได้อิทธิพลจากภาคกลางไปบ้าง การเทียบเสียง ซอจี (ซอเล็ก) คู่ 5-D-A ซอกลาง คู่ 4-G-D ซอธม (ซอใหญ่) คู่ 5-D-A การประสมวงประสมวงในวงกันตรึม วงเจริญ อาโย รวมทั้ง ประกอบระบำ (เรียม) ต่างๆ นิยมบรรเลงในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ โอกาสที่บรรเลง ใช้บรรเลงประกอบการเล่นในงานมงคล งานเฉลิมฉลองตามประเพณี ในโอกาสทำพิธีกรรมต่างๆ เพลงที่นิยมบรรเลงได้แก่ เพลงพื้นบ้านอีสานใต้ทั่วไป เช่นกระโนบติงตอง อมตูก ปะการัญเจก ฯลฯ ไม่มีเพลงแน่นอน

2.2 ซอกระดองเต่าและซอเขาควาง เป็นเครื่องสายชนิดหนึ่งใช้คันชักอยู่ระหว่างสายลวด ตัวกะโหลกทำด้วยกระดองเต่า ซึ่งด้วยหนังงู คันซอทำด้วยไม้เนื้อแข็งยาวประมาณ 40 ซม. มีลูกบิดซึ่งสาย 2 อันอยู่ตอนบนของคันทวน ขนาดที่ทำแตกต่างกันไปแล้วแต่ต้องการ เครื่องดนตรีทั้งสองอย่างนี้ จะใช้บรรเลงเดี่ยว หรือรวมวงก็ได้ ใช้ประกอบการแสดงพื้นบ้านอีสานใต้ หรืองานรื่นเริงต่างๆ

2.3 ซอเขาควาง มีลักษณะคล้ายกับวอกระดองเต่า แต่ต่างกันที่กะโหลกเสียงซึ่งใช้เขาควางมาตัดตามขนาดที่ต้องการ

3. เครื่องตี ได้แก่ กลองกันตรึม กลองตุ้ม มุง และสาก

3.1 กลองกันตรึม กลองกันตรึมมีรูปร่างคล้ายโทนภาคกลาง ทำด้วยไม้ขนุนหรือต้นมะพร้าว ขนาดหน้ากลอง 20 ซม. ยาว 50-60 ซม. โดยประมาณขึ้นหนึ่งหน้าเดียว ดึงให้ตึงด้วยเชือกชุดหนึ่งมี 2 ลูก คือ ตัวผู้ (เสียงสูง) กับตัวเมีย (เสียงต่ำ) ตีด้วยมือเปล่าใช้ตีในดนตรีพื้นบ้านอีสานมาช้านานแล้ว พบเฉพาะในอีสานใต้ การเทียบเสียง ไม่แน่นอน แล้วแต่ ความตึงของหน้ากลอง การประสมวงใช้บรรเลงในวงกันตรึม ใช้ตีและประกอบการเล่นพื้นบ้านทุกประเภท บริเวณที่นิยมในเขตอีสานใต้ ใช้บรรเลงได้ทุกโอกาส เช่น งานรื่นเริง งานพิธีกรรมต่างๆ

3.2 ตีหรือกลองตุ้ม เป็นกลองขนาดใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลางขนาด 60 ซม. ยาว 70-75 ซม. หรือมากกว่านี้แล้วแต่จะทำกัน จะใช้หนังวัวหุ้มทั้งสองหน้า ตึงด้วยหมุด ตัวกลองทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ใช้แขวน ตีด้วยไม้ เช่นเดียวกับกลองทัดของภาคกลาง สำหรับประวัติกลองตุ้มนี้ เป็นกลองที่ใช้ตีให้สัญญาณตามวัดช้านานแล้ว การเทียบเสียงแล้วแต่ขนาดของกลอง แต่ตามปกติเสียงจะดัง สะท้าน กังวานไปไกลมาก

3.3 มุง (ฆ้องโหม่ง) เป็นฆ้องเดี่ยวขนาดใหญ่ มีลักษณะ เหมือนฆ้องหุ่ยหรือฆ้องชัยของภาคกลางทำด้วยโลหะ หนาประมาณ 1.5 ซม. เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 50 ซม. ที่ปุ่มตรงกลาง ความสูงของปุ่มประมาณ 10 ซม. ตีด้วยไม้บุนวม ใช้ตีประสมวงตุ้มโหม่งในอีสานใต้และงานศพ

3.4 สาก สากไม้ โดยปกติใช้ดำข้าว แต่นำมาใช้เป็นเครื่องประกอบจังหวะและประกอบการเล่น “เรียมอันเร” สากคู่หนึ่งมีขนาดยาวประมาณ 2 เมตร วางไว้บนอีกคู่หนึ่ง ขนาดประมาณ 1 เมตร สากทั้ง 2 คู่นี้ นิยมทำด้วยไม้เวลาเล่นใช้คน 2 คน จับสากคู่บน (คนละข้างตอนท้ายสุดของไม้) กระทบกันและกระทบลงบนสากที่รองข้างล่างเป็นจังหวะ มีการเล่นมาช้านานพร้อมกับเล่น “เรียมอันเร” ซึ่งเป็นงานรื่นเริงในเคือ 5 แต่เดิมไม่มีเครื่องดนตรี การเทียบเสียงใช้กระทบเป็นจังหวะเท่านั้น การประสมวง ใช้ในวง “เรียมอันเร” ประกอบด้วยสากไม้ 2 คู่ ตั้วเวก 1 คัน กลองกันตรึม 1 คู่

4. เครื่องเป่า ได้แก่ ปี่อ้อ ปี่ญี่ญี่ ปี่เน และเสนงเกล

4.1 ปี่อ้อ เป็นเครื่องเป่าประเภทลิ้นคู่ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนลิ้นปี่ ทำด้วยไม้ อ้อเหลาบาง และบีบให้แบน มีไม้ไผ่เล็กๆหนีบบังคับ เพื่อปรับความอ่อนแข็งของลิ้น ส่วนนี้เสียบอยู่กับปลายข้างหนึ่งของส่วนลำตัว ซึ่งทำด้วยไม้หรือไม้ไผ่เล็กๆ มีรูบังคับเสียง 7 และรูหัวแม่มือ 1 รู ขนาดความยาวรวมทั้งสิ้นประมาณ 25 ซม. ขนาดกว้างประมาณ 2 ซม. ปี่อ้อ มีเล่นกันมาไม่น้อยกว่า

500 ปีแล้ว เคยพบประสมวงดนตรีสมัยอยุธยา เป็นปีที่ยาวบ้านทำขึ้นใช้เอง และยังมีอิทธิพลเข้าไปถึงดนตรีในราชสำนักเขมรด้วย ในภาคอีสานมีใช้มาช้านานแล้ว การเทียบเสียง เสียงของปี่อ้อเทียบกับเสียงสากลได้ การประสมวง ใช้บรรเลงเดี่ยว ประสมวงกันตรึม (กลองกันตรึม 2 ลูก ปี่อ้อ ต้วเอ็ก ขลุ่ย ฉิ่ง กรับ และอาจมีเครื่องดนตรีอื่นๆ ประสมด้วย) ใช้วงมโหรีพื้นบ้าน นิยมบรรเลงในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ โอกาสที่บรรเลง ใช้บรรเลงงานรื่นเริง และการทรงเจ้าเข้าผี การรักษาโรค และการทำนาย เพลงที่นิยมบรรเลงเป็นเพลงพื้นบ้านอีสานได้

4.2 ปี่เถื่อน ปี่เถื่อนหรือปี่เตรียง หรือปี่ปุก เป็นปี่ประเภทลั่นเดียว ลั่นทำด้วยโลหะ เหมือนลั่นแคน มีความยาวประมาณ 30 ซม. ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2.5 ซม. มีรูบังคับเสียง 7 รู รูหัวแม่มือ 1 รู และรูร้อยเชือกตรงปลายอีก 2 รู เวลาเป่าใช้ปากอมบริเวณที่เป็นลั่นยกเล่าปีชานานกับพื้น ความเป็นมาของปี่เถื่อนมีมานานแล้ว ปัจจุบันทำได้ยาก ใช้เป่าประกอบเพลง ใช้เป่าประกอบเพลงพื้นบ้านของชาวอีสานได้

4.3 ปี่เน รูปร่างคล้ายๆกับปี่ฉอน แต่ขนาดเล็กกว่า ลั่นทำด้วยใบตาลสวมต่อกับเลาที่ทำด้วยไม้ยาวประมาณ 15 ซม. มีรูบังคับเสียง 6 รู และรูหัวแม่มืออีก 1 รูตรงปลายเลาปีที่ทำเป็นปากลำโพง ขนาดประมาณ 5-7 ซม. การเทียบเสียงเป็นระบบ 5 เสียงใช้เป่าประสมวงตุ่มโฆงในเขตอีสานใต้

4.4 เสนงเกล หรือปี่เขาควาง เป็นเครื่องเป่าประเภทลั่นเดียว กระจบเสียงทำจากเขาควาง มีลั่นโลหะเหมือนลั่นแคน หรือลั่นไม้ไผ่บางๆ ติดอยู่ด้านหนึ่ง เวลาเป่าจะต้องอมตรงลั่นด้านปากลำโพงเขาควางมีแผ่นไม้บางๆ ติดด้วยขี้ผึ้งกั้นไว้ครึ่งหนึ่ง เวลาเป่าจะใช้มือปิดปากลำโพงเพื่อบังคับเสียง เสนงเกลเป็นเครื่องให้สัญญาณของชาวส่วย และพวกคล่องช้างมาช้านานแล้ว ระดับเสียงแตกต่างกันได้เล็กน้อย 2-3 เสียง ไม่มีมาตรฐานแน่นอนแล้วแต่ขนาดของเขาควาง

นายพรม เดชภิมล (สัมภาษณ์.อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543) อายุ 105 ปี หมู่บ้านหนองแซง หมู่ 4 ตำบลดงสิงห์ อำเภोजังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด ได้กล่าวถึง วงโปงลางว่า ชาวร้อยเอ็ดรู้จักโปงลาง ในนามบักเตดเต็ง มีมานานก่อนที่นายพรมจะเกิด (พ.ศ. 2438) เป็นท่อนไม้มีมาจากไม้อะลาง ใช้เครื่องชุดมัดเรียงกัน มีประมาณ 5-10 ลูก นำไปแขวนไว้ที่เสียนา ใช้ตีหรือเคาะแก้เหงาระหว่างนอนเฝ้ากล้า ในฤดูปักดำ ตีได้ทุกเพศ ทุกวัย แต่ไม่นิยมนำมาเล่นในหมู่บ้าน อาจกล่าวได้ว่า ชาวร้อยเอ็ดรู้จักโปงลางมานานกว่าร้อยปี แต่ไม่ได้เรียกว่า โปงลาง เรียกว่า บักเตดเต็ง ในปี พ.ศ. 2511 นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ได้รวบรวมกลุ่มนักดนตรีพื้นบ้าน ก่อตั้งวงดนตรี ขึ้นที่อำเภอหนองพอก

จังหวัดร้อยเอ็ด และได้นำבקติดตั้ง ซึ่งทำด้วยไม้ทำอวสดๆ ปลอกเปลือกและตัดเป็นท่อน ผูกด้วย
 เครื่องสัมน การปรับเสียงใช้วิธีการตัดให้พอดีกับเสียงที่ต้องการ มาบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีอื่นๆ
 เช่น พิณ (ซุง) โปรง แคน และโหซอง นอกจากนั้น นายทรงศักดิ์ ยังได้นำโหวดที่ใช้แกว่งมาปรับบันได
 เสียงให้เข้ากับแคน โดยใช้วิธีการบากลูกโหวดจนเกิดเสียงตามต้องการ เนื่องจากลูกโหวดที่ใช้แกว่ง
 ทำด้วยไม้ไผ่เขี้ยที่มีข้อต่อเป็นด้านทางโหวด การที่จะปรับเสียงให้เข้ากับตัวโน้ตนั้นจะต้องค่อยๆ บาก
 แล้วเป่าเทียบกับเสียงแคนจนครบทุกลูก การนำโหวดและบัคติดตั้งมาประสมวงบรรเลงทำให้ได้รับ
 ความนิยมจากชาวบ้านเป็นอย่างมากในสมัยนั้น (บัญชา ชอบบุญ, สัมภาษณ์. อ้างถึงใน วิทยา สุทธิ
 จันทร, 2543) ในปี พ.ศ. 2514 นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ได้เปลี่ยนวิธีการปรับเสียงโดยใช้ลูกโหวดที่
 มีก้นกลวง แล้วใช้ชั้นรงค์อุด(ซี่สุด) เพื่อปรับเสียงให้ง่ายขึ้น

ในปี พ.ศ. 2515 วงดนตรีพื้นบ้าน อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ได้พัฒนารูปแบบ การ
 บรรเลง เพื่อรับจ้างในงานทั่วไป และได้ตั้งชื่อกว่า “คณะโหวดเสียงทอง” นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์
 ได้นำเทคโนโลยีมาพัฒนางโหวดเสียงทอง ในด้านการนำเสนอ เช่น การนำคอนแทค มาประกอบกับ
 พิณโปรง นำโหซอง 2 ลูกซิงด้วยยางในรถจักรยาน ปรับเสียงโดยการใส่น้ำมาประกอบจังหวะ วงโหวด
 เสียงทอง ได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากราชการชั้นผู้ใหญ่ของอำเภอนองพอก ในสมัยนั้นคือ
 นายวิโรจน์ โชติพันธ์ นายอำเภอนองพอก นายคมขำ ส่งเสริม นายสุรพงษ์ ผดุงพันธุ์ จนมีชื่อเสียง
 เป็นที่ยอมรับ วงโหวดเสียงทอง ได้มีโอกาสไปแสดงตามสถานที่ต่างๆ เช่น งานกาชาด จังหวัดร้อยเอ็ด
 แสดงออกทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 ขอนแก่น และจังหวัดต่างๆ ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เมื่อ
 บรรเลงตามบุญคุ้ม บุญบ้าน และบรรเลงในโอกาสต่างๆ โดยใช้เครื่องดนตรีพิณ บักติดตั้ง (โปงกลาง)
 แคนและเครื่องดนตรีประกอบจังหวะบรรเลง เป็นพื้น ใช้โหวดในการดำเนินทำนอง ได้รับความนิยม
 ในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก สมาชิกภายในวงได้แก่

1. นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ดีบัคติดตั้ง (โปงกลาง)
2. นายบัญชา ชอบบุญ ดีพิณ (ซุง) โปรง
3. นายสง่า แสงภักดี เป่าแคน
4. นายสมเจต สีวะลม เป่าโหวด
5. นายจำลอง พันสีมา นักร้องนำ
6. นายประศักดิ์ คชทิพย์ เป่าโหวด
7. นายธงชัย ประทุมสินธุ์ เป่าแคน
8. นายสุวิทย์บุญปอง ดีดไผ่

9. นายสายัญ ขอบบุญ นักร้องนำ, กลอง
10. นายฉลอง สุรชัย ร้องหมอลำ
11. นางสาวบัวผัน ประทุมสินธุ์ นักร้องนำ

วงโหวดเสียงทอง ได้ร่วมกับ กอ.รมน. เพื่อปฏิบัติการทางจิตวิทยาต่อต้านคอมมิวนิสต์ ในเขต จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดใกล้เคียงได้แก่ จังหวัดนครพนม จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดอุบลราชธานี และรับเล่นในงานทั่วไป เช่น งานบุญคุ้ม งานบุญบ้าน งานประเพณีต่างๆ งานกาชาดจังหวัดร้อยเอ็ด โดยพัฒนารูปแบบการแสดง คือมีฟ้อนประกอบการแสดง คนทั่วไปรู้จัก “โหวด” ในลักษณะเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งในวงดนตรีพื้นบ้าน พ.ศ. 2517 วงโหวดเสียงทองได้ไปแสดงทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 4 จังหวัดขอนแก่น ทำให้คนอีสานและคนทั่วไปรู้จักโหวดอย่างกว้างขวาง พ.ศ. 2519-2521 วงโหวดเสียงทองได้รับการคัดเลือกให้ไปแสดงหน้าพระที่นั่งที่ตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ทุกปี (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์. สัมภาษณ์. อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์. 2543)

วงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

พัฒนาการของวงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2522 ตามแผนพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของกรมศิลปากร ซึ่งได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 4 พ.ศ. 2520-2524 (กองศิลปศึกษา, 2528, น. 2) มีหน้าที่หลักในการบำรุงรักษา ฟื้นฟู พัฒนา วิจัยตลอดจนให้บริการความรู้ ศิลปวัฒนธรรมไทย ด้านดนตรีนาฏศิลป์ไทยและพื้นบ้าน ด้วยเหตุดังกล่าววิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ซึ่งมีนายเขาวลิต มณีรัตน์ ผู้อำนวยการและนายจिरพล เพชรสม ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ได้มีนโยบายในการสรรหาศิลปินพื้นบ้าน ผู้มีความรู้ความสามารถ ด้านดนตรีและนาฏศิลป์พื้นบ้าน เข้ามาเป็นครูสอน เพื่อถ่ายทอดและพัฒนาศิลปะพื้นบ้าน ให้คงอยู่ ตามวัตถุประสงค์ของวิทยาลัย ดังนั้นในปี พ.ศ. 2533 วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด จึงได้ทำการสอบคัดเลือกศิลปินพื้นบ้าน ด้านดนตรีและนาฏศิลป์พื้นบ้าน เพื่อทำการสอนและสร้างสรรค์ผลงานในด้านดังกล่าวคือ ด้านดนตรีพื้นบ้าน นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ผู้ก่อตั้งวงโหวดเสียงทองและนายทองคำ ไทกล้า ผู้ที่มีความสามารถในการเป่าแคน ได้รับคัดเลือกให้เข้ามาสอนดนตรี และในปลายปีเดียวกันได้สอบคัดเลือกศิลปินพื้นบ้านด้านการแสดงหมอลำเพิ่มอีก 2 คน คือนางฉวีวรรณ พันธุ์ และนายทองคำ เฟ็งติ เพื่อเข้ามาสอนหมอลำและการฟ้อนพื้นบ้าน ต่อมานายทองคำ เฟ็งติ ได้ลาออกไปเพื่อประกอบอาชีพส่วนตัว วิทยาลัยนาฏ

ศิลปร้อยเอ็ด จึงได้คัดเลือกนายทองจันทร์ สังฆมณี ที่มีความเชี่ยวชาญที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการฟ้อนพื้นบ้านอีสานมาสอนแทน (นัครบ มุลาลี, 2543 อ้างถึงใน (วิทยา สุทธิจันทร์, 2543)

บทบาทครูดนตรีนาฏศิลป์พื้นบ้านในการสอน

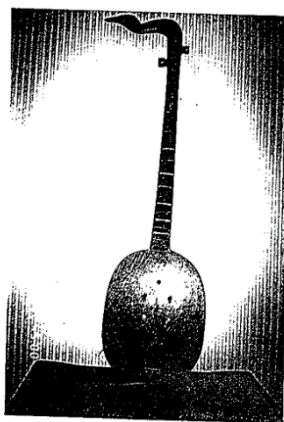
จากการที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด รับผิดชอบวิชาที่เป็นศิลปพื้นบ้านเข้ามาสอน ในระยะแรกเกิดปัญหาการเรียนการสอนเนื่องจาก ศิลปินพื้นบ้านขาดทักษะการสอน ขาดแคลนเครื่องดนตรี พิณ แคน โหวด เพื่อใช้เป็นอุปกรณ์การเรียนการสอน ทำให้การเรียนการสอนไม่ได้ผลเท่าที่ควร นายชวลิต มณีรัตน์ ผู้อำนวยการ นายจีรพล เพชรสม ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และคณะครูในสมัยนั้น ได้พยายามหาวิธีแก้ไขปัญหามาโดยช่วยกันแนะนำการใช้โน้ตในการสอนลายเพลง ซึ่งสมัยแรกได้ใช้โน้ตตัวเลข และจากการที่ขาดเครื่องดนตรีพื้นบ้าน เพื่อใช้เป็นอุปกรณ์การเรียนการสอนทำให้ผู้บริหารและคณะครูดนตรีพื้นบ้านได้จำลองโปงลางและพิณโดยใช้ไม้อัดเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกท่องโน้ต ฝึกตี ฝึกติดตามโน้ตที่เขียนไว้ ส่วนแคนและโหวด ได้ให้นักเรียนฝึกท่องโน้ตจนคล่องแล้วค่อยลงมือปฏิบัติ เช่นกันทำให้การสอนได้ผลดีเพิ่มขึ้น (ทองคำ ไทกล้า, 2543, อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543) เครื่องดนตรีทั้งหมดได้แก่ พิณโปร่ง โปงลาง แคน และกลองยาวภาคกลาง ลายเพลงที่ใช้บรรเลงเป็นลายง่าย ๆ เช่นลายเต้ยโขงเต้ยพม่า ลำโปงลาง ผู้เล่นดนตรีในวงโปงลางครั้งแรกมีดังนี้ นายจีรพล เพชรสม ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ตีพิณโปร่ง นายทรงนง แจ่มวิมล ตำแหน่งครูผู้สอนปีพาทย์ ตีโปงลาง นายทองคำ ไทกล้า ครูพื้นบ้าน เป่าแคน นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ครูผู้สอนพิณ เป่าโหวด นายธีรภัทร์ ทองน้อม ครูสอนโขน ตีกลอง งานที่ 2 แสดงที่วิทยาลัยเกษตรกรรมร้อยเอ็ด รูปแบบและผู้แสดงยังคงเหมือนเดิม คือใช้ครูเป็นผู้เล่นรูปแบบการแสดงยังคงไม่ชัดเจน เครื่องดนตรีที่ใช้ได้แก่พิณโปร่ง โปงลาง แคน โหวด กลอง ตามแต่จะหามาได้ ต่อมาได้นำโหวดบ้านหนองเม็ก ตำบลโคกสว่าง อำเภอหนองพอก จำนวน 2 ลูก และใช้นักเรียนชายเป็นผู้ตี เพื่อกำกับจังหวัด (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 2543, สัมภาษณ์. อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543) ผลจากการที่ได้ทำการสอนนักเรียนให้เล่นดนตรีพื้นบ้าน เป็นระยะ 1 ปี ในปี พ.ศ. 2524 นักเรียนดนตรีพื้นบ้านกับนายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ และนายทองคำ ไทกล้า ก็สามารถบรรเลงดนตรีพื้นบ้านในวงโปงลางได้ พ.ศ. 2525 วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ต้องไปแสดงงานฉลองกรุงเทพฯ ครบ 200 ปี นายจีรพล เพชรสม และครูสอนดนตรีพื้นบ้านในขณะนั้นได้ปรับปรุงวงดนตรีพื้นบ้าน ได้เพิ่มโหวด จากเดิม 2 ลูก เป็น 5 ลูก เพื่อให้ครบเสียง โดยได้ไปขอโหวด จากสรรพสามิต จังหวัดร้อยเอ็ด บ้านหนองหญ้าม้า อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยไปเลือกจนได้เสียงตามที่ต้องการ ได้ไปสั่งทำกลอง เพื่อใช้ในการบรรเลงดนตรีพื้นบ้าน เป็นกลองชุด บ้าน

หนองขุมดิน ตำบลหนองแวงควง อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเป็นแบบกลองหางกลองยาว 4 ใบ และรำมะนา 1 ใบ

นายชวลิต มณีรัตน์ และนายจิรพล เพชรสม ได้จัดตั้งวงโปงลาง ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ชั้น โดยใช้ครูเป็นนักดนตรีทั้งหมดการแสดงงานแรกของวงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ได้แก่ งานวางศิลาฤกษ์ ศูนย์ฝึกวิชาชีพร้อยเอ็ด ในปี พ.ศ. 2523 โดยใช้ครูเป็นนักดนตรี

นอกจากจัดทำกลองสำหรับให้จังหวะในวงโปงลางแล้ว นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ยังได้นำพิณมาปรับรูปทรงให้เล็กกะทัดรัด และนำลายไทยมาประยุกต์ ตกแต่งพิณ ให้พิณมีลวดลายสวยงาม และแกะสลักหัวพญานาค ซึ่งเป็นรูปสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ในความเชื่อของชาวอีสาน มาประกอบเป็นตัวพิณ เรียกว่าพิณหัวพญานาคและในปีนี้อเอง นายทรงศักดิ์ประทุมสินธุ์ ได้แนวคิดจากวงดนตรีเพชรพิณทอง นำคอนแท็กมาประกอบกับพิณโปร่ง เพื่อให้เกิดเสียงดัง โดยไม่ต้องใช้ไมโครโฟนและเกิดแนวคิดผลิตพิณไฟฟ้าในเวลาต่อมา (ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ, 2540, น. 12)

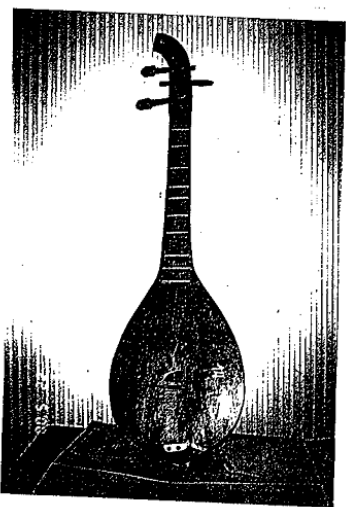
ภาพประกอบ 2 พิณโบราณทรงแตงโม
(วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 73)

ภาพประกอบ 3 พิณโบราณทรงเมล็ดข้าว

(วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 74)

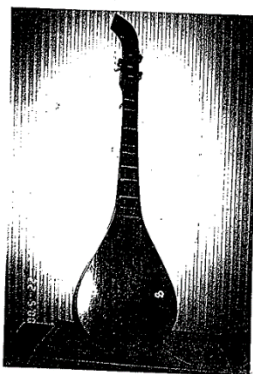
พิณที่นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ได้ปรับปรุงรูปทรง มี 3 ลักษณะ คือ ทรงรูปฟีก (บักโต่น) ลูกบิดเป็นไม้เหมือนพิณโบราณ แต่มีการนำสายไทยมาดัดแปลงให้สวยงามมากขึ้น

ภาพประกอบ 4 พิณรูปฟีก(รูปบักโต่น)ที่พัฒนารูปทรงมาจากพิณโบราณ

(วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 75)

พิณรูปหัวใจ และรูปไบโพรี่ ซึ่งมีการนำลูกบิดกีตาร์มาใช้ในการปรับแต่งสายพิณเพื่อความสะดวกในการตั้งสาย

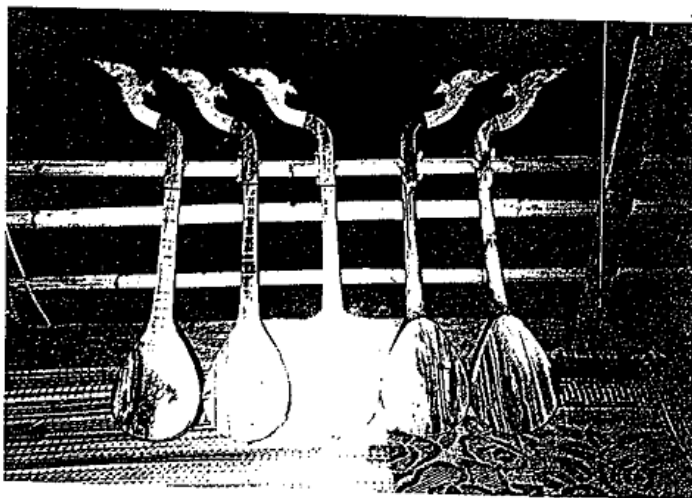

ภาพประกอบ 5 พิณรูปหัวใจ
(วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 76)

ภาพประกอบ 6 พิณรูปใบโพธิ์
(วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 77)

หลังจากนั้นได้ปรับรูปทรงให้เล็กลง และนำไม้มาแกะสลักให้เป็นรูปทรงหัวพญานาค ต่อเข้ากับพิณ ทำให้พิณอีสานสวยงามและมีคุณค่ามากขึ้น

ภาพประกอบ 7 พิณรูปหัวพญานาค
(วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 78)

องค์ประกอบของเครื่องดนตรีในวงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดในยุคแรกประกอบด้วย พิณโปร่ง กลองชุดตั้งกับพื้น พิณไห 5 ใบ โปงลาง โหวด และฉาบ

ในปีต่อมา พ.ศ. 2526 พลเอกมานะ รัตนโกเศศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการสมัยนั้น ต้องการให้วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด นำโปงลางไปบรรเลงเพลงไทยจังหวัดหะลีลาส ที่เซ็นทรัล ลาดพร้าว กรุงเทพฯ ไหซองไม่สามารถบรรเลงได้ครบเสียงตามโน้ตสากลได้ นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์จึงได้คิดประดิษฐ์ พิณไฟฟ้า และพิณเบสไฟฟ้าขึ้นใช้เป็นครั้งแรก

เครื่องดนตรีที่ใช้ในวงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ประกอบด้วย พิณไฟฟ้า 1-2 ตัว เบสไฟฟ้า 1 ตัว แคน 1-2 ตัว โหวด 1-2 ตัว (ดวง) โปงลาง 1-2 ผืน ไหซอง 5 ลูก กลองพื้นบ้านอีสาน 4 ลูก กลองตุ้ม 1 ลูก ฉาบใหญ่ 1 คู่ ฉาบเล็ก 1 คู่

ภาพประกอบ 8 วงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ปี 2543
(วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, 82)

ลายที่ใช้บรรเลงในวงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

ลาย คือ ทำนองการบรรเลงดนตรีพื้นบ้านอีสาน เกิดจากแคน มี 2 ลักษณะ คือ เกิดจากการลอกเลียนแบบทำนองหมอลำ และการพรรณนาภาพพจน์ นอกจากนี้ลาย ยังหมายถึง ระดับเสียง อัตราจังหวะซ้ำเร็ว เทคนิคเฉพาะตัวของผู้เล่นเครื่องดนตรี แต่ละชนิดอีกด้วย

เจริญชัย ชนไพโรจน์ (2529, น. 39) ได้กล่าวถึงลายว่า ลายแคนมี 5 ลาย ดังนี้ แต่ปัจจุบัน มีหลายจังหวะด้วยกัน เช่น ลายใหญ่ธรรมดา หรือลายใหญ่หัวตกหมอน หรือลายใหญ่กะเลิง ลายใหญ่ภูเขี้ยว ภูเวียง และลายใหญ่สาวหยิกแม่ (ในจังหวะเร็วมาก) ในลายได้ใช้ 5 เสียงสำหรับเทียบเสียง ได้กับ A C D E และ G ตัดสุดที่ e กับ a

2. ลายน้อย มีมาตราเสียงเดียวกันกับลายใหญ่ คือ ซ้ำและเศร้า ที่เรียกว่าลายน้อย เพราะมีระดับเสียงสูงมาก และมีความยุ่งยากสับสนในการนับนิ้ว นับเสียงก็ต่างกัน ลายน้อยอาจเรียกอีกชื่อว่า “ลายแม่ฮ้างกล่อมลูก” เพราะว่าเป็นทำนองเศร้ามากๆ คล้ายๆกับความรู้สึกของแม่หม้ายที่กำลังกล่อมลูกน้อยให้อนอน มาตราเสียงของลายน้อยจะเทียบได้กับ D F G A และ C ตัดสุดที่ d และ a

3. ลายสุดสะแนน เป็นลายที่นิยมที่สุดสำหรับการบรรเลงประกอบหมอลำ “สุด” หมายถึง ไกลที่สุด “สะแนน” หรือ “สายแนน” หมายถึงเส้นเชือกแห่งความรัก บางแห่งเรียกว่า สุดสมร หรือ ลายสุดสุเมรุ ลายสุดสะแนนใช้เสียง C D E G และ A ตัดสุดที่ G และ g

4. ลายโป้ซ่าย ใช้มาตราเสียง F G A C และ D ติดสุดที่ c และ g มีทำนองเดียวกับลายสุดสะแนน ที่เรียกว่า ลายโป้ซ่าย ก็เพราะว่ารูติดสุด รูหนึ่งต้องปิดด้วยหัวแม่มือข้างซ้าย

5. ลายสร้อย ส่วนมากลายนี้ใช้เล่นเดี่ยวมากกว่าเล่นประกอบหมอลำ ลายนี้เทียบได้กับเสียง G A B D E ติดสุดที่ d และ a เหมือนลายน้อย ลายสร้อยมีทำนองเช่นเดียวกับโป้ซ่าย แต่โดยทั่วไปแล้ว ลายสร้อยมีเสียงสูงกว่าลายโป้ซ่าย ที่เรียกว่าลายสร้อยก็เพราะมีเสียงแหลมสูง

นอกจากนี้ยังมีลายแคนที่เป็นลายหลักอีกหนึ่งลาย คือ “ลายเซ” ซึ่งใช้เสียง E G A B ติดสุดที่ B และ e จัดอยู่ในกลุ่มเดียวกันกับลายน้อยและลายใหญ่ ซึ่งเป็นเพลงมาตราเสียงโศก

ลายแคนอาจแบ่งตามลักษณะของเพลงที่เป่า ได้ 2 พวก คือ

1. ลายแคนประเภทพรรณนาเสียงธรรมชาติ
2. ลายแคนที่เป่าเลียนเสียงลำ

ลายแคนประเภทพรรณนาเสียงธรรมชาติ มีดังนี้

1. ลายโป่งกลาง อาจบรรยายด้วยลายใหญ่ ลายน้อย หรือลายเซ ซึ่งเทียบได้กับ E G B E และ ติดสุดที่เสียง B และ e

2. ลายแมงกู่ตอมดอก เป็นการพรรณนาแมลงกู่ตอมดอกไม่มีทำนองเดียวกับลายโป้ซ่าย แต่ ติดสุดที่เสียง G และ เสียง C บางขณะผู้ฟังจะได้ยินเสียงคล้ายๆเสียงแมลงกู่กำลังบิน นำเป็นลายแคนที่ไพเราะมาก

3. ลายรถไฟ นับเป็นลายแคนใหม่ อาจจะใช้เป่าด้วยลายน้อยหรือลายเซก็ได้ มาตราเสียงลายแคนนี้เป็นการเลียนเสียงรถไฟ เริ่มเคลื่อนขบวนช้าๆ และเร็วขึ้น ลายแคนที่เป่าเลียนเสียงลำ เป็นลายแคนเลียนเสียงทำนองลำทางสั้นซึ้งหมอลำ ชาวอีสานสามารถสร้างจินตนาการถึงเนื้อความในกลอนลำได้ มีดังนี้

3.1 ลายล่องโขง หรือลายลำทางยาว ล่องโขง เป็นลายแคนที่มีชื่อเสียงมากในวงกรมหมอลำ เป็นการพรรณนาถึงแม่น้ำโขง ลายล่องโขงจะเป่าลายใหญ่หรือลายเซก็ได้ แต่ของเดิมเป่าด้วยลายน้อย

3.2 ลายลำเตี้ย เตี้ยเป็นจังหวะและทำนองลำ เป็นการเกี่ยวพากัน ด้วยเพลงรักที่สั้นๆ ลำเตี้ยมี 4 ชนิด คือ

3.2.1 เตี้ยธรรมดา เป็นลำทางยาว เตี้ยธรรมดาประกอบด้วย 4 วรรค แต่ละวรรคมี 4 จังหวะ ดังนั้น 16 จังหวะจึงจะเป็นกลอนเตี้ยหนึ่งกลอน

3.2.2 เตี้ยหัวโนนตาล ให้ชื่อตามสถานที่ คือ ตำบลโนนตาลในจังหวัดมุกดาหาร เตี้ยดอนตาลเดิมใช้ลำในการเล่นลำหมู่ แล้วก็มานิยมใช้ลำในลำกลอนทำนองการลำเหมือนการลำทางสั้น แต่ต่างที่จังหวะลีลาจะสั้นกว่า ลายแคนจะเล่นในทางสุดสะแนน โป้ซ่าย หรือลายสร้อย

3.2.3 ลายเตี้ยโขง เป็นเตี้ยลำที่คนรู้จักทั่วประเทศ เตี้ยโขง เริ่มจากลำกลอนก่อน แล้วต่อมาพวกหมอลำหมู่ก็นิยมเอามาลำ ทำนองลำ ทำนองลำเตี้ยแบ่งออกได้เป็น 4 วรรค แต่ละวรรค มี 4 จังหวะ สามารถเล่นได้ทั้งลายใหญ่ และลายน้อย

3.2.4 เตี้ยพม่า คือ เพลงพม่าลำขวานั่นเอง มีลักษณะคล้ายๆเตี้ยโขง แบ่งออกเป็น 4 วรรค วรรคแรกและวรรคสุดท้ายเตี้ยสองครั้ง แต่ละวรรคมี 4 จังหวะ สามารถเล่นได้ทั้งลายใหญ่และลายน้อย

สำเร็จ คำโหม่ง (2522, น. 119) กล่าวว่า คำว่า “ลาย” เป็นลักษณะนามใช้จำแนก (Identify)บทเพลงออกจากกัน 3 ลักษณะ คือ

1. ใช้จำแนกทำนอง ตัวอย่างเช่น ลายสุดสะแนน มีทำนองแตกต่างจาลายทางยาว ลายทางยาวมีทำนองแตกต่างจาลายลำเพลิน เป็นต้น ในกรณีนี้ คำว่า “ลาย” จึงมีความหมายตรงกับคำว่า เพลง

2. ใช้จำแนกบันไดเสียง ของบทเพลงเดียวกันออกจากกันเช่น ลายสุดสะแนน ลายโป้ซ่าย และลายสร้อย คือ เพลงที่มีทำนองเดียวกัน แตกต่างกันที่บันไดเสียง ลายสุดสะแนนอยู่ในบันไดเสียง G Mode ลายโป้ซ่ายอยู่ในบันไดเสียง C Mode และลายสร้อยอยู่ในบันไดเสียง D mode ในกรณีนี้จึงตรงกับคำว่า “บันไดเสียง” (key Mode) หรือการเลื่อนบันไดเสียง (Transposition)

3. ใช้จำแนกลีลา ลูกเล่นและกลเม็ดเด็ดพรายการบรรเลง เพลงบทเดียวกัน ของนักดนตรีต่างบุคคล หรือเครื่องดนตรีต่างชนิดกันออกจากกัน ตัวอย่างเช่น การบรรเลงลายสุดสะแนนของหมอลำคนหนึ่งอาจแตกต่างจากการบรรเลงของหมอลำอีกคนหนึ่ง เพราะใส่ลูกดัน ลูกประดับประดา สลับทำนองหลัก ก่อนหลังแตกต่างกัน และแสดงออกถึงจิตปฏิภาณ และความสามารถเฉพาะตัวแตกต่างกัน นอกจากนั้นทำนองลายสุดสะแนนที่เล่นด้วยแคนอาจมีรายละเอียดต่างกันจากทำนองลายสุดสะแนนที่เล่นด้วยพิณ หรือโปงลาง หรือซอ เนื่องจากมีมีช่วงทบเสียงและคู่เสียงที่แตกต่างกัน ในกรณีเช่นนี้ คำว่า “ลาย” ซึ่งมีความหมายเท่ากับคำว่า “ทาง” ของดนตรีไทย และตรงกับคำว่า “Line” หรือ “Improvisation” หรือ “Embellishment” ของดนตรีสากล

ประเภทของลายแคน

นักวิชาการทางดนตรีหลายคน เช่น เจริญชัย ชนไฟโรจน์ แทรี่ อี. มิลเลอร์ ทองคำ ไทกล้า อลงกต คำโสภา และคนอื่นๆ มักจะจำแนกลายของแคนไว้ 2 กลุ่ม คือ เป็นลายแคนมาตรฐาน 2 ลายใหญ่ๆ ได้แก่ลายใน “กลุ่มสุดสะแนน” และลายใน “กลุ่มลายยาว” ลายอื่นๆ นอกจากลายมาตรฐาน ทั้ง 2 นี้ จัดไว้เป็น “พวกแตกลาย” ออกไปจากลายมาตรฐาน สำเร็จ คำโมง (2522, น. 120) ได้จำแนกลายออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ๆ คือ ประเภทบรรเลงไม่บรรยายเนื้อเรื่อง ประเภทบรรยายเนื้อเรื่อง ประเภทอ้างถึงถิ่นกำเนิดของแคน ประเภทใช้ประกอบการฟ้อนและเซิ้ง และ ประเภทใช้ประกอบการขับร้อง

ลายแคนประเภทบรรเลงไม่บรรยายเนื้อเรื่อง ถือว่าเป็นลายแคนชั้นครูเป็นลายแคนมาตรฐานที่ผู้เรียนต้องฝึกเป่าให้ได้อย่างแม่นยำ ก่อนจะฝึกแตกลายไปสู่ลายอื่นๆหรือก่อนที่จะยึดเป็นอาชีพเป็น “หมอแคน” ต่อไป ลายแคนประเภทนี้จำแนกเป็น 2 หมวด หรือ 2 ทำนองหลัก และแต่ละทำนองยังแยกออกเป็น 2 ลายย่อย แต่ละลายต่างกันที่บันไดเสียงดังนี้

ลายแคนมาตรฐาน หมวดที่ 1 คือลายยาว หรือลายอ่านหนังสือ แยกย่อยตามบันไดเสียง เป็น 3 ลาย คือ “ลายใหญ่” อยู่ในบันไดเสียง เอไมเนอร์ “ลายน้อย” อยู่ในบันไดเสียง ดีไมเนอร์ และ “ลายเซ” อยู่ในบันไดเสียง อีไมเนอร์ ทำนองลายยาวนี้ออกเสียงไมเนอร์ ให้เกิดความรู้สึกเศร้า ห่อเหี่ยว และว่าเหว่ มักใช้บรรเลงเดี่ยว หรือใช้สำหรับในการบรรเลงคลอ การขับลำทำนอง ลายยาว ซึ่งแต่เดิม ทำนองเสนาะของการอ่านหนังสือเป็นวรรณคดีของไทยลาวทำนองลายยาวจึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ลายอ่านหนังสือ”

ลายแคนมาตรฐาน หมวดที่ 2 คือลายทางสั้น หรือลายลำ แยกย่อยจาก บันไดเสียง 3 ลาย ลายสุดสะแนนอยู่บนบันไดเสียง จี โหมด (หรือ ซีเมเจอร์) ลายโป้ซ่าย อยู่ในบันไดเสียง ซีโหมด (หรือ เอฟเมเจอร์) และลายสร้อยอยู่บนบันไดเสียง ดีโหมด (หรือ จี เมเจอร์) ทำนองลายทางสั้นออกสำเนียงเมเจอร์ ให้ความรู้สึกแจ่มใสร่าเริง และสนุกสนาน มักใช้บรรเลงเดี่ยว หรือใช้บรรเลงคลอการขับลำนำทางสั้น ซึ่งมักเรียกสั้นๆว่า ทำนองลำอีกชื่อหนึ่ง

ลายแคนสองหมวดนี้ แตกต่างกันอย่างชัดเจนในเรื่องของกระสวนจังหวะทั้งกระสวนและอัตราความซ้ำเร็ว รวมทั้งกระสวนจังหวะของทำนอง และการเดินทำนอง แต่เหมือนกันตรงที่ทั้งสองหมวดนี้ไม่บรรยายเรื่อง คือ ไม่บอกความหมายเป็นหมวดเสียง บันไดเสียง จังหวะทำนอง คล้ายบทบรรเลงจำพวก เอ็บโซลูควิมวสิก ของดนตรีคลาสสิคตะวันตกจำพวกโซนาตา

บุคลิกเฉพาะของหมวดลายยาวเรียกได้ว่า แต่งขึ้นในมาตราเสียงของหมวดไมเนอร์ เพราะความรู้สึกเศร้า และท้อเหี่ยว แม้ไม่ใช่เสียงทุกระดับในมาตราเสียงก็ตาม เมื่อบรรเลงเดี่ยวมักใช้อัตราความเร็วของจังหวะ ทั้งช้าและเร็วอยู่ในบทเดียวกัน มีกระสวนจังหวะ และกลุ่มจังหวะ ทั้งแบบจังหวะเคาะลงตัว และแบบยึดจังหวะได้โดยอิสระ การบรรเลงคลอทำนองลำทางยาว หรือทำนองอ่านหนังสือจะทำจังหวะและทำนองคลุกเคล้าคลอและเกลาทำนองการขับลำทางยาวนั้นอิสระ คำว่า “ทางยาว” ภาษาดนตรีไทยลาว (ดนตรีไทยอีสาน) หมายถึงจังหวะอัตรา “ช้า” (คล้ายกับจังหวะเพลง 3 ชั้น ของดนตรีไทย ภาคกลาง) มีระยะห่างระหว่างการเคาะ จังหวะหนึ่งไปอีกจังหวะหนึ่ง “ยาว” เมื่อห่างกัน มากกว่าจังหวะทางสั้น นอกจากนั้น ในบางตอนของท่วงทำนองเพลงยังมีช่วงปล่อยให้ทอดเสียง “ยาว” หนีออกจากจังหวะควบ (คล้ายกับ Pause ของดนตรีสากล) ได้อย่างอิสระด้วย

บุคลิกเฉพาะของลายทางสั้น ทำนองลายทางสั้นหรือลายลำ แต่งขึ้นจากมาตราเสียง หมวดเมเจอร์ ให้ความรู้สึกกระฉับกระเฉงร่าเริง มีเต็มไป หรือในการใช้อัตราจังหวะเร็ว และตกสม่าเสมอแบบมีเครื่องหมายกำหนดจังหวะ คำว่า “ทางสั้น” ในภาษาดนตรีไทยลาว หมายถึง จังหวะเร็ว และตกสม่าเสมอ แต่ละประโยคกลมกลืนเข้าหากัน แทบว่าจะไม่มีช่วงลากเสียง เพื่อผ่อนคลายความซ้ำเร็วของจังหวะ อนุโลมเทียบได้กับจังหวะชั้นเดียว ของดนตรีไทยภาคกลาง

ลายแคนอาจแบ่งได้ 2 อย่าง คือ ลายแคนที่พรรณนาภาพพจน์ เช่น ลายแมงกูดอมดอก ลายโปงลาง ลายลมพัดพร้าวและลายที่เลียนเสียงจากทำนองลำ เช่น ลายทางสั้น ลายลำทางยาว ลายเต้ย เป็นต้น (ทองคำ ไทกล้า, 2543, อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 87)

ลายของดนตรีเกิดจาก “แคน” ภายหลังได้นำ ชุง (พิณ) เต็ดเต็ง (โปงลาง) และโหวด มาประสมวงแต่ละเครื่องดนตรีแต่ละชนิด มีข้อจำกัดของระดับเสียง และเทคนิคการเล่น จึงเกิดลายเฉพาะเครื่องดนตรีแต่ละอย่างภายหลัง เช่น ลายพิณเป็นลายลูกเก็บ แต่เก็บลายละเอียดเหมือนแคนไม่ได้ จึงเกิดเป็นลายพิณขึ้น เป็นต้น (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 2543, อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 88)

ลายดนตรีพื้นบ้านที่ใช้แสดงในวงนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดได้ประดิษฐ์ลายแคน ที่ใช้บรรเลง และประกอบการแสดงขึ้น โดยประยุกต์จากลายเพลงโบราณ และเพิ่มทำนองและจังหวะให้ไพเราะยิ่งขึ้น (ชุมเดช เดชกิมมิล, 2543, อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 88) การถ่ายทอดลายดนตรีแต่ละชนิดแก่นักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดระยะแรก ยังคงใช้แบบจดจำจากครู ด้วยการท่องทำนองไม่รู้จักโน้ตเพลง

ทำให้ผู้เรียนสามารถเล่นเพลงได้เฉพาะเท่าที่ครูต่อให้เท่านั้น เด็กนักเรียนเกิดความท้อแท้ต่อการเรียนดนตรี เพราะกลับไปฝึกฝนตนเองไม่ได้ เมื่อครั้งนายเชาวลิต มณีรัตน์เป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ปี พ.ศ. 2527 จึงมอบหมายให้ นายจีรพล เพชรสม ผู้ช่วยผู้อำนวยการสมัยนั้น แก้ปัญหา จึงได้ปรับปรุงการสอน โดยใช้โน้ตเพลง ใช้อักษรย่อ ของเสียงแทนโน้ตสากล (พัลลภ เพียรชนะ, 2543, อ้างอิงจาก วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 88) นายทองคำ ไทกล้า และนายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ได้รับการชี้แนะการเขียนโน้ต จากคณาจารย์วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด อาทิเช่น นายจีรพล เพชรสม นายทะนง แจ่มวิมล (ชุมเดช เดชกิมล, 2543, อ้างอิงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543) โดยเริ่มจากโน้ตตัวเลข โน้ตสากลและโน้ตไทย และเทียบเคียงเสียงจากลายเพลงมาเป็นตัวโน้ตจนเก็บบันทึกเป็นโน้ตเพลงที่ใช้สอนให้กับเด็กนักเรียน ดนตรีสากลอาจจะมี 4 ห้อง ส่วนดนตรีพื้นบ้านมี 8 ห้อง และมีเพียงเสียงสูงกับต่ำเท่านั้น (ทองคำ ไทกล้า, 2543, อ้างอิงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 88)

ลายเพลงของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด มี 2 ลักษณะ คือ ลายเพลงที่แต่เพิ่มเติมโดยยึดทำนองหลักลายโบราณ เพื่อให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน และการแสดงได้ใช้ชื่อเดิม ตามลายโบราณ ประกอบการบรรเลง ได้แก่ ลายเดี่ยวธรรมดา เต๋ยโขงเต๋ยพม่า เต๋ยหัวโนนตาล เต๋ยเดือนห้า เช็งโป่งกลาง ลายน้ำโตนตาด ลายลมพัดพร้าว ลายลมพัดไผ่ ลำเพลิน คอนสวรรค์ ลายเพลงที่แต่งเติมโดยยึดทำนองหลักลายโบราณและใช้ประกอบการแสดง ได้แก่ รำคอนสวรรค์ ดั่งหวาย ฟ้อนศรีโคตรบูรณ์ ฟ้อนผู้ไทย 3 เผ่า ฟ้อนเก็บฝ้าย เช็งทำนา เช็งบังไฟ เช็งเซียงซ้อง ฟ้อนเก็บขิด ฟ้อนแมงตับเต่า เต๋ยเกี้ยว ฟ้อนโหวด เช็งนางดั่ง เช็งกะโปก๊ีบแก็บลำเพลิน รำขันตรูจัน (วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 66 - 89)

การแสดงในวงโป่งกลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

การฟ้อนพื้นบ้านในภาคอีสาน

ชาวอีสานรักความสนุกสนาน ดังนั้นท่าฟ้อนจึงประดิษฐ์ขึ้นเพื่อความสนุกสนานและเพื่อการดำรงชีวิต (สุนันทา โสร้งจัจ, 2531, น. 100) และแตกต่างกันออกไปตามสภาพความเป็นอยู่ ธรรมเนียมประเพณีในรอบเดือนต่างๆ (วิทยาลัยคณาาสตร์, 2524, น. 188) เมื่อพิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์สามารถแบ่งภาคอีสานได้เป็น 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มอีสานเหนือ ได้แก่ บริเวณจังหวัด กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม หนองคาย อุดรธานี สกลนคร มหาสารคาม ร้อยเอ็ด เลย มุกดาหาร ยโสธร และอุบลราชธานี

2. กลุ่มอีสานใต้ ได้แก่ บริเวณจังหวัด นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ (ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, 2535, น. 1-2)

การฟ้อนรำของกลุ่มอีสานเหนือและอีสานใต้มีความสวยงาม เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มที่แตกต่างออกไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การฟ้อนรำกลุ่มอีสานเหนือ

1. ฟ้อนผู้ไท แต่เดิมเป็นการรำของผู้ไทฝ่ายชาย อยู่ที่แถบสิบสองจุไทยและแถบเวียดนามเหนือ แล้วอพยพเข้ามาประเทศไทย แยกออกเป็น 3 กลุ่มคือ ผู้ไทกาฬสินธุ์ ผู้ไทสกลนคร ผู้ไทนครพนม อีกกลุ่มอยู่ที่จังหวัดราชบุรี อีกกลุ่มอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี การฟ้อนรำของชาวผู้ไทเปลี่ยนเป็นฝ่ายสตรีทั้งหมด โดยมีฝ่ายชาย ร่วมรำอยู่ด้วย ฝ่ายหญิงนุ่งผ้าถุงดำ สวมเสื้อแขนยาวสีดำ ขลิบชายแดง เก้าหมบเป็นมวยสูง ชายนุ่งโจงกระเบนปล่อยชายทั้งหน้าหลัง หรือนุ่งกางเกงขาดครึ่งน่อง สวมเสื้อกุยเฮงสีดำ ขลิบชายสีแดงเช่นเดียวกับหญิง ดนตรีคล้ายรำเซิ้งทั่วไป แต่อาจไม่ใช้กลองยาวและเพิ่มโหม่ง 1 ใบ กรับ 1 คู่ (เรณู โกศินานนท์, 2537, น. 49)

2. หมอลำผีฟ้า เป็นการแสดงท่าทางฟ้อนลำประกอบพิธีรักษาคนป่วยแบบโบราณ แสดงถึงความเชื่อของชาวอีสานว่าเทพเจ้านามว่าพระยาแถนเป็นผู้สร้างมนุษย์ให้เกิดมาและคอยควบคุมความเป็นไปของมนุษย์ทุกอย่างเมื่อเจ็บป่วยมนุษย์จึงเชื่อว่าเกิดจากการดลบันดาลของยาแถน ชาวอีสานจึงทำพิธีอ้อนวอนพระยาแถนให้โปรดปรานคนป่วย ผู้ทำพิธีคือหมอลำผีฟ้าทำหน้าที่เป็นตัวกลางติดต่อพระยาแถน โดยลำประกอบการเป่าแคนของหมอแคนและจะมีการฟ้อนรำประกอบทำนองลำด้วย สำหรับท่าฟ้อนผีฟ้า เชื่อกันว่าพระยาแถนเป็นผู้พาฟ้อน จะให้ทำาง่ายๆ แต่ดูอ่อนช้อยสวยงามไม่มีท่าฟ้อนที่แน่นอนผู้ฟ้อนจะตกอยู่ในอาการเคลิบเคลิ้มสีหน้าแสดงถึงความศรัทธาต่อพระยาแถนอย่างยิ่ง การแต่งกายหมอลำผีฟ้าจะแต่งตัวเรียบง่ายสวยงาม จะมีพิเศษคือหมสไบ หรืออาจแต่ชุดธรรมดาคือ นุ่งห่มชิ้นไหมสวมเสื้อแขนกระบอกเครื่องดนตรีที่ใช้คือแคนโดยหมอแคนจะเป่าให้เข้ากับทำนองลำของหมอลำผีฟ้าซึ่งจะเริ่มลำสอง คือหาสาเหตุการเจ็บป่วยเมื่อทราบสาเหตุแล้วจึงรำบว คือการรำรักษาสุดท้าย การลำส่งได้แก่ การลำให้ผีฟ้าไปจากผู้ป่วยโดยสัญญาว่าจะปฏิบัติตามที่ผีฟ้าต้องการ ผู้แสดงผู้ฟ้อนคือหมอลำผีฟ้าซึ่งอาจจะเป็นหญิงสาวหรือหญิงชราก็ได้ แต่จะต้องมีความสามารถที่จะแสดงในการลำด้วย บางครั้งจะมีบริวารของหมอลำผีฟ้าร่วมฟ้อนด้วย การฟ้อนผีฟ้าไม่ใช่การละเล่น หรือการแสดงเพื่อความสนุกสนานบันเทิงใจแต่เป็นการฟ้อนรำเพื่อบูชาเทพเจ้าที่ชาวอีสานนับถือจึงไม่แสดงในโอกาสทั่วไปจะฟ้อนรำประกอบพิธีกรรมรักษาคนป่วยเท่านั้น

3. ฟ้อนกลองตุ้ม ฟ้อนกลองตุ้มเป็นการฟ้อนแบบสนุกสนานของชาวอีสานท่าฟ้อนกลองตุ้มเป็นท่าอิสระไม่จำกัดตายตัวสุดแต่ผู้ฟ้อนจะคิดขึ้นโดยฟ้อนให้เข้ากับจังหวะกลองที่เรียกว่ากลองตุ้ม สำหรับเครื่องแต่งกายจะถือเอาตามความสะดวก บางหมู่บ้านจะนุ่งกางเกง บางหมู่บ้านจะนุ่งโสร่ง สวมเสื้อที่ใส่ทั่วไป บางครั้งเป็นเสื้อหม้อฮ่อมมีผ้าคล้องเฉียงไหล่ ซึ่งทำจากโครงไม้ไผ่พันรอบด้วยฝ้ายสีต่างๆ สิ่งที่น่าสนใจคือเครื่องประดับศีรษะ คือจะทำจากเส้นใยบวบแห้งประดับด้วยดอกไม้ต่างๆ ซึ่งเครื่องประดับแบบนี้ไม่ค่อยมีในภาคอีสานเท่าที่ปรากฏมักเป็นเครื่องประดับศีรษะของชาวเหนือ ใช้สวมให้เด็กชายหรือหนุ่มในพิธีบวช เครื่องดนตรีประกอบการฟ้อนคือ กลองตุ้มเพียงอย่างเดียวในขบวนฟ้อนจะมีผู้ตีกลองตุ้มให้

4. ฟ้อนกระดืบ เป็นการแสดงความสนุกสนานของชาวอีสานในเทศกาลต่างๆ ซึ่งนับเป็นโอกาสอันดีที่จะได้ชุมนุมคนในหมู่บ้านมาร่วมกันรื่นเริงกับชั่วคราวทำเชิงได้ดัดแปลงมาจากทำธรรมชาติในชีวิตประจำวันของชาวอีสาน หญิงสวมเสื้อแขนกระบอกทรงรัดรูปเล็กน้อยนุ่งผ้าซิ่นทับตัวเสื้อคาดเข็มขัดสีเงิน หมสไบเฉียง สวมสร้อยคอกำไลข้อเท้า ทรงผมเกล้ามวยทัดดอกไม้ ชายสวมเสื้อหม้อฮ่อม นุ่งกางเกงขาก้วย มีผ้าขาวม้าคาดพุง มาลัยดอกไม้คล้องคอ และมีดอกไม้ทัดหูเครื่องดนตรีประกอบการฟ้อน ได้แก่ กลองยาว ฉาบ ฉิ่ง ซ้อง แคน โหม่ง บรรเลงจังหวะเชิง อย่างสนุกสนานเข้าใจไม่มีเนื้อร้องประกอบดนตรีผู้แสดงใช้ผู้หญิงไม่จำกัดจำนวน โอกาสที่แสดงนิยมแสดงในงานเทศกาลต่าง เช่น วันสงกรานต์ บุญบั้งไฟ ทอดกฐิน เป็นต้น (สุนันทา โสรัจจ์, 2531, น. 173-177)

การฟ้อนรำกลุ่มอีสานใต้

ในเขตอีสานใต้เป็นกลุ่มที่ได้รับวัฒนธรรมของชาวอีสานมีการละเล่นต่างๆ ที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

1. กระโน้บติงต๊อง กระโน้บติงต๊องเป็นภาษาพื้นเมืองชาวอีสานใต้แปลว่าตึกแต่นำข้าวเป็นการเล่นที่ได้รับความนิยมโดยเฉพาะในแถบอีสานใต้ คือ จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และ จังหวัดศรีสะเกษ แหล่งกำเนิดของการละเล่นชนิดนี้มาจากจังหวัดสุรินทร์ จึงถือว่าเป็นศิลปะการละเล่นพื้นเมืองของสุรินทร์ ซึ่งเลียนแบบมาจากการกระโดด และการเคลื่อนไหว ของตึกแต่นำข้าว มีจังหวะที่สนุกสนานให้ความรื่นรมย์แก่ผู้ชมเป็นอันมาก และเป็นการละเล่นที่เชิดหน้าชูตาของชาวจังหวัดสุรินทร์ ความมุ่งหมายของการแสดงกระโน้บติงต๊องก็คือเป็นการละเล่นเลียนแบบท่าทางของสัตว์ส่งเสริมการแสดงดนตรีขับร้อง เป็นการผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานส่งเสริมความคิด

ริเริ่มสร้างสรรค์รวมทั้งรักษาศิลปะของตนเอง และเผยแพร่สู่ท้องถิ่นอื่นด้วย เมื่อเริ่มแสดงผู้แสดงจะออกมาเต้นเป็นคู่ๆ ตามจังหวะดนตรี ผู้เต้นจะส่ายตัวไปมาด้วยลีลาเลียนแบบการกระโดด หรือส่ายตัวของตึกแตงตำข้าว ในขณะที่เดียวกันจะเปลี่ยนท่าทางต่างๆ ของการเดินไปตามจังหวะ และคำร้อง ท่าเต้นจะเป็นท่าที่มีจังหวะเร่ร่อนสนุกสนานผู้เต้นจะใช้ส่วนต่างๆของร่างกาย เช่น มือเท้า แขน ขา หน้าตา ท่าทางในขณะที่เต้นด้วย การแต่งกายหญิงสวมชุดสีเขียวเป็นชุดติดกันเหมือนชุดหมี่รัดข้อที่เสื่อทางเกงให้พองเล็กน้อยมีลวดลายที่หน้าอกและเอวเหมือนตัวตึกแตงนุ่งกระโปรงทับอีตัว ชายสวมชุดเช่นเดียวกันแต่ไม่ต้องนุ่งกระโปรง ส่วนประกอบที่สำคัญ คือ หัว และปีกทั้งหญิง และชายใส่หัวและปีก เช่นเดียวกัน หัวทำด้วยกระดาษมีขนาดยาว 2 เส้น ตากลมตัว 5 เหลี่ยม ปีก โครงปีก ทำด้วยลวดหรือหวาย ใช้ผ้าบางๆ ทำปีก ลักษณะของปีกเป็นรูปกลมรี เครื่องดนตรีประกอบการแสดงได้แก่ กลองกันตรึม 2 ลูก ปี่สไน 1 เล้า ซอตัวเอง 1 คัน ฉิ่งและกรับ บทร้องโดยทั่วไปจะไม่จำกัดลงไปว่ามีเนื้อร้องอย่างไร เพราะใช้การด้นกลอนสด ขึ้นอยู่กับผู้ร้องจะร้องเรื่องใด บางครั้งต้องร้องให้เข้ากับงานที่แสดง บทร้องส่วนใหญ่เป็นภาษาเขมร ผู้แสดงจะแสดงเป็นคู่ชาย หญิง ไม่จำกัดจำนวนแต่อย่างน้อยควรแสดง 2 คู่ขึ้นไป โอกาสแสดงนิยมเล่นงานรื่นเริง หรืองานเทศกาลประจำปีประเพณีท้องถิ่น ปัจจุบันได้จัดแสดงต้อนรับแขกเมืองด้วย (สงบ บุญคล้าย, n.d. , น. 14-19)

2. เรือมอันเร เรียกตามพื้นบ้านคือรำกระทบสาก เนื่องจาก ประเทศไทย เป็นประเทศศิกรรรม การทำนาเป็นอาชีพหลักของคนไทย ชีวิตคนไทยส่วนใหญ่คลุกคลีกับการทำนา จากนิสัยรักสนุกหลังจากการเลิกงานจึงนำสากตำข้าวมากระทบกันเป็นเครื่องประกอบจังหวะขึ้น ต่อมาผู้มีผู้คิดประดิษฐ์ทำรำขึ้นจึงกลายเป็นการละเล่นที่เซ็ดหน้าชูตาอย่างหนึ่งของชาวอีสานใต้ ก่อนการแสดงนักดนตรี และผู้เล่นทุกคนจะต้องสำรวมจิตใจประกอบพิธีไหว้ครูต่อจากนั้นจึงเริ่มพ้อนรำไปตามจังหวะต่างๆ ดังนี้

จังหวะที่ 1 ผู้รำจะรำเข้าสากขาเดียวหรือสองขาก็ได้

จังหวะที่ 2 ผู้รำเข้าสากใช้ขาข้างเดียว มีลีลาการรำสวยงาม

จังหวะที่ 3 ผู้รำเข้าสากโดยใช้เท้าทั้งสองข้าง

จังหวะที่ 4 มีลีลาการรำที่อ่อนช้อยสวยงามที่สุดเน้นความงดงาม

จังหวะที่ 5 เป็นจังหวะที่เร่ร่อน สนุกสนานใช้ลีลาที่โลดโผน หวาดเสียว

เสียงอันตรราย เช่น เอาศึรชะ หลัง บั้นเอว แขน ขา สอก ลงไปในช่องสาก เป็นต้น

จังหวะที่ 6 เป็นจังหวะเข้าผู้รำเข้าสากทั้ง 2 ขาตามลีลา จะรำตั้งแต่จังหวะที่

1 2 3 และ 4 สลับกันไปก็ได้ ผู้รำทุกคนอาจถือเอาพานดอกไม้ หรือขันน้ำ ซึ่งอบน้ำหอมขมิ้นผง แป้ง

หอม กระแจะจันทร์สำหรับโปรยประพรมไปตามผู้รำ ผู้ชมทั่วไปๆ เป็นการอวยพรการแต่งกาย หญิงสวมเสื้อแขนกระบอกนิยมใช้สีเหลืองตัดด้วยผ้าตัวนุ่งผ้าถุงไหมบูม ห่มผ้าสไบเฉียงบางๆ (นิยมผ้าที่ทำด้วยเปลือกไม้ สีเข้ากับผ้าถุง) มีประจำสะพานแล่งทำด้วยลูกประคำ และกระดาดสีทอง ใส่ต่างหูและใส่เครื่องประดับพอสมควร อาจมีดอกไม้สดหรือดอกไม้แห้งประดับให้สวยงาม ชายสวมเสื้อคอกลมแขนสั้นสีชมพูงูโจงกระเบนผ้าโสร่งไหม ผ้าขาวม้าไหมใช้ลวดลายต่างๆ พับครึ่ง พาดบ่าปล่อยชายผ้า 2 ข้างไปด้านหลังและอีกหนึ่งผืนสำหรับคาดเอว เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบรำได้แก่สากล 1 คู่ ยาวประมาณ 4-6 คอก ขนาดโต เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 นิ้ว ไม้หมอน 1 คู่ ยาว 2-3 คอก ขนาดโตเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3 นิ้ว กลองตะโพน 2 ใบ (ปัจจุบันใช้กลองกันตรึม) ปี่ในหรือปี่อ้อ 1 เล้า ซอด้วง 1 คัน ซออู้ 1 คัน และกรับ 1 คู่ ทำนองและจังหวะบรรเลงคือ จังหวะทวายกรู (ไหว้ครู) หรือเกริ่นครูเป็นจังหวะที่เร็ว จังหวะชาเดียว (เจิงมุย) ช้ากว่าจังหวะไหว้ครู จังหวะสองขา (เจิงปี่) เป็นจังหวะเร็ว จังหวะร่มมะพร้าว (มะลุบโตง) เป็นจังหวะช้า เน้นลีลาการรำที่งดงาม จังหวะพลิกแพลงหรือสองเท้าพลิกแพลง (ใช้จังหวะเจิงปี่) เป็นจังหวะเร่งเร้า สนุกสนาน ผู้รำจะแสดงลีลาที่โลดโผนต่างๆ ในจังหวะนี้ จังหวะอ้อลาอวยพร (กัจปะกาชาปะदान) เป็นจังหวะช้านักดนตรีจะบรรเลงและขับร้องอ้อลาอวยพรที่ไพเราะเป็นพิเศษ เป็นการเลิกละการแสดง ชาวบ้านทั่วไปนิยมเล่นตั้งแต่จังหวะที่ 1 และจังหวะที่ 2 ตามลำดับ บางครั้งอาจตัดแปลงเลื่อนเอาจังหวะที่ 3 มาเป็นลำดับที่ 1 จังหวะไหว้ครูมาเป็นลำดับที่ 1 จังหวะไหว้ครูมาเป็นลำดับที่ 2 จังหวะที่ 6 มาเป็นลำดับที่ 3 จังหวะที่ 2 มาเป็นลำดับที่ 4 จังหวะร่มมะพร้าวมาเป็นลำดับที่ 5 จังหวะที่ 5 มาเป็นลำดับที่ 6 ก็ได้ นอกจากจังหวะดังกล่าว เรือมอันเรยยังมีอีกหลายจังหวะที่ยังไม่เคยใช้แสดงเช่น จังหวะโลดกาแอก (กระโดดเยี่ยงกา) จังหวะกาปป (ผจญมาร) จังหวะตำแรรียวลไต (ช้างแกว่งวง) บทเพลงประกอบดนตรี จะแต่งเป็นภาษาเขมรมีบทเพลงประกอบ ทุกจังหวะ ตัวอย่างเช่นเพลงประกอบจังหวะไหว้ครู ดังต่อไปนี้

ดงมูมซ้อมซ้มเปี้ยะ แก้วเบี่ยประการณ์ เตียงเทวดาอินสวน เปรียะปรี้อมชมอัญญิณ
โมจยู อำนุณนิม ชมทวายบังคม มันจ๊ะแพนเต็ย
ชมเปี้ยก ชมโป อวยกตะตุล โพลซิมออยจำเจริณ ลีอดอก โลกเบี่ย เตียงจูเตียมทม
อาโย๊ะเวงกำแสงเจริณ

ผู้แสดงประกอบด้วย ผู้กระทบสากลเป็นชาย 2 คนกระทบสากลข้างละ 1 คน ผู้รำชายหญิงไม่จำกัดจำนวน และนักดนตรีอีก 8 คน โอกาสที่แสดงนิยมแสดงในเวลาากลางคืน ในโอกาสรื่นเริงต่างๆ (สงบ บุญคล้อย, ม.ป.ป. , น. 22-30)

การฟ้อนอีสานดั้งเดิมน่าจะเป็นการฟ้อนแบบง่ายๆ ในพิธีรำผีฟ้าซึ่งเป็นพิธีกรรมโบราณในการรักษาโรคต่อมาคงพัฒนาเป็นการฟ้อนในพิธีเซิ้งบั้งไฟ ซึ่งท่าฟ้อนมีรูปแบบชัดเจนและหลากหลายขึ้น การฟ้อนเป็นส่วนหนึ่งที่เขาได้ในการแสดงหมอลำพื้น และได้พัฒนาเป็นการฟ้อนที่สลับซับซ้อนขึ้นพร้อมกับการพัฒนาหมอลำจนถึงการแสดงหมอลำประยุกต์ในปัจจุบัน อันมีอิทธิพลภายนอก 2 ชนิดเข้ามาปะปนคือ ลิเก และลูกทุ่งดนตรีทั่วไประหว่างนี้ไปมีลักษณะเหมือนกัน เรียกว่า วงพิณ แคน ซอ และโปงลาง (ยุทธศิลป์ จุฑาวิจิตร, 2539) ลักษณะเด่นของการฟ้อนอีสานคือ การจับนิ้วหัวแม่มือ และนิ้วชี้ไม่จรดกัน การพรมนิ้ว การม้วนมือ การรุก หรือการป้อของฝ่ายชาย การฟ้อนปีกของฝ่ายหญิง การก้าวเท้า และย่อเท้าสม่ำเสมอ การขย่มลำตัว และเอนไปทั้งตัว และหัวเข่าสม่ำเสมอ ฝ่ายหญิงมีการก้าวไขว้ ลำตัวแข็งและเอนไปทั้งตัว ผู้ฟ้อนจะวาดลวดลายพิเศษเฉพาะตัวเมื่อมีโอกาสโดยเฉพาะเวลาไม่วาดลำคือไม่ซับซ้อน การฟ้อนภาคอีสานส่วนใหญ่ เป็นการแสดงเป็นหมู่ การที่มีผู้แสดงจำนวนหลายคนในชุดเดียวกันและเพลงเดียวกัน หัวใจของการแสดง จึงได้แก่ ความพร้อมเพรียง ระเบียบแถวร่วมระยะห่างของผู้ฟ้อนแต่ละคน ความงามของการฟ้อน จึงอยู่ที่ความพร้อมเพรียงของจังหวะมือและเท้า การเว้นช่องไฟและระเบียบแถว (ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, 2535, น. 11) ลักษณะละเอียดอย่างหนึ่งของการฟ้อนภาคอีสาน จะมีลักษณะไม่นิ่มนวลอ่อนช้อยไม่ระมัดระวังในการรำ ผู้รำจะใช้มือสายสพโพก ย่ำเท้า ยกเท้าอย่างเต็มที่ การเอียงศีรษะ จะเอียงไปตามลักษณะมือ เช่น ท่าฟ้อนม้วนมือจับข้างศีรษะ ด้านข้างมือ การเอียงด้านขวามือ เป็นต้น (ฉวีวรรณ พันธุ, 2543, อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 94) ท่าฟ้อนแสดงถึงความเป็นอีสาน ได้แก่ ท่าเท้า ซึ่งการก้าวเท้าในการฟ้อนของภาคอีสานจะแปลกกว่าการฟ้อนภาคอื่นๆ เช่น เดินสลับเท้า คือ ลักษณะการก้าวเท้าโดยก้าวเท้าขวา ซ้ายสลับกันไป เดินสับเท้ากระทบ คือ การก้าวเท้าโดยเดินสับเท้า 3 ครั้งและในจังหวะที่ 4 จะกระทบเท้าหรือลากเท้ามาแตะ เดินกระทบเท้า คือ การก้าวเท้าในจังหวะก้าวชิดก้าว เป็นการก้าวไปเรื่อยๆ ด้านข้าง เดินแตะเท้าขย่ม เป็นเอกลักษณ์ของภาคอีสานโดยเฉพาะ โดยการชักเท้ามาข้างหลัง เตะเท้าไปด้านหลัง เช่น เตะเท้าขวาให้น้ำหนักตัวอยู่ข้างหน้า ถ่านน้ำหนักตัวโดยย่อเท้าซ้าย ให้เท้าซ้ายขย่มตัวขึ้นถ่านน้ำหนักตัวมาเท้าขวาย่ำเท้าซ้ายเตะไปข้างหน้า เดินสับเท้ากระโดด คือ ลักษณะการเดินสับเท้าสามครั้งจังหวะที่ 4 กระโดด ยืนตบเท้าใดเท้าหนึ่งเป็นหลัก ยืนขย่มตัวตามจังหวะดนตรี เดินโยกเท้าโดยการเดินให้น้ำหนักอยู่เท้าใดเท้าหนึ่ง อีกเท้าหนึ่งใช้จุ่มกเท้าจรดพื้น ขย่มตัวขึ้นสูงคล้ายคนพิการ (ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, 2535, น. 12-14)

ชาวอีสานมิใช่ช่างฟ้อน แต่เจ้าบทเจ้ากลอนหรือที่เรียกว่า “นักแอ่ว” แบบฉบับการรำ ประกอบหมอลำของชาวอีสาน จึงมีท่ารำที่ยืนพื้นคือ การแอ่นตัวโยกไปมา ใช้ลำแขนวาดผ่านหน้าไป

มา ไม่จับมือเช่นละคร การก้าวเท้าไปตามจังหวะจะกระแทกกระทั้นตัว ดีดขา ขยับเอว ขยับไหล่ไป ด้วย ไม่มีลีลาเนิบนาบอ่อนช้อย (หม่อมคชภูฏี บริพัตร ณ อยุธยา, 2535), น. 13) การพอนอีสานที่ สดงโดยชาวบ้านพบว่า ยังคงต้องใช้ท่าดั้งเดิมของชาวอีสานนำมาร้อยเรียงใหม่ในการแสดงแต่ละครั้ง และอาจมีท่าใหม่ๆ เกิดขึ้นบ้าง ส่วนการพอนของสถาบันการศึกษาพบว่ามีมีการปรับปรุงของเดิมให้ กระทั่งดัดมีการแปรแถว และอิทธิพลของนาฏศิลป์ ภาคกลางอันเกิดจากการประดิษฐ์ และถ่ายทอด โดยครูที่มีพื้นฐานนาฏศิลป์ภาคกลาง การพอนอีสานยังคงมีการประดิษฐ์คิดค้นต่อไปไม่หยุดยั้ง ทั้ง ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา

พัฒนาการพอนในวงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

ในปี พ.ศ. 2523 หลังจากนางฉวีวรรณ พันธุ และนายทองคำ เพ็งดี ได้รับการคัดเลือกให้เข้ามาสอนหมอลำและการพอน ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดก็ได้สอนหมอลำและการพอน ให้แก่นักเรียนนักศึกษา ที่สนใจเลือกเรียน การแสดงครั้งแรกเป็นการแสดงเพื่อจัดหาทุนซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนโดยใช้ชื่องานการแสดง “พิพิธศนา” ที่หอประชุมจังหวัดร้อยเอ็ดการแสดงในครั้งนั้นมี ทั้งการแสดงดนตรี นาฏศิลป์ไทย และดนตรีนาฏศิลป์พื้นบ้าน นาฏศิลป์ไทยได้จัดชุดการแสดงชุด มโนราห์บุชายัญ ด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านจัดให้มีการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอน เรื่อง ท้าวสีทนมโนราห์ โดยจับตอนนางมโนราห์พี่น้องทั้ง 7 ลาพ่อลาแม่ไปเล่นน้ำที่สระอนาคต และถูกพรานบุญจับตัวไว้ได้ จึงเกิดการพอนมโนราห์เล่นน้ำขึ้น เพื่อประกอบการแสดงในครั้งนั้น (นิตรบ มุลาลี, 2543, อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543 น. 96) และในปีต่อมา ได้จัดงานการแสดงเพื่อหาทุนเป็นค่าอุปกรณ์ การศึกษาและเครื่องดนตรีอีก ในปีนี้นาฏศิลป์พื้นบ้านของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดได้จัดแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอน เรื่องผาแดงนางไอ่ และได้รวบรวมทำเชิงบังไฟจากบ้านเขวา บ้านเมืองไพร อำเภอสลภูภูมิ และอำเภอจังหารจังหวัดร้อยเอ็ด ประดิษฐ์ชุดการแสดงเชิงบังไฟประกอบการแสดงหมอลำ นอกจากนั้นยังได้คิดประดิษฐ์ชุดเตี้ยเกี่ยวผนวกในตอนจบการแสดง โดยมีท่าพอนและกลอนลำเพื่อ เป็นการลากันระหว่างผาแดงกับนางไอ่ (ทองจันทร์ จิตติสาโร, 2543, อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543 น. 96) นอกจากการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอน เรื่องผาแดงนางไอ่แล้วยังแสดงเรื่อง สังข์สินชัย โดยได้นำมาจากคณะหมอลำเรื่องแก้วหน้าม้า บ้านเทิดไทย อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด (ทองคำ ไทยกล้า, 2543, อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 96) ในปี พ.ศ. 2525 นายชวลิต มณีรัตน์ ผู้อำนวยการในขณะนั้นได้มีนโยบายให้คณะครู และศิลปินพื้นบ้านสร้างสรรค์ผลงานการแสดงในวงโปงลางจากชาวบ้านเพื่อเป็นการอนุรักษ์และพัฒนาเผยแพร่ต่อไป นายจีรพล เพชรสม ผู้ช่วย

ผู้อำนวยการ นางฉวีวรรณ พันธุ และนายทองจันทร์ สังฆมณี ได้ไปเก็บข้อมูลพื้นบ้านต่างๆ ในภาคอีสานเพื่อพัฒนาและนำเสนอการแสดงวงโปงลางขึ้นหลายชุด ได้แก่ ฟ้อนศรีโคตรบูร ฟ้อนผู้ไทสามเฒ่า เตี้ยเดือนห้า เรือมอันเรเรือมชั้นตรูจัน นอกจากการรวบรวมข้อมูลจากชาวบ้าน และประดิษฐ์ทำฟ้อนประกอบท่าแสดงในวงโปงลางแล้ว วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดยังได้รวบรวมทำฟ้อนพื้นบ้านมาสร้างเป็นชุดฟ้อนพื้นบ้านมาตรฐาน คือ ชุดฟ้อนแม่บทอีสาน ซึ่งเป็นแม่แบบในการประดิษฐ์ชุดฟ้อนประกอบการแสดงวงโปงลางในชุดต่อๆ มา ในปีต่อมา นายชวลิต มณีรัตน์ ได้จัดงานมหกรรม 4 ภาคขึ้นที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดโดยเชิญวิทยาลัยนาฏศิลป์ทุกแห่งทั่วประเทศมาจัดนิทรรศการเพื่อแสดงผลงานของทุกวิทยาลัยในด้านการสร้างสรรค์ศิลปะวัฒนธรรมด้านดนตรีและนาฏศิลป์พื้นบ้านในแต่ละภาคเป็นครั้งแรก ซึ่งกรมศิลปากรได้เห็นความสำคัญในการเสนอผลงานของแต่ละวิทยาลัยจึงได้กำหนดให้วิทยาลัยนาฏศิลป์จัดนิทรรศการเสนอผลงานดังกล่าวทุกปี ปีละ 1 ครั้ง โดยผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพหมุนเวียนกันไป จากนโยบายกรมศิลปากรดังกล่าวทำให้วิทยาลัยนาฏศิลป์ทุกแห่งคิดค้นและผลิตผลงานด้านดนตรีและนาฏศิลป์พื้นบ้านเพิ่มปีละ 1 ชุดเป็นอย่างน้อย (นัทรบ มุลาสี, 2543) อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 97) วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดได้คิดค้นปรับปรุง และพัฒนา นาฏศิลป์พื้นบ้านเพิ่มอย่างมากมาย และออกไปเผยแพร่แก่ประชาชนจนเป็นที่ยอมรับ และได้รับความนิยมนอย่างสูง

แนวคิดในการประดิษฐ์ชุดการแสดงประกอบวงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์ อาจารย์ประจำวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ได้เสนอแนวคิดในการประดิษฐ์ทำฟ้อนรำ การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านในปัจจุบันว่า มีข้อดีต่างมาก กล่าวคือ เมื่อคิดทำรำออกมาแล้วต้องรักษาขนบธรรมเนียมดั้งเดิมของท้องถิ่นเอาไว้ ส่วนการแต่งกายพื้นบ้านอีสาน ในปัจจุบันนี้ได้รับการพัฒนาจากของเดิมขึ้นมา ดนตรีมีจังหวะรวดเร็วเร้าใจจึงจะเป็นที่นิยมของคนในยุคปัจจุบัน การแสดงนาฏศิลป์จึงจะมีการประดิษฐ์ทำรำที่มีการระมัดระวัง เพราะบางท่าไม่อยู่ในชีวิตประจำวันของคนไทย เราก็ไม่ควรนำมาบรรจุไว้ ส่วนการเชื่อมท่ารำที่มี 2 ท่า เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องกันนั้น จำเป็นต้องประดิษฐ์ท่าเชื่อมที่มีลักษณะลีลา เข้าแทรกให้ท่าทั้ง 2 ดูกลมกลืนกันตลอด และถ้าการแสดงเกี่ยวกับการแปรแถว ผู้ประดิษฐ์ทำรำต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ (จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์, 2535, น. 30-80)

1. จำนวนผู้แสดง การแสดงใช้ผู้แสดงจำนวนมาก เป็นการแสดงหมู่มีการแปรแถว เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ ทำให้ผู้ชมไม่เกิดความน่าเบื่อหน่าย จำนวนผู้แสดงต้องเป็นไปตาม จุดประสงค์ของการแสดงนั้น เช่น การแปรแถวให้เป็นรูปต่างๆ เป็นสัญลักษณ์ อักษรย่อ จำนวนผู้แสดงต้องวางให้ตรงจุดนั้นๆ ด้วย
  2. เพลงต้องเหมาะสมในการแปรแถว จำนวนผู้แสดงต้องชัดเจน จังหวะต้องมีการให้ สัญญาณการให้คิวในการแปรแถวโดยใช้กรับหรือกลองที่สอดแทรกในเพลง
  3. ขนาดของสถานที่ มีความกว้างใหญ่เหมาะสมที่จะแปรแถวเป็นรูปต่างๆ ตาม ความต้องการได้อย่างรวดเร็วและสวยงาม
  4. ความสามารถของผู้แสดง ผู้แสดงต้องมีความสามารถในการรำรำในระดับเดียว และมีสามัญสำนึกในเรื่องจังหวะได้เป็นอย่างดี ได้มาตรฐานและมีระเบียบวินัย
- หลักการประดิษฐ์ท่าฟ้อนรำเป็นการเลียนแบบการปรับปรุงขึ้นใหม่โดยยึดหลักทาง นาฏศิลป์เป็นต้นแบบ ตลอดทั้งยึดหลักทางธรรมชาติเป็นประการสำคัญ แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความ เหมาะสมของการนำไปใช้ ส่วนมากท่าฟ้อนรำจะได้แนวทางมาจากสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่และวิถี ชีวิตของคนพื้นบ้าน การทำมาหากิน ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนแต่ละท้องถิ่น ที่แสดงออกเป็น เอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นของตน ซึ่งอาจเรียกการฟ้อนรำชุดที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ว่า “การฟ้อนพื้นเมือง” หรือ “การฟ้อนพื้นบ้าน” ก็ได้ เช่น ฟ้อนเชิงบ้องไฟ ฟ้อนแพรวา ฟ้อนโปงลาง ระบำกะลา ฟ้อนเทียน ฟ้อนสาวไหม เป็นต้น วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ประดิษฐ์ชุดการแสดงประกอบวงโปงลางอย่าง ต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการประดิษฐ์ท่าฟ้อนในวงโปงลางวิทยาลัย นาฏศิลป์ร้อยเอ็ด คือ นายจีรพล เพชรสม อดีตผู้ช่วย ผู้อำนวยการเน้นการนำเสนอ ผสมผสาน ระหว่างการอนุรักษ์รูปแบบการแสดง การประดิษฐ์ชุดการแสดงประกอบวงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ ร้อยเอ็ด มี 2 ลักษณะ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการฟ้อนและการแสดงของชาวบ้านที่มีอยู่แล้ว มาพัฒนาให้หน้าดูยิ่งขึ้น แล้วเสนอในรูปแบบของการแสดงบนเวที และสร้างชุดการแสดงขึ้นใหม่ โดย ได้แนวคิดจากพิธีกรรมวิถีชีวิตของชาวบ้าน (ยุทธศิลป์ จุฑาวิจิตร, 2543, อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 98) การสร้างผลงานด้านนาฏศิลป์พื้นบ้าน ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด มี 2 ลักษณะ คือ เชิงอนุรักษ์ และเชิงสร้างสรรค์ประดิษฐ์ชุดการแสดงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอให้ เหมาะสมกลมกลืนระหว่างดนตรีกับท่าฟ้อน (ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ, 2543, อ้างถึงใน วิทยา สุทธิ จันทร์, 2543, น. 98) นายจีรพล เพชรสม นางฉวีวรรณ พันธุ์ และนายทองจันทร์ สังขมณี ตลอด ครู อาจารย์ ผู้รับผิดชอบงานการแสดงได้สร้างสรรค์ผลงานการแสดง 2 ลักษณะ คือ เชิงอนุรักษ์ ได้แก่

การรวบรวมงานการแสดงพื้นบ้านของชาวบ้านที่มีอยู่แล้ว มานำเสนอในรูปแบบการแสดงวงโปงลาง และเชิงพัฒนา คือการรวบรวมข้อมูลด้านพิธีกรรม วรรณกรรมอาชีพและการละเล่น มาประดิษฐ์เป็น ชุดการแสดงผสมผสานทำพ่อนพื้นบ้าน และประดิษฐ์ดนตรีในลายพื้นบ้านอีสาน ดังตัวอย่างดังนี้

1. พ่อนมโนราห์เล่นน้ำ แนวคิดมาจากวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานเรื่อง ท้าวสีทนหรือพระสุธนมโนราห์ ทางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ได้ประดิษฐ์ชุดพ่อนชุดนี้ขึ้น โดยจับตอนที่มโนราห์และพื้ทั้งหกมาเล่นน้ำที่สระโบกขรณีเพื่อนายพรานมาพบกนิรีเล่นน้ำจึงอยากจับไปถวายท้าวสีทน การพ่อนชุดมโนราห์เล่นน้ำใช้ดนตรีพื้นบ้านอีสานประกอบการพ่อน ผู้แสดง นางมโนราห์ พื้ทั้งหกใช้ผู้แสดงหญิง 7 คน พรานบุญใช้ผู้แสดงชาย 1 คน การแต่งกาย นางมโนราห์นุ่งผ้าถุงความยาวแค่เข่า สวมเสื้อคอกลมแขนสั้นสีขาว เก้าฝั่มประดับมงกุฎ ปีก หาง พื้ทั้งหก เช่นเดียวกับนางมโนราห์ แต่ใช้เสื้อสีเหลือง พรานบุญ นุ่งผ้าเตี่ยว โปกศึรชะ สะพายย่าม ถือเชือกสำหรับคล้องนางมโนราห์ ดนตรีบรรเลงทำนองลำเพลินแก้วหน้าม้า

ภาพประกอบ 9 พ่อนมโนราห์เล่นน้ำ

(ที่มาภาพ : <https://www.youtube.com/watch?v=sfy4Y1o1n3s>)

2. พ่อนแม่บทอีสาน คือการพ่อนที่ปราชญ์ชาวอีสาน ได้จดจำเอาทำอิริยาบถของสัตว์ป่า เช่น เสือ นกยูง เต่า ช้าง เป็นต้น และอิริยาบถของตัวละครในวรรณกรรมพื้นบ้านตลอดจนอิริยาบถจากวิถีชีวิตของชาวอีสานมาปรับปรุงเป็นท่าพ่อนให้เกิดความสวยงาม วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดได้รวบรวมท่าพ่อนเหล่านี้มาเรียบเรียง และปรับปรุงใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2525 นายชวลิต มณีรัตน์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดมีความเห็นว่าท่าพ่อนของคนอีสานนั้นล้วนมีที่มาจากสิ่งต่างๆ เช่น

- 2.1 มาจากการเคลื่อนไหวอิริยาบถของสัตว์ เช่น ท่าเสื่อออกเหล่า ท่าเต่าลงหนอง
ท่ายุงลำแพน เป็นต้น
- 2.2 มาจาธรรมชาติ เช่น ท่าลมพัดพร้าว
- 2.3 มาจากวรรณกรรมท้องถิ่น เช่น เรื่องรามเกียรติ์ ท่าศกัณท์โลม นาง ท่าหนุมาน
ถวายเป็น

วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดได้นำท่าฟ้อนเหล่านี้มาผนวกเข้าด้วยกันแล้วจัดเป็นท่าแม่แบบ
มาตรฐานของอีสานเพื่อใช้ในการเรียนการสอนด้านนาฏศิลป์อีสาน เพื่อใช้ในการเรียนการสอนด้าน
นาฏศิลป์พื้นบ้าน ในงานเฝ้าเทียนเล่นไฟที่จังหวัดสุโขทัย ประมาณ พ.ศ. 2525 ได้มอบหมายให้
อาจารย์ฉวีวรรณ พันธุ เป็นผู้ควบคุมการแสดงท่าฟ้อน 48 ท่า เป็นครั้งแรก

ฉวีวรรณ พันธุ (2543, อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 100) ได้กล่าวถึงที่มาของท่า
ฟ้อนแม่บทอีสานว่าได้รวบรวมจากหมอลำที่มีชื่อเสียงดังนี้

1. ได้จากหมอลำชาลี ดำเนิน ผู้เป็นบิดาถ่ายทอดให้ ทั้งหมด 19 ท่า ได้แก่

ท่ายิกไหล่ลายมวย	ท่าลำเพลิน
ท่าตีกลองกินเหล้า	ท่าหงส์บินเวิน
ท่าตาข้าตังงัว	ท่าคนเมาเหล้า
ท่าอีเหลวบินเซ็นเอาไก่อ้น้อย	ท่าอีเกียจับไม้
ท่าสาวน้อยประแป้ง	ท่าดำข้าว
ท่าเต่าลงหนอง	ท่ากาเด็นก้อน
ท่าเสื่อออกเหล่า	ท่าฟ้อนอุ่มมโนราห์
ท่าตุ่นเข้าฮู	ท่าช้างชูงวง
ท่าเกี่ยวข้าวในนา	ท่าช้างเทียมแม่
ท่าฟ้อนเกี่ยวซู้	

2. ได้จากหมอลำเปลี่ยน วัฒนสุข ประมาณ 10 ท่า ได้แก่

ท่าพรหมสี่หน้า	ท่าผู้เฒ่านั่งฟังธรรม
ท่าศกัณท์โลม นาง	ท่านับเงินตรา
ท่าควายเล็กใหญ่เล่นเข้าชนกัน	ท่าไถนา
ท่านกเจ้าบินวน	ท่ากวยจับอู๋

ท่าสักส้ม	ท่าหนุมานถวายแหวน
3. ได้จากหมอลำเคน ดาเหลา ประมาณ 8 ท่า ได้แก่	
ท่าแอ้งหย่อนขา	ท่าลิงหลอกเจ้า
ท่ากาตากปีก	ท่าลายมวย
ท่าหลีกแม่เมีย	ท่าผู้เฒ่านั่งผิงไฟ
ท่าปู่สิงหลาน	ท่าแซ่แก่งหาง
4. ได้จากหมอลำจันทร์เพ็ญ นิตะอินทร์ ประมาณ 4 ท่า ได้แก่	
ท่าพายเฮือสว่าง	ท่ายุงลำแพน
ท่าคนเชิญฝ้าย	ท่ามปลาในนา
5. ได้จากหมอลำสุบรรณ พะละสุรย์ ประมาณ 6 ท่า ได้แก่	
ท่าลมพัดพร้าว	ท่าคนขาเหย่ง
ท่าสาวลงทุ่ง	ท่ากินริชมดอก
ท่าสาวแม่ฮ้างลงทุ่งถือหวี	ท่าพิเพกถวยครุ
6. ได้จากหมอลำผีฟ้าในพิธีกรรม ประมาณ 1 ท่า คือ ท่าเลี้ยงผีให้	

การฟ้อนแม่บทอีสาน จะใช้ฟ้อนเดี่ยวหรือฟ้อนคู่ชายหญิงก็ได้ เนื่องจากมีลักษณะท่าเหมือนกันทั้งชายหญิง ยกเว้นท่าทศกัณฐ์โลมนางซึ่งถ้าแสดงคนเดียวอาจใช้ท่าของชายหรือหญิงก็ได้ โอกาสที่ใช้แสดงท่าฟ้อนแม่บทอีสาน คือ

1. การแสดงหมอลำกลอนบนเวที อาจใช้ท่าฟ้อนแม่บทอีสาน 8-12 ท่า เท่านั้น เพราะเวลาไม่พอ เช่น ท่าเต่าลงหนองที่สวยงามและตลกขบขัน
2. ในการสาธิตท่าฟ้อนอีสาน อาจแสดงครบ 48 ท่าหรือไม่ก็ได้ทั้งนี้ขึ้นกับเวลาที่กำหนด การสาธิตจะมีการอธิบายชื่อท่าและสาธิตท่าฟ้อนประกอบด้วย
3. ในการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด หากจะประดิษฐ์ท่าใหม่ๆ มักยึดท่าฟ้อนแม่บทอีสานเป็นหลัก เช่น ท่าฟ้อนเกี้ยวขู้ ท่าหลีกแม่เมีย ท่าลมพัดพร้าว เป็นต้น
4. ในการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด เมื่อต้องการนำชุดฟ้อนแม่บทอีสานมาแสดงเพียง 10 ท่า เท่านั้นเพราะแสดงมากไปคนดูจะเบื่อ ดังนั้นชุดฟ้อนอีสานจึงใช้เพื่อการเผยแพร่ทางวิชาการมากกว่าการแสดงเพื่อความสนุกสนาน (ยุทธศิลป์ จุฑาวิจิตร, 2539, น. 38-39)

ดนตรี บรรเลงเป็นทำนองลำทางสั้น บางตอนของลายสุดสะแนน

ท่าที่ 41 ท่าสาวน้อยอิทธิวงลงท่ง

ภาพประกอบ 10 ฟ้อนแม่บทอีสาน

(ที่มาภาพ :

http://www.isan.clubs.chula.ac.th/webboard/?transaction=post_view.php&room_no=0&id_main=756&star=10)

3. ฟ้อนสังข์สินชัย ท่าฟ้อนได้รับการปรับปรุงจากท่าฟ้อนของหมอลำหมู่ ที่เรียกว่า ลำกกาขาว (ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, 2532, น. 131-133) วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดเก็บรวบรวม ข้อมูลจากคณะหมอลำเรื่องแก้วหน้าม้าบ้านเทอดไทย อำเภอรวิชัยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด (ทองคำ ไทยกล้า, 2543, อ้างถึงใน (วิทยา สุทธิจันทร์, 2543) ผู้แสดง ใช้ผู้แสดงหญิงแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 3-4 คน เครื่องแต่งกายจะแบ่งผู้หญิงออกเป็น 2 ฝ่าย ใช้ผ้าแพรวาบ้านโพน และผ้าถุงมัดหมี่ไหม ใช้ผ้าขิด ผูกเอว เก้าอี้พมวอยคาดผ้าแพรมน ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งใช้ผ้าสไบเวียงและผ้าถุงเวียงลายใหญ่ใช้ผ้าขิด ผูกเอว เก้าอี้พมวอยคาดผ้าขิด ดนตรี ทำนองรำสังข์สินชัย และทำนองลำเพลิน การฟ้อน มีท่าฟ้อน ประมาณ 10 ท่า เช่น ท่าอีเกียจับไม้ ท่าลายมือคว่ำ เป็นต้น ลักษณะเด่นคือ นิยมหงายมือแกว่งไปมา

ภาพประกอบ 11 ฟ้อนสังข์สินไชย

(ที่มาภาพ : <https://www.youtube.com/watch?v=MFy4Bxx1MUy>)

4. ฟ้อนเตี้ยเดือนห้า

เดือนห้าชาวอีสานจะเดินทางไปประกอบอาชีพต่างๆ ซึ่งก่อนไปก็จะมีการล่ำเตี้ยเดือนห้าหยอกเย้า และต่อต้านการล่ำเดินดงหรือล่ำเดิน ปัจจุบันเตี้ยเดือนห้าวิทยาลัยและต่อต้านการล่ำเดินดงหรือล่ำเดิน ปัจจุบันเตี้ยเดือนห้าวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดได้ปรับปรุงเป็นชุดการแสดงเมื่อปี พ.ศ. 2524 (กองศิลปศึกษา, 2537, น. 126-131) ใช้ผู้แสดงชาย-หญิง จำนวนตั้งแต่ 3 คู่ขึ้นไป การแต่งกาย ชาย นุ่งโจงกระเบนสวมเสื้อคอกลม ผ้าขาวม้าผูกเอว หญิง นุ่งผ้าถุง สวมเสื้อแขนกระบอก ห่มสไบเฉียง ดนตรีบรรเลงทำนองเดินดง และเตี้ยเดือนห้า

ภาพประกอบ 12 ฟ้อนเตี้ยเดือนห้า

(ที่มาภาพ : <https://www.youtube.com/watch?v=9xYLYOp15-s>)

5. ฟ้อนเชียงซ่อง มีปรัชญาที่เป็นพจนานุกรมของชาวอีสาน ที่คนอีสานมักใช้กล่อมลูก เมื่อมีพายุฝนคนองว่า “ฝนสติก บักบกสลิหล่น ฟ่าสิซ่องเชียงซ่องสิไลงัว” ชาวอีสานถือว่าเชียงซ่องเป็นผู้วิเศษ และมีดาพิศสามารถรู้เหตุการณ์ต่างๆ ได้ เชียงซ่องจึงเป็นที่พึ่งของชาวอีสาน มีการเชิฐิวิญญูณของเชียงซ่องมาจัดความเตือดร้อน โดยใช้ซ่องผูกด้วยไม้ไผ่ไขว้เป็นรูปขาและแขน นำกะลามะพร้าวมาทำเป็นศรีษะแล้วโพกศรีษะด้วยผ้าสีแดง เริ่มประกอบพิธีโดยมีผู้เชิฐิวิญญูณจะว่าคาถาให้เชียงซ่องมาสิงสถิตในซ่องที่เตรียมไว้เพื่อชี้หาของหาย ไล่ผี หรือรักษาโรค เป็นต้น นายจิรพล เพชรสม ได้ไปดูพิธีกรรมเชิฐิวิญญูณของเชียงซ่องที่บ้านโคกก่อง ต. โคกสง่า อ. เมือง จังหวัดร้อยเอ็ด และเกิดประดิษฐ์ท่าฟ้อนนำเสนอในรูปแบบการแสดง (ฉวีวรรณ พันธุ์, 2543 อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันท์, 2543) ผู้แสดง ขจ้่า ใช้ผู้แสดงชาย 1 คน ผี ใช้ผู้แสดงชาย 1 คน เชียง ใช้ผู้แสดงหญิง 6-8 คน การแต่งกาย ขจ้่า นุ่งขาวห่มขาวผี แต่งชุดดำ เชียง นุ่งโจงกระเบนใช้ผ้ารัดอก เก้าอี้ผมสูง ดนตรีบรรเลงลายสนูว่าติดลม ลายใหญ่ ออกทำนองลำพื้น ลายสุสะแนนออก ทำนองเพลงสระเอ

ภาพประกอบ 13 ฟ้อนเซียงซ็อง

(ที่มาภาพ : <https://www.youtube.com/watch?v=chJPqAMxvdk>)

6. ฟ้อนดิ่งครกดิ่งสาก

ดิ่งครกดิ่งสากเป็นพิธีเสี่ยงทายฝนในแต่ละปีว่าแล้งหรืออุดมสมบูรณ์ พิธีกรรมเริ่มจากเชิญผีแถนให้มาสถิตในครก (ครกไม้ขนาดใหญ่) แล้วให้ชายหรือหญิงในหมู่บ้านดิ่ง ถ้าฝ่ายชายชนะ ถือว่าฝนตกต้องตามฤดูกาล แต่ถ้าหญิงชนะ ถือว่าข้าวยากมากแพง วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดได้เก็บรวบรวมข้อมูล และประดิษฐ์เป็นท่าฟ้อนในการแสดงโปงลาง ใน พ.ศ. 2527 ผู้แสดงประกอบด้วย ตัวกลาง ใช้ผู้แสดงหญิง 1 คน เส้า ใช้ผู้แสดงชาย 4 คน ตัวดิ่ง ใช้ผู้แสดงหญิง 6-8 คน เครื่องแต่งกาย ชาย สวมเสื้อม่อฮ่อมนุ่งโสร่ง จำนวน 4 คน หญิง แต่งตัวชุดพื้นเมืองโดยใช้ผ้าขิดรัดหน้าอก นุ่งซิ่นพื้นเมืองใช้ผ้าพันรอบเอว 1 คน เป็นศูนย์กลางของเชือก ส่วนผู้หญิงที่แสดงเป็นคนดิ่งเชือก โดยแบ่งเป็น 2 ฝ่าย ประมาณฝ่ายละ 5-6 คนสวมเสื้อคอกลมแขนกระบอก นุ่งโจงกระเบน ผ้ามัดหมี่ใช้ผ้าแถบพันเอวใช้ผ้าขาวม้าลอดใต้ระหว่างขามาคูกที่ทางหน้าและหลัง ส่วนผมเกล้ามวยใช้ผ้าพันรอบมวย การฟ้อนส่วนใหญ่เป็นทำธรรมชาติอีสาน ดนตรี ลายสาวลงช่วง สุดสะแนนสลับทำนองเพลงลูกทุ่งอีสาน

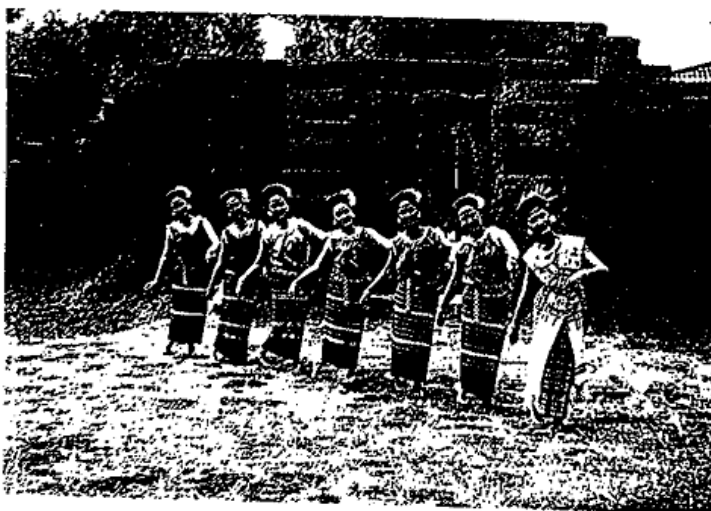

ภาพประกอบ 14 ฟ็อนดิงครกตึงสาก

(ที่มาภาพ : <https://www.youtube.com/watch?v=LYSZ3R7pGjw>)

7. ฟ็อนนางดั่ง เป็นพิธีกรรมเสี่ยงทายว่าฝนฟ้าในปีนั้นๆ เป็นเป็นอย่างไรพิธีด้วยการ ทากระดั่งมา 1 อัน ผูกประกบด้วยไม้คาน 2 ไม้ ภายในกระดั่งห่อด้วยเครื่องประดับและเครื่องประทีน โคมของสตรี เช่น สร้อยคอ น้าอบ ตุ่มหู เป็นต้น ผู้ประกอบพิธีใช้คาถาป่าวสักเด อัญเชิญแกนลง กระดั่ง จะมีการร่ายรำเคลื่อนไหวไปตามลีลาของแกนเพื่อหาเสาเสียงทายที่ทำนายสภาพดินฟ้าอากาศ ตามเสานั้นๆ ผู้แสดง ใช้ผู้แสดงเป็นหญิงทั้งหมด นางดั่ง 1 คน ผู้ถือกระดั่ง 2 คน เสาหลักเสี่ยงทาย 4 คน ผู้เข้าร่วมพิธี 6 คน การแต่งกายนางดั่ง นุ่งผ้าถุง ห่มสไบเฉียง เก้าอี้มสูง ผู้แสดงคนอื่นๆ นุ่งผ้าถุง สวมเสื้อคอกระเช้าเก้าอี้มสูง ดนตรี บรรเลงลายลำพืน ลายใหญ่

ภาพประกอบ 15 ฟ็อนนางดั่ง

(วิทยา สุทธิจันทร์. 2543 : 107)

8. เซ็งบั้งไฟ ชาวอีสานมีความเชื่อว่าเป็นการบูชาพญาแถน เพื่อขอฝน และเป็นการบูชาอารักษ์ มเหศักดิ์หลักเมืองเพื่อขอฝน การเซ็งบั้งไฟ มักกระทำในเดือนหก (พฤษภาคม) มีจุดประสงค์เพื่อขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล ได้ใช้น้ำในการทำนาให้พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ การเซ็งบั้งไฟจะมีการร้องและการฟ้อนประกอบกลอนลำที่สวยงามมาก วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ได้รวบรวมทำฟ้อนบ้านเขวา บ้านเมืองไพร อำเภอเสลภูมิ และอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด (ทองจันทร์ จิตติสาโร, 2543, อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543) การแต่งกาย ผู้ฟ้อนส่วนใหญ่เป็นหญิงนุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อแขนยาวเพื่อความสนุกสนานมีทำฟ้อนประกอบคล้ายๆ กัน เช่น ทำทวยเทพ ทำประแบ็ง เป็นต้น

ภาพประกอบ 16 เซ็งบั้งไฟ

(ที่มาภาพ : <https://www.youtube.com/watch?v=R3uc5q-PU0E>)

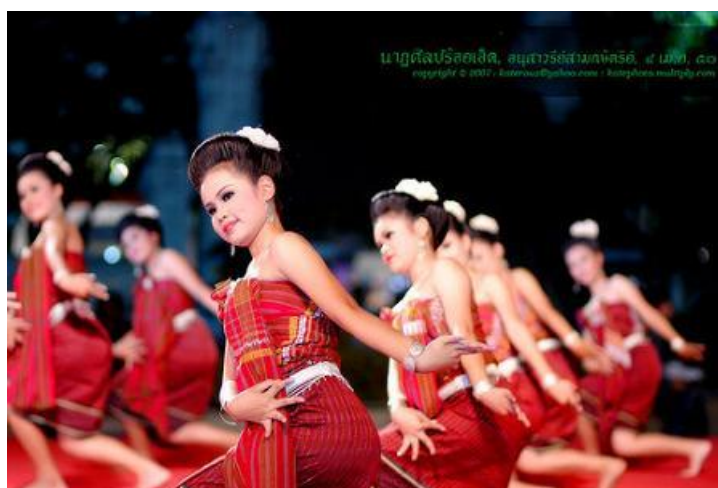
9. ฟ้อนทำนา การทำนาเป็นอาชีพหลักของชาวอีสาน วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ได้ประดิษฐ์ทำฟ้อนโดยดัดแปลงมาจากขั้นตอนการทำนา ซึ่งเริ่มตั้งแต่การไถ หว่าน ถอนกล้า ปักดำ เกี่ยวข้าว จนกระทั่งการตีข้าว โภยข้าวขึ้นเล้า ผู้แสดง ใช้ผู้หญิงแสดง 6-8 คน การแต่งกายนุ่งผ้าถุง สวมเสื้อแขนยาวสีน้ำเงิน โปกศรีษะด้วยผ้าขาวม้า ดนตรีบรรเลงลายแมงภู่ตอมดอก

ภาพประกอบ 17 ฟ็อนทำนา

(ที่มาภาพ : <https://www.youtube.com/watch?v=C-lBzYPaeWs>)

10. ฟ็อนสาวหลอก เป็นการประดิษฐ์ท่าฟ็อนจาก ขั้นตอนการทอผ้าไหมตั้งแต่ขั้นตอนการเลี้ยงไหม สาวไหม และการทอผ้าเป็นผืน ผู้แสดง ใช้ผู้หญิงตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป การแต่งกายจะแยกออกเป็นกลุ่มดังนี้ กลุ่มที่ 1 นุ่งผ้าถุงห่มสไบเฉียง ดนตรีใช้ทำนองลายนกระบาศาบิน ตับเต่า หงส์ทอง คะนองลำ ลมพัดภู ลำไฉ่ (ลำเจ้า)

ภาพประกอบ 18 ฟ็อนสาวหลอก

(ที่มาภาพ

http://www.isan.clubs.chula.ac.th/webboard/?transaction=post_view.php&room_no=20&id_main=964&star=0)

11. ฟ้อนเตี้ยเกี้ยว ลำเตี้ยเกี้ยวเป็นการลำ (ร้อง) เตี้ยที่มีท่าฟ้อนเกี้ยวพาราสี ผู้ฟ้อนแสดงลีลา การฟ้อนประกอบการลำเองเป็นการแลกเปลี่ยนทศนะต่างๆ ผู้แสดง ใช้ผู้แสดง ชาย-หญิง จำนวน ตั้งแต่ 4 คู่ขึ้นไป การแต่งกาย ชาย สวมเสื้อคอกลมผ้าจกนครพนม นุ่งผ้าไหมโจงหยักรั้งทิ้งชายพก ด้านหน้า ผ้าสไบลาวผูกเอว หญิง สวมเสื้อแขนเลย (อีสานเรียกว่าเสื้อแขนเกี๊ยะ) ท่มสไบและนุ่งผ้า จกนครพนม ที่เรียกว่า จกกลุ่มน้ำโขง เก้าฝั่มมวย สวมเครื่องประดับสร้อยคอเงิน ตั่งหู เข็มขัด กำไล ดนตรี มีการบรรเลง ลายเตี้ยเดือนห้า ลายเตี้ยหัวโนนตาล ลายเตี้ยธรรมดา ลายเตี้ยพม่า ลายเตี้ยโขง

ภาพประกอบ 19 ฟ้อนเตี้ยเกี้ยว

(ที่มาภาพ : <https://www.youtube.com/watch?v=gAThhtCiAfU>)

12. ฟ้อนแมงต๋บเต่า แมงต๋บเต่าเป็นแมงที่มีสีดำ เมื่อถึงนำฝนตัวเมียจะออกมา วางไข่ แมงต๋บเต่าตัวผู้จะต่อสู้กันเพื่อแย่งตัวเมีย เมื่อได้คู่แล้วก็หยอกล้อเกี้ยวพาราสีกัน วิทยาลัยนาฏ ศิลปร้อยเอ็ดได้รวมเอาท่าฟ้อน จากบ้านโนนสวรรค์ จังหวัดอุดรธานี ผู้แสดงชายหญิงจำนวนตั้งแต่ 4 คู่ขึ้นไป การแต่งกาย ชายนุ่งผ้าเตี่ยว สวมเสื้อคอกลมมีปีกด้านหลัง หญิง นุ่งผ้าถุงยาวกรอมเท้า สวม เสื้อคอกลมแขนกุด ดนตรี บรรเลงเสียงทำนองลายสุดสะแนน เลียนแบบทำนองหมอลำแมงต๋บเต่า

ภาพประกอบ 20 ฟ้อนแมงต๋ับเต่า

(ที่มาภาพ : <https://www.youtube.com/watch?v=gOcJWm8aZjM>)

13. ฟ้อนก๊ีบแก๊บลำเพลิน ก๊ีบแก๊บบีบทบาทต่อชีวิตและสังคมของชาวอีสานในฐานนะการละเล่นที่ให้ความบันเทิงใจ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดได้รวบรวมการแสดงหมากก๊ีบแก๊บ จากชาวบ้าน ซึ่งมีการลำประกอบ ผนวกการเล่นก๊ีบแก๊บในปัจจุบัน ซึ่งเน้นในเรื่องท่าโลดโผนให้เป็นการแสดงชุดใหม่ที่มีทั้งหมดลำก๊ีบแก๊บผสมกับวงดนตรีแมงต๋ับเต่าและทำฟ้อนลำเพลินของฝ่ายหญิงการเล่นก๊ีบแก๊บเข้ากับการลำเพลินของชาวอีสานโดยยังคงลีลาการเล่นก๊ีบแก๊บลีลาการฟ้อนลำเพลินไว้อย่างสมบูรณ์แบบ จุดเด่นของการฟ้อนก๊ีบแก๊บลำเพลินอยู่ที่จังหวะ ลีลาและท่วงทำนองเพลงของดนตรี ประกอบกับ ท่าฟ้อนที่คงรูปแบบของชาวอีสาน(ชุมเดช เดชภิมล, 2543, อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543) ผู้แสดงเป็นคู่ ชาย-หญิง 4-8 คู่ การแต่งกาย ชายใส่เสื้อแขนกุดผ้าอกสีขาวยลิบแดง แแถบแดง นุ่งโสร่งรังสูง ทิ้งชายผ้าไปด้านหลัง โปกศรีษะด้วยผ้าขาวม้า เขียนลวดลายตามตัว มัดเอวด้วยผ้าขาวม้า ใช้ผ้าแดงมัดแขน หญิง ใส่เสื้อแขนกระบอกกลมหม่มสไบชนิดผ้าถุงนุ่งสั้นคลุมเข่า ผممวยต่ำทัดดอกไม้ ใส่ลูกปัดขาวที่ศรีษะ สร้อยเงิน เข็มขัดเงิน กำไลเงิน ดนตรีที่ใช้ประกอบ คือ ลายลำเพลิน ลายเลียนแบบทำนอง หมอลำอัศจรรย์

ภาพประกอบ 21 ฟ้อนกับแก้มลำเพลิน

(ที่มาภาพ : <https://www.youtube.com/watch?v=ll7oD4eveyk>)

14. ฟ้อนโหวด วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดได้ปรับปรุงการแสดงฟ้อนโหวดโดยให้ฝ่ายหญิง ออกมาแสดงความร่าเริงสนุกสนานปิดท้ายด้วยฝ่ายชายออกมาเกี่ยวพาราสีหยอกเข้าฝ่ายหญิงผู้แสดง ชาย 4 คน หญิง 6 คน การแต่งกายชาย สวมเสื้อคอตั้งผ้าหน้าติดกระดุม นุ่งผ้าโจงกระเบนหยักรั้ง ทั้ง ชายพกด้านหน้าผ้าเปียงไหมหม่อนผูกเอวและศีรษะ หญิงสวมเสื้อไม่แขนห่มผ้าเปียง ทั้งชายด้านหน้า และด้านหลัง นุ่งผ้าซิ่นยาวกรอมน่อง เก้าตลบไปด้านหลังประดับดอกไม้ หวีสับ สร้อยลูกปัดเงิน คาดเข็มขัดเงิน กำไล ต่างหู ดนตรีประกอบด้วย พิณ แคน โปงกลาง โหวด และเครื่องประกอบจังหวะ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดได้เรียบเรียงลายดนตรีที่บรรเลงประกอบ ดังนี้ ลายเก่าที่ใช้บรรเลง ลายนก เค้าอ่านคอนและลายอ่านหนังสือน้อย ลายที่เรียบเรียงใหม่ลายกลอนจีน ลายพราณเดินดง และลาย เมยกินโปง (ฉวีวรรณ พันธุ, 2543, อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543)

ภาพประกอบ 22 ฟ้อนโหวด

(ที่มาภาพ : <https://www.youtube.com/watch?v=AstcLXGjIEA>)

รูปแบบของวงโปงลาง วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

ในปี พ.ศ. 2528 หลังจากที่นายจีรพล เพชรสม กลับจากศึกษาดูงานที่ประเทศญี่ปุ่น วงโปงลางได้พัฒนารูปแบบการนำเสนอให้เป็นสากลมากขึ้น นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ได้แต่งเพลงเปิดวง เพื่อใช้บรรเลงเป็นเพลงแรกในการแสดงมีจังหวะเร้าใจทำนองเพลงได้นำมาจากเพลงลูกทุ่งผสมผสานกับจินตนาการ และลายอีสานโบราณเพลงเปิดวงเป็นสัญญาณบอกผู้ชมว่าวงโปงลางเริ่มเปิดการแสดงวง ต่อมาเพลงเปิดวงได้รับความนิยม และเป็นรูปแบบที่ใช้กันทั่วภาคอีสาน เพลงเปิดวงที่แต่งโดยนายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ มีโน้ตดังนี้

TEMPO 50

----	----	---ร	----	----	----	----	-ร-ฟ
-ร-ฟ	-ร-ด	---ร	----	----	----	----	----
TEMPO 130							
-ร-ฟ	-ร-ด	-ล-ด	---ร	----	----	----	----
----	----	----	-ร-ร	---ฟ	-ร-ร	---ด	-ล-ล
ทำนองเพลงกลองยาว สุรพล สมบัติเจริญ							
-ล-ด	ลช-ล	----	-ช-ช	-ช-ล	ชฟ-ช	---ท	-ล-ช
-ฟ-ร	-ด-ร	----	---ฟ	---ร	-ฟ-ช	---ฟ	-ช--
ทำนองจากจินตนาการ							
-ด-ล	-ล-ล	----	---ร	-ร--	-ร-ร	----	---ร

- ร - -	- ร - ร	----	- ช - ล	----	- ด - ร	----	- ด - ล
โครงสร้างทำนองพ็อนเงี้ยว							
ช ฟ ช ล	- ด - ร	----	--- ล	----	- ด - ร	- ฟ - ร	- ด - ฟ
--- ช	- ล - ด	----	- ช - ล	----	- ด - ร	-- ฟ ร	- ด - ฟ
--- ช	ล ช ด ล	-- ด ล	- ช - ฟ	- ฟ - ช	ฟ ร - ฟ	-- ฟ ร	- ล - ช
ล ช ฟ ร	- ด - ร	----	--- ฟ	--- ช	ฟ ร - ฟ	-- ฟ ร	- ล - ช
ล ช ฟ ร	- ด - ร	----	--- ร	ร ---	- ร - ร	----	--- ร
ร ---	- ร - ร	--- ร	----	----	--- ร	----	- ล - ร
โครงสร้างบางตอน เพลงสายเป็ดสายใจ ไวพจน์ เพชรสุพรรณ							
- ร - ด	- ด - ร	ร ---	- ล - ร	- ร ร ด	- ด - ร	ร ---	- ล - ร
- ร ร ด	- ด - ร	----	----	----	----	- ฟ ร ฟ	- ร ด ร
แยกเดี่ยวแต่ละเครื่อง							
- ล ด ล	- ล ช ล	- ฟ ร ฟ	- ร ด ร	- ด ล ด	- ล ช ล	- ช ฟ ช	- ล ช ล
- ช ฟ ช	ฟ ร ด ร	----	- ล - ร	-- ร ร ด	- ด - ร	ร ---	- ล - ร
- ร ร ด	- ด - ร	ร ---	- ล - ร	- ร ร ด	- ด - ร	----	- ร ร ร
- ด ด ด	- ร ร ร	- ฟ ฟ ฟ	- ร ร ร	- ด ด ด	- ล ล ล	----	- ร ร ร
โครงสร้างบางตอนเพลงบูไซไก่หลง ของชายธง ทรงพล							
- ฟ ฟ ฟ	- ช ช ช	- ช ช ช	- ช ช ช	- ฟ ฟ ฟ	- ร ร ร	----	- ล - ร
- ร ร ด	- ด - ร	ร ---	- ล - ร	- ร ร ด	- ด - ร	ร ---	- ล - ร
- ร ร ด	- ด - ร	ร ---	- ร - ฟ	ฟ ---	- ฟ - ช	ช ---	--- ล

ทำนองเพลงเปิดวง แต่งโดย นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์

หลังจากบรรเลงเพลงเปิดวงจบแล้ว จะบรรเลงลายดนตรีอีสาน เช่น ลายโป่งกลาง ลายเตี้ยโขง ลายเตี้ยพม่า ลายน้ำโตนตาด ลายลมพัดพร้าว ลายลมพัดไผ่ เป็นต้น จบแล้ว โฆษก จะมาแนะนำวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด และเครื่องดนตรีแต่ละชนิด และปล่อยชุดการแสดงประกอบวงโป่งกลาง ครั้งละ 1-2 ชุด ก่อนจะแสดงโฆษกจะเล่าประวัติ และที่มาของการแสดงในชุดนั้นๆ เพื่อการแสดงจบลง วงดนตรีจะบรรเลงลายเพลงอีสาน เพื่อเป็นการคั่นรายการให้ผู้แสดงได้เปลี่ยนเครื่องแต่งกาย ซึ่งในบางครั้งจะจัดให้มีการร้องหมอลำ หรือเพลงลูกทุ่งเพื่อเป็นการคั่นรายการด้วย เมื่อบรรเลงคั่นรายการจบลง โฆษกจะแนะนำชุดการแสดงต่อไป สลับกันไปจนชุดการแสดงสิ้นสุดลง ต่อมาในนั้ตรบมุลาสิ ได้แต่งเนื้อร้องเพลงเอกลักษณ์ไทยซึ่งมีเนื้อหาเรียกร้องให้คนในชาติเห็นความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ โดยเลียนแบบทำนองนำกล่อมทุ่ง และ เพลงลำกล่อมทุ่ง เลียนแบบทำนองขับทุ่มหลวงพระบางมาอีกทอดหนึ่ง (ชุมเดช เดชภิมล, 2543, อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543) เนื้อเพลงเอกลักษณ์ไทยที่นายนั้ตรบ มุลาสิ แต่งมีดังนี้

เอกลักษณ์ชาติไทยของเรานี้หนา ช่างวิจิตรโสภาสมควรรักษาเอาไว้
จงช่วยรักษาวัฒนธรรมคุณความดี เพื่อศักดิ์ศรีแก่ชาติไทยเสมอ
ห่วงเด โอ้หนอห่วงเด ห่วงวัฒนธรรม โอ้หนอห่วงเด มาห่วงหลายเด ห่วงว่าจะหาย
เฮามาเหลือใจเด คนไทยทั้งพบเห็นคุณค่า

อยากให้พี่น้องไทยช่วยกันส่งเสริม อีกผดุงเผดิมเกื้อหนุนคุณศักดิ์เอกลักษณ์ล้ำค่าเพื่อ
ลูกหลานชาวไทยจะได้ชม ที่สะสมมรดกมาแต่หลัง อ่อนซอนปู้ย่าท่านสอน คิคค้นขึ้นมา อ่อนซอนปู้ย่า
ท่านสอนช่วยกันรักษา

แต่พอหมู่เฮาก็ต้องชมเซาดั่งของไร้ค่า ไอ้ออกเอย ไอ้ออกคนแหลมทอง

เฮ้อ เออ เอ็ง เอ้อ

เฮ้อ เออ เออ เอ็ง เอ้ย ไอ้ออกคนแหลมทอง จะถูกคนเขามาครอบครอง

ถ้าพี่และน้องชาติวัฒนธรรม พี่น้องเอ๋ย จงช่วย จงช่วยรักษา วัฒนธรรมล้ำค่า

ให้เป็นสง่าเป็นมิ่งขวัญของชาติ

นั้ดรบ มุลาสิ

ต่อมานายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ได้นำเนื้อเพลงเอกลักษณ์มาประพันธ์ทำนองโดยเลียนแบบทำนอง
ถ้ากล่อมทุ่งดังนี้

----	----	----	---ฟ	-ฟ-ฟ	ฟ---	-ฟ-ด	-ร-ฟ
----	----	----	---ฟ	-ฟ-ฟ	ฟ---	-ฟ-ด	-ร-ฟ
----	-ล-ช	-ฟ-ร	-ฟ-ด	----	---ล	-ช-ฟ	-ช-ล
----	-ด-ร	-ฟ-ช	-ฟ-ร	----	-ด-ร	-ฟ-ช	-ฟ-ฟ
-ฟ-ฟ	ฟ---	---ล	---ด	----	----	---ร	-ด-ล
----	-ฟ-ช	-ฟ-ช	-ล-ด	----	----	----	----
---ล	-ด-ร	-ด-ล	-ด-ช	----	-ด-ช	-ล-ช	-ฟ-ร
----	-ฟ-ช	-ด-ล	-ช-ฟ	----	----	----	----
---ล	----	-ด-ฟ	----	---ร	-ฟ-ร	-ด-ล	-ด-ล
-ช-ฟ	-ช-ล	-ฟ-ช	----	----	----	----	----
---ฟ	---ฟ	-ช-ล	----	----	---ฟ	---ช	----
-ฟ-ช	-ฟ-ช	-ล-ด	----	----	----	----	----
----	---ร	-ฟ-ช	----	-ด-ช	-ล-ช	-ฟ-ร	----
-ฟ-ล	----	-ฟ-ช	----	----	----	----	----
----	---ฟ	-ช-ล	----	-ด-ร	-ฟ-ร	-ด-ล	----
-ฟ-ช	-ฟ-ช	-ล-ด	----	----	----	----	---ล
-ด-ร	-ด-ล	-ด-ช	----	-ด-ช	-ล-ช	-ฟ-ร	----

- พ - ช	- ด - ล	- ช - พ	----	----	--- ร	- ช - พ	--- ร
- ช - พ	--- ร	- ด - ร	----	----	--- ร	- ด - ร	----
- ช - ล	- พ - ช	- พ - พ	----	----	--- ล	--- ด	----
-- ร ด	--- ล	--- ช	----	- พ - ร	--- ด	--- ร	--- ล
- ด - ล	- ช - ช	--- พ	----	----	----	----	----

ทำนองเพลงเอกลักษณ์ไทยเรียบเรียงโดยนายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์

นายจิรพล เพชรสม ได้ให้นักแสดงทุกคนขึ้นเวทีและร้องเพลงเอกลักษณ์ไทยเพื่อเป็นการอำลาผู้ชมในการสิ้นสุดการแสดงแต่ละครั้ง ใช้ชื่อชุดว่า ฟินนาเล่ เป็นการสร้างความประทับใจ ผู้ชมและสะท้อนให้ผู้ชมเห็นบทบาทและหน้าที่หลักของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดในการอนุรักษ์ เผยแพร่ และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม ด้านดนตรี และนาฏศิลป์ไทยและพื้นบ้านให้คงอยู่เป็นมรดกของชาติต่อไป

การแพร่กระจาย วงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด สู่อสถานศึกษาและชุมชนในภาคอีสาน ในปี พ.ศ. 2525 วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ได้เปิดทำการสอน แต่ขาดบุคลากรในการสอนดนตรี และนาฏศิลป์พื้นบ้าน จึงได้ทำหนังสือขอยืมตัวนายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ นายทองคำ ไทยกล้า ไปสอนดนตรีพื้นบ้าน และนายทองจันทร์ สังฆมณี ไปสอนการฟ้อนพื้นบ้านระยะหนึ่ง ทำให้รูปแบบการแสดงในวงโปงลางของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดและกาฬสินธุ์คล้ายกัน เช่น มีการนำโหวดจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดไปใช้ในวงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ ลายเพลงที่ใช้ในการบรรเลงวงโปงลาง และทำฟ้อนพื้นบ้านอีสาน เป็นต้น ต่อมาวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดได้จบการศึกษา ได้รับการบรรจุเป็นครูสอนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ เช่น นายชัยสิทธิ์ สนสุนันท์ นายทูลทองใจ ซึ่งร่วมมีนางสาวศิริวรรณ สอนเผือก ซึ่งมีความสามารถในการเล่นดนตรีและฟ้อนพื้นบ้าน ทำให้เกิดการแพร่กระจายในด้านดนตรีและการแสดงในวงโปงลางจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดไปสู่วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ เกือบทั้งหมดในด้านรูปแบบการบรรเลง และการแสดง ลายดนตรี รูปแบบเครื่องดนตรี ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ศิษย์ปัจจุบันวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดนาฏศิลป์ชั้นสูงปีที่ 2 แต่ละรุ่นต้องออกไปฝึกประสบการณ์ในการสอน และสร้างสรรค์ผลงานแก่โรงเรียนที่ไปฝึกสอนในด้านดนตรี และนาฏศิลป์พื้นบ้าน การแสดงโปงลางของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดจึงได้แพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง และตลอดระยะเวลาในการดำเนินงาน ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ได้มีศิษย์เก่าที่มีความสามารถ ด้านการบรรเลงดนตรีได้รับการบรรจุเป็นครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา ประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา

ได้นำแนวคิดในลักษณะการบรรเลง ลายเพลง รูปแบบการแสดงของวงโปงลาง ไปเผยแพร่ใน
สถานศึกษาและนำเสนอสู่ชุมชนทั่วภาคอีสาน (วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 121)

ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ปรากฏในการแสดงวงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

การถ่ายทอดภูมิปัญญาของชาวบ้านที่เป็นศิลปินนั้น มักจะเกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งผู้ที่เป็นลูกศิษย์ยากจะสืบทอดจากผู้ใดผู้หนึ่ง หรือหลายๆ คน ซึ่งโดยธรรมชาติแล้ว ศิลปินแต่ละคนย่อมมีบุคลิกเป็นผู้สร้างสรรค์งาน และจะแสดงศักยภาพภายในให้ปรากฏออกมา โดยมีจุดกำเนิดจากพลัง อารมณ์ ความรู้สึก ความประทับใจ ต่อสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ ดังนั้นงานศิลปะต่างๆ ที่ศิลปินสร้างขึ้นมาก็มักมีพลังไปตามอารมณ์ ความรู้สึกนั้นๆ ศิลปินจึงเป็นผู้ทำหน้าที่ บันทึกประสบการณ์ และเนื้อหาต่างๆ ทางสังคม นำมาแสดงออกในแขนงที่ตนถนัด งานศิลปะจึงเป็นการฝึกฝนเรื่องราวที่เกิดจากประสบการณ์ และการเรียนรู้ของศิลปิน แล้วนำมาแสดงออกด้วยอารมณ์ ความรู้สึกที่ตนถนัดด้วยเหตุนี้เอง ผลงานของศิลปินจึงไม่ซ้ำกัน และพฤติกรรมของการเป็นศิลปินสามารถแยกให้เห็นได้ ดังนี้ (พิทยา ว่องกุล, 2531, น. 23)

1. ความเป็นตัวของตัวเอง อารมณ์และความรู้สึกที่ถ่ายทอดออกมาโดยศิลปิน จะต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ไปเลียนแบบใคร
2. ความแจ่มชัดในการถ่ายทอด อารมณ์ ที่มีความชัดเจนต่อสิ่งที่แสดงออกมา
3. ความจริงใจของศิลปินในการถ่ายทอด อารมณ์ความรู้สึก ศิลปินที่แท้จริงจะต้องมีความจริงใจในการแสดงซึ่งรูปอารมณ์นั้นๆ และเป็นเสมือนส่วนหนึ่งของชีวิต

สำหรับการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ อนุรักษ์ พัฒนา และสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน ปราณี วงษ์เทศ, 2525, น. 69-79) กล่าวไว้ว่า ในการศึกษาการอนุรักษ์ พัฒนาดนตรี ควรจะมีการตั้งคำถาม เพื่อให้ได้ข้อมูล ที่ครอบคลุมเนื้อหาของดนตรี ในฐานะที่สะท้อนและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์อย่างนั้น 5 ประการคือ

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางวัตถุของเครื่องดนตรี คือ การแบ่งประเภทของเครื่องดนตรี วัตถุที่ใช้ในการทำเครื่องดนตรี วิธีการเล่นดนตรี ตลอดจนจนประวัติความเป็นมาของดนตรีแต่ละชิ้น
2. ศึกษาเกี่ยวกับนักดนตรี คือ ศึกษาวิธีการเรียนรู้ การฝึกฝน และวิธีการที่จะมายึดอาชีพนี้ เพื่อให้ทราบว่า ปัจเจกบุคคลสามารถที่จะเลือกอาชีพของตนได้อย่างอิสระมีความสามารถของตนเองในการยังชีพได้

3. ศึกษาเกี่ยวกับการแบ่งประเภทของดนตรี คือ ศึกษาตามลักษณะของเจ้าของวัฒนธรรม
4. ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และโอกาสในการแสดงดนตรี คือ ศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของดนตรีในการเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับวัฒนธรรมด้านอื่นๆ
5. ศึกษากิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ คือ ศึกษาถึงพื้นฐานทางความคิดของคนในสังคม ตลอดจนกำเนิดของดนตรีเกิดขึ้นเพราะมนุษย์สร้างขึ้นหรือเกี่ยวกับอำนาจของธรรมชาติ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นวิทยาลัยนาฏศิลป์แห่งแรกของภาคอีสาน มีบทบาทอย่างมากในการพัฒนา เครื่องดนตรีที่บรรเลงในวงโปงลาง รูปแบบการบรรเลง รูปแบบการนำเสนอ การฟ้อนประกอบการบรรเลงในวงโปงลาง อันเป็นการถ่ายทอด และสืบทอดภูมิปัญญา ของศิลปวัฒนธรรม ด้านดนตรี และนาฏศิลป์พื้นบ้านอย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ปรากฏในการแสดงวงโปงลางของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด แบ่งได้ 2 ด้าน คือ ภูมิปัญญาด้านดนตรีในวงโปงลาง ภูมิปัญญาด้านการแสดงประกอบวงโปงลาง (วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 123)

ภูมิปัญญาด้านดนตรีในวงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

1. ภูมิปัญญาด้านการพัฒนาเครื่องดนตรี ในการประสมวงดนตรีอีสานวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ได้พัฒนาเครื่องดนตรีอีสาน ในด้านรูปแบบ และนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ปรับเปลี่ยนให้มีความคุณภาพได้มาตรฐาน จนเป็นที่ยอมรับในสังคมระดับประเทศ ดังนี้

- 1.1 การนำโหวด มาบรรเลงในวงโปงลาง หลังจากที่ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ซึ่งเป็นผู้พัฒนาโหวดให้เป็นเครื่องดนตรี และใช้บรรเลงในวงโหวดเสียงทอง ได้เข้ามาเป็นผู้สอนดนตรีวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ได้นำโหวดมาสอนแก่นักเรียนนักศึกษา ตลอดจนนำโหวดมาใช้ในการบรรเลงวงโปงลาง ทำให้คนรู้จักโหวดกันอย่างแพร่หลาย วงดนตรีในวงโปงลางทุกวงในภาคอีสาน ได้นำแบบอย่างไปใช้ในการผสมวง ทำให้ปัจจุบันโหวดได้กลายเป็นเครื่องดนตรี ชนิดหนึ่งของเครื่องดนตรีภาคอีสาน จังหวัดร้อยเอ็ดได้นำโหวดมาเป็นสัญลักษณ์ ของจังหวัดร้อยเอ็ด และจัดทำโหวดจำลองบริเวณหลังศาลากลางอีกด้วย อาจกล่าวได้ว่า วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ได้นำภูมิปัญญาของชาวบ้านมาเผยแพร่ เชื่อมโยงไปสู่สังคมระดับประเทศ ในด้านวงดนตรีโปงลางภาคอีสาน

- 1.2 การพัฒนารูปทรงพิณ (ซุง) วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดโดยนายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ได้ปรับปรุงซุงโบราณ ซึ่งมีขนาดใหญ่และใช้สายเบรกรถจักรยาน มาเป็นสายสำหรับดีด ให้มีรูปร่างเล็ก

กะทัดรัด นำสายไทยมาประยุกต์ ตกแต่งตัวพินให้มีลวดลาย สวยงาม และแกะหัวพญานาคซึ่งเป็นรูป ศักดิ์สิทธิ์ ในความเชื่อของชาวอีสาน มาประกอบเป็นพิน เรียกว่า พินหัวพญานาคนอกจากนั้นยังนำ คอนแท็กมาประกอบพินโปรง เพื่อให้เกิดเสียงดังโดยไม่ต้องใช้ไมโครโฟนและพัฒนาจนเป็นพินไฟฟ้า ในปัจจุบันจากแนวคิดดังกล่าว ทำให้เกิดรูปแบบใหม่ในวงโปงลางอื่นๆ ได้เห็นรูปแบบ จึงได้นำ แบบอย่างไปใช้ จนในปัจจุบันวงโปงลางในภาคอีสานแทบทุกวงได้ใช้พินไฟฟ้าในการบรรเลงผสมวง โปงลางกันอย่างแพร่หลาย

1.3 การประดิษฐ์เบสไฟฟ้าใช้แทนเสียงโห่ ในปี พ.ศ. 2523 วงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ ร้อยเอ็ดได้ใช้โห่ของจำนวน 2 ลูก ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 ได้เพิ่มอี 3 ลูก เป็น 5 ลูก โห่ใหม่ที่ให้เสียง ทุ่มต่ำ ตามบันไดเสียง ใช้ประกอบจังหวะในการบรรเลง โห่มีข้อจำกัดในการตั้งเสียงให้เข้ากับดนตรีสากล จากข้อจำกัดดังกล่าว นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ได้คิดประดิษฐ์เบสไฟฟ้าขึ้นโดยใช้รูปแบบ เหมือนพินไฟฟ้า แต่ให้เสียงแทนโห่ของ ในปี พ.ศ. 2526 ส่วนโห่ของของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ได้คงไว้แต่ใช้ผู้หญิง ในการแสดงตีโห่เรียกว่า “นางโห่”

1.4 โปงลาง ชาวร้อยเอ็ดรู้จักกันในนาม “บักเตีตเต็ง” นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ได้คิดนำ บักเตีตเต็งมาบรรเลงในวงโปงลางในปี พ.ศ. 2511 โดยนำไม้ทำอาวสดๆ ปอกเปลือกและตัดเป็นท่อน ผูกด้วยเชือกสัสมัน ปรับเสียงโดยการตัดวัดขนาด ทดสอบ ให้เสียงพอดีกับแคน มี 5 เสียง คือ ลา โด เร فا ซอล ต่อมาได้นำไม้มะหาดมาทำโปงลางเพื่อความคงทน โปงลางที่นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ประดิษฐ์ขึ้นจะมีโทนเสียงสูง ทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์คึกครื้น สนุกสนาน และเร้าใจ

1.5 แคน แคนที่ใช้บรรเลงในวงโปงลางของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด เป็นแคนแปด ใช้ตั้ง เสียงปีไมเนอร์และเสียงลาไมเนอร์ (ลายน้อยและลายใหญ่)

1.6 กลอง ในปี พ.ศ. 2323 วงโปงลางของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ได้ใช้กลองยาวของภาค กลางมาตีประกอบจังหวะ ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 นายจิรพล เพชรสม ต้องการปรับปรุงเครื่องดนตรี ให้เป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสาน และได้ไปเอากลองชุดที่บ้านขุมดิน ตำบลหนองแวงควง อำเภอศรี สมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นกลองอีสานที่มีตี้นกลองเล็ก ไม่สามารถตั้งตีได้ จึงต้องทำโครงเหล็กตัด เพื่อประคองกลองให้ตั้งได้ ประกอบด้วยกลองอีสานอีก 4 ลูก และกลองตุ้มอีก 4 ลูก ทำหน้าที่คล้าย กับเบสดรัม ในกลองชุดวงดนตรีสากล นอกจากนั้นยังมีเครื่องดนตรีประกอบจังหวะอื่นๆ เช่น ฉาบ ใหญ่ ฉาบเล็ก เกราะล่อ(บักปึก) เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาในการถ่ายทอดและประดิษฐ์ลายดนตรีที่ใช้บรรเลง และประกอบการแสดง “ลาย” เป็นลักษณะนามใช้จำแนกบทเพลงออกจากกัน 3 ลักษณะ คือ จำแนกทำนอง จำแนกบันไดเสียง และจำแนกลีลา ลูกเล่น และกลเม็ดเด็ดพราย ในการบรรเลงเพลงเดียวกัน วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดลาย เพื่อประกอบการบรรเลง และการแสดงในวงโปงลาง

2.1 ภูมิปัญญาในการถ่ายทอดลาย เพื่อใช้ในการเรียนการสอน วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด มีผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้าน คือ นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ และนายทองคำ ไทกล้า เป็นศิลปินที่มีความสามารถในการเล่น โหวด พิณ โปงลาง และแคน เมื่อเข้าเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้าน ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด มีนักเรียนเข้ามาเรียนมากขึ้นทำให้การสอนต้องดำเนินอย่างรวดเร็วแต่มีคุณภาพ จึงได้อาศัยหลักและวิธีการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 นักเรียนจะต้องมีความรู้เรื่องโน้ตเพลงจากเสียงโศดต่ำถึงโศดสูง

ขั้นตอนที่ 2 ให้นักเรียนทำเครื่องหมายเสียงดนตรีไว้ที่ช่องเสียงของเครื่องดนตรี

ขั้นตอนที่ 3 ให้นักเรียนทดลองตีโปงลาง เป่าโหวด ตีพิณ ตามช่องเสียงของเครื่องดนตรีจนชำนาญ

ขั้นตอนที่ 4 ให้นักเรียนทดลองปฏิบัติลายจากโน้ตเพลง และท่วงทำนองของเพลงให้ได้

ขั้นตอนที่ 5 ฝึกให้นักเรียนใช้โน้ตในระยะต่อเพลง เมื่อจดจำได้และจะไม่ให้นักเรียนดูโน้ตอีก

การถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านของนายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ และนายทองคำ ไทกล้า จะให้วิธีการแบบสมัยใหม่ โดยให้นักเรียนดูโน้ตด้วยตนเอง ศึกษาจากตัวโน้ตก่อนจึงจะเข้ามาช่วยเหลือแนะนำ ข้อบกพร่องของนักเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนเข้าใจและสามารถเล่นเพลงต่างๆ ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น (สุกัญญา แยมกสิกร, 2533, น. 10)

2.2 การเรียบเรียงและประดิษฐ์ทำนองเพลงเพื่อใช้ในการบรรเลงและประกอบการแสดง ลายเพลง ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด มี 2 ลักษณะคือ

2.2.1 ลายที่แต่งเพิ่มเติม โดยยึดทำนองหลักลายโบราณและใช้ชื่อลายโบราณประกอบการบรรเลง ได้แก่ ลายเต้ยธรรมดา เต้ยโขงเต้ยพม่า เต้ยหัวโนนตาล เต้ยเดือนห้า เช็งโปงลาง ลายลมพัดพร้าว ลายลมพัดไผ่ สาวลงท่ง วัวขึ้นภู ลำเพลิน คอนสวรรค์

2.2.2 ลายเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง มี 2 ลักษณะ คือใช้ลายโบราณทั้งหมด และลายที่
แต่งใหม่ใช้ประกอบการแสดง แยกตามชุดการแสดงดังนี้

พ็อนมโนราห์เล่นน้ำ บรรเลงทำนองเพลงลำเพลินแก้วหน้าม้า ปรับให้เข้ากับท่าพ็อน

พ็อนแม่บทอีสาน บรรเลงทำนองลำสังข์สนชัย ลายลำเพลิน

เตี้ยเดือนห้า บรรเลงทำนองเตี้ยเดือนห้า ทำนองลำเดินดง

พ็อนเชียงซ่อง บรรเลงลายสนูว่าวติดลม ลายใหญ่ออกทำนองลำเพลิน ลายสุด

สะแนน ออกทำนองเพลงสระแอ

พ็อนดิ่งครกดิ่งสาก บรรเลงลายสาวลงช่วง ลายสุดสะแนนสลับทำนองเพลงลูกทุ่ง

พ็อนนางดั่ง บรรเลงลายลำพืน ลายใหญ่

พ็อนบั้งไฟ บรรเลงทำนองกาพย์เซ็ง

พ็อนทำนา บรรเลงลายแมงภูตอมดอก

พ็อนสาวหลอก บรรเลงลายนกกะบาบิน ลายทำนองแมงตับเต่า ลายหงส์ทอง

คะนองลำ ลายลมพัดภู ลายลำเนิง(ลำจ้าว)

พ็อนเตี้ยเกี่ยว บรรเลงลายเตี้ยเดือนห้า ลายหัวโนนตาล ลายเตี้ยธรรมดา ลายเตี้ย

พม่าและลายเตี้ยโขง

พ็อนแมงตับเต่า บรรเลงเลียนแบบทำนองหมอลำแมงตับเต่า

พ็อนกั๊บกั๊บลำเพลิน บรรเลงเลียนแบบทำนองหมอลำอัครจริยลายลำเพลิน

พ็อนโหวด บรรเลงนกเค้าอ่านคอน ลายอ่านหนังสือน้อย ลายกลอนเขิน ลายพราน

เดินดงลายเมยกินโปง

3. ภูมิปัญญาด้านรูปแบบการนำเสนอในการแสดงวงโปงลางได้พัฒนาการจัดรูปแบบการ
แสดง โดยเริ่มจากการบรรเลงเปิดวง เพื่อโชว์การบรรเลงลายดนตรีอีสาน เดี่ยวเครื่องดนตรีแต่ละชนิด
จากนั้นโฆษกจะแนะนำวิทยาลัย แนะนำเครื่องดนตรีแต่ละชนิด เล่าแนวคิดและที่มาของการแสดง
ก่อนปล่อยชุดการแสดง ตลอดจนจัดให้มีพิณเล เพื่ออำลาผู้ชม รูปแบบการนำเสนอดังกล่าว ทำให้การ
แสดงโปงลางมีรูปแบบและเป็นทางการมากขึ้น ในปัจจุบันวงโปงลางในภาคอีสานส่วนใหญ่ได้นำ
รูปแบบดังกล่าวไปใช้ โดยเฉพาะเพลงเปิดวงได้กลายเป็นรูปแบบวงโปงลางในภาคอีสาน ซึ่งใช้กันแทบ
ทุกวง (วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 129)

ภูมิปัญญาด้านการแสดงประกอบวงโปงลางในวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

สุภาวดี สำลีพันธุ์, (2540, น. 316-317) ได้แบ่งกลุ่มแนวคิดในการประดิษฐ์ท่าฟ้อนประกอบการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดเป็น 7 กลุ่ม คือ

1. การฟ้อนประกอบทำนองลำ ได้แก่ การฟ้อนแม่บทอีสาน ซึ่งเป็นการฟ้อนที่นำกิริยาท่าทางของมนุษย์ ตัวละครจากวรรณกรรม กิริยาของสัตว์ ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวอีสานมาปรับปรุงเป็นท่าฟ้อน

2. การฟ้อนสืบเนื่องจากพิธีกรรม ได้แก่ การฟ้อนเซียงซ่อง ฟ้อนดิงครกดิงสากและเซ็งนางดั่ง ซึ่งเป็นการนำพิธีเสี่ยงทายตามสภาพภูมิอากาศในแต่ละปี หรือการชี้ตัวผู้กระทำผิด มาประดิษฐ์ให้เป็นชุดการแสดง เป็นต้น

3. การฟ้อนสืบเนื่องจากวรรณกรรม ได้แก่

3.1 การฟ้อนมโนราห์เล่นน้ำ เป็นการฟ้อนที่ตัดตอนมาจากวรรณกรรม เรื่อง สิทนมโนราห์ มาประดิษฐ์เป็นชุดการแสดง

3.2 การฟ้อนสังข์สินชัย

4. การฟ้อนศิลปอาชีพ ได้แก่

4.1 การแสดงฟ้อนทำนา เป็นการแสดงฟ้อนทำนาของชาวอีสาน เริ่มตั้งแต่การไถ การหว่าน การถอนกล้า การปักดำ การเกี่ยวข้าวและการนวดข้าว

4.2 การแสดงฟ้อนสาวหลอก แสดงถึงขั้นตอนการเลี้ยงไหม การสาวไหมและการทอผ้าไหม

5. การฟ้อนที่สืบเนื่องจากประเพณีการเล่น ได้แก่

5.1 ฟ้อนเต้ยเดือนห้า เป็นการแสดงให้เห็นถึงประเพณีการเล่นสาดน้ำในช่วงเดือนห้า

5.2 ฟ้อนเต้ยเกี้ยว เป็นการฟ้อนเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาว

5.3 ฟ้อนกั๊บกั๊บลำเพลิน เป็นการแสดงวาทลวดลายการเล่นกั๊บกั๊บลำเพลินของหมอลำหมู่

6. การฟ้อนเพื่อความสนุกสนาน ได้แก่

6.1 เซ็งกะโป้ เป็นการฟ้อนที่นำกะลามะพร้าวมาเคาะให้เกิดจังหวะด้วยลีลาท่าทางที่สนุกสนานครื้นเครง

6.2 ฟ้อนโหวด เป็นการฟ้อนประกอบท่วงท่าทำนองดนตรีที่มีความไพเราะเร้าใจ แสดงวิถีชีวิตขั้นตอนการประดิษฐ์โหวด และการใช้โหวดในการเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาว

7. การฟ้อนเลียนแบบท่าทางของสัตว์ ได้แก่การแสดงชุดแมงต๊อบเต่า เป็นต้น (วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 130)

ภูมิปัญญาในการประดิษฐ์ท่าฟ้อน

วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ได้ประดิษฐ์ท่าฟ้อนในการแสดงวงโปงลาง โดยการนำท่าฟ้อนพื้นบ้านที่ดัดแปลงจากกีรียมามนุษย์ กีรียาอาการของสัตว์ ท่าทางของตัวละครในวรรณคดี กีรียาอาการของธรรมชาติ การประกอบอาชีพ ประเพณีการเล่น และการดัดแปลงจากพิธีกรรมและความเชื่อ อารวีเคราะห์ท่าฟ้อนที่ปรากฏในชุดการแสดงในวงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ดังนี้

1. ฟ้อนแม่บทอีสาน ท่าฟ้อนประกอบด้วยท่าพรหมสีหน้า ท่าทศกัณฑ์โลมนาง ท่าช้างเทียมแม่ ท่าช้างชูงวง ท่ากาเดินก้อน ท่ามวยไทย ท่าแฮ้งตากขา ท่ากาตากปีก ท่าหลีกแม่เมีย ท่าลมพัดพร้าว ท่าเสื่อออกเหล่า ท่าเต่าลงหนอง ท่าตีกลองกินเหล้า ท่าคนขาเหยง ท่าดาข้าวตีวัว ท่าควายเล็กใหญ่เล่นชนกัน ท่าผู้สาวเดินลงทุ่งนา ท่าตุ่นข้าวรุ ท่าพิเภกถวายครุ ท่าฟ้อนเกี่ยวซู้ ท่ายุงลำแพน ท่าอีแหลวเขินเอาไก่อ้น้อย ท่าสาวปะแป้ง ท่าผีให้รำทรง ท่าเรือส่งกวยจับคู่ ท่าปู่สิงหลาน ท่าคนเฒ่าฟังธรรม ท่าลำเพลิน ท่าหงส์บินเวิน ท่าคนเมาเหล้า ท่าดำข้าว ท่ามปลาในน้ำ ท่าคนกระเท จ่าบินวน ท่ากินริษมดอก ท่านางเขินฝ้าย ท่าสาวแม่ฮ้างลงทุ่งถือหวี ท่าคนไถนา ท่าลายมวย ท่านับเงินตรา ท่าหนุมาณถวายแหวน ท่าจระเข้ฟาดหาง ท่าอุนมโนราห์

2. ฟ้อนเซียงซ้อง ท่ายุงลำแพน ท่าบัวหุบบัวบาน

3. ฟ้อนนางดั่ง ท่าพรหมสีหน้า ท่าทศกัณฑ์โลมนาง ท่าคนขาเหยง ท่าควายเล็กใหญ่เล่นชนกัน ท่าผู้สาวเดินลงทุ่งนา ท่าพิเภกถวายครุ ท่ายุงลำแพน ท่าสาวปะแป้ง ท่าปู่สิงหลานท่าคนเฒ่าฟังธรรม ท่ารำสักส้ม ท่าดำข้าว ท่ากินริษมดอก ท่านับเงินตรา ท่าอุนมโนราห์ ท่าบัวหุบบัวบาน ท่าสาย ท่าไหว้ครูถวายแถน

4. ฟ้อนดั่งครกตึงสาก ท่ามวยไทย ท่าแฮ้งตากขา ท่ากาตากปีก ท่าคนขาเหยง ท่าควายเล็กใหญ่เล่นชนกัน ท่ายุงลำแพน ท่าอีแหลวเขินเอาไก่อ้น้อย

5. ฟ้อนมโนราห์เล่นน้ำ ท่ายุงรำแพน ท่าสาวปะแป้ง ท่าอุนมโนราห์ ท่าหุบบัวบาน ท่าไซ 1 ท่าไซปัก 2 ท่าบินโฉบ ท่าตีนน้ำ

6. ฟ้อนสังข์สินชัย ทำแอ้งตากขา ทำยุงลำแพน ทำปู่สิงหลาน ทำอีเกียจับไม้ ทำกินรี
ชมดอก ทำสาย

7. ฟ้อนทำนา ทำเกี่ยวข้าวในนา ทำยุงลำแพน ทำคนไถนา

8. ฟ้อนสาวหลอก ทำข้างชูงวง ทำผู้สาวเดินลงทุ่งนา ทำยุงลำแพน

9. ฟ้อนเตี้ยเดือนห้า ทำผู้สาวเดินลงทุ่งนา ทำตี่น้ำ ทำหมอลำกลอน

10. ฟ้อนเตี้ยเกี้ยว ทำทศกัณฐ์โถมนาง ทำหลีกแม่เมีย ทำลมพัดพร้าว ทำผู้สาวเดิน
ลงทุ่งนา ทำฟ้อนเกี้ยวชู ทำยุงลำแพน ทำสาวปะแป้ง ทำหนุ่มมานถวายแหวน ทำอุ่มโนราห์ ทำบัว
คว่ำบัวหงาย ทำเกี้ยว ทำเกี้ยวล่าง ทำจกตั้งเต่า ทำปิดบนปิดล่าง ทำนาคเกี้ยวเกล้าทำไก่เสียบเล่า ทำ
จับ 1 ทำจับ 2 ทำเกี้ยวหมอลำหมู่

11. ฟ้อนกั๊บกั๊บลำเพลิน ทำลำเพลิน ทำบัวหุบบัวบาน ทำสาย ทำเนิ้ง

12. ฟ้อนโหวด ทำอุ่มโนราห์ ทำบัวคว่ำบัวหงาย ทำนาคเกี้ยวเกล้า

13. ฟ้อนแมงต๋บเต่า ทำหลีกแม่เมียทำเต่าลงหนอง ทำควายเถิกใหญ่เล่นชนกัน ทำตี
น้ำ ทำเกี้ยวล่าง

ภูมิปัญญาด้านการแต่งกายในการแสดงวงโปงลางวิทยาลัษณาศิลป์ร้อยเอ็ด

ยุทธศิลป์ จุฑาวิจิตร (2543 อ้างถึงใน วิทยา สุทธิจันทร์, 2543) ได้กล่าวถึงการแต่ง
กายของผู้แสดงประกอบวงโปงลางวิทยาลัษณาศิลป์ร้อยเอ็ดว่า การแต่งกายยังคนเน้นการอนุรักษ์
เป็นหลัก โดยใช้ผ้าพื้นเมือง สีและลายผ้าต้องคำนึงถึงบรรยากาศของชุดการแสดง การแต่งกายของผู้
แสดงแต่ละชุดต้องใกล้เคียงกับความเป็นจริง และสอดคล้องกับความเป็นมาของชุดการแสดง

การแต่งกายประกอบชุดการแสดงในวงโปงลางของวิทยาลัษณาศิลป์ร้อยเอ็ดมีดังนี้
คือ

1. ฟ้อนมโนราห์เล่นน้ำ การแต่งกาย นางมโนราห์นุ่งผ้าถุงความยาวแค่เข้าสวมเสื้อคอกลม
แขนสั้นสีขาว เก้ามประดับมงกุฎ ปีก หาง ฟันทั้งหก แต่งกายแบบเดียวกับนางมโนราห์ แต่ใช้สี
เหลือง พราณบุญนุ่งผ้าเตี่ยว โปกศีระชะ สะพายย่าม ถือเชือกสำหรับคล้องมโนราห์

2. ฟ้อนแม่บ่ท้อสาน การแต่งกายชายนุ่งผ้าโสร่งใส่เสื้อม่อฮ่อม ผ้าขาวม้า คาดเอว ส่วนผู้หญิง
นุ่งผ้าลายพื้นบ้าน มีสไบเฉียงเกล้าผมมวย

3. ฟ้อนสังข์สินชัย การแต่งกายแบ่งออกเป็นสองฝ่าย ใช้ผ้าแพรวาบ้านโพน และผ้าถุงมัดหมี่ไหม ใช้ผ้าขิดผูกเอว เก้าอี้มมวยคาดผ้าแพรมน ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งใช้ผ้าสไบเฉียงและผ้าถุงเวียงลายใหญ่ ใช้ผ้าขิดผูกเอว เก้าอี้มมวยคาดผ้าขิด
4. ฟ้อนเตี้ยเดือนห้า การแต่งกาย ชายนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลมผ้าขาวม้าผูกเอว หญิงนุ่งผ้าถุงสวมเสื้อแขนกระบอก หม้อสไบเฉียง
5. ฟ้อนเซียงซ่อง ขจ๋า นุ่งขาวห่มขาว ฝีใส่ชุดสีดำ เซียงซ่องใช้หญิงเป็นผู้แสดงนุ่งโจงกระเบน ใช้ผ้ารัดอก เก้าอี้มสูง
6. ฟ้อนตึกครกตึกสาก การแต่งกาย ชายสวมเสื้อม่อฮ่อมนุ่งโจงหญิงแต่งกายแบบพื้นเมือง โดยใช้ผ้าขิดรัดอก นุ่งผ้าขึ้นพื้นเมือง ใช้ผ้ามัดรอบเอว 1 คน แสดงเป็นจุดศูนย์กลางของเชือก ส่วนผู้หญิงที่แสดงเป็นคนดึงเชือก แบ่งเป็นสองฝ่าย ประมาณฝ่ายละ 5-6 คน สวมเสื้อคอกลมแขนกระบอก นุ่งโจงกระเบน ผ้ามัดหมี่ใช้ผ้าแถบพันเอวใช้ผ้าขาวม้าลอดใต้ระหว่างขามาคูกที่ข้างหน้าและหลัง ส่วนผม เก้าอี้มวียใช้ผ้าพันรอบมวย
7. ฟ้อนนางดั่ง การแต่งกาย นางดั่งนุ่งผ้าถุง หม้อสไบเฉียง เก้าอี้มสูงผู้แสดงคนอื่นๆ นุ่งผ้าถุงสวมเสื้อคอกระเช้า เก้าอี้มสูง
8. เซ็งบั้งไฟ การแต่งกาย นุ่งผ้าขึ้น สวมเสื้อแขนยาวหรือแขนสั้นมีเครื่องประดับ
9. ฟ้อนทำนา การแต่งกาย นุ่งผ้าถุงสวมเสื้อแขนยาว สีน้าเงินโพกศีรษะด้วยผ้าขาวม้า
10. ฟ้อนสาวหลอก การแต่งกายจะแยกออกเป็นกลุ่มดังนี้
  - กลุ่ม 1 นุ่งผ้าถุง สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น ใช้ผ้ารัดอก เก้าอี้มตัดดอกไม้
  - กลุ่ม 2 นุ่งผ้าถุง ใช้ผ้ารัดอก เก้าอี้มมวย
  - กลุ่ม 3 นุ่งผ้าถุง หม้อสไบเฉียง
11. ฟ้อนเตี้ยเกี้ยว ชายสวมเสื้อคอกลม ผ้าจากนครพนม นุ่งผ้าไหม โจงหยักรั้ง ทั้งชายพกด้านหน้า ผ้าสไบยาวผูกเอว หญิงสวมเสื้อแขนเลย (เสื้อแขนเกี้ยว) หม้อสไบ และนุ่งผ้าจากนครพนม ที่เรียกว่า จกลุ่มน้ำโขง เก้าอี้มมวย สวมเครื่องประดับสร้อยคอเงิน ติงหู เข็มขัด กำไล
12. ฟ้อนแมงตับเต่า การแต่งกาย ชาย นุ่งผ้าเตี่ยว สวมเสื้อคอกลม มีปีกด้านหลัง หญิง นุ่งผ้าถุงยาวกรอมเท้า สวมเสื้อคอกลมแขนกุด
13. ฟ้อนหมากกับแก้วลำเพลิน การแต่งกาย ชายใส่เสื้อแขนกุดผ่าอกสีขาวยลิบแดง นุ่งโจงรั้งสูงทั้งชายผ้าไปด้านหลัง โพกศีรษะด้วยผ้าขาวม้าใช้ผ้าแดงมัดแขน หญิงใส่เสื้อแขนกระบอก คอ

กลม ห่มสไบชนิด นุ่งผ้าถุงสั้นคลุมเข่า ผممวยต่ำตัดดอกไม้ และลูกปัดขาวตัดสี่ริษะ สวมสร้อยเงิน เข็มขัดเงิน กำไลเงิน

14. ฟ้อนโหวด การแต่งกาย ชายสวมเสื้อแขนตั้ง ผ้าหน้าติดกระดุม นุ่งผ้าโจงหยักรั้ง ทั้งชายพกด้านหน้า ผ้าเบี่ยงไหมหม่อนผูกเอว และโพกสี่ริษะ หญิง สวมเสื้อไม่มีแขน ห่มผ้าเบี่ยงทั้งชายด้านหน้าและด้านหลัง นุ่งผ้าซิ่นยาวกรอมน่อง เก้ามตลบไปด้านหลังประดับดอกไม้ หวีสับ สร้อยลูกปัดเงิน ลาดเข็มขัดเงิน กำไล ต่างหูเงิน

ภูมิปัญญาของวงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดในการแสดงแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ ด้านดนตรีพื้นบ้านที่ใช้เครื่องดนตรีที่มีโทนเสียงสูง ใช้จังหวะที่กระชับทำให้ผู้ฟังมีความรู้สึกสนุกสนาน คึกครื้น รั้าใจ การบรรเลงเน้นความสามารถเฉพาะตัวของนักดนตรี เครื่องดนตรียังคงมี 5 เสียง ตามแบบฉบับของเครื่องดนตรีอีสานแบบดั้งเดิม ลายดนตรีได้ดัดแปลงมาจากลายอีสานโบราณและเพลงลูกทุ่งเพื่อใช้บรรเลงประกอบการแสดง บรรเลงแตกต่างจากลายอีสานโบราณคือการบรรเลงดำเนินทำนองที่ขึ้นต้นและลงท้ายตายตัวเพื่อช่วยต่อการเขียนโน้ต และการสอนนักเรียน การพัฒนารูปทรงของพิณให้กะทัดรัดประดับด้วยหัวพญานาค ทำให้พิณดูโดดเด่นในการบรรเลงบนเวที การประดิษฐ์พิณ และพิณเบสทำให้คุณภาพเสียงในการบรรเลงผสมผสานกับเสียงโปงลางได้อย่างกลมกลืน การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านในการประดิษฐ์ทำฟ้อนและการแต่งกายได้เก็บข้อมูลภาคสนามจากชาวบ้านโดยตรงนำมาปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอทำให้ทำฟ้อนมีชีวิต วิญญาณความเป็นพื้นบ้านอย่างเห็นได้ชัด (วิทยา สุทธิจันทร์, 2543, น. 134)

2. องค์ความรู้เกี่ยวกับการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง

ประวัติความเป็นมาของวงโหวดเสียงทองกับการประกวดวงโปงลางสถานีวิทยุ 909 สกลนคร ในสมัยก่อนยังไม่มี การประสมวงในลักษณะของวงดนตรีพื้นบ้านประเภทวงโปงลางในปัจจุบัน วงดนตรีวงแรกที่นำโหวดมาบรรเลงในวงคือ “วงโหวดเสียงทอง” ของนายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ซึ่งมีประวัติความเป็นมาดังต่อไปนี้

นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ เป็นผู้ที่มีความชอบในเรื่องของดนตรีมาตั้งแต่เล็ก และเริ่มฝึกหัดดนตรีอย่างจริงจัง เมื่อ พ.ศ.2511 โดยฝึกกับพ่อและลุง ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถในด้านการเล่นดนตรีอยู่แต่เดิม ซึ่งโหวดก็เป็นเครื่องดนตรีแต่ไม่ได้เอามาเล่นเป็นเพลง ใช้แกว่งเล่น แกวเล่น ตามท้องไร่ท้องนา ซึ่งก็มีเสียง อยู่ 5 เสียง คล้ายกับ มี ซอล ลา โด เร มี ซอล ลา มีอยู่เจ็ดลูก แต่อาจจะไม่

ตรงกับเสียงนักเนื่องจากไม่ได้นำมาเทียบกับเสียงเครื่องดนตรีอื่นๆ บางครั้งก็ใช้เป่าเล่นล้อเลียนกัน เวลาไปเล่นสาว ความว่า “กอดกันสาธุกอดกันสา” มีโน้ตเหมือนทำนองว่า โด เร ซอล ซอล โด เร มี ซึ่งช่วงที่เป็นวงดนตรีขึ้นมาได้ก็เกิดจากความคิดริเริ่มของนายทรงศักดิ์ โดยที่แรกก็ไม่ได้คิดว่าจะเป็นผลทำให้เกิดวงพื้นบ้านอีสานสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้ เป็นการคิดริเริ่มก่อตั้งวงกันด้วยใจรักในเสียงดนตรี ชอบในเสียงโหวดที่มีเสียงไพเราะ และเป็นคนที่รักในเสียงเพลงลูกทุ่ง คิดว่าเสียงโหวด นั้นเหมือนกับเสียงเครื่องดนตรีสากล คล้ายกับเสียงเครื่องดนตรี พวงเปียโน คีย์บอร์ด ออแกน ฟังดูแล้วมีเสียงใกล้เคียงกัน ซึ่งแต่ก่อนการเป่าโหวดนั้น เป็นการเป่าเสียงสั้นๆ ไม่มีการลากเสียงให้ยาว ซึ่งนายทรงศักดิ์ ก็ได้พัฒนาเทคนิคต่างขึ้นมาในเรื่องการใช้ลม เนื่องจากอยากให้เสียงโหวดนั้นมีความไพเราะเหมือนเสียงเครื่องดนตรีสากลที่เคยได้ยิน จึงลองสังเกตและคิดค้นเทคนิคต่างๆ แล้วนำมาใช้ ซึ่งแรกๆ ก็ทำได้ไม่ดีนัก แต่ก็มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เมื่อโหวดเริ่มนำมาใช้เล่นใช้เล่นเป็นเครื่องดนตรีได้ ก็เริ่มเป่าตามเพลงลูกทุ่ง จึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะทำเป็นวงดนตรี จึงตั้งเป็นวงดนตรีพื้นบ้านขึ้น ราวๆ พ.ศ. 2511 - 2513 แต่ยังไม่สำเร็จ เนื่องจากนายทรงศักดิ์มีความใฝ่ฝันอยากเป็นนักร้องลูกทุ่ง อยากเป็นนักดนตรีที่มีชื่อเสียง จึงตัดสินใจไปตามหาความฝันที่กรุงเทพฯ ไปสมัครเป็นนักร้อง หางานทำตามที่ต่างๆ ตระเวนไปตามชอย บุปผาสวรรค์ ซึ่งเป็นชุมชนที่พักของวงดนตรีลูกทุ่ง ตอนนั้นไปหางานทำยังไม่มีที่พักก็นอนตามปั้มน้ำมันตราหอย ต่อมาก็ได้ไปทำงานอยู่แถววัดบวรนิเวศ ทำงานขนส่งวัสดุก่อสร้าง วันหนึ่งได้ไปส่งทรายที่บ้านพยงค์ มุกดาพันธ์ุ์ (ครูพยงค์ มุกดา) ซึ่งเป็นนักประพันธ์เพลงที่มีชื่อเสียง วันที่ไปส่งทรายก็ถึงบรดาเล้งไป ถีบข้ามถนนพระราชดำเนินไปแถวๆ วัดสุทัศน์ ด้วยความอยากเป็นนักร้อง นายทรงศักดิ์ ก็ตื่นเป็นอย่างมากที่จะได้ไปพบบุคคลที่มีชื่อเสียงในวงการเพลงลูกทุ่ง พอไปส่งทรายก็เทรายไปร้องเพลงไป ด้วยหวังว่าครูเพลงจะสนใจ แต่ท่านก็บอกเพียงให้ฝึกเยอะๆ ไม่ได้ว่าอย่างไรต่อ หลังจากนั้นก็ยังมีโอกาสได้พบปะเจอกับนักร้องบ้างเนื่องจากใกล้ๆ ที่พักมีวงดนตรีลูกทุ่ง ว่างๆ หลังเลิกงานก็นำไปมาทำพินเพื่อติดเล่นคลายเหงา เป็นที่สนใจแก่นักดนตรีวงลูกทุ่ง นายทรงศักดิ์ก็ได้ไปดูการฝึกซ้อมของวงดนตรีลูกทุ่งอยู่เป็นประจำ ต่อมาจึงได้ไปทำงานในวงดนตรีลูกทุ่งวงนั้น ได้รับค่าจ้าง 20 - 30 บาท และได้ฝึกพื้นฐานเกี่ยวกับเครื่องดนตรีสากลชนิดต่างๆ

ในปี พ.ศ.2516 นายทรงศักดิ์ได้กลับมาที่บ้าน เริ่มตั้งวงดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งมีพิน แคน กลอง ยาวบรรเลงร่วมกัน และนำไปกลาง โหวดและซอซึงสี่โดยนายทองฮวด เข้าในวงมาตามลำดับซึ่งแต่เดิมไปกลางเป็นเครื่องดนตรีที่ห้ามนำมาบรรเลงในหมู่บ้านด้วยความเชื่อว่าจะทำให้ฝนแล้ง การเป่าโหวด

นั้นก็มีความเชื่อว่าจะทำให้ฝนแล้งเช่นกัน โดยที่แรกนั้นไม่มีชื่อวง ต่อมาให้ชื่อว่าวงโหวด เนื่องจากโหวดเป็นเครื่องดนตรีชนิดใหม่ที่นำเข้ามาในวง พอรวมเครื่องดนตรีกันเป็นครั้งแรกนั้นยังหารูปแบบในการเล่นกันไม่ได้เนื่องจากการรวมกันของเครื่องดนตรีอีสานนั้นไม่เคยมีมาก่อน จะมีก็แต่การบรรเลงเดี่ยว มีบรรเลงร่วมกันบ้างคือพิณและแคน จึงทดสอบทดลองเพื่อหารูปแบบบทเพลงที่เล่นบรรเลงรวมวง ซึ่งแต่ก่อนการบรรเลงพิณและแคนนั้นบรรเลงลายลำภูไท ภูไทน้อย ภูไทใหญ่ จึงมีการนำทำนองของหมอลำทำนองต่างๆ มาเป็นลายเพลงเช่น ลายลำเพลิน ต่อมามีลายเดี่ยว เต๋ยโขง เต๋ยพม่า

ในการรวมเครื่องดนตรีอีสานในลักษณะวงโปงลางนั้น ไม่เป็นที่ทราบแน่ชัดว่า ระหว่างนายทรงศักดิ์ และนายเปลื้อง ฉายรัศมี ใครเป็นผู้ริเริ่มก่อน เพราะอยู่กันคนละที่ แต่นายเปลื้องได้อัดแผ่นเสียงก่อนในสมัยนั้น นายเปลื้อง ทำงานเป็นภารโรงอยู่ป่าไม้จังหวัดกาฬสินธุ์ เครื่องดนตรีประเภทโปงลางนั้นมีมาแต่โบราณ ซึ่งที่อยู่ตามป่า ทำมาจากไม้ลิ้นฟ้า(ไม้หมากเลื่อม) ร้อยถักด้วยเถาว์วัลย์ ยายของนายทรงศักดิ์ ก็เป็นผู้หนึ่งที่มีความสามารถในการตีโปงลางได้อย่างไพเราะ

ต่อมารวงโหวดได้ปรับเปลี่ยนเป็นวงดนตรีประยุกต์ คือมีเครื่องดนตรีสากลเข้ามาผสมในวง เช่น กีตาร์ เบส กลองชุด และเพลงที่บรรเลงก็บรรเลงในลักษณะเพลงลูกทุ่งและเพลงลูกทุ่ง และมีทางเครื่องเหมือนกับวงดนตรีลูกทุ่ง

ในช่วงสมัยนั้นพื้นที่บริเวณหนองพอกนั้นเป็นพื้นที่คอมมิวนิสต์ วงโหวดก็ได้ทำหน้าที่เป็นวงจิตอาสา ออกประชาสัมพันธ์กับอำเภอและตำรวจ เพื่อทำความเข้าใจกับชาวบ้าน วันหนึ่งนายทรงศักดิ์ได้เห็นไหที่คาคายง ในงานบุญบั้งไฟที่บ้านหนองเม็ก ได้ยินครั้งแรกนึกว่าเสียงกลองจึงตามไปดูปรากฏว่าเป็นไห จึงได้นำไหเข้ามาในวง แรกเริ่มเป็นไห 2 ใบ จึงได้พัฒนาเป็น 3 ใบและ 4 ใบตามลำดับ เป็นเครื่องดนตรีที่มีระดับเสียงและเสียงทุ้มคล้ายกับเบสสากล

หลังจากเหตุการณ์บ้านเมืองมีความสงบเรียบร้อยดี ในปี พ.ศ.2518 - 2519 สถานีวิทย์ 909 จังหวัดสกลนคร จัดการประกวดโปงลางเป็นปีแรก ซึ่งในครั้งนั้นวงโปงลางยังมีไม่มาก เป็นช่วงที่วงโหวดต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวงจากวงดนตรีพื้นบ้านประยุกต์ กลับมาเป็นวงดนตรีพื้นบ้านอีกครั้ง เนื่องจากเครื่องดนตรีสากลนั้นฟังเสียหาย มีการปรับเปลี่ยนจากการต้นแบบทางเครื่อง มาเป็นการพ้องแบบพื้นบ้านอีสาน ในการประกวดครั้งนั้นวงโหวดเป็นวงโปงลางวงแรกที่มีการผสมโหวดเข้ามาในวง จึงตั้งชื่อว่า “วงโหวดเสียงทอง” ซึ่งมีผู้สนับสนุนวง ได้แก่ นายอำเภอ ถนนอม ส่งเสริม และสารวัตรใหญ่ พิพัฒน์ สาระป่ง ซึ่งวงที่เข้าประกวดในครั้งนั้นได้แก่

1.วงโหวดเสียงทอง

2. วง ส. วุ่นวาย
3. วง แก้ว แอว อ่อน
4. วง แก้ว น้ำ ไหล
5. วง อุดม สวรรค์ สิ้น ดิ สุข
6. วง ส. สงวน ศิลป์ โป่งกลาง กภาพสินธุ์
7. วง หมุ่ม มะพร้าว หัวสาว ดอก กุณ

วง โหวด เสียงทอง ได้รับรางวัลชนะเลิศในครั้งนั้น และชนะต่อเนื่องมาอีกหลายปี

ในปี พ.ศ. 2522 ได้มีการก่อตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2523 ได้มีการเปิดรับสมัครครูสอนดนตรีพื้นบ้านอีสาน นายทรงศักดิ์ สอบผ่านได้เป็นครูผู้สอนวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดในครั้งนั้น พี่น้องในวงโหวดเสียงทองก็ได้ผลิตเครื่องดนตรีเป็นจำนวนมากในการสนับสนุนการเรียนการสอนในครั้งนั้น

ในปี พ.ศ. 2525 ได้มีการก่อตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์แห่งที่ 2 ในภาคอีสาน ช่วงแรกๆ นายทรงศักดิ์ ได้สอนในวิทยาลัยนาฏศิลป์ภาพสินธุ์และวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดเนื่องจากยังขาดแคลนครูสอนดนตรีพื้นบ้าน ภายหลังจึงได้เปิดรับสมัครครูสอน ดนตรีพื้นบ้านที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ภาพสินธุ์ โดยมี นายทรงศักดิ์ เป็นหนึ่งในกรรมการสอบ นายเปลื้อง ฉายรัศมี เป็นผู้มีความสามารถในการบรรเลงดนตรีพื้นบ้าน มีชื่อเสียงอยู่แต่เดิม และมีทักษะในการบอกโน้ตเป็น เป็นเสียง โด เร มี ได้ จึงผ่านการสอบคัดเลือกหลังจากสอบผ่าน นายเปลื้องจึงอยากเห็นฝีมือของ นายทรงศักดิ์ ที่มาเป็นกรรมการตัดสินว่ามีฝีมืออย่างไรบ้าง จึงได้มาเป็นกรรมการตัดสิน นายทรงศักดิ์ บรรเลงเครื่องดนตรีพื้นบ้านชนิดต่างๆ ให้นายเปลื้องฟัง และเป็นที่ยอมรับกันในครั้งนั้น(ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 2555, บุคลากร สมไทย, 2557)

ในการ ศึกษาการประภควงดนตรีวงโป่งกลาง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการประภควงโป่งกลาง 3 สนามการแข่งขันได้แก่

1. การประภควงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโป่งกลางฟ่อนลำแคนคอนเทสต์ จัดการประภควงโดยมหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. การประภควงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโป่งกลาง ในงานศิลปหัตถกรรม ระดับภาคอีสาน ซึ่งในแต่ละสนามในการจัดประภควงโป่งกลางมีประวัติความเป็นมาดังต่อไปนี้

3. การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทย จัดโดยกรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ ในระหว่างปี

การประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์”

การประกวดฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ ได้จัดติดต่อกันมาเป็นเวลา 10 เริ่มครั้งแรกจากปี พ.ศ. 2551 จัดติดต่อกันมาทุกปีจนถึงจนถึงปัจจุบัน โดยมหาวิทยาลัยขอนแก่นฝ่ายศิลปวัฒนธรรม ศูนย์ วัฒนธรรมคณะศิลปกรรมศาสตร์ ร่วมกับสถานีโทรทัศน์ E-san TV กำหนดกิจกรรม การประกวด วงโปงลาง “ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์” ซึ่งด้วยพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงาม ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะด้านการแสดงพื้นบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของชาวอีสานและได้ส่งเสริม เยาวชนรุ่นใหม่ให้เกิดความ ภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม ส่งเสริมเผยแพร่ให้บุคคลทั่วไป ทั้งชาวไทยและต่างชาติ ได้รู้จักมากขึ้น จึงกำหนดกิจกรรมการประกวดขึ้น ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน จะเป็นการประกวด รอบคัดเลือก เดือนธันวาคมจะเป็นการประกวดรอบชิงชนะเลิศ ของแต่ละปี ณ เวทีกลางแจ้งอาคาร หอศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งหลักเกณฑ์ของการประกวดฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ แต่ละปีจะมีหลักเกณฑ์ เพลงและการแสดงที่แตกต่างกัน เช่น

พ.ศ. 2555 เป็นการประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ “มหกรรมลำเพลิน” ผู้ประกวดจะต้องประชันความสามารถด้านโปงลางภายใต้หัวข้อ มหกรรมลำเพลิน ใน

พ.ศ. 2556 การประกวดฟ้อนลำแคนคอนเทสต์เป็นการประกวด “มหกรรมลำตังหวาย”

ครั้งที่ 7 ในปี พ.ศ. 2557 การประกวดฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ กำหนดให้หัวข้อ “มหกรรมลำผู้ไท”

ครั้งที่ 8 ในปี พ.ศ. 2558 การประกวดฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ กำหนดหัวข้อ “มหกรรมลำเตี้ย”

ครั้งที่ 9 ในปี พ.ศ. 2560 การประกวด ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ กำหนดหัวข้อ “มหกรรมลำพื่น”

ครั้งที่ 10 ในปี พ.ศ. 2561 การประกวด ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ กำหนดหัวข้อ “มหกรรมลำสาละวัน”

การประกวดฟ้อนลำแคนเกิดขึ้นจากความร่วมมือของมหาวิทยาลัยขอนแก่น และ สถานีโทรทัศน์ อีสาน ดิสคัฟเวอรี โดยมีวัตถุประสงค์ ร่วมกันในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมและ ประเพณีอันดีงาม ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะด้านการแสดงพื้นบ้าน ของชาวอีสาน พร้อมกันนี้ยังได้ส่งเสริมเยาวชนรุ่นใหม่เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม อีกทั้งได้ส่งเสริม เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ศิลปวัฒนธรรมให้บุคคลทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้รู้จักมากขึ้นและที่สำคัญทางโทรทัศน์ อีสาน ดิสคัฟเวอรี ได้ถ่ายทอดผ่านระบบออนไลน์สามารถชมได้ทั่วโลก ซึ่งสอดคล้อง กับ ยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ในการนำเอาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น บูรณา การเข้ากับการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการทางวิชาการ ควบคู่กับการจัดกิจกรรมเพื่อ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่ดี ต่อไป ซึ่งผู้วิจัยขอ ยกตัวอย่างหลักเกณฑ์และกติกาการประกวดฟ้อนลำแคน ดังต่อไปนี้

“ฟ้อนลำแคน คอนเทสต์ ” ครั้งที่ 4 ซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี 2554

มหาวิทยาลัยขอนแก่น ร่วมกับ สถานีโทรทัศน์ E- San TV กำหนดจัดกิจกรรมการประกวด วงโปงลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำแคน คอนเทสต์ ” ครั้งที่ 4 ซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี 2554 เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี อันดีงามของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะด้านการแสดงพื้นบ้านซึ่งถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของชาว อีสานและได้ส่งเสริมเยาวชนรุ่นใหม่เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมส่งเสริมเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ศิลปวัฒนธรรมให้บุคคลทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้รู้จักมากขึ้น จึงกำหนดจัด กิจกรรมการประกวด ในระหว่างวันที่ 26 - 27 พฤศจิกายน 2554 และวันที่ 10 ธันวาคม 2554 ณ เวทีกลางแจ้งอาคารหอศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ดังนั้น มหาวิทยาลัยขอนแก่น จึง ประกาศหลักเกณฑ์การพิจารณาการประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำแคน คอนเทสต์ ” ครั้งที่ 4

รับสมัคร ทีมประกวด ตั้งแต่วันที่ 3 – 28 ตุลาคม 2554 ในวันเวลาราชการ ระหว่างเวลา 09.00 – 16.00 น.ที่ สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์

-	ทุนสนับสนุนวงโปงลาง	เงินรางวัล	40,000 บาท
4	รางวัลชมเชย		
-	ทุนสนับสนุนวงโปงลาง	เงินรางวัล	20,000 บาท
-	พร้อมเกียรติบัตร		
5	รางวัลชมเชย		
-	ทุนสนับสนุนวงโปงลาง	เงินรางวัล	20,000 บาท
-	พร้อมเกียรติบัตร		
6	รางวัลรวมวงดนตรีโปงลางยอดเยี่ยม		
-	ทุนสนับสนุนวงโปงลาง	เงินรางวัล	50,000 บาท
-	พร้อมเกียรติบัตร		
7	รางวัลนางไทยยอดเยี่ยม		
-	ทุนสนับสนุน	เงินรางวัล	15,000 บาท
-	พร้อมเกียรติบัตร		
8	รางวัลก๊ับแก๊บยอดเยี่ยม		
-	ทุนสนับสนุน	เงินรางวัล	10,000 บาท
-	พร้อมเกียรติบัตร		

ผู้ประสาน นายวรศักดิ์ วรยศ รองผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม โทรศัพท์ 086 - 3465133

นางสาววนิดา อ่อนละมัย คณะกรรมการฝ่ายการประกวด โทรศัพท์ 085 - 7912965

นายณัฐวุฒิ จารวงศ์ คณะกรรมการฝ่ายการประกวด โทรศัพท์ 084 - 9600261

ที่มา เว็บไซต์ ชมรมศิลปวัฒนธรรมอีสานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

http://www.isan.clubs.chula.ac.th/webboard/m_view.php?i_user=273&r=board&m=&start=5700&page=115

ประวัติความเป็นมาของงานศิลปหัตถกรรม

งานศิลปหัตถกรรมได้เริ่มจัดมาตั้งแต่ พ.ศ. 2455 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ให้นำชักจูงให้เด็กชายหญิงในสมัยนั้นได้เอาใจใส่ฝึกหัดศิลปหัตถกรรม ซึ่งเป็นทางเลี้ยงอาชีพต่างๆ เพื่อจะกั้นการที่เด็กทั้งหลายพากันนิยมในการเป็นเสมียนหรือ รับราชการให้น้อยลง การจัดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนมีการจัดต่อเนื่องกันตลอดมา มีหยุดเว้นช่วงบ้างเมื่อสถานการณ์บ้านเมืองไม่ปกติ ได้เปลี่ยนชื่องานไปก็หลายครั้ง นับว่าเป็นงานที่มีชื่อเสียงมากมาแต่ในอดีตนับถึงปัจจุบันเป็นเวลา ร้อยกว่าปี

งานศิลปหัตถกรรมได้เริ่มจัดมาตั้งแต่ พ.ศ. 2455 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อจะแนะนำชักจูงให้เด็กชายหญิงในสมัยนั้น ได้เอาใจใส่ฝึกหัดศิลปหัตถกรรม ซึ่งเป็นทางเลี้ยงอาชีพต่างๆ เพื่อจะกั้นการที่เด็กทั้งหลายพากันนิยมในการเป็นเสมียนหรือ เข้าทำงานราชการให้น้อยลง

การจัดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนมีการจัดต่อเนื่องกันตลอดมา มีหยุดเว้นช่วงบ้าง เมื่อสถานการณ์ บ้านเมืองไม่ปกติก็ตาม เปลี่ยนชื่องานไปก็หลายครั้งโดยทั่วไปนับว่าเป็นงานที่มีชื่อเสียงมาก มาแต่ในอดีต นับ ถึงปัจจุบันเป็นเวลา 87 ปี ซึ่งจะสรุปความเป็นมาของการจัดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน พอสังเขป ดังนี้

ครั้งที่ 1 งานแสดงศิลปหัตถกรรมนักเรียน จัดขึ้นเมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2455 ที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โดยเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว.เปีย มาลากุล) เสนาบดี กระทรวงธรรมการเป็น ผู้ริเริ่ม (ขณะที่ยังเป็นพระยาวิสุทธสุริยศักดิ์) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน ทรงเปิดงาน เหตุที่จัดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนก็เพื่อแนะนำชักจูงให้เด็กชายหญิง ในสมัยนั้น เอาใจใส่ฝึกหัด ศิลปะการหัตถกรรมให้เกิดความชำนาญ มีความคิดสร้างสรรค์ และเพิ่มพูนรายได้ ในการเลี้ยงชีพ

ครั้งที่ 2 จัดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2456 ที่สวนมิสกวัน พร้อมกับงานนักขัตฤกษ์กราบนมัสการ พระพุทธชิน ราช วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ปรากฏว่าเป็นประโยชน์ในทางการแนะนำชักจูงนักเรียนให้มีนิสัยรักการ ศิลปหัตถกรรมมากขึ้น ทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เห็นงานฝีมือของคนไทย สามารถเลือกซื้อได้ตามใจชอบ และเป็นเครื่องปลุกฝังให้นิยมสินค้าไทย ในงานครั้งนี้ได้มีการประกวดผลผลิตหัตถกรรมของประชาชนโดยมี รางวัลให้กับผู้ชนะการประกวดจึงสร้างความภูมิใจให้แก่ผู้แข่งขันในงานนี้

ครั้งที่ 3 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 3 - 8 มกราคม พ.ศ.2457 ที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดงาน งานครั้งนี้เปิดโอกาสให้ มลฑลต่างๆ ส่งของมาแสดง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทนายเป็นสินค้าเป็นของที่นำมาจากเรือนจำบ้าง การแสดง คราวนี้จึงเป็นการแสดง ศิลปหัตถกรรมและพาณิชย์กรรม และน่าจะกล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของงาน สินค้ากรมราชทัณฑ์ ก็ว่าได้

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2458 ซึ่งเป็นการจัดงานครั้งที่ 4 ก็ได้จัดเรื่อยมาเป็นประจำทุกปี จนถึง ครั้งที่ 12 ในปี พ.ศ. 2466 หลังจากนั้นได้ว่างเว้นการจัดงานเป็นเวลาถึง 25 ปี ซึ่งในช่วงนั้นบ้านเมืองอยู่ในสภาวะไม่ปกติคือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต (พ.ศ.2468) และเกิด เหตุการณ์ การเปลี่ยนแปลง การปกครองโดยคณะราษฎร

ในปี พ.ศ. 2491 ได้มีการ "จัดงานศิลปหัตถกรรมสหพันธ์โรงเรียนราษฎร์" โดยการนำของ นายเพี้ยน สุวรรณมาลิก เจ้าของโรงเรียนนันทศึกษา ได้รวมกลุ่มโรงเรียนราษฎร์ จัดขึ้นที่สวนอัมพร เพื่อฟื้นฟูงาน ศิลปหัตถกรรมที่ว่างวันขึ้นมาใหม่ (ระหว่างวันที่ 31 มีนาคม - 6 เมษายน พ.ศ. 2491) โดยมีการออกร้านขาย อาหารและการฝีมือของนักเรียน มีการแสดงตลกทางประวัติศาสตร์การ แสดงพื้นเมือง การบริหาร และฉาย ภาพยนตร์ มีการประกวดลีลาศ และตลาดนัดด้วย

ครั้งที่ 13 กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ฟื้นฟูงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนขึ้นใหม่ โดยจัดใน ระหว่างวันที่ 8-12 ธันวาคม พ.ศ. 2492 ที่ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย งานครั้งนี้ถึงจะจัดขึ้นอย่าง กะทันหัน แต่ก็มีผลงานศิลปหัตถกรรมของนักเรียนส่งมาแสดงมากมาย ซึ่งเป็นการยืนยันว่านักเรียน ให้ความสนใจในการ ประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งมีประชาชน สนใจเข้าชมงานมากมาย

ครั้งที่ 14 จัดงานระหว่างวันที่ 2 - 6 ธันวาคม พ.ศ. 2493 ที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และ ขยายบริเวณการจัดงานไปถึงโรงเรียนเสาวภา มีห้องแสดงศิลปหัตถกรรมของนักเรียนในภาค ต่างๆ ส่งครู อาจารย์ และนักเรียนจากหัวเมืองเข้ามาจัดแสดงจัดการละเล่นพื้นเมือง และออกร้านจำหน่ายอาหาร มีการ ประกวดเรื่องศิลปหัตถกรรมของนักเรียนและโรงเรียน เพื่อส่งเสริมวิชาการฝีมือ ตามหลักสูตรการจัด ในครั้งนี้ มุ่งส่งเสริมการฝีมือเพื่อเป็นอาชีพแก่นักเรียน ทั้งยังเป็นเครื่องกระตุ้น เตือนใจผู้ใหญ่ให้คิดบำรุงเด็ก ให้คิด ประดิษฐ์งานอีกด้วย

ครั้งที่ 15 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 2-6 ธันวาคม พ.ศ. 2494 บริเวณโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โรงเรียนเสาวภา และ โรงเรียนเพาะช่าง งานครั้งนี้มี ม.ล.ปิ่น มาลากุล ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ใน สมัยนั้น เป็นประธานกรรมการในการจัดงานครั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดวางแนวส่งเสริมในทาง

หัตถศึกษาให้มากขึ้น วิธีการจึงเน้นไปในทางปฏิบัติโดยการสาธิตให้ประชาชนผู้เข้าชมในงานได้เห็นจริง

ครั้งที่ 16 พ.ศ.2495 จัดที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ในการจัดงานครั้งนี้มีการจำหน่ายบัตรผ่าน ประตู จึงทำให้มีรายได้ส่วนหนึ่งจากการจัดงาน และการแสดงศิลปหัตถกรรม ส่วนใหญ่เป็นงานเย็บปักถักร้อย และของใช้ทำด้วยไม้ มีกาประกวดสินค้าของนักเรียนด้วย

ครั้งที่ 17 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 2-6 ธันวาคม พ.ศ. 2496 จัดที่บริเวณโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โรงเรียนเสาวภา และโรงเรียนเพาะช่าง เช่นเดิม ในครั้งนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ พระราชดำเนิน ทรงเปิดงานในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ.2496

ครั้งที่ 18 พ.ศ. 2497 จัดที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งด้าน การแสดง การประกวดผลงานของนักเรียนดังเช่นทุกครั้งที่ผ่านมา อาทิ การแสดงกลางแจ้ง การประกวดเขียนภาพด้วย พู่กันของนักเรียนประถมศึกษา เป็นต้น

ครั้งที่ 19 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 2 - 8 ธันวาคม พ.ศ. 2498 ที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โรงเรียน เสาวภา และ โรงเรียนเพาะช่าง การจัดงานแบ่งกิจกรรมออกเป็นแผนกต่างๆ 21 แผนก เช่น แผนก ศิลปหัตถกรรม แผนกวิชาการ แผนกแสดงงานประดิษฐ์ ฯลฯ เป็นต้น

ครั้งที่ 20 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 1-7 ธันวาคม พ.ศ. 2499 ณ บริเวณเดิม กิจกรรมต่างๆ ภายในงาน คล้ายปีที่ผ่านมาที่พิเศษออกไปก็คือ มีการจำหน่ายหนังสือที่ระลึกของการจัดงาน ในราคาเล่มละ3 บาท ทั้งยัง แจกจ่ายไปยังสถานศึกษาและส่วนราชการทั่วราชอาณาจักร

ครั้งที่ 21 เนื่องจากเกิดเหตุการณ์รัฐประหาร เมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2500 และเกิดการปฏิวัติ เยียบเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2501 จึงไม่สามารถหาหลักฐานได้แน่ชัดว่าการจัดงานศิลปหัตถกรรม ครั้งที่ 21 นั้นจัดขึ้นในช่วงใด และปี พ.ศ.ใด แต่คาดว่าน่าจะเป็นปี พ.ศ. 2500

ครั้งที่ 22 มีการจัดงานขึ้นบริเวณโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โรงเรียนเสาวภา และโรงเรียนเพาะ ช่าง โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดงาน เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2502

ครั้งที่ 23 ปี พ.ศ. 2503 ได้ย้ายการจัดงานไปในบริเวณโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และวิทยาลัยวิชา การศึกษาปทุมวัน เนื่องจากช่วงที่ผ่านมามีคนไปเที่ยวชมงานศิลปหัตถกรรมที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย มากขึ้น ทำให้คับแคบแออัดไม่สะดวกแก่ผู้เข้าชม

ครั้งที่ 24 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 1-7 ธันวาคม พ.ศ. 2504 ที่บริเวณโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และ วิทยาลัยการศึกษาปทุมวัน ในการจัดงานมีกิจกรรมต่างๆ เช่นทุกปี ที่พิเศษ คือ การน่านักเรียน

ไทยมุสลิมและ นักศึกษาจากสถานศึกษาที่สำคัญๆ เข้ามาร่วมงาน โดยการมาออกร้าน และสาธิตการประดิษฐ์หัตถกรรม พื้นเมือง นอกจากนี้ยังมีการประกวดและการประลองเรือ เครื่องบิน และเครื่องร่อนขนาดเล็กที่บังคับวิทยุ โดย ได้รับความร่วมมือจากกรมช่างอากาศ

ครั้งที่ 25 พ.ศ.2504 จัดที่บริเวณโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดงาน ในปีนี้มีริ้วขบวนแห่ รถคำขวัญและขบวนช่างทำให้นักศึกษาคิดค้นกว่าทุกปี นอกจากนี้จะมี กิจกรรมและศิลปหัตถกรรมอย่างทุกปีแล้ว ยังเพิ่มกิจกรรมอาสาสมัครอนุภาชาติรับดูแลเด็กเล็กๆ ที่เข้าไปชม งานกับผู้ปกครอง โดยมีกิจกรรมเล่นนิทานหุ่นกระบอก และเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่น

ครั้งที่ 26 จัดในเดือนธันวาคม พ.ศ.2506 จัดที่บริเวณ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดงาน และในขณะที่เสด็จชมห้องแสดงต่างๆ ได้มีกระแสพระราชดำริสกับ ม.ล.ปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ให้ร่างระเบียบว่าด้วยรางวัลพระราชทานแก่นักเรียนและโรงเรียน ดังนั้นจึงมีประกาศระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยรางวัลพระราชทานแก่นักเรียนและโรงเรียน พ.ศ.2507 ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน 2507

ครั้งที่ 27 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 1 - 7 ธันวาคม พ.ศ.2507 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดงานในปีนี้มีพระราชทานรางวัลแก่นักเรียน และโรงเรียนที่มี ผลงานยอดเยี่ยมหลายแห่ง เช่น โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา โรงเรียนพาณิชยการพระนคร และการจัดงานครั้งนี้ มีรายการพิเศษเพิ่มจากปีก่อนคือ การแสดงการจัดโรงเรียนประถมศึกษาและการสอน นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริม ให้โรงเรียนในส่วนภูมิภาคทั้ง 12 ภาค การศึกษา มาสาธิตงานประดิษฐ์ต่าง ๆ ด้วย

ครั้งที่ 28 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 1 - 7 ธันวาคม 2508 ที่ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดงาน แบ่งกิจกรรม ออกเป็น 6 ประเภท คือ การแสดงศิลปกรรม การแสดงฝ่ายวิชาการ การแสดงกลางแจ้ง การแสดงของลูกเสือ และยุวกาชาด การประกวดผลผลิตทางการเกษตรและการประกวดงานอุตสาหกรรม รวมทั้งการเข้ารับ พระราชทานรางวัลพระราชทานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการฯ พ.ศ. 2507 ด้วย

ครั้งที่ 29 พ.ศ. 2509 ได้ย้ายสถานที่จัดงานไปยังส่วนภูมิภาคเป็นครั้งแรก ที่บริเวณโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย โดยเพิ่มกิจกรรมพิเศษ คือ การนาชมโบราณสถาน การแสดงกิจกรรมช่างต่อเรือ พระนครศรีอยุธยา การทัศนศึกษาและการแข่งขันตอบปัญหาต่างๆ

ครั้งที่ 30 พ.ศ. 2510 จัดที่บริเวณ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระ ราชดำเนินทรงเปิดงาน และพระราชทานรางวัลแก่โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่ จัดการเรียนการสอนดีเด่น แบ่งการแสดงผลงาน ออกเป็นกลุ่มภาคการศึกษา 12 ภาคและกลุ่ม โรงเรียนในสังกัดกรมการฝึกหัด ครู กรมอาชีวศึกษา กรมสามัญศึกษา กรมศิลปากร

ครั้งที่ 31 ระหว่างวันที่ 1 - 5 ธันวาคม พ.ศ. 2511 ได้ย้ายมาจัดที่บริเวณกรีฑาสถานแห่งชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนิน ทรงเปิด งาน ใน การจัดงานครั้งนี้มีกิจกรรมต่างๆ คือ การแสดงและจำหน่ายสิ่งของการฝีมือของนักเรียน โครงการต่างๆทาง วิทยาศาสตร์ การประลอง การแสดงกิจกรรมของยุวสิริกร การละเล่นพื้นเมือง และตำนานในสนามกลางแจ้ง การแสดงของลูกเสือและอนุกาชาด การประกวดร้องเพลงและดนตรี การแสดงทางการเกษตร

ครั้งที่ 32 จัดขึ้นในปี พ.ศ. 2512 จัดที่ บริเวณกรีฑาสถานแห่งชาติพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธรฯ เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดงานเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2512 โดยใช้ชื่องานว่า "งานกรีฑา ศิลปหัตถกรรมนักเรียน" เพราะ ได้รวมการแข่งขันกรีฑานักเรียนประจำปีเข้ามาด้วย จุดเน้นของงาน ครั้งนี้ก็คือ การสอนวิชาปฏิบัติ และการ อาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรม ในงานนี้ยังได้ยืมหินที่ มนุษย์อวกาศ ของสหรัฐอเมริกาเก็บมาจากดวง จันทร์มาร่วมแสดงในงาน และมีนักเรียนชาวต่างชาติ จากโรงเรียนนานาชาติเข้าร่วมและแข่งขันด้วย

ครั้งที่ 33 พ.ศ. 2513 ใช้ชื่อการจัดงานว่า "งานกรีฑาศิลปหัตถกรรมนักเรียน" โดยจัดใน ระหว่างวันที่ 25-29 ธันวาคม พ.ศ. 2513 บริเวณกรีฑาสถานแห่งชาติ การจัดครั้งนี้เป็นการฉลองปี การศึกษาระหว่างชาติมี จุดเน้นของงานว่า "การศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศ" แบ่งงานออกเป็นเขตต่างๆ เช่น เขตวิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี เขตคหกรรม เขตเกษตรกรรมและเขตพณิชยกรรม

ครั้งที่ 34 และ ครั้งที่ 35 จัดพร้อมกับงานแข่งขันฝีมือช่าง และนิทรรศการการอาชีพแห่งชาติ ของ คณะกรรมการพัฒนาฝีมือแรงงานแห่งชาติ ที่บริเวณกรีฑาสถานแห่งชาติและยังมีการใช้ชื่องาน เหมือน ครั้งที่ 33

ครั้งที่ 36 ในปี พ.ศ. 2516 ได้มีการจัดเตรียมงานกรีฑาศิลปหัตถกรรมนักเรียนเหมือนเช่น เคย แต่ เนื่องจากภาวะของประเทศอยู่ในภาวะที่ไม่เหมาะสมกับการจัดงานอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงงดการจัดงานในปีนั้นเสีย

ในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2525 เกิดเหตุการณ์ความวุ่นวายภายในประเทศ เช่น เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 การเดินขบวนประท้วง และมีการเปลี่ยนรัฐบาลกันหลายคณะ รวมทั้งภัยคุกคามจาก สงครามอินโดจีน จึงหยุดการจัดงานแสดงศิลปหัตถกรรมไประยะหนึ่งรวม 10 ปี ในปี พ.ศ. 2526 - พ.ศ. 2527 ได้มีการรื้อฟื้นการจัดงานแสดงศิลปหัตถกรรมขึ้นมาอีก โดยจัดร่วมกับงานวันเด็กแห่งชาติ จึงไม่นับว่าเป็นการจัดครั้งที่เท่าใด

ครั้งที่ 37 พ.ศ. 2528 ได้จัดงานศิลปหัตถกรรมขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง ที่สวนอัมพร การจัดงานครั้งนี้ ยิ่งใหญ่กว้างขวางมากกว่าเดิม เพราะกรมอาชีวศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และใช้ชื่องานในการจัดว่า "งานศิลปหัตถกรรมและอาชีวศึกษา 28" โดยเน้นสาระของงานว่า "การศึกษาเพื่ออาชีพ"

ครั้งที่ 38 จัดขึ้นบริเวณสวนอัมพร ระหว่างวันที่ 11 - 15 มกราคม พ.ศ. 2529 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเปิดโอกาสให้สถานศึกษาได้จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้ผู้ปกครองและประชาชนได้เข้าใจ เพื่อ ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ครั้งที่ 39 จัดระหว่างวันที่ 10 - 14 ธันวาคม พ.ศ. 2529 บริเวณสวนอัมพร คำขวัญของการจัดงาน ครั้งนี้คือ "การศึกษาเพื่อการมีงานทำ"

ครั้งที่ 40 จัดระหว่างวันที่ 10 - 14 ธันวาคม พ.ศ. 2530 ที่บริเวณสวนอัมพร ซึ่งในปีนี้เป็นปี มหา มงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงมีคำขวัญของงานว่า "การศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพ"

ครั้งที่ 41 จัดระหว่างวันที่ 10 - 14 ธันวาคม พ.ศ. 2531 บริเวณสวนอัมพรและลาน พระบรม รูปทรงม้า โดยมีคำขวัญของการจัดงานว่า "การศึกษาเพื่อพลเมืองดี" และเนื่องจากปี พ.ศ. 2531 ถึง พ.ศ. 2532 เป็นปีศิลปหัตถกรรมไทย ดังนั้น จึงมีการพระราชทานโล่เชิดชูเกียรติ ให้แก่นักเรียนที่ เคยชนะการประกวด ศิลปหัตถกรรมระหว่างประเทศด้วย

ครั้งที่ 42 จัดระหว่างวันที่ 23 - 27 ธันวาคม พ.ศ. 2532 ณ สนามกีฬาแห่งชาติ มีคำขวัญของงานว่า "การศึกษาเพื่อการเป็นนิกร" งานนี้มีสิ่งประดิษฐ์หลายอย่างมาแสดง เช่น เครื่องทอเส้น การรับสัญญาณ ดาวเทียม และมีการประกวดสิ่งประดิษฐ์ของคนรุ่นใหม่

ครั้งที่ 43 จัดเมื่อ พ.ศ. 2533 ที่บริเวณสนามกีฬาแห่งชาติ คำขวัญของงานคือ "การศึกษายุคไฮเทค"

ครั้งที่ 44 จัดเมื่อปีการศึกษา 2534 เป็นการจัดงานครั้งพิเศษ เนื่องในปีเฉลิมฉลอง 100 ปี ี ักรหวงศึกษาธิการ และมีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ คือ เริ่มจัดงานกระจายไปทุกภาคทั่วประเทศ เพื่อเป็น การกระจายโอกาสให้เยาวชนในส่วนภูมิภาค ได้มีโอกาสเข้าชมงานอย่างกว้างขวาง โดยใช้ชื่อ

งานว่า "งาน ศิลปหัตถกรรมนักเรียน ฉลอง 100 ปี กระทรวงศึกษาธิการ" โดยให้ทุกกรมใน
กระทรวงศึกษาธิการเข้าร่วมกัน จัดงาน มีการจัดงานเป็น 5 ภูมิภาค ดังนี้

1. ภาคเหนือ จัดที่จังหวัดเชียงใหม่ เขตการศึกษา 7 ระหว่างวันที่ 11-13 ธันวาคม พ.ศ.
2534
2. ภาคกลาง จัดที่กรีฑาสถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 31 มีนาคม - 2
เมษายน พ.ศ. 2535
3. ภาคตะวันออก จัดที่จังหวัดจันทบุรี เขตการศึกษา 12 ระหว่างวันที่ 10-12 มกราคม พ.ศ.
2535
4. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดที่จังหวัดนครราชสีมา เขตการศึกษา 11 ระหว่างวันที่ 28-30
พฤศจิกายน พ.ศ. 2534
5. ภาคใต้ จัดที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เขตการศึกษา 3 ระหว่างวันที่ 13-15
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535

นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2535 เป็นต้นมา ได้แบ่งการจัดงานเป็น 4 ภูมิภาค ใช้ชื่อ "งาน
ศิลปหัตถกรรม นักเรียน" เช่นเดิม

ครั้งที่ 45 จัดขึ้นเมื่อปีการศึกษา 2535 ใน 4 ภูมิภาค ดังนี้

1. ภาคเหนือ จัดที่จังหวัดนครสวรรค์ (เขตการศึกษา 7 และ 8) ระหว่างวันที่ 30
พฤศจิกายน - 2 ธันวาคม พ.ศ. 2535
2. ภาคกลางและภาคตะวันออก จัดที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (เขตการศึกษา 1,5,6 และ
12) ระหว่างวันที่ 21 - 23 ธันวาคม พ.ศ. 2535
3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดที่จังหวัดอุบลราชธานี (เขตการศึกษา 9,10 และ 11)
ระหว่างวันที่ 9 - 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2535
4. ภาคใต้ จัดที่จังหวัด (เขตการศึกษา 2,3 และ 4) ระหว่างวันที่ 1 - 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.
2536

ครั้งที่ 46 จัดขึ้นเมื่อปีการศึกษา 2536 ใน 4 ภูมิภาค เช่นเดียวกับ ครั้งที่ 45 ดังนี้

1. ภาคเหนือ จัดที่จังหวัดเชียงราย เขตการศึกษา 8 ระหว่างวันที่ 27 - 29 ธันวาคม พ.ศ. 2536

2. ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดที่จังหวัดนครปฐม เขตการศึกษา 1 ระหว่างวันที่ 16 - 18 ธันวาคม พ.ศ. 2536

3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดที่จังหวัดอุดรธานี เขตการศึกษา 9 ระหว่างวันที่ 9 - 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2536

4. ภาคใต้ จัดที่จังหวัดพัทลุง เขตการศึกษา 3 ระหว่างวันที่ 8 - 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537

ครั้งที่ 47 ประจำปีการศึกษา 2537 มีการจัดงานใน 4 ภูมิภาค ดังนี้

1. ภาคเหนือ จัดที่จังหวัดสุโขทัย เขตการศึกษา 7 ระหว่างวันที่ 9-11 มกราคม พ.ศ. 2538

2. ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดที่จังหวัดสุพรรณบุรี เขตการศึกษา 5 ระหว่างวันที่ 9-11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538

3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดที่จังหวัดสุรินทร์ เขตการศึกษา 11 ระหว่าง วันที่ 7-9 ธันวาคม พ.ศ. 2537

4. ภาคใต้ จัดที่จังหวัดภูเก็ต เขตการศึกษา 4 ระหว่างวันที่ 14-16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538

ครั้งที่ 48 จัดขึ้นในปีการศึกษา 2538 แบ่งการจัดงานออกเป็น 4 ภาค ดังนี้

1. ภาคเหนือ จัดที่สนามกีฬาากลางจังหวัดลาปาง เขตการศึกษา 8 ระหว่างวันที่ 14-16 มกราคม พ.ศ. 2539

2. ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดที่จังหวัดปราจีนบุรี เขตการศึกษา 12 ระหว่างวันที่ 1-3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2539

3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดที่จังหวัดขอนแก่น เขตการศึกษา 9 ระหว่างวันที่ 5 - 7 มกราคม พ.ศ. 2539

4. ภาคใต้ จัดที่จังหวัดยะลา เขตการศึกษา 2 ระหว่างวันที่ 11-13 มกราคม พ.ศ. 2539

ครั้งที่ 49 จัดเมื่อปีการศึกษา 2539 ได้เพิ่มการจัดงานในส่วนกลาง ที่กรุงเทพมหานคร โดยจัดงาน ศิลปหัตถกรรมนักเรียนร่วมกับงานแสดงการปฏิรูปการศึกษา ที่บริเวณหน้า กระทรวงศึกษาธิการ ระหว่างวันที่ 1-5 เมษายน พ.ศ. 2540 และจัดงานตามภาคต่างๆ ทั้ง 4 ภาค ดังนี้

1. ภาคเหนือ จัดที่สนามกีฬาากลางจังหวัดพิษณุโลกเขตการศึกษา 7 ระหว่าง วันที่ 8-10 ธันวาคม พ.ศ. 2539
2. ภาคกลางและภาคตะวันออก จัดที่จังหวัดปทุมธานี เขตการศึกษา 1 ระหว่างวันที่ 6-8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540
3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดที่จังหวัดนครพนม เขตการศึกษา 10 ระหว่างวันที่ 22-24 มกราคม พ.ศ. 2540
4. ภาคใต้ จัดที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เขตการศึกษา 3 ระหว่างวันที่ 11-13 มกราคม พ.ศ. 2540

ครั้งที่ 50 จัดเมื่อปีการศึกษา 2540 แบ่งการจัดงานออกเป็น 4 ภูมิภาค ดังนี้

1. ภาคเหนือ (เขตการศึกษา 7,8) จัดที่สนามกีฬาจังหวัดแพร่ เขตการศึกษา 8 ระหว่าง วันที่ 27 - 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540
2. ภาคกลางและภาคตะวันออก (เขตการศึกษา 1,5,6,12) จัดที่จังหวัดลพบุรี เขตการศึกษา 6 ระหว่างวันที่ 23-25 มกราคม พ.ศ. 2541
3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เขตการศึกษา 9,10,11) จัดที่จังหวัดบุรีรัมย์ เขตการศึกษา 11 ระหว่าง วันที่ 26-28 มกราคม พ.ศ. 2541
4. ภาคใต้ (เขตการศึกษา 2,3,4) จัดที่จังหวัดระนอง เขตการศึกษา 4 ระหว่างวันที่ 8-10 มกราคม พ.ศ. 2541

ครั้งที่ 51 จัดเมื่อปีการศึกษา 2541 ได้กำหนดจัดงานเป็น 4 ภูมิภาค คือ

1. ภาคเหนือ (เขตการศึกษา 7,8) จัดที่จังหวัดอุดรธานี เขตการศึกษา 7 ระหว่างวันที่ 3 - 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542
2. ภาคกลางและภาคตะวันออก (เขตการศึกษา 1,5,6,12) จัดที่จังหวัดเพชรบุรี เขตการศึกษา 5 ระหว่างวันที่ 30 มกราคม - 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542
3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เขตการศึกษา 9,10,11) จัดที่จังหวัดร้อยเอ็ด เขตการศึกษา 10 ระหว่างวันที่ 5 - 7 มีนาคม พ.ศ. 2542
4. ภาคใต้ (เขตการศึกษา 2,3,4) จัดที่จังหวัดสตูล เขตการศึกษา 2 ระหว่างวันที่ 21 - 23 มกราคม พ.ศ. 2542

ครั้งที่ 52 จัดเมื่อปีการศึกษา 2542 ได้กำหนดจัดงานเป็น 4 ภูมิภาค คือ

1. ภาคใต้ (เขตการศึกษา 2,3,4) จัดที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระหว่างวันที่ 12 - 14 มกราคม พ.ศ. 2543
2. ภาคเหนือ (เขตการศึกษา 7,8) จัดที่จังหวัดลาพูน ระหว่างวันที่ 12 - 14 มกราคม พ.ศ. 2543
3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เขตการศึกษา 9,10,11) จัดที่จังหวัดหนองคาย ระหว่างวันที่ 26 - 28 มกราคม พ.ศ. 2543
4. ภาคกลางและภาคตะวันออก (เขตการศึกษา 1,5,6,12) จัดที่จังหวัดชลบุรี ระหว่างวันที่ 28-30 มกราคม พ.ศ. 2543

ครั้งที่ 53 จัดเมื่อปีการศึกษา 2543 ได้กำหนดจัดงานเป็น 4 ภาค คือ

1. ภาคเหนือ จัดที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ระหว่างวันที่ 20-22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543
2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดที่จังหวัดชัยภูมิ ระหว่างวันที่ 4-9 มกราคม พ.ศ. 2544
3. ภาคใต้ จัดที่จังหวัดพังงา ระหว่างวันที่ 18 - 20 มกราคม พ.ศ. 2544
4. ภาคกลางและภาคตะวันออก จัดที่จังหวัดสมุทรสาคร ระหว่างวันที่ 24-26 มกราคม พ.ศ. 2544

ครั้งที่ 54 จัดขึ้นในปี พ.ศ.2544 ได้กำหนดจัดงาน 4 ภูมิภาค คือ

1. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดที่จังหวัดมหาสารคาม ระหว่างวันที่ 7-9 มกราคม พ.ศ. 2545
2. ภาคเหนือ จัดที่จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 11-13 มกราคม พ.ศ. 2545
3. ภาคใต้ จัดที่จังหวัดปัตตานี ระหว่างวันที่ 22 - 24 มกราคม พ.ศ. 2545
4. ภาคกลางและภาคตะวันออก จัดที่จังหวัดสระบุรี ระหว่างวันที่ 26-28 มกราคม พ.ศ. 2545

ครั้งที่ 55 จัดขึ้นเมื่อปีการศึกษา 2545 ได้กำหนดจัดงานเป็น 4 ภูมิภาค คือ

1. ภาคเหนือ จัดที่จังหวัดกำแพงเพชร ระหว่างวันที่ 9-11 มกราคม พ.ศ. 2546

2. ภาคใต้ จัดที่จังหวัดสงขลา ระหว่างวันที่ 12 - 14 มกราคม พ.ศ. 2546
3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดที่จังหวัดสกลนคร ระหว่างวันที่ 27-29 มกราคม พ.ศ. 2546
4. ภาคกลางและภาคตะวันออก จัดที่จังหวัดสุพรรณบุรี ระหว่างวันที่ 10-12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546

ครั้งที่ 56 จัดขึ้นเมื่อปีการศึกษา 2547 มีการจัดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนทั้ง 4 ภูมิภาค แต่หลังจากนั้น งานศิลปหัตถกรรมก็ได้หยุดชะงักไป หลังจากที่มีการปฏิรูปการศึกษาและมีการยุบรวมหลายหน่วยงานเข้าด้วยกันเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษาและกรมวิชาการ ในปี พ.ศ. 2548 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้ส่งมอบการจัดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนแก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้รับผิดชอบการจัดงาน

ครั้งที่ 57 จัดเมื่อปีการศึกษา 2550 งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ได้เริ่มฟื้นฟูอีกครั้งหนึ่ง ได้กำหนดจัดงานเป็น 4 ภูมิภาค คือ

1. ภาคใต้ ระหว่างวันที่ 11-13 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 ณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ภาคกลางและภาคตะวันออก ระหว่างวันที่ 31 กรกฎาคม - 2 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ณ จังหวัด ชลบุรี
3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างวันที่ 2-4 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ณ จังหวัดขอนแก่น
4. ภาคเหนือ ระหว่างวันที่ 8-10 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ณ จังหวัดพิษณุโลก

ครั้งที่ 58 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้สนองเจตนารมณ์ในการพัฒนา นักเรียน และ ครูผู้สอน ในขณะเดียวกัน จึงได้จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ ทักษะ และพัฒนาศักยภาพ ของนักเรียน นักศึกษา เยาวชน ตลอดจนครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีโอกาสสานความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และทักษะ การสร้าง สิ่งประดิษฐ์ จัดงานศิลปหัตถกรรม ประจาปีการศึกษา 2551 ขึ้น โดยได้กำหนดการจัดงานออกเป็น 4 ภูมิภาค ดังนี้

1. ภาคใต้ จัดระหว่างวันที่ 15-17 ธันวาคม 2551 ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จ.สงขลา ผู้รับผิดชอบหลัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2

2. ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดระหว่างวันที่ 5-8 มกราคม 2552 ณ สนามกีฬาากลางจังหวัด สุพรรณบุรี ผู้รับผิดชอบหลัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1
3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดระหว่างวันที่ 19-21 ธันวาคม 2551 ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จ.นครราชสีมา ผู้รับผิดชอบหลัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1
4. ภาคเหนือ จัดระหว่างวันที่ 7-9 ธันวาคม 2551 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จ.ลำปาง ผู้รับผิดชอบหลัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 1

ครั้งที่ 59 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ ทักษะ และพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษา เยาวชน ตลอดจนครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีโอกาสสาน ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และทักษะการสร้างสิ่งประดิษฐ์ จัดงานศิลปหัตถกรรม ประจําปีการศึกษา 2552 ขึ้น โดยได้กำหนดการจัดงานออกเป็น 4 ภูมิภาค ดังนี้

1. ภาคใต้ จัดระหว่างวันที่ 15-17 ธันวาคม 2552 ณ. หอประชุมเมืองทุ่งทาลาด นครศรีธรรมราช ผู้รับผิดชอบหลัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1
2. ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดระหว่างวันที่ 21-23 ธันวาคม 2552 ผู้รับผิดชอบหลัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 เป็นเจ้าภาพร่วมกัน
3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดระหว่างวันที่ 9-11 ธันวาคม 2552 ณ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ผู้รับผิดชอบหลัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยมีสำนักงานพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2-5 ร่วมเป็นเจ้าภาพ
4. ภาคเหนือ จัดระหว่างวันที่ 15-17 ธันวาคม 2552 ณ. สนามกีฬาจังหวัดนครสวรรค์ ผู้รับผิดชอบหลัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1

ครั้งที่ 60 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ ทักษะ และพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษา เยาวชน ตลอดจนครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีโอกาสสาน ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และทักษะการสร้างสิ่งประดิษฐ์ จัดงานศิลปหัตถกรรม ประจําปีการศึกษา 2553 ขึ้น โดยได้กำหนดการจัดงานออกเป็น 4 ภูมิภาค ดังนี้

1. ภาคใต้ จัดระหว่างวันที่ 23-25 ธันวาคม 2553 ณ สนามกีฬาเทศบาลนครเมืองตรัง จังหวัดตรัง

2. ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดระหว่างวันที่ 27-29 ธันวาคม 2553 ณ จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดระหว่างวันที่ 24-26 ธันวาคม 2553 ณ จังหวัดอุดรธานี

4. ภาคเหนือ จัดระหว่างวันที่ 15-17 ธันวาคม 2553 ณ. บริเวณโรงเรียนเทศบาล 6 นคร
เชียงราย ผู้รับผิดชอบหลัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1

ครั้งที่ 61 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้
ทักษะ และพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษา เยาวชน ตลอดจนครูและบุคลากรทางการศึกษา
ให้มีโอกาสสนทนา ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และทักษะการสร้างสิ่งประดิษฐ์ จัดงานศิลปหัตถกรรม ประ
จาปีการศึกษา 2554 ขึ้น โดยได้กำหนดการจัดงานออกเป็น 4 ภูมิภาค ดังนี้

1. ภาคใต้ จัดระหว่างวันที่ 7 - 8 ธันวาคม 2554 ณ. บริเวณสนามกีฬาากลางจังหวัดชุมพร
ผู้รับผิดชอบหลัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การ
ประถมศึกษาชุมพร เขต 2

2. ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดขึ้นระหว่างวันที่ 21-23 ธันวาคม พ.ศ.2554 ณ
บริเวณพื้นที่ ข้างสนามกีฬาองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี (สนามกลีบบัว) หรือบริเวณที่
เดียวกับสถานที่จัดงาน สัปดาห์สะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี ผู้รับผิดชอบหลักได้แก่
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดงานระหว่างวันที่ 27-29 ธันวาคม 2554 ณ
มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ผู้รับผิดชอบหลัก สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

4. ภาคเหนือ จัดระหว่างวันที่ 13-15 ธันวาคม 2554 ณ. บริเวณวิทยาลัยเทคนิคพิจิตร
โรงเรียน พิจิตรพิทยาคม ผู้รับผิดชอบหลัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างหลักเกณฑ์กติกาการแข่งขันวงโปงลางในงานศิลปหัตถกรรม ครั้งที่
68 จังหวัดบุรีรัมย์ ดังต่อไปนี้

การแข่งขันวงดนตรีพื้นบ้านอีสาน (วงโปงลาง) งานศิลปหัตถกรรม ครั้งที่68
จังหวัดบุรีรัมย์

การแข่งขันวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน วงโปงลาง

1. ระดับผู้เข้าแข่งขัน

1.1 ระดับมัธยมศึกษา (ม.1-ม.3/ม.1-ม.6)

2. ประเภทและจำนวนผู้เข้าร่วมแข่งขัน

2.1 ประเภททีมผสม วงละไม่เกิน 30

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาละ 1 วง

3. วิธีการดำเนินการ/รายละเอียดกิจกรรม/เกณฑ์การแข่งขัน

3.1 ส่งรายชื่อนักเรียนผู้เข้าร่วมการแข่งขันและรายชื่อผู้ฝึกสอนทีมละไม่เกิน 7 คน

3.2 รายละเอียดกิจกรรมมีดังนี้

3.2.1 เครื่องดนตรีประกอบด้วย

- 1) โปงลาง อย่างน้อย 1 ผืน
- 2) แคน อย่างน้อย 1 เต้า
- 3) โหวด อย่างน้อย 1 ตัว
- 4) พิณ อย่างน้อย 1 ตัว
- 5) พิณ เบส อย่างน้อย 1 ตัว
- 6) กลองหาง หรือกลองยาว 4 ใบ 1 ชุด
- 7) กลองรำมะนา 1 ใบ
- 8) นักร้อง/หมอลำ อย่างน้อย 1 คน
- 9) ไหซอง 1 ชุด
- 10) เครื่องประกอบจังหวะ ไม่จำกัดจำนวน และประเภท เช่น ฉิ่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ เกราะ หมากก๊ับแก๊บ และเครื่องประกอบจังหวะอื่นๆ

ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ เกราะ หมากก๊ับแก๊บ และเครื่องประกอบจังหวะอื่นๆ

3.3 อนุญาตให้ผู้เข้าร่วมแข่งขันสามารถใช้เครื่องดนตรี ประเภทปี่ภูไท ซออีสาน กลองพื้นบ้านอีสาน หรือเครื่องดนตรีพื้นบ้านประจำท้องถิ่นนั้นๆได้ ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เมื่อรวมกันจะต้องไม่เกินจำนวน 30 คนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 2.1

3.4 นักร้อง/หมอลำ นักดนตรี หมากก๊ับแก๊บ นางไห และนางเกราะ สามารถช่วยในการแสดงประกอบได้ ทั้งนี้เมื่อรวมกันจะต้องไม่เกิน 30 คนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 2.1

3.5 เพลงและการแสดงที่ใช้ในการแข่งขัน

3.5.1 เพลงเปิดวง

เป็นบทบรรเลงที่แสดงให้เห็นถึงทักษะความสามารถของวง ตามขอบ ของวงโปงลาง โดยมี การแสดงประกอบตามความเหมาะสม

3.5.2 การแสดงที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์

เป็นการแสดงที่นำเสนอถึงความจงรักภักดีและเทิดทูลสถาบัน พระมหากษัตริย์ที่เกี่ยวข้องกับพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ได้ทุก พระองค์ตามความเหมาะสมโดยมีการบรรเลงขับร้อง และการแสดงประกอบ

3.5.3 ลายพื้นบ้านอีสานอนุรักษ์

ลายสุดสะแนน ลายใหญ่ ลายลำเพลิน ลายภูไทสามเผ่า ลายแมงมุดอมดอก ลายนกไซบิน ข้ามทุ่ง และลายลมพัดไฟ (ให้เลือกบรรเลงอย่างน้อย 1 ลาย)

3.5.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาอีสาน สร้างสรรค์

การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาอีสานกำหนดให้มี ดนตรี ขับร้องบทเพลง และการแสดงประกอบ ให้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ฮีตคอง ประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้ ตามความเหมาะสม

3.5.5 ลายเตี้ยสามจังหวัด

การบรรเลงเตี้ยสามจังหวัด ประกอบไปด้วย 3 ทำนองหลัก คือ เตี้ยธรรมดา เตี้ยโขง และเตี้ยพม่า โดยกำหนดให้มีบทร้องและการแสดงประกอบ

3.6 เวลาที่ใช้ในการแสดงวงละ 30 นาที

ใช้เวลาในการแสดงวงละไม่เกิน 30 นาที โดยไม่รวมเวลาทดสอบเสียงดนตรีและใช้เวลาใน การตั้งวงและทดสอบเสียงไม่เกินวงละ 5 นาที หากแสดงเกินเวลาที่กำหนดคณะกรรมการจะหัก คะแนนทีละ 1 คะแนนทั้งนี้เศษของวินาทีจะคิดเป็น 1 นาที และถ้าเกิดข้อขัดข้องทางเทคนิคใน ระหว่างการทดสอบเสียงให้ถือว่าเป็นดุลพินิจของคณะกรรมการ

3.7 คณะกรรมการจะจับฉลากเพื่อเรียงลำดับการแข่งขัน

4. เกณฑ์การให้คะแนน (100 คะแนน) พิจารณาดังนี้

4.1 ความไพเราะความถูกต้องของบทเพลง และเทคนิคการบรรเลงดนตรี 30 คะแนน	
4.2 การขับร้อง	20 คะแนน
4.3 การแสดงประกอบ	20 คะแนน
4.4 รูปแบบการนำเสนอ	10 คะแนน

- 4.5 บุคลิกท่าทางการแสดงประกอบ 10 คะแนน
- 4.6 การแต่งกายที่เหมาะสมกับชุดการแสดง 10 คะแนน

5. เกณฑ์การตัดสินดังนี้

- ร้อยละ 80 - 100 ได้รับรางวัลระดับเหรียญทอง
- ร้อยละ 70 - 79 ได้รับรางวัลระดับเหรียญเงิน
- ร้อยละ 60 - 69 ได้รับรางวัลระดับเหรียญทองแดง
- ต่ำกว่าร้อยละ 60 ได้รับเกียรติบัตร เว้นแต่กรรมการจะเห็นเป็นอย่างอื่น ผล

การตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด

6. คณะกรรมการการตัดสินการแข่งขัน ไม่น้อยกว่า 3 คน

ผลของการตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด

7. การเข้าแข่งขันระดับภาค

7.1 ให้ทีมที่เป็นตัวแทนของเขตพื้นที่การศึกษาเข้าแข่งขันในระดับภาค ทุกกิจกรรม ต้องได้คะแนนระดับเหรียญทอง ลำดับที่ 1 คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป

7.2 ในกรณีแข่งขันระดับเขตพื้นที่การศึกษาที่มีทีมชนะเลิศลำดับสูงสุดได้คะแนนเท่ากัน ให้ประธานกรรมการตัดสินเป็นผู้ชี้ขาด

7.3 การแข่งขันเป็นกิจกรรมเฉพาะของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น การแข่งขันจะสิ้นสุดที่ระดับภาค

การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลางชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย

การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านวงโปงลางชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ซึ่งด้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เป็นการประกวดที่ได้ จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี จัดโดย กระทรวงการท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ โดยเริ่มจัดการแข่งขันครั้งแรกในปี 2549 สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเสริมภูมิปัญญานันทนาการ ด้านดนตรีโปงลางให้แพร่หลายรวมทั้งให้เด็กและเยาวชนได้แสดงทักษะฝีมือทางการแสดงดนตรี และรู้ใช้เวลาว่างในการเข้ากิจกรรมจนเป็นวิถีชีวิต โดยคณะกรรมการผู้จัดงานจะประกาศหลักเกณฑ์กติกาให้ทราบล่วงหน้าในช่องทางต่างๆ และรับสมัครวงที่เข้าแข่งขันโดยการคัดเลือกวงที่ดีที่สุด ซึ่งกำหนดกติกาในการแสดงไม่เกิน 30 นาที ซึ่งคณะกรรมการจะทำการคัดเลือกวงที่เข้ารอบ 5-7 วงเพื่อเข้าทำการประกวดในรอบชิงชนะเลิศในประมาณช่วงเดือนสิงหาคมของทุกปี ซึ่งผู้วิจัยขอยกตัวอย่าง ประกาศ

กรมพลศึกษา เรื่อง การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านวงโปงลาง ซึ่งด้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ดังต่อไปนี้

ประกาศกรมพลศึกษา

เรื่อง การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านวงโปงลาง ซึ่งด้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ

เพื่อเป็นการส่งเสริมภูมิปัญญานันทนาการด้านดนตรีโปงลางให้แพร่หลาย รวมทั้ง ให้เด็กและเยาวชนได้แสดงทักษะฝีมือทางด้านการเล่นดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านโปงลาง และให้รู้จักเวลาว่างในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการจนเป็นวิถีชีวิต

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และแก้ไขเพิ่มเติม กรมพลศึกษา จึงประกาศหลักเกณฑ์ประกวดวงโปงลางซึ่งด้วยพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถดังนี้

1. ประเภทการประกวดแบ่งเป็น 2 ประเภท

- (1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี
- (2) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี

2. คุณสมบัติของผู้ประกวดมีดังนี้

- (1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี สมาชิกในวงดนตรีต้องมีอายุไม่เกิน 15 ปี (โดยนับปี พ.ศ. เกิดของผู้สมัคร)
- (2) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี สมาชิกในวงดนตรีต้องมีอายุไม่เกิน 25 ปี (โดยนับปี พ.ศ. เกิดของผู้สมัคร)

3. หลักฐานการสมัคร

วงดนตรีโปงลางที่สมัครเข้าร่วมการประกวดเข้าร่วมการประกวดต้องยื่นใบสมัครตามแบบฟอร์มที่กำหนด พร้อมเอกสารดังนี้

- (1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี
  - 1.1 หนังสือรับรองผู้เข้าประกวดทุกคนจากสถานศึกษา กรณีไม่ได้สังกัดสถานศึกษาให้ใช้หนังสือรับรองจากผู้ควบคุมวง
  - 1.2 บัญชีรายชื่อผู้เข้าประกวด
  - 1.3 รูปถ่ายหน้าตรง ไม่สวมหมวก ไม่สวมแว่นตาดำ ขนาด 1 นิ้ว (ถ่ายไม่เกิน 3 เดือน) ของสมาชิกในวงทุกคน คนละ 2 รูป
  - 1.4 สำเนาทะเบียนบ้านของผู้เข้าประกวดทุกคน พร้อมสำเนาถูกต้อง

1.5 แผ่น DVD บันทึกภาพและเสียงการแสดงสดตามที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ โดยมีภาพและเสียงคมชัด และต้องเป็นการแสดงที่บันทึกภาพและเสียงขึ้นมาใหม่เท่านั้น จำนวน 2 แผ่น

1.6 เอกสารประกอบที่แสดงถึงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสาน และเอกสารเนื้อร้อง เทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จำนวน 6 ชุด

1.7 ใบมอบอำนาจ (ถ้ามี) สำหรับเงินทุนส่งเสริมค่าพาหนะ และทุนส่งเสริมเงินรางวัล

(2) ประเภทอายุไม่เกิน 25 ปี

2.1 บัญชีรายชื่อผู้เข้าประกวด

2.2 รูปถ่ายหน้าตรง ไม่สวมหมวก ไม่สวมแว่นตาดำ ขนาด 1 นิ้ว (ถ่ายไม่เกิน 3 เดือน) ของสมาชิกในวงทุกคน

2.3 สำเนาทะเบียนบ้านของผู้เข้าประกวดทุกคน พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง

2.4 แผ่น DVD บันทึกภาพและเสียงการแสดงสดตามที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ โดยมีภาพและเสียงคมชัด และต้องเป็นการแสดงที่บันทึกภาพและเสียงใหม่เท่านั้น จำนวน 2 แผ่น

2.5 เอกสารประกอบที่แสดงถึงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสาน และเอกสารเนื้อร้อง เทิดพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จำนวน 6 ชุด

2.6 ใบมอบอำนาจ (ถ้ามี) สำหรับเงินทุนส่งเสริมค่าพาหนะ และทุนส่งเสริมเงินรางวัล

ทั้งนี้วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่เข้าประกวดต้องจัดทำใบสมัครและเอกสารประกอบการสมัคร จำนวน 2 ชุดพร้อมประทับตราโรงเรียนและลงลายมือชื่อผู้อำนวยการโรงเรียนกำกับแล้วแต่กรณีโดยให้ยื่นสมัครเข้าประกวดตามข้อ 11 แห่งประกาศนี้ จำนวน 1 ชุดนำมาแสดงต่อเจ้าหน้าที่เพื่อรายงานตัวในวันประกวดรอบชิงชนะเลิศ จำนวน 1 ชุด

4.กติกาการประกวดมีดังนี้

(1) วงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง 1 วง ต้องประกอบด้วยเครื่องดนตรี นักดนตรี นักร้อง นางเกราะ นางไห และผู้ประกอบ

(2) เครื่องดนตรี ประกอบด้วย

2.1 พิณสำหรับเดินเดินทำนอง

2.2 พิณเบส สำหรับเล่นเสียงทุ้มและเสียงเบส

2.3 แคน

2.4 โหวด

2.5 โปงลาง

- 2.6 กลองหางหรือกลองยาวจำนวน 4 ใบ
- 2.7 กลองตุ้มหรือกลองหน้าเดียว 1 ใบ
- 2.8 ปี่ภูไท สำหรับอายุไม่เกิน 15 ปี
- 2.9 ซออีสาน สำหรับรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี
- 2.10 เครื่องประกอบจังหวะไม่จำกัดจำนวนและประเภท เช่น ฉิ่ง ฉาบ หมาก
ก๊ับแก๊บ และเครื่องประกอบจังหวะอื่น ๆ
- (3) นักดนตรี นักร้อง นางโห นางเกราะ นักแสดงประกอบรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 35 คน
- (4) เครื่องดนตรีที่ใช้ในการประกวดทุกชนิด ห้ามใช้เครื่องแต่งเสียง
- (5) อนุญาตให้ผู้เข้าร่วมประกวดทั้งสองประเภท สามารถใช้เครื่องดนตรีประเภทปี่ภู
ไท ซออีสาน กลองพื้นบ้าน เพื่อใช้ในการประกอบการบรรเลงเพลงหรือประกอบการแสดงได้ แต่เมื่อ
รวมกันจะต้องไม่เกินจำนวนคนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 4 (3) แห่งการประกวดนี้
- (6) เพลงและการแสดงที่ใช้ในการประกวด
- 6.1 เพลงเปิดวง
- 6.2 ลายสำหรับใช้บรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีลาย กำหนดดังต่อไปนี้
- (1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปีมีดังนี้
- (1.1) โหวด ลายสังข์สินไชย
- (1.2) พิณ ลายแมงกู่ตอมดอกไม้
- (1.3) แคน ลายลมพัดพร้าว
- (1.4) โปงกลาง ลายสีทันดร
- (1.5) ปี่ภูไท ลายภูไท
- (2) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี กำหนดให้มีการบรรเลงเดี่ยวเครื่อง
ดนตรี ประเภท ดีด สี ดี เป่า คือ
- (2.1) โปงกลาง
- (2.2) พิณ
- (2.3) แคน
- (2.4) โหวด
- (2.5) ซออีสาน

ผู้บรรเลงสามารถเลือกเล่นได้อย่างอิสระ เพื่อแสดงถึงสุดยอดในการบรรเลงของ
เครื่องดนตรีแต่ละชิ้น โดยพิจารณาการให้คะแนนจากสิ่งเหล่านี้ อาทิเช่น ความโดดเด่นของลาย
เนื้อหาของลายฝีมือ หรือความสามารถของผู้บรรเลง เทคนิคและรูปแบบในการนำเสนอ เป็นต้น หาก

มีการแสดงประกอบก็จะพิจารณาให้คะแนนด้วย ทั้งนี้ ขณะบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรี สามารถผสมผสานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอื่นได้ตามความเหมาะสม

(7) การแสดงประกอบการบรรเลงวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่แสดงถึงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสานจำนวน 1 ชุด

(8) การแสดงดนตรี และการขับร้องหมอลำในทำนองประเภทต่าง ๆ ตามความสามารถและความถนัด ที่มีเนื้อร้องเทิดพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ โดยให้ใช้ทำนองสำหรับการขับร้องอย่างหนึ่งอย่างใดดังนี้

8.1 ประเภทหมอลำ ลำทางสั้นลำทางยาว ลำเต้ย ลำเดิน ลำเพลิน ลำแพน ลำพวน ลำภูไท ลำดังหวาย ลำสี่ทันตร ลำคอนสวรรค์ ลำสาละวัน

8.2 ประเภทขับหรือสวด เช่น แห่ลำนำ สรรภัญญะ

8.3 ประเภทเพลงของแต่ละท้องถิ่นคือ กล่อมลูก กรั่มตรึม อาโย เจริญตรุด เพลงโคราช

(9) การแสดงวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ที่มีเนื้อร้องเทิดพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่แสดงถึงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสานให้จัดทำเป็นเอกสารดังนี้

9.1 อธิบายที่มาหรือแรงบันดาลใจในการคิดประดิษฐ์การแสดง อาทิเช่น เพลงร้องเนื้อร้อง ทำนองลายบรรเลง ท่าพ็อน การแปรแถว การแต่งกายเป็นต้น

9.2 ชื่อเจ้าของผลงาน ผู้ฝึกซ้อม และผู้กำกับการแสดง

5. ระยะเวลาในการแสดง

การแสดงประกวดดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ให้ใช้เวลาในการประกวดวงละไม่เกิน 40 นาที โดยรวมเวลาในการตั้งเครื่องดนตรีด้วย เริ่มจับเวลาเมื่อสิ้นสุดคำกล่าวเชิญของพิธีกร

หากเกินกำหนดเวลาดังกล่าว จะหักคะแนนนาทีละ 1 คะแนน ทั้งนี้ เศษของวินาทีให้คิดเป็น 1 นาที

6. คณะกรรมการ

ในการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ให้มีคณะกรรมการ 3 คณะดังนี้

(1) คณะกรรมการอำนวยการประกวด

(2) คณะกรรมการจัดการประกวด

(3) คณะกรรมการตัดสินการประกวด โดยแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ

คณะกรรมการทั้ง 3 คณะนี้ ได้รับแต่งตั้งโดยอธิบดีกรมพลศึกษาและให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจนกว่าการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางในปีนั้นจะเสร็จสิ้น

7. เกณฑ์การตัดสิน

คณะกรรมการตัดสินพิจารณาตัดสินจากองค์ประกอบต่างๆ ต่อไปนี้

(1) ความไพเราะ ความถูกต้องแนวการบรรเลง ความกลมกลืน และความต่อเนื่องในการบรรเลงรวม 50 คะแนน

(2) การร้องตามจังหวะเสียงดนตรี กลวิธีการขับร้อง ร้องถูกต้องตามอักขรวิธี ลีลาการขับร้องรวม 20 คะแนน

(3) ลีลาท่าลำ กระบวนท่ารำ จังหวะ ความพร้อมเพรียง ความสวยงามของเครื่องแต่งกาย และความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงประกอบเพลง รวม 30 คะแนน

ทั้งนี้ การตัดสินของคณะกรรมการตัดสิน ให้ถือเป็นที่สุด

8. รางวัลการประกวด

รางวัลในการประกวดทั้ง 2 ประเภท มีดังนี้

(1) รางวัลชนะเลิศ ได้รับถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และทุนส่งเสริมจำนวน 120,000 บาท

(2) รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ได้รับถ้วยเกียรติยศและทุนส่งเสริม จำนวน 100,000 บาท

(3) รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 ได้รับถ้วยเกียรติยศและทุนส่งเสริม จำนวน 800,000 บาท

(4) รางวัลชมเชยจำนวน 4 รางวัล ได้รับถ้วยเกียรติยศและทุนส่งเสริม รางวัลละ 40,000 บาท

(5) รางวัลยอดเยี่ยมได้รับถ้วยเกียรติยศ มีดังนี้

5.1 บรรเลงโปงลางยอดเยี่ยม

5.2 บรรเลงแคนยอดเยี่ยม

5.3 บรรเลงพิณยอดเยี่ยม

5.4 บรรเลงโหวดยอดเยี่ยม

5.5 บรรเลงกลองยอดเยี่ยม

5.6 กั๊บกั๊บกยอดเยี่ยม

5.7 นางไทยยอดเยี่ยม

5.8 ขับร้องหมอลำยอดเยี่ยม

5.9 การแสดงวิถีชีวิตถิ่นอีสานยอดเยี่ยม

5.10 การแสดงชุดเทิดพระเกียรติฯ ยอดเยี่ยม

5.11 บรรเลงปี่ภูไทยยอดเยี่ยม เฉพาะประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี

5.12 บรรเลงซออีสานยอดเยี่ยม เฉพาะประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี

(6) วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่ได้เข้าสู่รอบชิงชนะเลิศ ผู้เข้าประกวดจะได้รับเกียรติบัตร

9. การควบคุม

(1) เมื่อยื่นใบสมัครเข้าร่วมประกวดพร้อมหลักฐานต่อกรมพลศึกษาแล้ว จะแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงรายละเอียดการสมัครไม่ได้ ยกเว้นกรณีที่ผู้เข้าร่วมประกวดเกิดการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บจนร่างกายไม่อยู่ในสภาพพร้อมที่จะเข้าร่วมประกวด โดยมีความเห็นของแพทย์รับรองเป็นลายลักษณ์อักษร

การเปลี่ยนแปลงตามวรรคแรกจะสมบูรณ์ เมื่อกรมพลศึกษาพิจารณาอนุญาตเท่านั้นและกรมพลศึกษาขอสงวนสิทธิ์ ในการคืนเอกสารประกอบการสมัครเข้าร่วมประกวด

(2) วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่เข้าประกวดต้องรับผิดชอบต่อลิขสิทธิ์เพลงที่นำมาใช้ประกวด

(3) การประกวดดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ผู้เข้าประกวดต้องแต่งกายชุดพื้นบ้านและเครื่องประดับท้องถิ่นอีสาน

(4) การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง คณะกรรมการจัดการประกวดได้จัดเตรียมเครื่องเสียง ตู้แอมป์ และไมโครโฟน จำนวน 12 ตัว

กรณีการจัดวางเครื่องดนตรี วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่เข้าประกวดต้องจัดวางเครื่องดนตรีตามจุดที่กำหนด

(5) วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่รอบชิงชนะเลิศ จะได้รับการสนับสนุนค่าพาหนะในการเดินทาง วงละ 10,000 บาท

(6) หากวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่เข้าร่วมประกวดกระทำการใดอันขัดหรือฝ่าฝืนข้อกำหนดในประกาศนี้ อันเป็นเหตุให้ผู้เข้าร่วมประกวดอื่นเกิดสิทธิในการประท้วง ให้ยื่นคำประท้วงเป็นลายลักษณ์อักษรที่ลงลายมือชื่อผู้อำนวยการวง ยื่นต่อคณะกรรมการจัดการประกวดภายใน 30 นาที หลังจากการประกวดเสร็จสิ้นของวงสุดท้ายของการประกวดในแต่ละประเภท

กรณีมีการตรวจพบภายหลังการประกวดเสร็จสิ้นแล้ว ให้ถือว่าการตัดสินเป็นโมฆะเฉพาะวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่กระทำการฝ่าฝืนเท่านั้น และให้ส่งรางวัลพร้อมเงินทุนส่งเสริมที่ได้รับเป็นเงินรางวัลคืนกรมพลศึกษา

(7) กรมพลศึกษาขอสงวนสิทธิ์ ในการเลื่อนการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง หากมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่น เพื่อประโยชน์ของทางราชการ โดยผู้เข้าร่วมประกวด ไม่มีสิทธิ์เรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ ทั้งนั้น

หากการเลื่อนการจัดประกวดเป็นเหตุให้สมาชิกวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่เข้าร่วมประกวดขาดคุณสมบัติ ให้ถือเอาคุณสมบัติในการสมัครครั้งแรกเป็นเกณฑ์โดยอนุโลม

10 กำหนดการประกวด

การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง มีดังนี้

(1) รอบคัดเลือกคณะกรรมการตัดสินการประกวดจะพิจารณาคัดเลือกวงดนตรี
 พื้นบ้านโปงลางเพื่อเข้าประกวดรอบชิงชนะเลิศ ประเภทละ 7 วง โดยพิจารณาคัดเลือกจากแผ่น
 DVD ในวันที่ 2-3
 กรกฎาคม 2559

(2) รอบชิงชนะเลิศ จัดประกวด ณ ลานอเนกประสงค์ อาคารกีฬานิมิบุตร สนาม
 กีฬาแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ดังนี้

2.1 ในวันที่ 6 สิงหาคม 2559 จัดประกวดประเภทอายุไม่เกิน 15 ปี

2.2 ในวันที่ 7 สิงหาคม 2559 จัดประกวดประเภทอายุไม่เกิน 25 ปี

11. การรับสมัคร

รับสมัครวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปจนถึงวันที่ 24 มิถุนายน 2559

(1) สามารถดาวโหลดใบสมัคร ได้ที่ www.dpe.go.th

(2) ยื่นใบสมัคร พร้อมเอกสารตามที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ ได้ 2วิธีดังนี้

2.1 ยื่นด้วยตนเอง ณ สำนักงานนันทนาการ กรมพลศึกษา สนามกีฬา
 แห่งชาติ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร โทร ศัพท์ 02214 1509 ในวันราชการ ระหว่างเวลา 09.00-
 16.30 น.

2.2 ส่งทางไปรษณีย์ โดยจะถือวันที่ประทับตราไปรษณีย์เป็นสำคัญ ส่งมาที่
 กรมพลศึกษาสำนักงานนันทนาการ เลขที่ 154 ถนนพระราม 1 แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน
 กรุงเทพมหานคร 10330 โดยวงเล็บ “สมัครประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง”

(3) เมื่อพ้นกำหนดเวลารับสมัคร หากหลักฐานการสมัครของวงดนตรีพื้นบ้าน
 โปงลางวงใดไม่ครบถ้วน ถือว่าเป็นการแสดงเจตนาสละสิทธิ์การเข้าประกวด

อนึ่ง วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่ได้รับรางวัลชนะเลิศและรองชนะเลิศอันดับหนึ่ง
 จะต้องให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมกรณีที่กรมพลศึกษาร้องขอ

ประกาศ ณ วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2559

3.องค์ความรู้เกี่ยวกับการประกวดดนตรีไทย

การศึกษาและพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการตัดสินการประกวดการบรรเลงวงดนตรีไทย มี
 ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและองค์ประกอบของเกณฑ์การตัดสินการประกวดดนตรีไทย

1.1 ด้านประวัติความเป็นมาพบว่า จากการพัฒนาประเทศสยามเข้าสู่ยุคสยามใหม่ที่
 ต้องการปรับปรุงประเทศให้มีความเจริญทัดเทียมประเทศตะวันตกที่มีความพยายามล่าอาณานิคมใน

ภูมิภาคตะวันออก ดนตรีไทยได้ถูกพัฒนาให้เป็นศิลปวัฒนธรรมด้านความบันเทิงของชาติ ชนชั้นนำนิยมมีวงปี่พาทย์เพื่อการประชันความสามารถของนักปี่พาทย์จนเกิดการพัฒนาระบบแผนการดนตรีไทยมาอย่างต่อเนื่อง

การประชันวงครั้งแรกที่ปรากฏหลักฐานมีการพิมพ์สูจิบัตร คือการประชันวงหน้าพระที่นั่งที่วังบางขุนพรหมเมื่อ พ.ศ. 2466 หลังจากนั้น มีการประชันวงหน้าพระที่นั่งที่วังลาดาวลัย พ.ศ. 2473 และการประชันวงหน้าพระที่นั่งที่มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา พ.ศ. 2528 รวมสามครั้ง การประชันวงในยุคหลังที่จัดในนามของกรมศิลปากรมีปรากฏหลักฐานที่สืบค้นได้ 3 ครั้งโดยนายเสรี หวังในธรรม ศิลปินแห่งชาติ จัดการประชันวงในรายการดนตรีไทยพรรณนาครั้งที่ 10 ครั้งที่ 11 และครั้งที่ 12 ณ โรงละครแห่งชาติ ซึ่งในการประชันแต่ละครั้ง ปรากฏข้อมูลด้านการบรรเลง การขับร้อง รายชื่อนักดนตรีที่ประชันตลอดจนรูปแบบวิธีการบรรเลงและการเลือกเพลงในการประชันวง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของกติกาและเกณฑ์ในการบรรเลงการประชัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างวงบรรเลง ผู้บรรเลง ผู้ชมและผู้ตัดสิน

ต่อมาการประชันได้ถูกพัฒนามาเป็นการประกวด ที่มีการจัดการอย่างเป็นระเบียบ มีการสร้างเกณฑ์ กติกา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงานกรรมการตัดสิน โดยใช้เอกสารและอุปกรณ์อื่นๆ ประกอบเป็นหลักฐานชัดเจน รวมทั้งจัดวงเพิ่มจาก 2 วง เป็นกึ่งวงก็ได้ กำหนดเป็นรอบๆ คล้ายกับการแข่งขันกีฬา เช่น รอบคัดเลือก รอบรองชนะเลิศ และรอบชิงชนะเลิศ เป็นต้น โดยนำเอาผลการประกวดที่ผ่านการตัดสินมาเรียงลำดับเพื่อหาวงดนตรีที่จะได้รับรางวัลชนะเลิศ รองชนะเลิศ 1-2-3 และรางวัลชมเชยต่อไป ทั้งนี้กติกาต้องชัดเจน มีกฎระเบียบข้อกำหนดหรือข้อจำกัดไว้อย่างละเอียด และขึ้นบรรเลงที่ละวง มิใช่ตั้งวงบรรเลงพร้อมกันทั้งหมดเหมือนอย่างการประชันที่จะมีการอภิปรายระบุมั่วค่อนข้างกว้าง

1.2 ด้านองค์ประกอบของเกณฑ์การตัดสินการประกวดดนตรีไทย ผลการศึกษาพบว่า เกณฑ์การตัดสินการประกวดการบรรเลงวงดนตรีไทยของหน่วยงานต่างๆ มีรายละเอียดด้านองค์ประกอบของเกณฑ์ในการตัดสินที่ใกล้เคียงและแตกต่างกันบ้าง ส่วนหนึ่งอาจมีสาเหตุมาจากบริบทต่างๆ ที่ใช้ในการประกวดแต่ละครั้ง เช่น ประเภทของวงดนตรีที่ใช้ในการประกวด แต่ละหน่วยงานไม่เหมือนกัน ระดับการศึกษาของผู้เข้าร่วมประกวด (ประถม มัธยมต้น มัธยมปลาย อุดมศึกษาและประชาชนทั่วไป) เป็นต้น แต่เมื่อทำการศึกษาวิเคราะห์แล้ว พบว่า องค์ประกอบของเกณฑ์การตัดสินดนตรีไทย นั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญ สามารถแบ่งออกอย่างกว้างได้เป็น 2 ด้าน คือด้าน “ศาสตร์” และ “ศิลป์” เพื่อนำไปเป็นข้อพิจารณาในการตัดสินการประกวดดนตรีไทย โดยด้าน “ศาสตร์” นั้น

ประกอบด้วย 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านทักษะ หลักและวิธีการบรรเลง เครื่องดนตรี 3) ด้านทำนอง เพลง 4)ด้านจังหวะและแนวเพลง

ส่วนการประเมินทางด้าน “ศิลป์” นั้นเป็นเรื่องที่ผู้ตัดสินต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นเรื่องที่มีความละเอียดซับซ้อน จากเหตุผลที่ว่าดนตรีไทยเป็นเป็นทั้ง”ศาสตร์” และ “ศิลป์” อยู่ในตัวเอง มีลักษณะการอิสระในการแปรทำนอง การปรับวงและความหลากหลายของบทเพลง แม้กระทั่งเพลงเดียวกันนั้นยังมีอีกหลายทาง ดังนั้นการประเมินทางด้านศิลป์นั้น ผู้ตัดสินจึงจำเป็นต้องศึกษาองค์ความรู้ด้านดนตรีไทยอย่างลึกซึ้ง

2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการพัฒนามาตรฐานการตัดสินการประกวดการบรรเลงวงดนตรีไทย

2.1 ในการศึกษาสภาพปัจจุบันของการประกวดการบรรเลงวงดนตรีไทยนั้นพบว่าในปัจจุบันมีการจัดให้มีการประกวดการบรรเลงวงดนตรีไทยทั่วประเทศมากกว่า 20 รายการ โดยมีหน่วยงานซึ่งสามารถแบ่งเป็นรายการแข่งขันการประกวดดนตรีไทยที่จัดมาอย่างต่อเนื่องและรายการแข่งขันการประกวดเนื่องในวาระโอกาสต่างๆ เช่น การแข่งขันดนตรีไทยของส่วนจังหวัด/ท้องถิ่น ซึ่งล้วนเป็นกิจกรรมที่ได้รับความสนใจจากเยาวชน นักเรียน นักศึกษาตลอดจนบุคคลทั่วไป อันเป็นช่องทางอันสำคัญในการพัฒนาทักษะด้านดนตรีไทย การเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เล่นดนตรีและผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะทำให้ผู้เล่นดนตรีไทยได้พัฒนาฝีมือและเล่นได้ถูกต้องตามแบบแผน อันจะนำไปสู่ความเป็นมาตรฐานในวงการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยสืบไปต่อไป ซึ่งความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมการประกวดการบรรเลงวงดนตรีไทยเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรมได้เป็นอย่างดี

แต่ถึงแม้ว่าความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมการประกวดการบรรเลงวงดนตรีไทยนั้นจะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรมได้อย่างหนึ่งก็ตาม แต่ยังพบว่าภายหลังการประกวดนั้นมีการเสนอความคิดเห็นต่างๆจากผู้เข้าร่วมการประกวดหรือผู้เข้าชมการประกวดซึ่งมีลักษณะไปในทางตรงกันข้ามกับผลการตัดสินของคณะกรรมการ

2.2 จากการศึกษาด้านปัญหาของการตัดสินการประกวดการบรรเลงวงดนตรีไทยพบว่า แม้การประกวดจะมีการกำหนดกฎเกณฑ์ชัดเจน เพื่อให้ผู้เข้าประกวดมีแนวทางในการบรรเลงวงดนตรี การปรับวงดนตรีและเพื่อให้คณะกรรมการมีแนวทางในการให้คะแนนเพื่อตัดสินแพ้ชนะในการประกวดแล้วก็ตาม จากการสำรวจข้อมูลจากเอกสาร เว็บไซต์ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า หลังจากที่มีการประกวดเสร็จสิ้นในแต่ละครั้ง จะมีการแสดงความคิดเห็นต่อผลการตัดสินของ

คณะกรรมการจากผู้เข้าชมการประกวด ข้อโต้แย้งผลการตัดสินของคณะกรรมการจากผู้เข้าประกวด บางโครงการมีการอุทธรณ์ให้เปิดเผยและชี้แจงผลคะแนนผ่านกระบวนการยุติธรรมอีกด้วย

2.3 แนวทางในการพัฒนามาตรฐานเกณฑ์การตัดสินการประกวดการบรรเลงวงดนตรีไทยนั้น ณวัฒน์ หลาวทอง ได้ศึกษาตามกระบวนการสร้างมาตรฐาน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีอยู่จากเอกสาร กำหนดกรอบแนวความคิดที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม กำหนดองค์ประกอบและรายละเอียดมาตรฐาน จัดทำประชุมเชิงปฏิบัติการ แล้วนำข้อมูลที่ได้ตามมติของที่ประชุมมาปรับปรุงแก้ไขโดยได้ประเด็น มาตรฐานของเกณฑ์การตัดสินการประกวดการบรรเลงวงดนตรีไทย ดังนี้ คือ

2.3.1 ด้าน “ศาสตร์” ประเมิน 4 ด้านคือ 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านทักษะหลักและวิธีการ การบรรเลงเครื่องดนตรี 3) ด้านทำนองเพลง และ 4) ด้านจังหวะและแนวเพลง

1) ด้านบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพที่ดีมีความสำคัญต่อการแสดงออกทางดนตรีประการหนึ่งทำให้ผู้ดูรู้สึกสบายตาเป็นธรรมชาติส่งผลต่อการรับรู้ทางด้านสุนทรียะแก่ผู้ดูและผู้ฟัง ประกอบด้วย 1) ด้านกายภาพ หมายถึง ลักษณะที่ผู้อื่นสามารถมองเห็นได้ เช่น รูปร่าง หน้าตา ท่าทางการแต่งกาย การเดิน การนั่ง ลักษณะการบรรเลงของเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ การสำรวจมารยาทและปฏิบัติให้เกิดความเรียบร้อยนี้เป็นการแสดงความเคารพต่อครูบาอาจารย์อย่างหนึ่งให้เกียรติแก่ผู้ฟังอย่างหนึ่ง ตลอดจนให้เกียรติแก่นักดนตรีด้วยกันเองด้วย 2) ด้านวาจา ได้แก่การพูด 3) ด้านสติปัญญา ซึ่งเป็นลักษณะภายใน ได้แก่ ไหวพริบ ความสามารถทางการคิดการแก้ปัญหาในขณะที่บรรเลง รู้จักคิดและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี 4) ด้านอารมณ์ จะต้องไม่วู่วาม ฉุนเฉียว โกรธง่าย สามารถควบคุมตัวเองได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ แสดงออกมาทางสีหน้าที่ผู้ชมและผู้ฟังรู้สึกสบายใจ

2) ด้านทักษะและหลักวิธีการ การบรรเลงเครื่องดนตรี

การประเมินด้านทักษะ หลักและวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยนั้นใช้วิธีอิงเกณฑ์ การประเมินมาตรฐานวิชาชีพดนตรีไทยของทบวงมหาวิทยาลัยซึ่งร่วมกับกรมศิลปากรจัดทำขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2544 เพื่อให้เกิดความเป็นมาตรฐานเดียวกันในด้านการประเมินหลักและทักษะการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยแต่ละประเภท ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพดังกล่าว มีความเชื่อมโยงกับการประเมินด้านบุคลิกภาพในการบรรเลงเครื่องดนตรีอยู่ด้วย ในการปฏิบัติทักษะในการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยบางชนิดหรือศัพท์ที่ใช้เรียกเทคนิคการบรรเลงบางอย่าง อาจมีความแตกต่างกันออกไปบ้าง ซึ่งถือว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรงอะไร หรืออาจจะเรียกว่าไม่ผิดเลย เนื่องจากครูแต่ละคนอาจจะได้รับการ

ถ่ายทอดมาอย่างนั้น แต่ก็ไม่ควรคิดแบบอย่างที่ดีว่าเป็นมาตรฐานมากจน ทำให้การบรรเลงผิดเพี้ยน วัตถุประสงค์

3) ด้านทำนองเพลง

ทำนองเพลงในการบรรเลงประภวดนตรีไทยนั้น พิจารณาทำนองใน 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ 1) ทำนองหลัก ต้องมีความถูกต้องในด้านความสั้น – ยาวของบทเพลงมีความถูกต้อง ในด้านทางเพลง เพื่อเป็นแนวทางให้เครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ ใช้สำหรับการแปรทางของตน 2) ทำนองเครื่องหรืออาจเรียกว่า ทำนองแปร หรือทำนองบรรเลงเป็นทำนองที่เครื่องดนตรีชิ้นอื่นๆที่แปรมาจากทำนองซ้องวงใหญ่ ให้เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง และสอดคล้องกับเครื่องดนตรีชิ้นอื่นๆที่บรรเลงร่วมอยู่ในวงด้วย 3) ทำนองร้องมีความชัดเจนด้านคำร้องการเอื้อน วิธีการหายใจ ทำนองและสำเนียงเพลงไม่เพี้ยน สอดคล้องกับทำนองหลัก

4). ด้านจังหวะและแนวเพลง

ด้านจังหวะพิจารณา 2 ด้านคือ 1) จังหวะฉิ่ง บรรเลงถูกต้องตามอัตราความช้า-เร็ว และประเภทของบทเพลง มีการควบคุมระดับเสียงไม่ดังหรือเบาจนเกินไป 2) จังหวะหน้าทับ เป็นวิชาการด้านดนตรีไทยอีกด้านหนึ่งที่มีความสำคัญต้องมีการศึกษาอย่างลึกซึ้งในการประภวดนตรีไทยนั้น หน้าทับมีความสัมพันธ์กับความไพเราะของบทเพลงต้องบรรเลงให้เหมาะสมกับแนวการบรรเลงและประเภทของเพลง ปัญหาอย่างหนึ่งในการบรรเลงหน้าทับที่ทำให้เกิดความผิดพลาดในการประภวการบรรเลงวงดนตรีไทยนั้นมาจากการเลือกใช้หน้าทับไม่ถูกต้องกับประเภทของบทเพลง

2.3.2 ด้าน “ศิลป์” ให้น้องค์ประกอบด้านศาสตร์ทั้งหมดที่พบในการบรรเลงมาพิจารณาในแง่ของความงามแห่งศิลปะการบรรเลงบทเพลงและประเภทของวงดนตรีไทย โดยให้ ผู้ตัดสินพิจารณาตามความถูกต้อง ความเหมาะสมอย่างเป็นกลางที่สุด โดยมีหลักฐานบันทึกการให้คะแนนที่สามารถนำมาประกอบการพิจารณาตัดสินได้

3. เพื่อพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการตัดสินการประภวบรรเลงวงดนตรีไทย

มาตรฐานเกณฑ์การตัดสินการประภวการบรรเลงวงดนตรีไทยที่ได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เกณฑ์การตัดสินการประภวการบรรเลงดนตรีไทยของหน่วยงานต่างๆแล้วนำมาจัดทำเป็นร่างเกณฑ์มาตรฐานการตัดสินการประภวการบรรเลงวงดนตรีไทย แล้วผ่านการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยแล้ว ได้มาตรฐานที่เป็นองค์ประกอบของเกณฑ์การตัดสินการประภวการบรรเลงวงดนตรีไทยทั้งหมด 2 ด้านคือด้าน “ศาสตร์” และ “ศิลป์”

3.1 ด้านศาสตร์ ประกอบด้วยองค์ประกอบด้าน บุคลิกภาพ ทักษะและหลักวิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย ทำนอง และ จังหวะและแนวเพลง

3.2 ด้านศิลป์ เป็นการมองภาพรวมของการบรรเลงรวมวงดนตรีไทยที่มีความไพเราะ กลมกลืน เหมาะสมกับบทเพลงและวงดนตรีที่บรรเลง

4.องค์ความรู้เกี่ยวกับการประกวดดนตรีสากล

กฤษณ์ ภูริเทเวศร์, (2550) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเตรียมวงโยธวาทิตในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งด้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ครั้งที่ 26 ประจำปี 2550 ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 77.80 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 22.20 ตำแหน่งหน้าที่ภายในวง ส่วนใหญ่เป็นนักดนตรี คิดเป็นร้อยละ 79.60 เป็นผู้ฝึกสอนร้อยละ 16.70 ผู้อำนวยการวงและผู้ควบคุมวง คิดเป็นร้อยละ 3.70 ด้านประสบการณ์ในการเข้าร่วมแข่งขัน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การเข้าร่วมการประกวดระหว่าง 3-4 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.50 รองลงมามีประสบการณ์ 1-2 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.60 และ 5 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 25.90

2. สภาพการเตรียมวงเพื่อเข้าร่วมประกวด ด้านเป้าหมายโดยรวม ส่วนใหญ่ตอบว่ามีสภาพการเตรียมวง คิดเป็นร้อยละ 85.11 ด้านการคัดเลือกนักดนตรีโดยรวม ส่วนใหญ่ตอบว่ามีสภาพการเตรียมวง คิดเป็นร้อยละ 77.93 ด้านการบริหารและการจัดดำเนินการฝึกซ้อมโดยรวมส่วนใหญ่ตอบว่ามีสภาพการเตรียมวงคิดเป็นร้อยละ 91.27 ด้านผู้ฝึกสอนส่วนใหญ่ตอบว่ามีสภาพการเตรียมวง คิดเป็นร้อยละ 92.88 และด้านนักดนตรีและนักแสดงประกอบ ส่วนใหญ่ตอบว่ามีสภาพการเตรียมวงคิดเป็นร้อยละ 89.09

3. ปัญหาการเตรียมวงโยธวาทิตในระดับมัธยม เพื่อเข้าการแข่งขันวงโยธวาทิตซึ่งด้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ครั้งที่ 26 ประจำปี 2550 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางที่ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 2.77) เมื่อเป็นพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการบริหารและการจัดดำเนินการฝึกซ้อมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดที่ ($\bar{X}$ = 3.18) เป็นปัญหาระดับปานกลาง รองลงมาคือ ด้านการคัดเลือกนักดนตรี ($\bar{X}$ = 2.28) โดยด้านเป้าหมายมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดที่ ($\bar{X}$ = 2.51) เป็นปัญหาระดับปานกลาง

3.1 ปัญหาการเตรียมวงโยธวาทิต ด้านเป้าหมาย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.51) และเมื่อพิจารณาเป็นรายหัวข้อ พบว่าเพื่อใช้ในการเรียนและประกอบอาชีพในอนาคตมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.36) ระดับปัญหาปานกลาง

3.2 ปัญหาการเตรียมวงโยธวาทิต ด้านการคัดเลือกนักดนตรี พบว่าโดยรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.82) และมีการพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การประชุมชี้แจงในการคัดเลือกนักดนตรี

และวิธีการคัดเลือกเครื่องดนตรีที่เหมาะสมต่อผู้เล่นมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.07$) ระดับปัญหาปานกลาง

3.3 ปัญหาการเตรียมวงโยธวาทิต ด้านการบริหารและการจัดดำเนินการฝึกซ้อม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.18$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการกำหนดจุดมุ่งหมายและวางแผนของการฝึกซ้อมในแต่ละวัน มีค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด ($\bar{X}=3.60$) ระดับปัญหามาก

3.4 ปัญหาการเตรียมวงโยธวาทิต ด้านผู้ฝึกสอน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.65$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีหลักวิธีจูงใจ ตลอดจนปรับแก้ไขสถานการณ์ในการฝึกซ้อม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.51$) ระดับปัญหามาก

3.5 ปัญหาการเตรียมวงโยธวาทิต ด้านนักดนตรีและนักแสดงประกอบ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.70$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ปกครองสนับสนุนทางด้านเก็บตัวฝึกซ้อมจนตลอดการแข่งขัน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.06$) ระดับปัญหาปานกลาง

5. องค์ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง จำนวน 3 เวทีการประกวด ได้แก่การประกวดวงโปงลางศิลปะหัตถกรรมระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การประกวดวงโปงลางฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระราชชนนีพันปีหลวง

ซึ่งจะยกตัวอย่างเกณฑ์การประกวดวงโปงลางทั้ง 3 สนามดังต่อไปนี้

เอกสารเกี่ยวกับเกณฑ์การประกวด

1. การแข่งขันวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน (วงโปงลาง) ในงานศิลปะหัตถกรรมนักเรียน ระดับมัธยม

1. ระดับชั้นผู้เข้าแข่งขัน

1.1 ระดับมัธยมศึกษา (ม.1-ม6)

2. ประเภทและจำนวนผู้เข้าร่วมการแข่งขัน

2.1 ประเภททีมผสม วงละไม่เกิน 30 คน

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาละ 1 วง

3. วิธีดำเนินการรายละเอียดกิจกรรม/เกณฑ์การแข่งขัน

3.1 ส่งรายชื่อนักเรียนเข้าร่วมแข่งขัน และรายชื่อครูผู้ฝึก สอนทีมละไม่เกิน 4 คน

3.2 รายละเอียดกิจกรรมมีดังนี้

3.2.1 เครื่องดนตรีประกอบด้วย

1. โปงกลาง (อย่างน้อย 1 ผืน)
2. แคน (อย่างน้อย 1 เต้า)
3. โหวด (อย่างน้อย 1 ตัว)
4. พิณ (อย่างน้อย 1 ตัว)
5. พิณเบส (อย่างน้อย 1 ตัว)
6. กลองพื้นเมือง (กลองยาว) 1ชุด
7. กลองรำมะนา 1 ใบ
8. เครื่องประจักษ์หะ เช่น ฉิ่ง ฉาบ เกราะ กั๊บแก๊บ ฯลฯ (ไม่

อนุญาตให้ใช้กลองชุดสากล แต่อนุโลมใช้ แฉ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีสากลได้)

9. นักร้อง (อย่างน้อย 1 คน)

3.2.2. ลายบังคับ ดังนี้ ลายนกไซบินข้ามทุ่ง, ลายเตี้ยสามจังหวัด, ลายลำ

เพลิน

ลายลมพัดไฟและลายภูไท 3 ผ่า (ให้เลือกอย่างน้อย 3 ลาย)

3.2.3. ลายตามถนัด ให้เลือกลายที่เป็นพื้นบ้านของอีสานมาบรรเลง 1 ลาย

และส่งโน้ตเพลงให้คณะกรรมการก่อนการแสดง

3.2.4. เวลาที่ใช้ในการแสดงให้แสดงวงละ 30 นาที (ตั้งวงไม่เกิน 5 นาที

และแสดง 25 นาที)

3.2.5. คณะกรรมการจะจับฉลากเพื่อเรียงลำดับการแสดง

4. เกณฑ์การให้คะแนน (100คะแนน) พิจารณาดังนี้

4.1 ความไพเราะความถูกต้อง ของบทเพลงและเสียงดนตรี	25 คะแนน
4.2 เทคนิคการบรรเลงและการขับร้อง	20 คะแนน
4.3 จังหวะต้องแม่นยำ	20 คะแนน
4.4 การสร้างสรรค์ผลงานและรูปแบบการนำเสนอ(โดยผู้แข่งขัน)10	คะแนน
4.5 บุคลิกท่าทางการแสดงประกอบ	10 คะแนน
4.6 การแต่งกายที่เหมาะสม กับชุดการแสดง	10 คะแนน
4.7 การรักษาเวลา	5 คะแนน

เกินหรือขาดได้ไม่เกิน 1 นาที ถ้าเกินหรือขาดมากกว่านี้ ตัดคะแนนนาทีละ 1 คะแนน

5. เกณฑ์การตัดสินดังนี้

คะแนน	80-100	คะแนน รางวัลระดับเหรียญทอง
คะแนน	70-79	คะแนน รางวัลระดับเหรียญเงิน

คะแนน	60-69	คะแนน รางวัลระดับเหรียญทองแดง
คะแนน	59	ลงมาได้รับเกียรติบัตรการเข้าร่วมกิจกรรม

6. คณะกรรมการตัดสินการแข่งขัน ไม่น้อยกว่า 5 คน

ผลของการตัดสินของคณะกรรมการถือว่าเป็นที่สิ้นสุด

2. หลักเกณฑ์การประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์” ครั้งที่ 9
มหกรรมลำพืน ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี 2560
ด้วยมหาวิทยาลัยขอนแก่น กำหนดกิจกรรมการประกวด วงโปงลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำ
แคนคอนเทสต์” ครั้งที่ 9 มหกรรมลำพืน ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม
ราชกุมารี ประจำปี 2560 เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะด้านการแสดงพื้นบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของชาวอีสาน พร้อมทั้ง
ยังเป็นการส่งเสริมเยาวชนรุ่นใหม่ให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม และส่งเสริมเผยแพร่
ประชาสัมพันธ์ศิลปวัฒนธรรมให้บุคคลทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ได้รู้จักมากขึ้น จึงได้กำหนด
จัดกิจกรรมการประกวดในรอบชิงชนะเลิศ ในวันพฤหัสบดีที่ 2 พฤศจิกายน 2560 ณ เวทีกลางแจ้ง
อาคารหอศิลปวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ดังนั้น มหาวิทยาลัยขอนแก่น จึง
ประกาศหลักเกณฑ์การประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์” ครั้งที่ 9 มหกรรม
ลำพืน ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี 2560 ดังนี้

1. ประเภทของการประกวด

เป็นการประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสานประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 18 ปี

2. คุณสมบัติ

2.1 สมาชิกในวงโปงลางพื้นเมืองอีสานจะต้องมีอายุไม่เกิน 18 ปีนับตั้งแต่วันปิดรับสมัคร
โดยจะต้องเป็นผู้ที่เกิด ในปีตั้งแต่ พ.ศ.2542 เป็นต้นไป

2.2 ส่งประกวดในสถานศึกษา และนักแสดงต้องเป็นผู้ที่กำลังศึกษาในสถานศึกษานั้นๆ

3. หลักฐานการสมัคร

3.1 ใบสมัคร

3.2 สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน

3.3 ประวัติวงโปงลางพื้นเมือง จำนวน 6 ชุด

3.4 ข้อมูลชุดการแสดง จำนวน 6 ชุดประกอบด้วย

3.1.1 รายละเอียดชุดการแสดงพอสังเขป

3.1.2 C D บันทึกทำนองลำพืนต้นฉบับที่ใช้ในการฝึกซ้อม

3.1.3 ข้อมูลพอสังเขปของเครื่องแต่งกายในแต่ละชุดการแสดง

3.5 รูปถ่ายขนาด 1 นิ้ว (ภาพสี ถ่ายไว้ไม่เกิน 6 เดือน)

4. กำหนดการประกวด

4.1 รอบคัดเลือก คณะกรรมการจะพิจารณาจาก VCD หรือ DVD ซึ่งจะคัดเลือกวงที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศ จำนวน 7 วง เพื่อทำการประกวดในรอบชิงชนะเลิศ

4.2 รอบชิงชนะเลิศ จะทำการประกวด ในวันพฤหัสบดีที่ 2 พฤศจิกายน 2560 ตั้งแต่เวลา 17.30 น. ณ เวทีกลางแจ้งอาคารหอศิลป์วัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยวงโปงลางพื้นเมืองอีสานที่เข้าประกวดจะต้องมาทำการรายงานตัวก่อนเวลา 14.00 น. และทำการประชุมผู้ควบคุมวงและจับฉลากลำดับการแข่งขันเวลา 15.00 น.

5. กติกาการประกวด

5.1 วงโปงลางพื้นเมืองอีสาน 1 วง ต้องประกอบด้วยนักดนตรีและนักแสดงไม่เกิน 35 คน ดังนี้

5.1.1 เครื่องดนตรีและหมอลำ ประกอบด้วย

1. หมอลำ
2. พิณ
3. พิณเบส
4. แคน
5. โหวด
6. โปงลาง
7. กลองหางหรือกลองยาว 4 ใบ
8. กลองตุ้ม (หน้าเดียว 1 ใบ)
9. ไหซอง
10. หมากกับแก๊บ
11. นางเกราะ
12. เครื่องประกอบจังหวะไม่จำกัดและประเภท
13. เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงทุกชนิดห้ามใช้เครื่องช่วย

แต่งเสียง

14. การประกวดอนุญาตให้ใช้เครื่องดนตรีประจำท้องถิ่นในจังหวัดนั้น ๆ ตามความเหมาะสม เช่น ปี่ภูไท สไน ซออีสาน เพื่อใช้ประกอบการบรรเลง หรือประกอบการแสดง ทั้งนี้ จำนวนนักแสดงจะต้องไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดไว้

5.1.2 นักดนตรีและหมอลำ รวมไม่เกินจำนวน 15 คน

5.1.3 ผู้แสดงประกอบ รวมไม่เกิน 20 คน

หมายเหตุ หมอลำ ไหซอง หมากกั๊บกั๊บก และนางเกราะ สามารถช่วยในการประกอบ การแสดงได้

5.2 เพลงและการแสดงที่ใช้ในการประกวด

5.2.1 เพลงเปิดวง (การบรรเลงเปิดวงให้มีการออกเดี่ยวเครื่องดนตรี

5.2.2 การแสดงรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหิตลธิเบศรราชาธิบัติ จักรีนฤพดินทร สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร (การแสดงรำลึกฯ โดยมีดนตรีหมอลำและการแสดงประกอบ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชุดการแสดงรำลึกฯ ทั้งนี้กลอนลำให้ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งยังไม่ได้เผยแพร่จากที่อื่นมาก่อน

5.2.3 การแสดงลำพื้วรรณกรรมอีสาน (รายละเอียดแนบท้ายประกาศ)

5.2.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน (โดยเฉพาะให้มีดนตรี หมอลำ และการแสดงประกอบมีความสัมพันธ์กับวิถีภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ตลอดจนทั้งประเพณี ทั้งนี้ให้มีเนื้อหาในบทกลอนในทำนองทางสั้น ทางยาว หรือทำนองอื่นๆ ตามความเหมาะสม)

5.3 การประกวดในรอบชิงชนะเลิศ ให้ใช้เวลาในการประกวด 30 นาที โดยจะเริ่มจับเวลาตั้งแต่เริ่มการประกวดและหยุดเวลาเมื่อการประกวดจบ หากเวลาเกินกำหนดคณะกรรมการตัดสินให้คะแนน นาทีละ 1 คะแนน จากคะแนนทั้งหมด

ทั้งนี้ การประกวดรอบชิงชนะเลิศวงที่ได้เข้าร่วมการประกวดจะมีเวลาในการเตรียมวง วงละไม่เกิน 5 นาทีและมีเวลาในเก็บเครื่องดนตรี วงละไม่เกิน 5 นาที โดยไม่นับรวมเวลาประกวด

5.4 การแต่งกาย ผู้เข้าร่วมการประกวดจะต้องแต่งกาย ให้สอดคล้องและเหมาะสม ด้วยชุดพื้นเมืองอีสานและเครื่องประดับท้องถิ่นตามความเหมาะสม

5.5 วงที่เข้ารอบชนะเลิศ จะต้องเตรียมเครื่องดนตรีเพื่อใช้ในการประกวดมาเอง คณะกรรมการจัดการประกวดจะจัดเตรียมเฉพาะเครื่องเสียง ตู้แอมป์ และไมโครโฟน จำนวน 12ตัวไว้ให้เท่านั้น

5.6 เกณฑ์การตัดสิน

การประกวดมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งคณะกรรมการตัดสินจะพิจารณาจากองค์ประกอบดังนี้

5.6.1 ดนตรี 40 คะแนน โดยพิจารณาจากความถูกต้องของจังหวะ ทำนอง เทคนิคการบรรเลง แนวการบรรเลง การสร้างสรรค์และความไพเราะในภาพรวม ตลอดจนความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์กับชุดการแสดง

5.6.2 หมอลำ 20 คะแนน โดยพิจารณาจากการลำตามจังหวะเสียงดนตรี กลวิธีการลำถูกต้องตามทำนอง เนื้อหา อักษรวิธี สีสันท่าพ้องประกอบการลำ

5.6.3 การแสดง 40 คณะ โดยพิจารณาจาก กระบวนการทำพ็อน ความพร้อมเพียงความเหมาะสมของเครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ประกอบการแสดง ทั้งนี้เชื่อมโยงกับชุดวัฒนธรรมพื้นเมืองและความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงประกอบบทเพลง

5.7 ทั้งนี้การตัดสินของคณะกรรมการตัดสินการประกวด ให้ถือเป็นที่สุด

6. รางวัลสำหรับการประกวด

6.1 รางวัลชนะเลิศ จำนวน 1 รางวัล

- ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- ทูสนับสนุน เงินรางวัล 100,000 บาท

6.2 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 จำนวน 1 รางวัล

- ถ้วยรางวัลอธิการบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ทูสนับสนุน เงินรางวัล 60,000 บาท

6.3 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 จำนวน 1 รางวัล

- ถ้วยรางวัลรองอธิการบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรมและชุมชนสัมพันธ์
- ทูสนับสนุน เงินรางวัล 40,000 บาท

6.4 รางวัลชมเชย จำนวน 4 รางวัล

- ทูสนับสนุน เงินรางวัล 20,000 บาท
- พร้อมโล่เกียรติยศ

6.5 รางวัลการแสดงยอดเยี่ยม

- ทูสนับสนุน เงินรางวัล 20,000 บาท
- พร้อมโล่เกียรติยศ

6.6 รางวัลหมอลำยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท

พร้อมโล่เกียรติยศ

6.7 รางวัลนางไทและกั๊บกั๊บยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท

พร้อมโล่เกียรติยศ

6.8 รางวัลดนตรียอดเยี่ยม ประกอบด้วย

6.8.1 รางวัลผู้บรรเลงพิณยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาทพร้อมโล่เกียรติยศ

6.8.2 รางวัลผู้บรรเลงแคนยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาทพร้อมโล่เกียรติยศ

6.8.3 รางวัลผู้บรรเลงโหวดยอดเยี่ยมเงินรางวัล 10,000 บาทพร้อมโล่เกียรติยศ

6.8.4รางวัลผู้บรรเลงโปงลางยอดเยี่ยมเงินรางวัล 10,000 บาทพร้อมโล่

เกียรติยศ

7. การสมัครเข้าประกวด

7.1 โดยสามารถส่งใบสมัครวงโปงลางพื้นเมืองอีสานพร้อม VCD หรือDVD ที่บันทึกภาพ การแสดงสดได้ตั้งแต่บัดนี้ถึงวันศุกร์ ที่ 6 ตุลาคม 2560 ในวันเวลาราชการ ระหว่างเวลา 09.00-16.00 น. ณ สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น หรือดาวน์โหลดใบสมัครได้ที่ <http://cac.kku.ac.th>, และ <http://www.kku.ac.th>

7.2 คณะกรรมการจะดำเนินการคัดเลือกวงโปงลางพื้นเมืองอีสานที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศและแจ้งผลการคัดเลือกให้กับสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมประกวดรับทราบ ภายในวันพฤหัสบดี ที่ 12 ตุลาคม 2560 โดยสามารถตรวจสอบผลการคัดเลือกได้ที่ <http://cac.kku.ac.th>, และ <http://www.kku.ac.th>

7.3 ติดต่อทราบรายละเอียดการประกวดเพิ่มเติมได้ที่ สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โทรศัพท์/โทรสาร 0 4333 2035 หรือ 0 4333 2760

7.4 เมื่อพ้นกำหนดการรับสมัคร หากหลักฐานไม่ครบ ถือว่าวงโปงลางพื้นเมืองอีสานที่ส่งเข้าร่วมประกวด ได้สละสิทธิ์

หลักเกณฑ์การประกวดดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ชิงถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (ชิงแชมป์ประเทศไทย)

1.ประเภทการประกวดแบ่งเป็น 2 ประเภท

(1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี

(2) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี

2.คุณสมบัติผู้ประกวดมีดังนี้

(1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี สมาชิกในวงดนตรีต้องมีอายุไม่เกิน 15 ปี (โดยนับปี พ.ศ.เกิด ของผู้สมัคร)

(2) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี สมาชิกวงดนตรีต้องมีอายุไม่เกิน 25 ปี (โดยนับปี พ.ศ.เกิดของผู้สมัคร)

3.หลักฐานการสมัคร

วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่สมัครเข้าร่วมการประกวดต้องยื่นใบสมัครตามแบบฟอร์มที่กรมพลศึกษากำหนด พร้อมเอกสาร ดังนี้

(1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี

1.1 หนังสือรับรองผู้เข้าประกวดทุกคนจากสถาบันศึกษา กรณีไม่ได้สังกัดสถานศึกษาให้ใช้หนังสือรับรองจากผู้ควบคุมวง

1.2 บัญชีรายชื่อผู้เข้าประกวด

1.3 รูปถ่ายหน้าตรง ไม่สวมหมวก ไม่สวมแว่นตาดำ ขนาด 1 นิ้ว (ถ่ายไม่เกิน 3 เดือน) ของสมาชิกในวงทุกคน คนละ 2 รูป

1.4 สำเนาทะเบียนบ้านของผู้เข้าประกวดทุกคน พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง

1.5 แผ่น DVD บันทึกภาพและเสียงการแสดงสดตามที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ โดยมีภาพและเสียงคมชัด และเป็นการแสดงที่บันทึกภาพและเสียงขึ้นมาใหม่เท่านั้น จำนวน 2 แผ่น

1.6 เอกสารประกอบที่แสดงถึงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสาน และเอกสารเนื้อร้อง เทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จำนวน 6 ชุด

1.7 ใบมอบอำนาจ (ถ้ามี) สำหรับรับเงินทุนส่งเสริมค่าพาหนะ และทุนส่งเสริมเงินรางวัล

(2) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี

2.1 บัญชีรายชื่อผู้เข้าประกวด

2.2 รูปถ่ายหน้าตรง ไม่สวมหมวก ไม่สวมแว่นตาดำ ขนาด 1 นิ้ว (ถ่ายไม่เกิน 3 เดือน) ของสมาชิกทุกคนในวง คนละ 2 รูป

2.3 สำเนาทะเบียนบ้านของผู้เข้าประกวดทุกคน พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง

2.4 แผ่น DVD บันทึกภาพและเสียงการแสดงสดตามที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ โดยมีภาพและเสียงคมชัด และต้องเป็นการแสดงที่บันทึกภาพและเสียงขึ้นมาใหม่เท่านั้น จำนวน 2 แผ่น

2.5 เอกสารประกอบที่แสดงถึงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสาน และเอกสารเนื้อร้อง เทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จำนวน 6 ชุด

2.6 ใบมอบอำนาจ (ถ้ามี) สำหรับรับเงินทุนส่งเสริมค่าพาหนะ และทุนส่งเสริมเงินรางวัล

ทั้งนี้ วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่จะเข้าประกวด ต้องจัดทำใบสมัครและเอกสารประกอบการสมัคร จำนวน 2 ชุด พร้อมประทับตราโรงเรียนและลงลายมือชื่อผู้อำนวยการโรงเรียนกำกับแล้วแต่กรณี โดยให้ยื่นสมัครเข้าประกวดตามข้อ 11 แห่งประกาศนี้ จำนวน 1 ชุด นำมาแสดงต่อเจ้าหน้าที่เพื่อรายงานตัวในวันประกวดรอบชิงชนะเลิศ จำนวน 1 ชุด

4.กติกาการประกวด มีดังนี้

(1) วงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง 1 วง ต้องประกอบด้วยเครื่องดนตรี นักดนตรี นักร้องนางเกราะ นางไห และผู้แสดงประกอบ

(2) เครื่องดนตรี ประกอบด้วย

2.1 พิณสำหรับเดินทำนอง

2.2 พิณเบส สำหรับเล่นเสียงทุ้มและเสียงเบส

2.3 แคน

2.4 โหวด

2.5 โปงกลาง

2.6 กลองหางหรือกลองยาวจำนวน 4 ใบ

2.7 กลองคຸ້ມ หน้าเดียว 1 ใบ

2.8 ปี่ภูไท สำหรับรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี

2.9 ซออีสาน สำหรับรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี

2.10 เครื่องประกอบจังหวะไม่จำกัดจำนวนและประเภท เช่น ฉิ่ง ฉาบ
หมากก๊ีบแก๊บ และเครื่องประกอบจังหวะอื่น ๆ

(3) นักดนตรี นักร้อง นางโห นางเกราะ นักแสดงประกอบรวมทั้งสิ้นไม่
เกิน 35 คน

(4) เครื่องดนตรีที่ใช้ในการประกวดทุกชนิด ห้ามใช้เครื่องแต่งเสียง

(5) อนุญาตให้ผู้เข้าร่วมประกวดทั้งสองประเภท สามารถใช้เครื่องดนตรี
ประเภท ปี่ภูไท ซออีสาน กลองพื้นบ้าน เพื่อใช้ในการประกอบการบรรเลงเพลงหรือประกอบการ
แสดงได้แต่เมื่อรวมกันจะต้องไม่เกินจำนวนคนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 4 (3)

(6) เพลงและการแสดงที่ใช้ในการประกวด

6.1 เพลงเปิดวง

6.2 ลายสำหรับใช้บรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีลาย กำหนดดังต่อไปนี้

(1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี มีดังนี้

(1.1) โหวด ลายสังข์สินไชย

(1.2) พิณ ลายแมงกู่ตอมดอกไม้

(1.3) แคน ลายลมพัดพร้าว

(1.4) โปงกลาง ลายสีพันดร

(1.5) ปี่ภูไท ลายภูไท

(2) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี กำหนดให้มีการบรรเลงเดี่ยว

เครื่องดนตรีประเภท ดีด สี ตี เป่า คือ

(2.1) โปงกลาง

(2.2) พิณ

(2.3) แคน

(2.4) โหวด

(2.5) ซออีสาน

ผู้บรรเลงสามารถเลือกเล่นได้อย่างอิสระ เพื่อแสดงถึงสุดยอดในการบรรเลงของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น โดยจะพิจารณาการให้คะแนนจากสิ่งเหล่านี้ อาทิเช่น ความโดดเด่นของลาย เนื้อหาของลายฝีมือหรือความสามารถของผู้บรรเลง เทคนิคและรูปแบบในการนำเสนอ เป็นต้น หากมีการแสดงประกอบก็จะพิจารณาให้คะแนนด้วย

ทั้งนี้ ขณะบรรเลงเดี่ยวดนตรี สามารถผสมผสานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอื่นได้ตามความเหมาะสม

(7) การแสดงประกอบการบรรเลงวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่แสดงถึงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสาน จำนวน 1 ชุด

(8) การแสดงดนตรีและการขับร้องหมอลำในงานประเภทต่าง ๆ ตามความสามารถและความถนัด ที่มีเนื้อร้องเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถโดยให้ใช้ทำนองสำหรับการขับร้องอย่างหนึ่งอย่างใดดังนี้

8.1 ประเภทหมอลำ เช่น ลำทางสั้นลำทางยาวลำเตี้ย ลำเดิน ลำเพลิน ลำแพน ลำพวน ลำภูไท ลำตังหวาย ลำสีทันดร ลำคอนสวรรค์ ลำสาระวัน

8.2 ประเภทขับหรือสวด เช่น แหม่ ลำนำ สรภัญญะ

8.3 ประเภทเพลงของแต่ละท้องถิ่น คือ กล่อมลูก กรันตรึม อาโย เจริญตรุด เพลงโคราช เป็นต้น

(9) การแสดงวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ที่มีเนื้อร้องเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ และที่แสดงถึงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสานให้จัดทำเป็นเอกสาร ดังนี้

9.1 อธิบายที่มาหรือแรงบันดาลใจในการคิดประดิษฐ์การแสดง อาทิเช่น เพลงร้องเนื้อร้อง ทำนองลายบรรเลง ทำพ็อน การแปรแถว การแต่งกาย เป็นต้น

9.2 ชื่อเจ้าของผลงาน ผู้ฝึกซ้อม และผู้กำกับการแสดง

5.ระยะเวลาในการแสดง

การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ให้ใช้เวลาประกวดวงละไม่เกิน 40 นาที โดยรวมเวลาในการตั้งเครื่องดนตรีด้วย เริ่มจับเวลาเมื่อสิ้นสุดคำกล่าวเชิญของพิธีกร หากเกินกำหนดเวลาดังกล่าว จะหักคะแนนนาที่ละ 1 คะแนน ทั้งนี้ เศษของวินาที ให้คิดเป็น 1 นาที

6.คณะกรรมการ

ในการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ให้มีคณะกรรมการ 3 คณะดังนี้

(1) คณะกรรมการอำนวยการประกวด

(2) คณะกรรมการจัดการประกวด

(3) คณะกรรมการตัดสินการประกวดโดยแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ
 คณะกรรมการทั้ง 3 คณะนี้ได้รับการแต่งตั้งโดยอธิบดีกรมพลศึกษาและให้
 ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจนกว่าการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการประกวดวงดนตรีพื้นบ้าน
 ไปกลางในปีนั้นจะเสร็จสิ้น

7.เกณฑ์การตัดสิน

คณะกรรมการตัดสินจากองค์ประกอบต่างๆต่อไปนี้

- (1) ความไพเราะ ความถูกต้อง แนวการบรรเลง ความกลมกลืน และความต่อเนื่อง
 ในการบรรเลงรวม 50 คะแนน
  - (2) การร้องตามจังหวะดนตรี กลวิธีในการขับร้อง ร้องถูกต้องตามอักขรวิธี ลีลาการ
 ขับร้องรวม 20 คะแนน
  - (3) ลีลาท่ารำ กระบวนท่ารำ จังหวะความพร้อมเพรียง ความสวยงามของเครื่องแต่ง
 กายและความคิดสร้างสรรค์ ในการแสดงประกอบบทเพลง รวม 30 คะแนน
- ทั้งนี้ การตัดสินของคณะกรรมการเป็นที่สิ้นสุด

8. รางวัลการประกวด

รางวัลในการประกวดทั้ง 2 ประเภท มีดังนี้

- (1) รางวัลชนะเลิศ ได้รับถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
 พระบรมราชินีนาถและทุนส่งเสริมจำนวน 120,000 บาท
- (2) รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ได้รับถ้วยเกียรติยศและทุนส่งเสริม จำนวน
 100,000 บาท
- (3) รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 ได้รับถ้วยเกียรติยศและทุนส่งเสริม จำนวน 80,000
 บาท
- (4) รางวัลชมเชยจำนวน 4 รางวัลได้รับถ้วยเกียรติยศและเงินส่งเสริมรางวัลละ
 40,000 บาท
- (5) รางวัลยอดเยี่ยมได้รับถ้วยเกียรติยศ มีดังนี้
  - 5.1 บรรเลงโปงลางยอดเยี่ยม
  - 5.2 บรรเลงแคนยอดเยี่ยม
  - 5.3 บรรเลงพิณยอดเยี่ยม
  - 5.4 บรรเลงโหวดยอดเยี่ยม
  - 5.5 บรรเลงกลองยอดเยี่ยม
  - 5.6 ก๊บบักข่อยยอดเยี่ยม
  - 5.7 นางไหมยอดเยี่ยม

5.8 ชั้บร็องหมอล้ายอดเยี่ยม

5.9 การแสดงวิถีชีวิตถิ่นอีสานยอดเยี่ยม

5.10 การแสดงชุดเทิดพระเกียรติยอดเยี่ยม

5.11 บรรเลงปี่ภูไทยยอดเยี่ยม เฉพาะรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี

5.12 บรรเลงซออีสานยอดเยี่ยม เฉพาะรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี

(6) วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่ได้เข้าสู่รอบชิงชนะเลิศ ผู้เข้าประกวดจะได้รับเกียรติ

บัตร

9. การควบคุม

(1) เมื่อยื่นใบสมัครเข้าร่วมประกวดพร้อมหลักฐานต่อกรมพลศึกษาแล้ว จะแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงรายละเอียดการสมัครไม่ได้ ยกเว้นกรณีที่มีผู้เข้าร่วมประกวดเกิดเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บจนร่างกายไม่อยู่ในสภาพพร้อมที่จะเข้าร่วมประกวด โดยมีความเห็นของแพทย์รับรองเป็นลายลักษณ์อักษร

การเปลี่ยนแปลงตามวรรคแรกจะสมบูรณ์ เมื่อกรมพลศึกษาพิจารณาอนุญาตเท่านั้น และกรมพลศึกษาขอสงวนสิทธิ์ในการคืนเอกสารประกอบการสมัครเข้าร่วมประกวด

(2) วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่เข้าประกวดต้องรับผิดชอบต่อลิขสิทธิ์เพลงที่นำมาใช้ประกวด

(3) การประกวดดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ผู้เข้าประกวดต้องแต่งกายชุดพื้นบ้านและเครื่องประดับท้องถิ่นอีสาน

(4) การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง คณะกรรมการจัดประกวดได้จัดเตรียมเครื่องเสียง ตู้แอมป์ และไมโครโฟน จำนวน 12 ตัว

กรณีการจัดวางเครื่องดนตรี วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่เข้าประกวดต้องจัดวางเครื่องดนตรีตามจุดที่กำหนด

(5) วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่รอบชิงชนะเลิศ จะได้รับการสนับสนุนค่าพาหนะในการเดินทาง วงละ 10,000 บาท

(6) หากวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่ได้เข้าร่วมประกวดกระทำการใดอันขัดและฝ่าฝืนข้อกำหนดในประกาศนี้ อันเป็นเหตุให้ผู้เข้าร่วมประกวดอื่นเกิดสิทธิในการประท้วง ให้ยื่นคำประท้วงเป็นลายลักษณ์อักษรที่ลงลายมือชื่อผู้อำนวยการวง ยื่นต่อคณะกรรมการจัดการประกวดภายใน 30 นาที หลังจากประกวดเสร็จสิ้นของวงสุดท้ายของการประกวดในแต่ละประเภท

กรณีที่ตรวจพบภายหลังการประกวดเสร็จสิ้นแล้ว ให้ถือว่าการตัดสินเป็นโมฆะเฉพาะวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่ทำการฝ่าฝืนเท่านั้น และให้ส่งรางวัลพร้อมเงินทุนส่งเสริมที่ได้รับเป็นเงินรางวัลคืนกรมพลศึกษา

(7) กรมพลศึกษาขอสงวนสิทธิ์ ในการเลื่อนการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง หากมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่น เพื่อประโยชน์ของทางราชการ โดยผู้เข้าร่วมประกวด ไม่มีสิทธิ์เรียกร้องค่าเสียหายใดๆ ทั้งนี้

หากการเลื่อนการจัดประกวดเป็นเหตุให้สมาชิกวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่เข้าร่วมประกวดขาดคุณสมบัติ ให้ถือเอาคุณสมบัติในการสมัครครั้งแรกเป็นเกณฑ์โดยอนุโลม

10 กำหนดการประกวด

การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง มีดังนี้

(1) รอบคัดเลือกคณะกรรมการตัดสินการประกวดจะพิจารณาคัดเลือกวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางเพื่อเข้าประกวดรอบชิงชนะเลิศ ประเภทละ 7 วง โดยพิจารณาคัดเลือกจากแผ่น DVD ในวันที่ 2-3 กรกฎาคม 2559

(2) รอบชนะเลิศ จัดประกวด ณ ลานอเนกประสงค์ อาคารกีฬานิมิบุตร สนามกีฬาแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ดังนี้

2.1 ในวันที่ 6 สิงหาคม 2559 จัดประกวดประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี

2.2 ในวันที่ 7 สิงหาคม 2559 จัดประกวดประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี

11. การรับสมัคร

รับสมัครวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปจนถึง วันที่ 24 มิถุนายน 2559

(1) สามารถดาวน์โหลดใบสมัคร ได้ที่ www.dpe.go.th

(2) ยื่นใบสมัครพร้อมเอกสารตามที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ได้ 2 วิธี ดังนี้

2.1 ยื่นด้วยตนเอง ณ สำนักนันทนาการ กรมพลศึกษา สนามกีฬาแห่งชาติ เขตประทุมวัน กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ 022141509 ในวันเวลาราชการ ระหว่างเวลา 09.00-16.30 น.

2.2 ส่งทางไปรษณีย์ โดยจะถือวันที่ประทับตราไปรษณีย์เป็นสำคัญส่งมาที่ กรมพลศึกษาสำนักนันทนาการ เลขที่ 154 ถนนพระราม 1 แขวงวังใหม่ เขตประทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330 โดยวงเล็บ “สมัครประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง”

(3) เมื่อพ้นกำหนดเวลาการรับสมัคร หากหลักฐานการสมัครของวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางวงใดไม่ครบถ้วน ถือว่ามีเป็นการแสดงเจตนาสละสิทธิ์การเข้าประกวด

อนึ่ง วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่ได้รับรางวัลชนะเลิศและรองชนะเลิศอันดับหนึ่ง จะต้องให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมกรมพลศึกษาร้องขอ

ประกาศ ณ วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ.2559

นายกิตติพงษ์ โพธิ์

อธิบดีกรมพลศึกษา

5 แนวคิดการพัฒนามาตรฐาน ตัวชี้วัด และเกณฑ์การประเมิน

มาตรฐาน (Standard) คือ หลักเกณฑ์หรือตัวอย่างที่แสดงสิ่งที่คาดหวังอย่างชัดเจน ดังนั้นวิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) จึงขึ้นอยู่กับนิยามการกำหนด และการปรับปรุงมาตรฐานด้วย มาตรฐานจะเป็นตัวสร้างเส้นฐาน (Baseline) ให้กับทุกๆ กิจกรรมการปรับปรุง แล้วยังเป็นตัวกำหนดเป้าหมายแบบก้าวกระโดด (Breakthrough Goals) ให้ผู้ทำกิจกรรมนั้นๆ ต้องทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถ และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ถึงมาตรฐานที่ตั้งไว้ (พรเทพ เหลือทรัพย์สุข, 2550, น. 22)

1. ลักษณะพิเศษของมาตรฐาน

มาตรฐานต้องได้รับการยึดมั่นทำตามมาตรฐานนั้นคงเป็นสิ่งที่ไร้ประโยชน์หากไม่มีใครปฏิบัติตาม การที่มาตรฐานหนึ่งๆ จะเป็นมาตรฐานได้นั้น ต้องมีการปฏิบัติตามและให้ความเคารพอย่างเสมอต้นเสมอปลายด้วย และมาตรฐานต้องได้รับการจัดทำเป็นเอกสารและได้รับการสื่อสารเพื่อให้ทุกคนได้รับรู้ว่ามาตรฐานเหล่านั้นคืออะไรและสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง เช่น มาตรฐาน ISO มาตรฐานวิชาชีพ มาตรฐานบริการทางการแพทย์ มาตรฐานของการปฏิบัติในวิชาชีพต่างๆ เป็นต้น

2. แหล่งที่มาและประเภทของมาตรฐาน

2.1 มาตรฐานที่มีที่มาจากอำนาจหน้าที่ ธรรมเนียมปฏิบัติ หรือฉันทามติซึ่งมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง

2.2 มาตรฐานที่มีที่มาจากข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ หรือประสบการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปแต่จะเป็นไปอย่างช้า ๆ

2.3 มาตรฐานที่มีที่มาจากข้อกำหนดทางเทคนิคซึ่งมีแนวโน้มที่จะคงที่อยู่เช่นเดิม

3. ตัวบ่งชี้ หรือตัวชี้วัด (Indicators)

หมายถึง ตัวประกอบ ตัวแปร หรือค่าที่สังเกตได้ ซึ่งใช้บ่งบอกสถานภาพหรือสะท้อนลักษณะของทรัพยากรการดำเนินงานหรือผลการดำเนินการ เช่นตัวบ่งชี้ผลสำเร็จของการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอาจเป็น GPA ของนักเรียน อัตราการสอบเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยได้ อัตราการได้งานทำ เป็นต้น ตัวบ่งชี้สถานะทางเศรษฐกิจของสังคม เช่นดัชนีราคาสินค้า อัตราดอกเบี้ย อัตราเงินเฟ้อ อัตราการว่างงาน อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ทั้งนี้

ตัวบ่งชี้เป็นสิ่งที่มีความผูกพันกันเกณฑ์และมาตรฐานซึ่งใช้เป็นตัวตัดสินความสำเร็จหรือคุณค่าของการดำเนินงานหรือผลการดำเนินงานที่ได้รับ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550, 82-83) โดยตัวบ่งชี้ หรือตัวชี้วัดที่ดี ต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญดังนี้

3.1 ความตรง (Validity) ตัวชี้วัดที่ดีจะต้องบ่งชี้ได้ตามคุณลักษณะที่ต้องการวัดอย่างถูกต้องแม่นยำ กล่าวคือ

1) มีความตรงประเด็น (Relevant) คือมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณลักษณะที่มุ่งวัด

2) ความเป็นตัวแทน (Representative) มีมุมมองครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญของคุณลักษณะที่มุ่งวัดอย่างครบถ้วน เช่น อุณหภูมิร่างกาย เป็นตัวบ่งชี้สภาวะการมีไข้ของผู้ป่วย คุณภาพของผู้ที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ สามารถชี้วัดด้วยลักษณะการให้สารสนเทศ ความรวดเร็วในการตอบสนองความต้องการ ลักษณะการพูดจา สีหน้าท่าทางของการให้บริการ เป็นต้น

3.2 ความเที่ยง (Reliability) มีคุณลักษณะที่มุ่งวัดได้อย่างน่าเชื่อถือ คงเส้นคงวาหรือบ่งชี้ได้คงที่เมื่อทำการวัดซ้ำในช่วงเวลาเดียวกัน ตัวบ่งชี้สามารถชี้ได้อย่างคงเส้นคงวาเมื่อทำการวัดซ้ำ นั้นมีลักษณะดังนี้

1) ความเป็นปรนัย (Objectivity) ควรขึ้นอยู่กับสภาวะที่เป็นอยู่หรือคุณสมบัติของสิ่งนั้นมากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับความรู้สึกตามอัตวิสัย เช่นการรับรู้ประสิทธิภาพของหลักสูตร กับอัตราการสำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาของหลักสูตร ต่างเป็นตัวบ่งชี้ตัวหนึ่งของคุณภาพหลักสูตร แต่อัตราการสำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาของหลักสูตรจะเป็นตัวบ่งชี้ที่วัดได้อย่างมีความเป็นปรนัยมากกว่าการรับรู้ประสิทธิภาพของหลักสูตร

2) มีความคลาดเคลื่อนต่ำ (Minimum Error) ค่าที่ได้จะต้องมาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เช่นคะแนนผลสัมฤทธิ์จากการทดสอบกับคะแนนผลสัมฤทธิ์จากการตอบตามปฏิกริยาหรือสังเกตอย่างไม่เป็นทางการต่างเป็นตัวบ่งชี้ตัวหนึ่งของความสำเร็จการฝึกอบรมแต่คะแนนผลสัมฤทธิ์จากการทดสอบจะเป็นตัวชี้วัดที่น่าเชื่อถือ หรือมีความคลาดเคลื่อนจากการวัดต่ำกว่า

3) ความเป็นกลาง (Neutrality) ปราศจากความลำเอียง (Bias) ไม่นิยมเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ไม่ชี้นำ โดยการเน้นการบ่งชี้เฉพาะลักษณะความสำเร็จ หรือความล้มเหลว หรือความไม่ยุติธรรม

4) ความไว (Sensitivity) สามารถแสดงความผันแปรหรือความแตกต่างระหว่างหน่วยวิเคราะห์ ได้อย่างชัดเจน โดยตัวบ่งชี้จะต้องมีมาตรและหน่วยวัดที่มีความละเอียดเพียงพอ เช่น ตั้งบ่งชี้ ระดับการปฏิบัติไม่ควรมีความผันแปรที่แคบ เช่น ไม่ปฏิบัติ (0) และปฏิบัติ (1) แต่ควรมีระดับ

ของการปฏิบัติที่มีการระบุความแตกต่างของคุณภาพอย่างกว้างขวางและชัดเจน เช่นระดับ0 ถึง 1 เป็นต้น

5) สะดวกในการนำไปใช้ (Practicality)

5.1 เก็บข้อมูลง่าย (Availability) สามารถเก็บข้อมูลจากการตรวจ นับ วัด หรือสังเกตได้ง่าย

5.2 แปลความหมายง่าย (Interpretability) ควรให้ค่าการวัดที่มีจุดสูงสุด และต่ำสุด เข้าใจง่ายและสามารถเกณฑ์ตัดสินคุณภาพได้ง่าย

4. เกณฑ์และเกณฑ์มาตรฐาน

คำว่า “เกณฑ์”(Criteria) พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ (ราชบัณฑิตยสถาน.2551 : 99) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง หลักการหรือมาตรฐานที่กำหนดขึ้น เพื่อประเมินค่าเรื่องต่าง ๆ ว่ามีคุณสมบัติตามที่ต้องการ หรือไม่

หมายถึง สิ่งที่ใช้เป็นหลักสำหรับการตัดสินใจ (บุญศรี พรหมมาพันธุ์, 2550, น. 40)

หมายถึง ปริมาณหรือคุณภาพขั้นต่ำที่จะยอมรับได้ของแต่ละตัวบ่งชี้ (ศิริเดช สุชีวะ, 2551, น. 77)

หมายถึง ระดับที่ใช้ในการตัดสินความสำเร็จของการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด (สุวิมล ว่องวาณิช, 2544, น. 75)

สรุปได้ว่า เกณฑ์ หมายถึงข้อกำหนดที่ใช้ตัดสินคุณภาพของการดำเนินงาน หรือผลประกอบการที่ได้ โดยคุณลักษณะของเกณฑ์การประเมินที่ดีจะประกอบด้วยลักษณะต่อไปนี้

1. มีความท้าทายและเป็นไป
2. สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
3. ได้รับการยอมรับจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ผดุงชัย ภูพัฒน์, 2545, น. 185-187, บุญศรีพรหมมาพันธุ์ และคนอื่น ๆ 2547, น. 99-100)

โมเดลในการกำหนดเกณฑ์

1. โมเดลความงอกงาม (Growth Model) เป็นการพิจารณาการ ที่เพิ่มขึ้น เช่น การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนหลังเรียนกับก่อนเรียน อาจทำได้
- 2 ลักษณะคือ

- 1.1.1 คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่
- 1.1.2 กำหนดช่วงคะแนนที่เพิ่มขึ้น

2. โมเดลสัมบูรณ์ (Absolute Model) เป็นการกำหนดโดยหลักเหตุผลโมเดลนี้ มีอำนาจในการทำนายสูง จะใช้ความเห็นของผู้เกี่ยวข้องหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้กำหนดขึ้น หรืออาจกำหนดโดยอาศัยกฎเกณฑ์

3. โมเดลสัมพัทธ์ (Relative Model) เป็นการเปรียบเทียบพฤติกรรมของกลุ่ม

3.1 การเปรียบเทียบกันเองภายในกลุ่ม

3.2 การเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นที่คล้ายคลึงหรือเปรียบเทียบกับกลุ่ม

ควบคุม

3.3 การเปรียบเทียบกับค่าที่ทำนายไว้ (Predictive Criterion)

การเลือกโมเดลการกำหนดเกณฑ์การประเมินต้องให้เหมาะสม และสอดคล้องกับธรรมชาติของเป้าหมายในการประเมิน ควรพิจารณาบริบท และช่วงระยะที่ทำการประเมินเป็นสิ่งสำคัญเช่นการประเมินผลของโครงการ ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเฉพาะของโครงการควรใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ตามมาตรฐานการปฏิบัติของโครงการนั้น ๆ แต่การประเมินในขั้นของการ

สรุปผล หลังการดำเนินโครงการควรใช้เกณฑ์สัมพัทธ์เพื่อให้ทราบถึงมาตรฐานของโครงการเมื่อเปรียบเทียบกับโครงการอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน

การตั้งเกณฑ์สัมบูรณ์ ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ไม่ได้เปรียบเทียบกับใคร เป็นเกณฑ์ที่ผู้ประเมินตั้งขึ้นเองข้อพิจารณาเกี่ยวกับการตั้งเกณฑ์สัมบูรณ์มีที่มาจาก 4 แหล่งใหญ่ ๆ คือ

1. ดูจากมาตรฐานวิชาชีพของเรื่องนั้น

2. กำหนดจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านนั้น

3. กำหนดเกณฑ์จากการคาดคะเนจากเหตุการณ์ที่ผ่านมา

4. เกณฑ์ได้มาจากปกติวิสัย (Norm) เช่นเกณฑ์การตัดสินระดับสติปัญญา

ของคนทั่วไป IQ ไอคิวเท่าไรจึงจะแปลว่ามีความฉลาด โดยเทียบกับคนส่วนใหญ่

6. องค์ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนางานไปกลาง

แนวคิดเกี่ยวกับการ อนุรักษ์ สร้างสรรค์ พัฒนา

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

ภูมิปัญญาบ้าน (Popular Wisdom) หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านได้คิดเองเป็นสติปัญญานำมาใช้แก้ปัญหา โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหา

การดำเนินชีวิตได้ ภูมิปัญญาการดำเนินชีวิตได้ ภูมิปัญญาจึงเกิดจากการสะสมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน ภูมิปัญญามี 2 ลักษณะ คือ ภูมิปัญญาที่เป็นนามธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นรูปธรรม (ประเวศ วะสี, 2530, น. 75)

1. ภูมิปัญญาที่นามธรรม หมายถึง โลกทัศน์ชีวทัศน์เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน
2. ภูมิปัญญาที่เป็นรูปธรรม หมายถึง เรื่องราวเฉพาะในด้านต่างๆ เช่น การเกษตร หัตถกรรม ศิลปะดนตรี เป็นต้น (สามารถ จันทร์สุรย์, 2533, น. 74)

ภูมิปัญญาเหล่านี้สะท้อนออกมาใน 3 ลักษณะดังนี้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับโลก สิ่งแวดล้อม สัตว์พืช ธรรมชาติ ความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ที่ร่วมกันในสังคมหรือชุมชนนั้นๆ ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ สิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้ (เสรี พงศ์พิศ, 2532, น. 145-146) ทั้งสามลักษณะนี้ คือชีวิตของชาวบ้านสะท้อนออกมาถึงภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างมีเอกภาพ

ชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น ได้สติปัญญาของตน สำหรับสั่งสมความรู้ประสบการณ์เพื่อการดำรงชีพมาโดยตลอด และย่อมถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการต่างๆ ที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมแต่ละท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยอาศัยความศรัทธา ความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อผีสงต่าง ๆ รวมทั้งความเชื่อและเคารพในสติปัญญาของบรรพบุรุษเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ถ่ายทอดกันมา สามารถจำแนกได้ 2 แบบ คือ การถ่ายทอดแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร และการถ่ายทอดแบบเป็นลายลักษณ์อักษร (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2531, น. 59)

1. การถ่ายทอดแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร จะแสดงออกมาในรูปแบบของการบันเทิง ที่สอดแทรกกระบวนการ และเนื้อหาหรือคำร้อง เช่น คำร้องลิเก ลำของภาคกลาง หนึ่งตะลุงของภาคอีสาน (หนังประโมทัย) คำผญา คำสอยของของภาคอีสาน เป็นต้น คำร้องเหล่านี้จะกล่าวถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น คติธรรม คำสอนของศาสนา การเมืองการปกครอง การประกอบอาชีพ การรักษาโรครวมทั้งการปฏิบัติตามจารีตประเพณี เป็นต้น

2. การถ่ายทอดแบบเป็นลายลักษณ์อักษร ในอดีตมีการจารึกลงศิลา หรือ การเขียนใบลานใส่สมุดข่อย เนื้อหาของเหล่านี้จะกล่าวถึงประวัติศาสตร์ เหตุการณ์บ้านเมือง ตำรายา นิทานพื้นบ้าน วรรณคดี คำกลอน คำสอน คำผญา เป็นต้น เพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจศึกษาได้เล่าเรียนสืบต่อกันมา (สามารถ จันทร์สุรย์, 2533, น. 77)

ในปัจจุบันยุคที่การสื่อสารมวลชน การคมนาคม เทคโนโลยี มีความเจริญก้าวหน้า ทันสมัย และรวดเร็ว ก็มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาทางสื่อสารมวลชนทุกสาขา หลายรูปแบบที่ได้ให้ความรู้ และความบันเทิง ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และอื่นๆ ซึ่งชาวบ้านมี โอกาสเลือกสรรคัดการถ่ายทอดที่หลากหลายมากมาย สะดวกต่อผู้บริโภคมากยิ่งขึ้นหากพิจารณาถึง ลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาแล้ว ก็สามารถจำแนกได้ 2 ระดับคือ คือ การถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ เด็ก และการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ (เสรี พงศ์พิศ, 2539, น. 7)

1. การถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก เด็กโดยทั่วไปมีความสนใจในช่วงระยะเวลาสั้นและสิ่งใกล้ ตัว ซึ่งแตกต่างจากผู้ใหญ่ กิจกรรมการถ่ายทอด คือต้องง่ายไม่ซับซ้อนสนุกสนานและดึงดูดใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การเล่นปริศนาคำทาย เป็นต้น (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2531, น. 63) วิธีการ เหล่านี้เป็นการสร้างเสริมนิสัย และบุคลิกภาพที่ดีที่สังคมปรารถนา

2. การถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ถือว่าเป็นผู้ผ่านประสบการณ์ต่างๆ มาพอสมควร และเป็นวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดทำได้หลายรูปแบบ นอกจากโดยการบันเทิงแล้วยังใช้วิธีบอกเล่า โดยทางตรงหรือบอกเล่าโดยฝ่ายพิธีกรรม เช่น พิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตาม ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นต่างๆ

สำหรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชาวบ้านที่เป็นศิลปินนั้น มักจะเกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งผู้ที่เป็นลูกศิษย์ยากจะสืบทอดจากผู้คนใดคนหนึ่งหรือหลายๆคน ซึ่งโดยธรรมชาติแล้ว ศิลปินแต่ละคน บุคลิกเป็นผู้สร้างสรรค์งาน และจะแสดงศักยภาพภายในให้ปรากฏออกมาโดยมีจุดกำเนิดจากพลัง อารมณ์ ความรู้สึก ความประทับใจต่อสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ ดังนั้นงานศิลปะต่างๆ ที่ศิลปิน สร้างขึ้นมาก็คจะมีพลังไปตามอารมณ์ความรู้สึกนั้นๆ ศิลปินจึงเป็นผู้ที่ทำหน้าที่บันทึกประสบการณ์และ เนื้อหาต่างๆ ทางสังคม นำมาแสดงออกในแขนงที่ตนถนัดงานศิลปะจึงเป็นการบันทึกเรื่องราวที่เกิด จากประสบการณ์ และการเรียนรู้ของศิลปินแล้วนำมาแสดงออกด้วยอารมณ์ ความรู้สึกตามที่ถนัด ด้วยเหตุนี้เองผลงานของศิลปินจึงไม่ซ้ำกันและพฤติกรรมของความเป็นศิลปินสามารถแยกให้เห็นได้ ดังนี้

1. ความเป็นตัวของตัวเอง อารมณ์และความรู้สึกที่ถ่ายทอดมาโดยศิลปินจะต้องมี ความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ไปเลียนแบบใคร

2. ความแจ่มชัดในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก มีความแจ่มชัดต่อสิ่งที่แสดง ออกมา

3. ความจริงใจของศิลปินในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก ศิลปินที่แท้จริงจะต้องมีความจริงใจในการแสดงออกซึ่งรูปอารมณ์นั้นๆ และเป็นเสมือนส่วนหนึ่งของชีวิต

สำหรับการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ อนุรักษ์ พัฒนา และสืบทอดดนตรีพื้นบ้านนั้น ปราณี วงษ์เทศ, (2525, น. 69-79) กล่าวไว้ในข้อความตอนหนึ่งว่า ในการศึกษาอนุรักษ์ พัฒนาดนตรี ควรจะมีการตั้งคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมเนื้อหาของดนตรี ในฐานะที่สะท้อนและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์อย่างน้อย 5 ประการ คือ

1. การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางวัตถุของเครื่องดนตรี คือ การแบ่งประเภทของเครื่องดนตรี วัสดุที่ใช้ทำเครื่องดนตรี วิธีการเล่นดนตรี ตลอดจนจนประวัติความเป็นมาของดนตรีแต่ละชิ้น

2. ศึกษาเกี่ยวกับนักดนตรี คือ ศึกษาวิธีการเรียนรู้ การฝึกฝน และวิธีการที่จะมายึดอาชีพนี้ เพื่อให้ทราบว่าปัจเจกบุคคลสามารถที่จะเลือกอาชีพของตนได้อย่างอิสระมีความสามารถที่พึงรายได้ของตนเองในการยังชีพได้

3. ศึกษาเกี่ยวกับการแบ่งประเภทของดนตรี คือ ศึกษาการแบ่งประเภทของดนตรีตามลักษณะเจ้าของวัฒนธรรม

4. ศึกษาบทบาทหน้าที่และโอกาสในการแสดงดนตรี คือ ศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของดนตรีในการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวัฒนธรรมด้านอื่นๆ

5. ศึกษากิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ คือ การศึกษาถึงพื้นฐานทางความคิดของคนในสังคม ตลอดจนกำเนิดของดนตรีเกิดขึ้นเพราะสร้างขึ้นหรือเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ

นอกจากนี้ ศิราพร ฐิตะฐาน ได้กล่าวถึงผู้สร้างสรรค์ดนตรีพื้นบ้านเป็นของชาวบ้านเกิดจากชาวบ้าน และเกิดจากการรวมกลุ่มทำงาน ซึ่งมีกำเนิดจากชีวิตการทำงาน เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงสงพาง เป็นต้น เพลงเป็นภาษาพิเศษในยามที่ใจมีอารมณ์ยินดี ย่อมต้องแสดงออกให้เห็นให้เห็นว่าสิ่งที่รู้สึกนั้นวิเศษ และพิเศษ จึงต้องแสดงออกด้วยการพูดภาษาที่มีจังหวะทำนองเพราะฉะนั้นอารมณ์จึงเป็นแรงสร้างสรรค์บทเพลง ศิราพร ฐิตะฐาน ณ อยุธยา, (2537, น. 101-102) และเจริญชัย ชนไพโรจน์ กล่าวถึงดนตรีพื้นบ้าน และเพลงพื้นบ้านว่า ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษ Folk Music และ Folk Song ซึ่งคำสองคำนี้ใช้แทนกันได้แต่คำว่าเพลงพื้นเมืองจะนิยมใช้มากกว่า ซึ่งเป็นเพราะ

ดนตรีพื้นบ้าน มีกำเนิดด้วยการขับร้องไม่ใช่กำเนิดด้วยการบรรเลง อย่างไรก็ตามพอจะบอกลักษณะลักษณะของดนตรีพื้นบ้านออกเป็นข้อๆ ได้ดังนี้ (เจริญชัย ชนไพโรจน์, 2526, น. 39)

1. ไม่ทราบนามผู้แต่ง
2. แต่งโดยนักดนตรีที่มีได้รับการฝึกฝนอบรมในการแต่งเพลง
3. มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน
4. เป็นลักษณะการแสดงทางแสดงออกทางดนตรีของคนส่วนใหญ่
5. ขับร้องหรือบรรเลงโดยนักร้องหรือนักดนตรีที่มีได้ฝึกฝนอบรมทางทฤษฎี
6. เป็นดนตรีที่มีอายุเก่าแก่
7. เป็นดนตรีที่สืบทอดถ่ายทอดด้วยความจำ
8. มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามความนิยมของผู้เล่นและผู้ฟัง
9. ไม่มีใครตัดสินได้ว่าทำนองดั้งเดิมเป็นอย่างไร

ดังนั้น จากทฤษฎีของท่านผู้รู้ดังกล่าวมาแล้วนั้น ความรู้เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ อนุรักษ์ พัฒนา และสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน คือ ดนตรีที่สร้างสรรค์ขึ้น โดยนักดนตรีพื้นบ้านโดยด้วยเนื้อหาสำนวนและสำเนียงของชาวบ้าน รวมทั้งการถ่ายทอดต่อกันมาด้วยความจำ

การอนุรักษ์และการพัฒนา

1.1 การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้ประโยชน์ตามความต้องการที่พอเหมาะและประหยัด เพื่ออนาคต หรือการสงวนรักษา สรุปลได้ดังนี้ (การพัฒนา, 2550, เว็บไซต์)

1. หลักการอนุรักษ์วิทยา ประกอบด้วย

หลักที่ 1 การใช้ใช้อย่างยั่งยืน การใช้ใช้อย่างสมเหตุสมผล หรือใช้อย่างฉลาด เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดของเสียและมลพิษ

หลักการที่ 2 การสงวนของหายาก ทรัพยากรที่กำลังจะสูญสิ้น ควรหลีกเลี่ยงการนำไปใช้และทำนุบำรุง หรือทำให้ทรัพยากรนั้นมีเพิ่มขึ้น

หลักการที่ 3 การทำนุบำรุงที่เสื่อมโทรม จากไม่สามารถนำไปใช้ได้จนฟื้นฟูสภาพนำมาใช้ได้

2. วิธีอนุรักษ์ มีด้วยกัน 8 วิธี คือ

- 2.1 การใช้ หมายถึง การใช้หลายรูปแบบ เช่น การบริโภคโดยตรง เห็น ได้ยิน พลังงานต้องใช้แบบยั่งยืน
- 2.2 การเก็บกัก หมายถึง การรวบรวมหรือการเก็บกักทรัพยากรที่มีแนวโน้มจะขาดแคลนในบางเวลา หรือคาดว่าจะวิกฤติการณ์ขึ้น
- 2.3 การรักษา/ซ่อมแซม หมายถึง การดำเนินการใดๆ ต่อทรัพยากรที่ขาดไปไม่ทำงานตามพฤติกรรม เสื่อมโทรม เกิดปัญหา สามารถฟื้นคืนสภาพได้ จนสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้
- 2.4 การฟื้นฟู หมายถึง การดำเนินการใดๆ ต่อทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้เป็นปกติ สามารถเอื้อประโยชน์ในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป
- 2.5 การพัฒนา หมายถึง การทำสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้เกิดผลผลิตที่ดีขึ้น
- 2.6 การป้องกัน หมายถึง การป้องกันสิ่งที่เกิดขึ้นมิให้ลุกลามมากกว่านี้และป้องกันสิ่งที่ยังไม่เกิดเพื่อไม่ให้เกิดขึ้น
- 2.7 การสงวน หมายถึง การเก็บไว้โดยไม่ให้แตะต้องหรือนำไปใช้ด้วยวิธีการใดก็ตาม
- 2.8 การแบ่งเขต หมายถึง ทำการแบ่งเขตหรือการแบ่งกลุ่ม/ประเภทตามคุณสมบัติของทรัพยากร

1.2 การพัฒนา

1.2.1 ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนา หมายถึง ทำให้มั่นคง ทำให้ก้าวหน้า การพัฒนาประเทศก็ทำให้บ้านเมืองมั่นคงมีความเจริญ ความหมายของการพัฒนาประเทศนี้ก็เท่ากับตั้งใจที่จะทำให้ชีวิตของแต่ละคนปลอดภัย มีความเจริญ มีความสุข (การพัฒนา, 2550, เว็บไซต์)

การพัฒนา หมายถึง การมีคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ที่ดีขึ้น อาจวัดคุณภาพชีวิตได้หลายแบบ เช่น วัดทางการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง อนามัย หรือทางจิตใจ มีสิ่งเหล่านี้สูงขึ้นหรือมากขึ้นที่ถือว่ามีการพัฒนาที่สูงขึ้น

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างและหน้าที่ในสังคม โดยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม 2 ระดับ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงระดับบุคคล เรียกว่า “การทำให้ทันสมัย” ซึ่งเป็นกระบวนการที่แต่ละบุคคลที่อยู่ในสังคมเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเป็นแบบเก่าแบบที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น และมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
  2. การเปลี่ยนแปลงระดับสังคม เรียกว่า “การพัฒนา” หมายถึง การที่นำเอาความคิดใหม่ๆ เข้ามาในสังคม เพื่อให้รายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้นและมีชีวิตความเป็นอยู่ในระดับที่ดีขึ้น โดยใช้กระบวนการผลิตที่ทันสมัย ตลอดจนการมีสถาบันทางสังคมที่ดีขึ้นด้วย
- โดยสรุป การพัฒนา คือการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งในทางวัตถุและทางจิตใจ และยกระดับคุณภาพของสังคมโดยรวม

1.2.2 แนวคิดในการพัฒนา

การพัฒนาเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง (Continuing Process) การพัฒนาจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับลำดับ/ขั้นตอน (Stages) และความเชื่อมโยง (Relation or Linkage) เพราะฉะนั้นแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาจึงปรากฏชัดเป็น 2 กลุ่ม ๆ ที่ 1 มองการพัฒนาว่า ดำเนินการไปตามลำดับหรือขั้นตอนไปสู่อีกระดับหนึ่ง โดยต้องสร้างความพร้อมด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้ทรงเน้นสำหรับพันธุ์ไม้ ที่ปลูกในโครงการ ป่ารัก น้ำ ว่าต้องยึดพระพรราชนโยบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 คือ ไม้ใช้สอย ไม้ผล และไม้ยืนต้นที่จะเติบโตเป็นป่า และป่าไม้ช่วยซึมซับน้ำฝนไว้ได้ดิน เป็นต้นน้ำลำธาร เพื่อการบริโภคและการเกษตร สำหรับกลุ่มที่ 2 มองการพัฒนาว่าจะเกิดขึ้นได้โดยการกระตุ้นหรือชักนำโดยปัจจัยในการพัฒนา เช่น การสะสมทุนหรือการค้าต่างประเทศ เป็นต้น โดยมีความเชื่อว่าความพร้อมนั้นสร้างได้เพื่อให้สอดคล้องกับการสะสมทุนหรือการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น โดยมีความเชื่อว่าความพร้อมนั้นสร้างได้เพื่อให้สอดคล้องกับสะสมทุนหรือการค้าระหว่างประเทศ บนความเชื่อดังกล่าว มักจะเกิดการพัฒนาแบบ “ก้าวกระโดด” เพราะประชาชนไม่สามารถสร้างความพร้อมตามแบบอย่างของนักพัฒนาและนักพัฒนานี้ไม่สามารถปรับตนเองให้มีความพร้อมที่จะสอดคล้องกับความพร้อมของประชาชนทำให้เกิดช่องว่างระหว่างปัญหาได้ พระราชดำรัส 4 ธันวาคม 2540

“ถ้าสามารถจะเปลี่ยนกลับเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง ไม่ต้องทั้งหมด แม้จะไม่ถึงครึ่ง อาจจะเศษหนึ่งส่วนสี่ก็สามารถที่จะอยู่ได้ การแก้ไขจะต้องใช้เวลา ไม่ใช่ง่ายๆ โดยมากคนก็ใจร้อนเพราะเดือดร้อน แต่ว่าถ้าตั้งแต่เดี๋ยวนี้ก็สามารถที่จะแก้ไขได้” (การพัฒนา, 2550, เว็บไซต์)

1.2.3 การพัฒนาจะต้องทำตามขั้นตอน

พระบรมราชาวาทที่พระราชทานแก่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2517 ตอนหนึ่งว่า

“ การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามขั้นตอนต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้” ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อนโดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อพื้นฐานความมั่นคง พร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างเสริมและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป

“การช่วยเหลือ สนับสนุนให้ประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้โดยแน่นอน

“ในการสร้างความเจริญก้าวหน้านี้ ควรอย่างยิ่งที่จะค่อยเสริมทีละเล็กทีละน้อยให้เป็นลำดับ ให้เป็นการนำพิจารณาไป และปรับปรุงใหม่ ไม่ควรทำด้วยการเร่งรีบ ตามความกระหายที่จะสร้างของใหม่ เพราะความจริง สิ่งใหม่แท้แท้ๆ นั้นไม่มี สิ่งใหม่ทั้งปวงย่อมสืบเนื่องมาจากสิ่งเก่าและต่อไปย่อมจะเป็นสิ่งเก่า” (การพัฒนา, 2550, เว็บไซต์)

1.2.4 คนหัวใจของการพัฒนา

ในการพัฒนาจะต้องสร้างความภาคภูมิใจในอาชีพดังพระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

“...ประเทศไทยยืนยงได้อย่างมีอิสระเสรี ไม่ต้องพึ่งพาใครก็เพราะพืชพันธุ์ธัญญาหารที่เรามี และผู้ที่ทำให้เรายืนได้อย่างเข้มแข็ง คือ ชาวบ้านคนไทยที่ภูมิใจในการทำไร่ทำนาตนเอง...”

“การพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญยิ่งขึ้นไปนั้น ย่อมต้องพัฒนาบุคคลก่อน เพราะถ้าบุคคลอันเป็นองค์ประกอบของส่วนรวมไม่ได้รับการพัฒนาแล้ว ส่วนรวมจะเจริญมั่นคงได้ยากยิ่ง การที่บุคคลจะ

พัฒนาได้ก็ด้วยปัจจัยประการเดียว คือ การศึกษา การศึกษานั้นแบ่งเป็นสองส่วน คือ การศึกษา
วิชาการ (Academic Learning) ส่วนหนึ่ง กับการอบรมบ่มนิสัย (Spiritual Development) ให้เป็น
ผู้มีจิตใจใฝ่ดีใฝ่เจริญ มีปกติ ละอายชั่ว กลัวบาป ส่วนหนึ่ง การพัฒนาบุคคลจะต้องพัฒนาให้ครบถ้วน
ทั้งสองส่วน เพื่อให้บุคคลได้มีความรู้ วัชใช้ประกอบการและความดีไว้เกื้อหนุนการประพฤติปฏิบัติทุก
อย่างให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควรและอำนวยผลประโยชน์ที่พึงประสงค์”

พระบรมราชาวาท พระราชทานแก่ผู้นำเยาวชนและเจ้าหน้าที่ ณ สำนักจิตรลดาโรฐาน เมื่อ
วันที่ 14 ตุลาคม 2512

“คำว่า “การพัฒนา” คืออย่างไร ก่อนอื่นเราต้องทราบว่ “พัฒนา” คือ “มุ่งให้เกิดความ
เจริญก้าวหน้า มุ่งให้ทุกคนมีความสุขสบาย” ดังนั้นทุกคนจึงมุ่งที่จะพัฒนา แต่เพราะการที่ทุกคนมุ่งที่
จะพัฒนานี้ จึงมีทางทำให้เสียได้ เพราะว่ามีผู้ที่ไม่ได้มุ่งให้เกิดความก้าวหน้าแท้จริงรวมอยู่ด้วย หรือ
อาจเป็นฝ่ายตรงข้ามนำเอาคำ “พัฒนา” ไปใช้ด้วยก็ได้ ผู้ที่ฉลาดมีไหวพริบดีจึงจะแยกได้ว่าใครจะมา
พัฒนาได้ และใครจะมามุ่งพัฒนาเพื่อประโยชน์ของฝ่ายพวกตัว” (การพัฒนา, 2550, เว็บไซต์)

2. การอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้าน

วัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่ชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นยึดปฏิบัติร่วมกันมาเป็น
เวลานาน มีการเลียนแบบสืบทอดต่อกันมาจนเป็นแบบแผนที่ยอมรับกันในสังคม วัฒนธรรม
พื้นบ้านจึงมีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้านเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้การอนุรักษ์และพัฒนา
วัฒนธรรมพื้นบ้านจึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นการรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและทำให้ชาวบ้านมี
การเปลี่ยนแปลงในทางที่เหมาะสมขึ้น วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านมีหลายประเภทหลายชนิดก็จริง แต่ใน
การอนุรักษ์และพัฒนา วัฒนธรรมพื้นบ้านก็สามารถปรับใช้ได้ทั่วไป นักวิชาการหลายคนได้แสดงทรรศนะ
ในการอนุรักษ์ พัฒนา และส่งเสริมเผยแพร่ ดังนี้

ศรีศักร วัลลิโภดม (2534, น. 3-30) ได้แสดงทรรศนะในการอนุรักษ์และการพัฒนา
มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ว่า การอนุรักษ์และพัฒนาเป็นเรื่องของบุคคลที่เป็นเจ้าของ เพราะย่อมรู้ว่า
อะไรควรอนุรักษ์และพัฒนามากกว่าคนภายนอก โดยเหตุนี้เวลาที่มีการพัฒนาและอนุรักษ์จาก
หน่วยงานราชการที่มาจากส่วนกลาง คนในสังคมท้องถิ่นจึงไม่เข้าใจ และเลยมินิกว่านั้นเป็นของ
ทางราชการและของรัฐบาลชาติบ้านเมืองไป ผลที่ตามมาจึงทำให้สิ่งที่มีการอนุรักษ์และพัฒนาเหล่านี้
กลายเป็นเพื่อการรีนเร็งและการท่องเที่ยวไป เพราะฉะนั้นการอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรม
ท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่รุนแรงจนเกิดการเสียดุลในการดำรงชีวิต

ทางสังคมขณะนี้จะเป็นจะต้องพยายามให้เกิดจิตสำนึกในเรื่องความเป็นท้องถิ่นให้จงได้ โดยมีข้อแม้
 อยู่ว่าต้องจัดการให้แต่ละท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญทางวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นในลักษณะที่
 เท่าเทียมกัน ไม่มีวัฒนธรรมจากท้องถิ่นใดดีกว่ากัน เพราะวัฒนธรรมที่ดীনขึ้นอยู่กับว่าทำให้สังคม
 ท้องถิ่นเป็นเจ้าของ มีความมั่นคงสงบราบรื่นหรือไม่เป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับวิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์,
 (2531, น. 32-37) ได้แสดงทรรศนะในการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านโดยเน้นความสัมพันธ์
 กับการท่องเที่ยว สรุปได้ว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านบ้านควรมุ่งส่งเสริมทั้งตัววัฒนธรรมและผู้สร้างงาน
 วัฒนธรรมที่มีฝีมือ หรือมีความชำนาญพิเศษ การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อรองรับ
 การท่องเที่ยวควรพัฒนาไปในรูปแบบที่เหมาะสมจึงจำเป็นต้องมีการประยุกต์ การพัฒนารูปแบบ
 และเนื้อหา เพื่อปลูกเร้าให้เกิดความสนใจ และตระหนักในความสำคัญมากขึ้น โดยวางแผนและ
 ประสานงานกันอย่างรอบคอบ ส่วนอนง นาควิมูล (2536, น. 34-37) ได้แสดงทัศนะในการอนุรักษ์
 พัฒนาและส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน สรุปได้ว่าวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิต
 ของคนไทยเป็นอย่างมาก แต่วัฒนธรรมบางอย่างหมดหน้าทีไปแล้ว ในการอนุรักษ์ พัฒนา และ
 ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านจึงควรส่งเสริมโดยวิธีเปิดและสนับสนุนด้านกำลังเงินให้ศิลปินพร้อมๆ กัน
 และต้องส่งเสริมให้เกิดการแสดงและการละเล่นหรือวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป จะได้มี
 เวลาถ่ายทอดวัฒนธรรม ซึ่งเท่ากับการเปิดโอกาสและให้กำลังใจแก่ศิลปินหรือผู้สร้างงานวัฒนธรรมไป
 ด้วยในตัว

ชวน เพชรแก้ว (2528, น. 81) ได้เสนอทรรศนะในการพัฒนาหนังตะลุงว่า การสร้างสรรค์
 หรือพัฒนาวัฒนธรรมของหนังตะลุงขึ้นใหม่นั้น ควรจะมีการควบคุมและกำหนดทิศทางให้ถูกต้อง
 สอดคล้องกับเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ส่วนสุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2532, น. 79-81) ได้เสนอ
 ทรรศนะแนวทางการพัฒนาหนังตะลุงที่ถูกต้องซึ่งกลุ่มนายหนังจะต้องตระหนักก็คือต้องศรัทธาต่อ
 ศิลปะการแสดงหนังตะลุงอย่างแท้จริง ต้องถือว่าการเล่นหนังตะลุงเป็นสิ่งที่มีความเกียรติต้องเล่นด้วย
 วิญญาณของศิลปินและต้องมีความหยิ่งว่าเราล้วนเป็นผู้มีครูและเป็นผู้รับผิดชอบต่อศิลปินแขนงนี้
 รวมทั้งเป็นผู้มีส่วนชี้แนะทางสังคมในทางที่ถูกที่ควร เมื่อหนังตะลุงขึ้นโรงแสดงครั้งใดต้องถือว่าเป็น
 หน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ต้องแสดงความสามารถ ให้ศิลปะการแสดงจนสุดฝีมือ ไม่ใช่แสดงอย่างขอไปที
 ในทำนองที่ว่า เล่นให้พอเป็นพิธี นอกจากนี้นายหนังตะลุงควรรักษาสัดส่วนขององค์ประกอบทาง
 ศิลปะของหนังตะลุงให้พอเหมาะและครบกระบวนการ เช่น ไม่เจรจามากมายจนทอดทิ้งบทกลอน ควร
 เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้สัมผัสลีลาการเชิดตัวหนังที่สำคัญ ซึ่งปรมาจารย์ทางหนังตะลุงเคยสร้างสมสืบ

ทอดกันมาไม่ใช่ขาดสาย เช่น ลีลาการเชิดพระอิศวร การเชิดเทวดา การเชิดยักษ์ การนาตนาง การเดินยักษ์ ลีลาการเกี่ยวจอบ การสมห่อง การเล่นเกมกลอนลอดโหม่ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ควรแทรกไว้ทุกครั้งเพื่อรักษาเอกลักษณ์ที่งดงามของหนังตะลุงไว้ นอกจากนี้ นายหนังตะลุงจะต้องรักษาบทบาทความเป็นผู้นำสังคมไว้มิให้ตกต่ำ ซึ่งนายหนังเคยใช้จอหนังเป็นสนามขี้น้ำหรือครูของสังคมตลอดมาก็ต้องผูกบทบาทนี้ไว้ตลอดไป อย่าลดฐานะมาเป็นเพียงผู้ขายความบันเทิงที่อยู่ปลายแถวของเครื่องบันเทิงอื่นๆ ต้องเป็นผู้มีความรอบรู้ทันโลกทันสังคมจึงจะเป็นคุณสมบัติสำคัญยิ่งของนายหนัง

พิทยา สายหู, (2531, น. 70) ได้แสดงทรรศนะในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ว่า การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไม่ใช่การมองแต่สมบัติเสมือนวัตถุสิ่งของแต่ต้องคำนึงบุคคลภายในที่เป็นเจ้าของสมบัตินั้นเอง และบุคคลภายนอกที่สนใจและอ้างสิทธิในสมบัตินั้นด้วย แต่ต้องไม่ลืมว่าสุดท้ายแล้ววัฒนธรรมเป็นอุปกรณ์การดำเนินชีวิตและมีความหมายแท้จริงในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตผู้มีและผู้ใช้วัฒนธรรมนั้น ซึ่งคนอื่นภายนอกเป็นเพียงผู้ชมเท่านั้น เนื่องจากมีประเภทบุคคลที่สนใจวัฒนธรรมพื้นบ้านได้หลายกลุ่มด้วยเหตุผลต่างๆ กัน การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านจะสำเร็จได้ผลยิ่ง หากผลประโยชน์ของบุคคลทุกฝ่ายซึ่งต่างกันนี้สามารถประสานเสนอสนองกันได้ ความขัดแย้งในความคิดเห็นและมาตรการดำเนินการย่อมมีได้เพราะความสนใจและผลประโยชน์ ที่คาดหวังต่างกันนี้แต่สิ่งที่ไม่ควรลืมคือประโยชน์สุดท้ายควรตกแก่บุคคลเจ้าของวัฒนธรรมพื้นบ้านนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับสุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2563, น. 63) ได้แสดงทรรศนะในการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้าน ไว้ดังนี้ การส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านสมบูรณ์แบบ ควรจะหมายถึงการนำทรัพยากรวัฒนธรรมกลุ่มชนนั้นๆ มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ในการจัดการศึกษา พัฒนาสุขภาพอนามัย พัฒนาจริยธรรม และพัฒนาชีวิตให้เกิดความสมดุลกับภาวะเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่เคลื่อนที่เปลี่ยนอยู่ในสังคมของชุมชนนั้น กระบวนการส่งเสริมควรกระทำเป็นระบบอย่างต่อเนื่องและให้เกิดผลสัมฤทธิ์จนเกิดเป็นนิสัยร่วมของกลุ่มคน โดยให้กลุ่มชนมีอำนาจและหน้าที่ต่อกิจกรรมการส่งเสริมนั้นให้มากที่สุด ส่วนประจักษ์ สายแสง (2531, น. 73-75) ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้าน สรุปได้ว่า การจะทราบแนวทางในการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านให้ได้อย่างเด่นชัดจำเป็นต้องทราบทั้งธรรมชาติและปัจจัยที่เกี่ยวคู่วัฒนธรรมพื้นบ้านเสียก่อนจึงสามารถหาแนวทางในการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้าน การเผยแพร่ย่อมจัดทำขึ้นเพื่อผลประโยชน์ทางวิชาการ เศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของชาติประกอบกัน การเผยแพร่จึงทำได้ทั้งการให้การศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบ

7. แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

ทฤษฎีการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์

การศึกษาทางวัฒนธรรมหรือพฤติกรรมของมนุษย์หลีกเลี่ยงไม่พ้นการสืบสวนย้อนหลังไปถึงอดีต ในทุกสมัยที่มนุษย์ได้ผ่านขั้นตอนนี้มา และได้ทิ้งผลของการกระทำของตนเองเอาไว้มากมาย การศึกษาถึงอดีตสามารถนำมาอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี นักมานุษยวิทยาที่มีชื่อเสียงในอดีตนิยมใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อธิบายปรากฏการณ์ในสังคมมนุษย์เป็นอย่างมาก

การศึกษาทางประวัติศาสตร์ ไม่ได้เป็นวิธีการศึกษาวัฒนธรรมในแง่ของอดีตเท่านั้น แต่เป็นวิธีการหลายๆ วิธีรวมกัน ได้แก่

1. ศึกษาความเป็นมาในอดีตของวัฒนธรรมในแต่ละเนื้อหาจากอดีตถึงปัจจุบัน เป็นการศึกษาพัฒนาการของวัฒนธรรม

2. สังเกตการณ์ (Observation) ความเป็นตัวของตัวเองของวัฒนธรรม เป็นการศึกษาวัฒนธรรมปัจจุบันด้วยการเข้าไปสังเกตดูด้วยตัวของนักศึกษาเอง การสังเกตต้องทำควบคู่กับการจดบันทึกด้วย

3. ศึกษาวัตถุและเหตุการณ์ในแง่ของเวลาและสถานที่ เช่น วัฒนธรรมนั้นๆ เกิดเมื่อไรและเกิดที่ไหน วัฒนธรรมที่เราเห็นๆ อยู่ในปัจจุบันนี้จะต้องมีความเป็นมาจากอดีตการสังเกตการณ์ในแง่ของการเวลาและแหล่งของวัฒนธรรมเป็นวิธีการที่จำเป็นมากที่จะทำให้ปะติดปะต่อเรื่องราวพฤติกรรมและความเป็นมาของมันได้อย่างถูกต้อง

4. การขุดค้น (Archaeological Method) เป็นการศึกษาหลักฐานของวัฒนธรรมในอดีตด้วยการขุดค้น ซึ่งจะสามารถนำหลักฐานทางรูปธรรมมายืนยันการศึกษาวัฒนธรรมในปัจจุบันได้ เป็นการศึกษาช่วยตีความพฤติกรรมมนุษย์ในปัจจุบันอย่างมาก

5. การศึกษาแบบวิเคราะห์โครงสร้างรวม (Holistic Approach) คือ การศึกษาวัฒนธรรมของสังคมใดๆ โดยนำโครงสร้างทุกส่วนมาวิเคราะห์ร่วมกัน ในขณะเดียวกันเพื่อความเข้าใจวัฒนธรรมในภาพรวมในสังคมหนึ่งๆ

การศึกษาวัฒนธรรมโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นการมองปัญหาย้อนหลังนั้น เกี่ยวกับการเวลาอย่างยากที่หลีกเลี่ยงได้ การที่จะเข้าใจเหตุการณ์ในปัจจุบันนั้นจำเป็นต้องสืบสาวเหตุการณ์ย้อนหลัง ยิ่งสืบย้อนหลังได้ในระยะเวลาไกลจากปัจจุบันได้มากเท่าไร ยิ่งเข้าใจปัจจุบันได้

มากเพียงนั้น (นิยพวรรณ วรณศิริ, 2550, น. 82) ถ้าเข้าใจปัจจุบันได้อย่างทะลุปรุโปร่งก็จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนล่วงหน้าได้สำหรับทุกเหตุการณ์ในอนาคต เป็นการศึกษาต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ของเหตุการณ์และเวลา มิติของเวลาที่เกี่ยวกับการศึกษาวัฒนธรรมโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์มี 2 มิติ คือ

1. การศึกษาเหตุการณ์ในช่วงเวลาเดียวกัน (Synchronic Study) ได้แก่ การศึกษาเรื่องใดๆ ในเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น เช่น การศึกษากรุงเทพฯ ในปี พ.ศ. 2325 หรือ การศึกษาระบบการปกครองของไทยสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้น วิธีนี้ใช้วิธีวิเคราะห์ (Analysis) โครงสร้าง

2. ศึกษาหลายเหตุการณ์หลายช่วงเวลา (Diachronic Study) เป็นการศึกษาเหตุการณ์ข้ามเวลาจากช่วงหนึ่งถึงอีกช่วงเวลาหนึ่ง เช่น การศึกษาระบบการปกครองไทยตั้งแต่ 2475 จนถึงปัจจุบัน เป็นต้น การศึกษาแบบข้ามเวลาเป็นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบในกรอบของแนวคิดเชิงวิวัฒนาการ เป็นการศึกษาที่ให้ประโยชน์มากและใช้กันมากในหมู่นักมานุษยวิทยา

ทฤษฎีวิวัฒนาการจะศึกษาถึงความเติบโตของวัฒนธรรมในท้องถิ่นหนึ่งๆ เป็นการศึกษาถึงสายความเจริญในตัวของวัฒนธรรมโดยไม่พิจารณาถึงสถานการณ์แวดล้อมมาประกอบ แต่วิธีการทางประวัติศาสตร์นั้นศึกษาความเจริญโดยตัวของมันเองประกอบกับสิ่งแวดล้อมที่มาจัดรูปแบบของวัฒนธรรมให้พัฒนาและแตกต่างไปตามลักษณะของท้องถิ่นและการเวลา การศึกษาทางประวัติศาสตร์จึงทำให้รู้ว่าวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งๆ เกิดมาจากสังคมนั้นเอง (Creativeness) หรือถูกหยิบยืมจากภายนอก (Borrowing and Diffusion) และทำให้เข้าใจได้ว่าวัฒนธรรมไม่ได้เจริญจากตัวของมันเองอย่างเดียว แต่มันมันจะพัฒนาไปตามท้องถิ่นที่มันไปถึงอย่างต่อเนื่องด้วย วิธีการทางประวัติศาสตร์จะทำให้เรารู้จักวัฒนธรรมตั้งแต่ลักษณะง่ายๆ (Simple) ไปจนถึงซับซ้อนหลายชั้น (Complex)

วิธีการทางประวัติศาสตร์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Method) ถือเป็นศาสตร์ทางด้านปฏิบัติ (Pragmatic) ไม่ใช่ศาสตร์ทางทฤษฎี (Dogmatic) Boas เชื่อว่า วัฒนธรรมถูกกำหนดให้มีรูปแบบต่างๆ กันโดยกลุ่มเชื้อชาติ (Race) ของมนุษย์ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศและระบบอาหารการกินของมนุษย์ในท้องถิ่นหนึ่งๆ แนวคิดที่ว่าการศึกษาวัฒนธรรมจะเป็นรูปแบบใดขึ้นอยู่กับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์กำหนดขึ้นเป็นปัจจัยเดียวนั้นไม่ถูกต้องทั้งหมด Boas เห็นว่าวัฒนธรรมจะเป็นรูปแบบใดขึ้นอยู่กับว่ามันแพร่กระจายมาจากที่ใดและสมัยใดด้วย การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของคนต่างเผ่าต่างภาษากันทำให้วัฒนธรรมหลากหลายมากขึ้น และวิธีที่จะศึกษาความเป็นมาของวัฒนธรรมนั้นต้องใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เท่านั้น

แนวคิดที่ว่าคนไทยจะต้องมีวัฒนธรรมแบบไทยๆ เพราะภูมิประเทศของไทยเหมาะสมและเอื้อให้เป็นแบบนั้น จึงไม่ค่อยสอดคล้องกับแนวคิดของ Boas เพราะถ้าหากสืบสวนทางประวัติศาสตร์แล้ว คนไทยไม่ได้มีวัฒนธรรมไทยล้วนๆ หรือมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองโดยเฉพาะตามความเป็นจริงแล้วเรารับวัฒนธรรมอื่นมาจากอินเดียด้วย แนวคิดดังตัวอย่างที่ยกมาเรียกว่า “เชื้อชาติกำหนดวัฒนธรรม (Racial Determinism)” ส่วนแนวคิดของ Boas นั้นเน้นว่า วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดคนและสิ่งแวดล้อม (Cultural Determinism) ไม่ใช่คนเป็นตัวกำหนดวัฒนธรรมหลังจาก Boas ประกาศแนวคิดนี้ศาสตร์ทางมานุษยวิทยาได้เจริญแพร่หลายไปอย่างรวดเร็ว ผู้ที่เห็นด้วยกับแนวความคิดของ Boas ในสมัยแรกๆ มีหลายคน อาทิ Alfred Kroeber, Clark Wissler และ Edward Sapir เป็นต้น (Lowie, 1966, pp. 128-142)

วิธีการทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย

1. การขุดค้นเพื่อเก็บข้อมูลจากวัฒนธรรมทางวัตถุหรือการศึกษาทางโบราณคดี
  2. การค้นคว้าจากข้อมูลชั้นรอง (Secondary Data)
  3. การสังเกตการณ์จากวิถีชีวิตของประชาชน (Observation)
  4. การวิเคราะห์ทางสถิติเมื่อเกี่ยวกับข้อมูลเชิงปริมาณ (Statistical Handling)
  5. การตีความข้อมูลเสียใหม่ (Historical Reconstruction) ได้แก่ การปะติดปะต่อข้อมูลหลายๆ วิธีการ
  6. การเปรียบเทียบกับมิติด้านการเวลา สถานที่ และโครงสร้าง
  7. จัดบันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์
- ทฤษฎีทางประวัติศาสตร์ได้เป็นกรอบของวิธีการศึกษาทางมานุษยวิทยาที่แพร่หลายด้วยวิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมและผลของพฤติกรรมในทุกๆ ด้าน

ทฤษฎีมานุษยวิทยาการดนตรี (Ethnomusicology)

เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อกับดนตรี ศาสนา พิธีกรรมทางดนตรีและความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีและความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับสังคม แนวคิดเรื่องศิลปะกับสังคม ยศ สันตสมบัติ, (2540, น. 225) ได้กล่าวถึงศิลปะในมุมมองของนักมานุษยวิทยาว่ามนุษย์ในสังคมวัฒนธรรมทุกแห่งหนทั่วโลก มีความต้องการ มีความต้องการที่จะสื่อ ระบาย สะท้อน หรือแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึก ความเชื่อ และความคิดของตน ด้วยรูปแบบและวิธีการต่างๆ เช่น การวาดภาพ การปั้นรูป การแกะสลัก การร่ายรำ การร้องเพลงการทอผ้า การประดิษฐ์เครื่องใช้ซึ่งอารมณ์ความรู้สึก ดังนั้น

การแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึกจึงเป็นหน้าที่หลักของศิลปะ ดนตรีการ่ายรำ และนิทานพื้นบ้าน นักมานุษยวิทยาดนตรีเรียกพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆ เหล่านี้ว่าพฤติกรรมการแสดงออก (Expressive Behavior) (ยศ สันตสมบัติ, 2540, น. 255 ; อ้างอิงมาจาก Ember and Ember. n.d)

พฤติกรรมการแสดงออกเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอันเป็นที่ยอมรับของสังคม แม้ว่าศิลปินหรือนักแสดงอาจจะมีความต้องการเป็นตัวของตัวเองหรือมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่ศิลปะที่บุคคลเหล่านี้สร้างสรรค์ขึ้น ก็มักอยู่ในขอบเขตของแบบแผนที่สังคมกำหนดและยอมรับ ศิลปินจำเป็นต้องสื่อสารให้สมาชิกสังคมคนอื่นๆ สามารถรับรู้ เข้าใจ สัมผัส หรือเข้าถึงงานศิลปะของตน โดยปกติแล้ว ศิลปินจะใช้แนวทาง หรือ สไตล์ ที่ครูหรือศิลปินหรือของปัจเจกบุคคลคนใดคนหนึ่ง หากแต่ศิลปะยังเป็นผลผลิตของวัฒนธรรมนั้น ๆ

การที่ศิลปะเป็นผลผลิตของวัฒนธรรม ทำให้นักมานุษยวิทยาถือว่าศิลปะมีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างใกล้ชิดและศิลปะยังเป็นภาพสะท้อนของสังคมและวัฒนธรรมหนึ่งๆ ดังนั้นการศึกษาศิลปะของสังคมวัฒนธรรมใดๆ จึงต้องศึกษาบริบทของสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ ด้วยไม่อาจแยกศิลปะนั้นออกมาศึกษาโดยเอกเทศได้

ทฤษฎีสุนทรียภาพเชิงพรรณนา (Descriptive Aesthetics)

ทฤษฎีของเคิร์นนี้มาจากผลงานวิเคราะห์ทฤษฎีของโยฮันเซน (Johansen 1978) ซึ่งไม่พบหลักฐานว่ามีการปรับเปลี่ยนใดๆ ในเวลาต่อมา

ทฤษฎีของเคิร์นมุ่งให้ใช้วิธีการเชิงพรรณนาเป็นเครื่องมือให้นักเรียนใช้ในการบรรยายวิเคราะห์และประเมินประสบการณ์สุนทรีย์ กลวิธีที่เคิร์นระบุคือ “การเปิดรับ” (Openness) ซึ่งเขาให้คำจำกัดความว่า คือ “เปิดโอกาสให้ประสบการณ์ใดก็ตามที่มีอยู่ในผลงานสุนทรีย์นั้นได้ปะทะสัมผัสกับตน เคิร์น กล่าวว่า “การเปิดรับเช่นนี้ เป็นจุดเริ่มต้นของประสบการณ์สุนทรีย์ที่ผู้รับประสบการณ์จะต้องปลดปล่อยให้ตนเองเป็นอิสระจากความคิดเห็นหรือหลักการใดๆ ที่เคยมีการระบุความหมายของผลงานนั้นก่อน” (Kern, 1969a, : cited in Johansen, 1978) ทฤษฎีของ เคิร์น ประกอบด้วยกระบวนการละเอียดถึง 8 ขั้นตอน (ซึ่งกระบวนการใหญ่ๆ คือ การบรรยาย ส่วนประกอบต่างๆ ทางทัศน์ ความสัมพันธ์เชื่อมโยงส่วนประกอบเหล่านั้น (องค์ประกอบศิลปะ) และการบรรยายถึงความหมายที่มีนัยสำคัญของผลงานนั้นและบันปลายเป็นการตัดสินคุณค่าของประสบการณ์สุนทรีย์ที่ผู้เรียนได้รับ) คือ ขั้นที่หนึ่งถึงขั้นที่ห้าจะเป็นการบรรยายถึงส่วนประกอบต่างๆ ทางทัศน์และการบรรยายถึงองค์ประกอบภายในผลงานนั้นโดยเคิร์น จะใช้ศัพท์ว่า “คุณสมบัติที่ผิวเผิน” (Surface encounters) ในความหมายเดียวกันกับ “ส่วนประกอบทางทัศน์” และใช้ศัพท์

“คุณสมบัติที่ลึกซึ้ง”(Depth encounters) ในความหมายเดียวกัน องค์ประกอบทางศิลปะ (ความ สอดคล้อง ความขัดแย้ง ความสมดุล ความเคลื่อนไหว ความเป็นเอกภาพ ฯลฯ) ขั้นตอนห้าขั้นแรกมี ดังนี้

ขั้นที่ 1 การบรรยายคุณสมบัติที่ผิวเผิน

ขั้นที่ 2 บรรยายความสัมพันธ์ของคุณสมบัติที่ผิวเผิน

ขั้นที่ 3 บรรยายคุณสมบัติที่ลึกซึ้ง

ขั้นที่ 4 บรรยายความสัมพันธ์ของคุณสมบัติที่ลึกซึ้ง

ขั้นที่ 5 บรรยายความสัมพันธ์ของคุณสมบัติที่ผิวเผินที่ถูกละทิ้งกับคุณสมบัติ

ที่ลึกซึ้ง

อีกสองขั้นถัดมาเป็นขั้นตอนการบรรยายถึงความหมายที่มีนัยสำคัญของผลงานนั้น (หรือขั้นตอนตีความในทฤษฎีอื่น) สองขั้นตอนนี้มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 6 พิจารณานัยสำคัญด้วยวลีสั้นๆ เพียงวลีเดียว แล้วจึงขยายความวลีนั้นให้ ลึกซึ้งนั้นอาจจะเป็นการกล่าวเชิงอุปมาอุปไมย (Metaphor) หรือการเปรียบเทียบ (Analogue) เคิร์น ระบุว่าตอนนี้เป็นขั้นตอนแรกที่เปิดให้ข้อมูลจากภายนอกผลงานมีส่วนเข้ามาเชื่อมโยงด้วย ถ้าผลงาน นั้นปราศจากนัยสำคัญพอที่จะเลื่อนไปสู่ระดับอื่นก็ไม่จำเป็นต้องบรรยายไปถึงระดับที่ลึกซึ้งกว่านั้น เคิร์นยังแนะนำอีกว่าถ้ามีข้อสงสัยไม่แน่ใจในขั้นตอนนี้ ให้ลองตั้งข้อสันนิษฐานในเชิงใดเชิงหนึ่งขึ้น เช่น อาจเป็นเชิงประวัติศาสตร์หรือยุคสมัยของศิลปิน เพราะข้อสันนิษฐานอาจช่วยเพิ่มนัยสำคัญให้ผลงาน ศิลปะ

ขั้นที่ 7 เปรียบเทียบความหมายเดิมในผลงานกับความหมายที่ได้รับเพิ่มเติมใน ภายหลัง

ขั้นสุดท้ายเป็นการตัดสินคุณค่าของประสบการณ์สุนทรียะที่ผู้เรียนได้รับซึ่งเคิร์นระบุ ว่า

ขั้นที่ 8 ตัดสินนัยสำคัญต่างๆในผลงานศิลปะนั้น เป็นการตัดสินคุณค่าของ ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับ ผลงานที่ดีนั้นจะเป็นผลงานที่ “มีภูมิต้านทานต่อการวิเคราะห์” (Resists Analysis) ผลของขั้นนี้จะพิจารณาว่าผลงานศิลปะนั้นสามารถบรรลุถึง “ความดีงาม” หรือคุณค่าเช่น ไรเคิร์นระบุว่าในขณะที่ขั้นตอน เปิดรับ เป็นขั้นตอนเริ่มประสบการณ์ ขั้นการตัดสินนั้นเป็นขั้นตอน บั้นปลายของประสบการณ์

จะเห็นได้ว่าขั้นตอนและวิธีการที่ระบุอยู่ในทฤษฎีด้านสุนทรียนี้ ให้ความสำคัญ ต่อ การ “พูดถึงผลงานศิลปะ” ทฤษฎีของสมิทให้ความสำคัญต่อการพูดถึงอุปมาอุปไมยด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นภาษาศิลปะ ซึ่งเหมาะที่จะใช้ในการ พูดถึงศิลปะส่วนทฤษฎีของเคิร์นและเคิร์นล้วนให้ความสำคัญ ต่อความคิดเห็น แบบไร้มายา คือแสดงความคิดเห็นที่แท้จริงของผู้วิจารณ์โดยไม่ติดยึดต่อหลักการ หรือความคิดเห็นใดๆ (ของนักวิจารณ์ศิลปะอาชีพ) ที่มีปรากฏมาก่อน คือการยอมรับนับถือต่อความคิดเห็นของผู้วิจารณ์ที่เป็นความคิดเห็นส่วนตัวอย่างแท้จริง

ทฤษฎีศิลปะวิเคราะห์ (Critical Theory)

ทฤษฎีของเฟลด์แมนนั้นได้รับการเผยแพร่ถึง 6 ครั้ง และมีการปรับเปลี่ยนถึง 5 ครั้ง คือ 1967, 1970, 1972, 1973 และ 1987 ทฤษฎีของเฟลด์แมนที่นำมากล่าวในที่นี้เป็นทฤษฎีที่พิมพ์เผยแพร่ในปี 1972

เฟลด์แมนแถลงถึงทฤษฎีศิลปะวิเคราะห์ (Critical Theory) ของเขาว่ามุ่งที่จะสร้างหลักในการตีความและประเมินผลงานทางศิลปะ จุดมุ่งหมายหลักของทฤษฎีนี้คือ ความเข้าใจ (Understanding) และความชื่นชม (Delight) ในศิลปะ

เฟลด์แมนอธิบายถึงความเข้าใจว่า บุคคลที่ได้รับการฝึกฝน ให้มีความเข้าใจต่องานศิลปะ สามารถอ่านข้อมูลต่าง ๆ ทางศิลปะออก และข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้มีประโยชน์เพราะเป็นกลไกที่จะเข้าไปสู่การวิเคราะห์และการตัดสินทางศิลปะ ข้อมูล ของเฟลด์แมนนั้นคือข้อมูลด้านคุณภาพของศิลปะ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และความเก่าแก่ (วันเดือนปีที่สร้าง) นั่นคือ ผู้เรียนหาหนทางที่จะเข้าใจถึงเหตุผลและผลงานของศิลปะชิ้นนั้นให้อะไรแก่ตนเอง

ส่วนความชื่นชมนั้น เฟลด์แมนอธิบายว่า เมื่อบุคคลบังเกิดความเข้าใจในงานศิลปะชิ้นนั้น ๆ บุคคลย่อมเกิดความพึงพอใจ ชื่นชมในผลงานศิลปะนั้นตามมาด้วย เฟลด์แมน แนะนำหนทางของการวิเคราะห์งานศิลปะ แบ่งเป็นสี่ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 บรรยาย (Description)

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์โครงสร้าง (Formal analysis)

ขั้นตอนที่ 3 การตีความ (Interpretation)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลหรือตัดสิน (Evaluation or Judgment)

ในขั้นตอนของการบรรยายนั้น เป็นขั้นที่ผู้วิจารณ์ผลงานศิลปะสำรวจดูส่วนประกอบทางทัศนต่าง ๆ ที่ปรากฏแก่สายตาในทันทีทันใด หลังจากนั้นจึงพิจารณาถึงกลวิธีที่ผู้วิจารณ์คิดว่าเป็นกลวิธีในการทำงานชิ้นนั้น ๆ ของศิลปะในขั้นวิเคราะห์โครงสร้าง ผู้วิจารณ์จะสำรวจถึงคุณภาพของ

องค์ประกอบ เช่น ความสมดุล ความสอดคล้อง ความขัดแย้ง ความเคลื่อนไหว จังหวะลีลา ฯลฯ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานให้สามารถตีความในขั้นต่อไป ในขั้นตีความ ผู้วิเคราะห์จะพูดถึงความหมายของผลงานศิลปะที่มีต่อตน ในขั้นนี้ผู้วิเคราะห์อาจหาข้อสันนิษฐานมาสนับสนุนความหรือหลักการ ซึ่งสามารถยืนยันว่าทำไมผลงานชิ้นนั้นจึงทำให้ผู้วิจารณ์คิดเป็นเช่นนั้น การประเมินผลหรือตัดสินงานศิลปะ ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายเป็นขั้นตอนที่จำเป็นต้องมีการสืบสวนตรวจสอบถึงเจตนาและผลที่เกิดของผลงานชิ้นนั้น โดยเปรียบเทียบกับงานศิลปะชิ้นอื่นที่คล้ายคลึงกัน พิจารณาวามันเหมือนหรือต่างกับงานชิ้นอื่นในยุคสมัยเดียวกันเช่นไร เฟลด์แมนเน้นว่าการที่จะตัดสินงานศิลปะอย่างมีสุนทรียภาพนั้นจะต้องมีเหตุผลและใช้หลักเกณฑ์อย่างมีคุณธรรม

เฟลด์แมนยอมรับนับถือการวิเคราะห์ในลักษณะที่เรียกว่า แบบไร้มายา (Naïve) คือ วิเคราะห์งานศิลปะจากความคิดเห็นที่ผู้วิจารณ์มีต่อผลงานนั้นอย่างจริงจัง โดยไม่ต้องคำนึงถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือความเก่าแก่ของผลงาน หรือคำนึงถึงชื่อเสียงของผู้ที่สร้างผลงานชิ้นนั้น

ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusion Theory) จะเน้นถึงกระบวนการทางประวัติศาสตร์ ที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เรียกว่า “ลักษณะเฉพาะทางประวัติศาสตร์” (Historical Particularism) นักมานุษยวิทยาความคิดนี้คือ ฟรานซ์ โบแอส (Franz Boass) เป็นนักมานุษยวิทยาชาวเยอรมันทำงานในตำแหน่งอาจารย์ในมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกาเน้นว่า

“การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่” นอกจากนั้นยังเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดแนวความคิดเชื่อว่า “วัฒนธรรมสามารถวัดได้โดยวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาเปรียบเทียบกันและพิจารณาคุณลักษณะที่สูงกว่าหรือด้อยกว่าของแต่ละวัฒนธรรมแต่ยังคงเชื่อว่าวัฒนธรรมนั้นไม่มีวัฒนธรรมใดที่ดีกว่าและเลวกว่ากัน” (ทรงคุณ จันทจร, 2553, น. 59 – 61)

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการทางวัฒนธรรมแล้วยังเป็นการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นถือเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมและปรากฏการณ์ของมนุษย์ชาติข้อแตกต่างของวัฒนธรรมศูนย์กลางทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่งซึ่งจะต้องคำนึงถึงข้อเหมือนและข้อแตกต่างของวัฒนธรรมทั้งสองเป็นสำคัญ (ทรงคุณ จันทจร, 2553, น. 59-70)

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

คมกริช การินทร์, (2544, น. 111-114) ได้ทำการศึกษาดนตรีโปงลางในจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า โปงลางพัฒนาการมาจาก “เกราะลอ” หรือ “ขอลอ” เป็นเครื่องใช้ตีบอกสัญญาณต่าง ๆ ของชาวบ้าน และใช้ตีเล่นก ไล่กา ตามไร่นา ตอนแรกมีจำนวน 6 ลูก พัฒนาเป็น 9 ลูก และ 12-17 ลูกตามลำดับโปงลางประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ผืนโปงลาง ขาดังโปงลาง และ ไม้ตีโปงลาง การผลิตโปงลางแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ คือ ขั้นตอนเตรียมการ คือเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และขั้นทำโปงลาง ประกอบด้วย การขึ้นรูป การตัดลูกโปงลาง การเทียบเสียง การเจาะรูร้อยเชือก และการทดสอบเสียง โปงลางต้องเก็บไว้ในที่อากาศถ่ายเทได้สะดวก โปงลางบรรเลงได้ 2 แบบ คือ บรรเลงคนเดียว และ บรรเลง 2 คน การบรรเลง 2 คน ครบบรรเลงทำนองเพลง เรียกว่า “หมอเคาะ” หรือ “หมอเสพ” อีกคนมีหน้าที่เคาะจังหวะเป็นเสียงประสานเรียกว่า “หมอเส็บ” โปงลางบรรเลงรวมวงกับเครื่องดนตรีอีสานชนิดอื่น ๆ ได้ โปงลางมีการไหว้ครู 2 แบบ คือ ไหว้ครูประจำปีและไหว้ครูก่อนการแสดง โปงลางที่นำมาศึกษาทำจากไม้มะหาดมี 17 ลูก 1 วงประกอบด้วยเสียง C, D, E, F, G, A และ B, มี 13 ลูก 2 วง มี 6 เสียง คือ C, D, E, F, G, และ A, มี 12 ลูก 1 วง มี 5 เสียงคือ C, D, E, G, และ A

กลุ่มเสียงที่ใช้ในลายโปงลางมี 5 เสียงคือ C, D, E, G, และ A โครงสร้างของลาย ประกอบด้วย รูปแบบที่มีลูกนำ รูปแบบที่มีการบรรเลงซ้ำ รูปแบบที่มีลูกจบ การเคลื่อนที่ของทำนองใช้เป็นแบบขั้น ๆ คือ คู่ 2 และใช้การเคลื่อนที่แบบกระโดดเป็น คู่ 3, คู่ 4 และคู่ 5 ตามลำดับ คู่ 6 และคู่ 7 มีน้อยมาก ทิศทางในการเคลื่อนที่ค่อย ๆ สูงขึ้นจนถึงเสียงสูงสุดของการบรรเลงลายนั้นแล้ว เคลื่อนที่ลงมาจบการบรรเลงที่เสียง A ลูกตกหรือเสียงที่สำคัญคือเสียง E (มี) และ A (ลา) เป็นเสียงที่ “หมอเส็บ” ใช้เคาะ และเทคนิคที่สำคัญคือการตีสลับมือ การเพิ่มโน้ตในการบรรเลง และการกรอ

คำผล กองแก้ว (2521, น. 78-82) เขียนบทความเกี่ยวกับโปงลางโดยกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของโปงลางว่า เดิมคือ โปงลางที่ทำมาจากท่อนไม้ขนาดใหญ่ มีลักษณะกลวงข้างใน พบเห็นโดยทั่วไปตามวัดโบราณ ในภาคอีสาน ใช้ไม้ตีกระทบทำให้เกิดเสียงดังก้องกังวานเพื่อเป็นการเวลา โดยจะกระทบตีในตอนเช้า เวลาพระออกบิณฑบาต และกระทบตีในตอนเย็น นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงแหล่งกำเนิดของโปงลางว่ามีกำเนิดในแถบบริเวณเทือกเขาภูพานในจังหวัดกาฬสินธุ์ ต่อจากนั้นจึงค่อยนิยมแพร่หลายไปยังจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป เช่น จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดอุบลราชธานี

บุญธรรม, (2537, น. 132-134) ได้ทำการศึกษาฟ้อนโปงลางของชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า การฟ้อนโปงลางของชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นท่าฟ้อนที่ประดิษฐ์ขึ้นจากจินตนาการของชาวบ้านที่มีต่อเสียง จังหวะ และทำนองของโปงลางในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเรียกเป็นภาษาถิ่นว่า “ลาย” แต่ละลายมีชื่อและความหมายต่อไปนี้

1. ลายที่สร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้เล่นโปงลาง ได้แก่ ลายไหว้ครู
2. ลายที่บรรยายถึงสภาพแวดล้อมของธรรมชาติ ได้แก่ ลายช้างขึ้นภู ลายนกใส่บินข้ามทุ่ง ลายแมงกุ่มดอกไม้ ลายลมพัดพร้าว ลายกาเดินก้อน
3. ลายที่บรรยายถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ได้แก่ ลายผู้ไทยเลาะตูบ ลายแม่ฮ้างกล่อมลูก
4. ลายที่ให้ความสนุกสนานตามสภาพของกลุ่มชน ได้แก่ ลายเต้ยโขง ลายเต้ยพม่า ลายเต้ยหัวโนนตาล
5. ลายที่กำหนดเฉพาะเครื่องดนตรีโปงลาง ได้แก่ ลายโปงลาง

ลายของการเล่นดนตรีโปงลางสามารถนำมาประกอบกับการฟ้อนในชุดการแต่งกายพื้นเมืองต่าง ๆ ด้วยท่าทางที่แสดงออกให้เกิดความสัมพันธ์อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาของลายนั้น ๆ

จารุบุตร เรื่องสุวรรณ, (2525, น. 80-85) ได้กล่าวถึงความหมายของโปงว่ามีความหมายเหมือนคำว่าโปงในภาษาภาคกลาง คือ หมายถึง สิ่งที่มีลักษณะกลวงข้างใน ทุกวัดในภาคอีสานสมัยก่อนจะมีโปงทำด้วยท่อนขนาดใหญ่ ขุดเจาะให้กลวงใช้ท่อนไม้กระทุ้งตีเป็นสัญญาณบอกเวลา และได้กล่าวถึงโปงอีกชนิดหนึ่งซึ่งมีชื่อเรียกว่าโปงลาง เป็นลักษณะโปงโลหะสำริด โปงลางชนิดนี้ใช้แขวนอยู่กับวัวต่าง ๆ ในขบวนเกวียนบรรทุกสินค้าไปขายยังต่างแดนของชาวอีสานเป็นสัญญาณสำหรับควบคุมวัวต่าง ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและทำให้ทราบวัวต่าง ที่แขวนโปงลางนั้นอยู่ใกล้หรือไกลเพียงใด ทำให้สะดวกต่อการเดินทางไม่พลัดหลงกัน เสียงของโปงลางที่ก้องดังกังวานไพเราะจึงทำให้ผู้หาวัวสุดอื่นมาเลียนเสียง เช่น ไม้ไผ่ตัดเป็นปล้องสั้นยาว เพื่อให้เกิดเสียงทุ้มแหลม นำมาร้อยรวมกันเข้า จนเกิดเป็นเครื่องดนตรีโปงลางไม้ไผ่ ต่อมาเมื่อมีการนำไม้มะหาด มาทำเป็นลูกระนาดตีแทนเสียงโปงลาง ทั้งนี้เพราะเสียงก้องกังวานของไม้มะหาดมีความใกล้เคียงกับเสียงโปงลางมากที่สุด คนในยุคหลังจึงเข้าใจว่า ลูกระนาดที่ทำด้วยไม้มะหาด คือ โปงลางที่แท้จริง เพราะมีที่มาดังกล่าวข้างต้น

จิราพร ธวัชวิเชียร (2539, น. 3) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของโปงลางและประเภทของเครื่องดนตรีอีสาน แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ตีต ตีตี เป่า ได้กล่าวถึงวิธีการเล่นโปงลาง เสียงของ

โปงกลางประกอบไปด้วย 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล ลา เสียงของโปงกลางจะเรียงกัน 3 ระดับเสียง คือ ต่ำ กลาง สูง ลายหรือทำนองของโปงกลางได้จากการเลียนเสียงธรรมชาติและชีวิตประจำวันของชาวอีสาน

เจริญชัย ชนไฟโรจน์ (2526, น. 54-55) กล่าวถึงความเป็นมาของโปงกลางว่า เป็นกระดิ่งที่ใช้กับคอว้าต่างที่เดินทางไปค้าขาย ชายแดนไกลๆ เสียงของโปงกลางวังเวงจับใจ พวกนักเป่าแคนหรือหมอแคนได้นำเอาเสียงของโปงกลางมาประดิษฐ์เป็นทำนองเพลงแคนที่เรียกกันว่าลายโปงกลางภายหลังเมื่อลายโปงกลางถูกถ่ายทอดกันไปเป็นทอดๆ จนเป็นที่นิยมรู้จักกันแพร่หลาย จึงมีการเอาขอลอยซึ่งเป็นระนาดพื้นเมืองของชาวอีสานมาบรรเลงเป็นทำนอง หรือลายโปงกลางที่ไพเราะขึ้นชอบของผู้ฟังยิ่งนัก ชาวบ้านจึงเรียกขานเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า โปงกลางมาตราบเท่าทุกวันนี้

ฉัตรพงศ์ อินทฤทธิ์ (2541, น. 178-183) ได้ทำการศึกษาการทำโปงกลางกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในเขต อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า การทำโปงกลางในอดีตและปัจจุบันมีความแตกต่างกันพอสมควร ความเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลมาจากวัตถุประสงค์การทำที่เปลี่ยนไป จากเดิมทำขึ้นสำหรับใช้ส่วนตัว เปลี่ยนไปเป็นการทำเพื่อจำหน่าย มีการนำเอาเครื่องมือสมัยใหม่มาใช้ในการทำโปงกลาง เพื่อช่วยลดขั้นตอนทั้งระยะเวลาในการทำ และเพิ่มจำนวนการผลิตนั้นให้มากขึ้น

การทำโปงกลางในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าเครื่องมือที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นเครื่องมือที่ใช้ในงานช่างทั่วไป โดยมีการนำเอาเครื่องมือไปดัดแปลงเพื่อให้เกิดความสะดวกและเหมาะสมกับการใช้งาน วัสดุที่นำมาทำโปงกลางนิยมใช้ไม้มะหาด ซึ่งจะต้องเป็นไม้มะหาดที่แก่จัดและตายมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือมากกว่านี้ เนื้อไม้ต้องแห้งสนิทจึงจะให้เสียงที่ก้องกังวานและนุ่มนวลน่าฟัง

การทำโปงกลางมีขั้นตอนหลักในการทำอยู่ 2 ขั้นตอน คือขั้นเตรียมการ ได้แก่เตรียมเครื่องมือและวัสดุ ขั้นทำโปงกลาง ได้แก่ การขึ้นรูป การตัดลูกโปงกลาง การตากและเทียบเสียง การเจาะรูร้อยเชือก และการทดสอบเสียง

ด้านความสัมพันธ์ของการทำโปงกลางกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน พบว่าความสัมพันธ์ของการทำโปงกลางกับวิถีชีวิตชาวบ้านโดยตรงนั้นมีน้อยมาก แต่จะสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านในด้านองค์ประกอบในการทำโปงกลาง โดยมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้านอยู่ 2 ด้าน คือความสัมพันธ์ด้านชีวิตประจำวัน และความสัมพันธ์ด้านความเชื่อและพิธีกรรม

ณวัฒน์ หลาวทอง (2555) ได้ทำการศึกษาและพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการตัดสินการประกวดการบรรเลงวงดนตรีไทย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ (1) ศึกษาความเป็นมาและองค์ประกอบของเกณฑ์การตัดสินการประกวดดนตรีไทย (2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการพัฒนามาตรฐานการ

ตัดสินการประกวดการบรรเลงวงดนตรีไทย (3) เพื่อพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการตัดสินการประกวดการบรรเลงวงดนตรีไทย

ผลการวิจัยแบ่งตามวัตถุประสงค์ข้อที่ (1) ด้านความเป็นมาและองค์ประกอบของเกณฑ์การตัดสินการประกวดการบรรเลงวงดนตรีไทยพบว่า การประกวดวงดนตรีไทยนั้น พัฒนามาจากแบบอย่างของการประชันซึ่งเป็นรูปแบบการบรรเลงวงดนตรีไทยอย่างหนึ่ง แต่มีการกำหนดกรอบกติกาข้อกำหนดหรือข้อจำกัดที่ละเอียดมากกว่า เพื่อให้ผู้เข้าประกวดมีแนวทางในการบรรเลงและเพื่อให้คณะกรรมการมีแนวทางในการตัดสินแพ้ชนะเพื่อให้ได้วงดนตรีที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด ในขณะที่ในปัจจุบันมีการจัดกิจกรรมการประกวดการบรรเลงวงดนตรีไทยมากกว่า 20 รายการ ที่จัดต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งเกณฑ์การตัดสินโดยทั่วไป จะมีความเหมือนและคล้ายคลึงกันในด้านองค์ประกอบพื้นฐานของศิลปะการบรรเลงวงดนตรีไทยแต่ก็มีความแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อย

ผลการวิจัยด้านสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการพัฒนามาตรฐานการตัดสินการประกวดการบรรเลงวงดนตรีไทย ข้อที่ (2) พบว่า แม้ความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรม จะเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม ได้อย่างหนึ่งก็ตาม แต่ยังพบว่า การประกวดเสร็จสิ้นในแต่ละครั้ง จะมีการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประกวดและผู้เข้าชมการประกวดการขัดแย้งกับผลการตัดสินของคณะกรรมการผ่านการสนทนาปากเปล่า การสนทนาผ่านทางเว็บไซต์ บางโครงการมีการอุทธรณ์ให้เปิดเผยและชี้แจงผลคะแนนและเกณฑ์การตัดสินผ่านกระบวนการยุติธรรมอีกด้วย จากสาเหตุดังกล่าว จึงมีแนวทางในการพัฒนามาตรฐานเกณฑ์การตัดสินโดยรวมเกณฑ์การตัดสินการประกวดการบรรเลงวงดนตรีไทยที่พบในปัจจุบันมาศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์จัดทำเป็นร่างเกณฑ์มาตรฐานการตัดสินการประกวดการบรรเลงวงดนตรีไทย ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาถึงความเห็น

จากกระบวนการดังกล่าว จึงได้ผลการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการตัดสินการประกวด การบรรเลงวงดนตรีไทยตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ (3) เป็นข้อสรุปของเกณฑ์มาตรฐานซึ่งแบ่งออกเป็นสองด้าน คือ “ศาสตร์” ซึ่งจะประเมินด้านบุคลิกภาพ ด้านทักษะการบรรเลงเครื่องดนตรี ด้านทำนองเพลง ด้านจังหวะและแนวเพลง(ความเหมาะสมของความช้าเร็ว) ส่วนการประเมินด้าน “ศิลป์” จะประเมินภาพรวมในการบรรเลงวงดนตรีไทยแสดงถึงความสามารถของนักดนตรีและการปรับวงดนตรีไทยของครูผู้สอน ซึ่งเป็นศาสตร์ที่มีความลึกซึ้ง ต้องศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้

เกณฑ์มาตรฐานการตัดสินการประกวดวงดนตรีไทย จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่มาตรฐานการบรรเลงวงดนตรีไทยที่อธิบายได้ด้วยแนวคิดทางทฤษฎีและศิลปะการบรรเลงวงดนตรีวงไทย ที่มี

แนวคิดมาจากลักษณะพื้นฐานทางวัฒนธรรมของคนในสังคมที่ได้รับการยอมรับและปฏิบัติสืบต่อมา โดยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นศิลปะประจำชาติ

ดโนยา ก้อนแก้ว (2551, น. 83 - 84) ได้ทำการศึกษา โปงกลางสะฮอน : การปรับตัวทางวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ ผลการศึกษาพบว่า การปรับตัวทางวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ของวงโปงกลางสะฮอน แบ่งเป็น 2 ทาง คือการผสมผสานทางวัฒนธรรม และการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบการแสดง ดังต่อไปนี้ วงโปงกลางสะฮอนมีการปรับตัวทางวัฒนธรรมโดยการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบการแสดงและผสมผสานรูปแบบการแสดงระหว่างดนตรีพื้นบ้านอีสานแบบดั้งเดิมกับการแสดงสด ในรูปแบบของละครเวที เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ชม ผลจากการศึกษาได้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น การนำเครื่องดนตรีสากลมาบรรเลงประกอบความเข้าใจ คือ กลองชุด การนำรูปแบบการแสดงพื้นบ้านอีสานดั้งเดิมมาผสมผสานกับการแสดงมุขตลกทางภาษา การร้องเพลงลูกทุ่ง กิริยาท่าทาง เช่น นักแสดงพูดภาษาไทยไม่ชัด นักแสดงพูดภาษาไทยผสมกับภาษาอังกฤษ กิริยาอาการดีใจหรือตกใจ ส่วนเครื่องแต่งกายมีการประยุกต์จากการแต่งกายแบบพื้นบ้านอีสานดั้งเดิมเพื่อต้องการเรียกความสนใจจากผู้ชม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของวงโปงกลางสะฮอน เช่น การเกล้าผมด้วยการหิหมปาดหน้าผากแล้วรวบดึงกลางศีรษะแล้วติดดอกไม้ดอกใหญ่ทางซ้ายของมวยผม สวมเสื้อเกาะอกกับผ้าถุงสั้นเหนือหัวเข้าแกเลื่อมให้เกิดความน่าสนใจมากขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่ามีการประยุกต์เครื่องแต่งกายมากเกินงามทำให้ทำลายวัฒนธรรมอีสาน การแสดงออกทางกิริยาของนักแสดงบางครั้งผิดจารีตของผู้หญิงอีสาน การใช้ภาษาแหวกขนบทางภาษาไทย เช่นการใช้คำพวน และการล้อเลียนภาษาชาวเขา การประยุกต์รูปแบบการแสดงตลก บางครั้งมากเกินไป อีกมุมหนึ่งพบว่าได้นำการแสดงพื้นบ้านมาประยุกต์เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ชม โดยสามารถนำความรู้ทางการแสดงมาประยุกต์สร้างเป็นอาชีพ การนำเสนอรูปแบบการแสดงของวงโปงกลางสะฮอนมีวิธีผสมผสานการแสดงแบบดั้งเดิม และแบบใหม่ได้อย่างเหมาะสม มีส่วนในการอนุรักษ์วงโปงกลางและการแสดงพื้นบ้านอีสานให้เป็นที่รู้จักแก่ประชาชนทั่วไป

โดยสรุปผลของการศึกษาบางอย่างสามารถนำไปประยุกต์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวงดนตรีพื้นบ้านซึ่งเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่ให้การแสดงพื้นบ้านได้คงอยู่สืบไป

ดวงรุ่ง อ่อนสมพงษ์ (2557) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการประชันวงปีพาทย์วันพระพิเรนทร์ต่อดนตรีไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของการประชันวงปีพาทย์วัดพระพิเรนทร์ที่มีต่อดนตรีไทย จากการศึกษาพบว่า สมาคมสงเคราะห์สหายศิลป์เป็นสมาคมที่ก่อตั้งขึ้นภายใต้ความอุปถัมภ์ ของวัดพระพิเรนทร์เมื่อ พ.ศ. 2512 มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อ

ดำเนินงานให้ครูประจำปีตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2513 มาจนถึงปัจจุบัน โดยมีกิจกรรม “การบรรเลงถวายมือ” เป็นศูนย์รวมของเหล่านักดนตรี ทั้งภายในและภายนอกกรุงเทพมหานคร ต่อมาลักษณะจัดการเปลี่ยนแปลงการประชันบ้าง บรรเลงถวายมือบ้าง การกำหนดกติกาการประชันวงปีพาทย์มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและกติกาการประชันวงมาโดยตลอดเป็นจำนวน 12 ครั้ง โดยมีวงดนตรีเข้าร่วมบรรเลงเป็นจำนวนมากน้อยตามนโยบายของคณะกรรมการผู้จัดการประชัน ผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการจัดปีพาทย์ประชันภายในวัดพระพิเรนทร์ คือ ช่วยผดุงสถานภาพของนักดนตรีปีพาทย์โดยเฉพาะนักระนาดเอกที่ชนะการประชัน หรือมีความสามารถโดดเด่นจะเป็นที่รู้จักในสังคมดนตรีไทยอย่างกว้างขวาง และกระตุ้นให้ผู้ปรังวต้องพัฒนาทักษะทางดนตรีของสมาชิกในวง ให้มีความพร้อมสำหรับการประชัน ทำให้มีศิลปินและนักดนตรีรุ่นใหม่ได้รับการสืบทอดบทเพลงและกลวิธีการบรรเลงทั้งการบรรเลงรวมวงและการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย อันเป็นความรู้ทางวิชาการที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบของการบรรเลงปีพาทย์ประชันวงของสังคมดนตรีไทยในยุคสมัยนั้น ๆ

ทรงเดช แสงนิล (2536, น. 123-125) ได้ทำการศึกษา โป่งกลางจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า โป่งกลาง หมายถึง ดนตรีพื้นเมืองของชาวอีสานประเภทดี มีลักษณะเป็นท่อนไม้กลม เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5-8 เซนติเมตร ถากตรงกลางทั้ง 2 ด้าน เพื่อปรับลดระดับเสียง โป่งกลางมีลูกเพียง 12-13 ลูก มี 5 เสียงคือ เสียง โด เร มี ซอล และลา ผูกด้วยเชือกเป็นฝืนโดยจะเรียงลูกจากใหญ่ไปหาเล็ก หรือระดับเสียงต่ำไปหาเสียงสูง หรือเรียงลูกจากลูกใหญ่ที่อยู่ด้านบนลงไปหาลูกเล็ก ซึ่งอยู่ด้านล่าง เวลาบรรเลงในสมัยก่อนจะนิยมแขวนโยงไว้กับเสา หรือต้นไม้ แต่ในปัจจุบันจะทำสำเร็จรูปเพื่อสะดวกในการขนย้าย

โป่งกลางมีแหล่งกำเนิดตามแถบเทือกเขาภูพาน โดยเฉพาะจังหวัดกาฬสินธุ์ และแพร่หลายตามจังหวัดต่าง ๆ ในภาคอีสาน

ไม้ที่นิยมนำมาทำโป่งกลางมากที่สุดคือ ไม้มะหาดที่แห้งสนิท เพราะถือว่าเป็นไม้ที่มีคุณภาพเสียงดังกังวานสดใส นำมาถากตกแต่งตามความต้องการของช่าง แล้วจึงนำมาเทียบเสียงกับเสียงแคน โดยใช้เสียงแคนเป็นหลัก จะทำการเจาะรูลูกโป่งกลางเพื่อผูกร้อยกับเชือกจนเป็นฝืนโป่งกลาง

องค์ประกอบทางดนตรีของโป่งกลางจังหวัดกาฬสินธุ์ประกอบด้วย จังหวะลีลา ทำนอง การประสานเสียง กระแสเสียง คีตลักษณ์ และการประสานทำนอง ลายที่ถือว่าเป็นแม่บท ของโป่งกลางคือ ลายโป่งกลาง ลายแม่ฮ้างกล่อมลูก ลายนกไซบินข้ามทุ่ง ลายแมงมูตอมดอก และ ลายกาเต้นก้อน ส่วนการประสานเสียงในลายโป่งกลาง จะมีเสียงที่ทำหน้าที่ประสานอยู่ตลอดเวลา เพื่อความกลมกลืนของเสียงโป่งกลาง กระแสเสียงโป่งกลางจะเป็นตัวที่สร้างเสน่ห์ให้กับโป่งกลาง แต่จะต้องอาศัยความ

ชำนาญในการตีของผู้บรรเลงเป็นพิเศษ คีตลักษณ์ของโปงลางจะมีลักษณะเฉพาะตัวของมันเองทั้งรูปแบบของทำนองและจังหวะในการตี ลักษณะการประสานเสียง หรือการประสานทำนองจะมีการบรรเลงไปพร้อม ๆ กันทั้ง 2 แนวในเวลาเดียวกัน

ทัศนีย์ ศิวบรรพต (2541, น. 107-109) ได้ทำการศึกษา บทบาทของนายเปลื้อง ฉายรัศมี ในการอนุรักษ์ พัฒนา และสืบทอดดนตรีโปงลาง ผลการศึกษาพบว่า นายเปลื้อง ฉายรัศมี เป็นลูกชาวนา จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เริ่มฝึกหัดทำโปงลางและสามารถบรรเลงโปงลางได้ดีจึงส่งผลให้มีชื่อเสียง ได้รับการคัดเลือกให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้าน) ปีพุทธศักราช 2529

โปงลางเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานประเภทตี มีลักษณะเป็นท่อนไม้กลมร้อยด้วยเชือกเป็นฝั้นมีลูก 12-13 ลูก โดยแต่ละลูกจะมีความยาวและขนาดลดหลั่นกันไป ในการบรรเลงจะตีด้วยไม้ท่อนเล็ก

บทบาทในการอนุรักษ์ นายเปลื้อง ฉายรัศมี นิยมใช้ไม้มะหาดที่แห้งสนิทสำหรับทำโปงลาง เพราะเป็นไม้ที่มีคุณภาพดี เสียงดังกังวาน นำมาตากแดดแห้งให้ได้ขนาดตามความต้องการของช่าง แล้วจึงนำมาเปรียบเทียบกับเสียงแคน จากนั้นก็เจาะรูลูกโปงลางเพื่อร้อยเป็นฝั้น

บทบาทของการพัฒนา นายเปลื้อง ฉายรัศมี ได้พัฒนาโปงลางในด้านรูปร่าง เสียงขนาดและวิธีการบรรเลงโปงลาง จนกระทั่งกลายมาเป็นลักษณะการแสดงโปงลางในปัจจุบัน

บทบาทในการสืบทอด นายเปลื้อง ฉายรัศมี ได้ทำการสืบทอดดนตรีโปงลางให้แก่สถานศึกษาต่าง ๆ ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจในด้านดนตรีโปงลาง ทั้งในด้านการบรรเลงและขั้นตอนในการทำดนตรีโปงลาง

ธราดล ชัยเดชโกสิน (2550, น. 167-176) ได้ทำการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการประดิษฐ์ชุดการแสดงพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผลการศึกษาพบว่า จากการศึกษาประวัติชุดการแสดงทั้ง 5 หมวด ได้แก่ วิถีชีวิต การแสดงชุดฟ้อนไทภูเขา พิธีกรรมการแสดงชุดตึงครก – ตึงสาก ขาดิพันธุ์ การแสดงชุดฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ วรรณกรรมการแสดงชุดฟ้อนมโนราห์เล่นน้ำ และมรดกอีสานการแสดงชุดฟ้อนสาวกาฬสินธุ์ลำเพลิน โดยได้ยึดหลักในการประดิษฐ์ชุดการแสดงพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลป์ จากการศึกษาสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอีสานไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ พิธีกรรม วรรณกรรม และสิ่งที่เป็นมรดกของชาวอีสาน มานำเสนอเป็นศิลปะการแสดง ซึ่งมีหลักในการประดิษฐ์ชุดการแสดงพื้นบ้านอีสานดังนี้ 1. หลักในการประดิษฐ์ชุดการแสดง 2. เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง 3. เครื่องดนตรี ทำนองลายเพลง บทร้อง 4. ท่ารำ

การพัฒนารูปแบบการประดิษฐ์ชุดการแสดงพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้วิจัยได้มีบทบาทในการร่วมสร้างสรรค์โดยได้นำรูปแบบการประดิษฐ์ชุดการแสดงพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลป์ที่ได้ค้นพบ มาพัฒนาเป็นรูปแบบชุดการแสดงพื้นบ้านอีสาน เพื่อเป็นการอนุรักษ์พัฒนาศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน โดยผ่านกระบวนการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีและการแสดงพื้นบ้านอีสาน เป็นชุดการแสดงเพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช คือการแสดงชุดอ่อนพระบารมี 80 พรรษา ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่พระองค์ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทย ซึ่งได้นำเอาลีลาท่ารำของการแสดงชุดฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นชุดการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์มาประกอบการแสดง โดยได้แต่งบทร้องของเพลงเพื่อเป็นการเทิดทูนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยบทเพลงลำภูไทกาฬสินธุ์และเพลงลูกทุ่งมาประกอบในการแสดง ส่วนเครื่องดนตรีได้ใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานในทำนองลายภูไทกาฬสินธุ์และเครื่องดนตรีสากล โดยได้ใช้ทำนองบทเพลงลูกทุ่งเข้ามาประกอบในการแสดง จึงเป็นการผสมผสานระหว่างการแสดงที่เป็นแนวอนุรักษ์และแนวสร้างสรรค์ ส่วนเครื่องแต่งกายได้ใช้เครื่องแต่งกายชุดภูไทกาฬสินธุ์และได้ประดิษฐ์เครื่องแต่งกายชุดใหม่ ยังคงใช้ผ้าที่เป็นเอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์มาเป็นส่วนประกอบของเครื่องแต่งกาย

โดยสรุป การแสดงชุดนี้ถือว่าเป็นชุดการแสดงที่สำคัญในพระมหากรุณาธิคุณที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช มีต่อพสกนิกรชาวไทย และสามารถใช้เป็นแบบอย่างให้กับผู้ที่สนใจในการประดิษฐ์ชุดการแสดงพื้นบ้านอีสานต่อไป

นิพนธ์ แร่นพิมาย (2549) ได้ทำการศึกษาการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เครื่องดนตรีพื้นบ้านกรณีศึกษาไปกลางจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแบบสุ่ม โรงเรียน พิมายวิทยา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 25 คน อยู่ในเกณฑ์ที่ดีมีระดับค่าเฉลี่ย 4.09 โดยเป็นสื่อที่มีความสนุกสนาน มีระดับค่าเฉลี่ย 4.80 และอยากให้สื่อแบบนี้อีก ค่าเฉลี่ย 4.56 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ส่วนรายการประเมินด้านอื่นๆ อยู่ในระดับดี สามารถนำไปใช้ประชาสัมพันธ์ไปกลาง ให้เด็กและวัยรุ่นได้ดี เพราะความแปลกใหม่ สนุกสนานน่าสนใจ มีการสื่อความชัดเจนทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นสื่อที่ให้ความรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (2536, น. 249) กวีซีไรต์ได้บรรยายถึงไปกลางออกมาเป็นบทประพันธ์ว่า

ประดิษฐ์ล่ายร้องล่ายจำเรียงเล่น
 จำหลักเป็นโปงกลางแต่ปางหลัง
 ช่วยตีเกราะเคาะไม้ให้เพลินฟัง
 ลมประดังพัดพร้าวอยู่พร่าวพรู
 ลมจากฟ้ามาจากพ้อนออนซอนไม้
 น้ำค้อยสาดกระเซ็นไหลค้อยไล่ลู
 ค้อยโลมดินถิ่นแล้งระแหงดู
 ที่แมงภู่ตอมดอกในแดนดง
 เย็นสายน้ำโตนตาตมาตกตอง
 แล้วไหลล่องลงที่ลำชีหลง
 นกไซบินข้ามทุ่งมุงถิ่นพง
 แมงด้บเต่าไต่ลงตามร่องธาร
 แล้วน้ำแล้งแห้งเห็นกาเด็นก้อน
 จะผ่าวร้อนซอนซุกซุกห่อมย่าน
 ลำตั้งหวายถวายเป็นแดนวิมาน
 สอดประสานสร้อยสายลายโปงกลาง

บัवरอง พลศักดิ์, (2542, น. 99 – 100) ได้ทำการศึกษากระบวนการสืบสานดนตรีโปงลางใน
 จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสืบสานดนตรีโปงลางในจังหวัดกาฬสินธุ์เป็น
 กระบวนการถ่ายทอดกันทางเครือญาติโดยใช้วิธีมุขปาฐะ เริ่มจากการบรรเลงเดี่ยว ๆ ตามไร่นาเข้าสู่
 หมู่บ้านเพื่อให้เกิดความบันเทิงแก่สมาชิกเมื่อมีงานประเพณีต่าง ๆ โดยเฉพาะฮีตสิบสองคองสิบสี่มี
 การผสมวงปรับเปลี่ยนเป็นศิลปะการแสดงเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ เข้าสู่สถานศึกษาแล้วย้อนกลับไปหา
 ชาวบ้านหรือชุมชนอีกครั้งหนึ่ง ในลักษณะศิลปะการแสดงที่มีแบบแผนและมีการถ่ายทอดโดยใช้
 ระบบโน้ตเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันการศึกษา กิจกรรมของชุมชน และถ้วยรางวัลพระราชทานเป็นปัจจัย
 สำคัญ ที่ทำให้ดนตรีโปงลางในจังหวัดกาฬสินธุ์สืบสานและสืบทอดอยู่ได้ ส่วนด้านประวัติความเป็นมา
 นั้นพบว่า โปงลาง เดิมเรียกว่า ขอลอหรือกอลอ อยู่ตามเถียงไร่นาสำหรับคนที่เฝ้าไร่นาที่เป็นสัญญาณ
 ไล่สัตว์ที่จะมากินหรือทำความเสียหายให้แก่พืชไร่ เดิมมีหนึ่งท่อนพัฒนาพัฒนามาเป็น 6,9 และ 12
 หรือ 13 ท่อนตามลำดับ ใช้ผู้บรรเลงสองคน คือคนตีทำนองและคนตีเสียงกระทบแบบคู่ประสาน
 ปัจจุบันนิยมแยกตีคนละฝั่งโดยใช้ไม้ 2 อันตี เพลงที่บรรเลงโปงลางส่วนใหญ่เป็นเพลงท่อนเดี่ยวแบ่ง

ได้เป็น 3 ส่วน คือ ส่วนนำ ส่วนทำนองหลัก และส่วนลงจบ ส่วนลายที่เป็นลายหลัก คือ ลายโปงกลาง ลมพัดพร้าว แมงกู่ตอมดอก นกใส่ และกาเต๋นก้อน มีการพัฒนาลักษณะการบรรเลงและการแสดง พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจึงควรมีบทบาทในการสืบสานดนตรีโปงกลางในรูปแบบของการจัดการศึกษา การจัดการแสดง การจัดการประกวด และการจัดทำเป็นของที่ระลึกสืบต่อไป

เปลื้อง ฉายรัศมี (2540) ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้าน) ปี พุทธศักราช 2529 ได้กล่าวประวัติความเป็นมาของโปงกลางว่าวิวัฒนาการมาจากโปงกลางและขอลอ โดยกล่าวว่ามียุค 2 ชนิด คือ ชนิดแรกเป็นโปงกลางขนาดใหญ่ทำจากไม้เนื้อแข็งเจาะตรงกลางให้กลวงใช้กระทุ้งตีเป็นสัญญาณบอกเวลา โปงชนิดนี้จะพบเห็นทั่วไปตามวัด โบราณในภาคอีสาน ส่วนโปงกลางชนิดหนึ่งมีชื่อเรียกว่าหมากโปง เป็นอุปกรณ์ที่แขวนคอควาย เพื่อเป็นเครื่องสัญญาณเตือนให้เจ้าของควายทราบว่า ควายของตนเองอยู่ที่ใด สำหรับขอลอเป็นอุปกรณ์ที่ได้มาจากปล้องไม้ไผ่ เจาะด้านข้างให้เป็นช่อง เพื่อให้เสียงดังกังวาน หรืออาจใช้ไม้ตัดเป็นท่อนๆก็ได้ขอลอนี้จะแขวนไว้ตามเถียงนา เพื่อใช้เคาะหรือตีเป็นสัญญาณบอกว่ามีคนอยู่นอกจากนี้ ยังใช้เป็นสัญญาณบอกเหตุถ้ามีโจนมาปล้นหรือผู้ใดเจ็บป่วยกะทันหัน เพื่อแจ้งให้เพื่อนบ้านได้ทราบและมาช่วยเหลือกัน สำหรับโปงกลางที่เป็นเครื่องดนตรีนั้นกล่าวว่า เสียงของโปงกลางได้แนวคิดมาจากเสียงโปงกลาง ส่วนลักษณะรูปร่างของโปงกลางร่างของโปงกลางได้แนวคิดมาจากขอลอ และได้เปลี่ยนชื่อใหม่เรียกว่าโปงกลางในภายหลัง

พิไลวรรณ ะวรรณ, (2554, น. 192-193) ได้ทำการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และ พัฒนาการแสดงดนตรีและนาฏศิลป์วงโปงกลางเชิงธุรกิจของสถาบันอุดมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการอนุรักษ์และ พัฒนาการแสดงดนตรีและนาฏศิลป์วงโปงกลางเชิงธุรกิจให้คงอยู่คู่กับภาค อีสานต่อไปนั้นมีความเห็นด้วย หน่วยงานของรัฐต้องให้ความร่วมมือ จะให้คณะโปงกลางอนุรักษ์อย่าง เดียวไม่ได้ การอนุรักษ์ก็แล้วแต่รุ่นลูกรุ่นหลานที่จะต้องทำหน้าที่ต่อไป การจัดหลักสูตรด้านการแสดง โปงกลางคงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะช่วยกัน โดยปลูกจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนในชุมชนรู้จักสำนึก ในบ้านเกิด และรักศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดต้องลงมาช่วย การพัฒนาการ แสดงเห็นด้วยที่จะต้องพัฒนา อาจจะพัฒนาเวลาแสดงให้กระชับขึ้น การจัดแสดงชุดสั้น ๆ การ ประชาสัมพันธ์ให้การแสดงโปงกลางให้เยาวชนได้รู้จักเพิ่มขึ้น

การแสดงดนตรีและนาฏศิลป์วงโปงกลางเชิงธุรกิจ ในการแสดงวงโปงกลางประสบความสำเร็จ ได้ใช้ว่าใช้ความสามารถในเชิงศิลปะเท่านั้น ต้องอาศัยความสามารถด้านการบริหาร การจัดการ การตลาด การประชาสัมพันธ์ มนุษย์สัมพันธ์ และจิตวิทยาการปกครองประกอบกัน เนื่องจากภาวะ

เศรษฐกิจตกต่ำวงการโปงกลางต่างได้รับผลกระทบที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งทำให้วงโปงกลางหลายคณะต้องลดอัตราค่าแสดงลงตามภาวะเศรษฐกิจเพื่อให้เจ้าสภาพว่าจ้างไปแสดงได้ และเพื่อความอยู่รอดของคณะบางคณะปริมาณงานลดลงบางคณะจำเป็นต้องลดบุคลากรลงไม่เช่นนั้นแล้วจะต้องประสบกับการขาดทุนทำให้คณะถูกยุบไปในที่สุด ดังนั้น การบริหารจัดการที่ดีย่อมมีโอกาสที่ทำให้วงโปงกลางดำรงอยู่ในสังคมอีสานสืบต่อไป ซึ่งแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการแสดงวงโปงกลางที่เหมาะสมกับสภาพทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน ตามแนวทางการพัฒนาศักยภาพการแสดงวงโปงกลาง

โดยสรุป แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะการแสดงดนตรีนาฏศิลป์วงโปงกลางเชิงธุรกิจ ของสถาบันอุดมศึกษาที่พัฒนาขึ้น สามารถนำความรู้ถึงการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะการแสดง ดนตรีและนาฏศิลป์วงโปงกลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงสมควรสนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องนำการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะการแสดงดนตรีนาฏศิลป์วงโปงกลางนี้ไปใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

ภาชิต จิตรภาษา (2536, น. 169-171) ได้กล่าวถึง เมื่อปีพุทธศักราช 2529 ทางประเทศลาว ได้นำคณะนาฏศิลป์มาแสดงเป็นครั้งแรก เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม โดยจัดแสดงที่ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพฯ สาขาผ่านฟ้าหอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหอประชุมธรรมศาสตร์ซึ่งผู้เขียนพยายามติดตามดูทุกสถานที่ เพื่อที่จะสังเกตรูว่ามีเครื่องดนตรีที่เรียกว่าโปงกลางอยู่ในวงดนตรีของคณะนาฏศิลป์ลาวหรือไม่ เนื่องจากคนอีสานมีประวัติว่าอพยพจากลาวปรากฏว่าไม่มีโปงกลางอยู่เลย แท้จริงแล้วโปงกลางเพิ่งเกิดเมื่อพุทธศักราช 2512-2514 นี้เอง โดยพนักงานป่าไม้จังหวัดกาฬสินธุ์ คือนายประชุม อินทรตุล ได้เอาความคิดการเคาะไม้มาประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรี ที่เรียกกันว่า โปงกลาง เช่นปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม (2532, น. 52-53) ได้รวบรวมบทความจากหนังสือที่ระลึกงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ครั้งที่ 13 และกล่าวถึงเครื่องดนตรีโปงกลางในแง่ของรูปร่างลักษณะการจัดระบบเสียง ตลอดจนประวัติความเป็นมาของโปงกลางถึงถิ่นที่อยู่ในบริเวณเทือกเขาภูพาน แล้วแพร่หลายไปยังจังหวัดต่าง ๆ เชื่อว่าโปงกลางเดิมน่าจะเป็นชื่อของลายเพลงที่เรียบเรียงขึ้นจากเสียงที่กระดิ่งคอวัวเมื่อมีการบรรเลงบ่อยๆ เข้าเลยกลายเป็นชื่อของเครื่องดนตรี

มัศการ สิทธิสาร (2550, น. 109-112) ได้ทำการศึกษา โปงกลางเจ็ดเสียง ผลการศึกษาพบว่าโปงกลางเป็นเครื่องดนตรีประเภทที่เสียงสั้นสะเทือนของมวลวัตถุที่ติดกัน (Log – xylophone : idiophones) โปงกลางในปัจจุบันใช้ระบบเสียงใกล้เคียงกันกับระบบเสียงตะวันตก มี 3 แบบ คือ แบบ 5 เสียง ได้แก่เสียง C – D – E – G – A, แบบ 6 เสียง ได้แก่เสียง C – D – E – F – G – A และ

แบบ 7 เสียงประสมประสาน (Diatonic) โดยมีระยะห่างระหว่างขั้นคู่เสียงเท่ากับ 275, 210, 190, 83, 189, 198, 120, 194, 188, 196, 105, 178, 195, 297, และ 202 เซนต์ ตามลำดับ

โปลางนิยมทำด้วยไม้มะหาดหรือไม้เนื้อแข็งชนิดอื่น ๆ นำมาขึ้นรูปโดยการกลึงลูกโปลางให้กลม ตัดลูกโปลางให้ได้ขนาดตามต้องการ ถากไม้ให้ใกล้เคียงกับเสียงที่ต้องการ ขั้นสุดท้ายถือการเทียบเสียงโดยใช้เครื่องมือวัดเสียง (Toner) เสร็จแล้ว จึงเจาะรูร้อยเชือก เพื่อนำไปแขวนไว้บนขาตั้งที่ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง

หน้าที่หลักของวงโปลาง คือ บรรเลงเดี่ยวประสมวงพิณ แคน โปลาง เพื่อความบันเทิง บทเพลงที่นิยมบรรเลงมี 2 ประเภท คือ เพลงพื้นบ้านอีสานและเพลงลูกทุ่งตามสมัยนิยม ซึ่งเพลงสมัยนิยมนี้เองที่เป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบเสียงของโปลางจากระบบ 5 เสียงดั้งเดิม เป็นระบบ 7 เสียงแบบใหม่ ตามความกระแสนิยมดนตรีตะวันตกที่มีอิทธิพลต่อดนตรีอีสาน และเพื่อความอยู่รอดจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงแนวการบรรเลงจากเดิมที่มีเพียงการบรรเลงเพลงพื้นบ้านและหมอลำ โดยได้นำเสนอเพลงลูกทุ่งมาบรรเลงในวงโปลาง และเพิ่มการแสดงหน้าเวทีมากขึ้นด้วย

คุณลักษณะทางดนตรีของ ลายโปลาง และ เพลงมอเตอรีไซค์ฮ้าง พบว่า รูปลักษณะของ ท่วงทำนอง (Melodic contour) เป็นแบบขึ้น ๆ ลง ๆ เชื่อมโยงติดต่อกัน (Conjunctive-undulating) ช่วงเสียงของลายโปลางคือ GG – d เพลงมอเตอรีไซค์ฮ้าง คือ G ถึง a รูปแบบของ ลายโปลาง เป็นแบบทำนองเดี่ยวบรรเลงซ้ำกัน (Iterative) คือ A – A' – A'' – A''' ส่วนเพลงมอเตอรีไซค์ฮ้าง เป็นแบบบรรเลงซ้ำท่อนสอง(Reverting) คือ A – A' – B – A'

วัชระ เมธาศุภสวัสดิ์ (2556, น. 87-92) ได้ทำการศึกษา ประวัติ พัฒนาการและรูปแบบการแสดงของวงโปลาง วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ก่อตั้งวงโปลางวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ คือ นายสำเริง จิตจง ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ มีพัฒนาการแบ่งได้เป็น 3 ยุค ดังนี้ โดยยุคแรกประกอบด้วยเครื่องดนตรีหลัก ได้แก่ โปลาง แคน พิณ กลองยาว ไหซอง 2 ใบ และมีการเพิ่มหมากกะโหล่งในยุคกลาง และในยุคปัจจุบันนั้นจะเป็นการเพิ่มขนาดของวง คือ เพิ่มจำนวนเครื่องดนตรี ส่วนในรูปแบบของการแสดง พบว่า มีรูปแบบในการบรรเลงเปิดวง บรรเลงลาย บรรเลงประกอบชุดการแสดง บรรเลงประกอบการขับร้อง และการแสดงตลก โดยมีพัฒนาการแบ่งได้เป็น 3 ยุคเช่นกัน

ว่าที่ ร.ต. เสกสรรค์ โสดเสียว (2554) ได้ทำการศึกษากระบวนการสืบทอดทอดและพัฒนางานดนตรีพื้นบ้านอีสาน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน โดยการเลียนแบบครู คือ ครูทำการสาธิต และให้นักเรียนทำตาม นอกจากนี้ครูยังได้ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และ ความ

กตัญญูทเวที ให้เรียนดนตรีด้วยความเคารพในเครื่องดนตรี ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างครูกับศิษย์และผู้เรียนสามารถจดจำทำนอง เลียนแบบกลวิธีเทคนิคพิเศษจากครู ครูผู้สอนมีความชำนาญทั้งการถ่ายทอดและการปฏิบัติดนตรีที่บ้าน

สำหรับแนวทางในการพัฒนางานดนตรีที่บ้านอีสานของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่นมีดังนี้ คือ 1. ด้านการสืบทอด ผู้สืบทอดต้องพัฒนาตนเองทั้งด้านทฤษฎีและทักษะทางปฏิบัติ เลือกใช้สื่อและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ได้มาตรฐาน เพื่อสร้างแรงจูงใจผู้รับการสืบทอด สร้างเครือข่ายครูดนตรี และหาประสบการณ์เพิ่มเติมอยู่เสมอ 2. ด้านหลักสูตร ควรปรับเปลี่ยนหลักสูตรสถานศึกษาให้มีการจัดการเรียนการสอนด้านดนตรีที่บ้าน และสามารถใช้ร่วมกันได้ทั่วไป ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ และ 3) ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารต้องจัดให้มีการปฏิรูปหลักสูตรและแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการปรับปรุงหลักสูตร ส่งเสริมบุคลากรในการสร้างนวัตกรรมการศึกษา การมอบหมายงานให้ตรงกับสายงาน สนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตนเอง โดยการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มีโอกาสไปศึกษาดูงาน ส่งเสริมกระบวนการทำงานเป็นทีม จัดหางบประมาณด้านดนตรีและส่งเสริมการทำวิจัย

โดยสรุป แนวทางในการพัฒนาสืบทอดดนตรีที่บ้านในโรงเรียน สามารถทำได้โดยการพัฒนาทั้งสามด้านไปพร้อมกัน คือ ด้านการสืบทอด ด้านหลักสูตร และด้านการบริหารจัดการ สมควรที่ผู้บริหารและโรงเรียนจะให้ความสำคัญและให้การสนับสนุน ทั้งด้านงบประมาณและด้านวิชาการ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนและเยาวชนมีความรักและความผูกพันกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

วาริสรา ดวงใจ (2549) ได้ทำการศึกษาการดำเนินงานเพื่อเริ่มสร้างความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับดนตรีและการแสดงพื้นบ้านให้แก่ชุมชนในเขตพื้นที่บริการโรงเรียนตาเบาวิทยา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งได้ผลการศึกษาคือ

1. ด้านการศึกษาลักษณะสภาพทั่วไปและวัฒนธรรมประเพณีดนตรีและการแสดงพื้นบ้านของชุมชนตาเบา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ พบว่า สภาพทั่วไปขององค์ประกอบในการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับดนตรีและการแสดงพื้นบ้านให้แก่ชุมชนในเขตพื้นที่บริการโรงเรียนตาเบาวิทยา มีวงดนตรีพื้นบ้านจำนวน 4 วง ได้แก่ วงเกรตาใช้ประกอบการเล่นลิเกเขมรหรือการบรรเลงเพื่อร่วมประกอบพิธีความเชื่อทางศาสนา วงมโหรีเขมรใช้บรรเลงในงานมงคลต่างๆ วงกันตรึมเป็นวงดนตรีที่ใช้สำหรับบรรเลงประกอบการแสดงกันตรึม ซึ่งมีลักษณะคล้ายวงดนตรีลูกทุ่ง แต่ใช้เครื่องดนตรีไทยและขับร้องโดยใช้ภาษาเขมร วงมโหรีเขมรเป็นวง

ดนตรีที่ใช้สำหรับบรรเลงประกอบการแสดงการร่ายรำต่างๆ เช่น รำกะลา รำร่ม รำกระดังงา รำสาวไหม และปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 23 คน

2. การดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับดนตรีและการแสดงพื้นบ้านให้แก่ชุมชนในเขตพื้นที่บริการด้านกระบวนการ พบว่า การดำเนินงานในทศวรรษการล้นเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปอย่างมีส่วนร่วมทั้งจากกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและทุกฝ่ายในชุมชน ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรมประเพณีและความสามัคคีของคนในชุมชนเป็นอย่างดี ส่วนด้านผลผลิตพบว่า การดำเนินกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการเล่นดนตรีและการแสดงพื้นบ้านเพิ่มมากขึ้นนั้น ทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการกล้าคิดกล้าแสดงออก ทั้งชุมชนยังเปิดโอกาสและให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่นโดยร่วมกันพัฒนาเด็กและการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยความเต็มใจและพร้อมเพียง ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์กรในชุมชน รวมทั้งบุคคลสำคัญทั้งจากภาครัฐและเอกชน ได้เข้ามาร่วมในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งทุกด้านโดยเฉพาะการเล่นดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน มีประชาชน เยาวชน และนักเรียนให้สนใจเพิ่มมากยิ่งขึ้น

วิชชุตา พรหมภักดี, (2549, น. 160) ได้ทำการศึกษาผลงานการประพันธ์เพลง และเทคนิคการบรรเลงโปงลาง ของ ครูเปลื้อง ฉายรัศมี ผลการศึกษาพบว่า ครูเปลื้อง ฉายรัศมี เกิดเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ.2475 เกิดที่บ้านเลขที่ 7 บ้านนา ตำบลม่วงนา อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นบุตรของ นายคง และนางนาง ฉายรัศมี การศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนบ้านนา แต่งงานเมื่อ พ.ศ. 2519 กับ นางยุพิน ฉายรัศมี มีบุตร 3 คน เป็นชาย 2 คน และหญิง 1 คน

จากการวิเคราะห์เพลงพื้นบ้านอีสาน (โปงลาง)

การวิเคราะห์เพลงพื้นบ้านอีสาน (โปงลาง) ของครูเปลื้อง ฉายรัศมี มีผลงานที่นำมาวิเคราะห์ทั้งหมด 5 เพลง คือ ลายโปงลาง, ลายแมงกูดอมดอก, ลายลมพัดไฟ, ลายนกไซบินข้ามทุ่ง, ลายลมพัดพร้าว ดังนี้

ผลการวิเคราะห์เพลง ทั้ง 5 เพลง มีดังนี้

- กลุ่มตัวโน้ต มีการใช้กลุ่มตัวโน้ตเดียวกันทุกเพลง คือ เสียงโด เร มี ซอล ลา
- กระสวนจังหวะ ในแต่ละเพลงมีกระสวนจังหวะที่คล้ายคลึงกัน เพลงที่มีรูปแบบกระสวนจังหวะมากที่สุด คือ ลายแมงกูดอมดอก และลายลมพัดพร้าว พบมีทั้งหมด 10 รูปแบบ เพลงที่มีรูปแบบน้อยที่สุด คือ ลายโปงลาง และลายนกไซบินข้ามทุ่ง พบมีทั้งหมด 3 รูปแบบ

- การเคลื่อนที่ของลูกตก ทั้ง 5 เพลงนี้โดยส่วนมากการเคลื่อนที่ของลูกตกจะเคลื่อนที่ไปเสียงเดิมเสมอ ใน 1 เพลง มีแค่ 1-2 ครั้ง ที่เคลื่อนที่ไปเสียงอื่น

- ทิศทางของทำนองในแต่ละเพลง มี 3 ลักษณะ คือ

1. มีทิศทางซ้ำกัน แต่เปลี่ยนทำนองเพลง
2. มีทิศทางและทำนองที่เหมือนกัน
3. ไม่ซ้ำกันทั้งทำนอง และทิศทาง

- การแยกแยะทำนองเพลงตามลูกตก ทำนองเพลงทั้ง 5 เพลง ประกอบด้วยลูกตก เร มี ซอล และ ลา ไม่มีลูกตกโด ในทุกเพลง ลูกตกที่ใช้มากที่สุด คือ ลูกตก มี และ ลา

- เทคนิคการบรรเลง ในแต่ละเพลงจะมีเทคนิคที่เป็นเอกลักษณ์และจุดเด่นที่แตกต่างกัน ประกอบด้วยเทคนิคจากวิธีการตีสลับมือ และวิธีการตีแบบเสิบหรือเสบ

วิญญู ผิวิรัตน์, (2558, น. 215 - 221) ได้ทำการศึกษา วงโปงลาง : การสร้างและพัฒนามาตรฐานศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน ผลการศึกษาพบว่า วงโปงลางศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน มีวิวัฒนาการความเป็นมาที่ยาวนาน โดยมีเอกสารหลักฐานที่ปรากฏให้ศึกษาว่า โปงลาง เป็นเพียงแต่อุปกรณ์ในการขับไล่สัตว์ต่าง ๆ ที่ลงมากินพืชไร่ของชาวบ้าน และใช้เป็นสัญญาณให้กับคนในหมู่บ้านเท่านั้น จนต่อมามีผู้ให้ความสนใจนำโปงลางเหล่านี้มาร้อยเรียงกันตามขนาดของเสียงนำมาตีเป็นทำนองต่าง ๆ จนในที่สุดก็มีคนนำเครื่องดนตรีโปงลางเข้ามาร่วมบรรเลงรวมกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานอื่น ๆ เช่น แคน พิณ โหวด จึงทำให้เกิดวงโปงลาง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

สภาพปัจจุบันและปัญหา เกิดจากค่านิยมของผู้ชมและผู้แสดงเองมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย ทั้งจากสื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ทำให้วงโปงลาง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนารูปแบบการแสดงให้ทันกับยุคสมัยมากขึ้น มีการประยุกต์รูปแบบการแสดงทั้งทางด้านดนตรี และชุดการแสดงเพื่อให้เข้ากับความต้องการของผู้ชม จนลืมนึกถึงเอกลักษณ์แบบดั้งเดิม ทำให้รูปแบบการแสดงต่าง ๆ ขาดเอกลักษณ์ที่เป็นวัฒนธรรมรากเหง้าดั้งเดิมของท้องถิ่นอีสานไป

การสร้างและพัฒนามาตรฐานวงโปงลาง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้นักแสดง และผู้ควบคุม ผู้ฝึกสอน ตลอดจนผู้สนใจ ได้ตระหนักถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของวงโปงลาง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน เพื่อให้เอกลักษณ์ของการแสดงพื้นบ้านอีสาน ซึ่งประกอบด้วย มาตรฐานด้านเครื่องดนตรี คือ การรักษาคุณภาพของเสียง รูปร่าง รูปทรง ของ

เครื่องดนตรีพื้นบ้านที่ชัดเจน มาตรฐานด้านการบรรเลงดนตรี คือ ยังคงรักษาเทคนิค วิธีการ รูปแบบ การบรรเลงที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม มาตรฐานด้านนักดนตรี คือ มีระเบียบวินัย อดทน สามัคคีในหมู่ คณะ รักษาอัตลักษณ์ของนักดนตรีพื้นบ้าน มาตรฐานด้านชุดการแสดง คือ ชุดการแสดงมีความ เป็นมาที่ถูกต้อง ตามขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น มาตรฐานด้านภาษาและบทเพลงประกอบ ในการแสดง คือ อนุรักษ์ภาษาถิ่น บทเพลงมีความถูกต้องเหมาะสมกับชุดการแสดง มาตรฐานด้าน เวที แสง สี เสียง ให้มีความเหมาะสมเป็นธรรมชาติ มาตรฐานด้านระยะเวลาที่ใช้ในการแสดง คือ เวลาที่เหมาะสมกับชุดการแสดง และการแสดงในแต่ละครั้ง มาตรฐานด้านกรรมการตัดสิน คือ ก่อให้เกิดความถูกต้องยุติธรรมในการประกวดของวงโปงลาง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน มาตรฐาน ด้านการบริหารจัดการ คือ การบริหารจัดการภายในวงทั้งในการแสดงและการฝึกซ้อมที่เป็นแบบแผน

โดยสรุป วงโปงลาง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน เป็นศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของภาค อีสาน ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้ทราบถึง ประวัติความเป็นมา สภาพปัจจุบันและปัญหา และการพัฒนา มาตรฐานในการแสดงวงโปงลาง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน ในรูปแบบที่มีการพัฒนา สร้างสรรค์ที่ ควบคู่กับการอนุรักษ์การจัดการแสดงแบบดั้งเดิมให้คงอยู่ เพื่อเป็นประโยชน์ ต่อต่อผู้สนใจ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำมาตรฐานนี้ไปเป็นแนวทางในการสืบทอด อนุรักษ์ และเผยแพร่ เพื่อเป็น ประโยชน์ ต่อสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรทางด้านดนตรีและการแสดงพื้นบ้านอีสาน และ สถาบันการศึกษาที่สนใจได้นำเอามาตรฐานวงโปงลาง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานนี้ไปใช้ประกอบ ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาปรับปรุงการแสดงให้มีมาตรฐานที่ถูกต้องยิ่งขึ้นต่อไป

วิทยา สุทธิจันทร์, (2543, น. 135-136) ได้ทำการศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านในการแสดงวง โปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ปรากฏ ในการแสดงวง โปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด มีอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านดนตรีพื้นบ้าน และด้านการแสดงนาฏศิลป์ พื้นบ้าน ด้านดนตรีพื้นบ้าน ได้แต่งลายเพลงเพิ่มเติมโดยยึดทำนองหลักโบราณเพื่อใช้บรรเลงและ ประกอบการแสดง เพลงสำคัญได้แก่ เพลงเปิดวง เพลงเอกลักษณ์ไทย สาวลงช่วง กีบแก็บลำเพลิน ได้พัฒนารูปทรงของเครื่องดนตรีให้สวยงามยิ่งขึ้น มีการประดิษฐ์พิณไฟฟ้าแทนพิณโปร่ง ประดิษฐ์พิณ เบสไฟฟ้าใช้แทนโหมของ แต่ยังคงไว้เป็นเอกลักษณ์ของเครื่องดนตรีอีสานและใช้ผู้หญิงเป็นผู้ตี เพื่อ โชว์ลีลาและท่าพ้อนอันสวยงาม พัฒนารูปแบบโปงลางให้มีรูปร่างกะทัดรัด สะดวกแก่การนำไป บรรเลงตามสถานที่ต่าง ๆ นำโหวดแกว่งมาปรับเสียงให้เข้ากับเครื่องดนตรีในวงโปงลาง จนทำให้ โหวดเป็นเครื่องดนตรีที่นิยมบรรเลงในวงโปงลางทุก ๆ วงในภาคอีสาน นอกจากนั้นจังหวัดร้อยเอ็ดยัง ใช้โหวดเป็นเครื่องดนตรีสัญลักษณ์ของจังหวัดอีกด้วย ด้านการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านได้รวบรวมทำ

เพื่อนพ้องบ้านอีสาน และพัฒนารูปแบบการแสดงให้สวยงามน่าสนใจยิ่งขึ้นโดยยังคงอนุรักษ์ท่าพอน
 พื้นบ้านอีสานไว้ เพื่อเผยแพร่ให้คนในสังคมได้ชื่นชมและเห็นคุณค่าจะเห็นได้จากการแสดงนาฏศิลป์
 พื้นบ้านของวงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดซึ่งมีท่าพอนดั้งเดิมจากชาวอีสานทุกชุด การประดิษฐ์
 ชุดการแสดงได้มีการผสมผสานวิถีชีวิตของคนอีสานในด้านวรรณกรรม พิธีกรรม การเลียนแบบ
 ธรรมชาติ การประกอบอาชีพ การละเล่นของชุมชน ในการประดิษฐ์เครื่องแต่งกายประกอบการแสดง
 มีการเลือกสียาผ้าเนื้อผ้าและเครื่องประดับให้สอดคล้องกับชุดการแสดงตามความเป็นจริง วิทยาลัย
 นาฏศิลป์ร้อยเอ็ดได้เผยแพร่ภูมิปัญญาพื้นบ้านไปสู่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมในระดับนานาชาติทำให้
 ประชาชนทั่วไปได้ตระหนักเห็นความสำคัญ และ ภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของชาวอีสานด้านดนตรี
 และ การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านอย่างต่อเนื่อง

วิระยุทธ เรณูมาศ (2542) ได้ทำการศึกษาการประชันเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ โดยได้
 ทำการศึกษาการประชันเครื่องดนตรีพื้นบ้านของกลุ่มชาวไทยพุทธและกลุ่มชาวไทยมุสลิม ผล
 การศึกษาสรุปได้ดังนี้

การประชันดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ของชาวไทยพุทธนิยมประชันเครื่องดนตรีประเภทตี 2 ชนิด
 คือ การประชันปี่ด และ การประชันซอโพน การประชันเครื่องดนตรีทั้ง 2 ชนิดนี้เป็นการเล่นที่เกี่ยวข้อง
 ในประเพณีชักพระของชาวภาคใต้ เดิมมีการประชันกันหลายท้องที่ในหลายจังหวัด ปัจจุบันการ
 ประชันนิยมประชันกันในบางอำเภอของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเฉพาะอำเภอเมือง
 นครศรีธรรมราชเป็นแหล่งที่นิยมกันมากที่สุด ซึ่งจะประชันกันหลังเดือนสิบ จนถึงวันออกพรรษาหรือ
 ตลอดเทศกาลของทุกปี ส่วนการประชันโพนปัจจุบันนิยมประชันกันในหลายอำเภอของจังหวัดพัทลุง
 โดยเฉพาะอำเภอเมืองพัทลุงเป็นแหล่งที่นิยมประชันกันมากที่สุด การประชันดนตรีทั้ง 2 ชนิดนี้มี
 วิธีการประชัน กติกาการตัดสิน และวิธีการตัดสินที่ชัดเจนตลอดจนมีความเชื่อเกี่ยวกับการประชันเข้า
 มาเกี่ยวข้องด้วย สำหรับการประชันเครื่องดนตรีพื้นบ้านของชาวไทยมุสลิมนั้นก็นิยมประชันเครื่อง
 ดนตรีเช่นกัน ซึ่งมี 2 ชนิด คือ การประชันกรือโต๊ะ และการประชันบานอ ปัจจุบันการประชันกรือ
 โต๊ะ และการประชันบานอ นิยมกันมาก ที่สุดในเขตอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส โดยนิยมประชัน
 กันหลังฤดูเก็บเกี่ยว นอกจากนี้ยังมีการประชันในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานมงคล งานรื่นเริงต่าง ๆ เป็น
 ต้น การประชันเครื่องดนตรี ทั้ง 2 ชนิดนี้ มีวิธีการประชัน กติกาการตัดสิน และวิธีการตัดสินที่ชัดเจน
 ตลอดจนมีความเชื่อ เกี่ยวกับการประชันเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

ศุภวรรณ อุบลเลิศ (2550, น. 130-133) ได้ทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบการเผยแพร่
 ศิลปวัฒนธรรมและการแสดงพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพในการ

เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมดนตรีและการแสดงพื้นบ้านอีสาน ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ในยุคแรกมีข้อจำกัดในด้านเครื่องดนตรีพื้นบ้าน การแสดงพื้นบ้านที่สะอาดสวยงามได้เพียง 1-2 ชุด เนื่องจากครูที่มาทำการสอนมีความรู้จำกัดเฉพาะสาขา กับผู้บริหารและบุคคลากรจึงได้เริ่มพัฒนา โดยการศึกษารวบรวมความรู้จากภูมิปัญญาพื้นบ้าน นำมาอนุรักษ์ สร้างสรรค์ พัฒนาและถ่ายทอดให้นักเรียน นักศึกษา จนเกิดความพร้อม มีศักยภาพครบ 4 ด้าน คือ ศักยภาพด้านดนตรี พบว่า สามารถคิดค้นพัฒนาปรับปรุงให้มีรูปร่างและเสียงเหมาะสมบรรเลงประกอบการแสดงได้หลายรูปแบบ สามารถถ่ายทอดให้กับนักเรียน นักศึกษา และขยายผลเป็นต้นแบบให้แก่บุคคลภายนอก หน่วยงาน และสถานศึกษาอื่น ศักยภาพด้านการแสดง พบว่า มีการประดิษฐ์ชุดการแสดงต่าง ๆ จัดการแสดงได้หลายรูปแบบ รวมทั้งเครื่องแต่งกายที่เน้นการใช้ผ้าทอพื้นบ้าน และอุปกรณ์จริงในการแสดง ศักยภาพด้านโอกาสในการแสดง พบว่า สามารถจัดการแสดงได้หลายโอกาส โดยทำหน้าที่เป็นตัวแทนนำเสนอบอกกล่าวจุดประสงค์ในการจัดงานและเป็นทูตทางวัฒนธรรม เมื่อเดินทางไปแสดงเผยแพร่ต่างประเทศ จากการได้รับโอกาสให้ไปแสดงในสถานที่ต่าง ๆ นั้น ส่งผลให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเกิดศักยภาพในด้านต่าง ๆ ส่วนศักยภาพในด้านการบริหารจัดการ พบว่า วิทยาลัยนาฏศิลป์เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่หลักมีนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ที่ชัดเจน มีระบบระเบียบในการบริหารจัดการ มีงบประมาณสนับสนุน การดำเนินงานจึงมีประสิทธิภาพ ผู้จัดงานให้ความไว้วางใจ และมีความพึงพอใจ

การพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมดนตรีและการแสดงพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลป์ มี 3 รูปแบบ คือ รูปแบบด้านดนตรี ก่อนการพัฒนา มีเพียง พิณโป่ง โป่งกลาง แคน โหวด กลองยาวภาคกลาง และไท 2 ใบ หลังการพัฒนา มีจำนวนมากขึ้น เช่น พิณไฟฟ้า พัฒนาโป่งกลาง ให้มีขนาด และเสียง จากวัสดุหลายอย่างเช่น โป่งกลางไม้ไผ่และโป่งกลางเหล็ก พัฒนาพิณเบสแทนการตีไท ส่วนไท ยังคงไว้โดยมีผู้แสดงลีลาททำพ็อนตีไท กลายเป็นเอกลักษณ์ประจำวง และแพร่หลายไป การพัฒนารูปแบบด้านการแสดง เริ่มศึกษารวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ เช่น สถาบันการศึกษา หน่วยงานที่ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาอนุรักษ์ และพัฒนาจนปรากฏเป็นรูปแบบการแสดงต่าง ๆ มีการพัฒนารูปแบบในการจัดแสดง นำเสนอเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ชั้นเนื้อหา และชั้นสรุป และเสริมรายละเอียดปลีกย่อย ตามความเหมาะสมกับโอกาส เวลา และสถานที่

นโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ เป็นปัจจัยภายใน ส่วนกระแสความนิยมเป็นปัจจัยภายนอก ในการพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย พบว่า ในการถ่ายทอด ฝึกฝน และปฏิบัติอย่างต่อเนื่องนั้น ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาลายเพลงและชุดการแสดง คือศิลปินพื้นบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีผู้บริหารเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนา จัดระบบบริหารจัดการ และแบ่งหน้าที่

รับผิดชอบตามความสามารถ มีระบบ ระเบียบ มีการประเมินผล และมีงบประมาณสนับสนุน จึงทำให้ดำเนินการไปด้วยความราบรื่น ประโยชน์ที่สังคมได้รับ คือ สังคมได้ชื่นชม ได้ใช้ศิลปวัฒนธรรมดนตรี และการแสดงพื้นบ้านในการสื่อสาร ในส่วนของวิทยาลัยนาฏศิลป์ เป็นองค์กรที่ได้ทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถ และส่งเสริมศักยภาพของบุคคลากร นักเรียน นักศึกษาในการอนุรักษ์ สร้างสรรค์ และเผยแพร่ แสดงออกถึงความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าของตน และสังคมสามารถนำรูปแบบในการพัฒนา ไปเป็นแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้กับงานศิลปวัฒนธรรมแขนงอื่นๆ ภายใต้กรอบของการพัฒนา ไปเป็นแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้กับวัฒนธรรมแขนงอื่นๆ ภายใต้กรอบการพัฒนา และบริหารงานทางวัฒนธรรม อย่างมั่นคงและยั่งยืน

โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมดนตรีและการแสดงพื้นบ้านอีสานที่สามารถนำไปใช้พัฒนาการเผยแพร่สิ่งดังกล่าวได้ ผู้เกี่ยวข้องสมควรให้การส่งเสริม วิทยาลัยนาฏศิลป์แห่งอื่นให้ได้พัฒนารูปแบบการเผยแพร่ของตนต่อไป

สำเร็จ คำโมง (2522, น. 1-86) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเครื่องดนตรีประเภทแคน โปงกลางและซุง โดยกล่าวถึงความเป็นมา ลักษณะตำแหน่งเสียง และวิธีการฝึกหัด ซึ่งในส่วนของโปงกลางนั้นได้ให้ทรรศนะไว้ว่า โปงกลางคือระนาดพื้นเมืองอีสาน เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีทำนองและจังหวะไปพร้อมกัน ลูกโปงกลางทำมาจากท่อนไม้ขนาดเท่าลำลำแชนตัดกลึงและถาดตกแต่ง โดยเทียบเสียง โด เร มี ฟา ซอล ลา เรียงลำดับจากต่ำไปสูงได้ 13 ลูก แล้วจึงนำมาร้อยให้เป็นผืนระนาดด้วยเชือกเส้นโตขนาดนิ้วก้อย และเล่นใช้แขวนเป็นแนวเฉียงลงมาทำมุมกับพื้นประมาณ 60 องศา ให้ด้านลูกใหญ่เสียงทุ้มอยู่ด้านบน และด้านลูกเล็กเสียงแหลมอยู่ด้านล่าง

สุกัญญา ทองทิพย์, (2558, น. 176 - 178) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาสู่ความสำเร็จของวงโปงกลางระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของวงโปงกลางซึ่งประกอบไปด้วย บุคคลากรที่มีส่วนช่วยในการประกวดวงโปงกลางสู่ผลสำเร็จ เครื่องดนตรีเป็นเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพ เสียงไม่เพี้ยน ชุดที่ใส่ประกอบการแสดงวงโปงกลางต้องทำมาจากผ้าพื้นเมืองอีสาน และสื่อการสอนวงโปงกลางเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาฝีมือตนเองตลอดเวลา สำหรับแนวทางสู่ความสำเร็จของวงโปงกลางจะต้องพัฒนาองค์ประกอบดังต่อไปนี้ 1. พัฒนาการวางแผนเพื่อบริหารจัดการวงโปงกลาง 2. การบริหารจัดการฝึกซ้อมดนตรี นาฏศิลป์ การขับร้อง 3. ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการแข่งขัน 4. ด้านการสร้างประสบการณ์ 5. ด้านการสืบทอดวงโปงกลาง 6. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของสมาชิกในวงโปงกลาง

ผลการวิเคราะห์เนื้อหา จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทุกโรงเรียนให้การสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมการเล่นดนตรีพื้นเมืองอีสาน ต้องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ส่งเสริมการเล่นดนตรีพื้นเมืองอีสาน ควรให้มีการอบรม สัมมนา ประชุมร่วมของผู้บริหารโรงเรียนและผู้รับผิดชอบกิจกรรมดนตรีพื้นเมืองอีสานและครูผู้ที่มีความสนใจทางด้านดนตรีพื้นเมืองอีสานเพื่อให้ทราบแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ควรมีการนิเทศและติดตามผลจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับอย่างต่อเนื่อง

อลงกต คำโสภา (2540) ช่างโปงลางผู้มาความชำนาญในการทำและบรรเลงโปงลางได้กล่าวถึงความเป็นมาของโปงลางว่ามีวิวัฒนาการมาจากเกราะล่อ ซึ่งเป็นท่อนไม้ที่ชาวบ้านนำไปผูกหรือแขวนไว้ที่เสิงนา เวลาชาวบ้านออกไปเลี้ยงสัตว์หรือไปเฝ้าพืชผลในไร่นาจจะตีเกราะล่อให้เกิดเสียงดัง เพื่อไล่สัตว์หรือนก กา ไมให้มารบกวนสัตว์เลี้ยง และพืชไร่ แรกๆ เกราะล่อเป็นเพียงไม้ท่อนเดียวอาจใช้ไม้ไผ่หรือไม้ชนิดอื่นที่ดีแล้วมีเสียงดังกังวานต่อมาจึงมีผู้คิดนำเอาไม้ท่อนขนาดต่างๆ ที่มีเสียงสูงต่ำแตกต่างกันหลายๆท่อนมาผูกร้อยเรียงต่อกัน โดยเรียงท่อนไม้ให้มีเสียงสูงต่ำตามลำดับไปในระหว่างพักเหนื่อยหลังจากไถนา ปลุกพืชและเลี้ยงสัตว์ ก็จะพักผ่อนแล้วตีหรือเคาะเกราะล่อไล่เสียงเป็นทำนองตามแนวคิดหรือจินตนาการของผู้ตี เพื่อเป็นการผ่อนคลายจากภารกิจการงานที่ทำหลังจากนั้น จึงมีผู้เอาลายแค้น โปงลางมาตรีหรือบรรเลงโดยเกราะล่อที่มีความไพเราะและได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ซึ่งเกราะล่อจะได้เปลี่ยนไปเป็นโปงลางตามลายที่ใช้บรรเลงจนกระทั่งเป็นที่แพร่หลาย และรู้จักในปัจจุบัน

งานวิจัยต่างประเทศ

Compton (1979, pp. 134-169) ได้ศึกษาองค์ประกอบของการลำสีทันดร ในด้านฉันทลักษณ์ภาษา เนื้อหาและจังหวะ ด้านฉันทลักษณ์ กล่าวถึงระดับเสียง ลักษณะสัมผัสของลำสีทันดรอน ส่วนภาษากล่าวถึง การใช้คำสร้อย คำเสริม การใช้คำเชื่อมในด้านเนื้อหา ผู้เขียนเปรียบเทียบเนื้อหาของการเล่นระหว่างกลอนตัดและกลอนแฉ่ง ในส่วนของจังหวะ ผู้เขียนศึกษาจังหวะของลำสีทันดรอนพบว่า จังหวะมีส่วนสัมพันธ์กับฉันทลักษณ์นอกจากนี้ผู้เขียนยังกล่าวถึงรูปแบบการเล่นของหมอลำสีทันดรอน ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นการลำสลับระหว่างชายกับหญิง จนกระทั่งจบการแสดง

Copland (1957, pp. 54A) ได้พูดถึง ลักษณะการฟังดนตรีและการสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีรวมทั้งองค์ประกอบทางดนตรีซึ่งประกอบด้วย จังหวะ ลีลา ทำนอง เสียงประสาน กระแสเสียง คีตลักษณ์การประสานเสียง

Gamm (1992, pp. 45-49) ได้วิจัยลักษณะและการวัดผลทางดนตรี โดยค้นหาแนวคิดที่ว่าด้วยการสอนวิชาดนตรีของผู้ควบคุมวงดนตรี และหาแนวทาง ในการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้วัดมาตรฐานการสอนดนตรี ซึ่งจากการวิจัยพบว่า การสอนนักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนดนตรี ได้แก่ การสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การสอนที่ยึดเนื้อหาวิชา และผู้เรียนเป็นหลัก การสอนที่ยึดงานกิจกรรมเป็นหลัก การสอนที่ยึดการแสดงดนตรีเป็นหลัก การสอนที่ยึดพื้นฐานแนวคิดเป็นหลัก การสอนที่ยึดเฉพาะเนื้อหา การสอนที่ครูสอนน้อยที่สุดการสอนที่แสวงหาความรู้ และการสอนที่ไม่กำหนดทิศทาง

Hickok (1979, pp. 13-28) กล่าวถึงองค์ประกอบของดนตรี โดยเฉพาะดนตรีตะวันตกสรุปได้ว่า ดนตรีมีส่วนประกอบ 6 ส่วน คือ ท่วงทำนอง (Melody) จังหวะลีลา (Rhythm) การประสานเสียง (Harmony) การประสานทำนอง (Texture) คุณภาพของเสียง (Tone Colure) และคีตลักษณ์ (Forms) โดยอธิบายรายละเอียดและลักษณะของส่วนประกอบแต่ละส่วน นอกจากนี้ผู้เขียนยังศึกษาดนตรีชาติต่างๆ โดยเน้นที่องค์ประกอบทางดนตรีที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมของชาตินั้นๆ

Mackey (1999, pp. 88) ได้ศึกษาการแสดงดนตรีพื้นบ้านของเมืองโนวา สกอตตา ผลการวิจัย พบว่า ชาวบ้านในเมืองโนวา สกอตตามีความซาบซึ้งและภูมิใจในภูมิปัญญาด้านดนตรีพื้นบ้านของตนเอง และพยายามที่จะสืบทอดความรู้ให้แก่ลูกหลาน โดยวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ปฏิบัติ คือ การไปอยู่ร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน

Mayor (1988, pp. 29-33) ได้ศึกษาดนตรีไทยระหว่าง พ.ศ.2528-2529 ภายใต้วหัวข้อ Thai Music and Musicians Contemporary Bangkok : An Ethnography โดยพิจารณาว่าดนตรีไทยเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของสังคม มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงดนตรีไทยย่อมปรับเปลี่ยนและคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ขึ้น แนวโน้มของดนตรีไทย คือการนำดนตรีไทยมาพัฒนาวัฒนธรรมของชาติ เกิดจากสำนักของคนไทยเองและเกิดจากการจัดแสดงพิธีกรรม หรือประกอบการแสดงเท่านั้น เพลงที่บรรเลงเกี่ยวข้องกับความศักดิ์สิทธิ์น้อยลง ผู้เล่นดนตรีสมัครเล่นจึงมีค่านิยมแตกต่างจากนักดนตรีในอดีต

Miller (1977, pp. 54A) กล่าวถึง ดนตรีตะวันตก ในธุรกิจดนตรีของประเทศ ไทยว่า ธุรกิจ ในกรุงเทพมหานคร ได้ขยายตลาดออกไปสู่หัวเมืองในชนบททั่วทุกภาคของประเทศไทยเป็นผลให้เกิดดนตรีชนิดใหม่ขึ้นมาในราวปี1963 (พ.ศ.2505) ดนตรีชนิดใหม่ ซึ่งเริ่มปรากฏขึ้นมา มีลักษณะเพลงลูกกรุงเป็นดนตรีสมัยใหม่รวมเป็นดนตรีตะวันตกเป็นอย่างมากเนื้อร้องเป็นภาษาภาคกลางค่อนข้างจะละเอียดอ่อน และสละสลวย ดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงเพลงประกอบ ใช้เครื่องดนตรีของทาง

ตะวันตก และใช้สไตล์ตามแบบอย่างดนตรีทางอเมริกาและยุโรป ดนตรีชนิดนั้นเรียกว่า เพลงลูกทุ่ง เพลงลูกทุ่งมีลักษณะเด่นในเรื่องของการใช้คำประพันธ์อย่างง่าย ๆ ให้ความรู้สึกโดยตรงและไม่เป็นลักษณะของชาวกรุง เป็นลักษณะท้องทุ่งนามากกว่า เนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงชีวิตของคนทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะชาวบ้าน สำหรับสไตล์ของการขับร้องนั้น นักประพันธ์เพลงลูกทุ่งซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนกรุงเทพฯ ได้เอาแบบการขับร้องแบบเพลงพื้นบ้านของภาคใต้รวมทั้งการขับร้องแบบหมอลำกลอน หมอลำหมู่ ส่วนดนตรีที่บรรเลงประกอบการขับร้องจะใช้เครื่องดนตรีของท้องถิ่นหรือไม่ก็ได้ใช้เครื่องดนตรีตะวันตกมาบรรเลงเพลงพื้นบ้านของภาคอีสานที่นิยมนำมามากที่สุดได้แก่บทเพลงทำนองเต้ยโขงมีนักร้องหมอลำกลอนและหมอลำเพลินเป็นจำนวนมากที่ได้รับผลสำเร็จในการไปเสียงโชคในการร้องเพลงลูกทุ่งในกรุงเทพฯ นายสมัย อ่อนวงศ์จัดว่าเป็นผู้ที่ได้รับความนิยมสูงสุดในการนำแคนมาบรรเลงใส่ในเพลงลูกทุ่งประกอบภาพยนตร์นักประพันธ์เพลงนักเรียบเรียงเสียงประสานหลายคนได้นำเอาสไตล์ของดนตรีท้องถิ่นต่างที่เด่นมาสร้างงานบทประพันธ์ยอดฮิตในเพลงลูกทุ่งมากมาย

Suksavang (1996, pp. 1-45) ได้ศึกษาเครื่องดนตรีและเสียงดนตรีของชนเผ่ากัมพูของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการศึกษาถึงประเภทเครื่องดนตรี ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ดีด สี ดี เป่า เครื่องดนตรีชาวกัมพู ส่วนใหญ่จะประดิษฐ์เอง บรรเลงในการประกอบพิธีกรรมมากกว่าการบรรเลงร่วมวง เพื่อความสนุกสนาน เครื่องดนตรีทั้งหมดจะผลิตด้วยวัสดุที่มีในท้องถิ่น เช่น บังไม้ไผ่ที่ใช้เคาะ กระทุ้งกับพื้นดินประกอบเป็นจังหวะ ในการประกอบพิธี “ขอฟ้าขอฝนและปลดปล่อยต้อนรับปีใหม่” “องค์ประกอบทางด้านดนตรีชาวกัมพูได้แก่ ทำนอง จังหวะการประสานเสียง ของวงค์เก็ง และการประสานทำนอง คีตลักษณ์ การวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับวิถีชีวิต ชาวกัมพูจะนำเอาดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต โดยเฉพาะทางด้านความเชื่อถือของเผ่ากัมพู ต่อบรรพบุรุษซึ่งถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์แห่งบูชาและเป็นที่พักทางด้านจิตใจนอกจากนั้นเผ่ากัมพูยังถือเอาธรรมชาติเป็นพลังแห่งความกดดันหรืออำนาจความสะกดหรืออำนาจความสะกดและสนับสนุนในการดำรงชีพ

William P. (1959, pp. 1-119A) ได้กล่าวถึง ดนตรีของชาวเกาะดนตรีของบอเนียว และดนตรีอินโดนีเซีย ดนตรีของแอฟริกา ดนตรีเอธิโอเปีย และดนตรีตะวันออกกลาง ดนตรีเอเชียกลางและเอเชียใต้ เอเชียอาคเนย์ เอเชียตะวันออก เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือโดยได้พูดถึงเครื่องดนตรีระบบเสียงและลักษณะการผสมวง มีภาพและโน้ตสากลประกอบ

ข้อสรุปจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง เภณฑ์การประกวด แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวด ในสนามการประกวดวง

โป่งกลางที่มีความสำคัญ จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าในประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ช่วยให้ผู้วิจัยได้มีความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวกับเรื่องที่จะทำการวิจัย และสามารถนำความรู้พื้นฐานเหล่านี้ มาใช้ในการเขียนเค้าโครง การวิจัย และความรู้พื้นฐานส่วนหนึ่ง จะช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล และอภิปรายผลในการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโป่งกลาง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Document Analysis) และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ด้วยการเก็บข้อมูลในเชิงลึก (In-depth Study) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participatory) การสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) และการสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง (Non Structured Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งมีขอบเขตและวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตในการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.2 ระยะเวลาในการวิจัย

1.3 วิธีวิจัย

1.4 พื้นที่ในการวิจัย

1.5 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3 การจัดกระทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

2.4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ขอบเขตในการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยทำการวิจัยโดยมีขอบเขตด้านเนื้อหาตามความมุ่งหมายของการวิจัยคือ

1.1.1 เพื่อศึกษาประวัติการประกวดวงโปงลาง

1.1.2 เพื่อวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

1.1.3 เพื่อหาแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

1.2 ระยะเวลาในการวิจัย

ระหว่าง ตุลาคม 2561–ตุลาคม 2563

1.3 วิธีวิจัย

ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพหรือ Qualitative Research เป็นการวิจัยที่ “ต้องการค้นคว้าความจริงจากสภาพเหตุการณ์สภาพแวดล้อมตามความจริง ซึ่งหัวใจหลักคือการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์สภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (Insight) จากภาพรวมที่มาจากหลากหลายมิติหรือมุมมอง

1.4 ขอบเขตพื้นที่ในการวิจัย

การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง 3 สนามโดยเลือกจาก

1. เป็นสนามการแข่งขันที่มีวงโปงลางนิยมส่งเข้าประกวดเป็นจำนวนมาก
2. เป็นสนามที่จัดการประกวดต่อเนื่องมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี
3. เป็นสนามแข่งขันที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมเป็นจำนวนมาก

จากเกณฑ์ดังกล่าวผู้วิจัยได้เลือกสนามการประกวดวงโปงลาง ได้แก่

1.4.1 การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลางชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย จัดโดยกรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ ในระหว่างปี พ.ศ. 2551-2562

1.4.2 การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลางในงานศิลปหัตถกรรมระดับภาคอีสาน ในระหว่างปี พ.ศ. 2551-2562

1.4.3 การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลางฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ จัดการประกวดโดยมหาวิทยาลัยขอนแก่น ในระหว่างปี พ.ศ. 2551-2562

1.5 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง ซึ่งผู้วิจัย มีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลได้แก่

1. กลุ่มคณะกรรมการและผู้จัดการประกวด

- 1.1 เป็นนักวิชาการและมีความรู้ความสามารถในด้านดนตรีพื้นบ้าน
- 1.2 เป็นคณะกรรมการตัดสินการประกวดวงโปงลางอย่างน้อย 1 ใน 3

สนามที่เป็นขอบเขตของการวิจัย

1.3 เป็นผู้จัดการประกวดวงโปงลางอย่างน้อย 1 ใน 3 สนามที่เป็นขอบเขตของการวิจัย

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ได้แก่

1. ศ.ดร. เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี
2. ผศ.ดร. เจริญชัย ชนไพโรจน์
3. อาจารย์ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์
4. ดร. ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์
5. ผศ.ดร. ทินกร อัดตไพบูลย์
6. ดร. พรสวรรค์ พรดอนก่อ
7. อาจารย์โสโชค สู้โนนตาด
8. อาจารย์ธงชัย คำโสภา
9. ผศ.ดร. ทิรัญ จักรเสน
10. ดร.วรศักดิ์ วรรณยศ

2. กลุ่มผู้ทำวงเข้าประกวด ผู้วิจัยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทำวงเข้าประกวดได้แก่

- 2.1 เป็นผู้เคยทำวงเข้าประกวดอย่างน้อย 1 ใน 3 สนามที่เป็นขอบเขตของการวิจัย
- 2.2 เคยเป็นผู้ทำวงเข้าประกวดจนได้รับรางวัลชนะเลิศอย่างน้อย 1 ใน 3 สนามที่เป็นขอบเขตของการวิจัย

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลได้แก่

1. ดร.วิญญู ฝิวรัตน์
2. อาจารย์ฉวีวรรณ พลธรรม
3. อาจารย์ทศพร พลธรรม
4. อาจารย์ภูมิศักดิ์เสรี สาสีดา
5. อาจารย์ตฤพล เขตคาม

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ใช้เครื่องมือในการวิจัยได้แก่

2.1.1 แบบสำรวจ ใช้ในการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการประกวดวงโปงลางในประเด็นต่างๆ เช่น เวทีการประกวดวงโปงลางที่มีความสำคัญ เกณฑ์การประกวด คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

2.1.2 แบบสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์ข้อมูลในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประกวดวงโปงลาง ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของการจัดการประกวดวงโปงลาง เกณฑ์การประกวดวงโปงลางในแต่ละสนามในปัจจุบันและแนวทางในการพัฒนาเกณฑ์การประกวด

2.1.3 แบบสังเกต ใช้ในการวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลางจากการประกวดวงโปงลางในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา

2.1.4 แบบสนทนากลุ่ม ใช้ในการสนทนาประเด็นต่างๆ เช่น การหาแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง เกณฑ์การประกวดวงโปงลางในปัจจุบัน เป็นต้น

โดยผู้วิจัยได้ทำการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดย ตั้งคำถามในการวิจัย ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย และตารางเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง ซึ่งเครื่องมือในการวิจัยเหล่านี้ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่

1. ศ.ดร. เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี
2. ผศ. ดร.เจริญชัย ชนไพโรจน์
3. อาจารย์ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์
4. ผศ.ดร. สยาม จวงประโคน
5. ผศ.ดร. หิรัญ จักรเสน

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงเก็บข้อมูลภาคสนาม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยทำการศึกษาโดยแบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ได้แก่

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง
2. องค์ความรู้เกี่ยวกับการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง
3. องค์ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง
4. องค์ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนางวงโปงลาง
5. ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศ

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจ สัมภาษณ์ สังเกต และการสนทนากลุ่ม ตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่าง ตุลาคม 2561– ตุลาคม 2563

2.3 การจัดการกระทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

2.3.1 การจัดการกระทำกับข้อมูล

2.3.1.1 ทำการตรวจสอบข้อมูล ที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้เกิดความแม่นยำตรงของข้อมูล โดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ได้แก่

2.3.1.1.1 ตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) โดยตรวจสอบข้อมูลในประเด็นหนึ่งๆ เมื่อต่างเวลา สถานที่ และบุคคลผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ คณะกรรมการตัดสินการประกวดวงโปงลาง เวทีการประกวดวงโปงลาง และปีที่จัดการประกวด

2.3.1.1.2 ตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) โดยตรวจสอบข้อมูลในประเด็นหนึ่งๆ ที่ต่างกันในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ วิธีการสัมภาษณ์ สังเกต สนทนากลุ่ม และข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจากแหล่งเอกสาร

2.3.2 วิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปตามความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

2.3.2.1 ศึกษาประวัติการประกวดวงโปงลาง โดยศึกษาจากเอกสารสำคัญ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์การประกวด รวมถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประกวดวงโปงลาง

2.3.2.2 วิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง โดยทำการวิเคราะห์จากเกณฑ์การประกวดวงโปงลางในรอบ 10 ปี โดยทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบเกณฑ์การประกวดวงโปงลางในแต่ละปีเพื่อให้เห็นพัฒนาการของเกณฑ์การประกวดวงโปงลางในแต่ละปี ซึ่งทำการวิเคราะห์โดย ดร. ทูลทองใจ ซึ่งรั้งยศผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

2.3.2.3 หาแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับสภาพจริงและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาเกณฑ์การประกวด ทั้งนี้จากการพัฒนาเกณฑ์การประกวดตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

โดยผู้วิจัยมีวิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ทำการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันในแต่ละปรากฏการณ์

ทำการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยตีความสร้างข้อสรุปจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น ซึ่งประกอบด้วยปรากฏการณ์หลายๆ เหตุการณ์ โดยผู้วิจัยทำการตรวจสอบตีความสรุปย่อยยืนยันแน่ชัดในแต่ละเหตุการณ์ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปใหญ่ ที่เป็นความมุ่งหมายของการวิจัย

2.4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 4

ประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโปงลาง

4.1 ประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโปงลาง

ประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโปงลางนั้นแต่ก่อนจะมีการประกวดตามบุญประจำปี งานไหม หรือในจังหวัดต่างๆ ก็มีการจัดประกวดวงโปงลางอยู่เสมอ และเวทีที่สำคัญก็มีเวทีกรมพลศึกษา เวทีฟอนลำแคนประกวดที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น เวทีเชียงใหม่ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เวทีศิลปหัตถกรรมนักเรียนและเวทีอื่นๆอีกมากซึ่งถือว่ามีความสำคัญไม่แพ้กัน เพื่อเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการแสดงดนตรีพื้นบ้านอีสาน ดังนั้นเวทีที่จัดการประกวดจึงมีความสำคัญไม่ว่าจะเป็นเวทีเล็กหรือเวทีใหญ่ ล้วนมีความสำคัญในการสร้างการสืบสานศิลปวัฒนธรรม อันดี (หิรัญ จักรเสน, 2563)

ดังนั้น การประกวดวงโปงลางในอดีตพบเห็นในงานประจำปีของจังหวัดต่าง ๆ เช่น งานไหม จังหวัดขอนแก่น เวทีประกวดที่สำคัญได้แก่ เวทีกรมพลศึกษา (ประกวดชิงแชมป์ประเทศไทย) เวทีฟอนลำแคนคอนเทสต์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และเวทีประกวดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ฯลฯ

เดิมวงโปงลางไม่มีการประกวด ในราวปี พ.ศ. 2514 จังหวัดกาฬสินธุ์ จะให้แต่ละอำเภอพา วงโปงลางมาโชว์ผลงาน โดยแต่ละอำเภอจะนำศิลปวัฒนธรรมของตนมาแสดง แต่ก่อนมีงานกาชาดก็จะนำมาแสดงแต่ละอำเภอก็จะมีวงส่งวงมาทำการแสดง ซึ่งแต่ก่อนไม่มีรูปแบบ แต่ก็เป็วงโปงลางรูปแบบไม่ได้การกำหนดจะแสดงแบบไหนก็ได้ แต่ก่อนจังหวัดกาฬสินธุ์ มีประมาณ 6-7 อำเภอ ก็มีวงโปงลางประมาณ 7-8 วง ได้แก่ วงหนองสอ วง ส. ศศิธร วง ส. ประดิษฐ์ศิลป์ วงหนุ่มมะพร้าวหัวสาวดอกคูณ มาแสดงโชว์กัน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2520 ได้เริ่มมีการประกวดวงโปงลาง มีการให้รางวัล และมีหน่วยงานต่างๆ ของทางราชการเข้ามาร่วม โดยมีโรงเรียนและหน่วยงานต่างๆของทางราชการเข้ามา ได้แก่ กรมชลประทาน เกษตรอำเภอ โดยมีโรงเรียนมัธยมก็ส่งเข้ามาประกวด และเริ่มมีปัญหา จากที่มีหน่วยงานมาร่วมด้วย ก็มีการทุ่มทุนเพื่อการแสดง เกิดมีปัญหากันระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานราชการ จึงได้มาประชุมกันให้มีการแยกประเภทการประกวดเป็น 3 ระดับ มีระดับประชาชนทั่วไป ระดับมัธยมศึกษา และระดับประถมศึกษา เพื่อไม่ให้มีปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งกัน จึงมีการแบ่งเกณฑ์กันดังกล่าว

จนกระทั่งประมาณปี 2530 การประกวดวงโปงลางก็เริ่มมีชื่อเสียง วงที่มาจากต่างจังหวัดก็เริ่มมาประกวดด้วย และเริ่มมีการประกวดวงโปงลางในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ซึ่งเริ่มแพร่กระจายไป และในต่างจังหวัดก็เริ่มมีวงโปงลางอย่างแพร่หลาย พอมาถึงจุดนี้เกณฑ์ต่างๆก็เริ่มเปลี่ยนออกไป แต่ละจังหวัดก็มีการตั้งเกณฑ์การประกวดขึ้นมาใหม่ซึ่งแตกต่างกัน กลายเป็นเกณฑ์ของแต่ละจังหวัด ซึ่งอาจจะทำให้การเล่นโปงลางแตกต่างไปจากเดิม จากการสร้างเกณฑ์ของแต่ละจังหวัด (ธงชัย คำโสภา, 2563)

ดังนั้น เดิมการแสดงวงโปงลางไม่มีการประกวด โดยจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดแรกที่ได้ให้อำเภอต่างๆ นำวงโปงลางมาแสดงโชว์ในงานกาชาด ในปี พ.ศ.2520 เริ่มมีการประกวดและให้รางวัล โดยมีหน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุน ได้แก่ ชลประทานจังหวัด เกษตรอำเภอ แต่ก็ยังไม่มีเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐาน ต่อมาในปี พ.ศ. 2530 การประกวดวงโปงลางก็เริ่มแพร่กระจายไปตามจังหวัดต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งแต่ละจังหวัดก็กำหนดเกณฑ์การประกวดแตกต่างกันไป ซึ่งทำให้การแสดงวงโปงลางแตกต่างไปจากเดิม

โดยปกติวิถีชีวิตของสังคมอีสานเราหรือสังคมไทย หรือโดยทั่วไป เริ่มต้นดนตรีไม่ได้มีการประกวด แต่เริ่มต้นจากเรื่องของความบันเทิง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการร้อง การรำ การดนตรี ก็เพื่อสร้างความบันเทิงส่วนตัว เป็นการสร้างความสุขให้กับตนเอง สำหรับผู้ที่ชอบหรือผู้ที่มีใจรักในด้านนี้แล้วต่อมาก็เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการสนองตอบต่อขนบธรรมเนียมประเพณี ไปสนับสนุน ไปสร้างความบันเทิง ให้กับบุญประเพณีของสังคม เช่น บุญบั้งไฟ แห่เทียนพรรษา งานบวช งานแต่งงาน เป็นต้น ก็ได้มีการปรากฏขึ้นเป็นวง และมีการรวมคนเกิดขึ้นเพื่อเล่นเป็นวงดนตรี ต่อมาจึงมีการประกวด การประกวดที่เห็นแรก ๆ คือการประกวดร้องเพลง เห็นว่าการร้องเพลงก็ประกวดได้ มีการประกวดสิ่งต่าง ๆ จึงมีการประกวดดนตรีตามมา โดยทางภาคกลางที่มีมาก่อนตั้งแต่สมัยก่อน ก็คือการแข่งขันของอีสานเป็นการประกวด

เริ่มมีการประกวดแรกๆ จะ ประกวดเดี่ยวพิณ แคน ซอ ตามงานต่างๆไม่มีเวทีประกวด จนมาถึงการมีวงโปงลาง จึงมีการประกวดวงโปงลาง ที่จริงวงแคนเกิดก่อนวงโปงลางแต่ไม่เคยมีการประกวด แม้แต่วงพิณก็ไม่มีประกวด การประกวดวงโปงลางครั้งแรก ๆ ก็มีการประกวดที่สถานีวิทยุ 909 สกลนคร มีวงโหวดเสียงทอง วงหนุ่มมะพร้าวหัว เป็นวงแรก ๆ ที่ส่งวงเข้าประกวดกัน โดยเป็นการประกวดวงดนตรีพื้นบ้าน วงโหวดเสียงทองก็เอาโปงลางไปด้วย วงหนุ่มมะพร้าวหัวก็มีโปงลางครั้งแรกเป็นการประกวดวงดนตรีพื้นบ้าน ไม่ใช่การประกวดวงโปงลาง (ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์, 2563)

ดังนั้น การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านครั้งแรกเกิดขึ้นที่ สถานีวิทยุ 909 จังหวัดสกลนคร โดยมีวงที่เข้าประกวด ได้แก่ วงโหวดเสียงทอง วงหนุ่มมะพร้าวหัวสาวดอกคูณ โดยทั้งสองวงได้นำโปงลางไปแสดงในวงด้วย จึงเป็นที่มาของการประกวดวงโปงลาง โดยยังไม่มีเกณฑ์การประกวด โดยวงที่ชนะการประกวดกรรมการจะตัดสินจาก วงที่ผู้ชมชื่นชอบมากที่สุด

คำว่าประกวดเป็นคำที่เกิดขึ้นทีหลัง ความจริงภาษาที่เรียกมีอยู่ 2 คำ มีประกวดกับประชัน ภาษาที่มีมาก่อน สมัยก่อนเรียกว่าประชัน คำว่าประชัน จะไม่มีการตัดสิน การประชันดนตรีไทยนั้นใช้มานาน เช่นมีลิเกเข้ามาประชันกัน มีโขนประชันกัน หนังประชันกัน ประชันกันใครรักใครชอบใครก็ไปฟังก็ไปเชียร์กันเอาเอง จะไม่มีการตัดสิน ประชันจะขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของคนฟัง ดังนั้นผู้แสดงผู้เล่นก็ทำกันเต็มที่ ทำอย่างไรจะให้ผู้ชมชอบ อันนี้คือความหมายของคำว่าประชัน แต่ความหมายของคำว่าประชันมันก็มีนัย มันมีความหมายร่วมเกี่ยวกับการประกวดเข้ามาด้วย คือมันเป็นการแข่งขันกัน การประชันคือแข่งขันเพื่อที่จะให้ได้แฟนคลับได้ผู้ชมมาก ๆ คือความหมายของประชัน เพราะเกี่ยวข้องกับเรื่องทำมาหากิน การที่เขาประชันแล้วมีคนมาชอบเขา ต่อไปก็คงมีคนมาหางานให้เขา คำว่าประชันมันจะเกิดขึ้นพร้อมๆ กับสถานที่เดียวกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็มีในสมัยก่อน มีงานเฉลิมชนมพรรษา ประบาทสมเด็จพะเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มีหนังเป็นร้อยจอ ประชันกันที่สนามหลวง นี่คือความหมายของประชัน แต่เรื่องของประกวดเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นทีหลัง เป็นเรื่องของส่วนราชการ เป็นเรื่องของหน่วยงานของรัฐ ที่เห็นว่าจะเอาศิลปวัฒนธรรมมาส่งเสริม ส่งเสริมก็คือเอามาเยอะ ๆ ให้มาร่วมงาน ก็ใช้วิธีเอามาประกวดกัน เพราะฉะนั้น คำว่าประกวดนี้มันเกิดขึ้นพร้อมกับองค์กร หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบบางอย่าง อาจจะมีมารับผิดชอบตรง ๆ กับที่มีความรับผิดชอบอ้อม ๆ เพราะฉะนั้นสังเกตดูว่าเวทีประกวดมันจึงเกิดขึ้นโดยที่มีเจ้าภาพเป็นหน่วยงานของรัฐเกือบทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นกรมพละ ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยขอนแก่น ไม่ว่าจะเป็นแพรวากาฬสินธุ์ ไม่ว่าจะเป็นที่เขาจัดกันหลาย ๆ ที่ ก็ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับส่วนราชการเป็นคนจัดทั้งนั้น เช่นที่มูลมั่งหลวงปู่ชอบ พระ วัด ก็มีหน้าที่ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมด้วยกัน นี่คือความหมายของคำว่าประกวด คือเป็นการที่หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานที่มีหน้าที่ ซึ่งลุกขึ้นมาทำหน้าที่จัดประกวด เพราะฉะนั้นคำว่าประกวดก็เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ดนตรีอีสานนี้มาช้ากว่าเขา ดนตรีพื้นบ้านนี้มาช้าอยู่แล้วเรื่องการประกวด ไม่ว่าจะที่ไหนก็แล้วแต่ เพราะว่าดนตรีไทยเขามีประกวดกันมานานมาแล้ว ประกวดมา 40-50 ปีแล้ว วงโปงลางระยะเวลาของการประกวดไม่น่าจะเกิน 20 ปี ก็ลองไปย้อนดู คำว่าประกวดที่ใช้กับโปงลาง สมัยก่อนผมมาอยู่ขอนแก่นใหม่ ๆ ก็ไม่เคยได้ยินคำนี้ นี่คือความหมายของคำว่าประกวด

การประกวดวงโปงลาง ฟ้อนลำแคน ก็ประกวดมาประมาณ สิบกว่าปี ครั้งแรกการประกวด ฟ้อนลำแคนเป็นการจัดของมหาวิทยาลัยขอนแก่นร่วมกับรายการของอีสานทีวี ครั้งที่สอง ที่ไปจัดตาม โรงเรียนต่าง ๆ ก็ไปอาศัยโรงเรียนจัด ต่อมา รศ.ดร.เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรีเป็นคณบดีศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผู้จัดการประกวด ต้องการพัฒนาให้เป็นถ้วยพระราชทาน แต่ยังไม่สามารถขอ ถ้วยพระราชทานได้เนื่องจาก อีสานทีวีก็เป็นองค์กรของเอกชน และเป็นสื่อสารมวลชนที่ฝึกฝนในทาง การเมืองก็เลยขอไม่ได้ ผู้จัดการประกวด จึงร่วมมือกับแม่โขงขอนแก่นซึ่งเป็นองค์กรของรัฐจัดการ ประกวด โดยใช้ชื่อ “ฟ้อนลำแคน” แล้วก็จัดต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี, 2563) ดังนั้น เดิมในการแสดงดนตรีไทยยังไม่มีประกวด มีแต่การประชัน การประชันจะไม่มีตัดสิน เช่นการเล่นลิเกประชันกัน ใครรักใครชอบใครก็ไปเชียร์กันเอง การประกวดวงโปงลางเพิ่งมีการ ประกวดมาไม่นานมานี้ ประมาณไม่เกิน 30 ปี

ประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโปงลางของจังหวัดกาฬสินธุ์ พ่อเปลื้อง ฉายรัศมี ศิลปินแห่งชาติด้านศิลปะการแสดง ผู้คิดค้นและทำโปงลางขึ้นมาใช้บรรเลงเป็นดนตรีพื้นบ้านอีสาน และเป็นผู้ตั้งชื่อดนตรีพื้นบ้านที่ชื่อ “โปงลาง” ผู้ที่ร่วมกำหนดเกณฑ์การตัดสินการประกวดวงโปงลาง ในจังหวัดกาฬสินธุ์ขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ.2530 คือ ดร.ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์ ซึ่งเป็นอาจารย์วิทยาลัย นาฏศิลป์กาฬสินธุ์ในสมัยนั้นโดยมีพ่อเปลื้อง ฉายรัศมี เป็นผู้รู้ให้คำปรึกษาในการกำหนดคะแนนใน แต่ละหัวข้อ ในตอนแรกมีการประกวดวงโปงลางของจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผู้ว่าราชการจังหวัด กาฬสินธุ์ให้ทุกอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ส่งวงโปงลางเข้าประกวดอำเภอละ 1 วง

ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2532 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารีได้ทรงโปงลาง ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ และต่อมาทางจังหวัดกาฬสินธุ์ได้กำหนดให้วันที่ 26 กุมภาพันธ์ของทุก ปี เป็นวันงานมหกรรมการประกวดวงโปงลางของจังหวัดกาฬสินธุ์ ในการจัดการประกวดวงโปงลางใน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรางวัลชนะเลิศจะรับถ้วยพระราชทานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรม ราชกุมารี พร้อมเงินรางวัล รองชนะเลิศอันดับ 1 ได้รับถ้วยของสมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ พร้อม เงินรางวัล และรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 พร้อมเงินรางวัล ส่วนวงโปงลางทุกวงที่เข้าประกวดจะ ได้รับใบประกาศเกียรติคุณ (พรสวรรค์ พรต่อนก, 2563)

พ่อเปลื้อง ฉายรัศมี ศิลปินแห่งชาติด้านศิลปะการแสดง เป็นผู้คิดค้นและทำโปงลางขึ้นมาใช้ บรรเลงเป็นดนตรีพื้นบ้านอีสานและยังเป็นผู้ตั้งชื่อดนตรีพื้นบ้านที่ชื่อ “โปงลาง” ในปี พ.ศ.2530 มี การกำหนดเกณฑ์การประกวดวงโปงลางของจังหวัดกาฬสินธุ์โดย ดร.ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์ ซึ่งเป็น อาจารย์วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ในสมัยนั้น โดยมีพ่อเปลื้อง ฉายรัศมี เป็นผู้ให้คำปรึกษาในการ

กำหนดคะแนนในแต่ละหัวข้อ ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2532 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้ทรงไปกลางที่วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์จึงได้กำหนดให้วันที่ 26 กุมภาพันธ์ ของทุกปีเป็นงานวันมหกรรมการประกวดวงโปงลาง ผู้ชนะเลิศการประกวดจะได้รับถ้วยพระราชทานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีพร้อมเงินรางวัล

สมัยก่อนการประกวดจะเป็นการประกวดระดับมหาวิทยาลัยด้วยกัน วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2522 ตอนแรกเอาวงโปงลางจากมหาวิทยาลัยอุบลไปประกวดได้รางวัลชนะเลิศมา การแข่งก็แข่งแบบดั้งเดิมติดไท้ก็ใช้ผู้ชายติด วงโปงลางมหาวิทยาลัยอุบล ลูกโปงลางลูกเล็กจะขึ้นข้างบน เอาตามให้เป็นสากลตอนแรกวงโปงลางยังไม่ค่อยจะมีชื่อเสียง ต่อมาได้นำเอาวงโปงลางก็ไปอัดแผ่น ก็ทำให้เกิดมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ชุดการแสดงก็มีชุดบังไฟตั้งหวายอัดกับบริษัทโรโซน่า วงโปงลางแกนนอีสานดังก่อนถ้าเป็นระดับสถาบัน ถ้าเป็นวงโปงลางที่มีชื่อเสียงที่ไม่สังกัดสถาบันในตอนนั้นต้องวงโปงลาง พ่อเปลื้องเมืองกาฬสิน วงโปงลางของอาจารย์มีการแสดงที่ไหนก็ไปเพื่อเป็นการสนับสนุนส่งเสริมไปทุกที่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ความเป็นมาของวง ใน พ.ศ. 2522 การแสดงของวงก็จะหาอัตลักษณ์เกี่ยวข้องกับเมืองอุบลไปเผยแพร่ เช่นบังไฟตั้งหวายเป็นเอกลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกัน ก็ตั้งมาเรื่อยจนได้รับรางวัล สังข์เงินจาก พ.ศ.2533 ได้ไปทำการแสดงที่สหรัฐอเมริกา ยุโรปเมืองโมริออคโค โปรตุเกส และอีกหลายประเทศ (ทินกร อัดตโปบูลย์, 2563)

ในปี พ.ศ.2522 มีการก่อตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ การประกวดวงโปงลางยังไม่แพร่หลาย มีแต่ระดับวิทยาลัยต่าง ๆ ทำวงประกวด เช่น วงโปงลางนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ วงโปงลางมหาวิทยาลัยอุบล

ประวัติการประกวดวงโปงลางสมัยก่อนที่สถานีวิทยุกระจายเสียง 909 ก.ร.ป.กลาง (กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ) จังหวัดสกลนครตั้งแต่ปีพ.ศ. 2524 ถึงพ.ศ. 2531 จะมีการประกวดวันเสาร์อาทิตย์ ตั้งแต่ช่วงหน้าดำนานจนถึงเกี่ยวข้าวเสร็จเป็นประเพณีทุกปีสมัยนั้นเรียกว่าการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานอาจารย์ก็ได้มีโอกาสเข้าร่วมประกวดโดยนำทีมคณะหนุ่มมะพร้าวหัวสาวดอกคูนที่บ้านกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์เข้าร่วมประกวดเจ็ดปีเคยได้ลำดับที่สองในจำนวน 50 กว่าคณะของทุกปีบางปีก็เข้ารอบได้ที่สี่ที่สามที่สอง โดยเป็นมือพิณประจำวง , รายการที่สำคัญทางคณะกรรมการให้มีการสรรสร้าง ลายดนตรีพื้นบ้านใหม่ใหม่ขึ้นมาแข่งขันกันและอาจารย์ก็ได้คิดค้นลายเซ็งทำนาเซ็งเกี่ยวข้าวเซ็งทอหูกและได้ฝึกซ้อมเข้าร่วมประกวดแล้วได้บันทึกเสียงต่อมาเป็นเทปคาสเซ็ทออกเผยแพร่

ต่อมาได้ย้ายมาประกวดที่เวทีงานแพรวาอากาศจังหวัดกาฬสินธุ์ วงดนตรีของเราก็ได้ชนะเลิศในปี พ.ศ. 2533 หลังจากนั้นก็ได้มีการพัฒนางวงโปงลางในระดับโรงเรียนขึ้นมาโดยเริ่มต้นจากวงแกมอีสานจากวิทยาลัยคณาสวัสดิ์ จังหวัดมหาสารคามซึ่งเดี๋ยวนี้ได้ล้มไปแล้ว เป็นการจุดไฟเริ่มต้นเข้าสู่การศึกษาอย่างจริงจัง อาจารย์ก็ได้เดินทางมาบรรจุครูที่จังหวัดนครราชสีมา และได้ย้ายมาอยู่ที่ชัยภูมิ ได้ตั้งวงโปงลางเสียงพินแห่งสันติภาพขึ้นแล้วก็ประกวดได้อันดับที่หนึ่งในจังหวัดชัยภูมิเมื่อปี พ.ศ. 2539 หลังจากนั้นกระทรวงก็ได้มีการพัฒนาจัดให้มีการแข่งขันทักษะศิลปหัตถกรรมภาคต่างๆ เกิดขึ้นและก็ได้บรรจุวงโปงลางเข้าแข่งขันในระดับภาคอีสานเป็นต้นมา ทั้งประถมและมัธยม และก็เลยมีการแข่งขันระดับประชาชน ระดับมหาวิทยาลัยขึ้น จัดโดยองค์กรต่างๆก็มีเช่น มูลมิ่งหลวงปู่ชูป อ่าเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นต้น รายการที่สำคัญมักจะมีเกณฑ์ต่างๆ เกิดขึ้นในแต่ละปี แต่หมายถึงว่าจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ และรวบรวมดนตรีพื้นบ้านอีสานทุกชิ้นขึ้นมารวมกันในวงโปงลาง(โสโซค สู้โนนตาด, 2563)

ในปี พ.ศ.2524-2531 มีการประกวดวงโปงลางที่สถานีวิทยุ 909 จังหวัดสกลนคร โดยมีการประกวดในวันเสาร์-อาทิตย์ มีวงโปงลางที่ส่งเข้าประกวดประมาณ 50 วง ต่อมาได้มีการประกวดวงโปงลางในงานแพรวาจังหวัดกาฬสินธุ์ และได้มีการประกวดวงโปงลางในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน

ประวัติความเป็นมาของวงโหวดเสียงทองกับการประกวดวงโปงลางสถานีวิทยุ 909 สกลนคร ในสมัยก่อนยังไม่มีประสมวงในลักษณะของวงดนตรีพื้นบ้านประเภทวงโปงลางในปัจจุบัน วงดนตรีวงแรกที่นำโหวดมาบรรเลงในวงคือ “วงโหวดเสียงทอง” ของอาจารย์ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ซึ่งมีประวัติความเป็นมาดังต่อไปนี้

ท่านเป็นผู้ที่มีความชอบในเรื่องของดนตรีมาตั้งแต่เล็ก และเริ่มฝึกหัดดนตรีอย่างจริงจัง เมื่อ พ.ศ.2511 โดยฝึกกับพ่อและลุง ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถในด้านการเล่นดนตรีอยู่แต่เดิม ซึ่งโหวดก็เป็นเครื่องดนตรีแต่ไม่ได้เอามาเล่นเป็นเพลง ใช้แกว่งเล่น แกวเล่น ตามท้องไร่ท้องนา ซึ่งก็มีเสียง อยู่ 5 เสียง คล้ายกับ มี ซอล ลา โด เร มี ซอล ลา มีอยู่เจ็ดลูก แต่อาจจะไม่ตรงกับเสียงนักเนื่องจากไม่ได้นำมาเทียบกับเสียงเครื่องดนตรีอื่นๆ บางครั้งก็ใช้เป่าเล่นล้อเลียนกันเวลาไปเล่นสาว ความว่า “กอดกันเสาสูกอดกันสา” มีโน้ตเหมือนทำนองว่า โด เร ซอล ซอล โด เร มี

ซึ่งช่วงที่เป็นวงดนตรีขึ้นมาได้ก็เกิดจากความคิดริเริ่มของนายทรงศักดิ์ โดยที่แรกก็ไม่ได้คิดว่าจะเป็นผลทำให้เกิดวงพื้นบ้านอีสานสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้ เป็นการคิดริเริ่มก่อตั้งวงกันด้วยใจ

รักในเสียงดนตรี ชอบในเสียงโหวดที่มีเสียงไพเราะ และเป็นคนที่มีรักในเสียงเพลงลูกทุ่ง คิดว่าเสียงโหวด นั้นเหมือนกับเสียงเครื่องดนตรีสากล คล้ายกับเสียงเครื่องดนตรี พวกเปียโน คีย์บอร์ด ออแกน ฟังดูแล้วมีเสียงใกล้เคียงกัน ซึ่งแต่ก่อนการเป่าโหวดนั้น เป็นการเป่าเสียงสั้นๆ ไม่มีการลากเสียงให้ยาว ซึ่งนายทรงศักดิ์ ก็ได้พัฒนาเทคนิคต่างขึ้นมาในเรื่องการใช้ลม เนื่องจากอยากให้เสียงโหวดนั้นมีความไพเราะเหมือนเสียงเครื่องดนตรีสากลที่เคยได้ยิน จึงลองสังเกตและคิดค้นเทคนิคต่างๆแล้วนำมาใช้ ซึ่งแรกๆ ก็ทำได้ไม่ดีนัก แต่ก็มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เมื่อโหวดเริ่มนำมาใช้เล่นใช้เล่นเป็นเครื่องดนตรีได้ ก็เริ่มเป่าตามเพลงลูกทุ่ง จึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะทำเป็นวงดนตรี จึงตั้งเป็นวงดนตรีพื้นบ้านขึ้น ราวๆ พ.ศ. 2511 - 2513 แต่ยังไม่สำเร็จ เนื่องจากนายทรงศักดิ์มีความใฝ่ฝันอยากเป็นนักร้องลูกทุ่ง อยากเป็นนักดนตรีที่มีชื่อเสียง จึงตัดสินใจไปตามหาความฝันที่กรุงเทพฯ ไปสมัครเป็นนักร้อง หางานทำตามทีต่างๆ ตระเวนไปตามชอย บุปผาสวรรค์ ซึ่งเป็นชุมชนที่พักของวงดนตรีลูกทุ่ง ตอนนั้นไปหางานทำยังไม่มีที่พักก็นอนตามปั้มน้ำมันตราหอย ต่อมาก็ได้ไปทำงานอยู่แถววัดบวรนิเวศ ทำงานขนส่งวัสดุก่อสร้าง วันหนึ่งได้ไปส่งทรายที่บ้านพวงค์ มุกดาพันธ์ุ (ครูพวงค์ มุกดา) ซึ่งเป็นนักประพันธ์เพลงที่มีชื่อเสียง วันที่ไปส่งทรายก็ถือรถซาเล้งไป ถีบข้ามถนนพระราชดำเนินไปแถววัดสุทัศน์ ด้วยความอยากเป็นนักร้อง นายทรงศักดิ์ ก็ตั้งใจเป็นอย่างมากที่จะได้ไปพบบุคคลที่มีชื่อเสียงในวงการเพลงลูกทุ่ง พอไปส่งทรายก็ทรายไปร้องเพลงไป ด้วยหวังว่าครูเพลงจะสนใจ แต่ท่านก็บอกเพียงให้ฝึกเยอะๆ ไม่ได้ว่าอย่างไรต่อ หลังจากนั้นก็มีโอกาสได้พบปะเจอกับนักร้องบ้างเนื่องจากใกล้ๆที่พักมีวงดนตรีลูกทุ่ง ว่างๆหลังเลิกงานก็นำปี่มาทำพินเพื่อตีตลกคลายเหงา เป็นที่สนใจแก่นักดนตรีวงลูกทุ่ง นายทรงศักดิ์ก็ได้ไปดูการฝึกซ้อมของวงดนตรีลูกทุ่งอยู่เป็นประจำ ต่อมาจึงได้ไปทำงานในวงดนตรีลูกทุ่งวงนั้น ได้รับค่าจ้าง 20 - 30 บาท และได้ฝึกพื้นฐานเกี่ยวกับเครื่องดนตรีสากลชนิดต่างๆ

ในปี พ.ศ.2516 นายทรงศักดิ์ได้กลับมาที่บ้าน เริ่มตั้งวงดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งมีพิน แคน กลอง ยาวบรรเลงร่วมกัน และนำไปกลาง โหวดและซอซึ่งสี่โดยนายทองฮวด เข้าในวงมาตามลำดับซึ่งแต่เดิมไปกลางเป็นเครื่องดนตรีที่ห้ามนำมาบรรเลงในหมู่บ้านด้วยความเชื่อว่าจะทำให้ฝนแล้ง การเป่าโหวดนั้นก็มีความเชื่อว่าจะทำให้ฝนแล้งเช่นกัน โดยที่แรกนั้นไม่มีซอวง ต่อมาให้ซอว่าวงโหวด เนื่องจากโหวดเป็นเครื่องดนตรีชนิดใหม่ที่นำเข้ามาในวง พอรวมเครื่องดนตรีกันเป็นครั้งแรกนั้นยังหารูปแบบในการเล่นกันไม่ได้เนื่องจากการรวมกันของเครื่องดนตรีอีสานนั้นไม่เคยมีมาก่อน จะมีก็แต่การบรรเลงเดี่ยว มีบรรเลงร่วมกันบ้างคือพินและแคน จึงทดสอบทดลองเพื่อหารูปแบบบทเพลงที่เล่นบรรเลง

รวมวง ซึ่งแต่ก่อนการบรรเลงพินและแคนนั้นบรรเลงลายลำภูไท ภูไทน้อย ภูไทใหญ่ จึงมีการนำทำนองของหมอลำทำนองต่างๆ มาเป็นลายเพลงเช่น ลายลำเพลิน ต่อมาเมื่อมีลายเต้ย เต้ยโขง เต้ยพม่า

ในการรวมเครื่องดนตรีอีสานในลักษณะวงโปงลางนั้น ไม่เป็นที่ทราบแน่ชัดว่า ระหว่างนายทรงศักดิ์ และนายเปลื้อง ฉายรัศมี ใครเป็นผู้ริเริ่มก่อน เพราะอยู่กันคนละที่ แต่นายเปลื้องได้อัดแผ่นเสียงก่อนในสมัยนั้น นายเปลื้อง ทำงานเป็นภารโรงอยู่ป่าไม้จังหวัดกาฬสินธุ์ เครื่องดนตรีประเภทโปงลางนั้นมีมาแต่โบราณ ซึ่งตั้งอยู่ตามป่า ทำมาจากไม้ลั่นฟ้า(ไม้หมากเลื่อม) ร้อยถักด้วยเถาวัลย์ ยายของนายทรงศักดิ์ ก็เป็นผู้หนึ่งที่มีความสามารถในการตีโปงลางได้อย่างไพเราะ

ต่อมาวงโหวดได้ปรับเปลี่ยนเป็นวงดนตรีประยุกต์ คือมีเครื่องดนตรีสากลเข้ามาผสมในวง เช่น กีตาร์ เบส กลองชุด และเพลงที่บรรเลงก็บรรเลงในลักษณะเพลงลูกกรุงและเพลงลูกทุ่ง และมีหางเครื่องเหมือนกับวงดนตรีลูกทุ่ง

ในช่วงสมัยนั้นพื้นที่บริเวณหนองพอกนั้นเป็นพื้นที่คอมมิวนิสต์ วงโหวดก็ได้ทำหน้าที่เป็นวงจิตอาสา ออกประชาสัมพันธ์กับอำเภอและตำรวจ เพื่อทำความเข้าใจกับชาวบ้าน วันหนึ่งนายทรงศักดิ์ได้เห็นโหวตค้ายาง ในงานบุญบั้งไฟที่บ้านหนองเม็ก ได้ยินครั้งแรกนึกว่าเสียงกลองจึงตามไปดูปรากฏว่าเป็นโหวต จึงได้นำโหวตเข้ามาในวง แรกเริ่มเป็นโหวต 2 ใบ จึงได้พัฒนาเป็น 3 ใบและ 4 ใบตามลำดับ เป็นเครื่องดนตรีที่มีระดับเสียงและเสียงทุ้มคล้ายกับเบสสากล

หลังจากเหตุการณ์บ้านเมืองมีความสงบเรียบร้อยดี ในปี พ.ศ.2518 - 2519 สถานีวิทยุ 909 จังหวัดสกลนคร จัดการประกวดโปงลางเป็นปีแรก ซึ่งในครั้งนั้นวงโปงลางยังมีไม่มาก เป็นช่วงที่วงโหวดต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวงจากวงดนตรีพื้นบ้านประยุกต์ กลับมาเป็นวงดนตรีพื้นบ้านอีกครั้ง เนื่องจากเครื่องดนตรีสากลนั้นฟังเสียหยาบ มีการปรับเปลี่ยนจากการเดินแบบหางเครื่อง มาเป็นการพ้อนแบบพื้นบ้านอีสาน ในการประกวดครั้งนั้นวงโหวดเป็นวงโปงลางวงแรกที่มีการผสมโหวตเข้ามาในวง จึงตั้งชื่อว่า “วงโหวตเสียงทอง” ซึ่งมีผู้สนับสนุนวง ได้แก่ นายอำเภอ ถนนอม ส่งเสริม และสารวัตรใหญ่ พิพัฒน์ สาระปิง ซึ่งวงที่เข้าประกวดในครั้งนั้นได้แก่

- 1.วงโหวตเสียงทอง
- 2.วง ส.วุ่นวาย
- 3.วงแก้วแอมอ่อน
- 4.วงแก้วน้ำไหล
- 5.วงอุดมสวรรค์สันติสุข

6.วง ส.สงวนศิลป์ โปงกลางกาฬสินธุ์

7.วงห่มมะพร้าวท้าวสวดดอกคูณ

วงโหวดเสียงทองได้รับรางวัลชนะเลิศในครั้งนั้น และชนะเลิศต่อเนื่องมาอีกหลายปี

ในปี พ.ศ. 2522 ได้มีการก่อตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2523 ได้มีการเปิดรับสมัครครูสอนดนตรีพื้นบ้านอีสาน นายทรงศักดิ์สอบผ่านได้เป็นครูผู้สอนวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดในครั้งนั้น พี่น้องในวงโหวดเสียงทองก็ได้ผลิตเครื่องดนตรีเป็นจำนวนมากในการสนับสนุนการเรียนการสอนในครั้งนั้น

ในปี พ.ศ. 2525 ได้มีการก่อตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์แห่งที่ 2 ในภาคอีสาน ช่วงแรกๆ นายทรงศักดิ์ได้สอนในวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์และวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดเนื่องจากยังขาดแคลนครูสอนดนตรีพื้นบ้าน ภายหลังจากจึงได้เปิดรับสมัครครูสอน ดนตรีพื้นบ้านที่วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ โดยมีนายทรงศักดิ์เป็นหนึ่งในกรรมการสอบ นายเปลื้อง ฉายรัศมี เป็นผู้มีความสามารถในการบรรเลงดนตรีพื้นบ้าน มีชื่อเสียงอยู่แต่เดิม และมีทักษะในการบอกโน้ตเป็น เป็นเสียง โด เร มี ได้ จึงผ่านการสอบคัดเลือกหลังจากสอบผ่าน นายเปลื้องจึงอยากเห็นฝีมือของ นายทรงศักดิ์ ที่มาเป็นกรรมการตัดสินว่ามีฝีมืออย่างไรบ้าง จึงได้มาเป็นกรรมการตัดสิน นายทรงศักดิ์ บรรเลงเครื่องดนตรีพื้นบ้านชนิดต่างๆ ให้นายเปลื้องฟัง และเป็นที่ยอมรับกันในครั้งนั้น(ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 2555)

ดังนั้น ประวัติการประกวดวงโปงลางครั้งแรกๆมีการประกวดที่สถานีวิจัย 909 ก.ร.ป. กลางจังหวัดสกลนครตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 มีการประกวดในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ตั้งแต่ช่วงดำเนินงานเกี่ยวกับข้าวเสร็จ เป็นประเพณีทุกปีสมัยนั้นเรียกว่าการประกวดดนตรีพื้นบ้าน วงที่มาประกวดในตอนนั้นมีประมาณ 6-7วงได้แก่ วงโหวดเสียงทอง วง ส. วุ่นวาย วงแก้วแหวอ่อน วงแก้วน้ำไหล วง ส. สงวนศิลป์ วงห่มมะพร้าวท้าวสวดดอกคูณ

ต่อมาได้ย้ายมาประกวดที่เวทีงานแพรวกาฬสินธุ์ เป็นงานประจำปี ประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโปงลางในจังหวัดกาฬสินธุ์ พ่อเปลื้อง ฉายรัศมี ศิลปินแห่งชาติด้านศิลปะการแสดงผู้คิดค้นและทำโปงลางขึ้นมาใช้บรรเลงเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านตั้งชื่อว่าโปงลาง ผู้ที่ร่วมกำหนดเกณฑ์การตัดสิน การประกวดโปงลางในจังหวัดกาฬสินธุ์ครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2530 คือ ดร. ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์ ซึ่งเป็นอาจารย์วิทยาลัยนาฏศิลป์ กาฬสินธุ์ โดยพ่อเปลื้อง ฉายรัศมี เป็นผู้ให้คำปรึกษาในการกำหนดคะแนนในแต่ละหัวข้อในการประกวดวงโปงลางในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ ให้ทุกอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ส่งวงโปงลางเข้าประกวดอำเภอละ 1 วง ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2532 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี ได้ทรงโปงลางที่วิทยาลัยนาฏศิลป์

กาฬสินธุ์ ต่อมาทางจังหวัดกาฬสินธุ์ได้กำหนดให้วันที่ 26 กุมภาพันธ์ ของทุกปี เป็นวันงานมหกรรม การประกวดโปงลางจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรางวัลชนะเลิศจะได้รับถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พร้อมเงินรางวัล

หลังจากนั้นก็ได้มีการพัฒนาวงโปงลาง เข้ามาในสถานศึกษา เช่นวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีการเรียนดนตรีพื้นบ้านอีสาน พอสำเร็จการศึกษา แล้วก็มาเป็นครูในระดับมัธยมและประถมศึกษา เพราะว่า สถานศึกษาได้อาตดนตรีพื้นบ้านเข้ามาใน หลักสูตรการเรียน เพื่อเป็นการสืบสานวัฒนธรรมอันดีงามของชาวอีสาน ต่อมาจึงมีการจัดการ ประกวดวงดนตรีโปงลาง ของระดับมัธยมและระดับประถมในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนแต่นั้นเป็น ต้นมา

ในปัจจุบันก็มี รายการประกวดวงโปงลางที่สำคัญได้แก่ รายการฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ การ ประกวดโปงลางงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน การประกวดวงโปงลางชิงถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระ นางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง การประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ภาค อีสานงานวันบูรพาจารย์สืบสานวัฒนธรรม ที่อำเภอเชียงคานจังหวัดเลย ที่ทำการจัดประกวดมาอย่าง ต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ตารางที่ 1: พัฒนาการในการประกวดวงโปงลาง

ก่อนมีการประกวด	
ปี พ.ศ.	เหตุการณ์
พ.ศ. 2514	เดิมโปงลางไม่มีการประกวด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นจังหวัดที่มีวงโปงลาง ใน งานประจำปีก็มีงานกาชาดทางจังหวัด ให้แต่ละอำเภอนำศิลปวัฒนธรรม ของตนมาโชว์ ผลงาน ซึ่งแต่ก่อนไม่มีรูปแบบแต่ก็เป็นวงโปงลาง รูปแบบ การแสดงไม่ได้กำหนด จะแสดงแบบไหนก็ได้ วงที่มาโชว์ในตอนนั้นได้แก่ วงหนองสอ วง ส.ศศิธร วง ส.ประดิษฐ์ศิลป์ วงหนุ่มมะพร้าวหัวสาวดอก คุณ มาแสดงโชว์
เริ่มมีการประกวด	
ปี พ.ศ.	เหตุการณ์
พ.ศ. 2518	เริ่มมีการประกวดขึ้นครั้งแรกที่สถานีวิทยุ 909 กองอำนวยการกลางรักษา ความปลอดภัยแห่งชาติ จังหวัดสกลนคร เป็นการประกวด จากช่วงตำนานถึง เกี่ยวข้าว ในวันเสาร์ วันอาทิตย์ เพราะวงโปงลางได้แพร่กระจายมีวง โปงลางในหลายจังหวัด ที่มาประกวด

พ.ศ. 2520	จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นครั้งแรกมีการประกวดวงโปงลาง มีการให้รางวัลและมีหน่วยงานต่างๆของทางราชการเข้ามาร่วม ได้แก่กรมชลประทาน เกษตรอำเภอ โดยมีโรงเรียนสงเข้าประกวดด้วย ก็เลยเกิดปัญหาจึงได้มาประชุมกัน มีการแยกประเภท การประกวดเป็น 3 ระดับ มีระดับประชาชน ระดับมัธยมศึกษา ระดับประถมศึกษา เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกัน จึงมีการแบ่งเกณฑ์กันดังกล่าว
รายการประกวดวงโปงลางที่สำคัญในปัจจุบัน	
ปี พ.ศ.	เหตุการณ์
พ.ศ.2530	การประกวดวงโปงลางเริ่มมีชื่อแพร่กระจายไปตามจังหวัดต่าง ๆพอถึงจุดนี้เกณฑ์ก็เริ่มเปลี่ยนออกไปแต่ละจังหวัดก็ตั้งเกณฑ์ขึ้นมาใหม่ซึ่งแตกต่างกัน มีเกณฑ์การประกวดวงโปงลางที่แตกต่างกันเป็นเกณฑ์ของแต่ละจังหวัด และเริ่มมีการประกวดวงโปงลางในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน เป็นครั้งแรก
พ.ศ.2531-2564	งานศิลปหัตถกรรมนักเรียนมีการประกวดวงโปงลาง จนถึงปัจจุบัน
พ.ศ.2549	เริ่มประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยเป็นครั้งแรก ณ สนามกีฬาแห่งชาติ กรุงเทพฯ จัดโดยกรมพลศึกษา ชิงถ้วยพระราชทานของสมเด็จพระพันปีหลวงพระนางเจ้าสิริกิติ์ พร้อมเงินรางวัล 100,000 บาท
พ.ศ.2561	เริ่มมีการย้ายสนามการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทยมาจัดที่ภาคอีสาน โดยเริ่มที่จังหวัดนครราชสีมา ขอนแก่น และ จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ.2551	เริ่มมีการประกวดวงโปงลางรายการฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ เป็นครั้งแรก จัดโดยมหาวิทยาลัยขอนแก่นร่วมกับอีสานทีวี โดยรางวัลชนะเลิศจะได้รับถ้วยของพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
พ.ศ.2555	มีการเปลี่ยนเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง เปลี่ยนเป็นมหกรรมกรรมต่าง ๆ ในปี พ.ศ. 2555 ประกวดในรูปแบบมหกรรม ลำเพลิน
พ.ศ. 2556	รายการฟ้อนลำแคน มหกรรมลำตั้งหวาย
พ.ศ. 2557	รายการฟ้อนลำแคน มหกรรมลำผู้ไท
พ.ศ. 2558	รายการฟ้อนลำแคน มหกรรมลำเต้ย
พ.ศ. 2559	ไม่มีการประกวดวงโปงลาง เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 สวรรคต

พ.ศ.2560	รายการพื่อนลำแคน มหกรรมลำพืน
----------	------------------------------

ตาราง 1 ช่วงเวลาของประวัติการประกวดวงโปงลาง

บทที่ 5

การวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

5.1 วิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

วิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง 3 สนามที่สำคัญที่เป็นขอบเขตพื้นที่ซึ่งการวิจัย ได้แก่ 1.การประกวดวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรม 2. การประกวดวงโปงลาง “ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์” 3.การประกวดวงโปงลางชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ซึ่งทำการวิเคราะห์โดย ดร. ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์ ผู้เชี่ยวชาญในด้านเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง ซึ่งมีการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ทำการสังเกต	เกณฑ์ที่ 1	เกณฑ์ที่ 2
1.เกณฑ์ที่นำมาวิเคราะห์	เกณฑ์การประกวดวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 63 ประจำปีการศึกษา 2556	เกณฑ์การประกวดวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 65 ปีการศึกษา 2558
2. ระดับผู้เข้าแข่งขัน	ระดับชั้นมัธยมศึกษา (ม.1- ม.6)	ระดับมัธยมศึกษา (ม.1 – ม.6)
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	ระดับของผู้เข้าแข่งขันมีความเหมาะสม	
3. ประเภทและจำนวนผู้เข้าแข่งขัน	1. ประเภททีมผสม วงละไม่เกิน 30 คน 2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาละ 1 วง	1. ประเภททีมผสม วงละไม่เกิน 30 คน 2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาละ 1 วง
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	จำนวนผู้เข้าแข่งขันและเกณฑ์การคัดเลือกมีความเหมาะสม	
4. วิธีดำเนินการ/รายละเอียดกิจกรรม/เกณฑ์การแข่งขัน	1. ส่งรายชื่อนักเรียนผู้เข้าร่วมแข่งขันและรายชื่อครูผู้สอนที่มละไม่เกิน 4 คน 2. รายละเอียดกิจกรรมดังนี้ 2.1 เครื่องดนตรีประกอบด้วย 1 โปงลาง อย่างน้อย 1 ผืน 2 แคน อย่างน้อย 1 ตัว 3 โหวด อย่างน้อย 1 ตัว	1. ส่งรายชื่อนักเรียนผู้เข้ารับการการแข่งขัน และรายชื่อผู้ฝึกสอนทีมละไม่เกิน 7 คน 2. รายละเอียดกิจกรรมมีดังนี้ 2.1 เครื่องดนตรีประกอบด้วย 1 โปงลาง อย่างน้อย 1 ผืน 2 แคน อย่างน้อย 1 ตัว 3 โหวด อย่างน้อย 1 ตัว

	<p>4 พิณ อย่างน้อย 1 ตัว</p> <p>5 พิณ เบส อย่างน้อย 1 ตัว</p> <p>6 กลองพื้นเมือง (กลอง ยาว) 1 ชุด</p> <p>7 กลองรำมะนา 1 ใบ</p> <p>8 เครื่องประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง ฉาบ เกราะ กั๊บแก๊บ ฯลฯ (ไม่อนุญาตให้ใช้กลองชุดสากลแต่อนุญาตให้ใช้ แฉ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีสากลได้)</p> <p>9 นักร้องอย่างน้อย 1 คน</p> <p>2.2 ลายบังคับตั้งนี้ ลายนกไซ บินข้ามทุ่ง ลายเตี้ยสามจังหวัด ลายลำเพลิน ลายลมพัดไม้และ ลายภูไท 3 เผ่า (ให้เลือกอย่างน้อย 3 ลาย)</p> <p>2.3 ลายตามถนัด ให้เลือกฉาย ที่เป็นพื้นบ้านของอีสานมา บรรเลง 1 ลายและส่งโน้ตเพลง ให้คณะกรรมการก่อนการแสดง</p> <p>2.4 เวลาที่ใช้ในการแสดงให้ แสดงวงละ 30 นาที (ตั้งวงไม่เกิน 5 นาทีและแสดง 25 นาที)</p> <p>2.5 คณะกรรมการจะจับฉลาก เพื่อเรียงลำดับการแสดง</p>	<p>4 พิณ อย่างน้อย 1 ตัว</p> <p>5 พิณเบส อย่างน้อย 1 ตัว</p> <p>6 กลองพื้นเมือง (กลอง ยาว) 1 ชุด</p> <p>7 กลองรำมะนา 1 ใบ</p> <p>8 เครื่องประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง ฉาบ เกราะ กั๊บแก๊บ ฯลฯ (ไม่อนุญาตให้ใช้กลองชุดสากล แต่อนุญาตให้ใช้ แฉ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีสากล)</p> <p>9 นักร้อง (อย่างน้อย 1 คน)</p> <p>2.2 ลายบังคับ ตั้งนี้ ลายนกไซ บินข้ามทุ่ง ลายเตี้ยสามจังหวัด ลายลำเพลิน ลายลมพัดไม้ และ ลายภูไท 3 เผ่า (ให้เลือกบรรเลง อย่างน้อย 3 ลาย)</p> <p>2.3 ลายตามถนัดให้เลือกฉาย ที่เป็นพื้นบ้านของอีสานมา บรรเลง 1 ลาย และส่งโน้ตเพลง ให้กรรมการก่อนการแสดง</p> <p>2.4 เวลาที่ใช้ในการแสดงวง ละ 30 นาที (ตั้งวงไม่เกิน 5 นาที และแสดง 25 นาที)</p> <p>2.5 คณะกรรมการจับฉลากเพื่อ เรียงลำดับการแสดง</p>
<p>ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ</p>	<p>เพื่อรักษาเอกลักษณ์ของวงดนตรีพื้นบ้านควรใช้ฉาบใหญ่แทนแฉสากล</p>	
<p>5. เกณฑ์การให้คะแนน</p>	<p>เกณฑ์การให้คะแนน 100 คะแนนพิจารณาดังนี้</p>	<p>เกณฑ์การให้คะแนน 100 คะแนนพิจารณาดังนี้</p>

	<p>1. ความไพเราะความถูกต้องของบทเพลงและเสียงดนตรี 25 คะแนน</p> <p>2. เทคนิคการบรรเลงและการขับร้อง 20 คะแนน</p> <p>3. จังหวะถูกต้องแม่นยำ 20 คะแนน</p> <p>4. การสร้างสรรค์ผลงานและรูปแบบการนำเสนอ โดยผู้เข้าแข่งขัน 10 คะแนน</p> <p>5. บุคลิกท่าทางการแสดง ประกอบ 10 คะแนน</p> <p>6. การแต่งกายที่เหมาะสมกับชุดการแสดง 10 คะแนน</p> <p>7. การรักษาเวลา 5 คะแนน (เกินหรือขาดได้ไม่เกิน 1 นาที ถ้าเกินหรือขาดมากกว่านี้ ตัดคะแนนนาทีละ 1 คะแนน)</p>	<p>1. ความไพเราะความถูกต้องของบทเพลง และเสียงดนตรี 25 คะแนน</p> <p>2. เทคนิคการบรรเลง และการขับร้อง 20 คะแนน</p> <p>3. จังหวะต้องแม่นยำ 20 คะแนน</p> <p>4. การสร้างสรรค์รูปแบบการนำเสนอ (โดยผู้เข้าแข่งขัน) 10 คะแนน</p> <p>5. บุคลิกท่าทางการแสดง ประกอบ 10 คะแนน</p> <p>6. การแต่งกายที่เหมาะสมกับชุดการแสดง 10 คะแนน</p> <p>7. การรักษาเวลา 5 คะแนน (เกินหรือขาดได้ไม่เกิน 1 นาที ถ้าเกินหรือขาดมากกว่านี้ ตัดคะแนนนาทีละ 1 คะแนน)</p>
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	<p>เป็นเกณฑ์เดิมที่มีความเข้าใจบางประเด็นคลาดเคลื่อนเป็นปัญหาถกเถียงทั้งกรรมการผู้ตัดสินและครูผู้ควบคุมวง ซึ่งผมนายทูลทองใจ ซึ่งร่วมเคยได้รับการเชิญให้ไปร่วมตัดสินได้เสนอให้มีการแก้ไข แต่ยังไม่ได้รับการแก้ไข เช่น ความถูกต้องของบทเพลง จังหวะถูกต้องแม่นยำ บุคลิกท่าทางการแสดงประกอบ จึงแก้ปัญหาโดยทำความเข้าใจและมีข้อตกลงกับทีมคณะกรรมการก่อนทำการตัดสินทุกครั้ง</p>	
6. เกณฑ์การตัดสิน	<p>คะแนน 80 – 100 คะแนน รางวัลระดับเหรียญทอง</p> <p>คะแนน 70 – 79 คะแนน รางวัลระดับเหรียญเงิน</p> <p>คะแนน 60 – 69 คะแนน รางวัลระดับเหรียญทองแดง</p>	<p>คะแนน 80 – 100 คะแนน รางวัลระดับเหรียญทอง</p> <p>คะแนน 70 – 79 คะแนน รางวัลระดับเหรียญเงิน</p> <p>คะแนน 60 – 69 คะแนน รางวัลระดับเหรียญทองแดง</p>

	คะแนน 59 ลงมา ได้รับ เกียรติบัตรการเข้าร่วมกิจกรรม	คะแนน 59 ลงมา ได้รับเกียรติ บัตรการเข้าร่วมกิจกรรม
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	เกณฑ์การตัดสินมีความเหมาะสม	
7. คณะกรรมการตัดสิน	คณะกรรมการการตัดสินการ แข่งขัน ไม่น้อยกว่า 5 คน	คณะกรรมการการตัดสินการ แข่งขัน ไม่น้อยกว่า 5 คน
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	5 คนมีความเหมาะสม เพราะมีรายละเอียดเนื้อหาที่ต้องใช้ ความสามารถในการพิจารณาทั้งด้านดนตรี ชีวร้อง และการแสดง	
8. การเข้าแข่งขันระดับภาค		
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	ด้วยเป็นเป้าหมายและข้อกำหนดของเจ้าของรายการ	

ตารางที่ 2 : วิเคราะห์เปรียบเทียบเกณฑ์การประกวดวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรม ปี 2556 และปี 2558

ประเด็นที่ ทำการ สังเกต	เกณฑ์ที่ 1	เกณฑ์ที่ 2
1.เกณฑ์ที่ นำมา วิเคราะห์	เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง งานศิลปหัตถกรรมนักเรียนภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 65 ปีการศึกษา 2558	เกณฑ์การประกวดวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรม นักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือครั้งที่ 66 ปี การศึกษา 2559
2. ระดับผู้ เข้าแข่งขัน	ระดับมัธยมศึกษา (ม.1 – ม.6)	1 ระดับมัธยมศึกษา (ม1 – ม.3/ม.1 – ม.6)
ข้อคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ	ระดับการแข่งขันในปี 2559 มีการแข่งขันระดับ ม.1-ม.3 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาส มีการ แข่งขันระดับ ม.1-ม.6 ทั้งสองปี	
3. ประเภท และจำนวน ผู้เข้าแข่งขัน	1. ประเภททีมผสม วงละไม่เกิน 30 คน 2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ละ 1 วง	1. ประเภททีมผสม วงละไม่เกิน 30 คน 2. สำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาละ 1 วง
ข้อคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ	ประเภทการแข่งขัน เป็นประเภททีมผสมทั้งสองปี และมีการกำหนดข้อบังคับให้เขตพื้นที่ การศึกษาละ 1 วง มีความเหมาะสม เนื่องจากในจังหวัดหนึ่งๆ มีเขตพื้นที่การศึกษาหลายเขต พื้นที่การศึกษา	
4.	1. ส่งรายชื่อให้นักเรียนผู้เข้ารับการแข่งขัน	1. ส่งรายชื่อให้นักเรียนผู้เข้าร่วมแข่งขัน และ

<p>วิธีดำเนินกา ร/ รายละเอียด กิจกรรม/ เกณฑ์การ แข่งขัน</p>	<p>และรายชื่อผู้ฝึกสอนทีมละไม่เกิน 7 คน</p> <p>2. รายละเอียดกิจกรรมมีดังนี้</p> <p>2.1 เครื่องดนตรีประกอบด้วย</p> <p>1 โปงลาง อย่างน้อย 1 ผืน</p> <p>2 แคน อย่างน้อย 1 เต้า</p> <p>3 โหวด อย่างน้อย 1 ตัว</p> <p>4 พิณ อย่างน้อย 1 ตัว</p> <p>5 พิณเบส อย่างน้อย 1 ตัว</p> <p>6 กลองพื้นเมือง (กลองยาว) 1 ชุด</p> <p>7 กลองรำมะนา 1 ใบ</p> <p>8 เครื่องประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง ฉาบ เกราะ กั๊บแก๊บ ฯลฯ</p> <p>(ไม่อนุญาตให้ใช้กลองชุดสากล แต่อนุโลม ให้ใช้ แฉ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีสากล)</p> <p>9 นักร้อง (อย่างน้อย 1 คน)</p> <p>2.2 ลายบังคับ ดังนี้ ลายนกไซบินข้ามทุ่ง ลายเตี้ยสามจังหวะ ลายลำเพลิน ลายลม พัดไผ่ และลายภูไท 3 ผ่า (ให้เลือกบรรเลง อย่างน้อย 3 ลาย)</p> <p>2.3 ลายตามถนัดให้เลือกลายที่เป็น พื้นบ้านของอีสานมาบรรเลง 1 ลาย และส่ง โน้ตเพลงให้กรรมการก่อนการแสดง</p> <p>2.4 เวลาที่ใช้ในการแสดงวงละ 30 นาที (ตั้งวงไม่เกิน 5 นาที และแสดง 25 นาที)</p> <p>2.5 คณะกรรมการจับฉลากเพื่อเรียงลำดับ การแสดง</p>	<p>รายชื่อผู้ฝึกสอนทีมละไม่เกิน 7 คน</p> <p>2. รายละเอียดกิจกรรม ดังนี้</p> <p>2.1 เครื่องดนตรีประกอบด้วย</p> <p>1.โปงลาง (อย่างน้อย 1 ผืน)</p> <p>2.แคน (อย่างน้อย 1 เต้า)</p> <p>3.โหวด (อย่างน้อย 1 ตัว)</p> <p>4.พิณ (อย่างน้อย 1 ตัว)</p> <p>5.พิณเบส (อย่างน้อย 1 ตัว)</p> <p>6.กลองหาง หรือกลองยาว 4 ใบ 1 ชุด</p> <p>7. กลองรำมะนา 1 ใบ</p> <p>8. นักร้อง/หมอลำ (อย่างน้อย 1 คน)</p> <p>9. โห่ซอ 1 ชุด</p> <p>10.เครื่องประกอบจังหวะ ไม่จำกัด จำนวน และประเภท เช่น ฉิ่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ เกราะ หมากกั๊บแก๊บ และเครื่องประกอบจังหวะ อื่นๆ</p> <p>3. อนุญาตให้ผู้เข้าร่วมแข่งขันสามารถใช้ เครื่องดนตรีประเภท ปี่ภูไท ซออีสาน กลอง พื้นบ้านอีสาน หรือเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ประจำท้องถิ่นนั้นๆได้ ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ เมื่อรวมกันจะต้องไม่เกินจำนวน 30 คนตามที่ กำหนดไว้</p> <p>5. เพลงการแสดงที่ใช้ในการแข่งขัน</p> <p>5.1 เพลงเปิดวง</p> <p>เป็นบทบรรเลงที่แสดงให้เห็นถึงทักษะ ความสามารถของวงตามขนบของวงโปงลางโดย มีการแสดงประกอบอย่างเหมาะสม</p> <p>5.2 การแสดงเกี่ยวกับสถาบัน พระมหากษัตริย์</p> <p>เป็นการแสดงที่นำเสนอถึงความจงรักภักดีและ เทิดทูลสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เกี่ยวข้องกับ</p>
---	--	--

	<p>พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ได้ทุกพระองค์ตามความเหมาะสม โดยมีการบรรเลง ขับร้อง และแสดงประกอบ</p> <p>5.3 ลายพื้นบ้านอนุรักษ์</p> <p>ลายสุดสะแนน ลายใหญ่ ลายลำเพลิน ลายภูไทสามเผ่า ลายแมงกุดตมดอก ลายนกไชบิน ข้ามทุ่ง ลายลมพัดไผ่ (ให้เลือกบรรเลงอย่างน้อย 1 ลาย)</p> <p>5.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาอีสานสร้างสรรค์</p> <p>การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาอีสาน กำหนดให้มีดนตรี ขับร้องหรือบทเพลง และการแสดงประกอบ ให้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ฮีตคองประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้ตามความเหมาะสม</p> <p>5.5 ลายเตี้ยสามจังหวัด</p> <p>การบรรเลงเตี้ยสามจังหวัด ประกอบไปด้วย 3 ทำนองหลัก คือ เตี้ยธรรมดา เตี้ยโขง และเตี้ยพม่า โดยกำหนดให้มีบทร้องและมีการแสดงประกอบ</p> <p>6. เวลาที่ใช้ในการแสดงวงละ 30 นาที</p> <p>ใช้เวลาในการแสดงวงละไม่เกิน 30 นาที โดยไม่รวมเวลาในการทดสอบเสียงดนตรีและใช้เวลาในการตั้งวงและทดสอบเสียงไม่เกินวงละ 5 นาที หากแสดงเกินเวลาที่กำหนดคณะกรรมการจะหักคะแนนนาที่ละ 1 คะแนน ทั้งนี้เศษของวินาทีจะคิดเป็น 1 นาที และถ้าเกิดข้อขัดข้องทางเทคนิคในระหว่างการทดสอบเสียงให้ถือเป็นดุลพินิจของคณะกรรมการ</p>
--	---

ข้อคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ	ปี 2559 มีการแก้ไขเกณฑ์เพื่อพัฒนาและยกระดับความสามารถของนักเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้อง สู่มาตรฐานวงโป่งกลางที่สูงขึ้น	
5. เกณฑ์ การให้ คะแนน	<p>เกณฑ์การให้คะแนน 100 คะแนนพิจารณา ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความไพเราะความถูกต้องของบทเพลง และเสียงดนตรี 25 คะแนน 2. เทคนิคการบรรเลง และการขับร้อง 20 คะแนน 3. จังหวะต้องแม่นยำ 20 คะแนน 4. การสร้างสรรค์รูปแบบการนำเสนอ (โดยผู้เข้าแข่งขัน) 10 คะแนน 5. บุคลิกท่าทางการแสดงประกอบ 10 คะแนน 6. การแต่งกายที่เหมาะสมกับชุดการแสดง 10 คะแนน 7. การรักษาเวลา 5 คะแนน <p>(เกินหรือขาดได้ไม่เกิน 1 นาที ถ้าเกินหรือขาดมากกว่านี้ ตัดคะแนนนาทีละ 1 คะแนน)</p>	<p>เกณฑ์การให้คะแนน 100 คะแนน พิจารณา ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความไพเราะถูกต้องของบทเพลง และเทคนิคการบรรเลงดนตรี 30 คะแนน 2. การขับร้อง 20 คะแนน 3. การแสดงประกอบ 20 คะแนน 4. รูปแบบการนำเสนอ 10 คะแนน 5. บุคลิกท่าทางการแสดงประกอบ 10 คะแนน 6. การแต่งกายที่เหมาะสมกับชุดการแสดง 10 คะแนน
ข้อคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ	เกณฑ์การให้คะแนนมีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้น แต่ยังมีบางส่วนที่ต้องปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น	
6. เกณฑ์ การตัดสิน	<p>คะแนน 80 – 100 คะแนน รางวัลระดับเหรียญทอง</p> <p>คะแนน 70 – 79 คะแนน รางวัลระดับเหรียญเงิน</p> <p>คะแนน 60 - 69 คะแนน รางวัลระดับเหรียญทองแดง</p> <p>คะแนน 59 ลงมา ได้รับเกียรติบัตรการเข้าร่วมกิจกรรม</p>	<p>ร้อยละ 80 – 100 ได้รับรางวัลระดับเหรียญทอง</p> <p>ร้อยละ 70 - 79 ได้รับรางวัลระดับเหรียญเงิน</p> <p>ร้อยละ 60 - 69 ได้รับรางวัลระดับเหรียญทองแดง</p> <p>ต่ำกว่าร้อยละ 60 ได้รับเกียรติบัตรวันแต่กรรมการจะเห็นเป็นอย่างอื่น</p>

		ผลการตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด
ข้อคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ	เกณฑ์การตัดสินมีความเหมาะสม	
7. คณะกรรมการ ตัดสิน	คณะกรรมการตัดสินการแข่งขัน ไม่น้อยกว่า 5 คน	คณะกรรมการตัดสินการแข่งขัน ไม่น้อยกว่า 3 คน
ข้อคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ	ยังเห็นด้วยกับกรรมการตัดสินการแข่งขันจำนวน 5 คน ด้วยเหตุผล คือ คนที่ 1 ประธานกรรมการคอยตัดสินชี้ขาด คนที่ 2,3 ดุดนตรีและขับร้อง คนที่ 4 และ 5 ดูการแสดงที่มีรายละเอียด เสื้อผ้าหน้าผม ท่าพ่อนหรือท่าทางการแสดง ลีลาอารมณ์ การใช้พื้นที่ และอุปกรณ์	
8. การเข้า แข่งขัน ระดับภาค		1 ให้ทีมที่เป็นตัวแทนของเขตพื้นที่การศึกษาเข้าแข่งขันในระดับภาค ทุกกิจกรรมต้องได้คะแนนระดับเหรียญทอง ลำดับที่ 1 (คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป) 2. ในกรณีแข่งขันระดับเขตพื้นที่การศึกษาที่มีทีมชนะเลิศลำดับสูงสุดได้คะแนนเท่ากันให้ประธานกรรมการตัดสินเป็นผู้ชี้ขาด 3.การแข่งขันเป็นกิจกรรมเฉพาะของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น
ข้อคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ	เกณฑ์การคัดเลือกในการเข้าระดับภาคปีหลังมีความเหมาะสม	

ตารางที่ 3 : วิเคราะห์เปรียบเทียบเกณฑ์การประกวดวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรม ปี 2558 และปี 2559

ประเด็นที่ทำการสังเกต	เกณฑ์ที่ 1	เกณฑ์ที่ 2
1.เกณฑ์ที่นำมาวิเคราะห์	การประกวดวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรมครั้งที่ 66 ปีการศึกษา 2559	การประกวดวงโปงลางงานศิลปะหัตถกรรมครั้งที่ 67 ปีการศึกษา 2560

2. ระดับผู้เข้าแข่งขัน	ระดับมัธยมศึกษา (ม.1- ม.3)	ระดับมัธยมศึกษา (ม1 – ม.3/ ม.1 – ม.6)
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	เป็นเรื่องดี เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถเข้าแข่งขันได้อย่างทั่วถึง	
3. ประเภทและจำนวนผู้เข้าแข่งขัน	1. ประเภททีมผสม วงละไม่เกิน 30 คน 2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาละ 1 วง	1. ประเภททีมผสม วงละไม่เกิน 30 คน 2. สำนักเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาละ 1 วง
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	ประเภทและจำนวนผู้เข้าแข่งขันมีความเหมาะสม	
4. วิธีดำเนินการ/รายละเอียดกิจกรรม/เกณฑ์การแข่งขัน	1. ส่งรายชื่อนักเรียนผู้เข้าร่วมแข่งขันทีมละไม่เกิน 30 คน และรายชื่อผู้ฝึกสอนทีมละไม่เกิน 7 คน 2. รายละเอียดกิจกรรมดังนี้ 2.1 เครื่องดนตรีประกอบด้วย 1 โปงลาง (อย่างน้อย 1 ผืน) 2 แคน (อย่างน้อย 1 เต้า) 3 โหวด (อย่างน้อย 1 ตัว) 4 พิณ (อย่างน้อย 1 ตัว) 5 พิณเบส (อย่างน้อย 1ตัว) 6 กลองพื้นเมือง (กลองยาว 1 ชุด) 7 กลองรำมะนา 1 ใบ 8 เครื่องประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง ฉาบ เกราะ กั๊บแก๊บ ฯลฯ (ไม่อนุญาตใช้กลองชุด	1. ส่งรายชื่อนักเรียนผู้เข้าร่วมแข่งขัน และรายชื่อผู้ฝึกสอนทีมละไม่เกิน 7 คน 2 รายละเอียดกิจกรรม ดังนี้ 2.1 เครื่องดนตรีประกอบด้วย 1 โปงลาง (อย่างน้อย 1 ผืน) 2 แคน (อย่างน้อย 1 เต้า) 3 โหวด (อย่างน้อย 1 ตัว) 4 พิณ (อย่างน้อย 1 ตัว) 5 พิณเบส (อย่างน้อย 1 ตัว) 6 กลองหาง หรือกลองยาว 4 ใบ 1 ชุด 7 กลองรำมะนา 1 ใบ 8 นักร้อง/หมอลำ (อย่างน้อย 1 คน) 9 ไทซอง 1 ชุด 10 เครื่องประกอบจังหวะ ไม่

	<p>สากล แต่อนุโลมให้ใช้ แฉ ซึ่ง เป็นเครื่องดนตรีสากลได้)</p> <p>9 นักร้อง (อย่างน้อย 1 คน)</p> <p>2.2 ลายบังคับ ดั้งนี้ ลายนก บินข้ามทุ่ง ลายเตี้ยสามจังหวัด ลายลำเพลิน ลายลมพัดไม้ และลายภูไทสามเผ่า (ให้เลือก อย่างน้อย 3 ลาย)</p> <p>2.3 ลายตามถนัด ให้เลือก ลาย ที่เป็นพื้นบ้านของอีสานมา บรรเลงเพียง 1 ลายเท่านั้น และส่งโน้ตเพลงให้ คณะกรรมการก่อนการแสดง</p> <p>2.4 ใช้เวลาในการแสดงวงละ 30 นาที (ตั้งวงไม่เกิน 5 นาที และแสดง 25 นาที)</p> <p>2.5 ลำดับในการแข่งขันให้เข้า แข่งขันตามลำดับที่ได้ประกาศ ไว้แล้ว</p>	<p>จำกัดจำนวน และประเภท เช่น ฉิ่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ เกราะ หมากกับแก๊บ และเครื่อง ประกอบจังหวะอื่นๆ</p> <p>3. อนุญาตให้ผู้เข้าร่วม แข่งขันสามารถใช้เครื่องดนตรี ประเภท ปี่ภูไท ซออีสาน กลอง พื้นบ้านอีสาน หรือเครื่องดนตรี พื้นบ้านอีสานประจำท้องถิ่น นั้นๆได้ ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เมื่อรวมกันจะต้องไม่เกิน จำนวน 30 คนตามที่กำหนดไว้</p> <p>5. เพลงการแสดงที่ใช้ในการ แข่งขัน</p> <p>5.1 เพลงเปิดตัว เป็นบทบรรเลงที่แสดงให้เห็นถึง ทักษะความสามารถของวง ตามขนบของวงโปงลางโดยมี การแสดงประกอบอย่าง เหมาะสม</p> <p>5.2 การแสดงเกี่ยวกับสถาบัน พระมหากษัตริย์ เป็นการแสดงที่ นำเสนอถึงความจงรักภักดีและ เทิดทูลสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่เกี่ยวข้องกับพระราชกรณียกิจ ของพระมหากษัตริย์ และพระ บรมวงศานุวงศ์ได้ทุกพระองค์ ตามความเหมาะสม โดยมีการ บรรเลง ขับร้อง และแสดง ประกอบ</p>
--	--	--

		<p>5.3 ลายพื้นบ้านอนุรักษ์ ลายสุดสะแนน ลายใหญ่ ลาย ลำเพลิน ลายภูไทสามเผ่า ลาย แมงกูดอมดอก ลายนกไซบิน ข้ามทุ่ง และลายลมพัดไฟ (ให้ เลือกบรรเลงอย่างน้อย 1 ลาย)</p> <p>5.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิ ปัญญาอีสาน สร้างสรรค์ การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญา อีสาน กำหนดให้มี ดนตรี ขับ ร้องหรือบทเพลง และการแสดง ประกอบ ให้มีความสัมพันธ์กับ วิถีชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ฮีตคองประเพณีที่ เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้ตาม ความเหมาะสม</p> <p>5.5 ลายเตี้ยสามจังหวัด การบรรเลงลายเตี้ย ยสามจังหวัด ประกอบไปด้วย 3 ทำนองหลัก คือ เตี้ยธรรมดาเตี้ย โยง และเตี้ยพม่า โดย กำหนดให้มีบทร้องและมีการ แสดงประกอบ</p> <p>6. เวลาที่ใช้ในการแสดงวงละ 30 นาที ใช้เวลาในการแสดงวง ละไม่เกิน 30 นาที โดยไม่รวม เวลาในการทดสอบเสียงดนตรี และใช้เวลาในการตั้งวงและ ทดสอบเสียงไม่เกินวงละ 5</p>
--	--	--

		นาที่ หากแสดงเกินเวลาที่กำหนดคณะกรรมการจะหักคะแนนนาที่ละ1 คะแนน ทั้งนี้เศษของวินาทีจะคิดเป็น 1 นาที และถ้าเกิดข้อขัดข้องทางเทคนิคในระหว่างการทดสอบเสียงให้ถือเป็นดุลพินิจของคณะกรรมการ
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	มีการเปลี่ยนแปลงในประเด็นของลายบังคับให้มีความน่าสนใจมากขึ้นและมีโอกาสได้สร้างสรรค์ลายเพลงและชุดการแสดงมากขึ้น	
5. เกณฑ์การให้คะแนน	<p>1 ความไพเราะถูกต้องของบทเพลง และเทคนิคการบรรเลง (30 คะแนน)</p> <p>2 การขับร้อง (15 คะแนน)</p> <p>3 การแสดงประกอบ (20 คะแนน)</p> <p>4 การการสร้างสรรค์แบบการนำเสนอ (โดยผู้เข้าแข่งขัน 10 คะแนน)</p> <p>5 บุคลิกท่าทางการแสดงประกอบ (10 คะแนน)</p> <p>6 การแต่งกายที่เหมาะสมกับการแสดง (10 คะแนน)</p> <p>7 การรักษาเวลา (5 คะแนน) เกินหรือขาดไม่เกิน 1 นาที ถ้าเกินหรือขาดมากกว่านี้ ตัดคะแนนนาที่ละ 1 คะแนน</p>	<p>1 ความไพเราะถูกต้องของบทเพลง และเทคนิคการบรรเลงดนตรี 30 คะแนน</p> <p>2 การขับร้อง 20 คะแนน</p> <p>3 การแสดงประกอบ 20 คะแนน</p> <p>4 รูปแบบการนำเสนอ 10 คะแนน</p> <p>5 บุคลิกท่าทางการแสดงประกอบ 10 คะแนน</p> <p>6 การแต่งกายที่เหมาะสมกับชุดการแสดง 10 คะแนน</p>
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	1.มีการปรับเปลี่ยนการให้คะแนนในส่วนของการขับร้อง	

	2. มีการปรับเปลี่ยนในประเด็นของการรักษาเวลา โดยมีการเปลี่ยนแปลงคือให้หักคะแนนจากภาพรวม	
6. เกณฑ์การตัดสิน	คะแนน 80 – 100 คะแนน รางวัลระดับเหรียญทอง คะแนน 70-79 คะแนน รางวัลระดับเหรียญเงิน คะแนน 60-69 คะแนน รางวัลระดับเหรียญทองแดง คะแนน 59 คะแนนลงมา ได้รับเกียรติ บัตรการเข้าร่วมกิจกรรม	ร้อยละ 80 – 100 ได้รับ รางวัลเหรียญทอง ร้อยละ 70 - 79 ได้รับ รางวัลเหรียญเงิน ร้อยละ 60 - 69 ได้รับ รางวัลเหรียญทองแดง ต่ำกว่าร้อยละ 60 ได้รับ เกียรติบัตรเว้นแต่กรรมการจะ เห็นเป็นอย่างอื่น ผลการตัดสินของ คณะกรรมการถือเป็นที่สุด
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	เกณฑ์การให้คะแนนมีความเหมาะสม	
7. คณะกรรมการตัดสิน	คณะกรรมการตัดสินการ แข่งขัน ไม่น้อยกว่า 5 คน ผลการตัดสินของ คณะกรรมการถือว่าสิ้นสุด	คณะกรรมการตัดสินการ แข่งขัน ไม่น้อยกว่า 3 คน ผลของการตัดสินของ คณะกรรมการถือเป็นที่สุด
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	คณะกรรมการตัดสินไม่ควรน้อยกว่า 5 คน	
8. การเข้าแข่งขันระดับภาค		1 ให้ทีมที่เป็นตัวแทน ของเขตพื้นที่การศึกษาเข้า แข่งขันในระดับภาค ทุก กิจกรรมต้องได้คะแนนระดับ เหรียญทอง ลำดับที่ 1 (คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป) 2 ในกรณีแข่งขันระดับ เขตพื้นที่การศึกษาที่มีทีมชนะเลิศ ลำดับสูงสุดได้คะแนนเท่ากันให้ ประธานกรรมการตัดสินเป็นผู้ชี้ ขาด

		3 การแข่งขันเป็นกิจกรรมเฉพาะของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	เกณฑ์การเข้าแข่งขันระดับภาคมีความเหมาะสม	

ตารางที่ 4 : วิเคราะห์เปรียบเทียบเกณฑ์การประกวดวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรม ปี 2559 และปี 2560

ประเด็นที่ทำการสังเกต	เกณฑ์ที่ 1	เกณฑ์ที่ 2
1. เกณฑ์ที่นำมาวิเคราะห์	การประกวดวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรมครั้งที่ 67 ปีการศึกษา 2560	เกณฑ์การแข่งขันงานมหกรรมความสามารถทางศิลปหัตถกรรม ครั้งที่ 68 ปีการศึกษา 2561
2. ระดับผู้เข้าแข่งขัน	ระดับมัธยมศึกษา (ม1 – ม.3/ม.1 – ม.6)	ระดับมัธยมศึกษา (ม.1- ม3/ม.1 – ม.6)
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	มีความเหมาะสมในระดับผู้เข้าแข่งขัน	
3. ประเภทและจำนวนผู้เข้าแข่งขัน	1. ประเภททีมผสม วงละไม่เกิน 30 คน 2. สำนักเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาละ 1 วง	1. ประเภททีมผสม วงละไม่เกิน 30 คน 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาละ 1 วง
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	มีความเหมาะสมในจำนวนและประเภทผู้เข้าแข่งขัน	
4. วิธีดำเนินการ/รายละเอียดกิจกรรม/เกณฑ์การแข่งขัน	1. ส่งรายชื่อนักเรียนผู้เข้าร่วมแข่งขัน และรายชื่อผู้ฝึกสอนทีมละไม่เกิน 7 คน 2. รายละเอียดกิจกรรม ดังนี้ 2.1 เครื่องดนตรีประกอบด้วย 1 โปงลาง (อย่างน้อย 1 ผืน) 2 แคน (อย่างน้อย 1 เต้า) 3 โหวด (อย่างน้อย 1 ตัว) 4 พิณ (อย่างน้อย 1 ตัว)	1. ส่งรายชื่อนักเรียนผู้เข้าร่วมการแข่งขัน และรายชื่อผู้ฝึกสอนทีมละไม่เกิน 7 คน 2 รายละเอียดกิจกรรม 1 โปงลาง อย่างน้อย 1 ผืน 2 แคน อย่างน้อย 1 เต้า 3 โหวด อย่างน้อย 1 ตัว 4 พิณ อย่างน้อย 1 ตัว 5 พิณเบส อย่างน้อย 1 ตัว

	<p>5 พิณเบส (อย่างน้อย 1 ตัว) 6 กลองหาง หรือกลองยาว 4 ใบ 1 ชุด 7 กลองรำมะนา 1 ใบ 8 นักร้อง/หมอลำ (อย่างน้อย 1 คน) 9 ไหซอง 1 ชุด 10 เครื่องประกอบจังหวะ ไม่จำกัดจำนวน และประเภท เช่น ฉิ่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ เกราะ หมากก๊ับก๊ับ และเครื่องประกอบจังหวะอื่นๆ</p> <p>3. อนุญาตให้ผู้เข้าร่วมแข่งขันสามารถใช้เครื่องดนตรีประเภท ปี่ภูไท ซออีสาน กลองพื้นบ้าน อีสาน หรือเครื่องดนตรีพื้นบ้าน อีสานประจำท้องถิ่นนั้นๆ ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เมื่อรวมกันจะต้องไม่เกินจำนวน 30 คนตามที่กำหนดไว้</p> <p>5. เพลงการแสดงที่ใช้ในการแข่งขัน</p> <p>5.1 เพลงเปิดวง เป็นบทบรรเลงที่แสดงให้เห็นถึงทักษะความสามารถของวง ตามขนบของวงโปงลางโดยมีการแสดงประกอบอย่างเหมาะสม</p> <p>5.2 การแสดงเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นการแสดงที่</p>	<p>6 กลองหาง หรือกลองยาว 4 ใบ 1 ชุด 7 กลองรำมะนา 1 ใบ 8 นักร้อง/หมอลำ อย่างน้อย 1 คน 9 ไหซอง 1 ชุด 10 เครื่องประกอบจังหวะ ไม่จำกัดจำนวนและประเภท เช่น ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ เกราะ หมากก๊ับก๊ับ และเครื่องประกอบจังหวะอื่นๆ</p> <p>3 อนุญาตให้ผู้เข้าร่วมแข่งขันสามารถใช้เครื่องดนตรีประเภท ปี่ภูไท ซออีสาน กลองพื้นบ้าน อีสาน หรือเครื่องดนตรีพื้นบ้าน อีสานประจำท้องถิ่นนั้นๆ ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เมื่อรวมกันจะต้องไม่เกินจำนวน 30 คนตามที่กำหนดไว้</p> <p>5. เพลงและการแสดงที่ใช้ในการแข่งขัน</p> <p>5.1 เพลงเปิดวง เป็นบทบรรเลงที่แสดงให้เห็นถึงทักษะความสามารถของวง ตามขนบของวงโปงลาง โดยมีการแสดงประกอบตามความเหมาะสม</p> <p>5.2 การแสดงเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ (เป็นการแสดงที่นำเสนอถึง</p>
--	--	--

	<p>นำเสนอถึงความจงรักภักดีและเทิดทูลสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เกี่ยวข้องกับพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ได้ทุกพระองค์ตามความเหมาะสม โดยมีการบรรเลง ขับร้อง และแสดงประกอบ</p> <p>5.3 ลายพื้นบ้านอนุรักษ์ ลายสุดสะแนน ลายใหญ่ ลายลำเพลิน ลายภูไทสามเผ่า ลายแมงมูกูตอมดอก ลายนกไชบินข้ามทุ่ง และลายลมพัดไฟ (ให้เลือกบรรเลงอย่างน้อย 1 ลาย)</p> <p>5.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาอีสาน สร้างสรรค์ การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาอีสาน กำหนดให้มี ดนตรี ขับร้องหรือบทเพลง และการแสดงประกอบ ให้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ฮีตคองประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้ตามความเหมาะสม</p> <p>5.5 ลายเตี้ยสามจังหวัด การบรรเลงลายเตี้ยสามจังหวัด ประกอบไปด้วย 3 ทำนองหลัก คือ เตี้ยธรรมดาเตี้ยโขง และเตี้ยพม่า โดยกำหนดให้มีบทร้องและมีการแสดงประกอบ</p>	<p>ความจงรักภักดีและเทิดทูลสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เกี่ยวข้องกับพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ตามความเหมาะสม โดยมีการบรรเลง ขับร้อง และการแสดงประกอบ)</p> <p>5.3 ลายพื้นบ้านอีสานอนุรักษ์ ลายสุดสะแนน, ลายใหญ่, ลายลำเพลิน, ลายภูไทสามเผ่า ลายแมงมูกูตอมดอก ลายนกไชบินข้ามทุ่ง และลายลมพัดไฟ (ให้เลือกบรรเลงอย่างน้อย 1 ลาย)</p> <p>5.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาอีสาน สร้างสรรค์ (การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาสร้างสรรค์ กำหนดให้มี ดนตรี ขับร้องหรือบทเพลง และการแสดงประกอบ ให้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ฮีตคอง ประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้ตามความเหมาะสม)</p> <p>5.5 ลายเตี้ยสามจังหวัด (การบรรเลงลายเตี้ยสามจังหวัด ประกอบไปด้วย 3 ทำนองหลัก คือ เตี้ยธรรมดา, เตี้ยโขงและเตี้ยพม่า โดยกำหนดให้มีบทร้องและมีการ</p>
--	--	--

	<p>6. เวลาที่ใช้ในการแสดงวงละ 30 นาที</p> <p>ใช้เวลาในการแสดงวงละไม่เกิน 30 นาที โดยไม่รวมเวลาในการทดสอบเสียงดนตรี และใช้เวลาในการตั้งวงและทดสอบเสียงไม่เกินวงละ 5 นาที หากแสดงเกินเวลาที่กำหนด คณะกรรมการจะหักคะแนน นาทีละ 1 คะแนน ทั้งนี้เศษของวินาทีจะคิดเป็น 1 นาที และถ้าเกิดข้อขัดข้องทางเทคนิคในระหว่างการทดสอบเสียงให้ถือเป็นดุลพินิจของคณะกรรมการ</p>	<p>แสดงประกอบ)</p> <p>6. เวลาที่ใช้ในการแสดง 30 นาที</p> <p>(ใช้เวลาในการแสดงวงละไม่เกิน 30 นาที โดยไม่รวมเวลาในการทดสอบเสียงดนตรีและใช้เวลาในการตั้งวงและทดสอบเสียงไม่เกินวงละ 5 นาที หากแสดงเกินเวลาที่กำหนด คณะกรรมการจะหักคะแนน นาทีละ 1 คะแนน ทั้งนี้เศษของวินาทีจะคิดเป็น 1 นาที และถ้าเกิดข้อขัดข้องทางเทคนิคในระหว่างการทดสอบเสียงให้ถือเป็นดุลพินิจของคณะกรรมการ)</p> <p>7. คณะกรรมการจะจับฉลากเพื่อเรียงลำดับการแข่งขัน</p>
<p>ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ</p>	<p>มีการเพิ่มเติมให้คณะกรรมการจับฉลากเพื่อเรียงลำดับการแข่งขัน</p>	
<p>5. เกณฑ์การให้คะแนน</p>	<p>1 ความไพเราะถูกต้องของบทเพลง และเทคนิคการบรรเลงดนตรี 30 คะแนน</p> <p>2 การขับร้อง 20 คะแนน</p> <p>3 การแสดงประกอบ 20 คะแนน</p> <p>4 รูปแบบการนำเสนอ 10 คะแนน</p> <p>5 บุคลิกท่าทางการแสดงประกอบ 10 คะแนน</p> <p>6 การแต่งกายที่เหมาะสมกับชุดการแสดง 10 คะแนน</p>	<p>1. ความไพเราะความถูกต้องของบทเพลง และเทคนิคการบรรเลงดนตรี 30 คะแนน</p> <p>2. การขับร้อง 20 คะแนน</p> <p>3 การแสดงประกอบ 20 คะแนน</p> <p>4 รูปแบบการนำเสนอ 10 คะแนน</p> <p>5 บุคลิกท่าทางการแสดงประกอบ 10 คะแนน</p> <p>6 การแต่งกายที่เหมาะสมกับชุดการแสดง 10 คะแนน</p>

ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเกณฑ์การให้คะแนน	
6. เกณฑ์การตัดสิน	<p>ร้อยละ 80 – 100 ได้รับรางวัลเหรียญทอง</p> <p>ร้อยละ 70 - 79 ได้รับรางวัลเหรียญเงิน</p> <p>ร้อยละ 60 - 69 ได้รับรางวัลเหรียญทองแดง</p> <p>ต่ำกว่าร้อยละ 60 ได้รับเกียรติบัตรเว้นแต่กรรมการจะเห็นเป็นอย่างอื่น</p> <p>ผลการตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด</p>	<p>ร้อยละ 80-100 ได้รับรางวัลระดับเหรียญทอง</p> <p>ร้อยละ 70-79 ได้รับรางวัลระดับเหรียญเงิน</p> <p>ร้อยละ 60-69 ได้รับรางวัลระดับเหรียญทองแดง</p> <p>ต่ำกว่าร้อยละ 60 ได้รับเกียรติบัตร เว้นแต่กรรมการจะเห็นเป็นอย่างอื่น</p> <p>ผลการตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นที่สิ้นสุด</p>
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	เกณฑ์การตัดสินมีความเหมาะสม	
7. คณะกรรมการตัดสิน	<p>คณะกรรมการตัดสินการแข่งขันไม่น้อยกว่า 3 คน</p> <p>ผลของการตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นที่สิ้นสุด</p>	<p>คณะกรรมการตัดสินการแข่งขันไม่น้อยกว่า 3 คน</p> <p>ผลการตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นที่สิ้นสุด</p>
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	คณะกรรมการตัดสินควรจะไม่น้อยกว่า 5 คน	
8. การเข้าแข่งขันระดับภาค	<p>1. ให้ทีมที่เป็นตัวแทนของเขตพื้นที่การศึกษาเข้าแข่งขันในระดับภาค ทุกกิจกรรมต้องได้คะแนนระดับเหรียญทอง ลำดับที่ 1 (คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป)</p> <p>2. ในกรณีแข่งขันระดับเขตพื้นที่การศึกษาที่มีทีมชนะเลิศพื้นที่การศึกษาที่มีทีมชนะเลิศลำดับสูงสุดได้คะแนนเท่ากันให้ประธานกรรมการตัดสินเป็นผู้ชี้ขาด</p>	<p>1. ให้ทีมที่เป็นตัวแทนของเขตพื้นที่การศึกษาเข้าแข่งขันในระดับภาค ทุกกิจกรรมต้องได้คะแนนระดับเหรียญทอง ลำดับที่ 1 (คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป)</p> <p>2. ในกรณีที่แข่งขันระดับเขตพื้นที่การศึกษาที่มีทีมชนะเลิศพื้นที่การศึกษาที่มีทีมชนะเลิศลำดับสูงสุดได้คะแนนเท่ากัน ให้ประธานกรรมการตัดสินเป็นผู้ชี้ขาด</p> <p>3. การแข่งขันเป็นกิจกรรม</p>

	3. การแข่งขันเป็นกิจกรรม เฉพาะของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น	เฉพาะของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น การแข่งขันจะสิ้นสุดที่ระดับภาค
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	เกณฑ์การเข้าแข่งขันระดับภาคมีความเหมาะสม	

ตารางที่ 5 : วิเคราะห์เปรียบเทียบเกณฑ์การประกวดวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรม ปี 2560 และปี 2561

วิเคราะห์หลักเกณฑ์การประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำแคน คอนเทสต์”

ประเด็นที่ทำการสังเกต	เกณฑ์ที่ 1	เกณฑ์ที่ 2
1.เกณฑ์ที่นำมา วิเคราะห์	การประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ 2013”(พ.ศ. 2556) ครั้งที่ 6 ตอน มหกรรมลำตั้ง หวาย	การประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ 2014” (พ.ศ. 2557)ครั้งที่ 7 ตอนมหกรรมลำภูไท
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	รายการ “ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์” จะเน้นเนื้อหาในการประกวดเกี่ยวกับหมอลำ	
2. ประเภทของการ ประกวด	เป็นการประกวดนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาประเภทอายุไม่เกิน 18 ปี	เป็นการประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน ประเภทอายุไม่เกิน 18 ปี
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	มีความเหมาะสม ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมศิลปการลำให้คงอยู่ และเป็นการเปิดโอกาส ให้นักเรียนที่มีความสามารถในการลำได้พัฒนาและแสดงออกอย่างเต็มที่	
3. คุณสมบัติ	สมาชิกในวงดนตรีและนาฏศิลป์จะต้อง มีอายุไม่เกิน 18 ปี (โดยนับปี พ.ศ.เกิด ของผู้สมัคร) ซึ่งสำหรับการประกวดในปี 2556 นี้ จะต้องเป็นผู้ที่เกิดในปี พ.ศ.2538 ขึ้น ไป และสังกัดสถานศึกษาที่ส่งเข้าร่วม ประกวด	1. สมาชิกในวงดนตรีและนาฏศิลป์ จะต้องมีอายุไม่เกิน 18 ปี (โดยนับปี พ.ศ. เกิด ของผู้สมัคร)ซึ่งสำหรับการประกวด ในปี2557 จะต้องเป็นผู้เกิดใน พ.ศ.2538 ขึ้นไป 2. ส่งประกวดในนามสถานศึกษา
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	มีความรัดกุมในการกำหนดอายุผู้เข้าแข่งขัน	
4. หลักฐานการสมัคร	1. ใบสมัคร 2. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน 3. ประวัติวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางและ	1. ใบสมัคร 2.สำเนาบัตรประจำตัว ประชาชน

	<p>ชุดการแสดงพอสังเขป จำนวน 6 ชุด</p> <p>4. รูปถ่ายขนาด 1 นิ้ว (ภาพสี ถ่ายไว้ไม่เกิน 6 เดือน)</p>	<p>3. ประวัติวงดนตรีที่บ้าน</p> <p>โปงลางและชุดการแสดงพอสังเขป จำนวน 6 ชุด</p> <p>4. รูปถ่ายขนาด 1 นิ้ว(ภาพสี ถ่ายไว้ไม่เกิน 6เดือน)</p>
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	หลักฐานการสมัครมีความเหมาะสม	
5. กำหนดการประกวด	<p>1. รอบคัดเลือก คณะกรรมการพิจารณาจาก VCD หรือ DVD ซึ่งจะคัดเลือกวงที่ผ่านเข้ารอบรองชนะเลิศ จำนวน 14 วง</p> <p>2 รอบรองชนะเลิศ วงที่ผ่านเข้ารอบรองชนะเลิศ 14 วง จะต้องมาทำการแสดงสด ณ เวทีกลางแจ้ง หอศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในวันที่ 23-24 พฤศจิกายน 2556 โดยแสดงวันละ 7 วง และจะคัดเลือกวงที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศ จำนวน 5 วง โดยวงที่เข้าประกวดจะต้องมารายงานตัวภายใน เวลา 14.00 น. และทำการประชุมผู้ควบคุมวงก่อนการประกวดกับคณะกรรมการ</p> <p>3. รอบชิงชนะเลิศ ทำการประกวดรอบชิงชนะเลิศ วันเสาร์ที่ 7 ธันวาคม 2556 ตั้งแต่เวลา 17.30 น. ณ เวทีกลางแจ้ง หอศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยวงโปงลางที่เข้าประกวดจะต้องมาทำการรายงานตัวภายในเวลา 14.00 น.และทำการประชุมผู้ควบคุมวงกับคณะกรรมการ</p>	<p>1. รอบคัดเลือก คณะกรรมการจะพิจารณาจาก VCD หรือ DVD ซึ่งจะคัดเลือกวงที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศ จำนวน 7 วงเพื่อทำการประกวดในรอบชิงชนะเลิศ</p> <p>2. รอบชิงชนะเลิศ จะทำการประกวด ในวันเสาร์ที่ 22 พฤศจิกายน 2557 ตั้งแต่เวลา 17.30 น. ณ เวทีอาคารหอศิลปวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยวงโปงลางที่เข้าประกวดจะต้องมาทำการรายงานตัวก่อนเวลา 14.00 น.และทำการประชุมผู้ควบคุมวงกับคณะกรรมการ</p>

ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	การปรับเปลี่ยนกำหนดการประกวดมีความเหมาะสมกับวันเวลาในการดำเนินการ	
6. กติกาการประกวด	<p>1. วงโปงลางพื้นเมืองอีสาน 1 วง ต้องประกอบด้วยนักดนตรีและนักแสดงไม่เกิน 35 คน ดังนี้</p> <p>1.1 เครื่องดนตรีและหมอลำประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หมอลำ 2. พิณ 3. พิณเบส 4. แคน 5. โหวด 6. โปงลาง 7. กลองหางหรือกลองยาว 4 ใบ 8. กลองตุ้ม (หน้าเดียว 1 ใบ) 9. ไหซอง 10. หมากก๊ับแก๊บ 11. นางเกราะ 12. ซออีสาน 13. เครื่องประกอบจังหวะไม่จำกัดจำนวนและประเภท 14. เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงทุกชนิด ห้ามใช้เครื่องช่วยแต่งเสียง 15. การประกวดอนุญาตให้ใช้เครื่องดนตรีประจำท้องถิ่นในจังหวัดนั้น ๆ ตามความเหมาะสม เช่น ปี่ภูไท สะโน เพื่อใช้ประกอบการบรรเลง หรือประกอบการแสดง ทั้งนี้ จำนวนนักแสดงจะต้องไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดไว้ <p>1.2 นักดนตรีและหมอลำ ไม่เกิน</p>	<p>1. วงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง 1 วง ต้องประกอบด้วยนักดนตรีและนักแสดงไม่เกิน 35 คน ดังนี้</p> <p>1.1 เครื่องดนตรีและหมอลำประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หมอลำ 2. พิณ 3. พิณเบส 4. แคน 5. โหวด 6. โปงลาง 7. กลองหางหรือกลองยาว 4 ใบ 8. กลองตุ้มหรือกลองหน้าเดียว 1 ใบ 9. ไหซอง 10. หมากก๊ับแก๊บ 11. นางเกราะ 12. เครื่องดนตรีประกอบจังหวะไม่จำกัดจำนวนและประเภท 13. เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงทุกชนิดห้ามใช้เครื่องช่วยแต่งเสียง 14. การประกวดอนุญาตให้ใช้เครื่องดนตรีประจำท้องถิ่นในจังหวัดนั้นๆ ตามความเหมาะสม เช่น ปี่ภูไท สะโน ซออีสาน เพื่อใช้ประกอบการบรรเลง หรือประกอบการแสดง ทั้งนี้ จำนวนนักแสดงจะต้องไม่เกิน จำนวนตามที่กำหนดไว้ <p>1.2 นักดนตรีและหมอลำไม่เกินจำนวน 15 คน</p> <p>1.3 ผู้แสดงประกอบ รวมไม่เกิน 20</p>

	<p>จำนวน 15 คน</p> <p>1.3 ผู้แสดงประกอบ รวมไม่เกิน 20 คน</p> <p><u>หมายเหตุ</u> ไหซอง หมากกับแก๊บ และนางเกราะ สามารถช่วยในการประกอบการแสดงได้</p> <p>2. เพลงและการแสดงที่ใช้ในการประกวด</p> <p>2.1 เพลงเปิดวง (การบรรเลงเปิดวงให้มีการออกเดี่ยวเครื่องดนตรี)</p> <p>2.2 การแสดงเทิดพระเกียรติพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ภูมิพลอดุลยเดช ในวโรกาสพระชนมายุครบ 86 พรรษา (การแสดงเทิดพระเกียรติฯ โดยให้มีดนตรี หมอลำ และการแสดงประกอบ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชุดการแสดงเทิดพระเกียรติฯ ทั้งนี้กลอนลำให้ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งยังไม่ได้เผยแพร่จากที่อื่นมาก่อน)</p> <p>2.3 การแสดงลำตั้งหวาย (โดยให้มีดนตรี หมอลำ และการแสดงประกอบ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชุดการแสดงลำตั้งหวาย ทั้งนี้ กลอนลำให้ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ โดยใช้ทำนองลำตั้งหวาย)</p> <p>2.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน (โดยให้มีดนตรี หมอลำ และการแสดง</p>	<p>คน</p> <p><u>หมายเหตุ</u> นักร้อง ไหซอง หมากกับแก๊บ และนางเกราะสามารถช่วยในการประกอบการแสดงได้</p> <p>2. เพลงและการแสดงที่ใช้ในการประกวด</p> <p>2.1 เพลงเปิดวง (การบรรเลงเปิดวงให้มีการออกเดี่ยวเครื่องดนตรี)</p> <p>2.2 การแสดงเฉลิมพระเกียรติพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ภูมิพลอดุลยเดชในวโรกาสพระชนมายุครบ 86 พรรษา (การแสดงเทิดพระเกียรติฯ โดยให้มีดนตรี หมอลำ และการแสดงประกอบ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชุดการแสดงเทิดพระเกียรติฯ ทั้งนี้กลอนลำให้ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งยังไม่ได้เผยแพร่จากที่อื่นมาก่อน)</p> <p>2.3 การแสดงลำผู้ไท (โดยให้มีดนตรีและหรือหมอลำและการแสดงประกอบ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชุดการแสดงลำผู้ไท)</p> <p>2.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน (โดยให้มีนักดนตรี หมอลำ และการแสดงประกอบมีความสัมพันธ์กับวิถี</p>
--	---	--

	<p>ประกอบ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับ วิธีชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ตลอดทั้งประเพณี ทั้งนี้ให้มีเนื้อหาใน บทกลอนในทำนองทางสั้น ทางยาว ลำ ดั้งหวาย หรือทำนองอื่นๆ ตามความเหมาะสม)</p> <p>3. การประกวดทั้งในรอบรองชนะเลิศ และรอบชิงชนะเลิศ ให้ใช้เวลาในการ ประกวด 30 นาที โดยเริ่มจับเวลา ตั้งแต่การเริ่มการประกวดและหยุด เวลาเมื่อการประกวดจบ หากเวลาเกิน กำหนดคณะกรรมการตัดสิน จะตัด คะแนน นาทีละ 1 คะแนน จาก คะแนนทั้งหมด</p> <p>ทั้งนี้ การประกวดรอบชิง ชนะเลิศ วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่เข้า ประกวดจะมีเวลาในการเตรียมวง วง ละไม่เกิน 5 นาที และมีเวลาในการเก็บ เครื่องดนตรี วงละไม่เกิน 5 นาที โดย ไม่นับรวมเวลาในการประกวด</p> <p>4. การแต่งกายทั้งรอบรองชนะเลิศ และรอบชิงชนะเลิศ ผู้เข้าร่วมประกวด จะต้องแต่งกายให้สอดคล้องเหมาะสม ด้วยชุดพื้นเมืองอีสานหรือแต่งกาย ท้องถิ่นตามความเหมาะสม</p> <p>5. วงดนตรีโปงลางที่เข้ารอบรอง ชนะเลิศและรอบชิงชนะเลิศ จะต้อง เตรียมเครื่องดนตรีเพื่อใช้ในการ</p>	<p>ชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ตลอด ทั้งประเพณี ทั้งนี้ให้มีเนื้อหาในบทกลอน ในทำนองทางสั้น ทางยาว หรือทำนอง อื่นๆ ตามความเหมาะสม)</p> <p>3 การประกวดในรอบชิงชนะเลิศ ให้ใช้ เวลาในการประกวด 30 นาที โดยจะเริ่ม จับเวลาตั้งแต่เริ่มการประกวดและหยุด เวลาเมื่อการประกวดจบ หากเวลาเกิน กำหนดคณะกรรมการตัดสินจะตัด คะแนนนาทีละ 1 คะแนนจากคะแนน ทั้งหมด</p> <p>ทั้งนี้ การประกวดรอบชิงชนะเลิศ วง ดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่เข้าร่วมการ ประกวดจะมีเวลาในการเตรียมวงวงละ ไม่เกิน 5 นาที และมีเวลาในการเก็บ เครื่องดนตรี วงละไม่เกิน 5 นาที โดยไม่ นับเวลาในการประกวด</p> <p>4. การแต่งกายในรอบชิงชนะเลิศ ผู้เข้าร่วมการประกวดจะต้องแต่งกาย ให้ สอดคล้องเหมาะสม ด้วยชุดพื้นเมือง อีสานและเครื่องประดับท้องถิ่นตาม ความเหมาะสม ด้วยชุดพื้นถิ่นตามความ เหมาะสม</p> <p>5. วงดนตรีโปงลางที่เข้ารอบชนะเลิศ จะต้องเตรียมเครื่องดนตรีเพื่อใช้ในการ ประกวดมาเองคณะกรรมการจัดการ</p>
--	--	--

	<p>ประกวดมาเอง คณะกรรมการจัดการประกวด จะจัดเตรียมเครื่องเสียง ตู้แอมป์ และไมโครโฟนจำนวน 12 ตัวไว้ให้เท่านั้น</p> <p>6. เกณฑ์การตัดสิน</p> <p>การประกวดมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งคณะกรรมการตัดสินจะพิจารณาจากองค์ประกอบดังนี้</p> <p>6.1 ดนตรี 40 คะแนน โดยพิจารณาจากความถูกต้องของจังหวะทำนอง เทคนิคการ บรรเลง แนวการบรรเลง และความไพเราะในภาพรวมตลอดทั้งความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ชุดการแสดง</p> <p>6.2 หมอลำ 20 คะแนน โดยพิจารณาจากการลำตามจังหวะเสียงดนตรี กลวิธีการลำ ถูกต้องตามทำนอง อักษรวิธี สีลาท่า ฟ้อนประกอบการลำ</p> <p>6.3 การแสดง 40 คะแนน โดยพิจารณาจาก กระบวนการทำฟ้อน ความพร้อมเพียง ความเหมาะสมของเครื่องแต่งกาย และความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงประกอบบทเพลง</p> <p>7. ทั้งนี้การตัดสินคณะกรรมการตัดสินให้ถือเป็นที่สุด</p>	<p>ประกวดจะเตรียมเฉพาะเครื่องเสียง ตู้แอมป์ และไมโครโฟน จำนวน 12 ตัวไว้ให้เท่านั้น</p> <p>6. เกณฑ์การตัดสิน</p> <p>การประกวดมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งคณะกรรมการตัดสินจะพิจารณาจากองค์ประกอบดังนี้</p> <p>6.1 ดนตรี 40คะแนน โดยพิจารณาจากความถูกต้องของจังหวะ ทำนอง เทคนิคการบรรเลง แนวการบรรเลง และความไพเราะในภาพรวม ตลอดถึงความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์กับชุดการแสดง</p> <p>6.2 หมอลำ 20 คะแนน โดยพิจารณาจากการลำตามจังหวะเสียงดนตรี กลวิธี การลำถูกต้องตามทำนองเนื้อหา อักษรวิธีสีลาท่าฟ้อนประกอบการลำ</p> <p>6.3 การแสดง 40 คะแนน โดยพิจารณาจาก กระบวนการทำฟ้อน ความพร้อมเพียง ความเหมาะสมของเครื่องแต่งกาย ทั้งนี้เชื่อมโยงกับชุดวัฒนธรรมพื้นเมือง และความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงประกอบเพลง</p> <p>7. ทั้งนี้การตัดสินของคณะกรรมการตัดสินการประกวดให้ถือเป็นที่สิ้นสุด</p>
<p>ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ</p>	<p>มีการเปลี่ยนแปลงกติกาการประกวด ดังนี้ ในปี พ.ศ.2556มีการกำหนดให้ใช้ซออีสานในการบรรเลง ส่วนในปี 2557 ไม่มีการกำหนดให้ใช้ซออีสาน</p>	

<p>7. รางวัลสำหรับการประกวด</p>	<p>1. รางวัลชนะเลิศ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี - ทูลสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 100,000 บาท <p>2. รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถ้วยรางวัลอภิศารบดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น - ทูลสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 60,000 บาท <p>3. รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถ้วยรางวัลที่ปรึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม - ทูลสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 40,000 บาท <p>4. รางวัลชมเชย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทูลสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 20,000 บาท - พร้อมเกียรติบัตร <p>5. รางวัลชมเชย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทูลสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 20,000 บาท - พร้อมเกียรติบัตร <p>6. รางวัลเครื่องดนตรียอดเยี่ยม ประกอบด้วย</p> <p>6.1 รางวัลพิณยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมเกียรติบัตร)</p> <p>6.2 รางวัลแคนยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมเกียรติบัตร)</p>	<p>1 รางวัลชนะเลิศจำนวน 1 รางวัล</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี - ทูลสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 100,000 บาท <p>2. รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 จำนวน 1 รางวัล</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถ้วยรางวัลอภิศารบดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น - ทูลสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 60,000 บาท <p>3. รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 จำนวน 1 รางวัล</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถ้วยรางวัลที่ปรึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น - ทูลสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 40,000 บาท <p>4. รางวัลชมเชย จำนวน 4 รางวัล</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทูลสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 20,000 บาท - พร้อมโล่เกียรติยศ <p>5. รางวัลเครื่องดนตรียอดเยี่ยม ประกอบด้วย</p> <p>5.1 รางวัลพิณยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)</p> <p>5.2 รางวัลแคนยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่</p>
---------------------------------	--	--

	<p>6.3 รางวัลโหวดยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อม เกียรติบัตร)</p> <p>6.4 รางวัลโปงกลางยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อม เกียรติบัตร)</p> <p>6.5 รางวัลช่ออีสานยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อม เกียรติบัตร)</p> <p>6.6 รางวัลหมอลำยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อม เกียรติบัตร)</p> <p>7. รางวัลนางไหมกับแก๊บยอดเยี่ยม - ทุนสนับสนุน เงินรางวัล 20,000 บาท - พร้อมเกียรติบัตร</p> <p>8. รางวัลการแสดงวิถีชีวิตหรือภูมิ ปัญญาท้องถิ่นอีสานยอดเยี่ยม - ทุนสนับสนุน เงินรางวัล 20,000 บาท</p> <p>หมายเหตุ - ทีมที่เข้ารอบชนะเลิศจะได้รับค่า เดินทาง ทีมละ 5,000 บาท - ทุกทีมจะได้ประกาศนียบัตรการ เข้าร่วมประกวด</p>	<p>เกียรติยศ)</p> <p>5.3 รางวัลโหวดยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่ เกียรติยศ)</p> <p>5.4 รางวัลโปงกลางยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่ เกียรติยศ)</p> <p>5.5 รางวัลหมอลำยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่ เกียรติยศ)</p> <p>6. รางวัลนางไหมยอดเยี่ยม - ทุนสนับสนุน เงินรางวัล 15,000 บาท - พร้อมโล่เกียรติยศ</p> <p>6.7 รางวัลการแสดงมหรหรรมลำผู้ไทยอด เยี่ยม - ทุนสนับสนุน เงินรางวัล 20,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)</p>
<p>ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ</p>	<p>1. มีการปรับเปลี่ยนทุนสนับสนุนนางไหมและกับแก๊บยอดเยี่ยมเหลือเพียงรางวัลนาง ไหมยอดเยี่ยมจาก 20,000 บาทเหลือ 15,000 บาท</p> <p>2. ในปี 2556 มีการให้เงินค่าเดินทาง 5,000 บาท ส่วนปี 2557 ไม่มีการให้เงินค่า เดินทาง</p>	
<p>8. การสมัครเข้า</p>	<p>1. รับสมัครทีมประกวด ตั้งแต่วันที่ 1-</p>	<p>1. รับสมัครทีมประกวด ตั้งแต่วันที่ 24</p>

<p>ประกวด</p>	<p>13 ตุลาคม 2556 ในเวลาราชการ ระหว่างเวลา 09.00-16.00 น. ณ สำนักงานวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น หรือดาวโหลด ใบสมัครได้ที่ http://www.kku.ac.th, http://aca.kku.ac.th และ http://cac.kku.ac.th</p> <p>2. สิ้นสุดการส่ง VCD หรือ DVD ของ โรงเรียนที่เข้าประกวด ภายในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2556 ในวันและเวลา ราชการ และทางคณะกรรมการ มหาวิทยาลัยขอนแก่นจะดำเนินการ แจ้งผลการคัดเลือกทีมที่เข้ารอบให้กับ โรงเรียนที่เข้าร่วมการแข่งขันรับทราบ ภายในวันที่ 8 พฤศจิกายน 2556 และ สามารถรับทราบผลการประกวดได้ที่ เว็บไซต์สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น http://cac.kku.ac.th, http://aca.kku.ac.th</p> <p>3. ติดต่อทราบรายละเอียดการ ประกวดเพิ่มเติมได้ที่ สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โทรศัพท์/ โทรสาร 0 4333 2309 หรือ 0 4333 2035</p> <p>คณะกรรมการรับสมัคร นายวรศักดิ์ วรยศ เจ้าหน้าที่วัฒนธรรม โทรศัพท์ 08 6346 5133 นายณัฐฉัตร จารุงค์ นักวิชาการโสต ทัศนศึกษา โทรศัพท์ 08 4960 0261 นางสาวพิชญญา พิรุณสุนทร</p>	<p>ตุลาคม 2557 ในวันเวลาราชการ ระหว่างเวลา 09.00 – 16.00 น. ณ สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น หรือดาวโหลดใบสมัครได้ที่ http://www.kku.ac.th, http://aca.kku.ac.th และ http://cac.kku.ac.th</p> <p>2. สิ้นสุดการส่ง VCD หรือ DVD ของ โรงเรียนที่เข้าประกวด ภายในวันที่ 31 ตุลาคม 2557 ในวันเวลาราชการ และ ทางคณะกรรมการมหาวิทยาลัยขอนแก่น จะดำเนินการแจ้งผลการคัดเลือกทีมที่ เข้ารอบให้กับโรงเรียนที่เข้าร่วมการ แข่งขันรับทราบ ภายในวันที่ 5 พฤศจิกายน 2557 และสามารถรับทราบ ผลการประกวดได้ที่เว็บไซต์ สำนัก วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น http://cac.kku.ac.th</p> <p>3. ติดต่อทราบรายละเอียดการประกวด เพิ่มเติมได้ที่ สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โทรศัพท์/โทรสาร 0 4333 2309, 0 4333 2035 หรือ 0 4333 2760</p> <p>นายวรศักดิ์ วรยศ เจ้าหน้าที่วัฒนธรรม โทรศัพท์ 08 6346 5133 นายณัฐฉัตร จารุงค์ นักวิชาการโสตทัศน ศึกษา โทรศัพท์ 08 4960 0261 นางสาวพิชญญา พิรุณสุนทร เจ้าหน้าที่</p>
----------------------	---	--

	<p>เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป โทรศัพท์ 08 9569 8054</p> <p>นางสาวคณิตตา คลังทอง เจ้าหน้าที่บริหารงานวิจัย โทรศัพท์ 08 1729 0816</p> <p>4. เมื่อพ้นกำหนดการรับสมัคร หากหลักฐานการสมัครไม่ครบ ถือว่าวงดนตรีโปงลางพื้นเมืองอีสานที่เข้าร่วมการประกวด ได้สละสิทธิ์</p>	<p>บริหารงานทั่วไป โทรศัพท์ 08 9569 8054</p> <p>4. เมื่อพ้นกำหนดการรับสมัคร หากหลักฐานไม่ครบ ถือว่า วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่ส่งเข้าร่วมการประกวด ได้สละสิทธิ์</p>
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	เกณฑ์การรับสมัครมีความเหมาะสม	

ตารางที่ 6: เปรียบเทียบวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลางพ็อนลำแคนคอนเทสต์ปี 2556 และปี 2557

ประเด็นที่ทำการสังเกต	เกณฑ์ที่ 1	เกณฑ์ที่ 2
1. เกณฑ์ที่นำมาวิเคราะห์	การประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน “พ็อนลำแคนคอนเทสต์ 2014” (พ.ศ. 2557) ครั้งที่ 7 ตอนมหารम्मลำภูไท	หลักเกณฑ์การประกวดวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน “พ็อนลำแคนคอนเทสต์” (พ.ศ. 2560) ครั้งที่ 9 มหารम्मลำพ็อน
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	มีการเปลี่ยนแปลงหัวข้อในการประกวดทำให้การประกวดน่าสนใจ	
2. ประเภทของการประกวด	เป็นการประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสานประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 18 ปี	เป็นการประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสานประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 18 ปี
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	การกำหนดรุ่นอายุมีความเหมาะสมแก่สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ที่มีการเรียนการสอนระดับ ม.1 - ม. 6	
3. คุณสมบัติ	<p>1. สมาชิกในวงดนตรีและนาฏศิลป์จะต้องมีอายุไม่เกิน 18 ปี (โดยนับปี พ.ศ. เกิด ของผู้สมัคร) ซึ่งสำหรับการประกวดในปี 2557 จะต้องเป็นผู้เกิดใน พ.ศ. 2538 ขึ้นไป</p> <p>2. ส่งประกวดในนามสถานศึกษา</p>	<p>2.1 สมาชิกในวงโปงลางพื้นเมืองอีสานจะต้องมีอายุไม่เกิน 18 ปี นับถึงวันปีได้รับสมัคร โดยจะต้องเป็นผู้ที่เกิดในปีตั้งแต่ พ.ศ. 2542 เป็นต้นไป</p> <p>2.2 ส่งประกวดในนามสถานศึกษา และนักแสดงต้องเป็นผู้กำลังศึกษาในสถานศึกษานั้นๆ</p>

ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	เกณฑ์มีการเปลี่ยนแปลงให้รัดกุมมากยิ่งขึ้น	
4. หลักฐานการสมัคร	<ol style="list-style-type: none"> 1. ใบสมัคร 2. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน 3. ประวัติวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง และชุดการแสดงพอสั่งเซป จำนวน 6 ชุด 4. รูปถ่ายขนาด 1 นิ้ว(ภาพสี ถ่ายไว้ไม่เกิน 6 เดือน) 	<ol style="list-style-type: none"> 1 ใบสมัคร 2 สำเนาบัตรประชาชน 3 ประวัติวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน จำนวน 6 ชุด 4. ข้อมูลชุดการแสดง จำนวน 6 ชุด ประกอบด้วย <ol style="list-style-type: none"> 4.1 รายละเอียดชุดการแสดงพอสั่งเซป 4.2 CD บันทึกทำนองลำพื้นต้นฉบับที่ใช้ในการฝึกซ้อม 4.3 ข้อมูลพอสั่งเซปของเครื่องแต่งกายในแต่ละชุดการแสดง 5. รูปถ่ายขนาด 1 นิ้ว (ภาพสี ถ่ายไว้ไม่เกิน 6 เดือน)
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	มีการเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อมูลชุดการแสดง โดยมีการเพิ่ม CD บันทึกทำนองที่ใช้ในการฝึกซ้อม มีการให้เพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายในแต่ละชุดการแสดง	
5. กำหนดการประกวด	<ol style="list-style-type: none"> 1. รอบคัดเลือก คณะกรรมการจะพิจารณาจาก VCD หรือ DVD ซึ่งจะคัดเลือกวงที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศ จำนวน 7 วง เพื่อทำการประกวดในรอบชิงชนะเลิศ 2. รอบชิงชนะเลิศ จะทำการประกวดในวันเสาร์ที่ 22 พฤศจิกายน 2557 ตั้งแต่เวลา 17.30 น. ณ เวทีอาคารหอศิลปวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยวงโปงลางที่เข้าประกวดจะต้องมาทำการรายงานตัวก่อนเวลา 14.00 น. และ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. รอบคัดเลือก คณะกรรมการจะพิจารณาจาก VCD หรือ DVD ซึ่งจะคัดเลือกวงที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศ จำนวน 7 วง เพื่อทำการประกวดในรอบชิงชนะเลิศ 2. รอบชิงชนะเลิศ จะทำการประกวด ในวันพฤหัสบดีที่ 2 พฤศจิกายน 2560 ตั้งแต่เวลา 17.30 น. ณ เวทีกลางแจ้งอาคารหอศิลปวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน ที่เข้าประกวด

	ทำการประชุมผู้ควบคุมวงกับ คณะกรรมการ	จะต้องมาทำการรายงานตัวก่อนเวลา 14.00 น . และทำการประชุมผู้ ควบคุมวงและจับฉลากลำดับการ แข่งขัน เวลา 15.00 น.
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	มีการเพิ่มเติมเกี่ยวกับกำหนดเวลาประชุมผู้ควบคุมวง	
6. กติกาการประกวด	<p>1.วงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง 1 วง ต้องประกอบด้วยนักดนตรีและนักแสดงไม่เกิน 35 คน ดังนี้</p> <p>1.1 เครื่องดนตรีและหมอลำประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หมอลำ 2. พิณ 3. พิณเบส 4. แคน 5. โหวด 6. โปงลาง 7. กลองหางหรือกลองยาว 4 ใบ 8. กลองตุ้มหรือกลองหน้าเดียว 1 ใบ 9. ไหซอง 10. หมากกั๊บแก๊บ 11. นางเกราะ 12. เครื่องดนตรีประกอบจังหวะไม่จำกัดจำนวนและประเภท 13. เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงทุกชนิดห้ามใช้เครื่องช่วยแต่งเสียง 14. การประกวดอนุญาตให้ใช้เครื่องดนตรีประจำท้องถิ่นในจังหวัดนั้นๆ ตามความเหมาะสม เช่นปี่ผู้ไท สะโน ซออีสาน เพื่อใช้ประกอบการบรรเลง 	<p>1. วงโปงลางพื้นเมืองอีสาน 1 วง ต้องประกอบด้วยนักดนตรีและนักแสดงไม่เกิน 35 คนดังนี้</p> <p>1.1 เครื่องดนตรีและหมอลำประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หมอลำ 2. พิณ 3.พิณเบส 4. แคน 5. โหวด 6.โปงลาง 7. กลองหางหรือกลองยาว 4 ใบ 8. กลองตุ้ม (หน้าเดียว 1 ใบ) 9. ไหซอง 10. หมากกั๊บแก๊บ 11. นางเกาะ 12. เครื่องประกอบจังหวะไม่จำกัดจำนวนและประเภท 13.เครื่องดนตรีใช้ประกอบการแสดงทุกชนิดห้ามใช้เครื่องช่วยแต่งเสียง 14. การประกวดอนุญาตให้ใช้เครื่องดนตรีประจำท้องถิ่นในจังหวัดนั้นๆ ตามความเหมาะสม เช่นปี่ภูไท สะโน ซออีสาน เพื่อใช้ประกอบการบรรเลงหรือประกอบการแสดง ทั้งนี้ จำนวน

	<p>หรือประกอบการ แสดง ทั้งนี้ จำนวนนักแสดงจะต้องไม่เกิน จำนวนตามที่กำหนดไว้</p> <p>1.2 นักดนตรีและหมอลำไม่เกินจำนวน 15 คน</p> <p>1.3 ผู้แสดงประกอบ รวมไม่เกิน 20 คน</p> <p>หมายเหตุ นักร้อง ไหซอง หมาก กีบแก็บ และนางเงาะสามารถช่วยในการประกอบการแสดงได้</p> <p>2. เพลงและการแสดงที่ใช้ในการประกวด</p> <p>2.1 เพลงเปิดวง (การบรรเลงปี่ดุงให้มีการออกเดี่ยวเครื่องดนตรี)</p> <p>2.2 การแสดงเฉลิมพระเกียรติพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชในวโรกาสพระชนมายุครบ 86 พรรษา (การแสดงเทิดพระเกียรติฯโดยให้มีดนตรีหมอลำและการแสดงประกอบ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชุดการแสดงเทิดพระเกียรติฯ ทั้งนี้กลอนลำให้ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งยังไม่ได้เผยแพร่จากที่อื่นมาก่อน)</p> <p>2.3 การแสดงลำผู้ไท (โดยให้มีดนตรีและหรือหมอลำและการแสดงประกอบ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชุดการแสดงลำผู้ไท)</p>	<p>นักแสดงจะต้องไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดไว้</p> <p>1.2 นักแสดงดนตรีและหมอลำ รวมไม่เกินจำนวน 15 คน</p> <p>1.3 ผู้แสดงประกอบ รวมไม่เกิน 20 คน</p> <p>หมายเหตุ หมอลำไหซองหมาก กีบแก็บและนางเงาะสามารถช่วยในการประกอบการแสดงได้</p> <p>2 เพลงและการแสดงที่ใช้ในการประกวด</p> <p>2.1 เพลงเปิดวง (การบรรเลงปี่ดุงให้มีการออกเดี่ยวเครื่องดนตรี)</p> <p>2.2 การแสดงรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทรสยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร (การแสดงรำลึกฯโดยให้มีดนตรีหมอลำและการแสดงรำลึกฯทั้งนี้กลอนลำให้ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งยังไม่ได้เผยแพร่จากที่อื่นมาก่อน)</p> <p>2.3 การลำพันวรรณกรรมอีสาน (รายละเอียดแนบท้ายประกาศ)</p>
--	--	---

	<p>2.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน (โดยให้มีนักดนตรีหมอลำ และการแสดงประกอบ มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ตลอดจนประเพณี ทั้งนี้ให้มีเนื้อหาในบทกลอนในทำนองทางสั้น ทางยาว หรือทำนองอื่นๆ ตามความเหมาะสม)</p> <p>3 การประกวดในรอบชิงชนะเลิศ ให้ใช้เวลาในการประกวด 30 นาที โดยจะเริ่มจับเวลาตั้งแต่เริ่มการประกวด และหยุดเวลาเมื่อการประกวดจบ หากเวลาเกินกำหนดคณะกรรมการตัดสินจะตัดคะแนนที่ละ 1 คะแนนจากคะแนนทั้งหมด</p> <p>ทั้งนี้ การประกวดรอบชิงชนะเลิศ วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่เข้าร่วมการประกวดจะมีเวลาในการเตรียมวงวงละไม่เกิน 5 นาที และมีเวลาในการเก็บเครื่องดนตรี วงละไม่เกิน 5 นาที โดยไม่นับเวลาในการประกวด</p> <p>4. การแต่งกายในรอบชิงชนะเลิศ ผู้เข้าร่วมการประกวดจะต้องแต่งกายให้สอดคล้องเหมาะสม ด้วยชุดพื้นเมืองอีสานและเครื่องประดับท้องถิ่นตามความเหมาะสม ด้วยชุดพื้นถิ่นตามความเหมาะสม</p>	<p>2.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน (โดยให้มีนักดนตรีหมอลำและการแสดงประกอบ มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ตลอดจนประเพณี ทั้งนี้ให้มีเนื้อหาในบทกลอนในทำนองทางสั้น ทางยาว หรือทำนองอื่นๆ ตามความเหมาะสม)</p> <p>3. การประกวดในรอบชิงชนะเลิศ ให้ใช้เวลาในการประกวด 30 นาทีโดยจะเริ่มจับเวลา ตั้งแต่เริ่มการประกวด และหยุดเวลาเมื่อการประกวดจบ หากเวลาเกินกำหนดคณะกรรมการตัดสินจะตัดคะแนนที่ละ 1 คะแนน จากคะแนนทั้งหมด</p> <p>ทั้งนี้ การประกวดรอบชิงชนะเลิศ วงที่เข้าร่วมประกวดจะมีเวลาในการเตรียมวง วงละไม่เกิน 5 นาทีและมีเวลาเก็บเครื่องดนตรี วงละไม่เกิน 5 นาที โดยไม่นับรวมเวลาในการประกวด</p> <p>4. การแต่งกาย ผู้เข้าร่วมการประกวดจะต้องแต่งกายให้สอดคล้องเหมาะสม ด้วยชุดพื้นเมืองอีสาน และเครื่องประดับท้องถิ่นตามความเหมาะสม</p>
--	--	---

	<p>5. วงดนตรีโปงลางที่เข้ารอบชนะเลิศ จะต้องเตรียมเครื่องดนตรีเพื่อใช้ในการประกวดมาเองคณะกรรมการจัดการประกวดจะเตรียมเฉพาะเครื่องเสียง ตู้แอมป์ และไมโครโฟน จำนวน 12 ตัว ไว้ให้เท่านั้น</p> <p>6. เกณฑ์การตัดสิน</p> <p>การประกวดมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งคณะกรรมการตัดสินจะพิจารณาจากองค์ประกอบดังนี้</p> <p>6.1 ดนตรี 40คะแนน โดยพิจารณาจากความถูกต้องของจังหวะ ทำนอง เทคนิคการบรรเลง แนวการบรรเลง และความไพเราะในภาพรวม ตลอดถึงความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์กับชุดการแสดง</p> <p>6.2 หมอลำ 20 คะแนน โดยพิจารณาจากการลำตามจังหวะเสียงดนตรี กลวิธีการลำถูกต้องตามทำนองเนื้อหา อักษรวิธีลีลาทำพ็อนประกอบการลำ</p> <p>6.3 การแสดง 40 คะแนน โดยพิจารณาจาก กระบวนการทำพ็อน ความพร้อมเพียง ความเหมาะสมของเครื่องแต่งกาย ทั้งนี้เชื่อมโยงกับชุดวัฒนธรรมพื้นเมืองและความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงประกอบเพลง</p>	<p>5. วงที่เข้ารอบชิงชนะเลิศ จะต้องเตรียมเครื่องดนตรีเพื่อใช้ในการประกวดเอง คณะกรรมการจัดการประกวดจะจัดเตรียมเฉพาะเครื่องเสียง ตู้แอมป์ และไมโครโฟน จำนวน 12 ตัว ไว้เท่านั้น</p> <p>6. เกณฑ์การตัดสิน</p> <p>การประกวดมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งคณะกรรมการตัดสินจะพิจารณาจากองค์ประกอบดังนี้</p> <p>6.1 ดนตรี 40 คะแนน โดยพิจารณาจากความถูกต้อง ของจังหวะ ทำนอง เทคนิคการบรรเลง แนวการบรรเลง การสร้างสรรค์แลความไพเราะในภาพรวม ตลอดถึงความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับชุดการแสดง</p> <p>6.2 หมอลำ 20 คะแนน โดยพิจารณาจาก การลำตามจังหวะเสียงดนตรี กลวิธีการลำถูกต้องตามทำนอง เนื้อหา อักษรวิธี ลีลาทำพ็อนประกอบการลำ</p> <p>6.3 การแสดง 40 คะแนนโดยพิจารณาจากกระบวนการทำพ็อน ความพร้อมเพียง ความเหมาะสมของเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง ทั้งนี้เชื่อมโยงกับชุดวัฒนธรรมพื้นเมืองและความคิดสร้างสรรค์ ในการแสดงประกอบบท</p>
--	--	--

	7. ทั้งนี้การตัดสินของคณะกรรมการตัดสินการประกวดให้ถือเป็นที่สุด	เพลง 7. ทั้งนี้การตัดสินของคณะกรรมการตัดสินการประกวด ให้ถือเป็นที่สุด
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	มีการปรับเปลี่ยนในหัวข้อการประกวดในปี 2556 การแสดงลำพู่ไท ปี 2557 ลำพูน ทำให้เกิดความน่าสนใจในหัวข้อการประกวด	
7.รางวัลสำหรับการประกวด	<p>1 รางวัลชนะเลิศจำนวน 1 รางวัล</p> <p>- ถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี</p> <p>- ทุนสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 100,000 บาท</p> <p>2. รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 จำนวน 1 รางวัล</p> <p>- ถ้วยรางวัลอภินิหารบดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น</p> <p>- ทุนสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 60,000 บาท</p> <p>3. รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 จำนวน 1 รางวัล</p> <p>- ถ้วยรางวัลที่ปรึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น</p> <p>- ทุนสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 40,000 บาท</p> <p>4. รางวัลชมเชย จำนวน 4 รางวัล</p> <p>- ทุนสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 20,000 บาท</p> <p>- พร้อมโล่เกียรติยศ</p>	<p>1 รางวัลชนะเลิศ จำนวน 1 รางวัล</p> <p>- ถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี</p> <p>- ทุนสนับสนุน เงินรางวัล 100,000 บาท</p> <p>2 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 จำนวน 1 รางวัล</p> <p>- ถ้วยรางวัลอภินิหารบดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น</p> <p>- ทุนสนับสนุน เงินรางวัล 60,000 บาท</p> <p>3 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 จำนวน 1 รางวัล</p> <p>- ถ้วยรางวัลรองอภินิหารบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรมและชุมชนสัมพันธ์</p> <p>- ทุนสนับสนุน เงินรางวัล 40,000 บาท</p> <p>4 รางวัลชมเชย จำนวน 4 รางวัล</p> <p>- ทุนสนับสนุน เงินรางวัล 20,000 บาท</p>

	<p>5. รางวัลเครื่องดนตรียอดเยี่ยม ประกอบด้วย</p> <p>5.1 รางวัลพิณยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)</p> <p>5.2 รางวัลแคนยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)</p> <p>5.3 รางวัลโหวดยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)</p> <p>5.4 รางวัลโปงลางยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)</p> <p>5.5 รางวัลหมอลำยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)</p> <p>6. รางวัลนางไยยอดเยี่ยม - ทุนสนับสนุน เงินรางวัล 15,000 บาท - พร้อมโล่เกียรติยศ</p> <p>6.7 รางวัลการแสดงมหรหรรมล่ำผู้ไทยยอดเยี่ยม - ทุนสนับสนุน เงินรางวัล 20,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)</p>	<p>5 รางวัลการแสดงมหรหรรมล่ำพิณยอดเยี่ยม - ทุนสนับสนุน เงินรางวัล 20,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)</p> <p>6. รางวัลหมอลำยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท(พร้อมโล่เกียรติยศ)</p> <p>7. รางวัลนางไยและก๊ับแก๊บยอดเยี่ยม เงินรางวัล10,000 บาท(พร้อมถ้วยเกียรติยศ)</p> <p>8. รางวัลเครื่องดนตรียอดเยี่ยม ประกอบด้วย</p> <p>8.1 รางวัลผู้บรรเลงพิณยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท พร้อมโล่เกียรติยศ</p> <p>8.2 รางวัลผู้บรรเลงแคนยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท พร้อมโล่เกียรติยศ</p> <p>8.3 รางวัลผู้บรรเลงโหวดยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท พร้อมโล่เกียรติยศ</p> <p>8.4 รางวัลผู้บรรเลงโปงลางยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท พร้อมโล่เกียรติยศ</p>
<p>ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ</p>	<p>การเพิ่มรางวัลยอดเยี่ยมให้กับหมอลำถือเป็นแรงจูงใจให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้สนใจศิลปการล่ำมากยิ่งขึ้น</p>	

<p>8. การสมัครเข้าประกวด</p>	<p>1. รับสมัครทีมประกวด ตั้งแต่บัดนี้ถึง 24 ตุลาคม 2557 ในวันเวลาราชการ ระหว่างเวลา 09.00 – 16.00 น. ณ สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น หรือดาวโหลดใบสมัครได้ที่ http://www.kku.ac.th, http://aca.kku.ac.th และ http://cac.kku.ac.th</p> <p>2. สิ้นสุดการส่ง VCD หรือ DVD ของโรงเรียนที่เข้าประกวด ภายในวันที่ 31 ตุลาคม 2557 ในวันเวลาราชการ และทางคณะกรรมการ มหาวิทยาลัยขอนแก่นจะดำเนินการแจ้งผลการคัดเลือกทีมที่เข้ารอบ ให้กับโรงเรียนที่เข้าร่วมการแข่งขัน รับทราบ ภายในวันที่ 5 พฤศจิกายน 2557 และสามารถรับทราบผลการประกวดได้ที่เว็บไซต์ สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น http://cac.kku.ac.th</p> <p>3. ติดต่อทราบรายละเอียดการประกวดเพิ่มเติมได้ที่ สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โทรศัพท์/โทรสาร 0 4333 2309, 0 4333 2035 หรือ 0 4333 2760</p> <p>นายวรศักดิ์ วรยศ เจ้าหน้าที่วัฒนธรรม โทรศัพท์ 08</p>	<p>1. โดยสามารถส่งใบสมัครวงโปงลางพื้นเมืองอีสานพร้อม VCD หรือ DVD ที่บันทึกภาพ การแสดงสดได้ตั้งแต่บัดนี้ถึงวันศุกร์ ที่ 6 ตุลาคม 2560 ในวันและเวลาราชการ ระหว่างเวลา 09.00-16.00น. ณ สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น หรือดาวโหลดใบสมัครได้ที่ http://cac.kku.ac.th, และ http://www.kku.ac.th</p> <p>2. คณะกรรมการจะดำเนินการคัดเลือกวงโปงลางพื้นเมืองอีสานที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศและแจ้งผลการคัดเลือกให้กับสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมการประกวดรับทราบ ภายในวันพฤหัสบดีที่ 12 ตุลาคม 2560 โดยสามารถตรวจสอบผลการคัดเลือกได้ที่ http://cac.kku.ac.th และ http://www.kku.ac.th</p> <p>3. ติดต่อทราบรายละเอียดการประกวดเพิ่มเติมได้ที่สำนักงานวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โทรศัพท์/โทรสาร 0 4333 2035 หรือ 0 4333 2760</p> <p>4. เมื่อพ้นกำหนดการรับสมัคร หากหลักฐานการสมัครไม่ครบ ถือว่าโปงลางพื้นเมืองอีสานที่ส่งเข้าประกวด ได้สละสิทธิ์</p> <p>คณะกรรมการรับสมัคร</p>
------------------------------	---	---

<p>6346 5133</p> <p>นายณัฐวุฒิ จารุงศ์ นักวิชาการโสตทัศนศึกษา โทรศัพท์ 08 4960 0261</p> <p>นางสาวพิชญญา พิรุณสุนทร เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป โทรศัพท์ 08 9569 8054</p> <p>4. เมื่อพ้นกำหนดการรับสมัคร หากหลักฐานไม่ครบ ถือว่าวงดนตรีที่บ้านโป่งกลางที่ส่งเข้าร่วมการประกวด ได้สละสิทธิ์</p>	<p>นางสาวพิชญญา พิรุณสุนทร</p> <p>เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป</p> <p>โทรศัพท์ 08 9569 8054</p> <p>นายวรศักดิ์ วรยศ</p> <p>นักวิชาการวัฒนธรรม</p> <p>โทรศัพท์ 08 63465133</p> <p>นายณัฐวุฒิ จารุงศ์</p> <p>นักวิชาการโสตทัศนศึกษา</p> <p>โทรศัพท์ 08 4960 0261</p>	
<p>ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ</p>	<p>เกณฑ์การสมัครมีความเหมาะสม</p>	

ตารางที่ 7 : เปรียบเทียบวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโป่งกลางพ่อนลำแคนคอนเทสต์ปี 2557 และปี 2560

ประเด็นที่ทำการสังเกต	เกณฑ์ที่ 1	เกณฑ์ที่ 2
<p>1.เกณฑ์ที่นำมาวิเคราะห์</p>	<p>หลักเกณฑ์การประกวดวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน “พ่อนลำแคนคอนเทสต์” ครั้งที่ 9 มหกรรมลำพื้น(พ.ศ. 2560)</p>	<p>หลักเกณฑ์การประกวดวงโป่งกลางพื้นบ้านอีสาน “พ่อนลำแคน คอนเทสต์” ครั้งที่ 11 มหกรรมลำผญา (พ.ศ.2562)</p>
<p>ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ</p>	<p>มีความเหมาะสม และถือเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปการลำประเภทต่างๆให้คงอยู่อย่างมีคุณค่าต่อไป</p>	
<p>2.ประเภทของการประกวด</p>	<p>เป็นการประกวดวงโป่งกลางพื้นเมืองอีสานประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 18 ปี</p>	<p>เป็นการประกวดวงโป่งกลางพื้นเมืองอีสานประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 18 ปี</p>
<p>ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ</p>	<p>รุ่นอายุที่นำมาประกวดมีความเหมาะสม</p>	
<p>3. คุณสมบัติ</p>	<p>2.1 สมาชิกในวงโป่งกลางพื้นเมืองอีสานจะต้องมีอายุไม่เกิน 18 ปี นับถึงวันปิดรับสมัคร โดยจะต้องเป็นผู้ที่เกิดในปีตั้งแต่ พ.ศ. 2542 เป็นต้นไป</p>	<p>1. สมาชิกในวงโป่งกลางพื้นเมืองอีสานจะต้องมีอายุไม่เกิน 18 ปี นับถึงวันปิดรับสมัคร โดยจะต้องเป็นผู้ที่เกิดในปีตั้งแต่ พ.ศ. 2544 เป็นต้นไป</p>

	2.2 ส่งประกวดในนามสถานศึกษา และนักแสดงต้องเป็นผู้กำลังศึกษาในสถานศึกษานั้นๆ	2. ส่งประกวดในนามสถานศึกษา และนักแสดงต้องเป็นผู้ที่กำลังศึกษาในสถานศึกษานั้นๆ 3. หากมีการเปลี่ยนตัวนักแสดง ขอให้สถานศึกษาส่งเอกสาร เปลี่ยนตัวนักแสดงมายัง คณะกรรมการรับสมัคร ภายในวัน ศุกร์ที่ 8 พฤศจิกายน 2562 หากไม่ เป็นไปตามคุณสมบัติที่กำหนด คณะกรรมการจะตัดสิทธิ์การรับ รางวัลทุกประเภท
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	มีการเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปลี่ยนตัวผู้แสดง	
4. หลักฐานการสมัคร	1 ใบสมัคร 2 สำเนาบัตรประชาชน 3 ประวัติวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน จำนวน 6 ชุด 4. ข้อมูลชุดการแสดง จำนวน 6 ชุด ประกอบด้วย 4.1 รายละเอียดชุดการแสดงพอสังเขป 4.2 CD บันทึกทำนองลำพื้นต้นฉบับที่ใช้ในการฝึกซ้อม 4.3 ข้อมูลพอสังเขปของเครื่องแต่งกายในแต่ละชุดการแสดง 5. รูปถ่ายขนาด 1 นิ้ว (ภาพสี ถ่ายไว้ไม่เกิน 6 เดือน)	1. ใบสมัคร 2. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน 3. ประวัติวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน จำนวน 9 ชุด 4. ข้อมูลชุดการแสดง ประกอบด้วย 4.1 รายละเอียดชุดการแสดงพอสังเขป จำนวน 9 ชุด 4.2 ข้อมูลพอสังเขปของเครื่องแต่งกายในแต่ละชุดการแสดงจำนวน 9 ชุด 4.3 ส่งไฟล์บันทึกการแสดงสด MP4 หรือ MOV และบันทึกทำนองลำผญาอย่ยต้นฉบับที่ใช้ในการฝึกซ้อม มาที่อีเมล cackku2516@gmail.com 5. รูปถ่ายขนาด 1 นิ้ว ของสมาชิก ภายในวง (ภาพสี ถ่ายไว้ไม่เกิน 6 เดือน)

ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการส่งข้อมูลจากเดิมที่ส่ง CD เปลี่ยนเป็นการส่งไฟล์ข้อมูลเข้าอีเมล	
5. กำหนดการประกวด	<p>1. รอบคัดเลือก คณะกรรมการจะพิจารณาจาก VCD หรือ DVD ซึ่งจะคัดเลือกวงที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศ จำนวน 7 วง เพื่อทำการประกวดในรอบชิงชนะเลิศ</p> <p>2. รอบชิงชนะเลิศ จะทำการประกวดในวันพฤหัสบดีที่ 2 พฤศจิกายน 2560 ตั้งแต่เวลา 17.30 น. ณ เวทีกลางแจ้งอาคารหอศิลปวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน ที่เข้าประกวดจะต้องมาทำการรายงานตัวก่อนเวลา 14.00 น. และทำการประชุมผู้ควบคุมวง และจับฉลากลำดับการแข่งขัน เวลา 15.00 น.</p>	<p>1. รอบคัดเลือก คณะกรรมการจะพิจารณาจาก ไฟล์บันทึกที่ส่งมาทางอีเมล ซึ่งจะคัดเลือกวงที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศ จำนวน 5 วง เพื่อทำการประกวดในรอบชิงชนะเลิศ</p> <p>2. รอบชิงชนะเลิศ จะทำการประกวด ในวันอาทิตย์ที่ 10 พฤศจิกายน 2562 ตั้งแต่เวลา 17.30 น. ณ เวทีกลางหอศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยวงโปงลางพื้นบ้านอีสานที่เข้าประกวดจะต้องมาทำการรายงานตัวก่อนเวลา 14.00 น. และทำการประชุมผู้ควบคุมวงและจับฉลากลำดับการแข่งขันเวลา 15.00 น.</p>
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	<p>1. มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนวงที่เข้ารอบชิงชนะเลิศ จาก 7 วงเหลือ 5 วง</p> <p>2. มีการเพิ่มเติมเกี่ยวกับเวลานัดเวลาจับฉลากเพื่อจัดลำดับการประกวด</p>	
6. กติกาการประกวด	<p>1. วงโปงลางพื้นเมืองอีสาน 1 วง ต้องประกอบด้วยนักดนตรีและนักแสดงไม่เกิน 35 คนดังนี้</p> <p>1.1 เครื่องดนตรีและหมอลำประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หมอลำ 2. พิณ 3. พิณเบส 4. แคน 5. โหวด 6. โปงลาง 	<p>1. วงโปงลางพื้นเมืองอีสาน 1 วง ต้องประกอบด้วยนักดนตรีและนักแสดงไม่เกิน 35 คนดังนี้</p> <p>1.1 หมอลำและนักดนตรี รวมแล้วไม่เกิน 15 คน</p> <p>1.2 ผู้แสดงประกอบ รวมไม่เกิน 20 คน</p> <p>1.3 หมอลำและเครื่องดนตรีประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หมอลำ 2. พิณ

	<p>7. กลองหางหรือกลองยาว 4 ใบ</p> <p>8. กลองตุ้ม (หน้าเดียว 1 ใบ)</p> <p>9. ไหซอง</p> <p>10. หมากก๊ับแก๊บ</p> <p>11. นางเกาะ</p> <p>12. เครื่องประกอบจังหวะไม่จำกัดจำนวนและประเภท</p> <p>13. เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงทุกชนิดห้ามใช้เครื่องช่วยแต่งเสียง</p> <p>14. การประกวดอนุญาตให้ใช้เครื่องดนตรีประจำท้องถิ่นในจังหวัดนั้นๆ ตามความเหมาะสม เช่น ปี่ภูไท สะโน ซออีสาน เพื่อใช้ประกอบการบรรเลงหรือประกอบการแสดง ทั้งนี้ จำนวนนักแสดงจะต้องไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดไว้</p> <p>1.2 นักแสดงดนตรีและหมอลำ รวมไม่เกินจำนวน 15 คน</p> <p>1.3 ผู้แสดงประกอบ รวมไม่เกิน 20 คน</p> <p>หมายเหตุ หมอลำไหซองหมากก๊ับแก๊บและนางเกาะสามารถช่วยในการประกอบการแสดงได้</p> <p>2 เพลงและการแสดงที่ใช้ในการประกวด</p> <p>2.1 เพลงเปิดวง (การบรรเลงเปิดวงให้มีการออกเดี่ยวเครื่องดนตรี)</p> <p>2.2 การแสดงรำลึกในพระมหา</p>	<p>3. พิณเบส</p> <p>4. แคน</p> <p>5. โหวด</p> <p>6. โปงลาง</p> <p>7. กลองหางหรือกลองยาว 4 ใบ</p> <p>8. กลองตุ้ม (กลองหน้าเดียว)</p> <p>9. ไหซอง</p> <p>10. หมากก๊ับแก๊บ</p> <p>11. นางเกาะ</p> <p>12. เครื่องประกอบจังหวะไม่จำกัดจำนวนและประเภท</p> <p>13. เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงทุกชนิด ห้ามใช้เครื่องแต่งเสียง</p> <p>14. การประกวดอนุญาตให้ใช้เครื่องดนตรีประจำท้องถิ่นในจังหวัดนั้นๆ ตามความเหมาะสม เช่น ปี่ภูไท สโน ซออีสาน เพื่อใช้ประกอบการบรรเลงหรือประกอบการแสดง ทั้งนี้ จำนวนนักแสดงจะต้องไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดไว้</p> <p>หมายเหตุ หมอลำไหซองหมากก๊ับแก๊บและนางเกาะสามารถช่วยในการประกอบการแสดงได้</p> <p>2. เพลงและการแสดงที่ใช้ในการประกวด</p> <p>2.1 เพลงเปิดวง (การบรรเลงเปิดวงให้มีการออกเดี่ยวเครื่องดนตรี)</p> <p>2.2 การแสดงเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณฯ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่</p>
--	---	---

	<p>กรุณาธิคุณพระบาทสมเด็จพระ ประมุนทรมหากุมิพลอดุลยเดชมหิต ลาลิเบศรรามาราชบดี จักรีนฤพดินทร สยามมินทรราชิราช บรมนาถบพิตร (การแสดงรำลึกาโดยให้มีดนตรีหมอลำ และการแสดงรำลึกาทั้งนี้กลอนลำ ให้ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งยังไม่ได้ เผยแพร่จากที่อื่นมาก่อน</p> <p>2.3 การลำพื้นวรรณกรรมอีสาน (รายละเอียดแนบท้ายประกาศ)</p> <p>2.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญา ท้องถิ่นอีสาน (โดยให้มีนักดนตรี หมอลำและการแสดงประกอบ มี ความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ตลอดทั้ง ประเพณี ทั้งนี้ให้มีเนื้อหาในบทกลอน ในทำนองทางสั้น ทางยาว หรือ ทำนองอื่นๆ ตามความเหมาะสม)</p> <p>3. การประกวดในรอบชิงชนะเลิศ ให้ ใช้เวลาในการประกวด 30 นาทีโดย จะเริ่มจับเวลา ตั้งแต่เริ่มการประกวด และหยุดเวลาเมื่อการประกวดจบ หากเวลาเกินกำหนดคณะกรรมการ ตัดสินจะตัดคะแนน นาทีละ 1 คะแนน จากคะแนนทั้งหมด</p>	<p>10 (การแสดงเทิดพระเกียรติฯโดยให้ มีดนตรีหมอลำ และการแสดง ประกอบ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับ ชุดการแสดงเทิดพระเกียรติ ทั้งนี้ กลอนลำให้ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งยัง ไม่ได้เผยแพร่จากที่อื่นมาก่อน)</p> <p>2.3 การแสดงลำผญา (รายละเอียด แนบท้ายประกาศ)</p> <p>2.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่น อีสาน (โดยให้มีดนตรี หมอลำและ การแสดงประกอบมีความสัมพันธ์กับ วิถีชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรมความเชื่อ ตลอดทั้งประเพณี ทั้งนี้ให้มีเนื้อหาใน บทกลอนในทำนองทางสั้น ทางยาว หรือทำนองอื่นๆ ตามความ เหมาะสม)</p> <p>3. การประกวดในรอบชิงชนะเลิศ ให้ ใช้เวลาในการประกวด 30 นาที โดย จะเริ่มจับเวลาตั้งแต่เริ่มการประกวด และหยุดเวลาเมื่อการประกวดจบ หากเวลาเกินกำหนดคณะกรรมการ ตัดสินจะตัดคะแนน นาทีละ 1 คะแนน จากคะแนนทั้งหมด</p> <p>ทั้งนี้ การประกวดรอบชิง ชนะเลิศ วงที่เข้าร่วมประกวดจะมี เวลาในการเตรียมวง วงละไม่เกิน 5 นาทีและมีเวลาในการเก็บเครื่อง ดนตรี วงละไม่เกิน 5 นาที โดยไม่นับ รวมเวลาในการประกวด</p> <p>4. การแต่งกายผู้เข้าร่วมประกวด จะต้องแต่งกาย ให้สอดคล้อง</p>
--	---	---

	<p>ทั้งนี้ การประกวดรอบชิงชนะเลิศ วงที่เข้าร่วมประกวดจะมีเวลาในการเตรียมวง วงละไม่เกิน 5 นาที และมีเวลาเก็บเครื่องดนตรี วงละไม่เกิน 5 นาที โดยไม่นับรวมเวลาในการประกวด</p> <p>4. การแต่งกาย ผู้เข้าร่วมการประกวดจะต้องแต่งกายให้สอดคล้องเหมาะสม ด้วยชุดพื้นเมืองอีสาน และเครื่องประดับท้องถิ่น ตามความเหมาะสม</p> <p>5. วงที่เข้ารอบชิงชนะเลิศ จะต้องเตรียมเครื่องดนตรีเพื่อใช้ในการประกวดเอง คณะกรรมการจัดการประกวดจะจัดเตรียมเฉพาะเครื่องเสียง ตู้แอมป์ และไมโครโฟน จำนวน 12 ตัว ไว้เท่านั้น</p> <p>6. เกณฑ์การตัดสิน การประกวดมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งคณะกรรมการตัดสินจะพิจารณาจากองค์ประกอบดังนี้</p> <p>6.1 ดนตรี 40 คะแนน โดยพิจารณาจากความถูกต้อง ของจังหวะ ทำนอง เทคนิคการบรรเลง แนวการบรรเลง การสร้างสรรค์และความไพเราะในภาพรวม ตลอดถึงความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับชุดการแสดง</p>	<p>เหมาะสม ด้วยชุดพื้นเมืองอีสานและเครื่องประดับท้องถิ่นตามความเหมาะสม</p> <p>5. วงที่เข้ารอบชนะเลิศ จะต้องเตรียมเครื่องดนตรีเพื่อใช้ในการประกวดมาเอง คณะกรรมการจัดการประกวดจะจัดเตรียมเฉพาะเครื่องเสียง ตู้แอมป์ และไมโครโฟน จำนวน 12 ตัว ไว้ให้เท่านั้น</p> <p>6. เกณฑ์การตัดสิน การประกวดมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งคณะกรรมการตัดสินจะพิจารณาจากองค์ประกอบดังนี้</p> <p>6.1 ดนตรี 40 คะแนน โดยพิจารณาจากสิ่งถูกต้องของจังหวะ ทำนอง เทคนิคการบรรเลง แนวการบรรเลง การสร้างสรรค์และความไพเราะในภาพรวมตลอดทั้งความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์กับชุดการแสดง</p> <p>6.2 หมอลำ 20 คะแนน โดยพิจารณาจากการลำตามจังหวะเสียงดนตรี กลวิธีการลำถูกต้องตามทำนอง เนื้อหา อักขรวิธี สีสันท่าพ้องประกอบการลำ</p> <p>6.3 การแสดง 40 คะแนน โดยพิจารณาจาก กระบวนท่าพ้อง ความพร้อมเพียงความเหมาะสมของเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การแสดง ทั้งนี้เชื่อมโยงกับชุดวัฒนธรรมพื้นเมืองและความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงประกอบบทเพลง</p>
--	---	---

	<p>6.2 หมอลำ 20 คณะ โดยพิจารณาจาก การลำตามจังหวะเสียงดนตรี กลวิธีการลำถูกต้องตามทำนอง เนื้อหา อักษรวิธี ลีลาท่าพ้องประกอบการลำ</p> <p>6.3 การแสดง 40 คณะ โดยพิจารณาจากกระบวนท่าพ้อง ความพร้อมเพียง ความเหมาะสมของเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง ทั้งนี้เชื่อมโยงกับชุดวัฒนธรรมพื้นเมืองและความคิดสร้างสรรค์ ในการแสดงประกอบบทเพลง</p> <p>7. ทั้งนี้การตัดสินของคณะกรรมการตัดสินการประกวด ให้ถือเป็นที่สุด</p>	<p>5.7 ทั้งนี้การตัดสินของคณะกรรมการตัดสินการประกวด ให้ถือเป็นที่สุด</p>
<p>ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ</p>	<p>มีการกำหนดกรอบกติกาให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น</p>	
<p>7. รางวัล สำหรับการประกวด</p>	<p>1 รางวัลชนะเลิศ จำนวน 1 รางวัล - ถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี - ทูณสนับสนุน เงินรางวัล 100,000 บาท</p> <p>2 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 จำนวน 1 รางวัล - ถ้วยรางวัลอภินิหารบดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น - ทูณสนับสนุน เงินรางวัล 60,000 บาท</p>	<p>1 รางวัลชนะเลิศ จำนวน 1 รางวัล - ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี - ทูณสนับสนุน เงินรางวัล 100,000 บาท</p> <p>2. รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 จำนวน 1 รางวัล - ถ้วยรางวัลอภินิหารบดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น - ทูณสนับสนุน เงินรางวัล 60,000 บาท</p>

	<p>3 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 จำนวน 1 รางวัล - ถ้วยรางวัลรองอธิการบดีฝ่าย ศิลปวัฒนธรรมและชุมชนสัมพันธ์ - ทูลสนับสนุน เงินรางวัล 40,000 บาท</p> <p>4 รางวัลชมเชย จำนวน 4 รางวัล - ทูลสนับสนุน เงินรางวัล 20,000 บาท</p> <p>5 รางวัลการแสดงมหกรรมลำพื่น ยอดเยี่ยม - ทูลสนับสนุน เงินรางวัล 20,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)</p> <p>6. รางวัลหมอลำยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท(พร้อมโล่ เกียรติยศ)</p> <p>7. รางวัลนางไทและก๊ับแก๊บยอด เยี่ยม เงินรางวัล10,000 บาท(พร้อม ถ้วยเกียรติยศ)</p> <p>8. รางวัลเครื่องดนตรียอดเยี่ยม ประกอบด้วย 8.1 รางวัลผู้บรรเลงพิณยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท พร้อมโล่ เกียรติยศ 8.2 รางวัลผู้บรรเลงแคนยอดเยี่ยม</p>	<p>3. รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 จำนวน 1 รางวัล - ถ้วยรางวัลรองอธิการบดีฝ่าย ศิลปวัฒนธรรมและชุมชนสัมพันธ์ - ทูลสนับสนุน เงินรางวัล 45,000 บาท</p> <p>4. รางวัลชมเชย จำนวน 2 รางวัล - ทูลสนับสนุน เงินรางวัล 30,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)</p> <p>5. รางวัลการแสดงมหกรรมลำพญา ยอดเยี่ยม - ทูลสนับสนุน เงินรางวัล 20,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)</p> <p>6. รางวัลหมอลำยอดเยี่ยม เงิน รางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่ เกียรติยศ)</p> <p>7. รางวัลนางไทและก๊ับแก๊บยอด เยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)</p> <p>8. รางวัลดนตรียอดเยี่ยม ประกอบด้วย 8.1 รางวัลบรรเลงพิณยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่ เกียรติยศ) 8.2 รางวัลบรรเลงคนยอดเยี่ยม</p>
--	--	--

	<p>เงินรางวัล 10,000 บาท พร้อมโล่เกียรติยศ</p> <p>8.3 รางวัลผู้บรรเลงโหวดยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท พร้อมโล่เกียรติยศ</p> <p>8.4 รางวัลผู้บรรเลงโปงลางยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท พร้อมโล่เกียรติยศ</p>	<p>เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)</p> <p>8.3 รางวัลบรรเลงโหวดยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)</p> <p>8.4 รางวัลบรรเลงโปงลางยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)</p> <p>8.5 รางวัลบรรเลงกลองยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)</p>
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	มีการเพิ่มเติมรางวัลกลองยอดเยี่ยม ในปี 2557	
8. การสมัครเข้าประกวด	<p>1. โดยสามารถส่งใบสมัครวงโปงลางพื้นเมืองอีสานพร้อม VCD หรือ DVD ที่บันทึกภาพ การแสดงสดได้ตั้งแต่วันที่ถึงวันศุกร์ ที่ 6 ตุลาคม 2560 ในวันและเวลาราชการ ระหว่างเวลา 09.00-16.00น. ณ สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น หรือดาวน์โหลดใบสมัครได้ที่ http://cac.kku.ac.th, และ http://www.kku.ac.th</p> <p>2. คณะกรรมการจะดำเนินการคัดเลือกวงโปงลางพื้นเมืองอีสานที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศและแจ้งผลการคัดเลือกให้กับสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมการประกวดรับทราบ ภายในวันพฤหัสบดีที่ 12 ตุลาคม 2560 โดยสามารถตรวจสอบผลการคัดเลือกได้ที่ http://cac.kku.ac.th และ http://www.kku.ac.th</p>	<p>1. โดยสามารถส่งใบสมัครวงโปงลางพื้นเมืองอีสานพร้อมหลักฐานการสมัคร ได้ตั้งแต่วันที่ถึงวันศุกร์ที่ 6 กันยายน 2562ในวันเวลาราชการ ระหว่าง 09.00 - 16.00 น. ณ ศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น หรือดาวน์โหลดใบสมัครได้ที่ http://cac.kku.ac.th, และ http://www.kku.ac.th</p> <p>2. คณะกรรมการจะดำเนินการคัดเลือกวงโปงลางพื้นเมืองอีสานที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศและแจ้งผลการคัดเลือกให้กับสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมการประกวดรับทราบ ภายในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2562 โดยสามารถตรวจสอบผลการคัดเลือก ได้ที่ http://cac.kku.ac.th, และ http://www.kku.ac.th</p>

	<p>http://www.kku.ac.th</p> <p>3. ติดต่อทราบรายละเอียดการประกวดเพิ่มเติมได้ที่สำนักงานวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โทรศัพท์/โทรสาร 0 4333 2035 หรือ 0 4333 2760</p> <p>4. เมื่อพ้นกำหนดการรับสมัคร หากหลักฐานการสมัครไม่ครบ ถือว่าไปกลางพื้นเมืองอีสานที่ส่งเข้ามาประกวด ได้สละสิทธิ์</p> <p>คณะกรรมการรับสมัคร นางสาวพิชญญา พิรุณสุนทร เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป โทรศัพท์ 08 9569 8054 นายวรศักดิ์ วรยศ นักวิชาการวัฒนธรรม โทรศัพท์ 08 63465133 นายณัฐวุฒิ จารุงศ์ นักวิชาการโสตทัศนศึกษา โทรศัพท์ 08 4960 0261</p>	<p>3. ติดต่อทราบรายละเอียดการประกวดเพิ่มเติมได้ที่ ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โทรศัพท์/โทรสาร 043 202663 หรือ 043-203379</p> <p>4. เมื่อพ้นกำหนดการรับสมัคร หากหลักฐานการสมัครไม่ครบ ถือว่าไปกลางพื้นเมืองอีสานที่ส่งเข้ามาประกวดได้สละสิทธิ์</p> <p>คณะกรรมการรับสมัคร นายวรศักดิ์ วรยศ นักวิชาการวัฒนธรรม โทรศัพท์ 08 6346 5133 นางสาวบุญยืน เปล่างวาจา เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป โทรศัพท์ 08 9622 5507 นางสาวสุรางคณา เข้ามาชัย นักวิชาการศึกษา โทรศัพท์ 06 2241 5116 นายณัฐวุฒิ จารุงศ์ นักวิชาการโสตทัศนศึกษา โทรศัพท์ 08 4960 0261</p>
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	เกณฑ์การรับสมัครมีความเหมาะสม	

ตารางที่ 8 : เปรียบเทียบวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลางพ็อนลำแคนคอนเทสต์ปี 2560 และปี 2562

วิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ชิงถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

ประเด็นที่ทำการสังเกต	เกณฑ์ที่ 1	เกณฑ์ที่ 2
1.เกณฑ์ที่นำมาวิเคราะห์	ประกาศกรมพลศึกษา ปี 2559 เรื่อง การประกวดวงดนตรีพื้นบ้าน	ระเบียบกรมพลศึกษา ว่าด้วยการประกวดดนตรีพื้นบ้านวง

	โปลาง ซิงถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ	โปลาง พ.ศ. 2561
2. ประเภทการประกวด	การประกวดแบ่งเป็น 2 ประเภท (1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี (2) ประเภทรุ่นอายุ ไม่เกิน 25 ปี	ประเภทของการประกวดดนตรี ที่บ้านโปลางมีดังนี้ (1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 13 ปี (2) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 19 ปี (3) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	เกณฑ์มีการพัฒนาให้สอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มคนของแต่ละวัย	
3.คุณสมบัติของผู้ประกวด	(1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี สมาชิกในวงต้องมีอายุไม่เกิน 15 ปี (โดยนับปี พ.ศ. เกิดของผู้สมัคร) (2) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี สมาชิกในวงดนตรีต้องมีอายุไม่เกิน 25 ปี (โดยนับปี พ.ศ. เกิดของผู้สมัคร)	คุณสมบัติของผู้เข้าประกวด มีดังนี้ (1) ประเภทรุ่นอายุ (ก) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 13 ปี มีอายุไม่เกิน 13 ปีโดยให้นับจนถึงวันที่ 31 ธันวาคมของปีที่สมัครเข้าประกวด (ข) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 19 ปี มีอายุไม่เกิน 19 ปี โดยให้นับจนถึงวันที่ 31 ธันวาคมของปีที่สมัครเข้าประกวด (ค) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี มีอายุไม่เกิน 25 ปี โดยให้นับจนถึงวันที่ 31 ธันวาคมของปีที่สมัครเข้าประกวด (2) กรณีผู้เข้าร่วมประกวดวงใดเข้าร่วมประกวดในนามของสถานศึกษา ผู้เข้าร่วมประกวดทุกคนภายในวงนั้นต้องสังกัดสถานศึกษาเดียวกัน
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	ด้วยผู้จัดประกวดมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีกิจกรรมนันทนาการด้วยการแสดงดนตรีที่บ้านวงโปลาง จึงไม่ระบุงบประมาณให้ผู้เข้า	

	<p>ประกวดเฉพาะในนามสถานศึกษาเท่านั้น เด็กและเยาวชนสามารถรวมกลุ่ม ส่งทีมเข้าประกวดได้โดยอิสระถือเป็นการเปิดโอกาสอย่างกว้างขวางทั่วถึง</p>	
<p>4. หลักฐานการสมัคร</p>	<p>วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่สมัครเข้าร่วมการประกวดต้องยื่นใบสมัครตามแบบฟอร์มที่กรมพลศึกษากำหนด พร้อมเอกสารดังนี้</p> <p>(1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี</p> <p>1.1 หนังสือรับรองผู้เข้าประกวดทุกคนจากสถานศึกษา กรณีไม่ได้สังกัดสถานศึกษาให้ใช้หนังสือรับรองจากผู้ควบคุมวง</p> <p>1.2 บัญชีรายชื่อผู้เข้าประกวด</p> <p>1.3 รูปถ่ายหน้าตรง ไม่สวมหมวก ไม่สวมแว่นตาดำ ขนาด 1 นิ้ว (ถ่ายไม่เกิน 3 เดือน) ของสมาชิกทุกคน คนละ 2 รูป</p> <p>1.4 สำเนาทะเบียนบ้านของผู้เข้าประกวดทุกคน พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง</p> <p>1.5 แผ่น DVD บันทึกภาพและเสียงการแสดงสดตามที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ โดยมีภาพและเสียงคมชัด และต้องเป็นการแสดงที่บันทึกภาพและเสียงขึ้นมาใหม่เท่านั้นจำนวน 2 แผ่น</p> <p>1.6 เอกสารประกอบที่แสดงถึงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสาน เอกสารเนื้อร้อง เทิดพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จำนวน 6 ชุด</p> <p>1.7 ใบมอบอำนาจ (ถ้ามี)</p>	<p>วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่สมัครเข้าร่วมการประกวดต้องยื่นใบสมัครตามแบบฟอร์มที่กรมพลศึกษากำหนด พร้อมเอกสารดังนี้</p> <p>(1) กรณีสังกัดสถานศึกษาเดียวกันทั้งวง ต้องมีหนังสือรับรองผู้เข้าประกวดทุกคนจากสถานศึกษา กรณีไม่ได้สังกัดสถานศึกษา ให้ผู้ควบคุมวงออกหนังสือรับรองผู้เข้าร่วมการประกวดทุกคน</p> <p>(2) บัญชีรายชื่อผู้เข้าประกวด โดยระบุชื่อ-สกุล พร้อมภาพถ่ายขนาด 1 นิ้วหน้าตรงไม่สวมหมวก ไม่สวมแว่นตาดำกันแดด ถ่ายไว้ไม่เกิน 3 เดือน</p> <p>(3) สำเนาบัตรประชาชนหรือเอกสารที่ทางราชการออกให้ซึ่งแสดงรายละเอียดและรูปถ่ายชัดเจน พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง</p> <p>(4) แผ่น DVD บันทึกภาพและเสียงการแสดงสดตามประกาศที่กรมพลศึกษา กำหนด โดยมีภาพและเสียงคมชัด และเป็นการแสดงที่บันทึกภาพและเสียงขึ้นมาใหม่เท่านั้น จำนวน 2 แผ่น</p> <p>(5) เอกสารประกอบซึ่งอธิบายการแสดงเทิดพระเกียรติฯ และการแสดงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสานจำนวน 6</p>

	<p>สำหรับรับเงินทุนส่งเสริมค่าพาหนะ และทุนส่งเสริมเงินรางวัล</p> <p>(2) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี</p> <p>2.1 บัญชีรายชื่อผู้เข้าประกวด</p> <p>2.2 รูปถ่ายหน้าตรง ไม่สวมหมวก ไม่สวมแว่นตาดำ ขนาด 1 นิ้ว (ถ่ายไม่เกิน 3 เดือน) ของสมาชิกในวงทุกคน คนละ 2 รูป</p> <p>2.3 สำเนาทะเบียนบ้านของผู้เข้าประกวดทุกคน พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง</p> <p>2.4 แผ่น DVD บันทึกภาพและเสียงการแสดงสดตามที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ โดยมีภาพและเสียงคมชัดต้องเป็นการแสดงที่บันทึกภาพและเสียงขึ้นมาใหม่เท่านั้น จำนวน 2 แผ่น</p> <p>2.5 เอกสารประกอบที่แสดงถึงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสาน และเอกสารเนื้อเรื่องเทิดพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จำนวน 6 ชุด</p> <p>2.6 ใบมอบอำนาจ (ถ้ามี) สำหรับรับเงินทุนส่งเสริมค่าพาหนะ และทุนส่งเสริมเงินรางวัล</p> <p>ทั้งนี้ วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่จะเข้าประกวดต้องทำใบสมัครแต่ละเอกสารประกอบการสมัคร จำนวน 2 ชุด พร้อมประทับตราโรงเรียนและลง</p>	<p>ชุด</p> <p>(6) ใบมอบอำนาจ ทั้งนี้ วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่จะเข้าประกวดต้องจัดทำใบสมัครและเอกสารประกอบการสมัครจำนวน 2 ชุด พร้อมประทับตราสถาบันการศึกษาลงลายมือชื่อผู้อำนวยการศึกษากำกับ หรือในกรณีที่ไม่ได้สังกัดสถานศึกษา ให้ลงลายมือชื่อผู้ควบคุมวงกำกับ โดยให้ยื่นใบสมัครเข้าประกวดตามประกาศของกรมพลศึกษา จำนวน 1 ชุด นำมาแสดงต่อเจ้าหน้าที่เพื่อรายงานตัวในวันประกวดรอบชิงชนะเลิศ จำนวน 1 ชุด</p> <p>ข้อ 14 ผู้เข้าร่วมประกวด มีสิทธิ์เข้าร่วมประกวดได้เพียงประเภทเดียวเท่านั้น</p>
--	--	---

	ลายมือชื่อผู้อำนวยการโรงเรียนกำกับ แล้วแต่กรณี โดยให้ยื่นสมัครเข้า ประกวดตามข้อ 11 ในประกาศนี้ จำนวน 1 ชุด นำมาแสดงต่อ เจ้าหน้าที่เพื่อรายงานตัวในวัน ประกวดรอบชิงชนะเลิศ จำนวน 1 ชุด	
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	มีการปรับเปลี่ยนเกณฑ์หลักฐานการสมัครให้มีความกระชับมากขึ้น	
5. กติกาการประกวด	<p>(1) วงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง 1 วง ต้องประกอบด้วยเครื่องดนตรี นัก ดนตรี นักร้อง นางเกราะ นางไห และผู้แสดงประกอบ</p> <p>(2) เครื่องดนตรี ประกอบด้วย</p> <p>2.1 พิณสำหรับดำเนินทำนอง</p> <p>2.2 พิณเบส สำหรับเล่นเสียงทุ้ม และเสียงเบส</p> <p>2.3 แคน</p> <p>2.4 โหวด</p> <p>2.5 โปงลาง</p> <p>2.6 กลองหางหรือกลองยาว จำนวน 4 ใบ</p> <p>2.7 กลองตุ้ม หน้าเดียว 1 ใบ</p> <p>2.8 ปี่ภูไท สำหรับรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี</p> <p>2.9 ซออีसान สำหรับรุ่นอายุไม่ เกิน 25 ปี</p> <p>2.10 เครื่องประกอบจังหวะไม่ จำกัดจำนวนและประเภท เช่น ฉิ่ง ฉาบ หมากก๊ับแก๊บ และเครื่อง ประกอบจังหวะอื่นๆ</p> <p>(3) นักดนตรี นักร้อง นางไห นาง</p>	<p>เพลงและการแสดงที่ใช้ในการ ประกวด</p> <p>(1) เพลงเปิดวง</p> <p>(2) การบรรเลงเดี่ยวเครื่อง ดนตรีและลายเพลง กำหนด ดังต่อไปนี้</p> <p>(2.1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 13 ปี มีดังนี้</p> <p>(ก) โหวด</p> <p>(ข) พิณ</p> <p>(ค) แคน</p> <p>(ง) โปงลาง</p> <p>(จ) ปี่ภูไท</p> <p>(2.2) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 19 ปี และประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี มีดังนี้</p> <p>(ก) โหวด</p> <p>(ข) พิณ</p> <p>(ค) แคน</p> <p>(ง) โปงลาง</p> <p>(จ) ซออีसान</p> <p>(2.3) ลายเพลงในประเภทรุ่น อายุไม่เกิน 13 ปี ให้เป็นไปตามที่</p>

	<p>เพราะ นักแสดงประกอบรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 35 คน</p> <p>(4) เครื่องดนตรีที่ใช้ในการประกวดทุกชนิด ห้ามใช้เครื่องช่วยแต่งเสียง</p> <p>(5) อนุญาตให้ผู้เข้าร่วมประกวดทั้งสองประเภท สามารถใช้เครื่องดนตรีประเภท เป็ญโท ซออีसान กลองพื้นบ้าน เพื่อใช้ในการประกอบการบรรเลงเพลงหรือประกอบการแสดงได้ แต่เมื่อรวมกันจะต้องไม่เกินจำนวนคนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 4</p> <p>(3) แห่งประกาศนี้</p> <p>(6) เพลงและการแสดงที่ใช้ในการประกวด</p> <p>6.1 เพลงเปิดวง</p> <p>6.2 ลายสำหรับใช้บรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรี ลายกำหนดดังต่อไปนี้</p> <p>(1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี มีดังนี้</p> <p>(1.1) โหวด ลายสังข์สินไชย</p> <p>(1.2) พิณ ลายแมงมูกุดอมดอกไม้</p> <p>(1.3) แคน ลายลมพัดพร้าว</p> <p>(1.4) โปงกลาง ลายสี่พันดร</p> <p>(1.5) เป็ญโท ลายภูไท</p> <p>(2) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี กำหนดให้มีการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีประเภท ดิด สี ดี เป่า คือ</p> <p>(2.1) โปงกลาง</p> <p>(2.2) พิณ</p> <p>(2.3) แคน</p>	<p>กรมพลศึกษาประกาศกำหนด</p> <p>ลายเพลงในประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 19 ปี และไม่เกิน 25 ปี ผู้บรรเลงสามารถเลือกเล่นได้ทุกอย่างอิสระ เพื่อแสดงถึงความสุดยอดในการบรรเลงของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น โดยจะพิจารณาการให้คะแนนจากสิ่งเหล่านี้ เช่นความโดดเด่นของลายเนื้อหาของลาย ฝีมือและความสามารถของผู้บรรเลง เทคนิคและรูปแบบในการนำเสนอ เป็นต้น หากมีการแสดงประกอบก็จะพิจารณาให้คะแนนด้วย</p> <p>ทั้งนี้ ขณะบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรี สามารถผสมผสานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอื่นได้ตามความเหมาะสม</p> <p>(3) การแสดงประกอบการบรรเลงดนตรีพื้นบ้านวงโปงกลางที่แสดงถึงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสานจำนวน 1 ชุด</p> <p>(4) การแสดงดนตรีและการขับร้อง ลำ ในทำนองประเภทต่าง ๆ ตามความสามารถและความถนัด ที่มีเนื้อร้องเทิดพระเกียรติฯ โดยให้ใช้ทำนองสำหรับการขับร้องอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้</p> <p>(4.1) ประเภทหมอลำ เช่น ลำทางสั้น ลำทางยาว ลำเต้ย ลำเดิน ลำเพลิน ลำแพน ลำพวน ลำภูไท ลำ</p>
--	---	--

	<p>(2.4) โหวด</p> <p>(2.5) ซออีสาน</p> <p>ผู้บรรเลงสามารถเลือกเล่นได้ อย่างอิสระ เพื่อแสดงถึงสุดยอดใน การบรรเลงเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น โดยจะพิจารณาให้คะแนนจากสิ่ง เหล่านี้ อาทิเช่น ความโดดเด่นของ ลาย เนื้อหาของลาย ฝีมือหรือ ความสามารถของผู้บรรเลง เทคนิค และรูปแบบในการนำเสนอ เป็นต้น หากมีการแสดงประกอบก็จะ พิจารณาให้คะแนนด้วย</p> <p>ทั้งนี้ ขณะบรรเลงเดี่ยวเครื่อง ดนตรี สามารถผสมผสานเครื่อง ดนตรีพื้นบ้านอื่นได้ตามความ เหมาะสม</p> <p>(7) การแสดงประกอบการ บรรเลงวงดนตรีพื้นบ้านวงโปงลางที่ แสดงถึงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสานจำนวน 1 ชุด</p> <p>(8) การแสดงดนตรีและการขับร้อง หมอลำในทำนองประเภทต่าง ๆ ตาม ความสามารถและความถนัด ที่มีเนื้อ ร้องเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้า สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถโดยใช้ ทำนองสำหรับขับร้องอย่างหนึ่งอย่าง ใดดังนี้</p> <p>8.1 ประเภทหมอลำ เช่น ลำทาง สั้นลำทางยาวลำเต้ย ลำเดิน ลำเพลิน ลำแพน ลำพวน ลำภูไท ลำตั้งหวาย ลำสีทันดร ลำคอนสวรรค์ ลำสาละวัน</p>	<p>ตั้งหวาย ลำสีทันดร ลำคอนสวรรค์ ลำสาละวัน ลำไทรเลย เป็นต้น</p> <p>(4.2) ประเภทขับหรือสวด เช่น แห่ ลำนำ สรภัญญะ เป็นต้น</p> <p>(4.3) ประเภทเพลงของแต่ละ ท้องถิ่น เช่น กล่อมลูก กันตรึม อา ไย เจริญตรด เพลงโคราช เป็นต้น</p> <p>(5) การแสดงดนตรีพื้นบ้าน วงโปงลาง ที่มีเนื้อร้องเทิดพระเกียรติ ฯและที่แสดงถึงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสาน ให้จัดทำเป็นเอกสารดังนี้</p> <p>(5.1) อธิบายที่มาและแรง บันดาลใจในการคิดประดิษฐ์การ แสดง เช่น เพลงร้อง เนื้อร้อง ทำนอง ลายบรรเลงทำพ็อน การแปรแถว การแต่งกาย เป็นต้น</p> <p>(5.2) ชื่อเจ้าของผลงาน ผู้ประพันธ์คำร้อง ผู้ประพันธ์ลาย ผู้ เรียบเรียง ผู้ออกแบบทำพ็อน ผู้ออกแบบการแต่งกาย ผู้ฝึกซ้อม และผู้กำกับการแสดง</p> <p>(6) รุ่นอายุไม่เกิน 13 ปีและ รุ่นอายุไม่เกิน 19 ปี ให้ขับร้องเพลง ลูกทุ่งอีสาน หรือลูกทุ่งหมอลำ จำนวน 1 เพลง โดยมีสิทธิเลือกเพลง ด้วยตนเอง</p> <p>รุ่นอายุไม่เกิน 25 ปีให้ขับ ร้องเพลงลูกทุ่งอีสานหรือลูกทุ่งหมอ ลำ จำนวน 1 เพลง โดยต้องประพันธ์ และเรียบเรียงคำร้องทำนองขึ้นมา ใหม่</p>
--	---	---

	<p>8.2 ประเภทขับหรือสวด เช่น แห่ ลำนำ สรรภัญญะ</p> <p>8.3 ประเภทเพลงของแต่ละ ท้องถิ่น คือ กล่อมลูก กันตรึม อาโย เจรียงตรด เพลงโคราช เป็นต้น</p> <p>9. การแสดงวงดนตรีพื้นบ้าน โปงลาง ที่มีเนื้อร้องเทิดพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และที่แสดงถึงวิถี ชีวิตท้องถิ่นอีสานให้จัดทำเป็น เอกสาร ดังนี้</p> <p>9.1 อธิบายที่มาหรือแรงบันดาลใจ ในการคิดประดิษฐ์การแสดง เช่น เพลงร้อง เนื้อร้อง ทำนองลาย บรรเลง ทำพ็อน การแปรแถว การ แต่งกาย เป็นต้น</p> <p>9.2 ชื่อเจ้าของผลงาน ผู้ฝึกซ้อม และผู้กำกับการแสดง</p>	
<p>ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ</p>	<p>กติกามีความเหมาะสม ชัดเจน ได้มาตรฐาน ทั้งยังให้จัดทำและส่งเอกสารโดย ให้ระบุชื่อผู้สร้างงาน ถือเป็นกาให้เกียรติเจ้าของผลงานทั้งงานดนตรี งานขับ ร้องลำ งานการแสดงประกอบครบถ้วน ใช้เป็นหลักฐานทางวิชาการได้</p>	
<p>6.ระยะเวลาในการ แสดง</p>	<p>การประกวดวงดนตรีพื้นบ้าน โปงลาง ให้ใช้เวลาในการประกวดวง ละไม่เกิน 40 นาที โดยรวมเวลาใน การตั้งเครื่องดนตรีด้วย เริ่มจับเวลา เมื่อสิ้นสุดคำกล่าวเชิญของพิธีกร</p>	<p>เวลาที่ใช้ในการประกวด วงละไม่ น้อยกว่า 30 นาที แต่ไม่เกิน 40 นาที รวมเวลาในการตั้งเครื่องดนตรีด้วย โดยเริ่มจับเวลาที่ใช้ทั้งหมดเมื่อ สิ้นสุดคำกล่าวเชิญจากพิธีกร และ เริ่มจับเวลาการแสดงเมื่อผู้แทนวงให้ สัญญาณพร้อมทำการแสดง หากใช้ เวลาไม่ถึงหรือเกินกำหนดดังกล่าว จะหักคะแนนนาที่ละ 1 คะแนน</p>

		ทั้งนี้ เศษของวินาที ให้คิดเป็น 1 นาที
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	มีการเพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับระยะเวลาการแสดง	
7. คณะกรรมการ	<p>ในการประกวดวงดนตรีพื้นบ้าน โปงลาง ซึ่งถ้ายพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ให้มีคณะกรรมการ 3 คณะ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. คณะกรรมการอำนวยการประกวด 2. คณะกรรมการจัดการประกวด 3. คณะกรรมการตัดสินการประกวดโดยแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ <p>คณะกรรมการทั้ง 3 คณะนี้ ได้รับแต่งตั้งจากอธิบดีกรมพลศึกษาให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย จนกว่าจะดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางในปีนั้นเสร็จสิ้น</p>	<p>ในการประกวดดนตรีพื้นบ้านวงโปงลาง ให้มีคณะกรรมการ 3 คณะ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) คณะกรรมการอำนวยการประกวด (2) คณะกรรมการจัดการประกวด (3) คณะกรรมการตัดสินการประกวด <p>คณะกรรมการทั้ง 3 คณะนี้ แต่งตั้งโดยอธิบดีกรมพลศึกษาและปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย จนกว่าการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการประกวดในปีนั้นจะเสร็จสิ้น</p> <p>ข้อ 9. คณะกรรมการอำนวยการประกวดมีหน้าที่ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) เสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการจัดการประกวด (2) ปฏิบัติการอื่นใดเกี่ยวกับการอำนวยการจัดประกวดดนตรีพื้นบ้านวงโปงลางที่กรมพลศึกษามอบหมาย <p>ข้อ 10. คณะกรรมการจัดการประกวดมีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการประกวดดนตรีพื้นบ้านวงโปงลางให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ รวมตลอดถึงการดำเนินงานดังต่อไปนี้</p>

		<p>(1) รายงานความคืบหน้าการจัดประกวดดนตรีพื้นบ้านวงโปงลางให้คณะกรรมการอำนวยการประกวดทราบ</p> <p>(2) กำหนดแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินการจัดประกวดดนตรีพื้นบ้านวงโปงลางให้สอดคล้องกับข้อกำหนดในระเบียบนี้</p> <p>(3) กำกับดูแล การจัดการประกวดให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินการ</p> <p>(4) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการตามที่มอบหมาย</p> <p>ข้อ 11. คณะกรรมการตัดสินการประกวด ให้แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีและการแสดงพื้นบ้านจากองค์กร หรือสถาบันต่างๆจำนวน”ไม่เกิน 15 คน โดยมีหน้าที่ดังนี้</p> <p>(1) กำหนดเกณฑ์การตัดสินและดำเนินการตัดสินอย่างเป็นธรรม และตัดสินของคณะกรรมการให้ถือว่าเป็นที่สุด</p> <p>(2) ชี้แจงขั้นตอนการประกวด ให้ความกระจ่าง ให้ข้อเสนอแนะ แลให้ความรู้แก่ผู้เข้าร่วมการประกวด</p>
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	มีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับหน้าที่ของคณะกรรมการในปีล่าสุด	
8. เกณฑ์การตัดสิน	<p>คณะกรรมการตัดสินพิจารณาจากองค์ประกอบต่าง ๆ ต่อไปนี้</p> <p>(1) ความไพเราะ ความถูกต้อง แนวการบรรเลง กลวิธีการบรรเลง</p>	<p>ความไพเราะ ถูกต้อง แนวการบรรเลง กลวิธีการบรรเลง ความกลมกลืน และความต่อเนื่อง ในการบรรเลง รวม 50 คะแนน</p>

	<p>ความกลมกลืน และความต่อเนื่องในการบรรเลงรวม 50 คะแนน</p> <p>(2) การร้องตามจังหวะ เสียงดนตรี กลวิธีการขับร้อง ร้องได้ถูกต้องตามอักขระวิธี สีลาการขับร้อง รวม 20 คะแนน</p> <p>(3) สีลาท่ารำ กระบวนท่ารำ จังหวะ ความพร้อมเพรียง ความสวยงามของเครื่องแต่งกายและความคิดสร้างสรรค์ในการแสดง ประกอบเพลง รวม 30 คะแนน</p> <p>ทั้งนี้ การตัดสินของคณะกรรมการตัดสิน ให้ถือเป็นที่สุด</p>	<p>(2) การร้องตามจังหวะ เสียงดนตรี กลวิธีการขับร้อง ร้องถูกต้องตามอักขระวิธี สีลาการขับร้อง รวม 20 คะแนน</p> <p>(3) สีลาท่ารำ กระบวนท่ารำ จังหวะ ความพร้อมเพรียง ความสวยงามของเครื่องแต่งกาย ความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงประกอบบทเพลง รวม 30 คะแนน</p> <p>ทั้งนี้ การตัดสินของคณะกรรมการตัดสิน ให้ถือเป็นที่สุด</p>
<p>ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ</p>	<p>เกณฑ์การตัดสินมีความเหมาะสม</p>	
<p>9. รางวัลการประกวด</p>	<p>รางวัลในการประกวดทั้ง 2 ประเภท มีดังนี้</p> <p>(1) รางวัลชนะเลิศ ได้รับถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และทุนส่งเสริมจำนวน 120,000 บาท</p> <p>(2) รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ได้รับถ้วยเกียรติยศและทุนส่งเสริมจำนวน 100,000 บาท</p> <p>(3) รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 ได้รับถ้วยเกียรติยศ และทุนส่งเสริมจำนวน 80,000 บาท</p> <p>(4) รางวัลชมเชย จำนวน 4 รางวัล ได้รับถ้วยเกียรติยศและทุนส่งเสริม</p>	<p>ข้อ 16 รางวัลในการประกวดทั้ง 3 ประเภท มีดังนี้</p> <p>(1) รางวัลชนะเลิศ ได้รับถ้วยรางวัลและทุนส่งเสริม</p> <p>(2) รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ 1 ได้รับถ้วยรางวัลและทุนส่งเสริม</p> <p>(3) รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ 2 ได้รับถ้วยรางวัลและทุนส่งเสริม</p> <p>(4) รางวัลชมเชย จำนวน 2 รางวัล ได้รับถ้วยรางวัลและทุนส่งเสริม</p> <p>(5) รางวัลยอดเยี่ยมได้รับถ้วยรางวัลและทุนส่งเสริม มีดังนี้</p>

	<p>รางวัลละ 40,000 บาท</p> <p>(5) รางวัลยอดเยี่ยมได้รับถ้วยเกียรติยศ มีดังนี้</p> <p>5.1 บรรเลงโปงลางยอดเยี่ยม</p> <p>5.2 บรรเลงแคนยอดเยี่ยม</p> <p>5.3 บรรเลงพินยอดเยี่ยม</p> <p>5.4 บรรเลงโหวดยอดเยี่ยม</p> <p>5.5 บรรเลงกลองยอดเยี่ยม</p> <p>5.6 กั๊บแก๊บยอดเยี่ยม</p> <p>5.7 นางไหยยอดเยี่ยม</p> <p>5.8 ชั๊บ ร้อง ล่ายยอดเยี่ยม</p> <p>5.9 การแสดงวิถีชีวิตถิ่นอีสานยอดเยี่ยม</p> <p>5.10 การแสดงชุดเทิดพระเกียรติยอดเยี่ยม</p> <p>5.11 บรรเลงปีญไหยยอดเยี่ยมเฉพาะรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี</p> <p>5.12 บรรเลงซออีสานยอดเยี่ยมเฉพาะรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี</p> <p>(6) วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่ได้เข้าสู่รอบชิงชนะเลิศ ผู้เข้าประกวดจะได้รับเกียรติบัตร</p>	<p>(5.1) บรรเลงโปงลางยอดเยี่ยม</p> <p>(5.2) บรรเลงแคนยอดเยี่ยม</p> <p>(5.3) บรรเลงพินยอดเยี่ยม</p> <p>(5.4) บรรเลงโหวดยอดเยี่ยม</p> <p>(5.5) บรรเลงกลองยอดเยี่ยม</p> <p>(5.6) กั๊บแก๊บยอดเยี่ยม</p> <p>(5.7) นางไหยยอดเยี่ยม</p> <p>(5.8) ชั๊บ ร้อง ล่ายยอดเยี่ยม</p> <p>(5.9) การแสดงวิถีชีวิตถิ่นอีสานยอดเยี่ยม</p> <p>(5.10) การแสดงชุดเทิดพระเกียรติฯ ยอดเยี่ยม</p> <p>(5.11) เป็ดวงยอดเยี่ยม</p> <p>(5.12) ลูกทุ่งอีสานหรือลูกทุ่งหมอล่ายยอดเยี่ยม</p> <p>(5.13) บรรเลงปีญไหยโดยเฉพาะประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 13 ปี</p> <p>(5.14) บรรเลงซออีสานโดยเฉพาะประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 19 และ 25 ปี</p> <p>(6) วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางมิได้เข้าสู่รอบชิงชนะเลิศ ผู้เข้าประกวดจะได้รับเกียรติบัตร</p>
<p>ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ</p>	<p>ข้อกำหนดเป็นไปตามความเหมาะสมของวัตถุประสงค์และงบประมาณ</p>	
<p>10. การควบคุม</p>	<p>(1) เมื่อยื่นใบสมัครเข้าร่วมประกวดพร้อมหลักฐานต่อกรมพลศึกษาแล้ว จะแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงรายละเอียดการสมัครไม่ได้ ยกเว้นกรณีและผู้เข้าร่วมประกวดเกิดการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บจนร่างกายไม่</p>	<p>ข้อ 17 เมื่อยื่นในสมัครเข้าร่วมประกวดพร้อมหลักฐานต่อกรมพลศึกษาแล้ว จะแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงรายละเอียดการสมัครไม่ได้ ยกเว้นกรณี ที่ผู้เข้าประกวดเกิดการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บจนร่างกายไม่</p>

	<p>พร้อมที่จะเข้าร่วมการประกวด โดยมี ความเห็นของแพทย์รับรองเป็นราย ลักษณะอักษร</p> <p>การเปลี่ยนแปลงตามวรรคแรก จะสมบูรณ์ เมื่อกรมพลศึกษา พิจารณาอนุญาตเท่านั้น และกรม พลศึกษาขอสงวนสิทธิ์ในการคืน เอกสารประกอบการรับสมัครเข้าร่วม ประกวด</p> <p>(2) วงโปงลางที่เข้าประกวดต้อง รับผิดชอบต่อลิขสิทธิ์เพลงที่นำมาใช้ ประกวด</p> <p>(3) การประกวดดนตรีพื้นบ้าน โปงลาง ผู้เข้าประกวดต้องแต่งกาย ชุดพื้นบ้านและเครื่องประดับท้องถิ่น อีสาน</p> <p>(4) การประกวดวงดนตรี พื้นบ้านโปงลาง คณะกรรมการ จัดการประกวดได้จัดเตรียมเครื่อง เสียงตู้แอมป์ และไมโครโฟน จำนวน 12 ตัว</p> <p>กรณีการจัดวางเครื่องดนตรี วง ดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่เข้าประกวด ต้องจัดวางเครื่องดนตรีตามจุดที่ กำหนด</p> <p>(5) วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่ ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่รอบชิง ชนะเลิศ จะได้รับการสนับสนุนค่า พานะ ในการเดินทาง วงละ 10,000 บาท</p> <p>(6) หากวงดนตรีพื้นบ้าน</p>	<p>อยู่ในสภาพที่จะเข้าร่วมประกวด โดยมีความเห็นของแพทย์รับรองเป็น ลายลักษณะอักษร</p> <p>การเปลี่ยนแปลงตามวรรค แรกจะสมบูรณ์ เมื่อกรมพลศึกษา พิจารณาอนุญาตเท่านั้น และกรมพล ศึกษาขอสงวนสิทธิ์ในการคืนเอกสาร ประกอบการสมัครเข้าร่วมประกวด</p> <p>ข้อ 18 วงดนตรีพื้นบ้าน โปงลางที่เข้าประกวดต้องรับผิดชอบ ต่อลิขสิทธิ์เพลงที่นำมาใช้ในการ ประกวด</p> <p>ข้อ 19 การประกวดดนตรี พื้นบ้านวงโปงลางผู้เข้าประกวดต้อง แต่งกายชุดพื้นบ้านและ เครื่องประดับท้องถิ่นอีสาน</p> <p>ข้อ 20 การประกวดดนตรี พื้นบ้านวงโปงลาง คณะกรรมการ จัดการประกวดได้จัดเตรียมเครื่อง เสียง ตู้แอมป์ และไมโครโฟน</p> <p>กรณีการจัดวางเครื่องดนตรี วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่เข้า ประกวดต้องจัดวางเครื่องดนตรีตาม จุดที่กำหนด</p> <p>ข้อ 21 วงดนตรีพื้นบ้าน โปงลางที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่รอบ ชิงชนะเลิศ จะได้รับการสนับสนุนค่า พานะ ในการเดินทาง</p> <p>ข้อ 22 หากวงดนตรีพื้นบ้าน โปงลางที่เข้าร่วมประกวดกระทำการ ใด อันขัดและฝ่าฝืนข้อกำหนด</p>
--	---	---

	<p>โปงกลางที่เข้าร่วมประกวดกระทำการใดอันขัดหรือฝ่าฝืนข้อกำหนดในประกาศนี้ อันเป็นเหตุให้ผู้เข้าร่วมประกวดอื่นเกิดสิทธิในการประท้วงให้ยื่นคำประท้วงเป็นลายลักษณ์อักษรที่ลงลายมือชื่อผู้อำนวยการวงยื่นต่อคณะกรรมการจัดการประกวดภายใน 30 นาที หลังจากการประกวดเสร็จสิ้นของวงสุดท้ายของการประกวดในแต่ละประเภท</p> <p>กรณีที่มีการตรวจสอบภายหลังการประกวดเสร็จสิ้นแล้ว ให้ถือว่าการตัดสินเป็นโมฆะ เฉพาะวงดนตรีพื้นบ้านที่ทำการฝ่าฝืนเท่านั้น และให้ส่งรางวัลพร้อมเงินทุนส่งเสริมที่ได้รับเป็นเงินรางวัลคืนกรมพลศึกษา</p> <p>(7) กรมพลศึกษาของสงวนสิทธิในการเลื่อนการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงกลาง หากมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่น เพื่อประโยชน์ของทางราชการ โดยผู้เข้าร่วมประกวด ไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ ทั้งนั้น</p> <p>หากการเลื่อนการจัดประกวดเป็นเหตุให้สมาชิกวงดนตรีพื้นบ้านโปงกลางที่เข้าร่วมประกวดขาดคุณสมบัติ ให้ถือเอาคุณสมบัติในการสมัครครั้งแรกเป็นเกณฑ์อนุโลม</p>	<p>ในระเบียบนี้ อันเป็นเหตุให้ผู้เข้าร่วมประกวดอื่นเกิดสิทธิในการประท้วงให้ยื่นคำประท้วงเป็นลายลักษณ์อักษรที่ลงลายมือชื่อผู้อำนวยการสถาบันศึกษาหรือในกรณีที่มีได้สังกัดสถานศึกษาให้ลงลายมือชื่อของผูควบคุมวงยื่นต่อคณะกรรมการจัดการประกวดภายใน 30 นาทีหลังจากการประกวดเสร็จสิ้นของวงสุดท้ายของการประกวดในแต่ละประเภท โดยให้คณะกรรมการจัดการประกวดตรวจสอบคำประท้วง หากพบว่าคำประท้วงนั้นมีมูล ให้สรุปข้อมูลรายละเอียดเสนอต่อคณะกรรมการจัดการประกวดและคณะกรรมการการตัดสินพิจารณาต่อไป</p> <p>กรณีที่คณะกรรมการจัดการประกวดตรวจพบว่าการกระทำผิดระเบียบการประกวดตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ ให้ถือว่าการตัดสินเป็นโมฆะเฉพาะวงดนตรีพื้นบ้านโปงกลางที่กระทำการฝ่าฝืนเท่านั้นและให้ส่งรางวัลพร้อมเงินทุนส่งเสริมที่ได้รับเป็นเงินรางวัลคืนกรมพลศึกษา</p> <p>ข้อ 23 กรมพลศึกษาขอสงวนสิทธิในการเลื่อนการประกวดดนตรีพื้นบ้านวงโปงกลาง หากมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่น เพื่อประโยชน์ของทางราชการ โดยผู้เข้าร่วมประกวด ไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ ทั้งนั้น</p>
--	--	--

		<p>หากการเลื่อนการประกวด เป็นเหตุให้สมาชิกวงดนตรีโปงลางที่เข้าร่วมประกวดขาดคุณสมบัติ ให้ถือเอาคุณสมบัติในการสมัครครั้งแรกเป็นเกณฑ์โดยอนุโลม</p> <p>ข้อ 25 เมื่อพ้นกำหนดเวลาการรับสมัคร หากหลักฐานการสมัครของวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางวงใดไม่ครบถ้วน ถือว่าเป็นการแสดงเจตนาสละสิทธิการเข้าประกวด</p> <p>วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่ได้รับรางวัลชนะเลิศและรองชนะเลิศอันดับหนึ่ง จะต้องให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมกรณีที่กรมพลศึกษาร้องขอ</p>
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	มีการเพิ่มรายละเอียดที่รัดกุมในปีหลัง	
11. กำหนดการประกวด	<p>การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางมีดังนี้</p> <p>(1) รอบคัดเลือกคณะกรรมการตัดสินการประกวดพิจารณาคัดเลือกวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางเพื่อเข้าประกวดรอบชิงชนะเลิศประเภทละ 7 วง โดยพิจารณาคัดเลือกจากแผ่น DVD ในวันที่ 2-3 กรกฎาคม 2559</p> <p>(2) รอบชิงชนะเลิศ จัดประกวด ณ ลานเอนกประสงค์ อาจารย์กีฬานิมิบุตร สนามกีฬาแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ดังนี้</p> <p>2.1 ในวันที่ 6 สิงหาคม 2559 จัดประกวดประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15</p>	

	ปี 2.2 ในวันที่ 7 สิงหาคม 2559 จัดประกวดประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี	
ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	ถือว่าเหมาะสมเป็นไปตามข้อกำหนดของการจัดการประกวดเพื่อให้ได้ มาตรฐานของวงโปงป่องกลาง	
12. การรับสมัคร	<p>2.1 ยื่นด้วยตนเอง ณ สำนัก นันทนาการ กรมพลศึกษา สนามกีฬา แห่งชาติ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ 0 2214 1509 ในวันราชการ ระหว่างเวลา 09.00 น. – 16.30 น.</p> <p>2.2 ส่งทางไปรษณีย์ โดยจะถือ วันที่ประทับตราไปรษณีย์เป็นสำคัญ ส่งมาที่กรมพลศึกษา สำนัก นันทนาการ เลขที่ 154 ถนนพระราม 1 แขวงใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330 โดยวงเล็บ “สมัครประกวดวงดนตรีพื้นบ้าน โปงป่องกลาง”</p> <p>(3) เมื่อพ้นกำหนดเวลาการรับ สมัคร หากหลักฐานการสมัครของวง ดนตรีพื้นบ้านโปงป่องกลางวงใดไม่ ครบถ้วน ถือว่าเป็นการแสดงเจตนา สละสิทธิ์การเข้าประกวด</p> <p>อนึ่ง วงดนตรีพื้นบ้านโปงป่องกลางที่ ได้รับรางวัลชนะเลิศและรองชนะเลิศ อันดับหนึ่ง จะต้องให้ความร่วมมือใน การเข้าร่วมกิจกรรมกรณีที่กรมพล ศึกษาร้องขอ</p>	

ข้อคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ	ไม่มีกำหนดการรับสมัครในระเบียบ ปี 2561 แต่จะมีประกาศในปีที่แข่งขัน
-------------------------------	--

ตารางที่ 9 : เปรียบเทียบวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลางชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ปี พ.ศ. 2559 และปี พ.ศ. 2561

สรุปการวิเคราะห์เกณฑ์

จากตารางการวิเคราะห์เกณฑ์ การประกวดวงโปงลางทั้ง 3 สนาม พบว่า เกณฑ์การประกวดวงโปงลางมีการเปลี่ยนแปลงและมีการพัฒนาให้ดีขึ้นในแต่ละปี มีบางปีไม่มีการเปลี่ยนแปลงเกณฑ์การประกวด ส่วนปีที่มีการเปลี่ยนแปลงก็มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ได้แก่ กติกาการประกวด เกณฑ์การให้คะแนน ยกตัวอย่างการแข่งขันวงโปงลางในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการกำหนดกติกาให้มีความถูกต้องมากขึ้น คือได้มีการปรับปรุงแก้ไขคะแนนการขับร้องให้แยกออกจากคะแนนส่วนของดนตรีและมีการพัฒนาเกณฑ์การประกวด ให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เช่น กำหนดให้มีการแสดงเทิดพระเกียรติ ลายดนตรีพื้นบ้านอนุรักษ์ การแสดงวิถีชีวิตพื้นบ้านสร้างสรรค์ และลายเตี้ยสามจังหวัดเป็นต้น ส่วนในการประกวด เวทีฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ ตั้งแต่ปี 2555 เป็นต้นมา ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนหัวข้อการประกวดในทุกๆปี ซึ่งเป็นในรูปแบบมหกรรม ได้แก่ มหกรรมลำเพลิน มหกรรมลำเตี้ย มหกรรมลำดังหวาย มหกรรมลำภูไท มหกรรมลำพื้น มหกรรมลำสาละวัน และมหกรรมลำผญา ทำให้การประกวดมีความน่าสนใจ และได้รับความสนใจจากผู้ชม ผู้ฟังเป็นอย่างมาก ส่วนการประกวดวงโปงลางชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถพระบรมราชชนนีพันปีหลวง เดิมในปีแรกแรกให้ชื่อว่าการประกวดวงโปงลางชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทยได้มีการประกวดมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบัน มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาเกณฑ์การประกวดอยู่เสมอจนถึงปัจจุบัน โดยมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาเกณฑ์ในด้านลายบังคับการประสมวงดนตรีในแต่ละปี เช่น มีการกำหนดลายบังคับในโปงลางพินแคน โหวด ซึ่งเป็นลายเดี่ยวของเครื่องดนตรีนั้น ๆ เช่น พินลายปู่ป่าหลาน แคนลายสร้อย โปงลางลายกาเต้นก้อน โหวดลายสาวน้อยหยิกแม่ซึ่งในบางปีก็มีการเปลี่ยนกติกาลายบรรเลงเดี่ยว เช่น พินลายเตี้ย โปงลางลายสุดสะแนน โหวดลายลำเพลิน แคนลายน้อย เป็นต้น ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนกติกาในแต่ละปีจนกระทั่งปัจจุบัน ให้มีการบรรเลงเดี่ยวโดยเลือกอย่างอิสระ เพื่อแสดงความสุดยอดของผู้บรรเลงเครื่องดนตรีนั้นๆ นอกจากนี้ยังได้มีการเพิ่มเครื่องดนตรีให้เข้ามาประสมในวง **โปงลาง** **ได้แก่ปี่ภูไทในรุ่นอายุไม่เกิน 19 ปี และซออีสานในรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี** ซึ่งในปัจจุบันการแข่งขันแบ่งออกเป็น 3 รุ่น ได้แก่รุ่นอายุไม่เกิน 13 ปี รุ่นอายุไม่เกิน 19 ปี และรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี ซึ่งได้ปรับเปลี่ยนจากแต่ก่อนที่มีเพียง 2 รุ่น ได้แก่ รุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี และรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี และมีการ

ปรับเปลี่ยนเกณฑ์ ให้มีความรัดกุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้นโดยได้มีการออกระเบียบกรมพลศึกษาปี 2561 ว่าด้วย การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทำให้การประกวดมีความชัดเจนในด้านกติกามากยิ่งขึ้น

บทที่ 6

แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

6.1. แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

ผู้วิจัยได้แบ่งแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลางออกเป็น 3 ข้อหลัก ๆ ได้แก่ 1. เกณฑ์การประกวดวงโปงลางในปัจจุบัน 2.แนวทางการสร้างเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง 3. แนวทางพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง ดังต่อไปนี้

6.1.1 เกณฑ์การประกวดวงโปงลางในปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นเกี่ยวกับเกณฑ์การประกวดวงโปงลางในปัจจุบันออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านเกณฑ์การตัดสิน และ 2. ด้านคณะกรรมการ ดังต่อไปนี้

6.1.1.1 ด้านเกณฑ์การตัดสิน

เกณฑ์การตัดสินในปัจจุบันก็มีหลายสถาบันที่เป็นเจ้าภาพในการแข่งขัน มี กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาและนันทนาการ และการประกวดที่จัดขึ้นโดยมหาวิทยาลัย การประกวดในระดับจังหวัดด้วยพระราชทาน การประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ภาคอีสาน

เกณฑ์การตัดสินจะเป็นไปตามอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น แต่ละเวทีจะไม่เหมือนกัน เช่น การประกวดฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จะจัดเป็นในรูปแบบของมหกรรม แต่ละปี จะจัดไม่เหมือนกัน บางปีก็จัดเป็น มหกรรมลำตังหวาย มหกรรมลำเพลิน มหกรรมลำภูไท คือแต่ละปี จะมีการเปลี่ยนแปลงไม่ซ้ำเดิม แต่ละปีจะให้ประเด็นในการประกวดที่แตกต่างกันคือให้น้ำหนักของคะแนนไปตามประเด็นที่ประกวดที่กำหนดให้ในแต่ละครั้ง

ถ้าเป็นของกระทรวงวัฒนธรรมจะเป็นในเรื่องของการอนุรักษ์ และมีการสร้างสรรค์ร่วมอยู่ด้วย ซึ่งมีการปรับเปลี่ยน แต่ละปีจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ คล้ายกับการประกวดสนามฟ้อนลำแคน คือแต่ละปีจะให้โจทย์ในการประกวดที่แตกต่างกัน

ในส่วนของการประกวดของกรมพลศึกษา จะมีทั้งการอนุรักษ์และการสร้างสรรค์ น้ำหนัก การให้คะแนนก็จะให้ไปในทางดนตรี น้ำหนักการให้คะแนนจะมากไปในทางดนตรี การปรับเกณฑ์ เป็นไปเพื่อการเผยแพร่อนุรักษ์และสืบทอดลายเก่าดั้งเดิมที่มีมาแต่ผู้เฒ่าผู้แก่ เรื่องของเครื่องดนตรีก็ เช่นเดียวกันก็มีการนำเอาเครื่องดนตรีที่คนยังไม่รู้จักนำมาแนะนำเสนอ เช่นปี่ภูไท ซออีสาน แต่เดิมก็ใช้ เล่นแต่ไม่ได้นำมาประกวด มีการนำมาพิจารณา ทั้งปีผู้ไทย ซอบังไมไ่จะนำมาประกวดเดี่ยวได้ หรือไม่ เวทีนี้ก็ช่วยในเรื่องการนำเสนอได้แก่เรื่องของคนตรีพื้นบ้านอีสาน เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน

ลายเพลงพื้นบ้านอีสานที่มีมาตั้งแต่ผู้เฒ่าผู้แก่ เช่นลายแคนรถไฟไต่กลาง ของหมอแคน สมบัติ สิมหล้า ลายเพลงที่ครูบาอาจารย์รุ่นเก่าได้สร้างสรรค์ไว้ รวมทั้งลายเพลงของครูรุ่นใหม่ที่ได้ทำการสร้างสรรค์ ช่วยให้รู้ว่าดนตรีพื้นบ้านอีสานเป็นอย่างไรบ้าง เครื่องดนตรีที่เริ่มเลือนหายบางชนิดก็ได้รับการฟื้นฟู และได้เป็นที่รู้จัก มีเกณฑ์การแข่งขันบางปีที่มีการถกเถียงเกี่ยวกับลายที่ใช้ในการแข่งขันแต่ก็ยอมรับกันได้ (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ , 2563)

ภาพประกอบ 23 อาจารย์ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์
ที่มาภาพ : บุลากร สมไสย

ดังนั้น เกี่ยวกับเกณฑ์การประกวดวงโปงลางในปัจจุบัน จะเป็นไปตามอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นแต่ละเวทีจะไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้จัดการประกวด ว่าต้องการอนุรักษ์ ส่งเสริม หรือสร้างสรรค์ วัฒนธรรมไปในทางใด โดยในแต่ละปีมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและเกณฑ์การประกวดอยู่ตลอดเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ

เกณฑ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันก็มีหลายเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินและการประกวด ซึ่งก็มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับเกณฑ์การประกวดเกณฑ์การตัดสินในแต่ละเวที หรือในแต่ละคณะกรรมการ แต่ละชุดก็จะมีทำให้คะแนนที่แตกต่างกันออกไปซึ่งมีพัฒนาการมาอยู่ตลอด ในลักษณะเกณฑ์การให้คะแนนจะปรับเปลี่ยนเรื่อยๆ แต่ก็ยังถือว่าในส่วนที่เป็นปัญหาก็ต้องยอมรับว่าต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ให้ดีขึ้นตามความต้องการของสังคม (หิรัญ จักรเสน, 2563)

ดังนั้น การประกวดวงโปงลางในปัจจุบัน เกณฑ์การตัดสินการประกวดโปงลางที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นตามความต้องการของสังคม

เกณฑ์การประกวดวงโปงลางที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ประมาณปี 2530 มีการประกวดวงโปงลางที่จังหวัดกาฬสินธุ์และเริ่มมีชื่อเสียง วงโปงลางจากต่างจังหวัดก็เริ่มมาประกวดด้วย และเริ่มมีการ

ประกวดวงโปงลางในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ซึ่งเริ่มแพร่กระจายไป และในต่างจังหวัดก็เริ่มมีวงโปงลางอย่างแพร่หลาย ทำให้เกณฑ์ต่างๆ เริ่มเปลี่ยนออกไป แต่แต่ละจังหวัดมีการตั้งเกณฑ์การประกวดขึ้นมาใหม่ซึ่งแตกต่างกัน กลายเป็นเกณฑ์ของแต่ละจังหวัด ซึ่งอาจจะทำให้การเล่นโปงลางแตกต่างไปจากเดิม จากการสร้างเกณฑ์ของแต่ละจังหวัด ซึ่งไม่มาตรฐาน เช่น ถ้าจะไปประกวดที่ขอนแก่นก็ต้องอ่านเกณฑ์ของขอนแก่น ไปประกวดระดับประเทศของกรมพลศึกษาก็ต้องไปอ่านเกณฑ์ของกรมพลศึกษา มาประกวดในงานมหกรรมโปงลางของกาฬสินธุ์ก็ต้องอ่านเกณฑ์ของกาฬสินธุ์ ปัจจุบันเกณฑ์มาตรฐานยังไม่มี ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละผู้จัด เนื่องด้วยกติกาที่ต่างกัน ซึ่งควรจะหันมาดูว่าอะไรที่ทำให้โปงลางมันเปลี่ยนแปลงไป และบางครั้งมีการวิพากษ์วิจารณ์กันเกี่ยวกับการตัดสินที่ไม่ยุติธรรม อาจเนื่องจากความชอบของคณะกรรมการที่มีความชอบแตกต่างกัน ซึ่งก็ทำให้มีการเปรียบเทียบว่าอะไรถูกอะไรผิด คือไม่มีจุดยืน และมีความเปลี่ยนแปลงไปของโปงลางโดยไม่มองถึงความเป็นมาของโปงลาง ทำให้ไม่มีจุดยืน อย่างเช่นแต่เดิมนักขับและนางโหมแต่เดิมนักขับไม่มีกีมาสร้างเกณฑ์ให้มี มีการสร้างขึ้นมาใหม่ แต่ก่อนการเล่นดนตรีโปงลางก็ไม่ได้ยืนเล่น แต่เป็นการนั่งเล่น เดี่ยวนี้ยืนเล่นก็ผิด ทำให้ไม่มีจุดยืนที่แน่ชัด คนรุ่นใหม่เรียนดนตรีจบมาไปเห็นชาวบ้านเล่นก็ว่าไม่มีรูปแบบ ซึ่งความจริงเขาก็เป็นรูปแบบของเขา คือมาคิดเอาใหม่จึงทำให้การเล่นแบบดั้งเดิมหายไป อย่างเช่นเพื่อนผู้ไทยที่เป็นเพื่อนอีสานก็เป็นเพื่อนภาคกลางไปหมด แม้แต่วงโปงลางเดี่ยวนี่เสียงโปงลางแทบไม่ได้ยิน ได้ยินเสียงพิณเสียงซอไปหมด เสียงโหวดไปหมด มนต์เสน่ห์ของเครื่องดนตรีโปงลางก็เริ่มจะหายไปแล้วในปัจจุบัน ไม่ได้วิธีการตีแบบเก่า ควรจะมีการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับมาตรฐานการเล่นและมาตรฐานการตัดสินโปงลาง เพื่อที่จะเป็นไปในทางเดียวกัน ผู้ที่จะตัดสินโปงลางควรมีใบประกอบเพื่อให้การตัดสินเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรเชิญผู้ที่สนใจที่จะเป็นกรรมการตัดสินมาอบรม ให้รู้แนวทางรู้ลู่ถึงจะไปตัดสินเพื่อให้เป็นมาตรฐาน สิ่งนี้จะช่วยให้โปงลางได้ฟื้นขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง

ในด้านเกณฑ์การประกวดก็ควรจะให้เป็นมาตรฐาน เกณฑ์ที่ไม่มาตรฐานเช่น ดนตรี 30 ขั้ว ร้อง 30 การแสดง 30 ก็ทำให้ผิดเพี้ยนไป คือส่วนร้องคือส่วนประกอบของโปงลางจะให้น้ำหนักของส่วนร้องขนาดนี้ไม่ได้ อาจจะทำให้เกิดผลเสียได้ ควรจะนำมาพิจารณาทบทวน (ธงชัย คำโสภาก, 2563)

ดังนั้น เกี่ยวกับเกณฑ์การตัดสินการประกวดวงโปงลางในปัจจุบันควรมีการปรับปรุงให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกเวทีการประกวด และคณะกรรมการควรมีการอบรมและได้รับใบประกาศในการตัดสิน

เกี่ยวกับเกณฑ์การประกวดในปัจจุบัน ซึ่งปัจจุบันมีเวทีที่สำคัญๆ ก็คือ 1. เวทีศิลปหัตถกรรมศิลปะหัตถนักเรียนซึ่งไม่มีการเปลี่ยนเกณฑ์เลย ทั้งประเภทเดี่ยวและประเภทวง ประเภทวงก็มีกฎ 3

เผ่า มี 60 คณะก็ดู 60 ครั้งอันเดียวกัน แล้วก็มีการมาในเรื่องของเทิดพระเกียรติ เป็นการเริ่มต้น แล้วก็ต่อยอดตามที่กำหนดให้ตามเกณฑ์ ตรงนี้ถือว่าเป็นเรื่องปกติ หากจะว่าเป็อยากดูสิ่งใหม่ ทำไม่ไม่ทำเกณฑ์ใหม่บ้าง คือมันเป็นเรื่องทักษะ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาหรือศักยภาพการเรียนรู้ทางด้านดนตรีของเด็ก สมมติว่าเราอยู่ ป.6 ปีนี้เราได้มาแข่ง ปีหน้าเราอยู่ ม. 1 เราก็ไม่ได้แข่งล่ะ ระดับประถมพวกเด็กประถม ป.4 ป.5 ป.6 ก็ต้องดันกันขึ้นมา เพื่อที่จะมาเป็นตัวแทนของโรงเรียน ก็เล่นลายเก้านี่เอง มันก็เป็นประโยชน์แล้วสำหรับวัยนี้ สำหรับเกณฑ์การแข่งขันของศิลปหัตถกรรม ถามว่าจะเปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่นบ้างหรือไม่ ก็แล้วแต่เปลี่ยนก็ได้ ไม่เปลี่ยนก็ได้ อาจารย์เห็นความเปลี่ยนแปลงคือตัวผู้เล่น มันเปลี่ยน มันทำให้เห็นว่ามันมีการสืบทอด ซึ่งมันไม่ใช่เรื่องยากที่ว่าไปเปลี่ยนพอเปลี่ยนปุ๊บนี้ เกิดว่าทำให้เกิดข้อจำกัดเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือไม่ เกิดความยุ่งยากขึ้นมาหรือไม่ ทำให้เล่นไม่ได้ ทำให้พอนไม่ได้ ทำให้ร้องไม่ได้หรือไม่ อย่างเช่นว่าภูไท 3 เผ่ามันก็มีจังหวะทางซำทางเร็ว แล้วก็มีการแสดงต่างๆ ชุดนี้มันก็โอเคแล้ว มันสร้างศิลปะให้กับเด็กได้ทั้ง 3 รูปแบบ ทั้งพอน ทั้งร้อง ทั้งดนตรี ซึ่งดีแล้ว 2. การแข่งขันถ้วยพระราชทาน ปัจจุบันมันจะมีถ้วยอยู่ ก็มีที่กาฬสินธุ์ ที่เป็นท้องถิ่นที่เกิดการประกวดขึ้นมาในสมัยแรก ๆ ก็ยังคงอยู่ เกณฑ์ของกาฬสินธุ์อาจจะยังไม่มาตรฐาน อันนี้อาจจะเป็นความคิดเห็นส่วนตัว เท่าที่ดูเขาเล่น 1 ชั่วโมง เขาก็ให้ดนตรีเท่านี้ ให้ร้องเท่านี้ ให้พอนเท่านี้ เขาก็แยกกลุ่มไปว่าให้กรรมการ 3 คนนี้ดูพอน 3 คนนี้ดู ดนตรี 3 คนดูร้อง ทีนี้ก็เอาคะแนนมารวมกัน ซึ่งโดยหลักการอาจจะไม่ใช่ ในส่วนของกรรมการอาจารย์คิดว่าอาจจะไม่ต้องมีมาก เช่นในทีวีเขาก็มี 3 คน แต่ 3 คนนั้นก็ดูแต่ลูกทุ่งไม่ได้ดูอันที่เป็นการแสดงทั้งหมด แต่กรรมการ 5 คน น่าจะพอดี แต่ที่กาฬสินธุ์ค่อนข้างจะมีกรรมการเยอะ การที่มีกรรมการเยอะมันอาจจะชี้ชัดได้ไม่ดี มีโอกาสเบี่ยงเบนได้ เบี่ยงเบนในที่นี้ไม่ใช่เบี่ยงเบนในความรู้สึกของกรรมการ แต่เบี่ยงเบนโดยหลักของความน่าจะเป็น หากความเที่ยงตรงยาก มันไม่ใช่เท่าไร ทีนี้อีกอย่างหนึ่งอันที่สองก็คือว่าไม่ใช่รวมแต่คะแนน การให้คะแนนก็คือวิธีหนึ่ง ก็ลองรวมดูว่ามันออกมาอย่างไร คนนี้ออกมาอย่างไร คนนั้นออกมาอย่างไร หลังจากทีรวมเลขออกมาแล้ว อันตรายที่สุดก็คือการรวมเลข ถ้าเป็นการรวมเลขจะต้องมีเกณฑ์กำหนดว่าไม่ต่ำกว่าเท่าไร แล้วก็ที่สูงกว่าเท่าไร จะมีน้ำหนักของมันอยู่ ไม่ใช่ทำให้อิสระ อาจารย์เคยเห็น ช่วงแรก ๆ คือมีการชนะขาดกันเกิดไปต่างๆที่เล่นได้ไม่ติดนัก คะแนน 100 ให้คณะหนึ่ง 30 คณะหนึ่ง 90 ให้คณะหนึ่งเต็ม 100 ก็มี ก็เลยไม่ค่อยยึดเรื่องตัวเลข ก็ให้รวมมาพอเป็นช่องทางหนึ่ง รวมตัวเลขเป็นอย่างนี้ ก็ลองมาพิจารณาลำดับที่ ลองเอาลำดับที่มาพิจารณากันแล้วหารออกใครได้เลขน้อยที่สุดก็ได้ลำดับ 1 2 3 เรียงกันไป มันตรงกันหรือไม่กับผลคะแนน ในช่วงรวมคะแนนจะค่อนข้างเสียเวลานาน ช่วงตัดสินอาจารย์ค่อนข้างอึดอัด ถ้ามีกรรมการหลายคน ทีนี้หลังจากมาใช้เป็น 5 คน ถ้าอาจารย์จัดการประกวดจะใช้ 5 คน กรรมการทั้ง 5 คนก็คุย

กันเลย ว่าเป็นอย่างไรเห็นด้วยไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ คราวนี้ก็วิพากษ์กันเลย ว่าเพราะอะไร เพราะอะไร เพราะอะไร หักลบเหตุผลต่างๆ ทั้งหมดแล้ว คะแนนก็ไม่ต้องว่ากันเลย หลังจากที่ได้ดูแล้ว แล้วทำคะแนนใหม่ แล้วก็เซ็นรับรองร่วมกัน นี่คือวิธีการ

เกณฑ์ของแต่ละเวทีนี้ไม่เหมือนกัน เช่น ภาพสินธุ์ แล้วก็มิถุ้ย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ที่เกิดขึ้นที่โคราช มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นครราชสีมา เป็นผู้จัดการแข่งขัน ก็มีถุ้ยพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง จัด โดยกรมพละอันหนึ่ง ถุ้ยพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่เชียงคานจัดก็อันหนึ่ง ฟ้อนลำแคนชิงถุ้ยพระราชทานสมเด็จพระเทพฯ ของฟ้อนลำแคนนี้ไปทางหมอลำ ถุ้ยพระราชทานของวงโปงลางก็มี ถุ้ย ร. 10 ที่โคราช ที่กรมพละ ที่ภาพสินธุ์ ที่เชียงคาน แล้วก็ฟ้อนลำแคนขอนแก่น มีอยู่ 5 ถุ้ย ที่นี้ 5 ถุ้ยนี้ ตามที่อาจารย์ได้ดูด้วย ถุ้ย ร.10 ก็ให้อิสระ ก็ใกล้เคียงกันกับสนามอื่น ก็ปรับก็ว่ากันมา ก็เป็นภาพของวงโปงลางและการแสดงประกอบวงโปงลาง ก็มีร้องมีอะไรต่างๆ เหมือนกัน อันนี้ก็ได้เป็นตัวตั้ง แต่ไปดูช่วย ก็จะมีคณะเขาดู ที่อาจารย์ได้ดูแลจริง ๆ ก็มีกรมพละกับเชียงคาน คืออาจารย์สังเกตดูการประกวดไม่ว่าจะเป็นระดับแข่งขันทักษะไม่ว่าจะเป็นระดับต่าง ๆ ก็พยายามดูเพื่อให้มันเชื่อมโยงกัน ว่าภายในปีนั้นๆ จะเอาอะไร จะพัฒนาอะไร จะไปในรูปแบบใด ถ้าเปรียบเทียบกับกับการประกวดทางดนตรีไทย ทางดนตรีไทยนี้ยังกำหนดเพลงอยู่ ประชันนี้เขาไม่กำหนด แต่ประกวดเขากำหนด แล้วก็มีการกำหนดทางว่าเป็นของใคร ทางจางวางขาว จางวางดำ ทางของใคร เขามีการกำหนด แต่ของเราอาจารย์ว่าเดินทางไปสู่ความสูงสุด คือขณะนี้มันก็สูงแล้วในปัจจุบัน สูงเพราะอะไร คือปัจจุบันไม่ได้กำหนด เปิดฟรีเลย สูงสุดในขณะนี้ของประเทศไทยคือเชียงคาน คือเอาคำว่าสุดยอดไปไว้หน้าเลย สุดยอดการบรรเลงลายสุดยอดหมอลำ สุดยอดการแสดง การแสดงพื้นบ้านอีสาน เอาเป็นสุดยอดหมด ที่นี้ก็เอาเพลงลูกทุ่งใส่ไปด้วย เจตนาที่มีลูกทุ่ง คือว่าลูกทุ่งมันมีการประกวดลูกทุ่งต่างหากอยู่แล้ว แต่วงโปงลางที่เป็นวงที่ว่าจะเอาอะไรมาใส่ก็ได้ เป็นศักยภาพของนักคิดนักออกแบบ ที่จะมีคอสดุม มีลีลาการฟ้อน การเต้นอะไรต่าง ๆ อะไรแล้วแต่ สมมติลูกทุ่ง ถ้าใช้ชุดหากเครื่องเต้นด้วยนี้มันได้หรือไม่ จริง ๆ มันต้องดูภาพลักษณ์ของวงด้วยว่า มันประกวดวงอะไร หากว่าประกวดวงโปงลาง คุณจะมาใส่บีกินนี่เต้น มันก็ไม่ใช่ มันไม่เข้ากัน ก็ต้องมีความคิดอ่านด้วย นี่คือการท้าทายความคิดทั้งหมด จะออกแบบอย่างไร แล้วเด็กนักร้องร้องเพลงเพราะ ก็เอามาให้โอกาสเขาดู ไม่ใช่ว่ารอขึ้นแต่เฉพาะวงลูกทุ่ง บังเอิญว่าโรงเรียนนี้นักร้องเสียงดี แต่ไม่มีดนตรีวงลูกทุ่ง แต่บังเอิญว่ามีวงโปงลางขึ้นมา แล้วทำอย่างไรจะรอเมื่อไหร่ นี่คือช่องทางของการเปิด ที่จะให้เด็กได้แสดงศักยภาพของตนเองได้ นี่มันก็เลยเกิดอยู่ที่เวทีเชียงคาน ปีที่ผ่านมาตีมาก มันท้าทาย วงที่ได้ที่ 1 วงวรราชวิทยา เล่นหมอลำภายใน 5 นาที 6 นาที

จบเรื่องอย่างนี้ นี่คือการท้าทาย แต่ก่อนปีหนึ่งกำหนดให้เล่นวรรณกรรม พอกำหนดวรรณกรรมมัน มีความอ่อน เนื่องจากว่า 1. มันไม่ชัดเจน บางครั้งเขาก็ไปเอาเรื่องของพื้นถิ่นตนเอง เหมือนกันกับ โรงเรียนหนึ่งในกาฬสินธุ์ ก็จะเล่นแต่เรื่องภายในอยู่ลำปาว ล่องเรือลำปาว แล้วก็แข่งเรือที่ลำปาว มันไม่สะท้อน มันไม่ใหม่ ไม่แปลก คือการแสดงมันต้องมองเห็นว่ามันมีรสชาติ มีอรรถรสไม่ใช่ว่าสักแต่ มีเฉย ๆ มันไม่ค่อยได้ คือมันตอบโจทย์ก็จริง แต่มันไม่ได้ คือต้องเข้าใจด้วยว่าวงโปงลางมันไม่ใช่มีมา เพื่อประโคมเพื่อประดับ มันเป็นวงที่มีความบันเทิง ต้องเอาความบันเทิงมาปนให้ได้ ไม่ว่าจะเสียง ร้องเสียงลำไม่ว่าเป็นการแสดงประกอบ ต้องมีความบันเทิง ไม่ใช่ว่าลำได้เฉย ๆ ร้องได้เฉย ๆ เล่นดนตรีได้เฉย ๆ ไม่ใช่ เจตนา ความสำคัญ คือความบันเทิงต้องมี นี่คือหลัก

ของกรมพละก็ใกล้เคียงกัน ดูไปด้วยกันแบบนี้ ตอนนีตัวที่ว่าโจทย์ที่ท้าทายลูกหลานได้ดีที่สุด ก็คือสนามแข่งกัน แล้วคาดว่าของกรมพละอาจจะไปในทิศทางเดียวกัน เพราะอะไร เพราะว่าแต่ ก่อนประกวดอะไรกำหนดอะไรเด็กก็ทำตามได้ ก็เล่นตามได้ทันที ๆ คือเด็กพัฒนาเร็วจริง ๆ มันไม่ใช่ ว่าจำเป็นจะต้องมาเรียนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ อยู่โรงเรียนไหนก็เล่นเก่ง เล่นเท่าทัน หากว่ามีโจทย์ตั้งให้ ไปประกวด ก็มีไหวพริบปฏิภาณและทำได้ดี นี่คือนี่ที่มันงอกงาม เป็นสิ่งที่เจริญงอกงาม ที่นี้เกณฑ์ ไหนที่ยังคลุมเครือยังคงค้างอยู่ มันไม่น่าสนใจ ได้ดูแต่อันเก่า สมมติว่าเราบอกว่ากลองยาวก็กลองยาว หมดทุกคณะอย่างนี้ ก็น่าดูอยู่ กลองยาวมันหัว มันหัน แล้วก็มโหรีต่าง ๆ ก็สุดแล้วแต่ แต่ว่าถ้าเกิด กำหนดจุดใดอย่างเช่นลำเพลิน ก็ลำเพลินด้วยกันหมด แล้วก็ว่านี่จะได้ดูว่าใครจะลำเพลินได้ดีกว่า กันเพราะกว่ากัน จะพออนามกว่ากัน มันก็ใช้อยู่ แต่ตอนนี้มันเปิดไปเลยว่า เอาเป็นสุดยอดหมอลำ แล้วแต่จะลำอะไร เขาอาจจะลำเรื่อง แต่ว่าเขาทำการลำได้ดี เขาเล่นเดินเรื่องเดินกลอนได้ อาจจะลำ ปนลำเพลิน อาจจะอะไรเหล่านี้ มันเป็นเรื่องที่เป็นหมอลำว่าอะไรดีประมาณนี้ มันถึงจะเกิดความ ไพเราะเพลิดเพลิน มันถึงจะถ้าหาย แล้วเด็กก็ทำได้จริง ๆ แล้วคนสำคัญที่สุดก็คือคนออกแบบ คน ตอบโจทย์ ครูบาอาจารย์ดูแล มันก็จะเกิดอาชีพ มันก็จะเกิดไอเดีย เกิดความคิด เกิดไอเดีย เกิดการ พัฒนาขึ้นมา อันนี้คือรูปแบบของเกณฑ์ในปัจจุบัน (ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์, 2563)

ดังนั้น เกี่ยวกับเกณฑ์การประกวดวงโปงลางในปัจจุบัน บางเวทีไม่เคยมีการเปลี่ยนแปลง เกณฑ์เลย ควรจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันตามยุคสมัยและให้มีการพัฒนาเกณฑ์ให้มากกว่านี้ ทำให้คนดูเพลิดเพลินและอยากดู

ถ้าหากถามเรื่องเกณฑ์ เกณฑ์ก็ต้องมีการพัฒนามาหลายครั้ง มหาวิทยาลัยขอนแก่นเรามีการ พัฒนาเกณฑ์มาสองสามครั้ง ทำอย่างไรจะให้เกณฑ์มันรัดกุมแล้วก็สามารถปฏิบัติได้จริง เพราะฉะนั้น เกณฑ์ก็เหมือนกฎหมายกฏกติกา ประเทศชาติก็มีรัฐธรรมนูญมีกฎหมาย รัฐธรรมนูญก็แก้ได้ เพราะฉะนั้นเกณฑ์ก็แก้ได้ ประกวดไป ๆ เกณฑ์มีปัญหา เราก็แก้เกณฑ์ ให้มันใช้ได้จริง ๆ และ

สามารถสื่อสารกัน แล้วคนเอาไปปฏิบัติ คนเข้าร่วมประกวดเอาไปประกวดก็สามารถประกวดได้
คณะกรรมการก็สามารถตัดสินได้บนพื้นฐานเกณฑ์ที่เราออกไว้ (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2563)

ภาพประกอบ 24 ศ.ดร. เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี

ที่มาภาพ : https://fa.kku.ac.th/th_bk59/index.php/home/2016-05-13-07-54-37

ดังนั้น เกี่ยวกับเกณฑ์การประกวดดวงโป่งกลางในปัจจุบันว่า เกณฑ์การประกวดดวงโป่งกลางมีการพัฒนาหลายครั้งเพื่อให้เกิดความยุติธรรมและมีความทันสมัยมาตลอด หากเกณฑ์มีปัญหาที่แก้เกณฑ์ให้รัดกุมเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับวงที่เข้าประกวดให้มากที่สุด

การประกวดจะต้องแบ่งระดับชั้นให้ชัดเจน ระดับประถม มัธยม เพราะแตกต่างกันระหว่างวัยวุฒิและคุณวุฒิ ต้องใช้กติกา คนละฉบับมาตัดสินแต่เดี๋ยวนี้ระดับมัธยมความสามารถเขาก็เทียบเท่ามหาวิทยาลัยเพราะว่าคนที่จบมหาวิทยาลัยเป็นคนไปสอนเขาจับได้และพัฒนาได้ ให้ขึ้นอยู่กับโจทย์การประกวดว่าเป็นงานอะไรใช้วัสดุใครตามที่โจทย์ให้มา เช่นการประกวดที่ผ่านมารวมการประกวดรวมศิลป์ แผ่นดินไทยที่กาฬสินธุ์ ก็มีการแสดงหลากหลาย รูปแบบการแสดงก็แตกต่างกันคัดเลือกจากบุรีรัมย์ได้ ทางอีสานเหนือมา 1 วง อีสานใต้มา 1 วง วงราชภัฏบุรีรัมย์ตอนแรกได้นำเอาโป่งกลางและกันตรึม มาเล่นในรอบแรกติดเข้ามา ไม่ได้เล่นในแนวเดิม วางแผนผิดเอาพิณมานำเสนอการแห่บังไฟตัวเดียวไม่หลากหลายก็เลยทำคะแนนน้อย วงกาฬสินธุ์พิทยาสรรเป็นวงมัธยมก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ได้คะแนนได้น้อยเพราะคุณวุฒิ และนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

ฉะนั้นกรรมการจะต้องตั้งเกณฑ์ กติกา การประกวดให้รัดกุมที่ยกตัวอย่างมากก็คือการตั้งเกณฑ์ กติกาไม่รัดกุม มันทำไม่มีมัธยม มีกาฬสินธุ์พิทยาสรรค์เข้ามาประกวด แต่ว่าเขาก็บอกกระดุกคนละเบอร์ ทางบุรีรัมย์เขาก็บอกอยู่ แพ้มัธยมมันน่าอาย เพราะว่าเด็กพวกนี้มันเลยมัธยม เป็นระดับมหาวิทยาลัย ก็คือตอบโจทย์ปัญหามันไม่ดี บางทีไปจ้างเขามาพองแล้วก็ว่าเขาเองเป็นคนทำคนส่วนมากเป็นแบบนั้น วงวรราชก็เอาส่วนดนตรี และนาฏศิลป์ มาผสมกัน ใครดีใครเด่นก็จ้างมา การตั้งกติกาเขาจะให้ความคิดสร้างสรรค์แบบกว้างๆในกรรมการเขาจะมาประชุมคัดเลือกใครจะทำได้ดีได้

ครบไม่มีที่ตีหรือตีน้อยก็ได้คะแนน ลักษณะแบบนี้ก็ต้องตั้งกติกาให้รัดกุม ถ้าเอาแบบชั่วคราว กรรมการจะต้องไม่มีส่วนได้เสีย ไม่มีสเต็กโฮลต่อเดียวกันไม่ใช่ว่ากรรมการเป็นอาจารย์ของคนนี้นั้น ตามหลักการจะต้องเอากรรมการจากที่อื่นมา จะต้องอยู่นอกขอบเขต ถ้าเราไม่พูดเลยก็ไม่ได้มันเป็นเรื่องที่ต้องตัดเรื่องความผูกพันกันระหว่างลูกศิษย์กับอาจารย์ ถ้าจะเอาจริงจะต้องไม่มีเงื่อนงำ (ทินกร อัดโตไพบูลย์, 2563)

ดังนั้น เกณฑ์การประกวดวงโปงลางทุกสนามควรมีการแยกระดับอายุ ด้วยคุณวุฒิและวัยวุฒิ อายุที่แตกต่างกันจะทำให้การแข่งขันไม่เหมาะสม ควรกำหนดให้ชัดเจน เช่นว่าเป็น ระดับประถม มัธยม อุดมศึกษาและประชาชนทั่วไป

ความคิดเห็นในเกณฑ์การประกวดวงโปงลางจากอดีตถึงปัจจุบัน เกณฑ์การประกวดในอดีตที่ผ่านมาก็มีข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไขมาตลอดทุกครั้ง เพื่อให้เกณฑ์มีความถูกต้องทันสมัย และมีความยุติธรรมที่สุดกับวงโปงลางทุกวงที่เข้าประกวด แต่ก็ยังมีความละเอียดของเกณฑ์การตัดสินไม่เพียงพอ การกำหนดเกณฑ์ไม่ชัดเจน เช่น มหกรรมลำพั้น ควรจะระบุด้วยว่าลำพั้นยุคใด วงโปงลางที่เข้าประกวดถึงจะสามารถนำลำพั้นในยุคนั้นมาประกวดเหมือนกันทุกวง ส่วนเกณฑ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันในการตัดสินวงโปงลางในงานกาชาดกาฬสินธุ์ ซึ่งกำหนดเกณฑ์ขึ้นโดยอาจารย์ท่านหนึ่ง ก็ยังขาดความละเอียดในบางจุด หากเกณฑ์ไม่รัดกุมเพียงพอการตัดสินการประกวดของคณะกรรมการ อาจจะไม่เกิดการยอมรับของวงโปงลางที่เข้าประกวด (พรสวรรค์ พรดอนก่อ, 2563)

ดังนั้น เกณฑ์การประกวดวงโปงลางจากอดีตถึงปัจจุบันมีการพัฒนามาตลอด เพื่อให้เกณฑ์มีความถูกต้องทันสมัยและมีความเป็นธรรม กับวงโปงลางที่เข้าประกวดมากที่สุด

เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง ไม่ว่าจะป็นระดับประถม มัธยมหรือมหาวิทยาลัย ควรคำนึงถึง concept ความเป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์ของศิลปะการแสดงที่เราต้องการ เช่นการแข่งขันในงานบุญ บั้งไฟโยธธ ก็ต้องคิดถึงลายดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์และการแต่งกายรวมถึงการแสดงออก และเนื้อหาสาระของกลอนลำ หรือบทเพลงร้องประกอบดนตรีให้อยู่ในในอัตลักษณ์ของจังหวัดโยธธ หรือมีการประกวดวงโปงลางในงานบุญบั้งไฟ เช่นเดียวกันอยู่ที่จังหวัดหนองคาย หรือจังหวัดร้อยเอ็ดก็ตาม ขอให้ป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดนั้นๆ (โสโชค สุนิตาต, 2563)

ดังนั้น เกี่ยวกับเกณฑ์การประกวดวงโปงลางควรมีการพัฒนาปรับปรุงตามอัตลักษณ์ของศิลปะการแสดงที่ต้องการ ก่อนจะสร้างเกณฑ์ขึ้นมาควรมีการประชุมผู้รู้หรือนักปราชญ์ด้านตรี ก่อน ตกลงกันให้ชัดเจนค่อยสร้างเกณฑ์การประกวด

6.1.1.2 ด้านคณะกรรมการตัดสิน

ควรจะมีการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับมาตรฐานการเล่นและมาตรฐานการตัดสินโป่งกลาง เพื่อที่จะเป็นไปในทางเดียวกัน ผู้ที่จะตัดสินโป่งกลางควรจะมีใบประกอบเพื่อให้การตัดสินเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรเชิญผู้ที่สนใจที่จะเป็นกรรมการตัดสินมาอบรม ให้รู้แนวทางรู้สายถึงจะไปตัดสิน เพื่อให้เป็นมาตรฐาน สิ่งนี้จะช่วยให้โป่งกลางได้ฟื้นขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง (งชัย คำโสภา, 2563)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องโป่งกลางปัจจุบัน มีความรู้สึกว่บางเวทีที่ประกวดมีการฮั้วกัน คือมีเวทีที่ก่อให้เกิดข้อสงสัยจนกระทั่งมีข่าวกันมา ซึ่งทำให้การประกวดมันไม่ศักดิ์สิทธิ์ มันมีแบบนี้ แต่ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นนี่โอเค แต่ตอนเมื่อปีที่แล้วผมไม่ได้อยู่ พอดีไปราชการต่างประเทศ ปกติก็จะ เป็นประธาน เกณฑ์ที่คิดไว้ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น เราจะทำอย่างไรไม่ให้เกิดกรณีแบบนั้น กรณีที่แบบว่ามีนอกมีใน สิ่งที่สำคัญเราต้องเป็นกลาง ถ้าเกิดเราคิดว่าเราจะทำหน้าที่เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรม ต้องส่งเสริมให้ได้จริง ๆ เพราะฉะนั้นสิ่งหนึ่ง ถ้าเกิดไปดูเวทีทุกเวทีจะเห็นว่า เวทีที่ประกวดมหาวิทยาลัยขอนแก่นค่อนข้างจะมีคณะกรรมการที่เยอะ และเน้นกรรมการมาจากที่หลากหลาย จะไม่เป็นกรรมการที่เห็นหน้าเดิม ๆ เป็นชุดเดิมแล้วก็ไปพวกเดียวกัน อย่างเช่นว่ากรรมการจะต้องมี รสนิยมเหมือนกัน กรรมการต้องคิดแบบเดียวกัน ตรงนี้จะไม่ที่มีมหาวิทยาลัยขอนแก่น ไม่ใช่ว่ามานั่งคุยกันสามคน กรรมการเอาแบบนี้ ชอบตรงกัน ไม่จำเป็น เพราะฉะนั้น ทีมมหาวิทยาลัยขอนแก่นจะ เน้นองค์ประกอบของกรรมการที่มีที่มาที่หลากหลาย เป็นหลัก

(เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2563)

กรรมการจะต้องตั้งเกณฑ์ กติกา การประกวดให้รัดกุมที่ยกตัวอย่างมาก็คือการตั้งเกณฑ์ กติกาไม่รัดกุม มันทำไม่มีมัธยม มีกาฬสินธุ์พิทยาสรรค์เข้ามาประกวด แต่ว่าเขาก็บอกกระดูกคนละเบอร์ ทางบุรีรัมย์เขาก็บอกอยู่ แพ้มัธยมมันน่าอาย เพราะว่าเด็กพวกนี้มันเลยมัธยม เป็นระดับมหาวิทยาลัย ก็คือตอบโจทย์ปัญหามันไม่ดี บางทีไปจ้างเขามาพองแล้วก็ว่าเขาเองเป็นคนทำคนส่วนมากเป็นแบบนั้น วงวรราชก็เอาส่วนดนตรี และนาฏศิลป์ มาผสมกัน ใครดีใครเด่นก็จ้างมา การตั้งกติกาเขาจะให้ความคิดสร้างสรรค์แบบกว้างๆในกรรมการเขาจะมาประชุมคัดเลือกใครจะทำได้ดีได้ครบไม่มีที่ติหรือติหน่อยก็ได้คะแนน ลักษณะแบบนี้ก็ต้องตั้งกติกาให้รัดกุม ถ้าเอาแบบชั่วๆ กรรมการจะต้องไม่มีส่วนได้เสีย ไม่มีสเต็กโฮลแต่อย่างเดียวไม่ใช่ว่ากรรมการเป็นอาจารย์ของคนนั้นคนนั้น ตามหลักการจะต้องเอากรรมการจากที่อื่นมา จะต้องอยู่นอกขอบเขต ถ้าเราไม่พูดเลยก็ไม่ได้มันเป็นเรื่องที่ต้องตัดเรื่องความผูกพันกันระหว่างลูกศิษย์กับอาจารย์ ถ้าจะเอาจริงจะต้องไม่มีเงื่อนงำ (ทินกร อัดตไพบูลย์, 2563)

การตัดสินโดยใช้เกณฑ์ต่างๆ ที่คณะกรรมการได้กำหนดขึ้น อันเนื่องมาจากการกำหนดการ แสดง อาจจะเป็นเพราะเกี่ยวกับเอกลักษณ์ในพื้นที่จังหวัดที่เป็นเจ้าภาพในการแข่งขันศิลปหัตถกรรม หรือแนวความคิดที่ได้มาจากศิลปะการแสดงและเอกลักษณ์ของจังหวัดที่ไปกลางสังกัดอยู่ การกำหนด เกณฑ์มักให้การแสดง เอกลักษณ์ของจังหวัดตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการผลิตคิดค้นการแต่งกายและการ เรียบเรียงดนตรีต้องให้เป็นเอกลักษณ์ และอิงลายพื้นเมืองอย่างใดอย่างหนึ่ง ข้อบกพร่องตามที่เป็น กรรมการที่ผ่านมา ผู้ที่เป็นกรรมการเองบางทีก็เผลอมาก่อนว่าคณะผู้จัดแข่งขันได้กำหนดเกณฑ์ขึ้นมา โดยไม่ได้ทำการประชุมหารือกับกลุ่มศิลปิน หรืออาจเรียกว่าเป็นการประชาพิจารณา จึงทำให้ขาด มาตรฐานในการแสดงหรืออาจมีข้อโต้แย้งดังที่เคยปรากฏมาไม่เว้นแต่ละปี เพราะการฝึกซ้อมมา คลาดเคลื่อนจากเกณฑ์ที่คณะกรรมการสร้างขึ้น

สิ่งที่จะแนะนำก็คือคณะกรรมการจัดงานโดยได้รับให้เป็นเจ้าภาพ จังหวัดนั้นด้านดนตรี โปงกลางควรเรียกคณะกรรมการและผู้รู้ด้านนักปราชญ์ดนตรีมาร่วมประชุมหารือแต่เนิ่นๆว่าจะเอากัน อย่างไรและร่วมกันสร้างเกณฑ์มาตรฐานให้เรียบร้อยเสียก่อน จึงได้ส่งเกณฑ์ให้กับโรงเรียนต่างๆที่จะ เข้าร่วมการแข่งขัน ก่อนหน้านั้นไม่ต่ำกว่าสามเดือนถึงห้าเดือน ซึ่งทางวงต่าง ๆจะได้มีความพร้อม และได้จัดเตรียมการแข่งขันกันได้เต็มที่ ควรคำนึงถึงเวลาในการแข่งขันเป็นสิ่งสำคัญ การแสดงวง โปงกลางมักจะให้หลังตัวอยู่ที่ 25 ถึง 30 นาที การเข้าประกวดวงโปงกลางทั้ง 61 เขตทั่วภาคอีสานจะต้อง เป็นเวลายาวนานถึงสองวันสองคืน ปัญหาที่เกิดขึ้นมักจะเจอวงที่มีประสบการณ์มักจะเลือกใช้เวลาที่ช่วง ค่าไปหาสามถึงสี่ทุ่ม เพราะไฟแสงสีจะช่วยให้งดงาม สวยงามมักจะทำข้ออ้างว่าเดินทางไม่ทัน บ้าง เกิดปัญหาบ้าง จึงมาขอแสดงตอนค่ำนี้ควรที่จะกำหนดบทลงโทษในการไม่ทันเวลา ซึ่งทุกคนต้อง รับผิดชอบอยู่แล้ว

ในการประกวดศิลปหัตถกรรมที่จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อสามปีที่ผ่านมามีอาจารย์ได้มีโอกาสเป็น กรรมการหนึ่งในห้าคนในการตัดสิน กรรมการมักจะใช้เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นทีหลัง โดยประธานจะ ขอร้องเช่นนำคะแนนของห้าทีมสุดท้ายที่สุสีกันมาถกเถียงกันสมควรจะให้คะแนนวงไหนได้ลำดับที่ 12345 ตามลำดับ อย่างนี้ก็ไม่ต้องได้มาตรฐานต้องใช้คะแนน เฉลี่ยของกรรมการทั้งห้าท่านแล้วนำมา เรียง 12345 ถึงจะถูกต้อง แต่ก็ต้องฝากไว้ด้วยว่ากรรมการควรเป็นกลางจริงๆ เราจะสังเกตเห็นว่า กรรมการที่ยังหนุ่มสาวอยู่มักจะตัดสินอิงพรรคพวก ส่วนกรรมการที่มีอายุมากก็อาจมีเหตุผลมากกว่า นิดหนึ่ง ถึงอย่างไรก็ตามกรรมการจะต้องเป็นกลางจะต้องไม่เป็นคนสร้างบาปให้กับนักเรียน (โสโชค สู้ โนนาค, 2563)

6.2 แนวทางการสร้างเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

ผู้วิจัยได้แบ่งแนวทางการสร้างเกณฑ์การประกวดวงโปงลางออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. ด้านคณะกรรมการสร้างเกณฑ์การประกวด
2. ด้านการสร้างเกณฑ์การประกวด ซึ่งมีดังต่อไปนี้

6.2.1 ด้านคณะกรรมการสร้างเกณฑ์การประกวด

ผู้จัดการประกวดจะกำหนดแนวทางกว้างๆ ว่าในแต่ละปีจะประกวดให้มีการส่งเสริม อนุรักษ์ หรือสร้างสรรค์วัฒนธรรมในรูปแบบใด ก็ขึ้นอยู่กับผู้จัดการประกวด (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 2563)

หลักเกณฑ์ที่ให้ความสำคัญในการประกวดวงโปงลางอันดับแรกคือ คณะกรรมการผู้เข้ามาทำการตัดสินต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตยุติธรรม คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งในส่วนนี้ก็ควรที่จะมีการตรวจสอบหรือคัดกรองให้ดีที่สุด

ข้อที่ 2 วิธีการให้คะแนนผู้ให้คะแนนควรเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ทางด้านดนตรีไม่ว่าจะเป็นดนตรีพื้นเมือง ดนตรีสากล หรือดนตรีต่างๆ และจะต้องไม่เป็นผู้ยึดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ควรจะเป็นผู้ที่สามารถมององค์รวมทางด้านดนตรีด้วยการแยกส่วนวิเคราะห์ออกมาได้อย่างละเอียดตามองค์ประกอบของดนตรีเพื่อให้ตอบโจทย์ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำที่สุด โดยใช้หลักการตรวจสอบอย่างละเอียดที่สุด (ศิริณ จักรเสน, 2563)

คุณลักษณะของกรรมการ ความสำคัญของกรรมการต้องมีหลักอยู่ 3 อย่าง 1. มีความรู้ รู้กว้าง รู้ลึก คือมีความรู้ 2. คือมีความเที่ยงธรรม 3. ต้องวิพากษ์วิจารณ์ได้เหมาะสม มีความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์ ไม่ใช่ว่ามีแต่อันผิด มีแต่อันถูก มีคุณลักษณะ 3 อันนี้เป็นหลัก ใครที่มี 3 ข้อนี้ ก็มาเป็นกรรมการได้ (ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์ : สัมภาษณ์. เมษายน 2563)

6.2.2 ด้านการสร้างเกณฑ์การประกวด

ในด้านการสร้างเกณฑ์ให้มาตรฐานสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอันดับแรกก็คือตัวโปงลางก่อน คะแนนของดนตรีต้องมาอันดับหนึ่ง ฟ้อนก็เป็นส่วนประกอบ ร้องก็เป็นส่วนประกอบ ไม่ใช่มีเทียบเท่ากันหมด ดนตรี 30 ฟ้อน 30 ร้อง 30 ภาพรวม 10 เป็น 100 นี้ไม่ได้เลย ถ้านักร้องเด่นมาอย่างอื่นก็ทิ้งไปเลยไม่ได้ (ธงชัย คำโสภา, 2563)

หลักสำคัญในการสร้างเกณฑ์ 1. อาจจะต้องดูทิศทางของคุณค่าทางสังคม ค่าความนิยม เด็กส่วนหนึ่งช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา ประมาณ 10 ปี ประมาณ 7-8 ปี มีพวกหนึ่งนุ่งผ้าใส่รองเท้าแคนเคี้ยวหมากแกลวสารคาม เด็กเริ่มซึมซับและเริ่มอิน อินกับความเป็นตัวตนของเฒ่าโบราณ มันเป็นภาพหนึ่งที่มีเสน่ห์ อาจารย์หาภาพไม่ได้ อาจารย์ไม่ได้ถ่ายรูปไว้ ถ้าถ่ายเมื่อไหร่ก็คงเหมือนกับนักแสดง อาจารย์อยากถ่ายไปตามรถเมล์ ตาม ขชส. ไม่รู้ว่าพวกนั้นถ่ายไว้บ้างหรือเปล่า นี่คือข้อหนึ่งที่มัน

มองเห็น แล้วที่นี้คุณค่าทางชีวิต คุณค่าทางเสียง ก็ปรากฏอยู่ในซีดีเป็นจำนวนมาก ที่มันแปลออกไปเสียงแคน กับเสียงโหวด เสียงพิณ มันปรากฏอยู่ในเพลงลูกทุ่งอินดี้ของบ้านเรายังมีแต่เยอะขึ้น นี่คือนี่สิ่งที่มันต้องมองไปในทุกมิติ เพื่อที่จะหาความท้าทายเข้ามาสู่ลูกหลาน ถ้าเด็ก ๆ มีประสบการณ์ด้านนี้จากเวทีการประกวดแล้ว เขาสามารถที่จะไปประกอบวิชาชีพ เขาสามารถที่จะไปแสดงตัวตนไม่ว่าในภาพลักษณ์ใดก็ตาม มันสามารถที่จะสร้างอาชีพได้ในอนาคต นี่คือเป้าหมายในเรื่องของการกำหนดกฎเกณฑ์เรื่องการประกวด 2. การครีเอทงาน งานเชิงดนตรี งานเชิงของพ็อน งานเชิงของร้อง ในงานเชิงของการประกอบธุรกิจ หรือจะเป็นออกาไนซ์ หรือจะเป็นอะไรที่จะจัดสรรในเรื่องของการแสดงเพื่อรับใช้สังคม นี่คือนี่เป้าหมายของการกำหนด เพื่อที่จะไปดูแลในเรื่องของเกณฑ์กติกา นี่คือนี่แนวทางของอาจารย์ 3. เราต้องควบคู่ไปในเชิงของวิชาการ ไม่ใช่ว่าไม่มีทิศทาง มีเพลงลูกทุ่งจะทำให้เสียภาพลักษณ์ของวงโปงลางหรือไม่ ในโจทย์นั้นจะบอกว่าอันไหนอนุรักษ์ อันไหนคือสร้างสรรค์ มันจะมีลักษณะ สร้างสรรค์นี้สร้างสรรค์ได้ระดับไหน ต้องมีความรู้ ต้องมีความเพียงพอ กรรมการจะเป็นคนแนะนำคนคอยบอกว่า อันไหนใช่ อันไหนไม่ใช่ มีคนโทรมาถามว่าจะแตงนุ่งกระโปรงไปเดินได้หรือไม่ถามมาอาจารย์ก็บอกไปว่ามันเป็นการประกวดวงโปงลางไม่ใช่วงดนตรีลูกทุ่ง ตอบแค่นี้ก็จบเลย เขาจะเลือกเพลงลูกทุ่งมาร้องอาจารย์ก็ไม่ได้ว่า มันเป็นไปตามที่อาจารย์บอกว่า เด็กมันร้องเพลงลูกทุ่งได้เพราะจริง ๆ เด็กมันอยากร้องแก็วรอพีเพราะมากอย่างนี้ เด็กอยากร้องอะไรที่มันเป็นเพลงลูกทุ่งลูกทุ่งหมอลำก็ได้ อาจารย์เปิดโอกาสให้ เกณฑ์มันถึงมีความกว้าง ถ้าไม่มันมันก็จะไม่เกิดการพัฒนาแล้วที่นี้อาจารย์ได้ฟังมากแล้ว ว่า เด็กเล่นปู้ปาลานก็ได้ เล่นสุดสะแนนก็ได้ เล่นอะไรก็ได้ อาจารย์ถึงบอกว่าแค่สุดยอด สุดยอดของการบรรเลงลาย คือผู้เล่นเล่นลายอะไรก็ได้ แต่ก็ต้องมาดูอีกว่าเวลานำเสนอในที่ประกวดนั้นมันมีชั้นเชิงมันมีกลวิธีมันมีอะไรเพื่อที่จะสะท้อนอะไร มีความโดดเด่นอะไร มีอรรถรสตรงไหน มันก็ต้องทำให้เราน่าติดตาม ถ้าเขาเล่นมาได้ เล่นรวม เล่นเดี่ยว ดูลักษณะแล้วมันมีความเป็นไปได้ มันก็สะท้อนความสามารถของเขา อันนี้ก็เป็นโจทย์ ณ ปัจจุบัน (ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์, 2563)

ดังนั้นการสร้างเกณฑ์การประกวดควรจะต้องคำนึงถึง 1.ต้องดูทิศทางคุณค่าทางสังคม ค่านิยม 2.การครีเอทงาน งานเชิงดนตรี งานเชิงพ็อน งานเชิงขับร้อง ในเชิงของการประกอบธุรกิจ 3. ต้องควบคู่ไปในเชิงของวิชาการ การสร้างเกณฑ์ต้องดูที่วัตถุประสงค์ของผู้จัดว่าต้องการ ส่งเสริมอนุรักษ์ หรือสร้างสรรค์ จึงประชุมปรึกษาหารือกันค่อยสร้างเกณฑ์ขึ้นมา

เกณฑ์มีหลักเกณฑ์อย่างไรในการออกเกณฑ์ พ็อนลำแคน ก็มีสามคำอยู่แล้ว พ็อนก็คือ dancing ลำก็คือ singing แคนก็คือ playing dancing singing playing พ็อนลำแคน นี่คือการกลายเป็นการแสดง ประกอบด้วยสามอย่าง นี่คือนี่ความหมายของพ็อนลำแคนที่ชัดเจนอยู่แล้ว ก็คือมัน

เป็นภาพของวงโปงลางทั้งหมด ก็คือต้องมีการร้อง ต้องมีการพ็อน ต้องมีการบรรเลง เพราะฉะนั้น
 เกณฑ์จะต้องออกตามสิ่งเหล่านี้ ตามลักษณะของวงโปงลาง เราจะวัดเขา วัดด้วยท่าพ็อนด้วย เราจะ
 วัดเขา วัดด้วยเสียงจากนักร้องด้วย เราก็จะวัดเขา ด้วยคุณภาพของความเป็นดนตรีด้วย เพราะฉะนั้น
 เกณฑ์ที่จะออกมาก็ต้องสะท้อนภาพของวงโปงลางให้ได้ในทุกมิติในสามด้านหลัก ๆ แล้วก็มาหมวด
 น้ำหนักกัน คือว่า พ็อนลำแคน ดนตรี ลำ พ็อน ควรจะให้น้ำหนักอะไรตรงไหน ฉะนั้นก็ต้องดูการะ
 ทั้งหมด ถ้าเราให้คะแนนเท่า ๆ กัน บางครั้งบางวงก็อาจจะแพ้กันที่หมอลำคนเดียว ต้องดูกันที่ระบบ
 คะแนน คราวนี้ระบบคะแนนทั้งสามส่วนเราต้องดูแล้วเราต้องแยกว่า ส่วนที่เป็นดนตรี คำว่าดนตรีที่ดี
 หมายถึงอะไร เราควรแยกออกมาเป็นเรื่องของการให้คะแนนเราวิเคราะห์ออกมา ว่าดนตรีที่ดี มัน
 ควรจะเป็นอะไร มีอะไรบ้าง เกณฑ์การให้คะแนนเอาไปจับเรื่องดนตรี อย่างเช่นเรื่องคุณภาพของเสียง
 คุณภาพของเสียงเครื่องดนตรีแต่ละเครื่อง คุณภาพของเสียงดนตรีที่รวมกันแล้วเป็นวง ความเป็น
 ดนตรี คุณภาพของเสียง ไม่ว่าเรื่องคุณภาพของเสียง เสียงที่ออกมาเป็นเสียงที่ดีในความหมาย เขา
 เรียกว่าการประเมินคุณค่าแบบดนตรีอีสาน เช่นเดียวกันเรื่องหมอลำ เรื่องการขับร้อง พูดเรื่องของ
 คุณภาพของเสียง เรื่องลีลา องค์ประกอบของการขับร้อง องค์ประกอบของเรื่องจังหวะ เรื่องคำร้อง
 เรื่องคุณภาพของเสียง สิ่งเหล่านี้มันก็จะอธิบายว่าความเป็นนักร้องที่ดีเป็นอย่างไร เป็นนักดนตรีที่ดี
 อย่างไร เช่นเดียวกันกลุ่มที่สามกลุ่มศิลปะการแสดง การพ็อน พ็อนที่ดีเป็นอย่างไร เราก็สร้างเกณฑ์
 ตรงนั้น สร้างเกณฑ์ขึ้นมา

เนื่องจากพ็อนลำแคน หรือวงโปงลาง ไม่ใช่การแสดงหรือการนำเสนอแบบแยก เป็นการ
 นำเสนอแบบร่วมกัน เราจึงจะต้องดูภาพรวมของวง ต้องดูการแสดงทั้งหมด ไม่ว่าหมอลำ ดนตรี ก็กับการ
 พ็อนมันเข้ากันเป็นเนื้อเดียวกันหรือไม่ บางทีอาจจะดนตรีเด่น พ็อนก็เด่น แต่พอเข้ามาเป็นวงแล้ว
 ไม่ได้ มันต้องดู ดนตรีที่เก่ง ๆ ดี ๆ ก็อาจจะจะไม่แน่ว่าจะประกอบพ็อนได้ดีหรือไม่ เอาธรรมชาติของ
 ศิลปะแต่ละด้านออกมาออกเกณฑ์แล้วก็ดูในภาพรวม วิธีการตั้งเกณฑ์ของพ็อนลำแคนเขาใช้เกณฑ์
 อย่างนี้ (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2563)

ดังนั้น การสร้างเกณฑ์ต้องพิจารณาจาก 3 ส่วน คือ ดนตรี การแสดง และขับร้อง ต้อง
 พิจารณาว่าควรให้น้ำหนักคะแนนไปที่ส่วนไหน ต้องประชุมปรึกษาร่วมกับทุกฝ่ายแล้ว จึงสร้าง
 เกณฑ์ขึ้นมา ในแต่ละด้านต้องแยกย่อยลงไปให้ละเอียด อย่างเช่น ด้านดนตรีดูเรื่องคุณภาพของ
 เสียงดนตรีที่เล่นแต่ละชิ้น คุณภาพเสียงดนตรีที่เล่นเป็นวง การขับร้องก็ดูคุณภาพของเสียงร้อง เรื่อง
 ลีลา เรื่องจังหวะ เรื่องคำร้อง สิ่งเหล่านี้ต้องคุยกันให้ละเอียดก่อนสร้างเกณฑ์ ถึงจะได้เกณฑ์ที่
 มาตรฐาน

ในการสร้างเกณฑ์การประกวดจะต้องมีองค์ประกอบของดนตรีและนาฏศิลป์ เราจะต้องมาพูดกันว่าเอาอะไรเรียงลำดับ เราจะเอานักร้องหรือดนตรีที่จะให้คะแนนมากกว่าหรือน้อยกว่า เอนักร้องและดนตรีเท่ากันใหม่คือนักร้อง 20 คะแนนดนตรี 20 คะแนนเพราะมีความสำคัญเท่ากันถ้าดนตรีดีนักร้องไม่ดี มันก็ไม่ถึงจุดหมายได้ แต่ถ้านักร้องเด่นกว่านักดนตรีก็จะมีเรตติ้งดี การให้คะแนนเท่ากันมันก็ยุติธรรมการฟ้อนรำก็มีองค์ประกอบ เช่นเสื้อผ้าหน้า ผมเข้ากันการฟ้อนรำมีอะไรใหม่ๆก็ให้ด้านความคิดสร้างสรรค์จะต้องตกลงแบ่งคะแนนให้ละเอียด โดยการแบ่งช่องมีความยุติธรรมทุกช่อง ดูอุปกรณ์การแสดง การแต่งกายท่าฟ้อนรำ ยิ้มแย้มแจ่มใส การเคลื่อนไหวของร่างกาย มุขเม้มท์ในการเชื่อมต่อระหว่างซอตเป็นเมตเลย์หลากหลาย การเปลี่ยนเสื้อผ้าทันสมัย หลุดลุ่ยใหม่คือการพร้อมเพียงของทีม ถ้าทำได้ดีก็ไม่ต้องถูกหักคะแนน ดูจังหวะเป็นอย่างไรท่ารำจะต้องไปด้วยกัน อัตราส่วนของเพลงเข้ากันใหม่กับการเคลื่อนไหวของนาฏศิลป์ จะต้องละเอียด ดนตรีเล่นเพราะใหม่เข้ากันใหม่ถ้าเพียงจะถูกหักคะแนน ทำนองจังหวะเรียบเรียงเสียงประสานเนื้อร้องเป็นอย่างไรเข้ากับสถานการณ์ใหม่ เพลงที่แต่งขึ้นมาใช้กลอนอะไรประพันธ์อย่างไร เช่นหมอลำใช้กลอนมาตีมีเนื้อหาสาระน่าเอาไปเป็นแบบอย่างได้ (ทินกร อัดตไพบุลย์, 2563)

ดังนั้น หลักเกณฑ์ในการสร้างเกณฑ์ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมาคุยกันก่อนว่าจะเรียงลำดับความสำคัญอย่างไร จะให้คะแนนทุกด้านเท่ากันก็ได้แล้วแต่จะตกลงกันเพราะมันมีส่วนสำคัญทั้งหมด ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างเกณฑ์ จะต้องมีการระดมความคิดให้เชิญวงที่จะเข้าทำการประกวด มาคิดเกณฑ์ช่วยกัน แต่ต้องเกิดการวิพากษ์ เสนอวิเคราะห์ให้ละเอียด โดยไม่ใช้ความคิดของคนใดคนหนึ่ง จะประกวดวงโปงลางสมัยไหนต้องกำหนดให้ชัดเจน ต้องวิพากษ์ โดยนักดนตรีทั้งหมดและผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมสัมมนาอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ได้มาซึ่งเกณฑ์ที่มาตรฐานรัดกุม (พรสวรรค์พรตองก่อ, 2563)

ดังนั้น การสร้างเกณฑ์ จะต้องมีการระดมความคิดให้เชิญวงที่จะเข้าทำการประกวด มาคิดเกณฑ์ช่วยกัน แต่ต้องเกิดการวิพากษ์ เสนอวิเคราะห์ให้ละเอียด โดยไม่ใช้ความคิดของคนใดคนหนึ่ง จะประกวดวงโปงลางสมัยไหนต้องกำหนดให้ชัดเจน ต้องวิพากษ์โดยนักดนตรีทั้งหมดและผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมสัมมนาอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ได้มาซึ่งเกณฑ์ที่มาตรฐานรัดกุม

อีกประการหนึ่งการสร้างเกณฑ์ควรให้ความสำคัญของการแสดง ซึ่งเป็นองค์ประกอบส่วนต่างๆที่แตกต่างกันเช่นเสียงพิณ เสียงแคน เสียงโปงลาง เสียงปี่ภูไท เสียงโหวด เสียงกลองหางกลอง ตุ่ม ควรพิจารณาว่าเสียงไหนเป็นเสียงนำ และเป็นเสียงขับกล่อมเป็นเสียงที่รอง ลงมาพิจารณาให้คะแนนแต่อย่างควรแตกต่างกันไปตามลำดับและควรให้น้ำหนักของดนตรีมากกว่าการแสดงประกอบถึงจะเป็นการแข่งขันวงโปงลางที่สมบูรณ์ (โสโชค สู้โนนตาด, 2563)

ดังนั้นควรให้ความสำคัญกับการแสดง ซึ่งเป็นองค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ที่แตกต่างกันเช่น เสียงพิณ เสียงแคน เสียงโปงลาง เสียงปี่ภูไท เสียงโหวด เสียงกลองหางกลองตุ้ม ควรพิจารณาว่า เสียงไหนเป็นเสียงนำ และเสียงซัดกล่อมเป็นเสียงรอง พิจารณาให้คะแนนควรแตกต่างกันไป ตามลำดับและควรให้น้ำหนักดนตรีมากกว่าการแสดงประกอบ

6.3 แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

ผู้วิจัยได้แบ่งแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลางออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านผู้เข้าแข่งขัน 2. ด้านกติกาการประกวด 3. ด้านเกณฑ์การให้คะแนน 4. ด้านรางวัลในการประกวด 5. ด้านคณะกรรมการดังกล่าวถึงต่อไปนี้

6.3.1 ด้านผู้เข้าแข่งขัน

สำหรับด้านผู้เข้าแข่งขันก็จะเริ่มจาก 1. การปลูกฝังให้นักเรียนผู้ที่เข้าแข่งขันให้เข้าใจในบทบาทของตนเอง หน้าที่ของผู้เข้าแข่งขัน หน้าที่ของนักดนตรี ควรจะมีคุณสมบัติอย่างไร การที่เข้ามาเป็นศิลปิน เช่นคำว่านักดนตรีหรือศิลปิน ก็คือผู้บริการ การให้บริการ การให้บริการนี้ 1. เราก็ต้องไม่มุ่งหวังในสิ่งตอบแทนอะไรเกินไป ไปทำหน้าที่ของตนเองทำให้ผู้ชมเกิดความสุขในจุดนั้น 2. จะต้องรู้จักว่าความสำคัญในการเล่นสำหรับสิ่งนี้เราต้องช่วยกันในเรื่องของการอนุรักษ์ และเผยแพร่ ศิลปะให้คงอยู่ได้ หมายถึงว่าเราเป็นนักดนตรี เราก็คือผู้หนึ่งที่มีบทบาทในการอนุรักษ์ 3. ผู้เข้าแข่งขัน การพัฒนาก็คือจะต้องไวต่อสื่อ ไวต่อข่าว จะต้องรับรู้เกณฑ์และกติกาของคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นมา ทำความเข้าใจกับโจทย์และกติกาเร็วทันต่อเหตุการณ์ เวลาไปแสดง ก็สามารถที่จะตอบโจทย์ได้ ถ้าเราไม่เข้าใจในโจทย์ที่เขาแจ้งมา เวลาเราไปแข่งขันเราก็เสียโอกาส ที่จะชนะก็เป็นไปได้ยาก ดังนั้นเราต้องเข้าใจว่า โจทย์และกติกาเป็นอย่างไร ต้องตีโจทย์ให้ออก นอกจากนั้นก็เป็นเรื่องของทักษะในการฝึกซ้อม ในการพัฒนาเรื่องของไอเดีย การนำเสนอสิ่งใหม่ๆ ถ้ามันเป็นเชิงอนุรักษ์เราก็จะต้องศึกษาค้นหาสิ่งใดที่มันเก่าแก่ที่สุดแล้วก็ฟุ้งขึ้นมานำเสนอให้มันเกิดคุณค่า เกิดการแสดงที่ดี ต่อสาธารณชน ถ้าเป็นเรื่องของการสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์ตรงนี้ก็ยิ่งจะต้องใช้มันสมอง คิดต่อยอด ออกมาว่าอย่างไรจึงจะน่าดู เกี่ยวกับการกำหนดอายุเหมาะสมหรือไม่ สนามผู้เข้าแข่งขันเดี๋ยวนี้นั้นโดยเฉพาะบางที่ ในสนามที่พัฒนาค่อนข้างจะสมบูรณ์ คือของกระทรวงการท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ เกิดพัฒนาขึ้นมาโดยที่ไม่ได้เอาความรู้สึกของกรรมการอย่างเดียว เป็นการให้ความสำคัญ เห็นแบบภาคี ภาคีก็หมายถึงว่าผู้เข้าแข่งขันแต่ละโรงเรียนแต่ละระดับ เอาเข้ามาประชุมร่วมกัน แล้วเราก็หาข้อสรุปว่า ให้เกิดการแข่งขันมีระดับใด จนเราสามารถสรุปได้ว่าเป็น 3 รุ่น รุ่นประถม รุ่น

มัธยม รุ่นอุดมศึกษา แต่ตรงนี้รายละเอียดจะอยู่ที่เกณฑ์ของกระทรวงการท่องเที่ยว คือตัวนี้ถือว่า สมบูรณ์แต่แล้วยังมีอีกหลายที่ หลายที่ก็คือยังไม่ทันได้เอาเกณฑ์ตัวนี้ไปใช้ แต่ละบอร์ด แต่ละที่ก็มี จุดยืนไม่เหมือนกัน ของพ็อนลำแคน ของมูลมังหลวงปู่ชอบก็เป็นรุ่นอายุไม่เกิน 18 ปี เป็นรุ่นมัธยม คือเขามีจุดมุ่งหมาย คือจุดยืนของเขา หรือแม้แต่ของกระทรวงวัฒนธรรมก็ยังคงอยู่ในกรอบนี้ อยู่ในของ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ก็ถือว่าสมบูรณ์ แต่ก็ยังไม่ได้อีกว่า 100% อาจจะมีอะไรอีกคือ เพิ่มเติมอีกได้ อาจจะมีเอารุ่นผู้เฒ่าโบราณมาแข่งกันก็ยังสามารถเป็นไปได้อันนี้คือเรื่องของผู้เข้าแข่งขัน จะทำให้เห็นผู้เฒ่าแก่ๆ รุ่นพ่อ รุ่นแม่ มาเป็นผู้เข้าแข่งขันก็อาจจะมีโอกาส ในปัจจุบันรุ่นของคุณคนทั่วไป ก็มีอยู่บ้างแต่ยังไม่ทันเป็นหลักเป็นเกณฑ์ เป็นที่แน่นอน มันมีประปรายซึ่งยังไม่ทันได้จับหลัก ถ้ามีตัว นี้ขึ้นมา เด็กก็จะได้เห็น คล้ายกับว่า เป็นปู่สอนหลาน เป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้เด็ก ว่าผู้เฒ่าทำ ได้ขนาดนี้หรือ เอารุ่นนี้มาแข่งกันแต่อาจจัดอีกสนามหนึ่งอีก

แต่ก่อนเคยมีสนามคนตาบอดเป็นรุ่นรวมบุคคลทั่วไป คือแข่งเมื่อไรก็สู้คนตาบอดไม่ได้ ก็ได้ ว่ากันว่าใช้ลิอาคนตาบอดมาแข่ง คนตาดีก็สู้ไม่ได้ เกิดการถกเถียงกันขึ้น แต่ก็ยังไม่เป็นที่สรุป อาจจะเป็นแนวคิดเฉยๆ ที่จริงแล้วมันก็เกี่ยวกับฝีมือของผู้เล่น คนตาดีเก่งๆ ก็มีมาก (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 2563)

ดังนั้นด้านผู้เข้าแข่งขันไว้ว่า ควรมีการพัฒนา ดังนี้ 1. ต้องปลูกฝังให้นักเรียนที่เข้าแข่งขันรู้ บทบาทหน้าที่ของตนเอง หน้าที่ของผู้เข้าแข่งขัน หน้าที่ของนักดนตรี 2. ต้องเป็นผู้ไม่หวังสิ่งตอบแทน มากเกินไป 3. ผู้เข้าแข่งขันต้องพัฒนาตนเอง ไวต่อสื่อ ไวต่อข่าว และต้องรับรู้เกณฑ์กติกาของ คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นมา และสิ่งสำคัญจะต้องแบ่งการประกวดออกเป็นรุ่นเหมือนของกระทรวง ท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ ที่แบ่งเป็น 3 รุ่น คือ รุ่นประถม รุ่นมัธยม รุ่นอุดมศึกษา จึงจะถือว่า สมบูรณ์

ปัจจุบัน การประกวดจะต้องแบ่งระดับชั้นให้ชัดเจน ระดับประถม มัธยม อุดมศึกษา หรือ ประชาชนทั่วไปเพราะแตกต่างกันระหว่างวัยวุฒิและคุณวุฒิ ต้องใช้กติกาคนละฉบับมาตัดสินแต่เดี๋ยวนี้อันนี้ระดับมัธยมความสามารถเขาก็เทียบเท่ามหาวิทยาลัยเพราะว่าคนที่จบมหาวิทยาลัยเป็นคนไปสอนเขาจับได้ และพัฒนาได้ ให้ขึ้นอยู่กับโจทย์การประกวดว่าเป็นงาน แสดงหลากหลาย รูปแบบการแสดงก็แตกต่างกันคัดเลือกจากบุรีรัมย์ได้ทางอีสานเหนือมา 1 วง อีสานใต้มา 1 วง วงราชภัฏบุรีรัมย์ตอนแรกได้นำเอาโปงลางและกันตรึมมาเล่นในรอบแรกติดเข้ามา ไม่ได้เล่นในแนวเดิม วางแผนผิดเอาพิณมา นำเสนอการแห่บั้งไฟตัวเดียวไม่หลากหลายก็เลยทำคะแนนน้อย วงกาฬสินธุ์วิทยาสรรค์เป็นวงมัธยมก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ได้คะแนนได้น้อยเพราะคุณวุฒิ แนวทางการพัฒนาด้านผู้เข้าแข่งขัน ควรมีการ

ฝึกซ้อมให้มีความชำนาญ ศึกษาติกาให้ละเอียด ที่สำคัญอย่าจัดการแข่งขันข้ามรุ่น (ทินกร อดตไพบูลย์, 2563)

ดังนั้น การประกวดต้องแบ่งระชั้นการประกวดให้ชัดเจน เช่น ระดับประถม ระดับมัธยม ระดับอุดมศึกษา ระดับประชาชนทั่วไป แนวทางการพัฒนาผู้เข้าแข่งขัน ควรมีการฝึกซ้อมให้มีความชำนาญ ศึกษาติกาให้ละเอียด ที่สำคัญ อย่าจัดการแข่งขันข้ามรุ่น

ผู้ท่าวงโป่งกลางออนซอนอีสานโรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคม อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ได้ท่าวงโป่งกลางเข้าประกวดในหลายสนามหลายเวที เคยได้รับรางวัลชนะเลิศหลายเวที เช่น รางวัลชนะเลิศ งานศิลปหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ 69 ปี 2562 ที่จังหวัดบุรีรัมย์ รางวัลชนะเลิศงานประกวดวงโป่งกลางชิงแชมป์ ครั้งที่ ประจำปี 2563 ณ หน้าห้างเสริมไทยคอมเพล็กซ์ จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งจัดโดยกรมพลศึกษา และได้รับรางวัลอีกมากมาย ก่อนที่จะเข้าแข่งขันวงต้องเตรียมพร้อมในการซ้อมเป็นเวลานานพอสมควร ได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ จึงสามารถท่าวงให้สำเร็จได้ ต้องศึกษาเกณฑ์การประกวดแต่ละเวทีให้ชัดเจนถ่องแท้ เพราะแต่ละเวทีผู้จัดประกวดมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น เวทีงานมูลมั่งหลวงปู่ชอบ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผู้จัดอยากให้เห็นเพลงหรือการแสดงเกี่ยวกับอำเภอเชียงคาน ท่าพ็อน ท่ารำต่าง ๆ ต้องเป็นไปตามเกณฑ์กติกาที่กำหนด วงมีการพัฒนาตลอดรวมทั้งนักดนตรี นักแสดง ต้องมีการถ่ายทอดสู่รุ่นต่อรุ่น ไม่ใช่พอรุ่นพี่จบออกไปแล้วรุ่นน้องเล่นต่อไม่ได้ อันนี้ครูผู้ฝึกสอนให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก และที่สำคัญทุกคนในวงต้องมีความรักสามัคคีกัน (ฉวีวรรณ พลธรรม, 2564)

ภาพประกอบ 25 อาจารย์ฉวีวรรณ พลธรรม

ที่มาภาพ : บุลากร สมไสย

ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สุดสำหรับผู้เข้าแข่งขันที่ต้องพัฒนา คือ การเข้าค่ายฝึกซ้อมอย่างเข้มข้น ศึกษาติกาให้ละเอียดถูกต้อง โขคดีที่ได้รับการสนับสนุนให้งบประมาณอย่างเพียงพอ แนวทางการ

พัฒนาด้านผู้เข้าแข่งขัน ต้องมีการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถด้านตรี ศิลปะการแสดงจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง คนในวงโปงลางมีความรักสามัคคีกัน

วงที่จะเข้าแข่งขันการประกวดวงโปงลางนั้น ต้องมีการฝึกซ้อมเป็นอย่างดีเพื่อให้เกิดความชำนาญ เชี่ยวชาญ การเล่นดนตรีได้ไพเราะแม่นยำ รวมทั้งนักดนตรีทุกคนต้องมีทักษะการเล่นที่ดี หากวงไหนขาดการซ้อมที่ต่อเนื่องเวลาเข้าแข่งขันก็จะสู้เขาไม่ได้ ดังนั้นผู้ควบคุมวงบางวงจึงให้มีการเข้าค่ายซ้อมดนตรีอย่างหนักเพื่อผลงานออกมาจะได้ดีตามไปด้วย อีกอย่างหนึ่งในด้านผู้แข่งขันจะต้องศึกษาเกณฑ์การประกวด กติกา ให้ดี แล้ววางแผนการฝึกซ้อมให้เป็นไปตามเกณฑ์ กติกา ของสนาม หรือเวทีที่จะเข้าแข่งขัน จึงจะสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

แนวทางการพัฒนาด้านผู้เข้าแข่งขัน นักดนตรี นักแสดง ทุกคนต้องมีจิตใจดี มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ยอมรับในผลการตัดสิน ตั้งใจฝึกซ้อม รักในขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านอีสาน (วรศักดิ์ วรยศ, 2564)

ภาพประกอบ 26 ดร. วรศักดิ์ วรยศ

ที่มาภาพ : บุลากร สมไสย

ดังนั้น ด้านผู้เข้าแข่งขันว่า ที่ผ่านมามทุกวงที่ผ่านเข้ามาถึงรอบรองชนะเลิศ มีการฝึกซ้อมมาเป็นอย่างดี มีความเชี่ยวชาญในการเล่นดนตรีและการแสดง แนวทางการพัฒนาด้านผู้เข้าแข่งขัน คือนักดนตรี นักแสดง ทุกคนต้องมีจิตใจดี มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ยอมรับในผลการตัดสิน ตั้งใจฝึกซ้อม รักในขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านอีสาน

ด้านผู้เข้าแข่งขัน วงโปงลางที่จะเข้าประกวดต้องเตรียมความพร้อมแต่เนิ่นๆ มีการวางแผนการฝึกซ้อม รวมทั้งศึกษาเกณฑ์การประกวด และกติกาให้ละเอียด มีการเข้าค่ายฝึกซ้อมอย่างจริงจัง เพื่อให้ผลงานออกมามีคุณภาพ ผู้เล่นในวงต้องมีความสมัครสมานสามัคคีกัน อีกอย่างหนึ่ง

ทักษะของผู้เล่นทุกคนต้องดีและเมื่อเล่นรวมวงจะต้องออกมาดี อันนี้ขึ้นอยู่กับผู้ควบคุมวงว่าทำอย่างไรถึงจะผ่านเข้าไปในรอบลึก ๆ เคยมีหลายครั้งที่ฝึกซ้อมมาอย่างดีแต่มีการลำเพี้ยนโดนหักคะแนนจนไม่ได้เข้ารอบ แต่ละส่วนแต่ละด้านก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน ถึงแม้บางด้านคะแนนไม่เยอะ แต่ถ้าด้านนั้นไม่ได้คะแนนก็ทำให้แพ้ได้ งบประมาณก็มีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่ง บางทีงบประมาณไม่พอก็ขอรับการสนับสนุนจากผู้ปกครองนักเรียนก็มี เพราะถ้าไม่มีงบประมาณก็ไม่สามารถเข้าแข่งขันได้ เพราะการทวงโปงกลางเข้าแข่งขันมีค่าใช้จ่ายสูงมาก แนวทางการพัฒนาด้านผู้เข้าแข่งขัน ที่สำคัญคือต้องศึกษาเกณฑ์ กติกาให้ละเอียด แล้วซ้อมให้เป็นไปตามกติกา ที่สำคัญต้องมีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ(วิญญู ฌิวรัตน์, 2564)

ดังนั้น วงโปงกลางที่เข้าประกวดทุกวงจะมีการซ้อมเป็นอย่างดี รวมทั้งต้องศึกษาเกณฑ์การประกวด กติกา ให้ละเอียดและต้องมีงบประมาณสนับสนุน แนวทางการพัฒนาของผู้เข้าแข่งขัน ที่สำคัญคือการศึกษาเกณฑ์ กติกาให้ละเอียด แล้วซ้อมให้เป็นไปตามกติกา ที่สำคัญต้องมีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ

เกี่ยวกับการพัฒนาเกณฑ์ด้านผู้เข้าแข่งขันไว้ว่า การพัฒนาก็ขึ้นอยู่กับกติกา ขึ้นอยู่กับผู้ที่ตั้งกติกา มา คณะกรรมการเป็นเพียงผู้ให้คะแนน ขึ้นอยู่กับผู้ออกกติกา ไม่ใช่คณะกรรมการ ก็ไม่ทราบว่ามีใครเป็นผู้ออกกติกา มา เพราะว่ากรรมการจะไปเสนอแนะข้อคิดเห็นต่างๆ ก็ไม่มีใครมารับข้อคิดเห็นของคณะกรรมการ ผู้ออกกติกา มาเป็นอีกพวกหนึ่ง ก็มีในกลุ่มที่เป็นที่เป็นทีมของคณะกรรมการที่เป็นผู้ออกเกณฑ์ ที่เป็นผู้ทำกติกา มา กติกา ก็มีการประกวดดนตรี ประกวดฟ้อน ฟ้อนก็ดูเนื้อหาของสาระของการฟ้อน เขาก็กำหนดมาว่าฟ้อนอะไรบ้าง คือพวกดนตรีจะไม่ได้กำหนด จะเล่นตามเป็นประกอบการฟ้อน ประกอบผู้ที่คิดทำต่าง ๆ ตามกติกา เป็นต้นว่าชุดนี้มีฟ้อน มีบังคับเทิดพระเกียรติ แต่ละวงก็จะทำมา คิดมาว่าจะฟ้อนชุดไหนที่เป็นฟ้อนเทิดพระเกียรติ ซึ่งก็มีหลายงาน เช่นเทิดพระเกียรติ ในหลวงเทิดพระเกียรติ พระราชินี เทิดพระเกียรติ กรมสมเด็จพระเทพฯ เทิดพระเกียรติ ร. 9 ร. 10 เป็นต้น ในที่นี้ในการประกวดก็ไม่ได้กำหนดตายตัว เพียงแต่บอกว่า ผู้เข้าประกวดต้องคิดเอง คิดหาข้อมูลมาสร้างสรรค์ บางครั้ง ก็ฟ้อนลำแคน ฟ้อนคอนสวรรค์ ฟ้อนต่างๆ ก็มีกำหนดกันไป แต่ที่ขาดไม่ได้ก็คือเทิดพระเกียรติเป็นชุดแรก ซึ่งปกติโปงกลางควรจะมีขึ้นโหมโรงเป็นชุดแรก เดียวนี้เทิดพระเกียรติมาขึ้นก่อน มีรูปแบบว่าเทิดพระเกียรติขึ้นก่อนถึงจะมาเปิดวง นอกจากนั้นกรรมการก็มีหน้าที่ดู ดุดนตรี ที่แรกบางครั้งก็ว่าแยกกันบอกว่า เป็นกลุ่มให้คะแนนฟ้อน และกลุ่มให้คะแนนดนตรี แต่คะแนนเหล่านี้ถ้าไปแยกกันมันก็จะวุ่นวาย คือทุกคนก็มีสิทธิ์ให้คะแนนทุกอย่าง จะเป็นฝ่ายฟ้อน หรือฝ่ายหมอลำฝ่ายดนตรี ให้คะแนนไปด้วยกันเพราะไม่ใช่สิ่งลึกลับซับซ้อน แต่ก่อนมีปัญหาคือมีการให้คะแนนเป็น 100 คะแนน พอให้คะแนนเป็น 100 คะแนน การให้คะแนนสำหรับเข้าข้างฝ่ายนั้นฝ่ายนี้ มันก็ง่าย

พออยากให้คณะไหนชนะ ก็ให้คะแนนเต็มร้อยไว้ คณะไหนไม่อยากให้ชนะ ก็ให้คะแนน 20 -30 อันนี้เป็นความไม่ยุติธรรมที่เกิดขึ้น คณะกรรมการก็เลยปรึกษากันว่าวิธีให้คะแนนที่เอาตัวเลขมาแข่งขันกันนี้ หากกรรมการไม่เที่ยงธรรม เช่น ให้คะแนนวงที่ไม่อยากให้ชนะเป็น 20-30 จะส่งผลให้วงที่เข้าแข่งขันนั้นๆ ตกรอบแน่นอน จึงเปลี่ยนมาเป็นระบบที่ให้เป็นลำดับ กรรมการจะให้คะแนนวงไหนเท่าไหนก็ตามก็ต้องจัดลำดับมา ไม่ใช่วิธีเอาตัวเลข ก็ส่งผลให้ดีขึ้น ต่อมาแม้จะจัดลำดับก็ตาม หากกรรมการมีส่วนได้ส่วนเสีย ก็มีส่วนทำให้การแข่งขันไม่เป็นธรรม จะไปตำหนิใครก็ไม่ได้ เพราะว่าโดยมากวงโปงลาง ก็เป็นลูกศิษย์เป็นส่วนใหญ่ จบที่ไหนก็ไปตั้งวง หรือว่าไปดูแลวง ที่นี้กรรมการก็เป็นครูที่เคยสอน แล้วผู้กำหนดกรรมการมาซึ่งเป็นผู้ให้ทุนอยู่กรุงเทพฯ ก็กำหนดมาว่า ต้องมีศิลปินแห่งชาติ จึงทำให้คณะกรรมการมีอยู่คณะเดียว มีศิลปินแห่งชาติเป็นผู้เป็นประธาน ส่วนศิลปินแห่งชาติก็มีส่วนได้ส่วนเสียคือผู้เข้าแข่งขันก็เป็นลูกศิษย์ของตนเอง คณะไหนเป็นลูกศิษย์ตัวเองใกล้ไกล ก็มีส่วนของกรรมการจะเอนเอียงก็เกิดได้ ส่วนผู้เข้าแข่งขันวงอื่นๆ ก็เกิดความเบื่อบระอาว่าตนเองไม่ได้มีความใกล้ชิดกับกรรมการ ประท้วงไปก็ไม่ได้ลำดับที่ดี กรรมการที่เป็นหัวหน้าหรือเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ถ้าพูดขึ้นกรรมการทั้งหลายต้องเป็นลูกน้อง ลูกน้องของประธาน ถ้าลูกพี่ว่าคณะนี้สวยงาม คณะกรรมการอื่นๆ ก็ไม่กล้าขัด อยากให้ถูกใจผู้หลักผู้ใหญ่ ในที่สุดก็คล้อยตามกัน สิ่งนี้คือสิ่งที่ทำให้ผู้เข้าประกวดนั้นเสียกำลังใจ บางคนถึงกับเลิกทำวงประกวดก็มี ว่าประกวดไปได้ก็ไม่ได้ อีกแบบหนึ่งก็มีบางกลุ่มที่อยากได้รางวัล ก็มาเสนอกรรมการว่าจะมอบเงินรางวัลทั้งหมดให้กรรมการ ขอให้ตนได้รับรางวัลชนะเลิศ บางครั้งก็ถึงกับจ้างผู้ตัดสินไปช่วยทำงานให้ก็เคยได้ยินมา (เจริญชัย ชนไฟโรจน์, 2564)

ภาพประกอบ ผศ.ดร. เจริญชัย ชนไฟโรจน์

ที่มาภาพ : บุลากร สมไสย

ดังนั้น ด้านผู้เข้าแข่งขัน ผู้ที่มาประกวด จะต้องทำตามเกณฑ์ที่เขากำหนดให้ แต่ละสนามการประกวดก็จะแตกต่างกัน จะต้องทำตามที่เขากำหนด

คำว่าพัฒนา มั่นมองกว้าง เกี่ยวกับการพัฒนาผู้บรรเลงผู้แสดง ผู้แสดงไม่ได้พัฒนาในบางครั้ง ผู้แสดงก็จะได้รับการถ่ายทอดจากครูบาอาจารย์ ซึ่งเด็กหรือผู้แสดง จะไม่ค่อยได้มีโอกาสได้แสดงความสามารถของตัวเอง ส่วนมากจะถูกบล็อก หรือถูกกำหนดมาให้ทำแบบนั้นแบบนี้ นอกเสียจากระดับอุดมศึกษา จากมหาวิทยาลัยคุณาจารย์เขาให้เด็กได้แสดงออก ถึงมีส่วนจริงๆ ถ้าเป็นประณมมัธยมนี้ส่วนมากจะอยู่ในการควบคุมของครูบาอาจารย์ ไม่ได้พัฒนาตามลักษณะที่ชอบของตัวเอง ที่นี้การพัฒนาในระดับอุดมศึกษานี้ คิดว่าบางครั้งพัฒนาไปในทางที่ถูกทาง บางทีก็ไปในทางที่ผิด แต่เขาอาจจะไม่ได้คิดว่ามันผิด บางทีเขาทำไปโดยไม่ทราบ หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ที่นี้การขึ้นชอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งสมัยนี้ มีการเผยแพร่ออกไปในยูทูปบ้าง ในไลน์ในเฟสบุ๊ค มีคนขึ้นชอบมา โดยไม่รู้ว่ต้นสายปลายเหตุมันเป็นอย่างไร อันนี้อาจมีทั้งทางดีและทางไม่ดี ที่จริงก็เขามีความคิดสร้างสรรค์ก็ดี แล้วแต่อยากใหู้ว่า รากเหง้ามันเป็นมาอย่างไรมาก่อน ค่อยไปผลิตดอกออกผลต่อไป ในด้านพัฒนาอย่างไร ก็คือควรจะให้เด็กได้ทราบพื้นฐานของลายดนตรีของเครื่องดนตรีและความชำนาญ ที่จะได้ต่อยอดให้มันถูกทาง ยิ่งสมัยนี้การต่อยอด เป็นเกษตรอย่างนี้ ก็มีเขาพันธุ์นี้มาใส่พันธุ์นี้ แทนที่จะเป็นพันธุ์ไทย เกิดเป็นพันธุ์ฝรั่งมา มาเสริมเข้ามา อยากให้เป็นออริจินอลเป็นของดั้งเดิมจริง ๆ ก่อนที่มันจะเสื่อมสลายไป อาจะมองหารากเหง้าไม่เจอ (ธงชัย คำโสภา, 2564)

ภาพประกอบ 27 อาจารย์ธงชัย คำโสภา

ที่มาภาพ : ผู้วิจัย

ดังนั้น ด้านผู้เข้าแข่งขัน คำว่าพัฒนาเกณฑ์นั้นมองได้กว้าง เป็นการจะเกี่ยวกับทุกด้านของการประกวด ผู้แสดงก็จะได้รับการถ่ายทอดจากครูบาอาจารย์ซึ่งเด็กและผู้แสดงจะไม่ค่อยได้มีโอกาสแสดงความสามารถของตนเอง จะถูกกำหนดให้ทำตามแบบนั้นแบบนี้ นอกจากระดับอุดมศึกษาจาก

มหาวิทยาลัยคณาจารย์เขาให้เด็กแสดงออก การพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์แต่อยากให้เราให้เข้าใจ ว่ารากเหง้ามันเป็นอย่างไรมาก่อน ค่อยไปผลิตออกออกผลต่อไป

6.3.2 ด้านกติกาในการประกวด

สำหรับกติกาในการประกวด แต่ละสถานที่เราก็แยกกติกากันออกไป กติกาที่สร้างขึ้นถ้าเป็น ภาพรวมแล้ว ก็ถือว่าครอบคลุม แต่ว่าถ้าเป็นเฉพาะจุดหน่วยงาน อาจจะไม่ครอบคลุมทั้งหมด เพราะว่าแต่ละหน่วยงานก็มีจุดยืนของตัวเอง เป็นจุดขาย เป็นเรื่องของระดับมัธยม ระดับมัธยมรอบ ควรจะมีอะไรประมาณนี้ ถ้ามันหมดทุกรุ่นก็คงจะมีอะไรเพิ่มเติมอีกมากอยู่ เพราะว่ากรอบและกติกา ยังคิดไปอีกอยู่ว่าถ้ามันเป็นแนวอนุรักษ์ อันนี้ฝากทางกระทรวงวัฒนธรรมที่เขาดูแลโดยตรง ถ้ามันเป็น แนวอนุรักษ์วิธีการอนุรักษ์ที่นอกเหนือไปจากการประกวด ส่งเสริม การส่งเสริมและอนุรักษ์ นอกเหนือจากการประกวดแล้ว ก็มีผู้ถามอยู่ว่า น่าจะมีวิธีการใดบ้าง มันมีปัญหาอยู่ นิดหนึ่งอยู่ เรื่อง การประกวด พอประกวดเสร็จเรียบร้อย มันก็ ในมุมลบมันก็สร้างความขัดแย้งขึ้นบ้าง เป็นบางส่วน ผู้ที่เขาจะยกย่องว่ากรรมการดีมีอยู่คนเดียว นอกนั้นก็มองกรรมการเป็นลบ กรรมการไม่เป็นธรรม ก็จะเห็นแล้วว่าเกิดการขัดแย้ง บางครั้งก็มีการฟ้องร้อง อันนี้คือจุดอ่อน แต่ว่าก็ไม่ได้ถือว่าเป็น อุปสรรค

อีกมุมหนึ่งก็ว่านอกเหนือจากการแข่งขันแล้ว ยังคิดว่า ในโอกาสต่อไปว่า น่าจะมีการตั้ง งบประมาณจากหน่วยงานผู้รับผิดชอบลงมาส่งเสริม กลุ่มศิลปิน กลุ่มครูผู้สร้างงาน เช่นทำวง หรือ โรงเรียน หรือหน่วยงานอะไรก็ตามที่สามารถตั้งวงขึ้นมาได้ หรือผู้ตั้งวง ทำการถ่ายทอด อันนี้ไม่ต้อง ทำแข่งใคร ทำแข่งตัวเอง เช่นว่า ท้องถิ่นอำเภอหนองพอกต้องการที่จะทำวงขึ้นมา วงนี้ กติกาอาจจะ สร้างขึ้นมาว่า หนึ่งเราทุ่มงบประมาณลงไป ส่วนตัวทำไป ถ่ายทอดออกไปสู่สาธารณะชน อย่างปี หนึ่งไม่น้อยกว่า 5 งาน 10 งาน 20 งานอันนี้คือเผยแพร่ออกไป เรื่องเงินทองของใช้ต่างๆ ยังไม่มีที่มา ชัดเจน สร้างงานขึ้นมาแล้วตีแผ่เผยแพร่ออกไป โดยที่ให้ทางหน่วยงานที่รับผิดชอบมาประเมิน ประเมิน ด้วยหนึ่งผลงานที่บอกว่า เขาอยู่ในเกณฑ์ที่ ปีนี้เขาออกงาน ได้ 5 งาน ถ้า 5 งานจะอยู่ในเกณฑ์ไหน ควรจะจัดงบประมาณลงมาขนาดไหนมาส่งเสริมเขา 10 งานก็จัดงบประมาณมาอีกระดับหนึ่ง ที่นี้ทั้ง จิตอาสาทั้งคนเข้าช่วย ได้ 20 งานปีหนึ่ง เอาเงินตัวนี้มาหนุนเขา หรือมอบโล่ที่ควรให้ ระดับไหน ระดับเหรียญทอง ตัวนี้ไม่ได้แข่งกับใครแข่งกับตัวเอง ก็ทำให้มีกำลังใจในการทำงานต่อไป ตัวนี้จะไม่ ทะเลาะกัน ถูกกัน เหมือนสมัยก่อน ตัวนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่เป็นเรื่องเก่า มันมีอย่างนี้ แข่งวงก็ไม่ได้แข่งกัน พยายามมีการมีงาน ก็ขอไปช่วยกัน ทำเหมือนการกีฬาเขาทำ เกณฑ์ของการกีฬาเขาทำดั่งทีมไป ช่วยกันได้เขาทำแบบนักกีฬา ก็ไม่ได้ทะเลาะกันดั่งกันไป เสร็จงานก็แยกกันไป นักดนตรีก็รู้จักกันเป็น เครือข่ายก็ลดกระแสการขัดแย้งลง แต่การขัดแย้งส่วนใหญ่นั้นจะขึ้นอยู่กัฝ่ายหัวหน้าวง เพราะว่า

หัวหน้าวงมีผลประโยชน์ มันจะมีในช่วงหนึ่งที่ว่าผู้ใดสามารถทำงานไปแข่งได้ในระดับประเทศมันก็จะมีผลงาน เอาผลงานตัวนั้นมาเพิ่มวิทยฐานะตนเอง ทำซี 8 ซี 9 ซี 10 ซี 11 อะไรก็ว่ากันไป ทีนี้ตัวนี้มันก็เลยเกิดมีบีบผู้ทำงาน ที่เป็นครูน้อย ถ้าไม่ได้ถือว่าเป็นทุกชั้นนัก บีบไปถึงกรรมการ กรรมการก็เจอเหมือนกัน ก็ว่า พี่ครับ อาจารย์ครับ ยังไงก็ช่วยผมหน่อยนะครับ ผมจะทำ ซี 9 กรรมการก็ว่าก็แล้วแต่ความสามารถของตนเอง ก็ไม่ได้ตัดกำลังใจ ความจริงก็ดูทุกวง นี่คือส่วนที่อยากเพิ่มเติมเกี่ยวกับกติกา ในเรื่องเพลง เกี่ยวกับการพัฒนาในเรื่องเพลง สามารถพัฒนาไปได้ กติกาอาจจะไม่ได้เอาตัวเก่า เช่นการเปลี่ยนเพลง ตัวกติกานี้มีส่วนมีบทบาทอย่างมากต่อวง เพราะสมมติว่ากติกาจะสร้าง ให้ใครเกิด อยากสร้างอะไรในอีสาน เราก็สร้างกติกาตัวนี้ขึ้นไป อย่างเช่นเราทำลายแคนของสมบัติ สิมหล้า แต่ก่อนสมบัติ สิมหล้าไม่มีใครรู้จักแต่ก่อน ทีนี้เราก็เห็นความสำคัญของลายที่เขาเล่นมา ลายรถไฟใต้รางปีนั้น ก็เลยได้ตัดสินใจ เพื่อนก็ไม่เห็นด้วย กรรมการทุกท่านไม่เห็นด้วย พอไม่เห็นด้วย มันคืออะไร ไปอย่างไร เราก็พยายามสื่อสาร ในฐานะที่เราเป็นนักดนตรีเราบอกว่ามันดี ถ้าประกวดได้มันก็จะสนุกสนาน แล้วมันก็จะสร้างให้เด็กรุ่นใหม่รู้จักสร้างลาย พัฒนาลายขึ้นมาได้ จากธรรมดา มันจะเป่าไม่เป็น ทีนี้สุดท้ายจะไปหาไหนต้นฉบับ ไม่ยากเพียงแต่บอกที่ ก็เหมือนกับให้เด็กทำศิลปะนิพนธ์ ครูรู้จักหมดแล้วได้ท่องมาหมดแล้ว ก็บอกเด็กหนูไปหาคนนั้น หนูไปหาคนนี้ เราก็บอกว่าหาได้ที่ไหน ไปหาอาจารย์สมบัติ สิมหล้า ทีนี้ประโยชน์ที่มันเกิดขึ้นกับนักดนตรี ก็คือ 1. เขาได้ใช้วิชาคน วิชาเข้าไปหาคน วิชาสังคม เข้าไปใช้ วิธีเข้าไปหาศิลปิน ปรับตัวอย่างไร เข้าไปหาท่านอย่างไร พูดกับท่านอย่างไร นบอบท่านอย่างไร เสียค่าใช้จ่าย ตรงนี้เด็กจะได้รู้ เกิดประโยชน์คือเขาลงสนามเอง ถ้าเวลาเขาจะไปทำศิลปะนิพนธ์ ทำงานของเขา เขาก็ไม่ได้ยาก เขามีวิธีของเขา หลังจากนั้นก็เลยมีการพัฒนาขึ้น พอเข้าประกวดเด็กเล่นได้ เกินคาด ซึ่งหลายๆคนคิดว่าเด็กมันจะเล่นไม่ได้ ปรากฏว่าเด็กเล่นได้ยอดเยี่ยม เชื้อ เก็บได้เกือบหมด หลังจากนั้นมาคนก็รู้จักลายของสมบัติ สิมหล้า รถไฟใต้ราง บริษัทเวิร์คพอยท์ บริษัทต่างๆ ก็เข้ามา ขอให้โชว์ นี่เกิดงานกับศิลปินเราด้วย สมบัติ สิมหล้าได้เกิด นี่ละถึงว่ากติกาเรามีบทบาทมากๆในการพัฒนาศิลปิน พัฒนาคคน พัฒนาลาย นำไปสู่การเผยแพร่ ได้เยี่ยมมาก ฉะนั้นเลยบอกว่า กติกาสามารถเพิ่มเติมได้ทุกปี แต่ละปีเราจะส่งลายอะไรออกไป ที่ลูกหลานเรายังไม่ทันรู้จัก การกำหนดกติกาต้องเข้าประชุมกันก่อนทุกครั้ง เว้นแต่ว่าทางกรมเขาไม่ตั้งใจในเรื่องนี้ ถ้าเขาว่าอันเก่าก็ดีอยู่ก็ไม่ใช่ไร แต่ว่าทุกวันนี้การแข่งขันของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาและนันทนาการ ก็ใช้วิธีการเอาภาคภาคเข้ามาด้วย เอาภาคภาคเข้ามาช่วย บางครั้งก็จะว่ามีแต่กรรมการกำหนดเอง ก็ให้ฝ่ายต่างๆมีบทบาทด้วย อยากเอาอะไร บางครั้งมันก็มี การเข้าข้างตัวเอง พยายามที่จะเอาลูกศิษย์ตัวเอง กรรมการก็มีสิทธิ์ที่จะลำเอียงได้ แต่เราก็ยืนไว้ ดึงไว้ ครึ่งๆ ไป ถือว่ามันเป็นลูกศิษย์หลานศิษย์เหลนศิษย์ท่านนั้นละ เวลานั้นเราก็สามารถพูดได้อยู่ทำให้

ความเป็นธรรม หลังๆมาก็ดีขึ้นมาก เพราะว่าช่วงหนึ่งก็ได้เปลี่ยนกรรมการเพราะว่ารู้ว่าเอียงไปฝั่งไหน (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 2563.)

ดังนั้น กติกาจะมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับแต่ละสนามแต่ละเวทีประกวด เพราะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้จัด ส่วนมากจะมีการเปลี่ยนแปลงกติกาทุกปี กติกาจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการประกวดวงโปงลาง

เกี่ยวกับหลักสำคัญในการสร้างเกณฑ์ 1. อาจจะต้องดูทิศทางของคุณค่าทางสังคม ค่าความนิยม เด็กส่วนหนึ่งช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา ประมาณ 10 ปี ประมาณ 7-8 ปี มีพวกหนึ่งนุ่งผ้าใส่สร้อยแปะ แคนเคี้ยวหมากแถวสารคาม เด็กเริ่มซึ่มซับและเริ่มอิน อินกับความเป็นตัวตนของผู้เฒ่าโบราณ มันเป็นภาพหนึ่งที่มีนัยสะท้อนแต่หาภาพไม่ได้ ไม่ได้ถ่ายรูปลไว้ ถ้าถ่ายเมื่อไหร่ก็คงเหมือนกับนักแสดงอยากถ่ายไปตามรถเมล์ ตาม บขส. ไม่รู้ว่าพวกนั้นถ่ายไว้บ้างรึเปล่า นี่คือข้อหนึ่งที่มีนัยมองเห็น แล้วที่นี้คุณค่าทางชีวิต คุณค่าทางเสียง ก็ปรากฏอยู่ในชีวิตเป็นจำนวนมาก ที่มันแปลกออกไป เสียงแคน กับเสียงโหวด เสียงพิณ มันปรากฏอยู่ในเพลงลูกทุ่งอินดี้อของบ้านเรายังมีแต่เยอะขึ้น นี่คือสิ่งที่มันต้องมองไปในทุกมิติ เพื่อที่จะหาความท้าทายเข้ามาสู่ลูกหลาน ถ้าเด็ก ๆ มีประสบการณ์ด้านนี้จากเวทีการประกวดแล้ว เขาสามารถที่จะไปประกอบวิชาชีพ เขาสามารถที่จะไปแสดงตัวตนไม่ว่าในภาพลักษณ์ใดก็ตาม มันสามารถที่จะสร้างอาชีพได้ในอนาคต นี่คือเป้าหมายในเรื่องของการกำหนดกฎเกณฑ์เรื่องการประกวด 2. การครีเอทงาน งานเชิงดนตรี งานเชิงของพ็อน งานเชิงของร้อง ในงานเชิงของการประกอบธุรกิจ หรือจะเป็นออกาไนซ์ หรือจะเป็นอะไรที่จะจัดสรรในเรื่องของการแสดงเพื่อรับใช้สังคม นี่คือเป้าหมายของการกำหนด เพื่อที่จะไปดูแลในเรื่องของเกณฑ์กติกา นี่คือแนวทาง 3. เราต้องควบคุมไปในเชิงของวิชาการ ไม่ใช่ไม่มีทิศทาง มีเพลงลูกทุ่งจะทำให้เสียภาพลักษณ์ของวงโปงลางหรือไม่ ในเจตยานั้นจะบอกว่าอันไหนอนุรักษ์ อันไหนคือสร้างสรรค์ มันจะมีลักษณะสร้างสรรค์นี้สร้างสรรค์ได้ระดับไหน ต้องมีความรู้ ต้องมีความเพียงพอ กรรมการจะเป็นคนแนะนำคนคอยบอกว่า อันไหนใช่ อันไหนไม่ใช่ มีคนโทรมาถามว่าจะแต่งนุ่งกระโปรงไปเต้นได้หรือไม่ ก็บอกไปว่ามันเป็นการประกวดวงโปงลางไม่ใช่วงดนตรีลูกทุ่ง ตอบแค่นี้ก็จบเลย เขาจะเลือกเพลงลูกทุ่งมาร้อง อาจารย์ก็ไม่ได้ว่า มันเป็นไปตามที่บอกว่า เด็กมันร้องเพลงลูกทุ่งได้เพราะจริง ๆ เด็กมันอยากร้องแก้วรอที่เพราะมากอย่างนี้ เด็กอยากร้องอะไรที่มันเป็นเพลงลูกทุ่ง ลูกทุ่งหมอลำก็ได้ อาจารย์เปิดโอกาสให้ เกณฑ์มันถึงมีความกว้าง ถ้าไม่เช่นนั้นมันก็จะไม่เกิดการพัฒนา แล้วที่นี้พอได้ฟังมามากแล้วว่า เด็กเล่นปี่ปาดหลานก็ได้ เล่นสวดสะแนนก็ได้ เล่นอะไรก็ได้ ถึงได้บอกว่าแค่สุดยอด สุดยอดของการบรรเลงลาย คือผู้เล่นเล่นลายอะไรก็ได้ แต่ก็ต้องมาดูอีกว่าเวลานำเสนอนั้นมันมีชั้นเชิง มันมีกลวิธีมันมีอะไรเพื่อที่จะสะท้อนอะไร มีความโดดเด่นอะไร มีอรรถรสตรงไหน มันก็ต้องทำให้เรา

นำติดตาม ถ้าเขาเล่นมาได้ เล่นรวม เล่นเดี่ยว ดูลักษณะแล้วมันมีความเป็นไปได้ มันก็สะท้อน
ความสามารถของเขา อันนี้ก็เป็นโจทย์ ณ ปัจจุบัน (ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์ : สัมภาษณ์. เมษายน 2563.)

ภาพประกอบ 28 ดร. ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์
ที่มาภาพ : บุลากร สมไสย

ดังนั้น กติกาการประกวดวงโปงลางในปัจจุบันไว้ว่า 1.ต้องดูทิศทางของสังคม ค่านิยม 2.ดนตรี
การฟ้อน การร้อง ต้องสร้างสรรค์เพื่อสามารถรับใช้สังคมได้ 3.กติกาขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ว่าต้องการ
เชิงส่งเสริม อนุรักษ์ หรือสร้างสรรค์

กรรมการจะต้องตั้งเกณฑ์ กติกา การประกวดให้รัดกุมเที่ยงตรงอย่างมากก็คือการตั้งเกณฑ์
กติกาไม่รัดกุม มันทำไม่มีมัธยม มีกาฬสินธุ์พิทยาสรรค์เข้ามาประกวด แต่ว่าเขาก็บอกกระดุกคนละ
เบอร์ ทางบุรีรัมย์เขาก็บอกอยู่ แพ้มัธยมมันน่าอาย เพราะว่าเด็กพวกนี้มันเลยมัธยม เป็นระดับ
มหาวิทยาลัยล้วย ก็คือตอบโจทย์ปัญหามันไม่ดี บางทีไปจ้างเขามาพองแล้วก็ว่าเขาเองเป็นคนทำคน
ส่วนมากเป็นแบบนั้น วงวรรณชก็เอาส่วนดนตรี และนาฏศิลป์ มาผสมกัน ใครดีใครเด่นก็จ้างมา การ
ตั้งกติกาเขาจะให้ความคิดสร้างสรรค์แบบกว้างๆในกรรมการเขาจะมาประชุมคัดเลือกใครจะทำได้ดีได้
ครบไม่มีที่ติหรือติหน่อยก็ได้คะแนน ลักษณะแบบนี้ก็ต้องตั้งกติกาให้รัดกุม ถ้าเอาแบบชั่วๆกรรมการ
จะต้องไม่มีส่วนได้เสีย ไม่มีสเต็กโฮลแต่เดียวกันไม่ใช่ว่ากรรมการเป็นอาจารย์ของคนนี้คนนั้น ตาม
หลักการจะต้องเอากรรมการจากที่อื่นมา จะต้องอยู่นอกขอบเขต ถ้าเราไม่พูดเลยก็ไม่ได้มันเป็นเรื่องที่
ต้องตัดเรื่องความผูกพันกันระหว่างลูกศิษย์กับอาจารย์ ถ้าจะเอาจริงจะต้องไม่มีเงื่อนงำเงื่อนงำ (ทินกร
อัติไพบุลย์, 2563)

ภาพประกอบ 29 ผศ.ดร. ทินกร อัดตไพบูลย์
ที่มาภาพ : บุลากร สมไสย

ดังนั้น กติกาการประกวดต้องมีความรัดกุม แยกประเภทอายุของผู้เข้าประกวดอย่าให้แตกต่างกันมากควรกำหนดเป็นรุ่น ดังที่เคยเห็นมาแล้วในบางสนามวงโปงลางระดับวิทยาลัยแข่งกับวงระดับมัธยม อันนี้กติกาไม่เหมาะสม

ความคิดเห็นในเกณฑ์การประกวดวงโปงลางจากอดีตถึงปัจจุบัน เกณฑ์การประกวดในอดีตที่ผ่านมาก็มีข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไขมาตลอดทุกครั้ง เพื่อให้เกณฑ์มีความถูกต้องทันสมัย และมีความยุติธรรมที่สุดกับวงโปงลางทุกวงที่เข้าประกวด แต่ก็ยังมีความละเอียดของเกณฑ์การตัดสินไม่เพียงพอ การกำหนดเกณฑ์ไม่ชัดเจน เช่น มหกรรมลำพืน ควรระบุด้วยว่าลำพืนยุคใด วงโปงลางที่เข้าประกวดถึงจะสามารถนำลำพืนในยุคนั้นมาประกวดเหมือนกันทุกวง ส่วนเกณฑ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันซึ่งกำหนดเกณฑ์ขึ้นโดยอาจารย์ท่านหนึ่งของ วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ ก็ยังขาดความละเอียดในบางจุด หากเกณฑ์ไม่รัดกุมเพียงพอการตัดสินการประกวดของคณะกรรมการอาจจะไม่เกิดการยอมรับของวงโปงลางที่เข้าประกวด

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างเกณฑ์ จะต้องมีการระดมความคิดเห็นให้เชิญวงที่จะเข้าทำการประกวด มาคิดเกณฑ์ช่วยกัน แต่ต้องเกิดการวิพากษ์ เสนอวิเคราะห์ให้ละเอียด โดยไม่ใช้ความคิดของคนใดคนหนึ่ง จะประกวดวงโปงลางสมัยไหนต้องกำหนดให้ชัดเจน ต้องวิพากษ์ โดยนักดนตรีทั้งหมด และผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมสัมมนาอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ได้มากับเกณฑ์ที่มาตรฐานรัดกุม

การพัฒนาเกณฑ์ ปัจจุบันนี้ในเรื่องวิถีชีวิต หากจะมีการพัฒนาจะต้องสร้างเครือข่าย เพื่อสืบทอดและรักษาไว้ซึ่งการแสดงวงโปงลาง บางอย่างที่ขาดการสืบทอดส่งเสริม หรือสร้างเครือข่าย ก็จะทำให้สูญหายและตายไปในที่สุด เช่น หนังประโมไทย อีกอย่างควรมีการกำหนดให้แต่ละวงนำความคิดสร้างสรรค์ที่อย่างไม่เคยแสดงและเผยแพร่ที่ไหนมาก่อนนอกจากสนามนี้เป็นแห่งแรก การพัฒนาในด้านอื่น ๆ ก็มีส่วนสำคัญ ควรมีการกำหนดให้ชัดเจนว่าในแต่ละงาน แต่ละมหกรรม ควรจะกำหนดให้วงโปงลางที่เข้าแข่งทั้งหมด มีการแสดงแบบเดียวกันเพื่อการเปรียบเทียบความสามารถว่าเล่นได้ถูกต้อง ไพเราะ ตรงใจกรรมการและท่านผู้ชม ยกเว้น การแสดงความคิดสร้างสรรค์ค่อยเป็นไปตามแต่ละวงจะสร้างสรรค์มา นั่นคือสิ่งที่ควรพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลางให้มีความละเอียดปราศจากข้อโหว่และรอยร้าว เพื่อความยุติธรรมในการตัดสินของคณะกรรมการอย่างถูกต้องแม่นยำ ตามเกณฑ์ที่กำหนด (พรสวรรค์ พรตองก่อ, 2563)

ภาพประกอบ 30 ดร.พรสวรรค์ พรตองก่อ
ที่มาภาพ : บุลากร สมไสย

ดังนั้น กติกาการประกวด ต้องมีความละเอียด ชัดเจน สร้างสรรค์ เช่น มหกรรมลำพูน ต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าเป็นลำพูนยุคใด วงเข้าแข่งขันจะได้ศึกษาและนำมาแสดงถ่ายทอดได้อย่างถูกต้อง

ในฐานะผู้ท้วงโปงลางเข้าประกวดให้ความเห็นเกี่ยวกับกติกาการประกวดวงโปงลางในปัจจุบันไว้ว่า มีหลายสนามหลายเวทีที่กติกาการประกวดมีความเหมาะสมแล้ว แต่ก็ยังมีหลายเวทีที่ต้องพัฒนาปรับปรุงกติกาการประกวดให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น ควรให้มีการกำหนดเวลาการตั้งเครื่องเสียง และการเก็บเครื่องดนตรีหลังแสดงเสร็จแยกต่างหากจากเวลาการแสดง ที่ผ่านมามีภาพที่พบเห็นการวิ่งเก็บเครื่องดนตรีอุปกรณ์การแสดงเป็นไปด้วยความโกลาหลเพื่อให้ทันเวลาที่กติกากำหนด ดูแล้วไม่สวยงาม ยกตัวอย่างเวลาตั้งเครื่องเสียงใช้เวลา 5 นาที การแสดง 30 นาที และเก็บอุปกรณ์การแสดง

และเครื่องดนตรี 5 นาที่ รวม 40 นาที่ น่าจะมีความเหมาะสม วงที่เข้าแข่งขันทุกวงต้องทำตามกติกาอย่างเคร่งครัด จะได้ไม่เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบกัน คณะกรรมการก็ต้องรักษากติกาอย่างเข้มงวด ต้องตรวจสอบว่าผู้เข้าแข่งขันเป็นบุคคลเดียวกันกับใบสมัครป้องกันการดึงตัวนักดนตรีที่ไม่ได้อยู่ในวงมาช่วย (ฉวีวรรณ พลธรรม, 2564)

ดังนั้น กติกาการประกวด หลายเวทีการประกวดกติกาดีมีความเหมาะสมแล้ว แต่ก็ยังมีบางเวทีที่ควรปรับปรุงและพัฒนากติกาใหม่ เช่น ควรกำหนดกติกาแยกเวลาการตั้งเครื่องเสียงเทียบเสียงดนตรี การแสดง และการเก็บเครื่องดนตรีและอุปกรณ์การแสดงออกจากกัน คณะกรรมการต้องรักษากติกาอย่างเข้มงวด เพื่อไม่ให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบกัน

ในฐานะผู้ทำวงโปงลางเข้าประกวด ให้ความเห็นเกี่ยวกับกติกาการประกวดวงโปงลางในปัจจุบันไว้ว่า มีความเหมาะสมแล้ว บางสนามบางเวที แต่ก็ยังมีอีกหลายเวทีที่ควรปรับปรุงกติกา กรณีการแข่งขันชิงแชมป์ประเทศไทย รุ่นอายุไม่เกิน 19 ปี โดยมีการดึงตัวนักเรียนที่จบ ม.6 ไปแล้วมาเล่นช่วยวงของโรงเรียนเดิม อันนี้ไม่น่าจะถูกต้อง เพราะไม่ได้สังกัดโรงเรียนเดิมแล้ว อยากให้มีการแก้ไขกติกาในจุดนี้ด้วย การกำหนดรายละเอียดของกติกาต้องมีความชัดเจน คณะกรรมการจัดงาน กรรมการตัดสิน ผู้ทำวงโปงลางเข้าประกวด ควรมีการประชุมกันก่อนกำหนดกติกาทุกครั้ง เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นของทุกฝ่ายและนำไปปรับปรุงและกำหนดกติกาขึ้นมาให้มีความเหมาะสม และเป็นธรรมที่สุด (วิญญู ผิวรัตน์, 2564)

ภาพประกอบ 31 ดร.วิญญู ผิวรัตน์

ที่มาภาพ : บุลากร สมไสย

ดังนั้น กติกาการประกวดวงโปงลางในปัจจุบัน มีหลายสนามหลายเวทีที่ยังไม่มีความละเอียดพอ ควรมีการปรับปรุง เช่น การแข่งขันชิงแชมป์ประเทศไทย รุ่นอายุไม่เกิน 19 ปี ซึ่งจัดโดยกรมพลศึกษา

มีการอนุโลมให้ผู้เล่นที่ไม่ได้ศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมกลับมาเล่นในห้างอีก และควรมีการประชุมระหว่าง คณะกรรมการจัดการประกวด คณะกรรมการตัดสิน ผู้ทำวงเข้าประกวด ทุกครั้งก่อนกำหนดกติกา เพื่อรับฟังความคิดเห็นทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับวงโปงลางที่เข้าแข่งขันมากที่สุด

บางครั้งระเบียบก็มีความกำกวม คือกติกาที่ตั้งไว้ไม่ชัดเจน อย่างเช่น ในการประกวด มหกรรมลำสาละวันคือกรรมการมีเจตนาว่าอยากให้มีการแสดงชุดสาละวันนี้ชุดหนึ่ง แต่ว่าข้อกำหนดไม่ชัดเจน ผู้เข้าประกวดจึงเอาวาทลำตัวนี้ไปใส่ในการแสดงทุกชุด แต่ที่จริงกติกาบอกไว้ให้ชุดหนึ่งเป็น ลำสาละวัน คณะที่มาประกวดก็อยากให้ถูกใจกรรมการ ถูกใจระเบียบ คณะกรรมการที่จัดงาน คณะกรรมการผู้ตัดสินก็ไม่ได้อธิบาย ก็เกิดเป็นข้อเสีย บางคณะก็ลงทุนไปถึงเมืองสาละวัน เพราะอยากชนะการแข่งขัน ปรากฏว่าการแข่งขันกันนี้ลงทุนสูงมาก สูงทั้งค่าใช้จ่าย สูงทั้งเวลา ผู้ปกครอง นักเรียนลำบาก ด้านงบประมาณก็ลำบาก ค่าตอบแทนหนึ่งแสนบาทคือสูงสุด แต่ทุกวงก็ไม่ได้หนึ่ง แสน น่าจะได้ลดหลั่นลงมาสามหมื่น ห้าหมื่น สรุปลือมันไม่คุ้มค่า แต่ว่าทำไมคนถึงเข้าไปประกวด เพราะอยากมีผลงาน โรงเรียนนั้นก็ได้รับการพิจารณา มีความดีความชอบ ครูผู้ฝึกสอนก็มีความดีความชอบ แล้วนักเรียนก็มีทักษะมีประสบการณ์ พอมีชื่อผ่านวงนี้มา ก็สามารถเข้ามหาวิทยาลัยได้โดยไม่ต้องสอบ ชุมชนก็มีส่วนได้ประโยชน์คือเวลาว่างก็ได้วงโปงลางที่มีชื่อเสียงมาช่วยงาน เป็นลักษณะที่ได้ประโยชน์ร่วมกัน แต่ประโยชน์ที่เป็นรางวัลนั้นไม่คุ้มค่า กว่าที่จะซ้อมกินข้าวก็กระสอบอาหารเท่าไร่ เวลาเดินทางมาพัก มาเข้าแคมป์ เท่าไร มูลค่าโดยรวม ผู้ปกครองก็ลำบากลำบาก ก็มีพบอยู่ว่ามีปัญหาในเรื่องต่าง ๆ แต่บางอย่าง แต่ในเรื่องของที่จะไปพัฒนา ก็ไม่มีโอกาสที่จะพัฒนา เพราะขึ้นอยู่กับผู้ให้ทุนมา ผู้ให้ทุนมาก็มักจะมอบให้กับหัวหน้า ซึ่งก็กำหนดมาอีกว่าต้องมีศิลปินแห่งชาติ คำนี้เป็นคำที่ไม่เหมาะสม คือกรรมการถ้ามีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เข้าประกวดมันก็มีความเอนเอียงเกิดขึ้น เพราะลูกศิษย์เป็นผู้ทำวงเป็นต้น คณะกรรมการก็อยู่คนเดียว หากว่าควรจะต้อง คณะกรรมการหลาย ๆ ชุด เขาก็ไม่เอา คณะกรรมการอื่น ๆ ที่ตั้งมา ผู้ให้ทุนเขาเป็นผู้กำหนดมา ถ้าจะเอาข้อนี้ผู้ให้ทุนมาเขาก็กำหนดมาอย่างนั้น หากเราตั้งว่ากรรมการที่มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ควรจะเป็น กรรมการตัวนี้ที่สำคัญ แต่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ เพราะทุนมาจากส่วนกลาง ถึงแม้ว่าจะอบรมกรรมการ ขึ้นมาหลายชุดเท่าไรก็ไม่มีโอกาสที่จะเข้ามาตัดสิน เพราะว่าทางกรุงเทพฯเขาว่าอย่างนั้น แล้วผู้ที่ เขามอบหมายก็เป็นผู้เลือกอีกที ผู้เป็นกรรมการเข้าร่วมจะเป็นใคร ก็ขึ้นกับว่าผู้นี้จะเลือก คือหลักการที่ว่ากรรมการไม่ควรจะมีส่วนได้ส่วนเสีย ถ้ามีส่วนได้ส่วนเสียมันก็ออกนอกทาง ยิ่งแก้ตัวนี้ไม่ได้ เพราะว่าหากมีส่วนได้ส่วนเสียคณะที่อยากจะได้รางวัลก็มาเสนอผลประโยชน์ด้วย ไม่ใช่เฉพาะเรื่องวงโปงลาง การประกวดในสมัยก่อนอื่น ๆ ก็มิอย่างนี้เช่นกัน เช่น การประกวดเดี่ยวแคน ที่จังหวัดจังหวัดหนึ่ง ผู้เข้าประกวดก็เสนอเงินรางวัลทั้งหมดให้คณะกรรมการ ส่วนตัวเองเอาแต่เฉพาะถ้วย ก็มีคนที่

เป็นกรรมการมาแล้วให้ฟัง บางครั้งจะว่าไปการประกวดแคน ควรจะให้คนที่เป่าหมอแคนเป็น กรรมการเป็นส่วนใหญ่ บางครั้งก็เอาหมอลำมาเป็นกรรมการ คือการประกวดเดี่ยวแคนก็ไม่ จำเป็นต้องเอาหมอลำมาเป็นกรรมการ ถ้าเป็นการประกวดลำมีแคนประกอบอย่างนั้นถึงจะใช้ แต่ หากเป็นเดี่ยวแคนกรรมการที่เป็นหมอแคนล้วนๆ ก็มีมาก อันนี้ก็เห็นมีเอาหมอลำมา คณะกรรมการ จะต้องมีความรู้ตรงกับสิ่งที่เข้าประกวด บางครั้งในธรรมเนียมบ้านเราก็ชอบให้ผู้มีหน้ามีตาในสังคมใน ชุมชนมาเป็นกรรมการ ถึงผู้นั้นจะไม่มีความรู้เชี่ยวชาญก็ตาม ครั้งหนึ่งมีประกวดหมอลำหมู่ที่จังหวัด แห่งหนึ่ง ก็มีกรรมการหลายคนแต่บางคนก็ไม่มีความรู้เกี่ยวกับหมอลำ ผู้มีความรู้ก็มีอยู่สองส่วน ส่วน หนึ่งก็คือผู้ปฏิบัติ ส่วนหนึ่งก็คือผู้ที่เป่าแคน (เจริญชัย ชนไพโรจน์, 2564)

ดังนั้น กติกาการประกวดวงโปงลาง มีกำหนดกรอบใหญ่มาจากกรุงเทพฯจากผู้ให้ทุน พวกที่มี บทบาทในกรรมการจะเป็นคนเลือกกรรมการเข้ามา กรรมการก็เป็นพวกเดียวกันไม่มีผู้ขัดแย้งกัน ถ้าผู้ใดจะมาเป็นผู้ขัดแย้งโดยมากก็จะได้รับคัดออก ถึงแม้มีข้อคิดเห็นไปก็เชื่อว่าจะไปปรับไปแก้ไขได้ เพราะกลไกเป็นอย่างนั้น

โปงลางหรือศิลปะพื้นบ้าน คำว่าเกณฑ์การประกวด จะว่าเสียหายก็คงไม่ถึงขั้นนั้น จะว่า เสื่อมสลายก็ไม่ใช่ คือผู้แสดงผู้ส่งเข้าประกวด จะต้องยึดเกณฑ์ที่เขากำหนดมาให้ รู้ว่าเขากำหนดมาให้ ถูกหรือเปล่า แต่เราก็ต้องทำเพราะว่าเราต้องการคะแนน มันก็เลยเป็นการ ให้ผลเสียโดยไม่ตั้งใจ โดย การที่จะต้องการเอาคะแนนแต่ผลเสียมันออกมา อย่างโปงลางการแสดงมันเกินโปงลางไปถึงขั้นหรือ อลังการ ที่นี้ผู้แสดงก็ต้องทำ ไม่ทำคะแนนก็ไม่ได้ ทำให้เป็นการเกิดผลเสียต่อเนื่อง โดยไม่ได้คิด พิจารณา คือทำเพื่อคะแนน แล้วผลมันออกมาก็เป็นอย่างนั้นไป

ดังนั้น กติกาการประกวดไว้ว่า ผู้แสดงผู้ส่งเข้าประกวด จะต้องยึดเกณฑ์ที่เขากำหนดมาให้ เกณฑ์การประกวด เป็นตัวกำหนดให้ผู้เข้าแข่งขันปฏิบัติตามเกณฑ์ เพื่อให้คณะกรรมการ ตัดสินยึดเป็นหลักในการให้คะแนน โดยบางครั้งเกณฑ์ที่กำหนดอาจจะไม่ถูกต้องมากนัก แต่ก็ขึ้นอยู่กับ ผู้จัดการการประกวด ผู้ประกวดก็ต้องทำตามเกณฑ์เพื่ออยากได้คะแนน

6.3.3 ด้านเกณฑ์การให้คะแนน

เกี่ยวกับด้านเกณฑ์การให้คะแนนการประกวดวงโปงลาง มันทำได้หลายรูปแบบ อันนี้ก็ต้อง พัฒนาไป ทำไปหมดทุกรูปแบบ มันหนักไปเบาไปหรือไมในแต่ละด้าน ในด้านน้ำหนักก็พยายามปรับ อยู่ ส่วนนี้ก็ขึ้นอยู่กับนโยบายของกรมพลด้วย กรมพลเขาอยากไปทางไหนมาก หนึ่งมันจะเกี่ยวกับ ชื่อ ที่ว่าการประกวดดนตรีพื้นบ้าน คำว่าดนตรีพื้นบ้านก็แสดงว่าน้ำหนักมาอยู่ที่ดนตรีมาก รายการ หมอลำแห่งภาคอีสานน้ำหนักมันก็ต้องไปทางหมอลำ เราก็พยายามแบ่งสัดส่วนน้ำหนักให้มันเหวี่ยง

ไปตามความเหมาะสม ฉะนั้นการขับร้องกับดนตรีมันก็จะไปด้วยกัน การขับร้องนี้ก็ต้องยอมรับว่ามันเป็นรูปธรรม แม้จะว่าคะแนนไม่ได้มากก็ตาม แต่ทว่า มันร้องออกมาเพี้ยน ร้องไม่เพราะบีบมันก็รู้จักทันที ผู้ชมผู้ฟังก็รู้ สมมติว่า 20 คะแนน เสียงไหลตั้งแต่ที่แรกจนจบมันก็ไม่ทำให้ได้คุยกันอยู่ว่าลูกศิษย์ราชภัฏเลยมันเพี้ยนตั้งแต่ที่แรกก็เลยเสียคะแนนตั้งแต่ตอนแรก ในฐานะที่เราเป็นครูนักร้องครูหมอลำเราก็ไม่ได้ตัดทอนหมดเหมือนดนตรีไทยเรายังให้ไว้อยู่ อย่าไม่ตีเราก้ให้ไว้ครึ่งหนึ่งอยู่ ถ้าพวกเขาประกวดปีพาทย์คีตะศิลป์เพลงไทยเดิม อันนั้นเขาตัดเลย ปีนั้นไปเห็นเขาไม่เอากรรมการกลางมาเป็น เขาก็ว่าทำไมไม่เอากรรมการกลางจากภาคกลางถ้าเขาตัดสินน่าจะเป็นธรรม ที่นี้ก็ว่าอีสานไม่เป็นธรรมหรือ เกียงกัน ก็เลยได้เชิญอาจารย์ปีพาทย์ที่มีชื่อเสียง ออกรายการ มาตัดสิน ที่นี้เขาก็เอาสูตรเขา เด็กเริ่มเล่นขึ้นมา วันนั้นปัญหามันอยู่ที่ว่าฝนตก พอฝนตกปั๊บเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคยกมอนิเตอร์ กล้ามอนิเตอร์เปียก เอาหลบฝน เคลื่อนมอนิเตอร์เข้าไปด้านในปั๊บ พอเคลื่อนปั๊บแต่ว่านักร้องก็ยังดำเนินการไป เด็กไม่ได้ยินมอนิเตอร์ มันขึ้นมามันก็เพี้ยน เราสังเกตอยู่ตรงนั้นมันพลาดตรงนี้มันอาจจะเกิดจากตัวนี้ละมันไม่ดังไม่ได้ยินเสียง แต่ว่ามาดูคะแนนของครูดนตรีไทยนี่ตัดไปเลย 20 คะแนนทิ้งไปเลย พอทิ้งไปแล้วมันก็มีผล มันก็ร่วง เราก็ไปดูแล้วมันก็พูดอะไรไม่ได้เพราะว่าเขาตัดสินออกมาอย่างนั้น เขาก็ยกตัวอย่างแม่น้ำทั้ง 5 ว่าดนตรีไทย อย่างนั้นอย่างนี้ โจทย์ตัวนี้มันเป็นเรื่องของกรรมผลเขาเป็นผู้หามาเราก็เลยไม่กล้าจะไปแย้งอะไรเขามาก ปีหลังก็มีตัดออก ไม่ใช่แล้ว ดนตรีอีสานไม่ต้องขนาดนั้นไม่โหดปานนั้น อย่างน้อยๆเขาก็ได้เปล่งเสียงออกมายังเห็นอยู่ เพี้ยนมันก็สามารถพัฒนาได้อยู่ ปัญหาต่าง ๆ ที่มันเกิดขึ้นเราก็เก็บไว้เป็นข้อมูลไว้ ปีต่อปี เพื่อแก้ไขพัฒนาปรับไปตลอด ที่นี้ต้องยอมรับอย่างว่ามุมมองของคณะกรรมการนั้นแต่ละคนมันก็ย่อมมาไม่เหมือนกันว่าไม่เหมือนกัน แต่ว่าพวกดนตรีนี้ก็ว่าเหมือนกันอยู่ ดนตรีนี้มันเรียนภาษาดนตรีด้วยกัน พอบีบ มันก็รู้จักทันทีเลย ไม่ต้องอะไร มันก็จะไปด้วยกันหมด ที่นี้พอมาพวกพ่อนรำ ตัวพ่อนรำนี้อาจจะมองไม่เหมือนกันกับนักดนตรี ตัวนี้มันอาจจะเป็นตัวแปรให้ได้ เพราะฉะนั้นเราดูคะแนนทั้งหลายเข้ามาบวกกันนี้ บวกกันแล้วบีบมันอาจจะพลิกโผไปได้ถ้ามันเป็นคะแนนรวมคะแนนรวม 100 นี่เป็นมาตรฐานหรือไม่ ในที่นี้ก็ทำไปทุกรูปแบบ ถ้า 100 ก็คือมันง่าย มันรวมง่าย ไม่ต้องไปสับสนอะไรมาก มีคนทำ 1,000 5,000 6,000 ก็มีอีกอยู่ แต่ว่าเราดูแล้วมันเสียเวลาไปเฉยๆ ไม่เกิดประโยชน์อะไร คราวหลังๆ มันมีตัวหนึ่ง ไปๆ มาๆ วกไปใช้สูตรโบราณ สูตรโบราณนี้อย่างไร ไม่ต้องไปคิดอะไรมาก โดยเฉพาะรอบชิงชนะเลิศ ตั้งใจดู ก็คือว่าตอนนี้ ในแต่ละวงเราให้เต็มร้อยเต็มร้อยหมด ที่นี้พอมาตั้งหน้าเวทีบีบ เราจะดูว่าใครพลาดน้อยพลาดเยอะ รอหักลง ตัด ตัด ตัด ตัด นี่คืออีกวิธีหนึ่ง ถ้าเป็นรอบชิง อันนี้ง่ายขึ้นพอจบแล้วก็เรียงลำดับเลย คณะที่ 1 ที่ 2 ที่ 3 ที่ 4 เอาในใจความรู้สึก ว่าในภาพรวมแล้วออกมา ที่นี้เวลานั้นเราก็เอาที่ 1 ของแต่ละคนมาว่ากันเลย ทำคะแนนก็ทำให้เขาอยู่ แต่ว่าใน

ฐานะที่เราดู เราดูว่า คณะไหนมันดีมากกว่ากันในภาพรวม นี่ไม่ต้องไปแยกว่า รำได้เท่านั้น อันนี้ได้เท่านั้น อันนั้นได้เท่านี้ เอาความรู้สึกเข้าใส่กัน มาวัดมารวมกันปั๊บ ทั้งหมดออกมามันจะเร็วตัวนี้ ถ้าท่านพอใจ ในคณะนี้ ว่าคณะนี้ดีก็เอามา สำหรับพวกพ้อง พวกนักร้องก็ว่านี่ละคณะนี้ดีที่สุด นักร้องก็เอามา เรา ไม่ได้ปิดกัน กรรมการ กรรมการ 7 คน หรือ 11 คน หรือ 9 คน หรือ 11 คน ก็แล้วแต่ เอาตัวนี้มา เอามา รวมกันปั๊บ ก็จะเป็นตัวเลขออกมา ตัวนี้ดีกว่าข้างที่จะดี หลังจากนั้นเราก็ใช้ตัวนี้ ในแนวทางการดูเราก็ดูหมดทุกด้าน ในฐานะที่เราเป็นนักดนตรี สมมติว่าเราเป็นนักดนตรี อันดับหนึ่งคนตรี ก็จะไม่ให้พลาดเลยละ เก็บทุกเม็ด เพี้ยนอย่างไร ตรงไหนเพี้ยน ควรจะเพิ่มตัวไหน การเล่นอย่างไรเล่นออกมาเป็นอย่างไรอย่างไร เราก็จะดู คนตรีที่เราได้เป็นหลักแล้ว ที่นี้องค์ประกอบในส่วนต่อไปซึ่งมันก็อยู่ด้วยกันอยู่แล้ว เราก็เลยดูพ้องรำด้วย นักร้องด้วย ที่นี้คนที่อยู่ใกล้เราที่สุด การขับร้องอยู่ใกล้ มันดูไปด้วยกัน ขับร้องเพี้ยนหรือไม่เพี้ยน ตัวหนักหน่อยก็คือดูในเรื่องพ้องรำกับการนำเสนอ การนำเสนอมัน ก็จะเป็นภาพรวม การแสดงนี้มันเลื่อนไหลหรือไม่ หรือมันเป็นเดินไปกระโดดปั๊บ เดินไปมาขึ้นใหม่ ผู้ใดเขาทำดี ผู้ใดเขานำมาดีๆ สตาร์ทปั๊บมันจะไหลไหลไหล ไม่สะดุด จบพริบ ในการตัดสิน จะทำเป็นช่องดนตรี ช่องนักร้อง หรือไม่ เราจะทำออกมา 3 หมวด เช่น 1. ดนตรี คະແນນดนตรี คະແນນ นักร้อง คະແນນการแสดง หมวดใหญ่ๆ สามหมวด แล้วที่นี้ มันก็จะไปแยกย่อยอีก ในหมวดการแสดง มันก็จะมีเรื่องของการแต่งกาย อะไรต่างๆจะมีในนั้น แยกย่อยในนั้น ดนตรีเราก็จะดูตรงนี้เหมือนกัน มันจะมีให้เราดู หลักๆคະແນນเราก็ให้อยู่ แต่ว่าให้ออกมาแล้วปั๊บพอมันมีคະແນນแล้วที่นี้เราก็จะมาดู คณะนี้ดีที่ที่สุด เราก็ค่อยเอาเรื่องของความรู้สึก ว่าคณะที่ดีที่สุดมานำเสนอ มาใส่กันปั๊บ แล้วก็มาดู คະແນนดิบ ส่วนมากมันจะไม่ห่างกัน เพราะว่าแต่ก่อนมันก็มีปัญหาในเรื่องของการให้คະແນนดิบ เหมือนสอบเด็ก คະແນนเต็ม 4 ให้ 2 ให้ 1 ให้อะไรปั๊บ ตัวนี้ 1. ซ้ำ 2. เป็นคະແນนที่เปลี่ยน พอทำออกปั๊บ คະແນนตกมา กรรมการจำนวนหลายคน มีการแย่งกันมาก ตัวคະແນนเป็นตัวพลิก ทั้งที่ว่าคณะนี้ มาที่หนึ่งแน่ๆ เอาคະແນนอย่างอื่นเข้ามา เกิดความผิดพลาดได้เหมือนกัน ทำให้แปร เป็นตัวแปรได้เหมือนกัน 1 คະແນน เหมือนกันครั้งคະແນนอะไรประมาณนี้ ตัวนี้ก็เลยทำให้ วงที่คิดว่ามันน่าจะดีที่สุด เสียโอกาสไป เราพยายามจะดูกรรมการมีการเปลี่ยนเรื่อยๆ เช่นกรรมการที่ชอบ เขาเรียกว่าชี้ นำ กรรมการมักจะชี้ นำเพื่ออะไร เพื่อที่จะโน้มน้าวกรรมการทั้งหมดให้เห็นตามตนเอง เราก็จะดีใจไว้ว่า กรรมการอย่างนี้ไม่เอา เดียวนี้พัฒนาจนถึงขั้นบอกว่าไม่มีการคอมเม้น หมายถึงว่าคอมเม้นใน คณะกรรมการ นำเสนอในคณะกรรมการ คอมเม้นในหน้าเวทีเพื่อเสริมให้ลูกให้หลาน แต่ก่อนมันจะมี เช่น หนูเห็นว่าตัวนั้นตัวนี้มันพลาดตรงนี้ แต่งตัวไม่สวยอย่างนั้น มาตรงนี้หลุดตรงนี้ปั๊บ นำเสนอ พออีกคนมาก็นำเสนอหักล้างกัน ตัวนี้เลยทำให้บางทีก็เป็นการชี้ นำ ชักจูงผู้อื่น โน้มน้าวผู้อื่น คราวหลังๆ มากี่เลยใช้วิธีใหม่ ไม่ต้องคอมเม้น ท่านว่ามันผิดอย่างไรท่านเขียนไว้ คอมเม้นไว้ให้ลูกหลานเขาดู แต่

ว่าในเมื่อว่ามันเป็นอย่างนั้นแล้ว ท่านคิดว่าคณะไหนเป็นหนึ่งในใจของท่าน นี่คือการพัฒนา เรียงมาเลย เอาที่ 1 ที่ 2 ที่ 3 มา ผมก็ว่า ที่ 1 ที่ 2 ที่ 3 มาว่ากัน ผู้ใดให้คณะไหนมีเลขหนึ่งหลายกว่าเพื่อนก็ถือว่าผู้นั้นชนะ มีเลข 2 อันดับรองลงมาก็ไล่มา วิธีการก็ทำได้หลายรูปแบบ ทีนี้ในขณะที่กำหนดลำดับที่มาแล้วนี่ก็ต้องส่งรายละเอียดไปด้วย ท่านว่าคณะนี้จะได้ที่หนึ่ง ที่หนึ่ง มันที่หนึ่งอย่างไร เป็นอย่างไร คณะนั้นเป็นอย่างไร มันสัมพันธ์กันหรือไม่ที่ท่านว่าที่หนึ่ง ถ้ามันไม่สัมพันธ์กันท่านก็ต้องไปทบทวนใหม่ มันไปค้ำกัน ในขณะที่ว่าคณะนี้ได้ที่หนึ่ง พอรวมคะแนนออกมากลับได้ที่ 3 ตัวเลขอย่างนี้ก็ได้ นี่คือการพัฒนา มันมีจุด มันมาบวกกันหลายส่วน ก็จะได้เห็นว่า 1. มันเป็นคะแนนดิบที่แจ้งให้ผู้แข่งขันได้เห็นด้วย นอกจากที่เรา รู้จักลำดับแล้ว แล้วก็การพัฒนามันจะขึ้นอยู่กับ การเกิดปัญหา มันเกิดปัญหาขึ้นมาจึงหว่ามันไม่ทันลงตัว มันติดขัดตรงไหน มันก็ต้องมีการพัฒนาไปในหลายๆรูปแบบ ก็คงจะไม่มีที่สิ้นสุด พัฒนาจนมันจะดีที่สุด แต่ว่าดีที่สุดก็คงจะไม่มี พัฒนาไปเรื่อยๆ ดีที่สุดในขณะนั้นในปีนั้น คนแพ้ก็น่าจะว่าไม่ดีที่สุดเหมือนเดิม ดีที่สุดสำหรับผู้ชนะดังเขาว่า ทีนี้สิ่งที่เราเป็นห่วงที่สุดคือผู้เข้าแข่งขัน ทำอย่างไรถึงจะพัฒนาจิตใจของคนผู้เข้าแข่งขัน มีน้ำใจนักกีฬา ผู้ทำางต้องใจกว้างใจสปอร์ต ยอมรับการตัดสิน แพ้ไม่ชนะผลการตัดสินออกมาแล้วผลการตัดสินของกรรมการก็ถือว่าเป็นที่สิ้นสุด ไม่ใช่ว่าจบแล้วบ๊ีบ ไม่รู้เฟสบู๊ค ไม่รู้ยูทูปอะไรบ้าง โจมตี โลงน ใส่กรรมการจนย่อยยับ อันนี้ก็ให้เห็นแล้วว่าจิตใจของผู้เข้าแข่งขันไม่ได้พัฒนา สิ่งที่เราคาดหวังไว้ว่าจะเป็นผู้บริการนั้น ไม่ใช่ จะเป็นผู้ชนะเอาชนะเพื่อนอย่างเดียว ก็จะไม่ยอมรับฟังผู้อื่น เป็นบุคคลอย่างนี้แล้วก็ยาก อยู่ในสังคมไหนก็ยาก เป็นสิ่งที่เราคิดหา ก็เลยใช้วิธีการแก้ไข ช่วงปีที่แล้วก็ได้ทำโครงการตัวหนึ่งขึ้นมา ของกระทรวงการท่องเที่ยว ออกมาเป็นโครงการอบรมนักดนตรี อบรมกลุ่มนักดนตรีผู้เข้าแข่งขัน เราก็มีหนังสือไปหาหมดทุกหน่วยงานปีที่แล้วทำแล้ว ได้อยู่สองโครงการ จัดอยู่ขอนแก่น จัดอยู่ในมหาลัยขอนแก่น ก็มีหลายๆ โรงเรียนเข้าไปอยู่ 10 เกือบ 20 โรงเรียน ส่งตัวแทนเข้าไปโรงเรียนละ 5 คน ก็ไม่เยอะ 4-5 คน 10 คนสำหรับผู้อยู่ใกล้ เข้าไปแล้วก็ไปอบรม อบรมหลักสูตรเหล่านี้ ทีนี้พออบรมแล้วสิ่งที่เขาได้คือเทคนิคการสร้างวง คล้ายๆกับว่าดีวสอบ จะสอบทำอย่างไร เราก็บอกข้อสอบให้ ก็เอาทีมกรรมการนี้ละเป็นหลัก กระทรวงการท่องเที่ยวรู้สึกพอใจมากใช้งบประมาณไม่มาก แต่ว่าผลที่ออกมามันคุ้มค่า เสร็จแล้วเวลาประกวดมันเป็นก็เลยถนัดมิตรด้วยกัน พอกระทรวงการท่องเที่ยวบอกว่าเชิญร่วมประกวด เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟู ก็มาทั้งหมด เพราะว่ามันได้เข้ามาเป็นอันเดียวกันแล้ว เวลาเห็นกันก็สนุก ก็เลยถือว่าเป็นโครงการที่ดีอยู่ จะดีหรือไม่ที่จะมีการจัดสัมมนาอบรมกรรมการ ตัวนี้จริงๆแล้วมันเป็นโครงการที่เราพูดกันมานาน แต่ที่เราทำเราก็ไม่ได้จริงจังไปโดยตรงเราทำแบบแฝงก็คือช่วงเขาล้มกติกา ที่จัดอยู่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2 ปีที่แล้ว จัดก็เชิญมาหมด ครูดนตรี หัวหน้าวง มาเราก็สอดแทรกตัวนี้ไว้ด้วย ทีนี้ก็เลยพูดกันต่อไป แต่ยังไม่สามารถทำเป็นโครงการใหญ่ เอาครูเข้ามา

อบรม อบรมแนวทางแนวคิด แต่ว่าอย่างไรก็ตาม คนก็คือคน คนโลก ก็ยังเป็นโลกอยู่เหมือนเดิม มันทั้งหาคนยาก พวกหนึ่งก็ดูฝากมาว่าเพราะอะไรถึงต้องเป็นกรรมการกลุ่มเดียว หมดประเทศไทยมันมีคนเท่านี้หรือ ทำไมไม่เอากลุ่มอื่นกลุ่มอื่นในที่นี้ก็คือพวกเขาเองนั่นละ เรากลั่นมาแล้วคือพวกของเขา กลุ่มนี้ก็คือท่านเคยเป็นกรรมการ พอเคยเป็นแล้ว พอเคยเป็นแล้วสังคมเขาไม่ยอมรับ ก็เลยมีการเปลี่ยน พอเปลี่ยนมาเป็นกรรมการอีกกลุ่มนี้ อีกกลุ่มนี้ที่เราไม่ได้ว่าเราเก่งเราดี เราก็คือว่าเรายืนอยู่ตรงกลาง กลางพอสมควร กระแสก็โดนอยู่ข้างแต่มันก็เป็นธรรมดา เราก็คือไม่ได้หวั่นไหวในตัวมัน ก็หนักแน่นพออยู่ ก็ค่อยว่ากัน เราก็คือรับ ก็รับฟังดู มุมมองของเขา เปิดโอกาสให้เขาพูด ไม่ใช่เข้าไปโต้เถียงเขา บางอย่างถ้ามันเป็นจุดบกพร่องเราก็นำตัวมันนั่นละ มาพัฒนา แก้ไขกันอยู่ตลอด แต่พวกหนึ่งที่ไม่เข้าเข้ามาแรงๆก็คือพวกเขา ไม่ได้เป็นกรรมการ อยากเข้าไปเป็นกรรมการ หรือว่าตัวมันมันมีผลประโยชน์อะไรเยอะอะไรประมาณนี้ ที่นี้แทนที่เราจะหวังเราก็คือว่ามาเถิดครับ มากันมาเถอะ มาดูช่วยกัน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น การมาก็ต้องมาด้วยสังคมยอมรับ จะให้เราไปเชิญว่าท่านนั่นดีที่สุดในที่นี้ เราก็คือไม่กล้าพูด เราก็คือไม่กล้าเอาตัวเราเป็นผู้การันตี มีก็มีคำถามมาว่าบางสนามที่ช่วงแรกๆ พอยังไม่ทันเข้าไปเป็นกรรมการ มีการที่ว่ามีบางวงขอเอาถ้วยไม่เอาเงินรางวัล สิ่งนี้เป็นกระแสที่แรงมีความคิดเห็นอย่างไร ตอนนั้นยังไม่ได้เข้าไปเป็นกรรมการ พอมีเหตุการณ์นั้นขึ้นมา เขาก็เลยเชิญไปเป็นตัวหลัก คือช่วงแรกๆ ยังไม่ทันเข้าไป มันก็มีบางปีที่เราขอร้องเราไม่ได้เข้าไป แต่ว่าเขาก็ไม่ลืม มาหาเราเหมือนเดิม บางที่บางอย่างเราทำไปโดยไม่ทราบ ไม่รู้ก็มี บางรุ่น เราก็คือได้เข้าไปแนะนำ บางรุ่นดำเนินการมันเป็นกรรมการชุดใหม่พอเป็นกรรมการชุดใหม่ มันก็มีเรื่องเก่าๆ ที่มันเป็นเมนหลัก ไม่ได้ศึกษาคือมาตั้งเอาใหม่หมด ที่นี้บังเอิญว่าคณะเรา เป็นผู้ที่ได้ลองดูหมดได้ทำแบบทดสอบมาหมด เราก็คือว่าถ้าทำอย่างนั้นมันจะเกิดปัญหาอย่างนั้น ทำอย่างนั้นมันจะเกิดปัญหาอย่างนี้ ได้ลองทดสอบมาหมดแล้ว เราลองดูเราเห็นปัญหามาหมดแล้ว ก็เลยว่าเขาอย่างนี้ดีกว่า อันนั้นมันไม่ใช่เรื่องใหม่ มันเป็นเรื่องเก่าที่เขาทำมา มาก จนเกิดปัญหาแล้ว อันนี้ก็คือปัญหาของพวกที่เข้าไปจับงานใหม่ ซึ่งเขาก็ยังไม่ได้มีอะไรเลยอะไร ประสบการณ์อะไร มันเปลี่ยนใหม่ไปเรื่อย บางคนก็ไปทำวงแล้วตั้งตัวเองมาเป็นกรรมการ ก็ถูกตีเยาะอยู่ว่าใช้สิ ไปทำวงให้เขา แล้วมาเป็นกรรมการ คือ แม้ว่าจะให้ความเป็นธรรมแค่ไหนก็ตาม แต่ว่ามันก็มีการฟ้อง (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 2563)

ดังนั้น เกณฑ์การให้คะแนนการประกวดวงโปงลาง มีการแบ่งการให้คะแนนออกเป็น 3 ส่วน คือ 1.คะแนนด้านดนตรี 2. คะแนนด้านการแสดง 3.คะแนนนักร้อง แต่น้ำหนักจะอยู่ที่ด้านดนตรี การให้คะแนนต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสมอาจจะมีการแบ่งย่อยในแต่ละด้านออกไปอีกเพื่อเป็นการให้คะแนนให้ละเอียดขึ้นไปอีก เกณฑ์การให้คะแนนการประกวดวงโปงลางในปัจจุบันเหมาะสมแล้ว แต่สิ่งสำคัญที่สุดคือกรรมการที่ให้คะแนนมีความเที่ยงธรรมหรือเอนเอียง

เราต้องยอมรับความเป็นจริงว่าเกณฑ์การให้คะแนนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันก็มีการพัฒนามาเรื่อยๆ สิ่งที่สำคัญคือ ควรเข้มข้นในการคัดเลือกกรรมการมากขึ้น การประท้วงที่มีมากขึ้นทั้งหลายเหล่านี้คือ สิ่งที่จะต้องแก้ไขและปรับปรุง จึงไม่สามารถที่จะปฏิเสธได้ ถึงอย่างไรก็ดีผู้เข้าร่วมการประกวดเองก็มี มุมมองที่แตกต่างไปจากเดิมนั้นคือการไม่เชื่อถือหรือไม่เชื่อมั่นในตัวคณะกรรมการสิ่งนี้ก็เกิดขึ้นจริง ดังนั้นผู้จัดก็ต้องจัดหาคณะกรรมการที่มีความซื่อสัตย์สุจริตและสามารถตอบโจทย์หรือตอบคำถามแก่ สังคมได้ว่าแพ้เพราะอะไรชนะเพราะอะไร ได้ลำดับที่ต่างๆ เพราะอะไร โดยมีค่าคะแนนหรือค่าของ ลำดับที่ที่มีความชัดเจน

ในการอธิบายไม่ใช่เป็นการอธิบายเพื่อให้รอดตัวไป ก็ควรจะมีการพัฒนาในส่วนนี้ ในเรื่องของเกณฑ์การตัดสินเกณฑ์การประกวดรวมไปถึงผู้เข้าร่วมซึ่งถือว่าเป็นผู้มีความเกี่ยวข้องร่วมกัน ทั้งหมด (ศิริญ จักรเสน, 2563)

ภาพประกอบ 32 ผศ.ดร. ศิริญ จักรเสน

ที่มาภาพ : <https://fa.kku.ac.th/index/2019-03-12-08-00-15/2019-03-12-08-28-01>

ดังนั้น ด้านเกณฑ์การให้คะแนนการประกวดวงโปงลาง เกณฑ์การให้คะแนนการประกวดวงโปงลางมีการพัฒนามาเรื่อยๆ แต่สิ่งที่สำคัญคือการคัดเลือกกรรมการตัดสินที่มีความซื่อสัตย์สุจริตที่สามารถตอบโจทย์หรือตอบคำถามแก่สังคมได้ว่าแพ้เพราะอะไรชนะเพราะอะไร ได้ลำดับที่ต่างๆ เพราะอะไร โดยมีค่าคะแนนหรือค่าของลำดับที่ที่มีความชัดเจน

ในด้านการสร้างเกณฑ์การให้คะแนนให้มาตรฐานสิ่งที่ต้องคำนึงถึงอันดับแรกก็คือตัวโปงลางก่อน คะแนนของคนตรีต้องมาอันดับหนึ่ง ฟ้อนก็เป็นส่วนประกอบ ร้องก็เป็นส่วนประกอบ ไม่ใช่มีเทียบเท่ากันหมด คนตรี 30 ฟ้อน 30 ร้อง 30 ภาพรวม 10 เป็น 100 นี้ไม่ได้เลย ถ้านักร้องเด่นมาอย่างอื่นก็ทิ้งไปเลยไม่ได้

ในด้านการพัฒนาเกณฑ์การประกวดก็ควรจัดให้มีการอบรม เราจะตั้งอะไรเป็นแกนของวงโปงลางก่อน ให้ตรงนั้นเป็นจุดสำคัญก่อน หัวใจของวงโปงลางคืออะไรต้องหาจุดตรงนี้ก่อน อย่างโปงลางเดี่ยวนี่ก็เป็นระนาด มี 21 ลูก โปงลางก็คือโปงลางจะไปทำเสียงครบก็ไม่ใช่ กลายเป็นไซโลโฟน กลายเป็นระนาดไป ไม่ใช่เสน่ห์ของโปงลาง ไม่เป็นโปงลาง จึงอาจจะกำหนดเกณฑ์ให้เป็นมาตรฐานว่าอะไรเป็นอย่างไร ก่อนที่จะเสียหายหมด ยกตัวอย่างเช่นมวยไทยไปชกที่จีนห้ามเข้าห้ามศอกแล้วจะเป็นมวยไทยได้อย่างไร วงโปงลางก็เช่นกันควรจะมีการกำหนดเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานและนำไปสู่การอนุรักษ์รูปแบบของวงโปงลาง ทั้งในเรื่องของลาย และกลวิธีการเล่นเครื่องดนตรีที่จะเป็นเอกลักษณ์ของวงโปงลาง ซึ่งอาจจะต้องมีการกำหนดเกณฑ์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน (จงชัย คำโสภา, 2563)

ดังนั้น ด้านเกณฑ์การให้คะแนนการประกวดวงโปงลางว่า เกณฑ์การให้คะแนนแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ด้านดนตรี ด้านการแสดง ด้านการขับร้อง แต่น้ำหนักคะแนนอยู่ที่ดนตรี ด้านการแสดง และการขับร้องก็รองลงไป ขึ้นอยู่กับแต่ละสนามแต่ละเวทีว่าจะตั้งเกณฑ์การให้คะแนนอย่างไรให้เหมาะสม แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การให้คะแนนการประกวดวงโปงลางคือ การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนต้องเป็นมาตรฐานเดียวกันทุกสนาม

การตัดสินการประกวดวงโปงลาง อีกอย่างหนึ่งก็คือว่าไม่ใช่รวมแต่คะแนน การให้คะแนนก็คือวิธีหนึ่ง ก็ลองรวมดูว่ามันออกมาอย่างไร คนนี้ออกมาอย่างไร คนนั้นออกมาอย่างไร หลังจากที่รวมเลขออกมาแล้ว อันตรายที่สุดก็คือการรวมเลข ถ้าเป็นการรวมเลขจะต้องมีเกณฑ์กำหนดว่าไม่ต่ำกว่าเท่าไร แล้วก็ไม่ต้องสูงกว่าเท่าไร จะมีน้ำหนักของมันอยู่ ไม่ใช่ทำให้อิสระ อาจารย์เคยเห็น ช่วงแรก ๆ คือมีการชนะขาดกันเกินไปทุกอย่างที่เล่นได้ไม่ติดนัก คะแนน 100 ให้คะแนนหนึ่ง 30 คะแนนหนึ่ง 90 ให้คะแนนหนึ่งเต็ม 100 ก็มี อาจารย์ก็เลยไม่ค่อยยึดเรื่องตัวเลข ก็ให้รวมมาพอเป็นช่องทางหนึ่ง รวมตัวเลขเป็นแบบนี้ ก็ลองมาพิจารณาลำดับที่ ลองเอาลำดับที่มาพิจารณากันแล้วหารออกใครได้เลขน้อยที่สุดก็ได้ลำดับ 1 2 3 เรียงกันไป มันตรงกันหรือไม่กับผลคะแนน ในช่วงรวมคะแนนจะค่อนข้างเสียเวลานาน ช่วงตัดสินอาจารย์ค่อนข้างอึดอัด ถ้ามีกรรมการหลายคน ที่นี้หลังจากมาใช้เป็น 5 คน ถ้าอาจารย์จัดการประกวดจะใช้ 5 คน กรรมการทั้ง 5 คนก็คุยกันเลย ว่าเป็นอย่างไรเห็นด้วยไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ คราวนี้ก็วิพากษ์กันเลย ว่าเพราะอะไร หักลบเหตุผลต่างๆ ทั้งหมดแล้ว คะแนนก็ไม่ต้องว่ากันเลย หลังจากที่ได้ดูแล้ว แล้วทำคะแนนใหม่ แล้วก็เซ็นรับรองร่วมกัน นี่คือวิธีการ (ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์, 2563)

ดังนั้น ด้านเกณฑ์การให้คะแนนการประกวดวงโปงลางว่า แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การให้คะแนนควรมีการกำหนดด้วยว่าคะแนนต่ำสุดไม่ต่ำกว่าเท่าไรและคะแนนสูงสุดไม่เกินเท่าไร เพื่อ

ป้องกันการให้คะแนนโหดของกรรมการบางท่านกรรมการตัดสินควรมี 5 คน จะมีความเหมาะสมทำให้การให้คะแนนออกมาถูกต้องแม่นยำ

ในการสร้างเกณฑ์การประกวดจะต้องมีองค์ประกอบของดนตรีและนาฏศิลป์ เราจะต้องมาพูดกันว่าเอาอะไรเรียงลำดับ เราจะเอานักร้องหรือดนตรีที่จะให้คะแนนมากกว่าหรือน้อยกว่า เอานักร้องและดนตรีเท่ากันใหม่คือนักร้อง 20 คะแนนดนตรี 20 คะแนนเพราะมีความสำคัญเท่ากันถ้าดนตรีดีนักร้องไม่ดี มันก็ไม่ถึงจุดหมายได้ แต่ถ้านักร้องเด่นกว่านักดนตรีก็จะมีเรตติ้งดีการให้คะแนนเท่ากันมันก็ยุติธรรมการพิจารณาก็มีองค์ประกอบ เช่นเสื้อผ้าหน้าผมเข้ากันการพอนรำมีอะไรใหม่ๆก็จะให้ด้านความคิดสร้างสรรค์จะต้องตกลงแบ่งคะแนนให้ละเอียด โดยการแบ่งช่องมีความยุติธรรมทุกช่อง คู่อุปกรณ์การแสดง การแต่งกายท่าพอนรำ ยิ้มแย้มแจ่มใส การเคลื่อนไหวของร่างกาย มู้พ้มนในการเชื่อมต่อระหว่างข้อตเป็นเมคเล่ย์หลากหลาย การเปลี่ยนเสื้อผ้าทันสมัย หลุดลุ่ยใหม่คือการพร้อมเพียงของทีม ถ้าทำได้ดีก็จะได้ถูกหักคะแนน ดูจังหวะเป็นอย่างไรท่ารำจะต้องไปด้วยกัน อัตราส่วนของเพลงเข้ากันใหม่กับการเคลื่อนไหวของนาฏศิลป์ จะต้องดูละเอียด ดนตรีเล่นเพราะใหม่เข้ากันใหม่ถ้าเพียงจะถูกหักคะแนน ทำนองจังหวะเรียบเรียงเสียงประสานเนื้อร้องเป็นอย่างไรเข้ากับสถานการณ์ใหม่ เพลงที่แต่งขึ้นมาใช้กลอนอะไรประพันธ์อย่างไร เช่นหมอลำใช้กลอนมาดีมีเนื้อหาสาระน่าจะไปเป็นแบบอย่างได้

หากต้องพัฒนาเกณฑ์การประกวด จะต้องเอาผู้เชี่ยวชาญมาตกลงกันว่าเอาเพลงใดเป็นมาตรฐาน มันต้องบล็อกว่ามาตรฐานของอีสานหรือว่าเพลงของอีสานจะเอาแนวใครเป็นหลัก ปริมาจารย์ที่เคยเล่น เช่นโปงลางก็จะเอาของอาจารย์เปลื้อง โหวดจะเอาของอาจารย์ทรงศักดิ์ แคนจะเอาของพ่อสมบัติ พิณจะเอาของพ่อบุญมา หรือใครจะต้องแก้กันว่าเอาแนวใคร ขอจะเอาของใครมาเป็นเกณฑ์อิงคนที่ศิลปินว่าจะเอาใคร จะได้ไม่ต้องเถียงกันว่าสู้อาจารย์ทองใสไม่ได้ ถ้าจะเอาอิสระได้ถ้าเปลี่ยนมันจะยุติธรรมมากตามแนวของใคร มันก็เหมือนกันกับที่เราเล่นประยุกต์กับเล่นธรรมดาแบบพื้นฐานจริงๆนั้น ในการประกวดดนตรีนาฏศิลป์จะเอาแบบพื้นบ้าน หรือแบบผสมผสาน แบบพื้นบ้านจริงๆอย่างอื่นก็ไม่ต้องผสม เช่นท่าเสื่อออกเหล่า ท่าเต่าลงหนองก็ว่ากันไปไม่ต้องมีสอดสร้อยมาลา แยกเต่าเข้ารัง ขึ้นอยู่ที่เราตกลงกันได้ใหม่ คลิเอ็ดต้องพริ้มถึงจะพัฒนาได้ การพัฒนาจะต้องมีการเพิ่มเติมจากของเก่า ก่อนที่จะพัฒนาจะต้องมาดูของเก่าก่อน เล่นแบบดั้งเดิมก่อนแล้วมาเล่นแบบพัฒนา จะได้เห็นชัดเจน การให้คะแนนจะได้ดูทันจะได้ไม่มั่ว กรรมการก็ต่างคนต่างให้ บางครั้งก็เกิดการลำเอียง บางครั้งก็มีการฝาก การพัฒนาจะไม่เกิดขึ้นได้ กรรมการต้องสามารถตอบจุดอ่อนจุดแข็งของแต่ละวงได้ อาจารย์อยากให้นักชนกวีวัฒนธรรมมาดู เอาภาคเหนือที่เป็นคนที่มีชื่อเสียงมาเป็นกรรมการทดลอง แล้วมีการปรับปรุงมาพัฒนาต่อ มุมมองของคนอาจจะมองไม่เกี่ยวกับพื้นฐาน มัน

อาจจะเกี่ยวกับการคลี่เอ็ดมูมองเขาอาจจะเยอะ หรืออาจจะเอาระดับใหญ่จากภาคใต้มาเพราะบางทีก็ยืมวัฒนธรรมกันมาเช่นภาคเหนือมาเช่นการแต่งตัวทำผม กรรมการต้องกำหนดให้ชัดเจน การพัฒนาจะต้องเอากรรมการมาประชุมกันก่อน ไม่ใช่เรียกกันมาแล้วให้คะแนนเลย มันต้องมีใจท แนวทางกรรมการจะเป็นไปอย่างไร เมื่อการแสดงมาถึงยุคโลกาภิวัตน์ กับการตั้งเกณฑ์คือการประกวดจะต้องมีเกณฑ์ ถ้าอย่างนั้นมันจะสะเปะสะปะที่จริงควรจะมีเสียงประชาชนที่ชมการประกวดมาโหวตกดไลค์ก็จะดี (ทินกร อັตตไพบูลย์, 2563)

ดังนั้น ด้านเกณฑ์การให้คะแนนการประกวดวงโปงลางว่า การพัฒนาเกณฑ์การให้คะแนน กรรมการต้องมาประชุมกันก่อนว่าจะกำหนดไปในทิศทางใด จะเอาแนวอนุรักษ์หรือสร้างสรรค์ การให้คะแนนดนตรี ขั้บร้อง และการแสดง เท่ากับทุกด้านเพราะทุกส่วนมีความสำคัญหมด ส่วน กรรมการให้คะแนนอยากให้เอากรรมการที่มีชื่อเสียงจากภาคเหนือหรือภาคใต้มาร่วมเป็นกรรมการตัดสินด้วย

ในการตัดสินโดยใช้เกณฑ์ต่างๆ ที่คณะกรรมการได้กำหนดขึ้น อันเนื่องมาจากการ กำหนดการแสดง อาจจะเป็นเพราะเกี่ยวกับเอกลักษณ์ในพื้นที่จังหวัดที่เป็นเจ้าภาพในการแข่งขัน ศิลปหัตถกรรมหรือแนวความคิดที่ได้มาจากศิลปะการแสดงและเอกลักษณ์ของจังหวัดที่โปงลางสังกัด อยู่ การกำหนดเกณฑ์มักจะให้การแสดง เอกลักษณ์ของจังหวัดตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการผลิตคิดค้นการ แต่งกายและการเรียบเรียงดนตรีต้องให้เป็นเอกลักษณ์ และอิงลายพื้นเมืองอย่างใดอย่างหนึ่ง ข้อบกพร่องตามที่เป็นกรรมการที่ผ่านมา ผู้ที่เป็นกรรมการเองบางทีก็ไม่รู้มาก่อนว่าคณะผู้จัดแข่งขัน ได้กำหนดเกณฑ์ขึ้นมาโดยไม่ได้ทำการประชุมหารือกับกลุ่มศิลปิน หรืออาจเรียกว่าเป็นการปรึกษา พิจารณ์ จึงทำให้ขาดมาตรฐานในการแสดงหรืออาจมีข้อโต้แย้งดังที่เคยปรากฏมาไม่เว้นแต่ละปี เพราะการฝึกซ้อมมาตลาดเคลื่อนจากเกณฑ์ที่คณะกรรมการสร้างขึ้น

สิ่งที่จะแนะนำก็คือคณะกรรมการจัดงานโดยได้รับให้เป็นเจ้าภาพ จังหวัดนั้นด้านดนตรี โปงลางควรเรียกคณะกรรมการและผู้รู้ด้านนักปราชญ์ดนตรีมาร่วมประชุมหารือแต่เนิ่นๆว่าจะเอากัน อย่างไรและร่วมกันสร้างเกณฑ์มาตรฐานให้เรียบร้อยเสียก่อน จึงได้ส่งเกณฑ์ให้กับโรงเรียนต่างๆที่จะ เข้าร่วมการแข่งขัน ก่อนหน้านั้นไม่ต่ำกว่าสามเดือนถึงห้าเดือน ซึ่งทางวงต่าง ๆ จะได้มีความพร้อม และได้จัดเตรียมการแข่งขันกันได้เต็มที่ ควรคำนึงถึงเวลาในการแข่งขันเป็นสิ่งสำคัญ การแสดงวง โปงลางมักจะให้หลังตัวอยู่ที่ 25 ถึง 30 นาที การเข้าประกวดวงโปงลางทั้ง 61 เขตทั่วประเทศจะต้อง เป็นเวลายาวนานถึงสองวันสองคืน ปัญหาที่เกิดขึ้นมักจะเจอวงที่มีประสบการณ์มักจะเลือกใช้เวลาที่ช่วง ค่ำไปหาสามถึงสี่ทุ่ม เพราะไฟแสงสีจะช่วยให้ดังงาม สวยงามมักจะทำข้ออ้างว่าเดินทางไม่ทัน บ้าง

เกิดปัญหาบ้าง จึงมาขอแสดงตอนคำนี้ควรที่จะกำหนดบทลงโทษในการไม่ทันเวลา ซึ่งทุกคนต้องรับผิดชอบอยู่แล้ว

เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง ไม่ว่าจะเป็นระดับประถม มัธยมหรือมหาวิทยาลัย ควรคำนึงถึง concept ความเป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์ของศิลปะการแสดงที่เราต้องการ เช่นการแข่งขันในงานบุญ บั้งไฟโยธา ก็ต้องคิดถึงลายดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์และการแต่งกายรวมถึงการแสดงออก และเนื้อหาของสาระของกลอนลำ หรือบทเพลงร้องประกอบดนตรีให้อยู่ในในอัตลักษณ์ของจังหวัดโยธา หรือมีการประกวดวงโปงลางในงานบุญบั้งไฟ เช่นเดียวกันอยู่ที่จังหวัดหนองคาย หรือจังหวัดร้อยเอ็ดก็ตาม ขอให้เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดนั้นๆ ในการประกวดศิลปหัตถกรรมที่จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อสามปีที่ผ่านมาอาจารย์ได้มีโอกาสเป็นกรรมการหนึ่งในห้าคนในการตัดสิน กรรมการมักจะใช้เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นทีหลัง โดยประธานจะขอร้องเช่นนำคะแนนของห้าทีมสุดท้ายที่สูสีกันมาถกเถียงกันสมควรจะให้คะแนนวงไหนได้ลำดับที่ 12345 ตามลำดับ อย่างนี้ก็ไม่ค่อยได้มาตรฐานต้องใช้คะแนน เฉลี่ยของกรรมการทั้งห้าท่านแล้วนำมาเรียง 12345 ถึงจะถูกต้อง แต่ก็ต้องฝากไว้ด้วยว่ากรรมการควรเป็นกลางจริงๆ เรา จะสังเกตเห็นว่ากรรมการที่ยังหนุ่มสาวอยู่มักจะตัดสินอิงพรรคพวก ส่วนกรรมการที่มีอายุมากก็อาจมีเหตุผลมากกว่าว่า อย่างไรก็ตามกรรมการจะต้องเป็นกลางจะต้องไม่เป็นคนสร้างบาปให้กับนักเรียน

อีกประการหนึ่งการสร้างเกณฑ์ควรให้ความสำคัญของการแสดง ซึ่งเป็นองค์ประกอบส่วนต่างๆที่แตกต่างกันเช่นเสียงพิณ เสียงแคน เสียงโปงลาง เสียงปี่ภูไท เสียงโหวด เสียงกลองหางกลอง ตุ่ม ควรพิจารณาว่าเสียงไหนเป็นเสียงนำ และเป็นเสียงขับกล่อมเป็นเสียงที่ร้อง ลองมาพิจารณาให้คะแนนแต่ละอย่างควรแตกต่างกันไปตามลำดับและควรให้น้ำหนักของดนตรีมากกว่าการแสดงประกอบ ถึงจะเป็นการแข่งขันวงโปงลางที่สมบูรณ์ (โสโชค สุนันทาด, 2563)

ดังนั้น ด้านเกณฑ์การให้คะแนนการประกวดวงโปงลาง ปัจจุบันเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละสนามแต่ละเวทีก็แตกต่างกัน บางเวทีก็เหมาะสมแล้ว แต่บางเวทียังต้องปรับปรุง แนวทางการพัฒนา ด้านการให้คะแนนการประกวดวงโปงลาง ทุกสนามกรรมการควรกำหนดคะแนนด้านดนตรีให้น้ำหนักมากกว่าด้านอื่น และควรมีการประชุมกันทุกส่วน คือ ผู้จัดการประกวด กรรมการตัดสิน ผู้เข้าประกวด ก่อนวันประกวดอย่างน้อย 3-5 เดือน เพื่อให้วงที่จะเข้าประกวดได้มีเวลาซ้อมให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่ให้คะแนน

มากกว่า 15 ปี ในฐานะผู้ทำวงโปงลางเข้าประกวด มีความเห็นว่า เกณฑ์การให้คะแนนการประกวดวงโปงลางในทุกสนามมีความเหมาะสม โดยน้ำหนักการให้คะแนนเกือบทุกสนามให้น้ำหนักไปที่ดนตรีมากกว่าด้านอื่น ซึ่งถือว่าถูกต้องแล้ว แต่ที่สำคัญที่สุดคือการให้คะแนนของคณะกรรมการ

ตัดสินใจให้เป็นไปด้วยความเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียง เป็นที่ยอมรับของผู้เข้าประกวดและผู้ชม แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การให้คะแนนการประกวดวงโปงลาง ควรมีการกำหนดให้ชัดเจนว่าอันไหนมีคะแนน เช่น การเดี่ยวเครื่องดนตรี ไม่มีการกำหนดให้มีการแสดงประกอบ แต่พอวงไหนมีการแสดงประกอบก็ได้คะแนนเพิ่มอันนี้ถือว่าไม่มีความชัดเจนในด้านการให้คะแนน

ดังนั้น เกณฑ์การให้คะแนนการประกวดวงโปงลาง ทุกสนามการประกวดกรรมการให้นำหนักคะแนนที่ด้านดนตรีถือว่าถูกต้องแล้ว แนวทางที่อยากให้พัฒนาเกณฑ์การให้คะแนนคือต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าอันไหนมีคะแนนอันไหนไม่มีคะแนน เช่นที่ผ่านมา การเดี่ยวเครื่องดนตรีกรรมการไม่ได้กำหนดให้มีการแสดงประกอบ แต่พอวงไหนแสดงประกอบก็ได้คะแนนเพิ่มอันนี้ถือว่าไม่มีความชัดเจนในด้านการให้คะแนน

ที่ผ่านมา ในฐานะผู้ท้วงโปงลางเข้าประกวด มีความเห็นว่า เกณฑ์การให้คะแนนการประกวดวงโปงลางดนตรีพื้นบ้านอีสานมีความเหมาะสมแล้ว เพราะทุกสนามทุกเวทีมีการให้นำหนักคะแนนไปด้านดนตรีเพราะนี่คือการประกวดดนตรี ส่วนการแสดงและซักร้องก็ให้คะแนนรองลงมา ฉากประกอบการแสดงบางเวทีให้คะแนน 5 คะแนนถือว่าเหมาะสม จะได้ไม่เกิดความเหลื่อมล้ำ ด้านงบประมาณที่แตกต่างกัน บางโรงเรียนมีงบประมาณมากมายเพราะผู้บริหารสนับสนุน แต่บางโรงเรียนมีงบประมาณน้อยมาก จะทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบกัน หากให้คะแนนด้านฉากการแสดงมาก

ดังนั้น เกณฑ์การให้คะแนนการประกวดวงโปงลาง เกณฑ์การให้คะแนนในปัจจุบันมีความเหมาะสมอยู่แล้ว เพราะนำหนักคะแนนอยู่ที่ด้านดนตรี แนวทางที่ต้องการให้พัฒนาเกณฑ์การให้คะแนนคือ ด้านฉากประกอบการแสดงควรมีคะแนนไม่เกิน 5 คะแนน เพราะแต่ละวงมีงบประมาณที่ไม่เท่ากัน จะได้ไม่เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบกัน

ในฐานะผู้จัดการประกวดวงโปงลาง ฟ็อนลำแคนคอนเทสต์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอให้ความเห็นที่ผ่านมาการประกวดวงโปงลาง งานฟ็อนลำแคนคอนเทสต์ 12 ครั้ง คณะกรรมการจัดงานจะมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเกณฑ์การให้คะแนนให้เหมาะสมตลอด โดยส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ลำต่างๆ ให้กลับมาให้คนได้รู้จัก โดยจัดเป็นมหกรรมต่าง ๆ เช่น มหกรรมลำเพลิน มหกรรมลำพื้น มหกรรมลำตังหวาย มหกรรมลำสาละวัน และมหกรรมลำผญาอ้อย และในอนาคตอันใกล้จะมีการจัดให้มีการกำหนดเกณฑ์การประกวดเกี่ยวกับประเพณีอีสานตามท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้ทราบถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของวงที่เข้าแข่งขัน ซึ่งเป็นการพัฒนาเกณฑ์การแข่งขัน

ไม่ให้ซ้ำกันในแต่ละปี ก่อนที่จะกำหนดเกณฑ์การแข่งขันในแต่ละปี คณะกรรมการจัดงานได้ประชุมกับคณะกรรมการตัดสินด้วยทุกปี

ด้านเกณฑ์การให้คะแนนในการประกวดวงโปงลางพ็อนลำแคนคอนเทสต์ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนไว้อย่างเหมาะสม เพราะได้ปรึกษาหารือกับคณะกรรมการตัดสินการประกวดและผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดข้อครหาในเรื่องน้ำหนักการให้คะแนนในแต่ละหัวข้อ อีกทั้งมีการจัดการประกวดวงโปงลางพ็อนลำแคนคอนเทสต์มาแล้วถึง 12 ครั้ง ไม่เคยเกิดปัญหาเรื่องเกณฑ์การให้คะแนนแต่อย่างใด (วรศักดิ์ วรยศ, 2564)

ดังนั้น เกณฑ์การให้คะแนนการประกวดวงโปงลางพ็อนลำแคนคอนเทสต์ มีความเหมาะสม เพราะก่อนกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนจะมีการประชุมปรึกษาหารือกับคณะกรรมการตัดสินและผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีและศิลปะการแสดงหลายท่าน ส่วนแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การให้คะแนนในอนาคตคืออยากให้วงโปงลางที่เข้าแข่งขันนำประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนมาแสดงเพื่อให้เป็นอัตลักษณ์เอกลักษณ์ของแต่ละวงจะมีคะแนนให้ในส่วนนี้อีก

การตัดสินไม่ว่าจะมีปัญหาอยู่แต่ของภาคเราทางภาคกลางก็มีปัญหามาก เพราะว่าไปเอาคะแนนเป็นเกณฑ์ ถ้าใช้คะแนนก็มีปัญหาทันที ผู้ที่อยากให้ชนะ ก็ให้ 100 ผู้ที่อยากให้ตกก็มี ให้ 20 30 มันก็ตกไปเลย กรรมการวิธีให้คะแนนแผนเก่ามันเป็นร้อย อะไรก็ 100 หมด ร้อยแล้วก็ให้คะแนนเกินกันหนึ่งคะแนน 2 คะแนน แล้วกรรมการก็มีความลำเอียงเข้าข้างคนนั้นคนนี้ มีการประกวดดนตรีไทยอยู่ที่จังหวัดหนึ่ง มีเขารอบสุดท้ายมีสองคณะได้รับคัดเลือกเข้าไป คณะหนึ่งเล่นฝีมือดีมากแต่ไปผิดพลาดตรงหลงเพลง แต่อีกคณะหนึ่งไม่หลงเพลงทำเพลงได้เต็ม ก็เลยเกิดปัญหาว่าจะให้ใคร ฟังนี้ ลืมเพลงเล่นผิดแต่ว่าเก่งจริง ๆ ถ้าดีเอว่าเล่นเพลงไม่ครบ พวกที่ได้ครบแต่ไม่มีฝีมือก็ชนะไป มันก็เป็นปัญหา จะแก้อย่างไร ต้องฟังดูเจ้าภาพว่าถ้าจะจ้างเขาจะจ้างคณะไหน มันต้องเอาเกณฑ์อีกตัวหนึ่งมาวัด จะเอาเกณฑ์คะแนนแบบผิดแบบถูก หรือว่าจะเอาแบบไหน เหมือนเขาจะให้ศิลปินแห่งชาติ ของ ส. อาสนจินดา คณะกรรมการก็เป็นที่เกี่ยวข้องกัน ไม่ควรให้เพราะว่า ท่าน ส.นี้ ท่านกินเหล้า แต่ว่าความเป็นศิลปินปะศิลปินของท่านแสดงก็เก่ง เขียนบทก็เก่ง เกียงกันอยู่ 5 ปี ท่านถึงได้ศิลปินแห่งชาติ พวกหนึ่งก็ว่าจะเอาความเป็นพระมาประกวด ทำไม่เอาพระมาประกวดเลย อันนี้ถ้าจะเอาประกวดด้านศิลปินก็ควรเอาเรื่องของศิลปิน ถ้าจะบอกว่าผู้นี้ไม่ควรจะได้ที่หนึ่งเพราะว่ามีเมียหลายคน มีปัญหาชู้สาวมันก็เป็นคนละเรื่องกัน ถ้าจะประกวดกันเรื่องศิลปะก็ไม่ควรเอาเรื่องผิดศีล 5 ศีล 8 มาใช้ แต่เขาก็จะมีกำหนดศิลปินแห่งชาติต้องไม่มีต่างพร้อยเรื่องนั้นเรื่องนี้ พวกอย่างหนึ่งก็

ว่าจะประกวดศิลปะหรือประกวดศิลปะ อันนี้ก็มีปัญหาอยู่ภาคอื่นก็มีปัญหา (เจริญชัย ชนไฟโรจน์, 2564)

ดังนั้น ด้านเกณฑ์การให้คะแนน อยากให้เป็นลำดับ เพราะถ้าให้เป็นคะแนนอาจเกิดความไม่ยุติธรรมเกิดขึ้นได้ การให้เป็นลำดับก็เป็นที่ยอมรับพอสมควร

มันก็เหมือนกัน ในสมัยก่อน ที่ได้ประสบการณ์มา วงโปงลางเขาจะดูเป็นภาพรวม เดี่ยวนี้มาแยก มีห้าฝายหกฝาย อันนี้คุณดูร้องนะ ดูการประพันธ์เพลง คนนี้ดูฉากประกอบ คนนี้ดูดนตรี คนนี้ดูฟ้อน แยกออกมาให้รางวัลเป็นสิบกว่ารางวัล เดี่ยวนี้คนที่ดูแล อย่างผมดูแลร้อง เข้าให้สิทธิ์ผม 100 คะแนน วงนี้ร้องเยี่ยมมากผมให้ 90 อีกวงหนึ่งก็พอล้อมเกล้าไป ให้ไม่ต่ำกว่า 70 ที่นี้มันไม่บาล้านกัน มีวงอื่นอาจจะพอสูสีไปในส่วนของคนตรี ที่นี้ก็ร้องนำมาเลย มาถึงจุดกันขึ้น มาคิดเป็นเกณฑ์ มากเท่าไหนมันยิ่งขึ้นมา มันควรจะเป็นว่า นี่คือโปงลางเป็นส่วนรวม ในด้านการฟ้อนก็ไม่มีผิดเลย ได้คะแนน 90 พอเป็นศิลปินพอเป็นศิลปะ มันไม่มีที่สมบูรณ์เกินไป ควรจะออกให้มันเป็นพื้นบ้าน ให้มีกลิ่นอายของอีสานออกมา เดี่ยวนี้จะเป็นภาคกลางกลืนไปหมดแล้วเดี๋ยวนี้ฟ้อนภูไทก็ไม่ใช่ภูไท เข็งก็ไม่ใช่เข็งอีสาน ของภาคกลางเขากลืนไปหมดแล้ว แม้แต่ชุดท่าทาง ก็ออกเหมือนภาคกลาง เพราะฉะนั้นการพัฒนามันมีทั้งผลเสียและผลดี อย่างเช่นเครื่องดนตรีเช่นพิณ พัฒนาพิณไม่ได้ หมายถึงว่าเปลี่ยนรูปทรงรูปร่างของมัน คือให้มันเป็นทรงพิณ แต่ว่าทำอะไรเสียงมันถึงจะดี พัฒนาให้เป็นรูปแบบอื่นก็ไม่ใช่ อย่างเช่นแคนบางคนก็พัฒนาตัดให้มันเป็นทรงอื่น บางทีก็ทำเป็นแบบเล่นแบบคีย์บอร์ด มันก็ได้อยู่แต่มันไม่ใช่ ต้องพัฒนาไปให้ถูกทาง (ธงชัย คำโสภา, 2563)

ดังนั้น ด้านเกณฑ์การให้คะแนน วงโปงลางเขาจะดูเป็นภาพรวม ปัจจุบันมาแยก ออกเป็นฝายในการให้คะแนน เช่น ดูด้านดนตรี ดูการประพันธ์เพลง ดูการร้อง ดูการฟ้อน ดูฉากประกอบ

6.3.4 ด้านรางวัลในการประกวด

ด้านรางวัลในการประกวดตอนนี้ก็เป็นปัญหาอยู่ เพราะทางคณะกรรมการเอง ก็อยากให้มีรางวัล มากกว่านี้ เพราะว่าการลงทุนของวงที่ส่งเข้าประกวดในช่วงหลัง จะลงทุนมาก ลงทุนสูง เขาก็อยากให้การแสดงมันมีการพัฒนาขึ้น ก็เลยมีการลงทุนค่อนข้างสูงในแต่ละวง จะเทียบกับการลงทุนแล้วมันก็ไม่คุ้มกัน แต่ว่าสิ่งที่เขาได้มากก็คือชื่อเสียง ภาพรวม เกียรติประวัติ ตัวนี้สำคัญที่สุด ที่นี้ด้วยสภาพของ ทางรัฐบาลเองมีแต่ให้ตัดงบประมาณนี้ แต่ว่าความเป็นจริงแล้ว เรื่องรางวัลอยากพัฒนาขึ้น อยากให้มันได้เยอะกว่านี้ มีผู้จัดการประกวด รางวัลสูงที่สุดก็คือเวทีเชียงคาน งานมูลมั่งหลวงปู่ชอบ ถือว่าเป็นรางวัลค่อนข้างสูงอยู่ รางวัลที่ 1 ก็ สองแสนกว่า เเวทีของการ

ท่องเที่ยวก็ไม่ได้เยอะเท่า แต่ว่าของการท่องเที่ยวก็ปรับเปลี่ยน ปรับในเรื่องของการกระจายรางวัล ใช้กลยุทธ์ หลักจิตวิทยากระจายไป กับแก้บติเด่น กลองตีเด่น พิณตีเด่น แคนตีเด่น พอผลออกมาแล้วเงินรางวัลได้พอๆกัน มีวิธีการคนละแบบ ไล่ตัวนั้นไล่ตัวนี้ แล้วก็ไต่เยอะอยู่ คือใช้วิธีการกระจายออกไปให้ผู้ที่มีศิลปะแต่ละด้านได้มีโอกาส ก็คืออยู่ อย่างนี้ก็ดี สรุปว่าแต่ละสนามควรมีรางวัลเยอะขึ้นให้เข้ากับสถานะปัจจุบัน ให้เหมาะกับค่าใช้จ่าย การเดินทาง มันต้องเพิ่มขึ้นอีก เรียกว่าก็คือค่าเทียบท่า เราดูอันดับแรก พิจารณาดูจากการเดินทางของเขา เหนารถคันหนึ่งเท่าไร รถบัสอย่างนี้ มันดูแล้วมันก็ไม่คุ้ม ทีนี้เวลาเขามาเขาต้องมาพักหาที่พัก มันไม่มีที่รับรองให้ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายด้านค่าที่พักให้ หรือมีที่พักที่ดี จัดที่พักให้ ถ้าไม่มีที่พักก็ต้องจัดงบประมาณไว้ให้ งบประมาณในค่าที่พัก งบประมาณในการเดินทาง (ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 2563)

ดังนั้น ด้านรางวัลการประกวดไว้ มีไม่กี่สนามที่มีรางวัลที่เหมาะสมเช่น เวทีการประกวดงานหลวงปู่ชอบ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย รางวัลที่ 1 เงินสด 200,000 บาท ในหลายสนามก็ถือว่ายังไม่เหมาะสม เพราะวงโปงลางแต่ละวงกว่าที่จะมาถึงรอบชิงชนะเลิศต้องมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง แนวทางการพัฒนาด้านรางวัลการประกวดอยากให้มีการเพิ่มรางวัลเงินสดให้เท่ากับหรือใกล้เคียงกับเวทีอำเภอเชียงคานจึงถือว่าเหมาะสม

ในด้านรางวัลการประกวดวงโปงลางในหลายเวที การจัดรางวัลยังไม่มีความเหมาะสม เช่น รางวัลที่ 1 2 และรางวัลที่ 3 มีความแตกต่างกันมาก รางวัลที่ 1 100,000 บาท รางวัลที่ 2 30,000 บาท รางวัลที่ 3 20,000 บาท รางวัลชมเชยรางวัลละ 10,000 บาท ที่จริงแล้วควรจะให้รางวัลที่ 2 ใกล้เคียงกับรางวัลที่ 1 เพราะทุกวงก็มีการลงทุนมากกว่าจะได้เข้ามาแข่งขัน อันนี้ก็ขอฝากไว้ ในด้านรางวัลอื่นก็เหมือนกันให้ขยับขึ้นมาใกล้เคียงกัน ถ้าเป็นไปได้ทุกสนามทุกเวทีน่าจะเพิ่มรางวัลขึ้นอีกให้เหมาะสมสอดคล้องกับค่าใช้จ่ายในการทำวงโปงลาง ที่เหมาะสมแล้วคือเวทีหลวงปู่ชอบ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย รางวัลที่ 200,000 บาท (ฉวีวรรณ พลธรรม, 2564)

ดังนั้น ด้านรางวัลการประกวดเห็นว่า ยังไม่มีความเหมาะสมกับการต้องใช้งบประมาณในการลงทุนฝึกซ้อมจำนวนมาก แนวทางการพัฒนาด้านรางวัลการประกวด ควรเพิ่มเงินรางวัลให้เท่ากับเวทีประกวดหลวงปู่ชอบ อำเภอเชียงคานคือรางวัลที่ 1 เงินสด 200,000 บาท และ รางวัลที่ 1 รางวัลที่ 2 รางวัลที่ 3 ให้มีเงินรางวัลใกล้เคียงกันเช่น รางวัลที่ 1 200,000 บาท รางวัลที่ 2 150,000 บาท รางวัลที่ 3 100,000 บาท เพราะทุกวงมีค่าใช้จ่ายมากเหมือนกัน

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาในฐานะผู้ทำวงโปงลางส่งเข้าประกวด มีความเห็นเกี่ยวกับเงินรางวัลของการประกวดวงโปงลางในหลายเวทีว่ายังไม่มีความเหมาะสมเพราะ การเตรียมวงเข้าประกวดต้องใช้เงินงบประมาณมาก กว่าที่จะมีความพร้อมเข้าแข่งขัน ดังนั้นเงินรางวัลควรจะมี

เหมาะสมสอดคล้องกับค่าใช้จ่ายเช่น รางวัลที่ 200,000 บาท รางวัลที่ 2 150,000 บาท รางวัลที่ 3 100,000 บาท รางวัลชมเชย 80,000 บาท อันนี้ขอฝากไว้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณา ทบทวน เพราะการประกวดวงโปงลางเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้านอีสาน ไม่ให้สูญหายไป ทำให้เยาวชนห่างไกลจากยาเสพติด และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (วิญญู ฉวีรัตน์, 2564)

ดังนั้น ด้านเงินรางวัลการประกวด ปัจจุบันเงินรางวัลในหลายเวทียังไม่มี ความเหมาะสมและ สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายในการทำวงโปงลางเข้าประกวด แนวทางการพัฒนา ด้านรางวัล ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับค่าใช้จ่ายควรจะเป็น รางวัลที่ 200,000 บาท รางวัลที่ 2 150,000 บาท รางวัลที่ 3 100,000 บาท และรางวัลชมเชย 80,000 บาท

จากประสบการณ์ผู้จัดการประกวดการแข่งขันวงโปงลาง ได้ให้ความเห็นด้านรางวัลการ ประกวดวงโปงลางในงาน ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ ว่า ปัจจุบันผู้จัดโดยมหาวิทยาลัยขอนแก่นจะ พิจารณาความเหมาะสมของรางวัลให้มีความใกล้เคียงกัน โดยรางวัลที่ 1 รับถ้วยพระราชทานของกรม สมเด็จพระเทพฯ รัตนราชสุดาพร้อมเงินรางวัล 100,000 บาท รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 รับถ้วย จากอธิการบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น พร้อมเงินรางวัล 60,000 บาท และรองชนะเลิศอันดับ 2 รับ ถ้วยจากที่ปรึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมและชุมชนสัมพันธ์ พร้อมเงินสด 45,000 บาท และยังมี การให้ รางวัลการเดี่ยวเครื่องดนตรี เช่น พิณ แคน โหวด โปงลาง ซอ รางวัลละ 10,000 บาท เพื่อให้ นัก ดนตรีได้หมั่นฝึกฝนการเล่นดนตรีให้มีความเชี่ยวชาญ และรักในการแสดงดนตรีพื้นบ้าน และคณะผู้ จัดมีแนวคิดที่จะพัฒนาเรื่องรางวัลให้ดีขึ้นกว่าปัจจุบัน เพื่อเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลางให้คงอยู่ต่อไป (วรศักดิ์ วรยศ, 2564)

ดังนั้น ด้านรางวัลการประกวดว่า การประกวดฟ้อนโปงลางคอนเทสต์รางวัลที่ 1 ถ้วย พระราชทานของกรมสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ พร้อมเงินรางวัล 100,000 บาท คิดว่าเหมาะสมอยู่ เพราะถ้าได้ที่ 1 ได้รับถ้วยพระราชทาน ถือว่าเป็นเกียรติอย่างสูง กับวงที่ได้รับส่วนเงินรางวัลก็ไม่ได้น้อยเกินไป แนวทางการพัฒนารางวัลการประกวด จะกระจาย รางวัลให้กับการเดี่ยวเครื่องดนตรี นักร้อง นักแสดง เพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้ทุกวงที่เข้าประกวด

รางวัลมีรางวัลวง รางวัลฟ้อน รางวัลเครื่อง แต่รางวัลวงดนตรีไม่ค่อยมีให้ มีแต่รางวัลเครื่อง สำหรับรางวัลเครื่องดนตรีโดดเด่นจะมีปัญหาเรื่องเครื่องเสียง คือคณะกรรมการไม่ได้ยิน เช่นเสียงเดี่ยว แคนไม้ขัด เสียงเดี่ยวโหวดเดี่ยวพิณ มันทรรณนาไม่ได้ ก็คือว่าเรื่องของเครื่องเสียงก็ทำให้เสียความ เป็นธรรมได้ อย่างเช่นว่าคณะนี้อาจให้เสียงที่ออกมาไม่ดี ก็ปรับไม่ดี กลายเป็นว่าพวกควบคุมเสียงมี ส่วนทำให้คณะต่าง ๆ นี้ เต้นหรือด้อยได้ ก็มีมาว่าพวกควบคุมเสียงทำอะไรจะไม่ได้มีการวินิจฉัย

เขาก็จะให้ครูผู้ฝึกสอนไปบอกว่าจะปรับอะไรแบบใด ปรับลำโพงอย่างไร จะเอาอันไหนขึ้นปรับสมดุลงแบบใด ชอบแบบไหนให้ไปปรับเอง ก็มีการคุยกับพวกครูผู้ฝึกสอน คือให้อยู่ตอนไปปรับเองก็ถูกแล้ว แต่ตอนไปประกวดพวกที่คุมเครื่องก็ไปปรับเป็นอย่างอื่น ก็ถูกครหาขึ้นมาแต่ก็ไม่ทราบว่าจะข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร แต่โดยมากเต็วเครื่องต่าง ๆ นั้นมันไม่ได้ยิน ครูผู้ฝึกสอนก็บอกว่าพวกควบคุมเสียงตั้งไว้จริงอยู่ตอนตกลงกัน แต่ว่าตอนประกวดจริงๆ เขาไปทำแบบอื่น เพื่อจะให้คณะหนึ่งเสียผลประโยชน์ อันนี้คือเป็นกลไกทางเครื่องเสียง ก็มีส่วนเหมือนกัน มีที่สังเกตเช่นเวลาเครื่องเสียงออกไปตามหมู่บ้าน ชอบเปิดเสียงที่ตั้ง อยากอวดว่าเครื่องเขาดี ขนาดเจ้าภาพไปบอกว่าไม่ต้องการตั้งขนาดนั้น ถ้าบอกให้ปิดไว้คือจะโกรธมาก ถ้าบอกให้ค่อย ๆ ก็ค่อยได้เฉพาะตอนที่บอก ไม่กี่นาที จากนั้นเขาก็เปิดขึ้นอีก เพราะเขาต้องการแสดงว่าเครื่องเขาดี ทำให้หน้าตาแตกต่างยิ่งถูกใจมาก อยากให้คนลือกันไป เพราะฉะนั้นระบบเครื่องเสียง ผู้คุมเสียง กับผู้ควบคุมวงก็มีความคิดเห็นขัดแย้งกัน สำคัญคือเครื่องเสียงจะออกดีไม่ออกดี ถ้ากรรมการฟังไม่รู้เรื่องก็ไม่รู้ว่าจะให้อย่างไร (เจริญชัย ชนไพโรจน์, 2564)

ดังนั้น ด้านเงินรางวัลในการประกวด ควรมีรางวัลนักดนตรี เห็นมีแต่ให้อย่างอื่นอยากให้คุณเล่นดนตรีเก่งได้เงินเป็นรางวัลด้วย

คือรางวัลนี้ คือ เป็นสิ่งล่อใจ มีรางวัลมากคนก็จะสนใจ ว่ารางวัลเยอะคุ้มค่า ที่จริงมันไม่คุ้มค่า วงหนึ่งลงทุนหลายแสน ไปเอารางวัลแบบหมื่นหนึ่งแสนมันก็ไม่คุ้ม ที่จริงเขาอยากได้ความเป็นหนึ่งเป็นเลิศอะไรประมาณนี้ ได้รับถ้วยชนะเลิศอะไรประมาณนี้ แต่ที่จริงเงินรางวัลก็เป็นส่วนหนึ่งเหมือนกัน เงินรางวัลในปัจจุบันยังน้อยไป เมื่อเปรียบเทียบกับระดับโลก คือเงินเขาเยอะจริงๆ เช่นการไปแสดงต่างประเทศเขาให้รางวัลเยอะ อันนี้เราไปแข่งขัน 70-80 คน ได้รางวัลแสนเดียวมันไม่คุ้มค่า ได้รับรางวัลถ้ามีรางวัลเยอะและคุ้มค่านั้นก็จะดี (ธงชัย คำโสสภา, 2563)

ดังนั้น ด้านรางวัลในการประกวด รางวัลเป็นสิ่งล่อใจว่ารางวัลเยอะ อันที่จริงเงินรางวัลไม่คุ้มค่าเพราะว่าแต่ละวงลงทุนไปมากกว่าแสน เขาทำเพราะเขาอยากเป็นหนึ่ง ความเห็นของอาจารย์ถ้ารางวัลเยอะ มันจะคุ้มค่าน่ามากกว่านี้

3.3.5 ด้านคณะกรรมการ

ควรมีการคัดเลือกกรรมการ อันดับแรกก็คือการจัดอบรมกรรมการ หลังจากอบรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว กรรมการเหล่านี้คล้ายๆกับครูผู้ช่วย จะต้องไปเป็นกรรมการผู้ช่วย ต้องไปลงงาน ดูไปศึกษาไปทุกมุม ศึกษาให้เข้าใจ กฎเกณฑ์ต่างๆ เขาทำอย่างไร เขาวิธีการมีพลิกแพลงอย่างไร กลยุทธ์หน้าเวที หลังเวที ไปดูให้เข้าใจในการจัดการ การบริหารการจัดการวง รวมไปถึงการมาช่วยครูบาอาจารย์ การให้คะแนน รวบรวมเอกสาร ทุกสิ่งทุกอย่างให้รวดเร็วเหล่านี้ ต้องผ่านกระบวนการเหล่านี้

หมดทุกอย่าง ลองให้คะแนนลองดู ให้คะแนนเทียบก่อนก็ได้ นั่งอยู่ข้างหลังลองให้คะแนนลองดู เวลาให้คะแนนแล้วให้อามาเทียบกับคะแนนกรรมการใหญ่เขาให้หรือไม่ จะสามารถพัฒนาไปเป็นกรรมการผู้ตัดสินได้หรือไม่ ถ้ายังไม่ผ่านประสบการณ์เหล่านี้จะลงไปตัดสินเป็นกรรมการเลยไม่ได้ คือว่ามันมีหลายมุมอยู่ กรรมการประกวดของบางสนามไม่รู้จักกลายเพลง ชอบมาถามเราว่าอันนั้นมันลายอะไร ลายชื่อว่าอะไร ครับ ก็น่าหนักใจอยู่ที่มีแบบนี้ อันนี้ก็ไปตามสภาพ ก็ไม่ได้ว่ากัน เพราะว่าคนมันไม่ค่อยมี อย่างน้อยน้อยก็ให้ครูดนตรี ที่เรียนมาสายนี้เข้าตัดสิน ส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยพลาด คือเราอบรมมาขนาดนี้ เหลืออย่างเดียวเหลืออยู่ว่าเรามีความเป็นธรรมชาติไหน เราเอียงไปหาลูกศิษย์ลูกหาเราหรือไม่ ต้องดูตรงนี้ บางทีลูกศิษย์ไปแข่งบางทีก็อดที่จะให้คะแนนดีไม่ได้ต้องให้ลูกศิษย์สักหน่อย อันนี้สำคัญต้องทำใจตรงนี้ได้ พอหัดให้เป็นผู้ช่วยแล้วก็ไปลองลงพื้นที่กับงานตามท้องถิ่นต้องลงเริ่มตัดสิน พอเริ่มมีประสบการณ์มาก ก็ค่อยเชิญเขามาเป็นกรรมการในระดับประเทศ ต้องถือว่ามีประสบการณ์พอสมควรถึงจะมาเป็นตรงนี้ได้ โดยผู้คัดเลือกมันก็มีบอร์ดใหญ่ ก็รู้จักหมดเพราะมันเป็นเครือข่ายเราหมดอยู่แล้ว เราที่จะดู พอเราดูแล้วบ๊อบ ก็เห็นว่าคนนี่ละใช่ คนนี่ละไม่ใช่ เมืองเลยก็ดึงมาหลายคนมาแถวๆข้างหลัง อ่างทองก็มาดึงมาลูกศิษย์ลูกหาพวกไหนมันน่าจะดี ที่นี้บางคนดึงมาแล้วก็ไม่เป็นท่าเราก็ไม่ว่ากันต่อ พอมาบ๊อบก็ให้คะแนนแก่ลูกศิษย์ตัวเองบ๊อบ เก่งไม่ใช่ว่าไม่เก่ง แต่ไม่เที่ยงธรรมคือปัญหาที่เราเจอ มันจึงหาคนยาก ระดับผู้ใหญ่ระดับผู้เฒ่าก็เป็นอย่างนั้น ตัดสินบ๊อบก็ถ้าเอียงเข้าใส่เข้าข้างลูกศิษย์ตนเอง มันเป็นผลประโยชน์แก่เขา เช่นทำซีแปดซีเก้า ที่สำคัญก็คือเรื่องการพัฒนาด้านจิตใจ พัฒนาด้านจิตใจของกรรมการสำคัญที่สุด อีกอย่างหนึ่งคือความเป็นจิตอาสา มันก็ต้องมา บางคนก็มีเรียกเอามากๆ เราเท่ากับเอาคอปรองเชียงให้เขา กรมกองต่างๆ เกิดอะไรมานี้ คือเราลูกเดียว ฉะนั้นเรียกเอาให้มันคุ้มค่า มีผู้แนะนำอย่างนี้ก็มี อันนี้ระดับใหญ่ๆ คราวนี้เราก็เป็นตัวของเรา ก็ว่ามันมาไม่เหมือนกัน เราเกิดขึ้นมาจากที่ที่ไม่ได้เรียกร้อง เราเกิดขึ้นมาจากจิตอาสา แม้กระทั่งเขาจ้างไปเล่นวงยังไม่กล้าเรียกเลยว่าจะเอาเท่าไร จนได้บอกว่าจุดอ่อนของผมนอยู่ตรงไหนอยู่ตรงที่ไม่กล้าพูดราคา แล้วแต่จะให้ท่านสมควรอย่างไรก็ว่าเอาเลย แม้กระทั่งเขาให้เป็นบอร์ดที่ปรึกษาอะไรต่างๆก็ไม่เคยได้พูดราคา แล้วแต่จะพิจารณา มึงบเท่าไรก็ขอให้ท่านพิจารณาเอา ให้เขาสบายใจในสิ่งนี้ อันตัวนี้ก็อยากให้พากันเป็นอย่างนี้อยู่แต่ว่ามันก็ห้ามกันไม่ได้ มันเป็นส่วนตัวแต่ละคน ที่นี้เขาให้น้อยให้มากก็ไม่เคยกำหนด ก็แล้วแต่จะพิจารณา แต่ว่าบางทีเขาก็ให้เยอะกว่าที่เราคิดไว้ เราก็ว่าจะเอาแต่ค่ารถ เขาก็ให้มาเยอะ พูดถึงว่าเสียงร้องเชียงก็ต้องทำ ถ้าเราไม่ทำแล้วใครจะทำ ถ้าเกิดความไม่เที่ยงธรรมมันก็เกิดความเสียหายไม่มีใครมาลงแข่งขัน การพัฒนามันอยู่ตรงนี้ พัฒนาด้านจิตใจ พัฒนาด้านประสบการณ์ต่างๆ ลงมาเรียนรู้ มาเป็นกรรมการผู้ช่วย ลงภาคสนามตามท้องถิ่น เช่นในเขต ในโรงเรียนของตน ในระดับจังหวัด เราก็สร้างสมประสบการณ์ตัวนี้ ได้องค์ความรู้หมดทั้งวิธีการ

ที่นี้ก็พัฒนาเรื่องจิตใจให้มันได้ จนมาเป็นขวัญใจ เป็นที่เชื่อถือของผู้เข้าแข่งขันได้ มีความเป็นธรรม ต้องนั่งพอ ห้วนไหวไม่ได้ กรรมการพูดอะไรออกไปคนมันโมโหอยู่แล้วก็มีแต่จะผิด เวลาเขาร้อนเราก็ก็นั่งไม่ทันพูด(ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์, 2563)

ดังนั้น ในฐานะกรรมการตัดสินการประกวดวงโปงลาง ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับด้านกรรมการไว้ว่า กรรมการตัดสินการประกวดวงโปงลางปัจจุบันมีน้อยเพราะหายากคนที่จะมีความรู้และเชี่ยวชาญด้านนี้ จำนวนกรรมการที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับผู้จัดประกวดว่าต้องการอย่างไร ผลการตัดสินต้องเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายรวมทั้งสังคมด้วย กรรมการต้องมีความเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียง แนวทางการพัฒนาด้านกรรมการคือ กระทรวงวัฒนธรรมควรจัดให้มีการอบรมผู้มีความรู้ด้านดนตรีและศิลปะการแสดงให้ได้รับใบประกาศสามารถเป็นกรรมการการตัดสินการประกวดวงโปงลาง แล้วให้ทดลองฝึกตัดสินกับกรรมการหลัก เมื่อมีประสบการณ์แล้วค่อยแต่งตั้งให้เป็นกรรมการตัดสินสนามใหญ่ต่อไป สิ่งนี้ควรจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ จะเกิดมาตรฐานและยอมรับของผู้เข้าประกวดและสังคมโดยรวมต่อไป

ในฐานะคณะกรรมการตัดสินการประกวด ได้ให้ความเห็นด้านกรรมการประกวดวงโปงลางไว้ว่า หลักเกณฑ์ที่สำคัญในการประกวดวงโปงลางอันดับแรกคือ การคัดเลือกคณะกรรมการผู้เข้ามาทำการตัดสินต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตยุติธรรม คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งในส่วนนี้ก็ควรที่จะมีการตรวจสอบหรือคัดกรองให้ดีที่สุด วิธีการให้คะแนนผู้ให้คะแนนควรเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ทางด้านดนตรีไม่ว่าจะเป็นดนตรีพื้นเมือง ดนตรีสากล หรือดนตรีต่างๆ และจะต้องไม่เป็นผู้ยึดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ควรจะเป็นผู้ที่สามารถมององค์รวมทางด้านดนตรีด้วยการแยกส่วนวิเคราะห์ออกมาได้อย่างละเอียดตามองค์ประกอบของดนตรีเพื่อให้ตอบโจทย์ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำที่สุด โดยใช้หลักการตรวจสอบอย่างละเอียดที่สุด (หิรัญ จักรเสน, 2563)

ดังนั้น ด้านคณะกรรมการ คณะกรรมการผู้เข้ามาทำการตัดสินต้องมีความสุจริตยุติธรรม มีคุณธรรมจริยธรรม ต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ด้านดนตรีหรือด้านศิลปะการแสดง และเป็นผู้สามารถมององค์รวมทางด้านดนตรีด้วยการแยกส่วนวิเคราะห์ออกมาได้อย่างละเอียด ตามองค์ประกอบของดนตรีเพื่อตอบโจทย์ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำที่สุด แนวทางการพัฒนาด้านกรรมการ ควรคัดเลือกกรรมการที่มีประวัติดี ไม่เอนเอียงเป็นอันดับแรก

จากประสบการณ์ ในฐานะกรรมการตัดสินการประกวดวงโปงลางได้ให้ความเห็นด้านกรรมการประกวดวงโปงลางไว้ว่าในส่วนของกรรมการอาจจะไม่ต้องมีมาก จำนวนกรรมการตัดสินที่เหมาะสมควรมี 5 คน โดยผู้มีความรู้ด้านดนตรี 2 คน ด้านการแสดง 2 คน และเป็นนักวิชาการด้านดนตรี 1 คน การที่มีกรรมการเยอะมันอาจจะชี้ชัดได้ไม่ดี มีโอกาสเบี่ยงเบนได้ เบี่ยงเบนในที่นี้

ไม่ใช่เพียงเบนในความรู้สึกของกรรมการ แต่เพียงเบนโดยหลักของความน่าจะเป็น หากความเที่ยงตรง ยาก อีกอย่างที่ยากให้เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ก็คือ การที่กระทรวงวัฒนธรรมจัดอบรมผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านดนตรี และด้านศิลปะการแสดงให้ได้รับใบประกาศเป็นกรรมการตัดสินการ ประกวดวงโปงลาง เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของวงโปงลางที่เข้าประกวด และเป็นที่ยอมรับของสังคม ถือ ว่าเป็นสิ่งที่ดีมาก ๆ ที่ผ่านมามีการพูดถึงในหลายสนามที่มีการแต่งตั้งกรรมการที่ไม่มีความรู้ ความสามารถด้านดนตรีมาเป็นกรรมการ ทำให้เกิดข้อครหาที่พูดไปในทางลบ (ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์, 2563.)

ดังนั้น ดร.ทูลทองใจ ซึ่งรัมย์ ในฐานะกรรมการตัดสินการประกวดวงโปงลาง ให้ความเห็น ด้านกรรมการไว้ว่า จำนวนกรรมการที่เหมาะสมควรมีประมาณ 5 คน ผู้มีความรู้ด้านดนตรี 2 คน ด้านศิลปะการแสดง 2 คน และนักวิชาการดนตรี 1 คน แนวทางการพัฒนาด้านกรรมการคือ อยากรู้ ให้ กระทรวงวัฒนธรรมจัดหลักสูตรอบรมผู้มีความรู้ด้านดนตรีและศิลปะการแสดงให้ได้รับใบประกาศ เป็นกรรมการตัดสินการประกวดวงโปงลาง โดยให้กรรมการอาวุโสในปัจจุบันเป็นวิทยากร อบรม หากไม่มีใบประกาศห้ามทุกเวทีแต่งตั้งเป็นกรรมการตัดสินเด็ดขาด

ในฐานะนักวิชาการดนตรี ได้ให้ความเห็นด้านกรรมการการประกวดวงโปงลางไว้ว่า ผู้ที่ได้รับ แต่งตั้งให้เป็นกรรมการประกวด ต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต และเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียง ไม่ว่าจะเข้า แข่งขันจะเป็นลูกศิษย์หรือรู้จักเป็นการส่วนตัวก็ตาม การตัดสินของคณะกรรมการต้องเป็นไปด้วย ความโปร่งใส ไม่ให้เกิดข้อครหาที่มีการฮั้วกัน เพราะจะทำให้การตัดสินการประกวดไม่มีความ ศักดิ์สิทธิ์ ต่อไปก็จะมัวงงสนใจเข้าประกวด มีหลายเวทีที่คณะกรรมการตัดสินได้รับการยอมรับว่ามี ความเที่ยงธรรม เช่น เวทีฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น เถนเทศที่คิดไว้ของ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เราจะทำอะไรไม่ให้เกิดกรณีนี้ที่บอกว่าไม่เป็นธรรม กรรมการต้องเป็นกลาง ถ้าเกิดเราคิดว่าเราจะทำหน้าที่เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรม ต้องส่งเสริมให้ได้จริง ๆ เพราะฉะนั้นสิ่ง หนึ่ง ถ้าเกิดไปดูเวทีทุกเวทีจะเห็นว่า เวทีประกวดมหาวิทยาลัยขอนแก่นค่อนข้างจะมีคณะกรรมการที่ เยอะ โดยมีกรรมการตัดสินถึง 9 คน และเน้นกรรมการมาจากที่หลากหลาย จะไม่เป็นกรรมการที่เห็น หน้าเดิม ๆ ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นจะเน้นองค์ประกอบของกรรมการที่มีที่มาที่หลากหลาย เป็นหลัก (เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี, 2563.)

ดังนั้น ด้านคณะกรรมการ ผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการตัดสินการประกวด ต้องมีความ ซื่อสัตย์ สุจริต และเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียง แนวทางการพัฒนาด้านกรรมการ ให้ทุกเวทีแต่งตั้ง กรรมการมาจากหลายที่ และควรมีกรรมการตัดสิน 9 คน และเปลี่ยนกรรมการทุกปีไม่ให้ซ้ำคนเดิม

ในฐานะผู้ทำวงโปงลางเข้าประกวดขอให้ความเห็นด้านคณะกรรมการการประกวดไว้ว่า กรรมการตัดสินการประกวดต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ด้านดนตรี ด้านศิลปะการแสดง ด้านหมอลำหรือซบร้อง และนักวิชาการด้านดนตรี ต้องเป็นผู้มีความเป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปทางหนึ่งวงใด ที่สำคัญควรมีการอบรมกรรมการและได้รับใบอนุญาตให้เป็นกรรมการตัดสินได้ นี่คือนี่ที่อยากให้เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ เมื่อวงที่เข้าแข่งขันได้รับการตัดสินที่เที่ยงธรรมก็จะทำให้มีกำลังใจในการทำวงต่อไป นั่นคือจะทำให้เกิดการอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลางจะไม่เสื่อมหายไปจากพวกเรา ที่ผ่านมามีหลายสนามหลายเวทีที่กรรมการตัดสินไม่เป็นกลางมีความเอนเอียงทำให้สนามหรือเวทีนั้นไม่มีวงโปงลางสนใจที่จะไปแข่งด้วย ในด้านการพัฒนากรรมการ อยากให้กรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งมีใบประกาศรับรองจากกระทรวงวัฒนธรรมว่าสามารถเป็นกรรมการการตัดสินวงโปงลางได้ (ฉวีวรรณ พลธรรม, 2564)

ดังนั้น ด้านคณะกรรมการ ในฐานะผู้ทำวงโปงลางเข้าประกวด มีความเห็นด้านกรรมการการประกวดไว้ว่า กรรมการตัดสินต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถด้านดนตรี ด้านศิลปะการแสดง ด้านหมอลำหรือด้านซบร้อง และนักวิชาการดนตรี ต้องเป็นผู้ที่มีความเป็นกลาง ไม่เอนเอียง แนวทางการพัฒนาด้านกรรมการ อยากให้คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งมีใบประกาศรับรองจากกระทรวงวัฒนธรรมว่าสามารถเป็นกรรมการตัดสินวงโปงลางได้

จากประสบการณ์ผู้ทำวงโปงลางเข้าประกวด ขอให้ความเห็นด้านคณะกรรมการการประกวดว่า ที่ผ่านมามีหลายครั้งที่ส่งวงโปงลางเข้าประกวดในหลายสนามหลายเวที หลายเวที คณะกรรมการตัดสินด้วยความเที่ยงธรรม แต่ก็มีหลายเวทีที่กรรมการไม่เป็นกลาง เอนเอียงไปหาลูกศิษย์บ้าง หรือวงที่ตนเองเคยไปทำวงให้ อันนี้จะทำให้เชื่อมต่อไปจะไม่มียังวงโปงลางอยากจะไปร่วมประกวดด้วย อีกอย่างกรรมการไม่มีความรู้ ความสามารถด้านดนตรีเพียงพอผลการตัดสินออกมาก็จะไม่ตรงตามความเป็นจริง จึงอยากฝากไว้กับผู้ที่มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการตัดสินการประกวดวงโปงลางให้พิจารณาให้รอบคอบ ผู้ที่มีคุณสมบัติแต่งตั้งเป็นกรรมการ

- 1.เป็นคนดีมีความซื่อสัตย์ไม่มีประวัติการตัดสินที่ไม่เที่ยงตรง
- 2.เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถด้านดนตรี ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน
- 3.กรรมการต้องมาจากหลากหลายสถาบัน หลายที่ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส (วิญญู ผิวรรตน์, 2564)

ด้านคณะกรรมการการตัดสินประกวด ที่ผ่านมามีหลายเวทีคณะกรรมการตัดสินการประกวดมีความความเที่ยงธรรม หลายเวทีกรรมการไม่มีความเป็นกลาง แนวทางที่อยากให้มีการพัฒนาด้านกรรมการคือ กรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. เป็นคนดีมีความซื่อสัตย์ไม่มีประวัติการตัดสินที่ไม่เที่ยงตรง
2. เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ทางด้านดนตรี ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน
3. กรรมการต้องมาจากหลายสถาบัน หลายที่ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส

เกี่ยวกับด้านคณะกรรมการตัดสินการประกวด ในการจัดการประกวดฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ที่ผ่านมา 12 ครั้ง ได้มีการคัดสรรคณะกรรมการตัดสินที่มีความเชี่ยวชาญ โดยครั้งล่าสุดในปี 2562 ได้เชิญศิลปินแห่งชาติมาร่วมเป็นกรรมการถึง 3 ท่าน คือ คุณแม่ฉวีวรรณ พันธุ พ่อทรงศักดิ์ ประทุมศิลป์ พ่อ ป.ฉลาดน้อย ส่งเสริม และเชิญแม่ผมหอม สกุลไทย ต้นตำหรับลำผญา ซึ่งในปีนั้นชื่อมหกรรมลำผญาย่อย รวมถึงผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีและศิลปะการแสดงหลายท่าน รวม 9 ท่าน เพื่อต้องการให้เกิดความแม่นยำ ถูกต้องในการตัดสินให้มากที่สุด ไม่ให้เกิดข้อครหาว่ากรรมการไม่มีความเป็นกลางได้ ก่อนจะมีการแต่งตั้งกรรมการกรรมการอำนวยการ กรรมการจัดงานจะมีการปรึกษาหารือเพื่อคัดสรรคณะกรรมการตัดสินทุกครั้ง ในปีที่จัด มหกรรมลำสาละวัน ได้เชิญท่าน จันทะสมอน สิงหะลาด ศิลปินลำสาละวัน จาก สปป.ลาว ร่วมเป็นกรรมการตัดสินด้วย แสดงให้เห็นว่ากรรมการตัดสินของงานฟ้อนลำแคน ซึ่งจัดโดยมหาวิทยาลัยขอนแก่น มีความมาตรฐานสูง (วรศักดิ์ วรยศ, 2564)

ดังนั้น คณะกรรมการตัดสินการประกวดฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ที่ผ่านมาได้คัดสรรผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีและศิลปะการแสดงรวมถึงศิลปินแห่งชาติมาเป็นกรรมการการตัดสินการประกวดเพื่อให้เกิดความแม่นยำ ถูกต้องในการตัดสินมากที่สุด แนวทางการพัฒนาด้านกรรมการการตัดสินการประกวด อยากให้ทุกเวทีทุกสนามคัดเลือกคณะกรรมการตัดสินให้ดีและควรจะมี 9 คน นี้คือสิ่งสำคัญที่สุดของการประกวด

ด้านคณะกรรมการตัดสินนี้พัฒนาไม่ได้เพราะว่า กรรมการเป็นสายสถานศึกษาเดียวกันหมด เริ่มมาตั้งแต่กรุงเทพกำหนดให้มีศิลปินแห่งชาติเป็นผู้ตัดสิน ศิลปินแห่งชาติก็มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษาใดศึกษาหนึ่ง ซึ่งก็เป็นลูกศิษย์ที่ทำวงเข้าประกวด จึงไปพัฒนาไม่ได้นอกจากว่าจะมีการจัดประกวดของส่วนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ส่วนของกรุงเทพฯ ถึงจะทำได้ กรรมการที่จะอบรมขึ้นมา หรือจะเลือกสรรมาก็มีมาก แต่ว่าผู้ได้รับมอบหมายมาคัดเลือกเอาลูกศิษย์ของตนเอง ที่สามารถจะสั่งได้ โนม์นิ้วได้ ส่วนนี้คือส่วนที่ผู้เข้าประกวดเห็นว่าไม่เป็นธรรม อยากให้มีการจัดตั้งมูลนิธิขึ้นมาต่อไปจะจัดประกวดเอง ไม่ต้องอาศัยทุนจากส่วนกลาง จัดประกวดระดับมหาวิทยาลัย ระหว่างมหาวิทยาลัย ระหว่างโรงเรียน หรือระหว่างท้องถิ่นจัดประกวดเพื่อไม่มีความเอนเอียง เพื่อที่จะไปเอาเงินรางวัลเขาแล้วเอาด้วยรางวัลให้เขา ถ้าทำอย่างนี้ขึ้นมาก็คงดีขึ้น เพราะว่าเจ้าของทุน มักจะมีกำหนดข้อผูกมัดมา ถ้าเราทำอย่างนั้นปุ๊บก็เพื่อหวังดีกับพื้นบ้านเราจริง ๆ ให้ความเป็นธรรม ให้ทุนการศึกษา ซึ่ง

ทุนการศึกษาที่ไม่จำเป็นต้องเป็นแสนเป็นล้าน แต่ว่ามีความเป็นธรรม แล้วก็ประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรี
 นี้ น่าจะสำคัญว่าการประกวดวง วงก็เป็นส่วนหนึ่งเหมือนกัน ประกวดเดี่ยวพิณ เดี่ยวแคน เดี่ยวโหวด
 เดี่ยวซอ ประกวดไปแล้วก็ให้ทุนการศึกษาแก่เด็ก เด็กที่เข้ามาประกวดสมมติว่าเขาเป่าแคนดี ก็ดูว่า
 เขาเรียนอยู่ชั้นไหน ระดับประถม ระดับมัธยม ระดับวิทยาลัย ให้ทุนเขาไป ทุนการศึกษา ถึงจะให้
 เล็กน้อย ก็เป็นแรงจูงใจ ให้เขาทำเขาสร้าง ทุนระดับประถม อาจจะเป็นหลักพัน ระดับมัธยมอาจจะ
 เป็นหลักหมื่น ระดับวิทยาลัยอาจจะเป็นหลายหมื่น ให้มันถึงมือเขา เดี่ยวนี้รางวัลที่ออกไปมันก็ไม่ถึง
 มือเด็ก เพราะว่าค่าใช้จ่ายของคณะมันเกินกว่านั้น เด็กไม่ได้รางวัลก็ได้หน้าได้ตา แต่ถ้าเด็กได้รางวัลก็
 มีสิทธิเข้ามหาวิทยาลัยได้ง่าย เราควรจะเน้นเรื่องเครื่องเดี่ยว ๆ สร้างคนมาก ๆ เช่นมีคนมาประกวด
 เป็นร้อยเป็น ยี่สิบ สามสิบ ก็เป็นการสร้างคนแล้ว อันนี้ในการประกวดรวมวงว่าแต่มีอยู่แค่นี้ ส่วนใน
 วงก็มีอยู่คนสองคน ควรจะเป็นอย่างไร ต้องมีองค์กรอื่นมาจัดไม่ใช่มีพวกเดียวมาจัดเป็นตัวตั้งตัวตี
 ทางภาครัฐถ้าเขาไม่ได้ทุนมาเขาก็ไม่ทำ เขาจะอยู่เฉย ๆ เขาไปจัดไปทำไม่ มันต้องเป็นเอกชน เลยมอง
 ว่าเป็นมูลนิธิ มูลนิธิที่ได้ ถ้าเป็นพวกสมาคมจะเป็นการหวังผลประโยชน์ทางการเมืองไป มันก็
 เปลี่ยนไปเรื่อย ถ้าเป็นมูลนิธิมันจะยั่งยืน มูลนิธิจะเป็นประโยชน์ในแง่ว่า ถ้าเป็นอาจารย์ที่เขาจะวิจัย
 ถ้าใช้เงินเองก็ถือว่าไม่มีเครดิต ต้องได้เงินมาจากภายนอก เงินมาจากภายนอกก็เป็นต้นว่า รับทุนวิจัย
 มาจากมูลนิธิ เป็นต้น แต่ถึงแม้ว่าผู้เจ้าของเงินที่เอามาให้มูลนิธิเพื่อจะแจกคืนให้เขา มันก็เป็นเครดิต
 ได้รับเงินจากมูลนิธิ หรือแม้แต่เขาจะพิมพ์งานวิจัย ถ้าพิมพ์เองราคาค่างวดมันก็น้อย ถ้ามีจัดพิมพ์โดย
 มูลนิธิ จัดพิมพ์โดยองค์กรต่าง ๆ มันก็มีค่า เพราะฉะนั้นมูลนิธินี้จะเป็นคำตอบในหลายๆอย่าง แล้ว
 มูลนิธิก็สามารถที่จะจัดอบรมดนตรีพื้นบ้าน จัดอบรมสิ่งต่าง ๆ ความรู้ต่าง ๆ เช่น มูลนิธิหลวง
 ประดิษฐ์ไพเราะเขาจะจ้างครูมาสอนระนาด สอนซิม สอนซอ สอน จะเข้ ครูก็จะได้เดือนละประมาณ
 สามหมื่นบาท เขาได้เงินมาจากไหน ก็คือผู้ที่มาเรียนเขาเอามาให้บริจาค มูลนิธินี้ก็ประกาศให้ครู
 ดนตรีมาสอนมันก็ดำรงอยู่ได้ เดี่ยวก็มีการจัดประกวด จัดหาทุน จัดอะไรต่าง ๆ คือมูลนิธิไม่สามารถ
 จะหาเงินเองได้ ต้องอาศัยเงินบริจาค มันก็เป็นกลไกอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นทางออกทางหนึ่งต้องเป็น
 องค์กรของเอกชน เช่นมูลนิธิ ควรจะมีบทบาทสำคัญ มูลนิธิควรจะมีผู้ที่อุทิศตน ผู้ที่เห็นความสำคัญ
 มูลนิธิอาจจะตั้งอยู่ ในแบบมูลนิธิเกี่ยวกับวัฒนธรรมหมอลำหมอแคน วัฒนธรรมพวกแกลวงกันตรึม
 มูลนิธิแกลเพลงโคราช ลีเกโคราช มีมูลนิธิเป็นส่วน ๆ มาจัดประกวด จัดให้ทุน จัดอะไรต่าง ๆ อันนี้
 แทนที่จะให้ภาคกลางมากำหนดเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ อันนี้มันก็ขึ้นอยู่กับความบังเอิญเกี่ยวกับว่า พวก
 ศิลปินพื้นบ้านเราก็ฐานะยากจน ฐานะยากจนก็ยอมตกลง เสียเปรียบพวกนายทุนต่าง ๆ แล้วก็ไม่ค่อย
 เห็นความสำคัญขององค์กรเอกชนต่าง ๆ เพราะว่าศิลปินบ้านเราก็ต้องหาเข้ากินค่า เป็นต้นว่าบริษัท
 เขามาถ่ายแล้วความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎหมายก็ไม่มี เขามาถ่ายทำหมอลำกลอนก็ดี หมอลำหมูกี่ดี

คืนหนึ่งเขาให้แสนสอง ก็ว่าดีมากเพราะว่ามันเงินมาก พอแบ่งออกไปแล้วได้คนละ 300 บาท คณะ หมอลำหมู่ แล้วเขาก็บังคับให้เล่น 10 ชั่วโมงให้ได้เป็นอย่างต่ำ 10 ชั่วโมงเขาก็ไปแบ่งเป็น VCD เป็น วีดีโอ เป็นชุด ๆ เขาทำแล้วมาขาย เขาก็ขายตลอดชาติ แต่หมอลำได้ครั้งเดียว ถ้าอย่างนั้นเอา หากแต่ถ้าเราไปบอกว่า ถ้าเราเอามาทำ อย่าคิดเอาค่าจ้างนะ แล้วก็ปันผลประโยชน์กันเบื้องต้น อันนี้หมอลำเขาจะไม่เอา เพราะว่าเขาต้องการได้เร็ว ไปข้างหน้าอนาคตไม่แน่นอน เพราะฉะนั้น บริษัทนายทุนต่าง ๆ จึงได้เปรียบ เพราะว่าเขามีเงินสดใส่มือให้ เขาได้เงินจำนวนน้อยในมือ ดีกว่าจะไปหวังว่าจะปันผลประโยชน์กัน หรือแม้แต่หมอลำเอง เขาเคยจัดตั้งสมาคมหมอลำแห่งประเทศไทย ตั้งแต่สมัยนายสุทธิสม สุกท้ายมาตกที่หมอลำอุทา ก็ไม่ได้เจริญก้าวหน้า เพราะสมาคมรอคอยรับเงิน แต่จาก ส.ส. ก็ได้มีชื่ออยู่ว่าสมาคมหมอลำแห่งประเทศไทย แต่ว่ากิจกรรมไม่มี ไม่มีการบริหาร มีแต่จะตั้งทีมไปขอเงินจาก ส.ส. สุกท้ายก็ไม่สามารถช่วยเหลือหมอลำเราได้ และก็หายไปตายไปกับหมอลำอุทาที่เป็นประธานสมาคมคนสุกท้าย คือเขาความคิดก็ติดอยู่ ตั้งแต่สมัยสุทธิสม ที่เคยเป็นประธาน เนื่องจากศิลปินพื้นบ้านเราไม่มีสถาบันรับรองคนก็ดูถูก พุดอะไรถ้าตรงไหนไม่ดี ก็ว่า “เฮ้ยแต่งตัว เหมือนหมอลำ แต่งตัว เหมือนลิเก พุดก็เหมือนหมอลำแท้” คือพวกพุดหมอลำก็คือพวกพุดไม่เป็นความจริงในสังคม เป็นความฝัน ความตลกไป หมอลำหมอแคนก็ได้รับการดูถูก จนกระทั่งทุกวันนี้เลิกดูถูกเพราะว่า 1 เรามีหลักสูตรปริญญาให้พวกหมอลำหมอแคน ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก พอได้ยินว่าหมอลำราตรี ศรีวิไล ได้เป็น ดร. แรกๆ คนก็สงสัยว่า เป็น ดร. กิตติมศักดิ์ ก็ไม่ค่อยให้ความสนใจ พอตอนหลังมารู้ว่า มี ดร.จริง ๆ มีหลักสูตรปริญญาโท ปริญญาเอก การดูถูกหมอลำหมอแคนก็เลยลดลงไป หมอแคนได้เป็นศิลปิน หมอลำได้เป็นศิลปินแห่งชาติ มีผลประโยชน์ได้นั่งเครื่องบินฟรี ได้ไปต่างประเทศ ความถูกดูถูกดูแคลนมันก็หายไป คนที่ได้เป็น ดร. กิตติมศักดิ์ก็มี คนที่ได้เป็น ดร. จริง ๆ ก็มี อันนี้ก็เพราะว่าหลักสูตร ปริญญาเอกเราตรี โท เอก เรารับหมอลำหมอแคน เข้าเรียนระดับปริญญา คนก็เลิกดูถูก แต่ก่อนเห็นถือแคนไปก็ดูถูกไว้เลย ว่าพวก ป.4 พวกไม่ได้รับการศึกษา พวกหมอแคนหมอลำ แม้แต่อาจารย์เจริญชัย เอง มาจากฟิลิปปินส์ นั่งอยู่สนามบินดอนเมือง เขาก็ถาม “ไปเล่นไหนเมื่อคืนนี้หมอแคน” “เล่นแถวนครปฐม” “ได้เท่าไรล่ะ” “300” อาจารย์ก็ตอบไปตามนั้น พวกนี้มาถามอีก “ว่าหมอแคนมาจากไหน” “มาแต่ฟิลิปปินส์” พอได้ยินแล้วก็ตกใจ “ตายไปได้ยังไงนะฟิลิปปินส์ ทำอย่างไรไปรู้ภาษาเขา ใครพาไป ไปทำอะไร” เขาก็ตื่นเต้น ไม่เชื่อว่าหมอแคน จะมีความรู้สติปัญญา ที่จะเดินทางไปต่างประเทศได้ สังคมเขาก็เทียบหมอลำกับลิเก เป็นคนชั้นต่ำดูถูกดูแคลน สิ่งที่ได้ก็คือเนื่องจากว่า อาจารย์ไปอยู่ที่อเมริกา ก็ถูกกดดันมากเรื่องต่างวัฒนธรรม ขาดพื้นฐานทางดนตรีฝรั่ง ก็ถูกดูถูกดูแคลน แต่เราสามารถแก้ไขจนได้จบ ดร. มา ท่านก็เลยมาคิดว่า วิธีที่จะแก้ปัญหาภัยระดับบ้านเราคือต้องจัดตั้งหลักสูตร ปริญญาตรี โท เอก

ให้พวกพื้นบ้านเรา มีโอกาสได้รับการศึกษา มีโอกาสได้รับการเรียนรู้ ปัญหาเรื่องถูกดูแคลนในปัจจุบันก็หมดไป ถ้าพูดเรื่องหมอลำหมอแคนปัจจุบันไม่มีคนดูถูก เพราะฉะนั้นความรู้ทางการศึกษาก็มีส่วน พอมีความรู้ครบ อย่างเช่นเขาจะจ้างหมอลำหมอแคนมาสอน เช่นวิทยาลัยนาฏศิลป์ช่วงที่เปิดใหม่ ๆ หมอลำหมอแคนไม่มีใครมีผู้สักคน จบ ป.4 บางคนก็อาจไม่จบ วิทยาลัยนาฏศิลป์ ก็มีหมอลำฉวีวรรณ ดำเนิน กับหมอลำทองคำ เพ็งดี สองคนมาสอน พอมาสอนเงินเดือนเดือนละ สามพัน หรือว่า สองพันกว่า ส่วนหมอลำทองคำ เพ็งดี ไปลำได้คืนละเป็นหมื่น ท่านมาอยู่ที่นี่มาเซ็นชื่อ สองโมงเช้า ถึงสี่โมงเย็น แต่ว่าเงินเดือนเดือนหนึ่งประมาณ สามพันบาท หากท่านไปลำคืนเดียวก็เป็นหมื่น ในที่สุดท่านทนอยู่ระยะหนึ่งท่านก็ออกไป ที่อยู่ได้ก็คือหมอลำฉวีวรรณ ดำเนิน ที่มีภาระหนึ่งอยู่กับหมอลำหมู่ เป็นภาระให้มาก โอกาสมีชื่อเสียงอยู่ในสังคมก็ไม่มาก ถ้าอยู่ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ท่านจะได้ประโยชน์กว่า เพราะหมอลำฉวีวรรณท่านเป็นหมอลำหมู่ หมอลำกลอนก็เป็นเพียงแต่รำอัดแผ่นเสียง แต่คนไม่รู้จักว่าหมอลำฉวีวรรณท่านเป็นหมอลำหมู่ คิดว่าท่านเป็นหมอลำกลอน พออยู่กับวิทยาลัยนาฏศิลป์ก็มีโอกาสได้ไปต่างประเทศ เป็นเกียรติ อยู่ต่อมาจนกระทั่งต่อมาท่านก็ได้รับคัดเลือกเป็นศิลปินแห่งชาติก็ได้ค่าตอบแทน ก็ได้เกียรติยศชื่อเสียง หลังจากนั้นมา หมอลำหมอแคน เห็นหมอลำฉวีวรรณได้ประโยชน์ ก็อุทิศตนแก่สถานศึกษา และติดต่อศิลปินได้ง่าย แต่ก่อนจะไปเชิญมาก็ไม่มีผู้มา เพราะเขาไม่เห็นประโยชน์ ปัจจุบันติดต่อกันได้ง่ายขึ้น (เจริญชัย ชนไพโรจน์, 2564)

ดังนั้น ด้านคณะกรรมการการตัดสิน ควรมีการพัฒนาและตั้งมูลนิธิขึ้นมา ต่อไปจะจัดการประกวดเอง จัดประกวดระดับมหาวิทยาลัย ระหว่างมหาวิทยาลัย ระหว่างโรงเรียนหรือระหว่างท้องถิ่น ให้ความเป็นธรรม แล้วประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีที่สำคัญ ประกวดเดี่ยวพิณ เดี่ยวแคน เดี่ยวโหวด เดี่ยวซอ ประกวดแล้วให้ทุนการศึกษา ถึงจะเล็กน้อยก็จะเป็นแรงจูงใจ

ช่วงนี้ก็มีหมอลำศิลปินจังหวัดกาฬสินธุ์ที่กำลังตั้งขึ้นมา ที่แรกว่าจะทำเป็นสมาคมโปงลาง แต่ทางจังหวัดบอกว่าควรจะเป็นให้มันครอบคลุมไม่ใช่เฉพาะโปงลาง ทุกอย่างในศิลปะที่มีหลายแขนงให้ครอบคลุมไปหมด

ในด้านคณะกรรมการ มีแนวคิดที่ว่า คนที่มาตัดสินโปงลางควรที่จะมีพื้นฐานมีความรู้มีองค์ความรู้ให้มันตรงกันไม่ใช่ฉันรู้แบบนี้ฉันชอบแบบนี้ อันนี้ไม่ได้ ต้องมีมาตรฐาน เหมือนฟุตบอลระดับโลกแบบไหนฟาวล์ แบบไหนเป็นอย่างไร เขามีเกณฑ์ของเขา มันต้องชัดเจน อันนี้เหมือนกัน คณะกรรมการต้องผ่านการอบรม จากหลาย ที่ไปที่มา ชุดการแสดงแต่งกายอย่างไร ต้องรู้ละเอียด ไม่ใช่ใส่ชุดนี้มา แล้วชอบ ถูกไม่ถูกไม่รู้ อย่างร้องผู้ไท ร้องพื้นเมืองหมอลำมันมีหลายวาท มันก็ต้องชัดเจนไป ควรที่จะพัฒนา มาอบรม ผู้ที่จะมาตัดสินโปงลางหรือตัดสินดนตรีพื้นบ้านจะต้องมีคล้ายๆ บัตรประจำตัวคล้ายๆไปประกอบวิชาชีพ คือผ่านการอบรมมาตรฐาน

ตัวอย่างเช่นกรรมการตัดสินระดับภาค เขาไม่ได้เฟ้นคนที่มีความสามารถ เขาเอาคนที่สมัครไป สมัครกรรมการเดี่ยวโป่งกลาง ประกวดวงโป่งกลางคนนั้นก็เสนอตัวไป ผลออกมาก็เป็นที่วิภาควิจารณ์เสียหายกันไป ก็เลยว่าจะจัดอบรมกรรมการให้เป็นมาตรฐานโดยที่กรมศิลป์เป็นคนรับรองให้ เป็นมาตรฐานของประเทศ ศิลปินแห่งชาติก็ต้องมีใบนี้ไปประกอบ (ธงชัย คำโสภา, 2563)

ดังนั้น ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า คนที่มาตัดสินโป่งกลาง ควรมีพื้นฐานมีความรู้มีองค์ความรู้ให้ตรงกัน ต้องมีมาตรฐาน ควรที่จะพัฒนามาอบรมผู้ที่จะเป็นกรรมการ การตัดสินดนตรีพื้นบ้านหรือวงโป่งกลาง ควรมีบัตรประจำตัวคล้ายๆใบประกอบวิชาชีพผ่านการอบรมให้เป็นมาตรฐาน ด้านกรรมการตัดสิน

บทที่ 7

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่องแนวทางพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา องค์ความรู้ในการประกวดวงโปงลาง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน สามารถสรุปขั้นตอน และนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

- 1 ความมุ่งหมายของการวิจัย
- 2 สรุปผล
- 3 อภิปรายผล
- 4 ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติการประกวดวงโปงลาง
2. เพื่อวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

สรุปผล

ผลจากการศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง ได้ค้นพบตามความมุ่งหมายของการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ความเป็นมาของประวัติการประกวดวงโปงลาง มีความเป็นมาที่ปรากฏหลักฐานเอกสาร และจากคำบอกเล่าต่อกันมา พบว่า การประกวดวงโปงลางเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2518 ที่สถานีวิทย์ 909 จังหวัดสกลนคร ตามคำบอกเล่าของ นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงซึ่งได้กล่าวว่าการประกวดโปงลางในตอนนั้นยังไม่มีรูปแบบและเกณฑ์การแข่งขัน โดยวงที่ส่งเข้าประกวดแรกๆมีวง ไหวดเสียงทอง อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด หม่อมมะพร้าวหัวสาวดอกคูณ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ วงดงสวรรค์สันตสุข จังหวัดอุดรธานี วงศศิธร อำเภอลำดวน จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งจะมีการประกวดกันในวันเสาร์และอาทิตย์ช่วงระหว่างดำนานถึงฤดูเกี่ยวข้าว ในการประกวดสมัยนั้นมีการให้คะแนนในภาพรวม ว่าวงใดเล่นดนตรีและการแสดงได้ดีกว่า ก็จะเป็นวงชนะเลิศ ต่อมาการประกวดวงโปงลางมีขึ้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดในสมัยนั้น โดยให้แต่ละอำเภอส่งวงโปงลางเข้าประกวดที่จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยยังไม่มีการส่งวงโปงลางจากจังหวัดอื่นเข้าร่วมประกวด สรุปความเป็นมาประวัติการประกวดวงโปงลาง ดังนี้

พ.ศ.2518 มีการจัดการประกวดที่สถานีวิทยุ 909 จังหวัดสกลนคร ซึ่งยังไม่มีเกณฑ์การประกวด และไม่มีการแยกคะแนนเป็นแต่ละด้าน จะตัดสินกันในภาพรวมวงใดเล่นดนตรีดีแสดงดีวงนั้นเป็นวงชนะเลิศ

พ.ศ.2530 มีการจัดประกวดวงโปงลางที่จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีการกำหนดเกณฑ์การประกวด และแยกการให้คะแนนเป็นแต่ละด้าน โดยผู้สร้างเกณฑ์ขึ้นมาคือ ดร.ทูลทองใจ ซึ่งรั้งและพ่อเปลื้อง ฉายรัศมี

พ.ศ.2532 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้ทรงโปงลางที่วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2532 จังหวัดกาฬสินธุ์จึงได้กำหนดให้วันที่ 26 กุมภาพันธ์ ของทุกปี เป็นวันมหกรรมการประกวดโปงลางจังหวัดกาฬสินธุ์

ประวัติ สนามการประกวดวงโปงลางที่สำคัญ

พ.ศ.2530 มีการประกวดวงโปงลางในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนเป็นครั้งแรก

พ.ศ.2549 มีการจัดประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทย เป็นครั้งแรก ที่สนามกีฬาแห่งชาติ สนามศุภชลาศัย กรุงเทพฯ

พ.ศ.2551 มีการจัดการประกวดวงโปงลางฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ เป็นครั้งแรก ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2.การวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

จากการวิเคราะห์เกณฑ์ การประกวดวงโปงลางทั้งสามสนาม พบว่า เกณฑ์การประกวดวงโปงลางมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละปี และมีการพัฒนาให้ดีขึ้นในแต่ละปี มีบางปีไม่มีการเปลี่ยนแปลงเกณฑ์การประกวด ส่วนปีที่มีการเปลี่ยนแปลงก็มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ได้แก่กติกาการประกวด เกณฑ์การให้คะแนน ยกตัวอย่างการแข่งขันวงโปงลางในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการกำหนดกติกาให้มีความถูกต้องมากขึ้น คือได้มีการปรับปรุงแก้ไขคะแนนการขับร้องให้แยกออกจากคะแนนส่วนของดนตรีและมีการพัฒนาเกณฑ์การประกวด ให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เช่น กำหนดให้มีการแสดงเทิดพระเกียรติ ลายดนตรีพื้นบ้านอนุรักษ์ การแสดงวิถีชีวิตพื้นบ้านสร้างสรรค์ และลายเตี้ยสามจังหวัดเป็นต้น ส่วนในการประกวด เวทีฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ ตั้งแต่ปี 2555 เป็นต้นมา ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนหัวข้อการประกวดในทุกๆปี ซึ่งเป็นในรูปแบบมหกรรม ได้แก่ มหกรรมลำเพลิน มหกรรมลำเตี้ย มหกรรมลำตั้งหวาย มหกรรมลำภูไท มหกรรมลำพื้น มหกรรมลำสาละวัน และมหกรรมลำผญา ทำให้การประกวดมีความน่าสนใจ และได้รับความสนใจจากผู้ชม ผู้ฟังเป็นอย่างมาก ส่วนการประกวดวงโปงลางชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถพระบรมราชชนนีพันปีหลวง เดิมในปีแรกแรกให้ชื่อว่า การประกวดวง

โปลางชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทยได้มีการประกวดมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบัน มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาเกณฑ์การประกวดอยู่เสมอจนถึงปัจจุบัน โดยมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาเกณฑ์ในด้านลายบังคับ การประสมวงดนตรีในแต่ละปี เช่น มีการกำหนดลายบังคับในโปลางพิณ แคน โหวด ซึ่งเป็นลายเดี่ยวของเครื่องดนตรีนั้น ๆ เช่น พิณลายปู่ป่าหลาน แคนลายสร้อย โปลางลายกาเดินก้อน โหวดลายสาวน้อยหยิกแม่ ซึ่งในบางปีก็มีการเปลี่ยนกติกาสายบรรเลงเดี่ยว เช่น พิณลายเตี้ย โปลางลายสุดสะแนน โหวดลายลำเพลิน แคนลายน้อย เป็นต้น ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนกติกาในแต่ละปีจนกระทั่งปัจจุบัน ให้มีการบรรเลงเดี่ยวโดยเลือกสายอย่างอิสระ เพื่อแสดงความสามารถของผู้บรรเลงเครื่องดนตรีนั้นๆ นอกจากนี้ยังได้มีการเพิ่มเครื่องดนตรีให้เข้ามาประสมในวงโปลาง ได้แก่ ปี่ภูไทในรุ่นอายุไม่เกิน 19 ปี และซออีสานในรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี ซึ่งในปัจจุบันการแข่งขันแบ่งออกเป็น 3 รุ่น ได้แก่ รุ่นอายุไม่เกิน 13 ปี รุ่นอายุไม่เกิน 19 ปี และรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี ซึ่งได้ปรับเปลี่ยนจากแต่ก่อนที่มีเพียง 2 รุ่น ได้แก่ รุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี และรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี และมีการปรับเปลี่ยนเกณฑ์ ให้มีความรัดกุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้นโดยได้มีการออกระเบียบกรมพลศึกษาปี 2561 ว่าด้วย การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปลางชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทำให้การประกวดมีความชัดเจนในด้านกติกามากยิ่งขึ้น

3. แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปลาง

1. ด้านผู้เข้าแข่งขัน

- ต้องปลูกฝังให้นักเรียนที่เข้าแข่งขันรับบทบาทหน้าที่ของตนเอง หน้าที่ของผู้เข้าแข่งขัน หน้าที่ของนักดนตรี
- ต้องเป็นผู้ไม่หวังสิ่งตอบแทนมากเกินไป
- ผู้เข้าแข่งต้องพัฒนาตนเอง ไวต่อสื่อ ไวต่อข่าว และต้องรับรู้เกณฑ์กติกาของคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นมา
- จะต้องแบ่งการประกวดออกเป็นรุ่นเหมือนของกระทรวงท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ ที่แบ่งเป็น 3 รุ่น คือ รุ่นประถม รุ่นมัธยม รุ่นอุดมศึกษา จึงจะถือว่าสมบูรณ์

2. ด้านกติกาการประกวด

- กติกาจะมีการแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับแต่ละสนามแต่ละเวทีและวัตถุประสงค์ของผู้จัด
- ดูทิศทางของสังคม ค่านิยม ดนตรี การฟ้อน การร้องต้องสร้างสรรค์ เพื่อรับใช้สังคมได้
- กติกาขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ว่าต้องการเชิงส่งเสริม อนุรักษ์หรือสร้างสรรค์
- กติกาต้องรัดกุม แยกประเภทอายุผู้เข้าประกวดให้ชัดเจน

- กติกาต้องมีความละเอียดชัดเจน มีการกำหนดให้สร้างสรรค์สร้างสรรค์งานภายใต้กรอบ
โครงสร้างที่เป็นพื้นบ้านอีสาน

- แยกเวลาตั้งเครื่องเสียง การแสดง และเก็บอุปกรณ์การแสดงออกจากเวลาที่ใช้ในการ
แสดง

3. ด้านเกณฑ์การให้คะแนน

- ให้มีการกำหนดคะแนนแต่ละด้านให้ชัดเจน และคะแนนจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลักๆคือ
คะแนนด้านดนตรี คะแนนด้านการแสดง คะแนนด้านซัฟร็อง และมีการแบ่งย่อยแต่ละด้านออกไปอีก

- กำหนดคะแนนต่ำสุดและคะแนนสูงสุด เพื่อป้องกันการให้คะแนนโดด

- ควรมีการให้มีการให้คะแนนด้านตรีมีน้ำหนักมากกว่าด้านอื่น

- ต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าอันไหนมีคะแนนอันไหนไม่มีคะแนน

- ควรให้คะแนนด้านฉากการแสดงไม่เกิน 5 คะแนน เพราะความแตกต่างด้านงบประมาณ

- อยากให้มีการจัดลำดับ 1 2 3 และให้มีคะแนนประกอบการพิจารณา โดยดูจาก

ภาพรวมและรายละเอียดปลีกย่อย

- จะต้องพิจารณา สิ่งที่แสดงให้อยู่ภายใต้ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม

4. ด้านรางวัลการประกวด

- รางวัลยังไม่เหมาะสมกับค่าใช้จ่ายในการเตรียมวงก่อนเข้าประกวด

- การจัดรางวัลอันดับ 1,2,3 ควรมีเงินรางวัลที่ใกล้เคียงกัน

- รางวัลที่เหมาะสมแล้วได้แก่ การประกวดโปงลางงานบูรพาจารย์สืบสานวัฒนธรรม อำเภอ

เชียงคาน

จังหวัดเลย โดยรางวัลชนะเลิศได้รับเงินสด 200,000 บาท

5. ด้านคณะกรรมการ

- ควรมีการอบรมผู้มีความรู้ ความสามารถทางด้านดนตรีหรือศิลปะการแสดง

- ต้องมีความเชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้าน มีความเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียง

- เป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านดนตรีหรือศิลปะการแสดงและเป็นผู้สามารถมององค์รวม

ทางด้านดนตรีด้วยการแยกส่วนวิเคราะห์ออกมาได้อย่างละเอียด

- ควรมีการคัดเลือกกรรมการที่มีประวัติดี ไม่เคยมีปัญหาในเรื่องความไม่เที่ยงธรรม

- กรรมการตัดสินการประกวดควรมีอย่างน้อย 5 คน อาจจะแบ่งเป็นด้านดนตรี 2 คนด้าน

ศิลปะการแสดง 2 คนและนักวิชาการดนตรี 1 คน

- กรรมการต้องมาจากหลายที่ หลายสถาบัน เพื่อความโปร่งใส
- ควรให้มีบัตรประจำตัวกรรมการตัดสินที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการตัดสิน กล่าวคือผู้ที่จะมาตัดสินต้องผ่านการอบรมและได้รับใบประกาศหรือใบอนุญาตในการตัดสินวงโปงลางเพื่อให้การตัดสินเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยผู้ที่เข้าอบรมจะได้รับการอบรมจากกรรมการผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินการประกวดวงโปงลาง

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง ผลการศึกษาครั้งนี้ ตรงกับความมุ่งหมายของการวิจัย นำไปสู่การอภิปรายผลให้สอดคล้องกับความหมายของการวิจัย ดังนี้

1. ประวัติการประกวดวงโปงลาง

จากการลงภาคสนามและการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า การประกวดวงโปงลางเริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2518 ที่สถานีวิทยุ 909 จังหวัดสกลนคร ซึ่งการประกวดวงโปงลางนี้เป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน ซึ่งสอดคล้องกับ พัทยา สายหู (2531, น. 70) กล่าวว่า การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไม่ใช่แต่การมองคุณสมบัติเสมือนวัตถุสิ่งของแต่ต้องคำนึงบุคคลภายในที่เป็นเจ้าของสมบัตินั้นเอง จากการประกวดวงโปงลางที่จังหวัดสกลนคร ทำให้เกิดความนิยมและเกิดการแพร่กระจายไปยังจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายของพรานซ์ โบแอส (Franz Boass) ซึ่งกล่าวไว้ว่า “การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่” นอกจากนั้นยังเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดแนวความคิดเชื่อว่า “วัฒนธรรมสามารถวัดได้ โดยวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาเปรียบเทียบกันและพิจารณาคุณลักษณะที่สูงกว่าหรือด้อยกว่าของแต่ละวัฒนธรรมแต่ยังคงเชื่อว่าวัฒนธรรมนั้นไม่มีวัฒนธรรมใดที่ดีกว่าและเลวกว่ากัน” (ทรงคุณ จันทจร, (2553, น. 59 – 61)

ในปี พ.ศ.2530 จังหวัดกาฬสินธุ์มีการจัดการประกวดวงโปงลางเป็นครั้งแรกในงานกาชาดประจำจังหวัดมีการประกวดและให้รางวัล เพื่อเป็นแรงจูงใจสำหรับผู้ท้าวเข้าประกวด ในปี พ.ศ. 2532 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าได้ทรงโปงลางที่วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2532 ต่อมาจังหวัดกาฬสินธุ์จึงกำหนดให้วันที่ 26 กุมภาพันธ์ ของทุกปีเป็นวันมหกรรมการประกวดโปงลาง ต่อมาการประกวดโปงลางได้แพร่กระจายไปสู่จังหวัดอื่น ทำให้การประกวดวงโปงลางได้รับความนิยมมากขึ้น เช่น งานประกวดวงโปงลางในงานไหม จังหวัดขอนแก่น ฯลฯ การประกวดวง

โปงกลางได้รับความนิยมสูงสุดเมื่อสนามการประกวดที่สำคัญได้มีถ้วยพระราชทานของเชื้อพระวงศ์ ให้กับรางวัลชนะเลิศ เช่น การประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทย ซึ่งจัดโดยกรมพลศึกษา ผู้ชนะเลิศจะได้รับถ้วยพระราชทานของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ซึ่งมีการจัดประกวดครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2549 ที่สนามกีฬาแห่งชาติ สนามศุภชลาศัย กรุงเทพฯ สนามการประกวดฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ จัดโดยสำนักวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น รางวัลชนะเลิศจะได้รับถ้วยของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ พร้อมรางวัลเงินสด

ผู้วิจัยพบว่า ประวัติการประกวดวงโปงลางสามารถสืบค้นได้จากผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านที่มีการบันทึกไว้หรือจำได้ ซึ่งบางท่านมีอายุมากแล้วประสบมาด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ นิยพรรณวรรณศิริ, (2550, น. 82) กล่าวว่า การศึกษาวัฒนธรรมโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นการมองปัญหาย้อนหลังเกี่ยวกับกาลเวลาอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ การที่จะเข้าใจเหตุการณ์ในปัจจุบันนั้น จำเป็นต้องสืบสาวเหตุการณ์ย้อนหลัง ยิ่งสืบย้อนหลังได้ในระยะเวลาไกลจากปัจจุบันได้มากเท่าไรยิ่งเข้าใจปัจจุบันได้มากเพียงนั้น

2.การวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง รวม 3 สนาม ได้แก่ 1.การประกวดวงโปงลางในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน 2.การประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทย 3.การประกวดวงโปงลางฟ้อนลำแคนคอนเทสต์

จากการรวบรวมเอกสารเกณฑ์การประกวดวงโปงลางทั้ง 3 สนาม พบว่า เกณฑ์การประกวดมีการแบ่งเกณฑ์ตามอายุ ส่วนเกณฑ์การให้คะแนนจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ด้านดนตรี ด้านการแสดง และด้านการขับร้อง โดยน้ำหนักคะแนนส่วนใหญ่จะอยู่ที่ด้านดนตรี ด้านกรรมการตัดสินการประกวดวงโปงลาง แต่ละสนามมีจำนวนไม่เท่ากันตามวัตถุประสงค์ของผู้จัดการประกวด คือ 5 คน 7 คน และ 9 คน มีการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีในบางสนามแข่งขัน ได้แก่ พิณ แคน โหวด โปงลาง สอดคล้องกับ บัรรอง พลศักดิ์ กล่าวว่า การบรรเลงโปงลางมี 2 ลักษณะ คือบรรเลงเดี่ยวและบรรเลงผสมวง ที่มีการบรรเลงเดี่ยวเพื่อเป็นการอนุรักษ์ลายเพลงดนตรีพื้นบ้านอีสาน ซึ่งสืบทอดกันมายาวนาน และสอดคล้องกับ ปราณี วงษ์เทศ (2525, น. 69-79) กล่าวไว้ในข้อความตอนหนึ่งว่า ในการศึกษาอนุรักษ์ พัฒนาดนตรี ควรจะมีการตั้งคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมเนื้อหาของดนตรี ในฐานะที่สะท้อนและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ และสอดคล้องกับ เสรี พงศ์พิศ (2536) ได้กล่าวถึงการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาประเทศ ว่าเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับวัฒนธรรมพื้นบ้าน และสอดคล้องกับ วิวัฒน์ชัย บุญยศศักดิ์, (2531, น. 32-37) ได้แสดงทรรศนะใน

การอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะการแสดงพื้นบ้านควรมุ่งส่งเสริมทั้งตัววัฒนธรรมและผู้สร้างงาน วัฒนธรรมที่มีฝีมือ

3. แนวทางพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

จากการลงภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง ผู้วิจัยพบว่า กติกาการประกวดด้านเวลาการประกวด ให้มีการแยกเวลาในการตั้งเครื่อง เวลาในการแสดง และเวลาในการเก็บเครื่องดนตรี ออกจากกันอย่างชัดเจน ซึ่งมีกรณีของการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์แห่งประเทศไทย มีการรวมเวลาทั้งหมดเข้าด้วยกัน เมื่อหลังจากการแสดงเสร็จปรากฏว่า ผู้เข้าประกวดต้องวิ่งเก็บเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ประกอบการแสดงเพื่อทันเวลาที่กำหนดไว้ ทำให้ดูไม่สวยงาม ในการประกวดวงโปงลาง จะต้องกำหนดลายเพลงที่แต่งขึ้นใหม่โดยยังไม่เคยเผยแพร่จากที่ใดมาก่อน เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้ ลักษณะของลายเพลงจะต้องเป็นลักษณะของกลุ่มเสียงที่เป็นพื้นบ้านอีสานซึ่งถือว่าเป็นการสร้างสรรคและพัฒนาในกรอบที่กำหนด ในการประกวดวงโปงลาง จะต้องมีการกำหนดลายพื้นบ้านแบบดั้งเดิมเพื่อเป็นการอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านอีสานและเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่คนรุ่นใหม่ สอดคล้องกับเสรี พงศ์พิศ, (2539, น. 7) ที่กล่าวว่า ในปัจจุบันยุคที่การสื่อสารมวลชน การคมนาคม เทคโนโลยี มีความเจริญก้าวหน้า ทันสมัยและรวดเร็ว ก็เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาทางสื่อสารมวลชนทุกสาขา หลายรูปแบบที่ได้ให้ความรู้ และ ความบันเทิง

ด้านเกณฑ์การตัดสินและการให้คะแนน ให้มีการตัดสินโดยการจัดลำดับ 1, 2, 3 จากกรรมการแต่ละท่านโดยใช้หลักการเกี่ยวกับค่าความถี่ในการตัดสิน พร้อมคะแนนรวมในทุกด้านของแต่ละท่าน พร้อมเหตุประกอบ ว่าวงใดได้ลำดับที่เท่าใด มาชี้แจงในคณะกรรมการให้ชัดเจนและควรเป็นมาตรฐานในการตัดสินเดียวกันนี้ ในทุกสนามการประกวด ซึ่งสอดคล้องกับ บุญศรี พรหมมาพันธุ์, (2550, น. 40) ที่กล่าวว่า เกณฑ์ หมายถึง สิ่งที่ใช้เป็นหลักสำหรับการตัดสินใจ และสอดคล้องกับ สุวิมล ว่องวาณิช (2544, น. 75) กล่าวว่า เกณฑ์หมายถึง ระดับที่ใช้ในการตัดสินความสำเร็จของการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด และสอดคล้องกับ ศิริเดช สุชีวะ, (2551, น. 77) ที่กล่าวว่า เกณฑ์ หมายถึง ปริมาณหรือคุณภาพขั้นต่ำที่ยอมรับได้ของแต่ละตัวบ่งชี้ ในส่วนคะแนนของด้านอุปกรณ์การแสดง ไม่ควรให้น้ำหนักคะแนนในส่วนของอุปกรณ์การแสดงมากเกินไป เพราะวงที่เข้าประกวดมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณแตกต่างกัน ควรตัดสินการแสดงในภาพรวมทั้งหมด

ผู้ที่มาเป็นกรรมการการตัดสินการประกวดวงโปงลาง จะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญในด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน สามารถแยกแยะองค์ประกอบดนตรีและการแสดง

ได้อย่างละเอียด เป็นผู้ที่มีความเที่ยงธรรม และสามารถให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจได้เป็นอย่างดี และในอนาคตควรมีการจัดอบรมมาตรฐานการตัดสินการประกวดวงโปงลาง โดยผู้จัดอบรมอาจจะ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น กระทรวงวัฒนธรรม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญการตัดสินด้านดนตรีพื้นบ้าน มาเป็นวิทยากรในการอบรม และผู้ที่ผ่านการอบรมจะได้รับใบอนุญาตในการตัดสินการประกวดวง โปงลาง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

1.1 ด้านผู้เข้าแข่งขัน ควรมีการพัฒนาในความเป็นนักดนตรี หมั่นฝึกซ้อมให้มีความชำนาญ ในการเล่นดนตรี จะทำให้การเล่นดนตรีมีความไพเราะ ถูกต้อง ได้บรรยากาศ เมื่อเข้าประกวดต้องมี น้ำใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย

1.2 ด้านกติกา ควรมีการแบ่งระดับชั้นของผู้เข้าประกวดตามอายุ เพื่อไม่ให้เกิดความแตกต่าง ทางด้านประสบการณ์และฝีมือการเล่นดนตรีมากเกินไป

1.3 ด้านเกณฑ์การให้คะแนน คณะกรรมการจัดการประกวด คณะกรรมการตัดสิน ผู้ท่าง โปงลางเข้าประกวด จะต้องมีการประชุมกันทุกครั้งก่อนกำหนดเกณฑ์ให้คะแนนเพื่อให้เข้าใจตรงกัน และทราบถึงปัญหาของแต่ละฝ่ายและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน

1.4 ด้านการให้รางวัล ทุกสนามที่มีการประกวดวงโปงลางควรมีการกำหนดรางวัลให้ เหมาะสมกับค่าใช้จ่ายในการเตรียมวงโปงลางเข้าประกวด เพื่อเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมดนตรี พื้นบ้านอีสานเพื่อให้คงอยู่สืบไป

1.5 ด้านกรรมการ กรรมการตัดสินการประกวดถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญ กรรมการตัดสินต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต เที่ยงธรรม ไม่เอนเอียง มีความเป็นกลางมากที่สุด เพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจกับวงที่ เข้าประกวด หากกรรมการมีความเที่ยงธรรมแล้ว ย่อมมีคนทำวงโปงลางเข้ามาประกวดในสนามการ ประกวดนั้นมากขึ้นแน่นอน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยเรื่องต่อไป

ในการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์การประกวดวงโปงลางดนตรีพื้นบ้านอีสาน ผู้วิจัยมีการ เสนอแนะดังนี้

2.1 แนวทางการพัฒนาการประกวดเดี่ยวแคน

2.2 แนวทางการสร้างสรรค์ลายเพลงในการประกวดวงโปงลาง

2.3 เทคนิคการบรรเลงเครื่องดนตรีพื้นบ้านปี่พาทย์

2.4 แนวทางการอนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนาดนตรีไทดำ กรณีศึกษาบ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้วอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

2.5 การประกวดเดี่ยวโหวดในงานบุญแห่สร้อยเอ็ด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษณ์ ภูริเทเวศร์. (2550). *สภาพและปัญหาการเตรียมวงโยธวาทิตในระดับชั้นมัธยมศึกษา เพื่อเข้าร่วมประกวดวงโยธวาทิตซึ่งถวายพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ครั้งที่ 26 ประจำปี 2550*. (ปริญญาณิพนธ์ วท.ม.) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กองศิลปศึกษา. (2537). *นาฏกรรมอีสาน*. กภาพสินธุ์ : ประสานการพิมพ์.
- คณาสวัสดิ, ว. (2524). *พื้นบ้านอีสานเรา. การละเล่นพื้นบ้านศูนย์สังคีตศิลป์* (น . 187-189). กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.
- คมกริช การินทร์. (2544). *ดนตรีโปงลางในจังหวัดกาฬสินธุ์*. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.) นครปฐม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เครือมาศ บุญธรรม (2537). *พ็อนโปงลางของชาวจังหวัดกาฬสินธุ์*. (ปริญญาณิพนธ์ ศศ.ม.) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- จาดุรงค์ มนต์ศรีศาสตร์. (2535). *นาฏศิลป์ศึกษา*. กรุงเทพฯ : อักษรสยามการพิมพ์.
- จาดุรงค์ มนต์ศรีศาสตร์ และ, ปรียา หิรัญประดิษฐ์. (2532). *ศิลปะการแสดงของไทย. ศิลปะการละเล่นและการแสดงพื้นบ้านของไทย* (น. 538-539). สุโขทัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จารุบุตร เรื่องสุวรรณ. (2525). *ของดีอีสาน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2531). *การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสาน ทิศทางหมู่บ้านไทย*. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2524). *ขนบธรรมเนียมประเพณีของอีสาน*. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2526). *ดนตรีพื้นบ้านอีสาน*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2529). *รายงานวิจัยเรื่องดนตรีผู้ไทย*. มหาสารคาม : ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม
- ฉัตรพงศ์ อินทฤทธิ. (2541). *การทำโปงลางกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์*. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2532). *ศิลปะการพ้องภาคอีสาน*. มหาสารคาม. ฝ่ายวิชาการ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.
- ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2535). *คู่มือการอบรมนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานโครงการส่งเสริมวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.
- ณัฐ สุธจิตต์. (2540). *กิจกรรมดนตรีสำหรับครู*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ณวัฒน์ หลาวทอง. (2555). *การศึกษาและพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการตัดสินการประกวดวงดนตรีไทย*. (วิทยานิพนธ์ ศป.ม.) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดโนยา ก้อนแก้ว. (2551). *วงโปงลางสะออน : การปรับตัวทางวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศศ.ม.). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดวงรุ่ง อ่อนสมพงษ์. (2557). *ผลกระทบของการประชันวงปีพาทย์วันพระที่เรณูต่อดนตรีไทย*. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงคุณ จันทจร. (2553). *ทฤษฎีวัฒนธรรมและสังคม*. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทรงเดช แสงนิล. (2536). *โปงลางจังหวัดกาฬสินธุ์*. (ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม.). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ทัศนีย์ ศิวบรรวัฒนา. (2541). *บทบาทของนายเป็ลื้อง ฉายรัมย์ ในการอนุรักษ์ พัฒนา และสืบทอดดนตรีโปงลาง*. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธราดล ชัยเดชโกสิน. (2550). *การพัฒนารูปแบบการประดิษฐ์ชุดการแสดงพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลป์*. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิพนธ์ แร่นพิมาย. (2549). *การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เครื่องดนตรีพื้นบ้านกรณีศึกษาโปงลางจังหวัดกาฬสินธุ์*. (ปริญญาานิพนธ์ วท.บ.). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิยพรรณ วรรณศิริ. (2550). *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บัวรอง พลศักดิ์. (2542). *กระบวนการสืบสานดนตรีโปงลางในจังหวัดกาฬสินธุ์*. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.). นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญศรี พรหมมาพันธุ์. (2550). *การติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการตามแผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบภาคบริการ : แรงงานคู้ขยยะและแรงงานที่เกี่ยวข้อง*. *ศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 1(2), 40.
- บุลากร สมไสย. (2557). *เทคนิคการบรรเลงเดี่ยวโหวดและการถ่ายทอด*. (วิทยานิพนธ์ ศป.ม.) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประเวศ วะสี. (2530). *การสร้างภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- ประสิทธิ์ เลี้ยวศิริพงศ์. (2530). *ดนตรีพื้นบ้านกับสถาบันการศึกษา*. *ถนนดนตรี*, 1(5), 22–23.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2525). *พื้นบ้านพื้นเมือง*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ. (2540). *ชีวิตและผลงานของทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์*. ร้อยเอ็ด : วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด.
- พรเทพ เหลือทรัพย์สุข. (2550). *งานที่เป็นมาตรฐาน*. กรุงเทพฯ : ไอที. สแควร์.

- พัทยา สายหู. (2531). *กลไกของสังคม*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิทยา ว่องกุล. (2531). ชีวประวัติบุคคลไม่สำคัญ : ประชาชนชาวบ้าน. *วัฒนธรรมไทย* (น. 22-24).
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- พีไลวรรณ ยะวรรณ. (2554). *แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาการแสดงดนตรีและนาฏศิลป์วงโปงลาง
เชิงธุรกิจของสถาบันอุดมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- ภาชิต จิตรภาษา. (2536). โปงลางเกิดเมื่อไหร่. *ศิลปวัฒนธรรม*, 14(6), 169-171.
- มัศการ สิทธิสาร. (2550). *โปงลางเจ็ดเสียง*. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.). กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ยศ สันตสมบัติ. (2540). *มนุษย์กับวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุทธศิลป์ จุฑาวิจิตร. (2539). *การพ่อนอีสาน*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชร เมธาสุกสวัสดิ์. (2556). *ประวัติ พัฒนาการและรูปแบบการแสดงของวงโปงลางวิทยาลัยนาฏ
ศิลปกาฬสินธุ์*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศศ.ม.) พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ว่าที่ ร.ต. เสกสรรค์ โสดเสียว. (2554). *กระบวนการสืบทอด และพัฒนางานดนตรีพื้นบ้านอีสานของ
โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์ ศป.ม.). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- วิชชุดา พรหมภักดี. (2549). *การศึกษามผลงานการประพันธ์เพลง และเทคนิคการบรรเลงโปงลาง ของ
ครูเปลื้อง ฉายรัศมี*. (ปริญญาานิพนธ์ ศป.ม.). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิญญู ฉิวรัตน์. (2558). *วงโปงลาง : การสร้างมาตรฐานศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน*. (วิทยานิพนธ์
ปร.ด.)มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิทยา สุทธิจันทร์. (2543). *ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการแสดงวงโปงลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด.
(วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.*
- วิรัช บุษยกุล. (2524). *ดนตรีพื้นบ้านอีสาน. รายงานเอกสารสัมมนาเพลงพื้นบ้านอีสาน*. มหาสารคาม.
- วิวัฒน์ชัย บุญยศศักดิ์. (2531). *วัฒนธรรมพื้นบ้าน : ทรัพยากรการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง. นิเวศน์
สัญจรวิถีทางสู่การอนุรักษ์*, 32-37. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- วิวัฒน์ชัย บุญยศศักดิ์. (2531). *การท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- วีระยุทธ เรณูมาศ. (2542). *การศึกษากาการประชันเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้*. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.).
สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2534). *สยามประเทศ : ภูมิหลังของประเทศไทยตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์จนถึงสมัย
กรุงศรีอยุธยาอาณาจักรสยาม*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ศิราพร ฐิตะฐาน ณ ถกลาง. (2537). *ในท้องถิ่นมีนิทานและการละเล่น : การศึกษาชาติชนในบริบททาง*

- สังคมไทย. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2550). *ทฤษฎีการประเมิน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริเดช สุชีวะ. (2551). การพัฒนาระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 8(4), 77.
- ศุภวรรณ อุบลเลิศ. (2550). *การพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมดนตรีและการแสดงพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลป์*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สงบ บุญคล้าย. (ม.ป.ป.). เรือมอันเร. *การละเล่นอีสานใต้* (บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ) (น. 22-23).
บุรีรัมย์ : วิทยาลัยครูบุรีรัมย์.
- สามารถ จันทร์สุรย์. (2533). ภูมิปัญญาชาวบ้าน คืออะไร อย่างไร. *ภูมิปัญญาชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- สำเร็จ คำโหมง. (2522). *ดนตรีอีสาน*. มหาสารคาม : ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ วิทยาลัยครูมหาสารคาม.
- สุกัญญา ทองทิพย์. (2558). *แนวทางการพัฒนาสู่ความสำเร็จของวงโปงลางระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. (วิทยานิพนธ์ ดศ.ม.) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุกัญญา แยมกลีกร. (2533). *ความสัมพันธ์ระหว่างความถนัดทางดนตรีสิ่งแวดล้อมทางดนตรีและความสนใจต่อดนตรีและผลการขับร้องเพลงไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดชลบุรี*. (ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม.) พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2524). ทศนเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรม. *วัฒนธรรมกับสื่อมวลชน*, น. 39.
- สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2532). *หลักภาษาไทย : เรียบเรียงตามหลักสูตรวิชาชุดक्रमมัธยมตามระเบียบว่าด้วยการสอบวิชาชุดครุ พ.ศ.2505 วิชาภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุนันทา ไสร็จจ. (2531). *โฆษณาชวนเชื่อและการละเล่นพื้นเมือง*. กรุงเทพฯ : ลิฟวิง.
- สุภาวดี สำลีพันธ์. (2540). *ท่าพ้องพื้นบ้านอีสาน ศึกษากรณีวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2544). *การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน*. กรุงเทพฯ : อักษรไทย.
- เสรี พงศ์พิศ. (2536). *ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- เสรี พงศ์พิศ. (2539). *อนาคตเริ่มต้นแต่วันวาน แนวคิดและประสบการณ์ชีวิตของ : สิปปนนท์ เกตุทัต*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา. (2535). *รำไทย*. กรุงเทพฯ : ลิฟแอนด์ลิฟเพรส.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2540). การถ่ายทอดและการรับวัฒนธรรม. *สังคมวัฒนธรรม* (น. 33). กรุงเทพฯ : ภาควิชาสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Compton, C. J. (1979). *Uses of Pronouns and Kinship Terms in Lao Performace Teks*.
Ph.D. Thesis. University of Wisconsin.
- Gamm, A. J. (1992). The Identification and Measurement of Music Teaching Styles.
Dissertation Abstracts International, 52(7), 2454.
- Hickok, R. (1979). *Exploring Music*. North Carolina Phillipines : McGraw-Hill.
- Miller, T. E. (1977). *Free-Reed Instrument in Asia: A Preliminary Classification*. In:
Music Eastand West: Essays in Honor of Walter Kaufmann. New York :
Pendragon Press
- Suksavang, S. (1996). *Traditional Music of the Lao*. New found land : Memorial
University of New found land

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

แบบสังเกต

ใช้ในการสังเกตและวิเคราะห์ เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง ในการประกวดวงโปงลางศิลปหัตถกรรม
ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเด็นที่ทำการสังเกต	เกณฑ์ที่ 1	เกณฑ์ที่ 2
1. เกณฑ์ที่นำมาวิเคราะห์		
2. ระดับผู้เข้าแข่งขัน		
ข้อคิดเห็น		
3. ประเภทและจำนวนผู้เข้าแข่งขัน		
ข้อคิดเห็น		
4. วิธีดำเนินการ/รายละเอียดกิจกรรม/เกณฑ์การแข่งขัน		
ข้อคิดเห็น		
5. เกณฑ์การให้คะแนน		
ข้อคิดเห็น		
6. เกณฑ์การตัดสิน		
ข้อคิดเห็น		
7. คณะกรรมการตัดสิน		
ข้อคิดเห็น		
8. การเข้าแข่งขันระดับภาค		
ข้อคิดเห็น		

ลงชื่อ.....

(นายบุลากร สมไสย)

ผู้ทำการสังเกต

แบบสังเกต

ใช้ในการสังเกตและวิเคราะห์ เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง ในการประกวดวงโปงลางฟ้อนลำแคน
คอนเทสต์

ประเด็นที่ทำการสังเกต	เกณฑ์ที่ 1	เกณฑ์ที่ 2
1. เกณฑ์ที่นำมาวิเคราะห์		
2. ประเภทของการประกวด		
ข้อคิดเห็น		
3. คุณสมบัติ		
ข้อคิดเห็น		
4. หลักฐานการสมัคร		
ข้อคิดเห็น		
5. กำหนดการประกวด		
ข้อคิดเห็น		
6. กติกาการประกวด		
ข้อคิดเห็น		
7. รางวัลสำหรับการประกวด		
ข้อคิดเห็น		
8. การสมัครเข้าประกวด		
ข้อคิดเห็น		

ลงชื่อ.....

(นายบุลากร สมไสย)

ผู้ทำการสังเกต

แบบสังเกต

ใช้ในการสังเกตและวิเคราะห์ เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง ซึ่งถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้า
สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

ประเด็นที่ทำการสังเกต/ ข้อคิดเห็น	เกณฑ์ที่ 1	เกณฑ์ที่ 2
1. เกณฑ์ที่นำมาสังเกต		
2. ประเภทของการประกวด		
ข้อคิดเห็น		
3. คุณสมบัติของผู้เข้าประกวด		
ข้อคิดเห็น		
4. หลักฐานการสมัคร		
ข้อคิดเห็น		
5. กติกาการประกวด		
ข้อคิดเห็น		
6. ระยะเวลาการแสดง		
ข้อคิดเห็น		
7. คณะกรรมการ		
ข้อคิดเห็น		
8. เกณฑ์การตัดสิน		
ข้อคิดเห็น		
9. รางวัลการประกวด		
ข้อคิดเห็น		
10. การควบคุม		
ข้อคิดเห็น		

ลงชื่อ.....

(นายบุลากร สมไสย)

ผู้ทำการสังเกต

แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview)

ชุดที่ 1 ประวัติความเป็นมาของการประกวดวงโปงลาง

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ (ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี, ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน, กรรมการตัดสินการประกวดวงโปงลาง)

ชื่อ ..... นามสกุล.....
 อยู่บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ ..... ชื่อหมู่บ้าน .....
 ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 สถานที่ทำงาน.....

ตอนที่ 2 เนื้อหาในการสัมภาษณ์

1. การประกวดวงโปงลางเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อใด

.....
 .....

2. การประกวดวงโปงลางในอดีตมีการกำหนดอายุผู้แสดงหรือไม่

.....
 .....

3. มีการกำหนดลายเพลงในการประกวดโปงลางในอดีตอย่างไร

.....
 .....

4. เครื่องดนตรีหลักในวงโปงลางในอดีตกำหนดไว้อย่างไร

.....
 .....

5. ในอดีตมีหมากกั๊บกั๊บกั๊บ นางเกราะ นางไหในการแสดงหรือไม่

.....

.....

.....

6. รายการประกวดโปงลางที่มีคนนิยม ในปี 2550 – 2560 คือรายการใด

.....

.....

.....

7. รายการที่สำคัญในการประกวดโปงลางมีรายการใดบ้าง

.....

.....

.....

8. การประกวดวงโปงลางซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เริ่มต้นในปีใด

.....

.....

.....

9. รายการแข่งขันวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรมมีมาแต่เมื่อใด

.....

.....

.....

10. รายการประกวดวงโปงลางฟ้อนลำแคนคอนเทสต์มีมาแต่เมื่อใด

.....

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์ นายบุลากร สมไสย

สถานที่สัมภาษณ์ ..... เวลา .....น.

แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview)

ชุดที่ 2 แนวทางพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ (ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี, ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีที่บ้านอีสาน, กรรมการตัดสินการประกวดวงโปงลาง)

ชื่อ ..... นามสกุล .....

อยู่บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ ..... ชื่อหมู่บ้าน .....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

สถานที่ทำงาน.....

ตอนที่ 2 เนื้อหาในการสัมภาษณ์

1. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์การประกวดวงโปงลางอย่างไร

.....

.....

2. ในการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนการตัดสินวงโปงลางต้องคำนึงถึงสิ่งใดบ้าง

.....

.....

.....

3. เวลาในการแสดงการประกวดวงโปงลางมีความเหมาะสมหรือไม่

.....

.....

.....

4. ในการกำหนดรายละเอียดในการประกวดท่านมีข้อคิดเห็นอย่างไร

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าเกณฑ์การประกวดวงโปงลางที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีจุดเด่นจุดด้อยอย่างไร

.....

.....

.....

6. ในการประกวดวงโปงลางควรมีการกำหนดเกณฑ์ในเรื่องเครื่องแต่งกายหรือไม่

.....

.....

.....

7. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการตัดสินการแสดง

.....

.....

.....

8. ในด้านการสร้างสรรค์ลายเพลงในการประกวดในปัจจุบันมีความเหมาะสมหรือไม่

.....

.....

.....

9. ในการตัดสินการขับร้อง ต้องมีรายละเอียดในการตัดสินอย่างไร

.....

.....

.....

10. คณะกรรมการการตัดสินการประกวดวงโปงลาง จำนวนที่เหมาะสมควรมีกี่คน

.....

.....

.....

11. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการประกวดวงโปงลางในปัจจุบัน

.....

.....

.....

12. หากจะต้องพัฒนาเกณฑ์ในการประกวดวงโปงลางท่านมีแนวทางที่จะพัฒนาเกณฑ์อย่างไร

.....

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์ นายบุลากร สมไสย

สถานที่สัมภาษณ์ ..... เวลา .....น.

ภาคผนวก ข

เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

เกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

การประกวดวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรม

งานศิลปหัตถกรรมนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 63 ประจำปีการศึกษา 2556

จังหวัดนครพนม-มุกดาหาร

การแข่งขันวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน (วงโปงลาง)

1. ระดับผู้เข้าแข่งขัน

1.1 ระดับประถมศึกษา (ป1- ป6)

2. ประเภทและจำนวนผู้เข้าแข่งขัน

2.1 ประเภททีมผสม วงละไม่เกิน 30 คน

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาละ 1 วง

3. วิธีดำเนิน การรายละเอียดกิจกรรม/เกณฑ์การแข่งขัน

3.1 ส่งรายชื่อนักเรียนผู้เข้าร่วมแข่งขันและรายชื่อครูผู้ฝึกสอนทีมละไม่เกิน

4คน

3.2 รายละเอียดกิจกรรมดังนี้

3.2.1 เครื่องดนตรีประกอบด้วย

1 โปงลาง อย่างน้อย 1 ฝืน

2 แคน อย่างน้อย 1 เต้า

3 โหวด อย่างน้อย 1 ตัว

4 พิณ อย่างน้อย 1 ตัว

5 พิณเบส อย่างน้อย 1 ตัว

6 กลองพื้นเมือง (กลองยาว) 1 ชุด

7 กลองรำมะนา 1 ใบ

8 เครื่องประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง ฉาบ เกราะ กั๊บแก๊บ ฯลฯ (ไม่

อนุญาตให้ใช้กลองชุดสากล แต่อนุโลมให้ใช้ แฉ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีสากลได้)

9.นักร้อง (อย่างน้อย 1 คน)

3.2.2 ลายบังคับ ดังนี้ ลายนกไซบินข้ามทุ่ง ลายบายศรีสู่ขวัญ ลายแมงมุม

ตอมดอก

ลายเตี้ยสามจังหวะและลายลำเพลิน (ให้เลือกบรรเลงอย่างน้อย 3 ลาย)

3.2.3 ลายตามถนัด ให้เลือกลายที่เป็นพื้นบ้านของอีสานมาบรรเลง 1 ลาย และส่งโน้ตเพลงให้คณะกรรมการก่อนการแสดง)

3.2.4 เวลาที่ใช้ในการแสดงให้แสดงวงละ 30 นาที (ตั้งวงไม่เกิน 5 นาที และแสดง 25 นาที)

3.2.5 คณะกรรมการจะจับฉลากเพื่อเรียงลำดับการแสดง

4. เกณฑ์การให้คะแนน (100 คะแนน) พิจารณา ดังนี้

4.1 ความไพเราะความถูกต้องของบทเพลงและเสียงดนตรี	25 คะแนน
4.2 เทคนิคการบรรเลงและการขับร้อง	20 คะแนน
4.3 จังหวะถูกต้องแม่นยำ	20 คะแนน
4.4 การสร้างสรรค์ผลงานและรูปแบบการนำเสนอ (โดยผู้เข้าแข่งขัน) 10	คะแนน
4.5 บุคลิกท่าทางการแสดงประกอบ	10 คะแนน
4.6 การแต่งกายที่เหมาะสมกับชุดการแสดง	10 คะแนน
4.7 การรักษาเวลา	5 คะแนน

(เกินหรือขาดได้ไม่เกิน 1 นาที ถ้าเกินหรือขาดมากกว่านี้ ตัดคะแนนนาทีละ 1

คะแนน)

5.เกณฑ์การตัดสินดังนี้

คะแนน	80-100	คะแนน	รางวัลระดับเหรียญทอง
คะแนน	70-79	คะแนน	รางวัลระดับเหรียญเงิน
คะแนน	60-69	คะแนน	รางวัลระดับเหรียญ

ทองแดง

คะแนน 59 ลงมา ได้รับเกียรติบัตรเข้าร่วมกิจกรรม

6. คณะกรรมการตัดสินการแข่งขัน ไม่น้อยกว่า 5 คน

ผลของการตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด

การแข่งขันวงดนตรีพื้นบ้านอีสาน (วงโปงลาง)

1 .ระดับชั้นผู้เข้าแข่งขัน

1.1 ระดับชั้นมัธยมศึกษา (ม.1- ม.6)

2. ประเภทและจำนวนผู้เข้าร่วมแข่งขัน

2.1 ประเภททีมผสม วงละไม่เกิน 30 คน

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาละ 1 วง

3. วิธีดำเนินการ/รายละเอียดกิจกรรม/เกณฑ์การแข่งขัน

3.1 ส่งรายชื่อนักเรียนผู้เข้าร่วมแข่งขันและรายชื่อครูผู้สอนทีมละไม่เกิน 4

คน

3.2 รายละเอียดกิจกรรมดังนี้

3.2.1 เครื่องดนตรีประกอบด้วย

1 โป่งกลาง อย่างน้อย 1 ผืน

2 แคน อย่างน้อย 1 ตัว

3 โทวด อย่างน้อย 1 ตัว

4 พิณ อย่างน้อย 1 ตัว

5 พิณ เบส อย่างน้อย 1 ตัว

6 กลองพื้นเมือง (กลองยาว) 1 ชุด

7 กลองรำมะนา 1 ใบ

8 เครื่องประกอบจังหวะเช่น ฉิ่ง ฉาบ ฆ้อง กราะ กั๊บแก๊บ ฯลฯ (ไม่

อนุญาตให้ใช้กลองชุดสากลแต่อนุโลมให้ใช้ แฉ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีสากลได้)

9 นักร้องอย่างน้อย 1 คน

3.2.2 ลายบังคับดังนี้ ลายนกไซบินข้ามทุ่ง ลายเตี้ยสามจังหวะ ลายลำ

เพลิน ลายลมพัดไม้และลายภูไท 3 ผ่า (ให้เลือกลายอย่างน้อย 3 ลาย)

3.2.3 ลายตามถนัด ให้เลือกลายที่เป็นพื้นบ้านของอีสานมาบรรเลง 1 ลาย

และส่งโน้ตเพลงให้คณะกรรมการก่อนการแสดง

3.2.4 เวลาที่ใช้ในการแสดงให้แสดงวงละ 30 นาที (ตั้งวงไม่เกิน 5 นาที

และแสดง 25 นาที)

3.2.5 คณะกรรมการจะจับฉลากเพื่อเรียงลำดับการแสดง

4. เกณฑ์การให้คะแนน 100 คะแนนพิจารณา ดังนี้

4.1 ความไพเราะความถูกต้องของบทเพลงและเสียงดนตรี 25 คะแนน

4.2 เทคนิคการบรรเลงและการขับร้อง 20 คะแนน

4.3 จังหวะถูกต้องแม่นยำ 20 คะแนน

4.4 การสร้างสรรค์ผลงานและรูปแบบการนำเสนอ โดยผู้เข้าแข่งขัน 10 คะแนน

4.5 บุคลิกท่าทางการแสดงประกอบ 10 คะแนน

4.6 การแต่งกายที่เหมาะสมกับชุดการแสดง 10 คะแนน

4.7 การรักษาเวลา 5 คะแนน

(เกินหรือขาดได้ไม่เกิน 1 นาที ถ้าเกินหรือขาดมากกว่านี้ ตัดคะแนนนาทีละ 1

คะแนน)

5. เกณฑ์การตัดสินดังนี้

คะแนน	80 – 100	คะแนน รางวัลระดับเหรียญทอง
คะแนน	70 – 79	คะแนน รางวัลระดับเหรียญเงิน
คะแนน	60 - 69	คะแนน รางวัลระดับเหรียญทองแดง
คะแนน	59	ลงมา ได้รับเกียรติบัตรการเข้าร่วมกิจกรรม

6. คณะกรรมการการตัดสินการแข่งขัน ไม่น้อยกว่า 5 คน

ผลของการตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด

การแข่งขันกิจกรรมท้องถิ่น

งานศิลปหัตถกรรมนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 65

ปีการศึกษา 2558 จังหวัดสุรินทร์

การแข่งขันวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน วงโปงลาง

1. ระดับชั้นผู้เข้าแข่งขัน

1.1 ระดับมัธยมศึกษา (ม.1 – ม.6)

2. ประเภทและจำนวนผู้เข้าร่วมการแข่งขัน

2.1 ประเภททีมผสม วงละไม่เกิน 30 คน

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาละ 1 วง

3. วิธีดำเนินการ/รายละเอียดกิจกรรม/เกณฑ์การแข่งขัน

3.1 ส่งรายชื่อนักเรียนผู้เข้ารับการแข่งขัน และรายชื่อผู้ฝึกสอนทีมละไม่เกิน 7 คน

3.2 รายละเอียดกิจกรรมมีดังนี้

3.2.1 เครื่องดนตรีประกอบด้วย

1 โปงลาง อย่างน้อย 1 ผืน

2 แคน อย่างน้อย 1 เต้า

3 โทวด อย่างน้อย 1 ตัว

4 พิณ อย่างน้อย 1 ตัว

5 พิณเบส อย่างน้อย 1 ตัว

6 กลองพื้นเมือง (กลองยาว) 1 ชุด

7 กลองรำมะนา 1 ใบ

8 เครื่องประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง ฉาบ เกราะ กั๊บแก๊บ ฯลฯ (ไม่อนุญาตให้ใช้กลองชุดสากล แต่อนุญาตให้ใช้ แฉ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีสากล)

9 นักร้อง (อย่างน้อย 1 คน)

3.2.2 ลายบังคับ ดั้งนี้ ลายนกไซบินข้ามทุ่ง ลายเตี้ยสามจังหวัด ลายลำเพลิน ลายลมพัดไผ่ และลายภูไท 3 ผ่า (ให้เลือกบรรเลงอย่างน้อย 3 ลาย)

3.2.3 ลายตามถนัดให้เลือกลายที่เป็นพื้นบ้านของอีสานมาบรรเลง 1 ลาย และส่งโน้ตเพลงให้กรรมการก่อนการแสดง

3.2.4 เวลาที่ใช้ในการแสดงวงละ 30 นาที (ตั้งวงไม่เกิน 5 นาที และแสดง 25 นาที)

3.2.5 คณะกรรมการจับฉลากเพื่อเรียงลำดับการแสดง

4 เกณฑ์การให้คะแนน 100 คะแนนพิจารณาดังนี้

4.1 ความไพเราะความถูกต้องของบทเพลง และเสียงดนตรี 25 คะแนน

4.2 เทคนิคการบรรเลง และการขับร้อง 20 คะแนน

4.3 จังหวะต้องแม่นยำ 20 คะแนน

4.4 การสร้างสรรค์รูปแบบการนำเสนอ (โดยผู้เข้าแข่งขัน) 10 คะแนน

4.5 บุคลิกท่าทางการแสดงประกอบ 10 คะแนน

4.6 การแต่งกายที่เหมาะสมกับชุดการแสดง 10 คะแนน

4.7 การรักษาเวลา 5 คะแนน

(เกินหรือขาดได้ไม่เกิน 1 นาที ถ้าเกินหรือขาดมากกว่านี้ ตัดคะแนนนาทีละ 1

คะแนน)

5. เกณฑ์การตัดสินดังนี้

คะแนน 80 – 100 รางวัลระดับเหรียญทอง

คะแนน 70 – 79 รางวัลระดับเหรียญเงิน

คะแนน 60 – 69 รางวัลระดับเหรียญทองแดง

คะแนน 59 คะแนนลงมาได้รับเกียรติบัตรการเข้าร่วมกิจกรรม

6. คณะกรรมการตัดสินการแข่งขัน ไม่น้อยกว่า 5 คน

ผลของการตัดสินของคณะกรรมการถือว่าสิ้นสุด

การประกวดวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรมครั้งที่ 66 ปีการศึกษา 2559

การแข่งขันวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน (วงโปงลาง)

1. ระดับชั้นผู้เข้าแข่งขัน

1.1 ระดับมัธยมศึกษา (ม.1- ม.3)

2. ประเภทและจำนวนผู้เข้าร่วมแข่งขัน

2.1 ประเภททีมผสม วงละไม่เกิน 30 คน

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาละ 1 วง

3. วิธีดำเนินการ/รายละเอียดกิจกรรม/เกณฑ์การแข่งขัน

3.1 ส่งรายชื่อนักเรียนผู้เข้าร่วมแข่งขันทีมละไม่เกิน 30 คน และรายชื่อผู้ฝึกสอนทีมละไม่เกิน 7 คน

3.2 รายละเอียดกิจกรรมดังนี้

3.2.1 เครื่องดนตรีประกอบด้วย

1 โปงลาง (อย่างน้อย 1 ผืน)

2 แคน (อย่างน้อย 1 เต้า)

3 โหวด (อย่างน้อย 1 ตัว)

4 พิณ (อย่างน้อย 1 ตัว)

5 พิณเบส (อย่างน้อย 1 ตัว)

6 กลองพื้นเมือง (กลองยาว 1 ชุด)

7 กลองรำมะนา 1 ใบ

8 เครื่องประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง ฉาบ กระจับกั๊ก ฯลฯ (ไม่อนุญาตใช้กลองชุดสากล แต่อนุโลมให้ใช้ แฉ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีสากลได้)

9 นักร้อง (อย่างน้อย 1 คน)

3.2.2 ลายบังคับ ดังนี้ ลายนกบินข้ามทุ่ง ลายเตี้ยสามจังหวะ ลายลำเพลิน ลายลมพัดไผ่ และลายภูไทสามเผ่า (ให้เลือกอย่างน้อย 3 ลาย)

3.2.3 ลายตามถนัด ให้เลือกลายที่เป็นพื้นบ้านของอีสานมาบรรเลงเพียง 1 ลายเท่านั้น และส่งโน้ตเพลงให้คณะกรรมการก่อนการแสดง

3.2.4 ใช้เวลาในการแสดงวงละ 30 นาที (ตั้งวงไม่เกิน 5 นาที และแสดง 25 นาที)

3.2.5 ลำดับในการแข่งขันให้เข้าแข่งขันตามลำดับที่ได้ประกาศไว้แล้ว

4. เกณฑ์การให้คะแนน (100 คะแนน) พิจารณาดังนี้

- 4.1 ความไพเราะถูกต้องของบทเพลง และเทคนิคการบรรเลง (30 คะแนน)
- 4.2 การขับร้อง (15 คะแนน)
- 4.3 การแสดงประกอบ (20 คะแนน)
- 4.4 การการสร้างสรรค์แบบการนำเสนอ (โดยผู้เข้าแข่งขัน 10 คะแนน)
- 4.5 บุคลิกท่าทางการแสดงประกอบ (10 คะแนน)
- 4.6 การแต่งกายที่เหมาะสมกับการแสดง (10 คะแนน)
- 4.7 การรักษาเวลา (5 คะแนน) เกินหรือขาดไม่เกิน 1 นาที ถ้าเกินหรือขาดมากกว่านี้ ตัดคะแนนนาทีละ 1 คะแนน

5. เกณฑ์การตัดสินมีดังนี้

คะแนน 80 – 100 คะแนน รางวัลระดับเหรียญทอง

คะแนน 70-79 คะแนน รางวัลระดับเหรียญเงิน

คะแนน 60-69 คะแนน รางวัลระดับเหรียญทองแดง

คะแนน 59 คะแนนลงมา ได้รับเกียรติบัตรการเข้าร่วมกิจกรรม

6. คณะกรรมการตัดสินการแข่งขัน ไม่น้อยกว่า 5 คน

ผลการตัดสินของคณะกรรมการถือว่าสิ้นสุด

7. ผู้ประสานงาน/ผู้รับผิดชอบ

7.1 นายสมพร ถิ่นปรุ โทรศัพท์ 086-2377799

7.2 นายอนันต์ นุสนธิ์ โทรศัพท์ 081-7175237

การประกวดวงโปงลางงานศิลปหัตถกรรมครั้งที่ 67 ปีการศึกษา 2560

1.ระดับผู้เข้าแข่งขัน

1.1 ระดับประถมศึกษา (ป.1 –ป.6)

2. ประเภท และจำนวนผู้เข้าแข่งขัน

2.1 ประเภททีมผสม วงละไม่เกิน 30 คน

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาละ 1 วง

3.วิธีดำเนินการ/รายละเอียดกิจกรรม/เกณฑ์การแข่งขัน

3.1 ส่งรายชื่อนักเรียนผู้เข้าร่วมการแข่งขัน และรายชื่อผู้ฝึกสอนทีมละไม่

เกิน 7 คน

3.2 รายละเอียดกิจกรรมมีดังนี้

3.2.1 เครื่องดนตรีประกอบด้วย

1. โปงกลาง (อย่างน้อย 1 ผืน)
2. แคน (อย่างน้อย 1 เต้า)
3. โหวด (อย่างน้อย 1 ตัว)
4. พิณ (อย่างน้อย 1 ตัว)
5. พิณเบส (อย่างน้อย 1 ตัว)
6. กลองหาง หรือกลองยาว 4 ใบ 1 ชุด
7. กลองรำมะนา 1 ใบ
8. นักร้อง/หมอลำ (อย่างน้อย 1 คน)
9. ไทซอ 1 ชุด

10. เครื่องประกอบจังหวะ ไม่จำกัดจำนวนและประเภท

เช่น ฉิ่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ เกราะ ฆ้องกับกับ และเครื่องประกอบจังหวะอื่น ๆ

3.3 อนุญาตให้ผู้เข้าร่วมแข่งขันสามารถใช้เครื่องดนตรีประเภท ปี่ภูไท ซออีสาน กลองพื้นบ้านอีสาน หรือเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานประจำท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เมื่อรวมกันจะต้องไม่เกิน 30 คน ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 2.1

3.4 นักร้อง/หมอลำ นักดนตรี ฆ้องกับกับ นางไหมและนางเกราะ สามารถช่วยในการแสดง ประกอบได้ ทั้งนี้เมื่อรวมกันจะต้องไม่เกิน 30 คน ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 2.1

3.5 เพลงและการแสดงที่ใช้ในการแข่งขัน

3.5.1 เพลงเปิดวง

(เป็นบทบรรเลงที่แสดงให้เห็นถึงทักษะความสามารถของวง ตามขอบของวงโปงลาง

โดยมีการแสดงประกอบตามความเหมาะสม)

3.5.2 การแสดงเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์

(เป็นการแสดงที่นำเสนอถึงความจงรักภักดีและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ที่

เกี่ยวข้องกับพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์

ได้ทุกพระองค์ ตามความเหมาะสม โดยมีการบรรเลง ขับร้อง และการแสดง

ประกอบ)

3.5.3 ลายพื้นบ้านอีสานอนุรักษ์

ลายลมพัดพร้าว,ลายบายศรีสู่ขวัญ, ลายลำเพลิน, นกไซบินข้ามทุ่ง,ลายแมงกูดอมดอก , ลายโปงลาง,และลายแม่ฮ้างกล่อมลูก (ให้เลือกบรรเลงอย่างน้อย 1 ลาย)

3.5.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาอีสานสร้างสรรค์

(การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาอีสาน กำหนดให้มี ดนตรี ขับร้องหรือบทเพลง และการแสดงประกอบ ให้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ฮีตคอง ประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้ตามความเหมาะสม)

3.5.5 ลายเต้ยสามจังหวัด ประกอบไปด้วย 3 ทำนองหลัก คือ เต้ยธรรมดา เต้ยโขงและเต้ยพม่า โดยกำหนดให้มีบทร้องและมีการแสดงประกอบ)

3.6 เวลาที่ใช้ในการแสดงวงละไม่เกิน 30 นาที โดยไม่รวมเวลาในการทดสอบเสียงดนตรี และใช้เวลาในการตั้งวงและทดสอบเสียงไม่เกินวงละ 5 นาที หากแสดงเกินเวลาที่กำหนด คณะกรรมการจะหักคะแนนนาที่ละ 1 คะแนน ทั้งนี้เศษของวินาทีจะคิดเป็น 1 นาที และถ้าเกิดข้อขัดข้องทางเทคนิคในระหว่างทดสอบเสียงให้ถือเป็นดุลยพินิจของกรรมการ)

3.7 คณะกรรมการจะจับฉลากเพื่อเรียงลำดับการแข่งขัน

4. เกณฑ์การให้คะแนน (100 คะแนน) พิจารณาดังนี้

4.1 ความไพเราะความถูกต้องของบทเพลงและเทคนิคการบรรเลงดนตรี	30 คะแนน
4.2 การขับร้อง	20 คะแนน
4.3 การแสดงประกอบ	20 คะแนน
4.4 รูปแบบการนำเสนอ	10 คะแนน
4.5 บุคลิกท่าทางการแสดงประกอบ	10 คะแนน
4.6 การแต่งกายที่เหมาะสมกับชุดการแสดง	10 คะแนน

5. เกณฑ์การตัดสินดังนี้

ร้อยละ 80-100	ได้รับรางวัลระดับเหรียญทอง
ร้อยละ 70-79	ได้รับรางวัลระดับเหรียญเงิน
ร้อยละ 60-69	ได้รับรางวัลระดับเหรียญทองแดง

ต่ำกว่าร้อยละ 60 ได้รับเกียรติบัตร เว้นแต่กรรมการจะเห็นเป็นอย่างอื่น
ผลการตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด

6. คณะกรรมการตัดสินการแข่งขัน ไม่น้อยกว่า 3 คน

ผลของการตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด

7. การแข่งขันระดับภาค

7.1 ให้ทีมที่เป็นตัวแทนของเขตพื้นที่การศึกษาเข้าแข่งขันในระดับภาค ทุก
กิจกรรมต้องได้คะแนนระดับเหรียญ ทองลำดับที่ 1 (คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป)

7.2 ในกรณีแข่งขันระดับเขตพื้นที่ มีทีมชนะเลิศลำดับสูงสุดได้รับคะแนน
เท่ากันให้ประธานกรรมการตัดสินเป็นผู้ชี้ขาด

7.3 การแข่งขันเป็นกิจกรรมเฉพาะของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น

การแข่งขันจะสิ้นสุดที่ระดับภาค

การแข่งขันวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน

1. ระดับชั้นผู้เข้าแข่งขัน

1.1 ระดับมัธยมศึกษา (ม1 – ม.3/ม.1 – ม.6)

2. ประเภท และจำนวนผู้เข้าแข่งขัน

2.1 ประเภททีมผสม วงละไม่เกิน 30 คน

2.2 สำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาละ 1 วง

3. วิธีดำเนินการ/รายละเอียดกิจกรรม/เกณฑ์การแข่งขัน

3.1 ส่งรายชื่อนักเรียนผู้เข้าร่วมแข่งขัน และรายชื่อผู้ฝึกสอนทีมละไม่เกิน 7

คน

3.2 รายละเอียดกิจกรรม ดังนี้

3.2.1 เครื่องดนตรีประกอบด้วย

1.โปงลาง (อย่างน้อย 1 ผืน)

2.แคน (อย่างน้อย 1 เต้า)

3.โหวด (อย่างน้อย 1 ตัว)

4.พิณ (อย่างน้อย 1 ตัว)

5.พิณเบส (อย่างน้อย 1 ตัว)

6.กลองหาง หรือกลองยาว 4 ใบ 1 ชุด

7. กลองรำมะนา 1 ใบ

8. นักร้อง/หมอลำ (อย่างน้อย 1 คน)

9. โห่ซอ 1 ชุด

10. เครื่องประกอบจังหวะ ไม่จำกัดจำนวน และประเภท เช่น ฉิ่ง

ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ เกราะ ฆ้องกับแก้ว และเครื่องประกอบจังหวะอื่นๆ

3.3 อนุญาตให้ผู้เข้าร่วมแข่งขันสามารถใช้เครื่องดนตรีประเภท ปี่พาทย์ ซออีสาน กลองพื้นบ้านอีสาน หรือเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานประจำท้องถิ่นนั้นๆได้ ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เมื่อรวมกันจะต้องไม่เกินจำนวน 30 คนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 2.1

3.5 เพลงการแสดงที่ใช้ในการแข่งขัน

3.5.1 เพลงเปิดวง

เป็นบทบรรเลงที่แสดงให้เห็นถึงทักษะความสามารถของวง ตามขนบของวงโปงลางโดยมีการแสดงประกอบอย่างเหมาะสม

3.5.2 การแสดงเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์

เป็นการแสดงที่นำเสนอถึงความจงรักภักดีและเทิดทูลสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เกี่ยวข้องกับพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ได้ทุกพระองค์ตามความเหมาะสม โดยมีการบรรเลง ขับร้อง และแสดงประกอบ

3.5.3 ลายพื้นบ้านอนุรักษ์

ลายสุดสะแนน ลายใหญ่ ลายลำเพลิน ลายภูไทสามเผ่า ลายแมงกูดอมดอก ลายนกไซบินข้ามทุ่ง และลายลมพัดไผ่ (ให้เลือกบรรเลงอย่างน้อย 1 ลาย)

3.5.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาอีสาน สรรค์

การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาอีสาน กำหนดให้มี ดนตรี ขับร้องหรือบทเพลง และการแสดงประกอบ ให้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ฮีตคองประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้ตามความเหมาะสม

3.5.5 ลายเตี้ยสามจังหวะ

การบรรเลงลายเตี้ยสามจังหวะ ประกอบไปด้วย 3 ทำนองหลัก คือ เตี้ยธรรมดาเตี้ยโขง และเตี้ยพม่า โดยกำหนดให้มีบทร้อง และมีการแสดงประกอบ

3.6 เวลาที่ใช้ในการแสดงวงละ 30 นาที

ใช้เวลาในการแสดงวงละไม่เกิน 30 นาที โดยไม่รวมเวลาในการทดสอบเสียงดนตรีและใช้เวลาในการตั้งวงและทดสอบเสียงไม่เกินวงละ 5 นาที หากแสดงเกินเวลาที่กำหนดคณะกรรมการจะหักคะแนนนาทีละ 1 คะแนน ทั้งนี้เศษของวินาทีจะคิดเป็น 1 นาที และถ้าเกิดข้อขัดข้องทางเทคนิคในระหว่างการทดสอบเสียงให้ถือเป็นดุลพินิจของคณะกรรมการ

3.7 คณะกรรมการจะจับฉลากเพื่อเรียงลำดับการแข่งขัน

4. เกณฑ์การให้คะแนน 100 คะแนน พิจารณาดังนี้

4.1 ความไพเราะถูกต้องของบทเพลง และเทคนิคการบรรเลงดนตรี	30 คะแนน
4.2 การขับร้อง	20 คะแนน
4.3 การแสดงประกอบ	20 คะแนน
4.4 รูปแบบการนำเสนอ	10 คะแนน
4.5 บุคลิกท่าทางการแสดงประกอบ	10 คะแนน
4.6 การแต่งกายที่เหมาะสมกับชุดการแสดง	10 คะแนน

5. เกณฑ์การตัดสินดังนี้

ร้อยละ 80 - 100	ได้รับรางวัลเหรียญทอง
ร้อยละ 70 - 79	ได้รับรางวัลเหรียญเงิน
ร้อยละ 60 - 69	ได้รับรางวัลเหรียญทองแดง
ต่ำกว่าร้อยละ 60	ได้รับเกียรติบัตรเว้นแต่กรรมการจะเห็น

เป็นอย่างอื่น

ผลการตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด

6. คณะกรรมการตัดสินการแข่งขัน ไม่น้อยกว่า 3 คน

ผลของการตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด

7. การเข้าแข่งขันระดับภาค

7.1 ให้ทีมที่เป็นตัวแทนของเขตพื้นที่การศึกษาเข้าแข่งขันในระดับภาค ทุกกิจกรรมต้องได้คะแนนระดับเหรียญทอง ลำดับที่ 1 (คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป)

7.2 ในกรณีแข่งขันระดับเขตพื้นที่การศึกษาที่มีทีมชนะเลิศลำดับสูงสุด ได้คะแนนเท่ากันให้ประธานกรรมการตัดสินเป็นผู้ชี้ขาด

7.3 การแข่งขันเป็นกิจกรรมเฉพาะของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เท่านั้น

การแข่งขันสิ้นสุดที่ระดับภาค

เกณฑ์การแข่งขันงานมหกรรมความสามารถทางศิลปหัตถกรรม ครั้งที่ 68 ปีการศึกษา 2561

การแข่งขันวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน (วงโปงลาง)

1.ระดับชั้นผู้เข้าแข่งขัน

1.1 ระดับประถมศึกษา (ป.1-ป.6)

2.ประเภท และจำนวนผู้เข้าร่วมแข่งขัน

2.1 ประเภททีมผสม วงละไม่เกิน 30 คน

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาละ 1 วง

3.วิธีดำเนินการ/รายละเอียดกิจกรรม/เกณฑ์การแข่งขัน

3.1 ส่งรายชื่อนักเรียนที่เข้าร่วมการแข่งขัน และรายชื่อผู้ฝึกสอนทีมละไม่เกิน 7 คน

3.2 รายละเอียดกิจกรรมดังนี้

3.2.1 เครื่องดนตรีประกอบด้วย

1) โปงลาง (อย่างน้อย 1 ผืน)

2) แคน (อย่างน้อย 1 เต้า)

3) โหวด (อย่างน้อย 1 ตัว)

4) พิณ (อย่างน้อย 1 ตัว)

5) พิณเบส (อย่างน้อย 1 ตัว)

6) กลองหาง หรือกลองยาว 4 ใบ 1 ชุด

7) กลองรำมะนา 1 ใบ

8) นักร้อง/หมอลำ (อย่างน้อย 1 คน)

9) ไหซอง 1 ชุด

10) เครื่องประกอบจังหวะ ไม่จำกัดจำนวน และประเภท เช่น

ฉิ่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ เกราะ ฆ้องกับแก๊บ และเครื่องประกอบจังหวะอื่น ๆ

3.3 อนุญาตให้ผู้เข้าร่วมการแข่งขันใช้เครื่องดนตรีประเภท เป็ญโท ซออีสาน กลอง
พื้นบ้านอีสาน หรือเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานประจำท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ ตามความ
เหมาะสม ทั้งนี้เมื่อรวมกัน จะต้องไม่เกิน 30 คน ตามที่กำหนดในข้อ 2.1

3.4 นักร้อง/หมอลำ นักดนตรี ฆ้องกับแก๊บ นางไห และนางเกราะ สามารถช่วย
ในการแสดงประกอบได้ ทั้งนี้เมื่อรวมกันจะต้องไม่เกิน 30 คน ตามที่กำหนดไว้ใน ข้อ 2.1

3.5 เพลงและการแสดงที่ใช้ในการแข่งขัน

3.5.1 เพลงเปิดวง

(เป็นบทบรรเลงที่แสดงให้เห็นถึงทักษะความสามารถของวง ตามขนบของ
วงโปงลาง โดยมีการแสดงประกอบตามความเหมาะสม)

3.5.2 การแสดงเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์

(เป็นการแสดงที่นำเสนอถึงความจงรักภักดีและเทิดทูนสถาบัน
พระมหากษัตริย์
ที่เกี่ยวข้องกับพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ได้ทุกพระองค์
ตามความเหมาะสม โดยการบรรเลง ขับร้อง และการแสดงประกอบ)

3.5.3 ลายพื้นบ้านอีสานอนุรักษ์

ลายลมพัดพร้าว,ลายบายศรีสู่ขวัญ,ลายลำเพลิน นกไซบินข้ามทุ่ง,ลายแมง
ภูต่อมดอก,ลายโปงลาง, และลายแม่ฮ้างกล่อมลูก (ให้เลือกบรรเลงอย่างน้อย 1 ลาย)

3.5.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาอีสานสร้างสรรค์

(การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาอีสาน กำหนดให้มี ดนตรี ขับร้องหรือบทพญา
และการแสดงประกอบ ให้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ฮีตคอง
ประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้ตามความเหมาะสม

3.5.5 ลายเตี้ยสามจังหวะ

(การบรรเลงลายเตี้ยสามจังหวะ ประกอบด้วย 3 ทำนองหลัก คือ เตี้ยธรรมดา
,เตี้ยโขงและเตี้ยพม่า โดยกำหนดให้มีบทร้องและมีการแสดงประกอบ

3.6 เวลาที่ใช้ในการแสดงวงละ 30 นาที

(ใช้เวลาในการแสดงวงละไม่เกิน 30 นาที โดยไม่รวมเวลาในการทดสอบเสียงดนตรี และใช้เวลาในการตั้งวงและทดสอบเสียงไม่เกินวงละ 5 นาที หากแสดงเกินเวลาที่กำหนด คณะกรรมการจะหักคะแนนนาที่ละ 1 คะแนน ทั้งนี้เศษของวินาทีจะคิดเป็น 1 นาที และถ้าเกิดข้อขัดข้องทางเทคนิค ในระหว่างการทดสอบเสียงให้ถือเป็นดุลพินิจของคณะกรรมการจะจับฉลากเพื่อเรียงลำดับการแข่งขัน

4. เกณฑ์การให้คะแนน 100 คะแนน พิจารณาดังนี้

4.1 ความไพเราะความถูกต้องของบทเพลง และเทคนิคการบรรเลงดนตรี	30	คะแนน
4.2 การขับร้อง	20	คะแนน
4.3 การแสดงประกอบ	20	คะแนน
4.4 รูปแบบการนำเสนอ	10	คะแนน
4.5 บุคลิกท่าทางการแสดงประกอบ	10	คะแนน
4.6 การแต่งกายที่เหมาะสมกับการแสดง	10	คะแนน

5. เกณฑ์การตัดสินดังนี้

ร้อยละ	80 – 100	ได้ระดับเหรียญทอง
ร้อยละ	70 – 79	ได้ระดับเหรียญเงิน
ร้อยละ	60 – 69	ได้ระดับเหรียญทองแดง
ต่ำกว่าร้อยละ	60	ได้รับเกียรติบัตรเว้นแต่กรรมการจะเห็นเป็นอย่างอื่น

ผลการตัดสินของกรรมการถือว่าเป็นที่สิ้นสุด

6. คณะกรรมการตัดสินการแข่งขัน ไม่น้อยกว่า 3 คน

ผลของการตัดสินของกรรมการถือว่าเป็นที่สิ้นสุด

7. การเข้าแข่งขันระดับภาค

7.1 ให้ทีมที่เป็นตัวแทนของเขตพื้นที่การศึกษาเข้าแข่งขันในระดับภาค ทุกกิจกรรมต้องได้คะแนน ระดับเหรียญทอง ลำดับที่ 1 คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป

7.2 ในกรณีแข่งขันระดับเขตพื้นที่การศึกษาที่มีทีมชนะเลิศลำดับสูงสุดได้คะแนนเท่ากัน ให้ประธานกรรมการตัดสินเป็นผู้ชี้ขาด

7.3 การแข่งขันเป็นกิจกรรมเฉพาะของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น การแข่งขันจะสิ้นสุดระดับภาค

การแข่งขันวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน (วงโปงลาง)

1. ระดับชั้นผู้เข้าแข่งขัน

1.1 ระดับมัธยมศึกษา (ม.1- ม3/ม.1 – ม.6)

2. ประเภท และจำนวนผู้เข้าแข่งขัน

2.1 ประเภทที่ผสม วงละไม่เกิน 30 คน

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาละ 1 วง

3. วิธีดำเนินการ/รายละเอียดกิจกรรม/เกณฑ์การแข่งขัน

3.1 ส่งรายชื่อนักเรียนผู้เข้าร่วมการแข่งขัน และรายชื่อผู้ฝึกสอนทีมละไม่เกิน 7 คน

3.2 รายละเอียดกิจกรรม

3.2.1 เครื่องดนตรีประกอบด้วย

1 โปงลาง อย่างน้อย 1 ผืน

2 แคน อย่างน้อย 1 เต้า

3 โหวด อย่างน้อย 1 ตัว

4 พิณ อย่างน้อย 1 ตัว

5 พิณเบส อย่างน้อย 1 ตัว

6 กลองหาง หรือกลองยาว 4 ใบ 1 ชุด

7 กลองรำมะนา 1 ใบ

8 นักร้อง/หมอลำ อย่างน้อย 1 คน

9 ไหซอง 1 ชุด

10 เครื่องประกอบจังหวะ ไม่จำกัดจำนวนและประเภท

ฉิ่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ เกราะ หมากก๊ับแก๊บ และเครื่องประกอบจังหวะอื่นๆ

3.3 อนุญาตให้ผู้เข้าร่วมแข่งขันสามารถใช้เครื่องดนตรีประเภท ปี่ภูไท ซออีสาน กลองพื้นบ้านอีสาน หรือเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานประจำท้องถิ่นนั้นๆได้ ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ เมื่อรวมกันจะต้องไม่เกินจำนวน 30 คนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 2.1

3.4 นักร้อง/หมอลำ นักดนตรี หมากก๊ับแก๊บ นางไห และนางเกาะ สามารถช่วยในการแสดงประกอบได้ ทั้งนี้รวมกัน จะต้องไม่เกิน 30 คน ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 2.1

3.5 เพลงและการแสดงที่ใช้ในการแข่งขัน

3.5.1 เพลงเป็ดวง

เป็นบทบรรเลงที่แสดงให้เห็นถึงทักษะความสามารถของวง ตามขอบของวงโปงลาง โดยมีการแสดงประกอบตามความเหมาะสม

3.5.2 การแสดงเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์

(เป็นการแสดงที่นำเสนอถึงความจงรักภักดีและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เกี่ยวข้องกับพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ตามความเหมาะสม โดยมีการบรรเลง ขับร้อง และการแสดงประกอบ)

3.5.3 ลายพื้นบ้านอีสานอนุรักษ์

ลายสุดสะแนน, ลายใหญ่, ลายลำเพลิน, ลายภูไทสามเผ่า ลายแมงกูดอมดอก ลายนกไขบินข้ามทุ่ง และลายลมพัดไฟ (ให้เลือกบรรเลงอย่างน้อย 1 ลาย)

3.5.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาอีสาน สร้างสรรค์

(การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาสร้างสรรค์ กำหนดให้มี ดนตรี ขับร้องหรือบทเพลง และการแสดงประกอบ ให้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ฮีตคอง ประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้ตามความเหมาะสม)

3.5.5 ลายเตี้ยสามจังหวัด

(การบรรเลงลายเตี้ยสามจังหวัด ประกอบไปด้วย 3 ทำนองหลัก คือ เตี้ยธรรมดา, เตี้ยโขงและเตี้ยพม่า โดยกำหนดให้มีบทร้องและมีการแสดงประกอบ)

3.6 เวลาที่ใช้ในการแสดง 30 นาที

(ใช้เวลาในการแสดงวงละไม่เกิน 30 นาที โดยไม่รวมเวลาในการทดสอบเสียงดนตรีและใช้เวลาในการตั้งวงและทดสอบเสียงไม่เกินวงละ 5 นาที หากแสดงเกินเวลาที่กำหนด คณะกรรมการจะหักคะแนนนาทีละ 1 คะแนน ทั้งนี้เศษของวินาทีจะคิดเป็น 1 นาที และถ้าเกิดข้อขัดข้องทางเทคนิคในระหว่างการทดสอบเสียงให้ถือเป็นดุลพินิจของคณะกรรมการ)

3.7 คณะกรรมการจะจับฉลากเพื่อเรียงลำดับการแข่งขัน

4.เกณฑ์การให้คะแนน (100 คะแนน) พิจารณาดังนี้

4.1 ความไพเราะความถูกต้องของบทเพลง และเทคนิคการบรรเลงดนตรี	30 คะแนน
4.2 การขับร้อง	20 คะแนน
4.3 การแสดงประกอบ	20 คะแนน
4.4 รูปแบบการนำเสนอ	10 คะแนน
4.5 บุคลิกท่าทางการแสดงประกอบ	10 คะแนน

4.6 การแต่งกายที่เหมาะสมกับชุดการแสดง

10 คะแนน

5.เกณฑ์การตัดสินดังนี้

ร้อยละ 80-100	ได้รับรางวัลระดับเหรียญทอง
ร้อยละ 70-79	ได้รับรางวัลระดับเหรียญเงิน
ร้อยละ 60-69	ได้รับรางวัลระดับเหรียญทองแดง
ต่ำกว่าร้อยละ 60	ได้รับเกียรติบัตร เว้นแต่กรรมการจะเห็นเป็นอย่างอื่น ผลการตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด

6. คณะกรรมการตัดสินการแข่งขันไม่น้อยกว่า 3 คน

ผลการตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นที่สุด

7. การเข้าแข่งขันระดับภาค

7.1 ให้ทีมที่เป็นตัวแทนของเขตพื้นที่การศึกษาเข้าแข่งขันในระดับภาค ทุกกิจกรรม
ต้องได้คะแนนระดับเหรียญทอง ลำดับที่ 1 (คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป

7.2 ในกรณีที่แข่งขันระดับเขตพื้นที่การศึกษาที่มีทีมชนะเลิศลำดับสูงสุดได้คะแนน
เท่ากัน ให้ประธานกรรมการตัดสินเป็นผู้ชี้ขาด

7.3 การแข่งขันเป็นกิจกรรมเฉพาะของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น การแข่งขัน
จะสิ้นสุดที่ระดับภาค

สรุป วิเคราะห์เกณฑ์การประกวด วงโปงลางงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีการจัดขึ้นประจำปี เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีความกล้าแสดงออก กล้า
คิด กล้าทำและรักษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน

เกณฑ์การประกวดมีความเหมาะสม เพราะว่ามีขั้นตอนวิธีการดำเนินการ รายละเอียดของ
กิจกรรมและเกณฑ์การแข่งขัน เหมาะสมกับระดับชั้นทั้งระดับประถมและระดับมัธยม ระดับชั้น
ประถมจะกำหนดรายละเอียดการแสดงที่ง่ายเหมาะสมกับความสามารถ ส่วนระดับมัธยม การแสดง
กำหนดก็จะยากขึ้นตามความสามารถ เช่นเพลงบรรเลงเป็ดวงก็จะต้องแสดงทักษะความสามารถโดยมี
การแสดงประกอบ ตามความเหมาะสม มีการแสดงเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นการแสดงที่
นำเสนอถึงความจงรักภักดีและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์โดยมีการบรรเลง ขับร้องและแสดง
ประกอบ

หลักเกณฑ์การประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำแคน คอนเทสต์”

ประจำปี 2556

ด้วยมหาวิทยาลัยขอนแก่น กำหนดกิจกรรมการประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ 2013” ครั้งที่ 6 ตอน มหกรรมลำดังหวาน ซึ่งด้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี 2556 เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะด้านการแสดงพื้นบ้านซึ่งถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของชาวอีสานและได้ส่งเสริมเยาวชนรุ่นใหม่เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม และส่งเสริมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ศิลปวัฒนธรรมให้บุคคลทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้รู้จักมากขึ้น จึงได้กำหนดจัดกิจกรรมการประกวด ในระหว่างวันที่ 23-24 พฤศจิกายน 2556 และวันที่ 7 ธันวาคม 2556 ณ เวทีกลางแจ้งอาคารหอศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น ดังนั้น มหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงประกาศหลักเกณฑ์การประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำแคน คอนเทสต์ 2013 “ ครั้งที่ 6 ตอน มหกรรมลำดังหวาน ซึ่งด้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี 2556 ดังนี้

1 ประเภทของการประกวด

เป็นการประกวดนักเรียนระดับมัธยมศึกษาประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 18 ปี

2 คุณสมบัติ

สมาชิกในวงดนตรีและนาฏศิลป์จะต้องมีอายุไม่เกิน 18 ปี (โดยนับปี พ.ศ.เกิด ของผู้สมัคร)

ซึ่งสำหรับการประกวดในปี 2556 นี้ จะต้องเป็นผู้ที่เกิดในปี พ.ศ.2538 ขึ้นไป และสังกัดสถานศึกษาที่ส่งเข้าร่วมประกวด

3. หลักฐานการสมัคร

3.1 ใบสมัคร

3.2 สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน

3.3 ประวัติวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางและชุดการแสดงพอสังเขป จำนวน 6 ชุด

3.4 รูปถ่ายขนาด 1 นิ้ว (ภาพสี ถ่ายไว้ไม่เกิน 6 เดือน)

4. กำหนดการประกวด

4.1 รอบคัดเลือก คณะกรรมการพิจารณาจาก VCD หรือ DVD ซึ่งจะคัดเลือกวงที่ผ่านเข้ารอบรองชนะเลิศ จำนวน 14 วง

4.2 รอบรองชนะเลิศ วงที่ผ่านเข้ารอบรองชนะเลิศ 14 วง จะต้องมาทำการแสดงสด ณ เวทีกลางแจ้ง หอศิลป์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในวันที่ 23-24 พฤศจิกายน 2556 โดยแสดงวันละ 7 วง และจะคัดเลือกวงที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศ จำนวน 5 วง โดยวงที่เข้าประกวดจะต้องมารายงานตัวภายใน เวลา 14.00 น. และทำการประชุมผู้ควบคุมวงก่อนการประกวดกับคณะกรรมการ

4.3 รอบชิงชนะเลิศ ทำการประกวดรอบชิงชนะเลิศ วันเสาร์ที่ 7 ธันวาคม 2556 ตั้งแต่เวลา 17.30 น. ณ เวทีกลางแจ้ง หอศิลป์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยวงโปงลางที่เข้าประกวดจะต้องมาทำการรายงานตัวภายในเวลา 14.00 น. และทำการประชุมผู้ควบคุมวงกับคณะกรรมการ

5.กติกาการประกวด

5.1 วงโปงลางพื้นเมืองอีสาน 1 วง ต้องประกอบด้วยนักดนตรีและนักแสดงไม่เกิน 35 คน ดังนี้

5.1.1 เครื่องดนตรีและหมอลำประกอบด้วย

1. หมอลำ
2. พิณ
3. พิณเบส
4. แคน
5. โหวด
6. โปงลาง
7. กลองหางหรือกลองยาว 4 ใบ
8. กลองตุ้ม (หน้าเดียว 1 ใบ)
9. ไหซอง
10. หมากกับแก้ว
11. นางเกราะ
12. ซออีสาน
13. เครื่องประกอบจังหวะไม่จำกัดจำนวนและประเภท

14. เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงทุกชนิด ห้ามใช้เครื่องช่วย
แต่งเสียง

15. การประกวดอนุญาตให้ใช้เครื่องดนตรีประจำท้องถิ่นใน
จังหวัดนั้น ๆ ตามความเหมาะสม เช่น ปี่ภูไท สะโน เพื่อใช้ประกอบการบรรเลง หรือ ประกอบการ
แสดง ทั้งนี้ จำนวนนักแสดงจะต้องไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดไว้

5.1.2 นักดนตรีและหมอลำ ไม่เกินจำนวน 15 คน

5.1.3 ผู้แสดงประกอบ รวมไม่เกิน 20 คน

หมายเหตุ ไหซอง หมากกับแก้ว และนางเกราะ สามารถช่วยในการประกอบการ
แสดงได้

5.2 เพลงและการแสดงที่ใช้ในการประกวด

5.2.1 เพลงเปิดวง

(การบรรเลงเปิดวงให้มีการออกเดี่ยวเครื่องดนตรี)

5.2.2 การแสดงเทิดพระเกียรติพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระ

เจ้าอยู่หัวฯ

ภูมิพลอดุลยเดช ในวโรกาสพระชนมายุครบ 86 พรรษา

(การแสดงเทิดพระเกียรติฯโดยให้มีดนตรี หมอลำ และการแสดง

ประกอบ มี ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชุดการแสดงเทิดพระเกียรติฯ ทั้งนี้กลอนลำให้ ประพันธ์ขึ้นมา
ใหม่ ซึ่งยังไม่ได้เผยแพร่จากที่อื่นมาก่อน)

5.2.3 การแสดงลำตั้งหวาย

(โดยให้มีดนตรี หมอลำ และการแสดงประกอบ มีความสัมพันธ์

เชื่อมโยงกับชุดการแสดงลำตั้งหวาย ทั้งนี้ กลอนลำให้ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ โดยใช้

ทำนองลำตั้งหวาย)

5.2.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน

(โดยให้มีดนตรี หมอลำ และการแสดงประกอบ มีความสัมพันธ์

เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ตลอดจนประเพณี ทั้งนี้ให้มีเนื้อหาในบทกลอนใน
ทำนองทางสั้น ทางยาว ลำตั้งหวาย หรือทำนองอื่นๆตามความเหมาะสม)

5.3 การประกวดทั้งในรอบรองชนะเลิศ ให้ใช้เวลาในการประกวด 30 นาที โดยเริ่ม
จับเวลาตั้งแต่การเริ่มการประกวดและหยุดเวลาเมื่อการประกวดจบ หากเวลาเกินกำหนด
คณะกรรมการตัดสิน จะตัดคะแนน นาทีละ 1 คะแนน จากคะแนนทั้งหมด

ทั้งนี้ การประกวดรอบชิงชนะเลิศ วงดนตรีพื้นบ้านโป่งกลางที่เข้าประกวดจะมีเวลาในการเตรียมวง วงละไม่เกิน 5 นาที และมีเวลาในการเก็บเครื่องดนตรี วงละไม่เกิน 5 นาที โดยไม่นับรวมเวลาในการประกวด

5.4 การแต่งกายทั้งรอบชนะเลิศและรอบชิงชนะเลิศ ผู้เข้าร่วมประกวดจะต้องแต่งกายให้สอดคล้องเหมาะสม ด้วยชุดพื้นเมืองอีสานหรือแต่งกายท้องถิ่นตามความเหมาะสม

5.5 วงดนตรีโป่งกลางที่เข้ารอบรองชนะเลิศและรอบชิงชนะเลิศ จะต้องเตรียมเครื่องดนตรีเพื่อใช้ในการประกวดมาเอง คณะกรรมการจัดการประกวด จะจัดเตรียมเครื่องเสียง ตู้แอมป์ และไมโครโฟนจำนวน 12 ตัวไว้ให้เท่านั้น

5.6 เกณฑ์การตัดสิน

การประกวดมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งคณะกรรมการตัดสินจะพิจารณาจากองค์ประกอบดังนี้

5.6.1 ดนตรี 40 คะแนน โดยพิจารณาจากความถูกต้องของจังหวะทำนอง เทคนิคการบรรเลง แนวการบรรเลง และความไพเราะในภาพรวมตลอดทั้งความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ชุดการแสดง

5.6.2 หมอลำ 20 คะแนน โดยพิจารณาจากการลำตามจังหวะเสียงดนตรี กลวิธีการลำ ถูกต้องตามทำนอง อักษรวิธี สีสันท่าพ้องประกอบการลำ

5.6.3 การแสดง 40 คะแนน โดยพิจารณาจาก กระบวนการทำพ้อง ความพร้อมเพียง ความเหมาะสมของเครื่องแต่งกาย และความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงประกอบบทเพลง

5.7 ทั้งนี้การตัดสินคณะกรรมการตัดสิน ให้ถือเป็นที่สุด

6. รางวัลสำหรับการประกวด

6.1 รางวัลชนะเลิศ

- ถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- ทุนสนับสนุนวงโป่งกลาง   เงินรางวัล   100,000 บาท

6.2 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1

- ถ้วยรางวัลอธิการบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ทุนสนับสนุนวงโป่งกลาง   เงินรางวัล   60,000 บาท

6.3 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2

- ถ้วยรางวัลที่ปรึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม

- ทุนสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 40,000 บาท
- 6.4 รางวัลชมเชย
  - ทุนสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 20,000 บาท
  - พร้อมเกียรติบัตร
- 6.5 รางวัลชมเชย
  - ทุนสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 20,000 บาท
  - พร้อมเกียรติบัตร
- 6.6 รางวัลเครื่องดนตรียอดเยี่ยม ประกอบด้วย
  - 6.6.1 รางวัลพิณยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมเกียรติบัตร)
  - 6.6.2 รางวัลแคนยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมเกียรติบัตร)
  - 6.6.3 รางวัลโหวดยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมเกียรติบัตร)
  - 6.6.4 รางวัลโปงลางยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมเกียรติบัตร)
  - 6.6.5 รางวัลซออีสานยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมเกียรติบัตร)
  - 6.6.6 รางวัลหมอลำยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมเกียรติบัตร)
- 6.7 รางวัลนางไหมและก๊ับแก๊บยอดเยี่ยม
  - ทุนสนับสนุน เงินรางวัล 20,000 บาท
  - พร้อมเกียรติบัตร
- 6.8 รางวัลการแสดงวิถีชีวิตหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานยอดเยี่ยม (ข้อ 5.4.4)
  - ทุนสนับสนุน เงินรางวัล 20,000 บาท

หมายเหตุ

- ทีมที่เข้ารอบชนะเลิศจะได้รับค่าเดินทาง ทีมละ 5,000 บาท
- ทุกทีมจะได้ประกาศนียบัตรการเข้าร่วมประกวด

7 การสมัครเข้าประกวด

7.1 รับสมัครทีมประกวด ตั้งแต่วันที่ 1-13 ตุลาคม 2556 ในเวลาราชการ ระหว่างเวลา 09.00-16.00 น. ณ สำนักงานวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น หรือ ดาวโหลดใบสมัครได้ที่ <http://www.kku.ac.th>, <http://aca.kku.ac.th> และ <http://cac.kku.ac.th>

7.2 สิ้นสุดการส่ง VCD หรือ DVD ของโรงเรียนที่เข้าประกวด ภายในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2556 ในวันและเวลาราชการ และทางคณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยขอนแก่นจะดำเนินการแจ้งผลการคัดเลือกทีมที่เข้ารอบให้กับโรงเรียน
ที่เข้าร่วมการแข่งขันรับทราบ ภายในวันที่ 8 พฤศจิกายน 2556 และสามารถ
รับทราบผลการประกวดได้ที่ เว็บไซต์สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น
<http://cac.kku.ac.th>, <http://aca.kku.ac.th>

7.3 ติดต่อทราบรายละเอียดการประกวดเพิ่มเติมได้ที่ สำนักวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น โทรศัพท์/โทรสาร 0 4333 2309 หรือ 0 4333 2035

คณะกรรมการรับสมัคร

นายวรศักดิ์ วรยศ เจ้าหน้าที่วัฒนธรรม โทรศัพท์ 08 6346 5133

นายณัฐภูมิ จารุงศ์ นักวิชาการโสตทัศนศึกษา โทรศัพท์ 08 4960 0261

นางสาวพิชญญา พิรุณสุนทร เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป โทรศัพท์ 08 9569 8054

นางสาวคณิตตา คลังทอง เจ้าหน้าที่บริหารงานวิจัย โทรศัพท์ 08 1729 0816

7.4 เมื่อพ้นกำหนดการรับสมัคร หากหลักฐานการสมัครไม่ครบ ถือว่า
ดนตรีโปงลางพื้นเมืองอีสานที่เข้าร่วมการประกวด ได้สละสิทธิ์

ประกาศ ณ วันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2556

ประกาศมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับที่ 2077/2557)

เรื่อง หลักเกณฑ์การประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำแคน คอนเทสต์ 2014” ครั้งที่ 7
ตอน มหกรรมลำผู้ไทย ซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช
กุมารี

ประจำปี 2557

ด้วย มหาวิทยาลัยขอนแก่น กำหนดกิจกรรม การประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน
“ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ 2014” ครั้งที่ 7 ตอนมหกรรมลำผู้ไทย ซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี 2557 เพื่อเป็นการอนุรักษ์
ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะด้านการ
แสดงพื้นบ้านซึ่งถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของชาวอีสานและได้ส่งเสริมเยาวชนรุ่นใหม่เกิดความ
ภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม และส่งเสริมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ศิลปวัฒนธรรมให้บุคคล

ทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้รู้จักมากขึ้น จึงได้กำหนดการจัดกิจกรรมการประกวด ในวันเสาร์ที่ 22 พฤศจิกายน 2557 ณ เวทีกลางแจ้งอาคารหอศิลป์วัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ดังนั้นมหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงประกาศหลักเกณฑ์การประกวด โปงกลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำแคน คอนเทสต์ 2014” ครั้งที่ 7 ตอน มหกรรมลำภูไท ซึ่ง ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี2557ดังนี้

1. ประเภทของการประกวด

เป็นการประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสานประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 18 ปี

2. คุณสมบัติ

2.1 สมาชิกในวงดนตรีและนาฏศิลป์จะต้องมีอายุไม่เกิน 18 ปี (โดยนับปี พ.ศ. เกิด ของผู้สมัคร)ซึ่งสำหรับการประกวดในปี2557 จะต้องเป็นผู้เกิดใน พ.ศ.2538ขึ้นไป

2.2 ส่งประกวดในนามสถานศึกษา

3. หลักฐานการสมัคร

3.1 ใบสมัคร

3.2 สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน

3.3 ประวัติวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางและชุดการแสดงพอสังเขป จำนวน 6 ชุด

3.4 รูปถ่ายขนาด 1นิ้ว(ภาพสี ถ่ายไว้ไม่เกิน 6เดือน)

4. กำหนดการประกวด

4.1 รอบคัดเลือก คณะกรรมการจะพิจารณาจาก VCD หรือ DVD ซึ่งจะ คัดเลือกวงที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศ จำนวน 7 วงเพื่อทำการประกวดในรอบชิงชนะเลิศ

4.2 รอบชิงชนะเลิศ จะทำการประกวด ในวันเสาร์ที่ 22 พฤศจิกายน 2557 ตั้งแต่เวลา17.30 น. ณ เวทีอาคารหอศิลป์วัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยวงโปงลางที่เข้าประกวดจะต้องมาทำการรายงานตัวก่อนเวลา 14.00 น.และทำการประชุมผู้ควบคุมวงกับคณะกรรมการ

5. กติกาการประกวด

5.1วงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง 1 วง ต้องประกอบด้วยนักดนตรีและนักแสดง ไม่เกิน 35 คน ดังนี้

5.1.1 เครื่องดนตรีและหมอลำประกอบด้วย

1. หมอลำ

2. พิณ
3. พิณเบส
4. แคน
5. โหวด
6. โปงกลาง
7. กลองหางหรือกลองยาว 4 ใบ
8. กลองตุ้มหรือกลองหน้าเดียว 1 ใบ
9. ไหซอง
10. หมากกั๊บแก๊บ
11. นางเกราะ
12. เครื่องดนตรีประกอบจังหวะไม่จำกัดจำนวนและประเภท
13. เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงทุกชนิดห้ามใช้เครื่องช่วย

แต่งเสียง

14. การประกวดอนุญาตให้ใช้เครื่องดนตรีประจำท้องถิ่นใน
จังหวัดนั้นๆ

ตามความเหมาะสม เช่นปี่ผู้ไท สะโน ซออีสาน เพื่อใช้

ประกอบการบรร

เลง หรือประกอบการ แสดง ทั้งนี้ จำนวนนักแสดงจะต้องไม่

เกิน

จำนวนตามที่กำหนดไว้

5.1.2 นักดนตรีและหมอลำไม่เกินจำนวน 15 คน

5.1.3 ผู้แสดงประกอบ รวมไม่เกิน 20 คน

หมายเหตุ นักร้อง ไหซอง หมากกั๊บแก๊บ และนางเกราะสามารถช่วยในการ

ประกอบการแสดงได้

5.2 เพลงและการแสดงที่ใช้ในการประกวด

5.2.1 เพลงเปิดวง (การบรรเลงปิดวงให้มีการออกเดี่ยวเครื่อง
ดนตรี)

5.2.2 การแสดงเฉลิมพระเกียรติพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชในวโรกาสพระชนมายุครบ 86 พรรษา (การแสดง

เทิดพระเกียรติฯโดยให้มีดนตรี หมอลำและการแสดงประกอบ มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกับชุดการแสดงเทิดพระเกียรติฯ ทั้งนี้กลอนลำให้ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งยังไม่ได้เผยแพร่จากที่อื่นมาก่อน)

5.2.3 การแสดงลำผู้ไท (โดยให้มีดนตรีและหรือหมอลำและการแสดงประกอบ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชุดการแสดงลำผู้ไท)

5.2.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน (โดยให้มีนักดนตรี หมอลำ และการแสดงประกอบมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ตลอดจนประเพณี ทั้งนี้ให้มีเนื้อหาในบทกลอนในทำนองทางสั้น ทางยาว หรือทำนองอื่นๆ ตามความเหมาะสม)

5.3 การประกวดในรอบชิงชนะเลิศ ให้ใช้เวลาในการประกวด 30 นาที โดยจะเริ่มจับเวลาตั้งแต่เริ่มการประกวดและหยุดเวลาเมื่อการประกวดจบ หากเวลาเกินกำหนดคณะกรรมการตัดสินจะตัดคะแนนนาทีละ 1 คะแนนจากคะแนนทั้งหมด

ทั้งนี้ การประกวดรอบชิงชนะเลิศ วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่เข้าร่วมการประกวดจะมีเวลาในการเตรียมวงวงละไม่เกิน 5 นาที และมีเวลาในการเก็บเครื่องดนตรี วงละไม่เกิน 5 นาที โดยไม่นับเวลาในการประกวด

5.4 การแต่งกายในรอบชิงชนะเลิศ ผู้เข้าร่วมการประกวดจะต้องแต่งกายให้สอดคล้องเหมาะสม ด้วยชุดพื้นเมืองอีสานและเครื่องประดับท้องถิ่นตามความเหมาะสม ด้วยชุดพื้นถิ่นตามความเหมาะสม

5.5 วงดนตรีโปงลางที่เข้ารอบชิงชนะเลิศ จะต้องเตรียมเครื่องดนตรีเพื่อใช้ในการประกวดมาเองคณะกรรมการจัดการประกวดจะเตรียมเฉพาะเครื่องเสียง ตู้แอมป์ และไมโครโฟน จำนวน 12 ตัว ไว้ให้เท่านั้น

5.6 เกณฑ์การตัดสิน

การประกวดมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งคณะกรรมการตัดสินจะพิจารณาจากองค์ประกอบดังนี้

5.6.1 ดนตรี 40คะแนน โดยพิจารณาจาก ความถูกต้องของจังหวะ ทำนอง เทคนิคการบรรเลง แนวการบรรเลง และความไพเราะในภาพรวม ตลอดถึงความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์กับชุดการแสดง

5.6.2 หมอลำ 20 คะแนน โดยพิจารณาจากการลำตามจังหวะเสียงดนตรี กลวิธีการลำถูกต้องตามทำนองเนื้อหา อักษรวิธีลีลาท่าพ้องประกอบการลำ

5.6.3 การแสดง 40 คะแนน โดยพิจารณาจาก กระบวนการทำฟ้อน ความพร้อมเพียง ความเหมาะสมของเครื่องแต่งกาย ทั้งนี้เชื่อมโยงกับชุดวัฒนธรรมพื้นเมืองและความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงประกอบเพลง

5.7 ทั้งนี้การตัดสินของคณะกรรมการตัดสินการประกวดให้ถือเป็นที่สุด

6. รางวัลสำหรับการประกวด

6.1 รางวัลชนะเลิศจำนวน 1 รางวัล

- ถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

- ทูสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 100,000 บาท

6.2 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 จำนวน 1 รางวัล

- ถ้วยรางวัลอภิศารบตี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- ทูสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 60,000 บาท

6.3 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 จำนวน 1 รางวัล

- ถ้วยรางวัลที่ปรึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- ทูสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 40,000 บาท

6.4 รางวัลชมเชย จำนวน 4 รางวัล

- ทูสนับสนุนวงโปงลาง เงินรางวัล 20,000 บาท

- พร้อมโล่เกียรติยศ

6.5 รางวัลเครื่องดนตรียอดเยี่ยม ประกอบด้วย

6.5.1 รางวัลพิณยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)

6.5.2 รางวัลแคนยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)

6.5.3 รางวัลโหวดยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)

6.5.4 รางวัลโปงลางยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)

6.5.5 รางวัลหมอลำยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)

6.6 รางวัลนางไทยยอดเยี่ยม

- ทุนสนับสนุน   เงินรางวัล   15,000 บาท
- พร้อมโล่เกียรติยศ

6.7 รางวัลการแสดงมหรหรรมล้าผู้ไทยยอดเยี่ยม

- ทุนสนับสนุน   เงินรางวัล   20,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)

7. การสมัครเข้าประกวด

7.1 รับสมัครทีมประกวด ตั้งแต่บัดนี้ถึง 24 ตุลาคม 2557 ในวันเวลาราชการ ระหว่างเวลา 09.00 – 16.00 น. ณ สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น หรือดาวโหลดใบสมัครได้ที่ <http://www.kku.ac.th>, <http://aca.kku.ac.th> และ <http://cac.kku.ac.th>

7.2 สิ้นสุดการส่ง VCD หรือ DVD ของโรงเรียนที่เข้าประกวด ภายในวันที่ 31 ตุลาคม 2557 ในวันเวลาราชการ และทางคณะกรรมการมหาวิทยาลัยขอนแก่นจะดำเนินการแจ้งผลการคัดเลือกทีมที่เข้ารอบให้กับโรงเรียนที่เข้าร่วมการแข่งขันรับทราบ ภายในวันที่ 5 พฤศจิกายน 2557 และสามารถรับทราบผลการประกวดได้ที่เว็บไซต์ สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น <http://cac.kku.ac.th>

7.3 ติดต่อทราบรายละเอียดการประกวดเพิ่มเติมได้ที่ สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โทรศัพท์/โทรสาร 0 4333 2309, 0 4333 2035 หรือ 0 4333 2760

คณะกรรมการการรับสมัคร

นายวรศักดิ์ วรยศ   เจ้าหน้าที่วัฒนธรรม   โทรศัพท์ 08 6346 5133

นายณัฐวุฒิ จารุงศ์   นักวิชาการโสตทัศนศึกษา   โทรศัพท์ 08 4960 0261

นางสาวพิชญญา พิรุณสุนทร   เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป   โทรศัพท์ 08 9569 8054

7.4 เมื่อพ้นกำหนดการรับสมัคร หากหลักฐานไม่ครบ ถือว่า วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่ส่งเข้าร่วมการประกวด ได้สละสิทธิ์

จึงประกาศมาให้ทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2557

ประกาศมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับที่ 1554/2560)

เรื่อง หลักเกณฑ์การประกวดวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์” ครั้งที่ 9 มหกรรมลำพืน ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี 2560

ด้วยมหาวิทยาลัยขอนแก่น กำหนดจัดกิจกรรมการประกวดโปงลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์” ครั้งที่ 9 มหกรรมลำพืนถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี 2560 เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของชาวอีสานพร้อมทั้งยังเป็นการส่งเสริมเยาวชนรุ่นใหม่เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม และส่งเสริมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ศิลปวัฒนธรรมให้บุคคลทั่วไป ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้รู้จักมากขึ้น จึงได้กำหนดกิจกรรมการประกวด ในรอบชิงชนะเลิศ ในวันพฤหัสบดีที่ 2 พฤศจิกายน 2560 ณ เวทีกลางแจ้งอาคารหอศิลปวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ดังนี้ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงประกาศหลักเกณฑ์การประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำแคน คอนเทสต์” ครั้งที่ 9 มหกรรมลำพืน ถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี 2560 ดังนี้

1. ประเภทของการประกวด

เป็นการประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสานประเภทอายุไม่เกิน 18 ปี

2. คุณสมบัติ

2.1 สมาชิกในวงโปงลางพื้นเมืองอีสานจะต้องมีอายุไม่เกิน 18 ปี นับถึงวันปิดรับสมัคร โดยจะต้องเป็นผู้ที่เกิดในปีตั้งแต่ พ.ศ. 2542 เป็นต้นไป

2.2 ส่งประกวดในนามสถานศึกษาและนักแสดงต้องเป็นผู้ลงทะเบียนในสถานศึกษานั้นๆ

3. หลักฐานการสมัคร

3.1 ใบสมัคร

3.2 สำเนาบัตรประชาชน

3.3 ประวัติวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน จำนวน 6 ชุด

3.4 ข้อมูลชุดการแสดง จำนวน 6 ชุดประกอบด้วย

3.1.1 รายละเอียดชุดการแสดงพอสังเขป

3.1.2 CD บันทึกทำนองลำพื้นต้นฉบับที่ใช้ในการฝึกซ้อม

3.1.3 ข้อมูลพอสังเขปของเครื่องแต่งกายในแต่ละชุดการแสดง

3.5 รูปถ่ายขนาด 1 นิ้ว (ภาพสี ถ่ายไว้ไม่เกิน 6 เดือน)

4. กำหนดการประกวด

4.1 รอบคัดเลือก คณะกรรมการจะพิจารณาจาก VCD หรือ DVD ซึ่งจะคัดเลือกวงที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศ จำนวน 7 วง เพื่อทำการประกวดในรอบชิงชนะเลิศ

4.2 รอบชิงชนะเลิศ จะทำการประกวด ในวันพฤหัสบดีที่ 2 พฤศจิกายน 2560 ตั้งแต่เวลา 17.30 น. ณ เวทีกลางแจ้งอาคารหอศิลปวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน ที่เข้าประกวดจะต้องมาทำการรายงานตัวก่อนเวลา 14.00 น. และทำการประชุมผู้ควบคุมวงและจับฉลากลำดับการแข่งขัน เวลา 15.00 น.

5. กติกาการประกวด

5.1 วงโปงลางพื้นเมืองอีสาน 1 วง ต้องประกอบด้วยนักดนตรีและนักแสดงไม่เกิน 35 คนดังนี้

5.1.1 เครื่องดนตรีและหมอลำ ประกอบด้วย

1. หมอลำ
2. พิณ
3. พิณเบส
4. แคน
5. โหวด
6. โปงลาง
7. กลองหางหรือกลองยาว 4 ใบ
8. กลองตุ้ม (หน้าเดียว 1 ใบ)
9. ไหซอง

10. หมากกับแก้ว

11. นางเกาะ

12. เครื่องประกอบจังหวะไม่จำกัดจำนวนและประเภท

13. เครื่องดนตรีใช้ประกอบการแสดง

14. การประกวดอนุญาตให้ใช้เครื่องดนตรีประจำท้องถิ่นใน

จังหวัดนั้นๆ ตามความเหมาะสม เช่น ปี่ภูไท สะโน ซออีสาน เพื่อใช้ประกอบการบรรเลง หรือประกอบการแสดง ทั้งนี้ จำนวนนักแสดงจะต้องไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดไว้

5.1.2 นักแสดงดนตรีและหมอลำ รวมไม่เกินจำนวน 15 คน

5.1.3 ผู้แสดงประกอบ รวมไม่เกิน 20 คน

หมายเหตุ หมอลำโห่ของหมากกับแก้วและนางเกาะสามารถช่วยในการประกอบการแสดงได้

5.2 เพลงและการแสดงที่ใช้ในการประกวด

5.2.1 เพลงเปิดวง (การบรรเลงเปิดวงให้มีการออกเดี่ยวเครื่องดนตรี)

5.2.2 การแสดงรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหิตลธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามมินทราธิราชบรมนาถบพิตร (การแสดงรำลึกฯ โดยให้มีดนตรีหมอลำและการแสดงรำลึกฯ ทั้งนี้กลอนลำให้ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งยังไม่ได้เผยแพร่จากที่อื่นมาก่อน)

5.2.3 การลำพื้นวรรณกรรมอีสาน (รายละเอียดแนบท้ายประกาศ)

5.2.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน (โดยให้มีนักดนตรี หมอลำ และการแสดงประกอบ มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ตลอดจนประเพณี ทั้งนี้ให้มีเนื้อหาในบทกลอนในทำนองทางสั้น ทางยาว หรือทำนองอื่นๆ ตามความเหมาะสม)

5.3 การประกวดในรอบชิงชนะเลิศ ให้ใช้เวลาในการประกวด 30 นาที โดยจะเริ่มจับเวลา ตั้งแต่เริ่มการประกวด และหยุดเวลาเมื่อการประกวดจบ หากเวลาเกินกำหนดคณะกรรมการตัดสินจะตัดคะแนน นาทีละ 1 คะแนน จากคะแนนทั้งหมด

ทั้งนี้ การประกวดรอบชิงชนะเลิศ วงที่เข้าร่วมประกวดจะมีเวลาในการเตรียมวง วงละไม่เกิน 5 นาทีและมีเวลาเก็บเครื่องดนตรี วงละไม่เกิน 5 นาที โดยไม่นับรวมเวลาในการประกวด

5.4 การแต่งกาย ผู้เข้าร่วมการประกวดจะต้องแต่งกาย ให้สอดคล้องเหมาะสม ด้วยชุดพื้นเมืองอีสาน และเครื่องประดับท้องถิ่น ตามความเหมาะสม

5.5 วงที่เข้ารอบชิงชนะเลิศ จะต้องเตรียมเครื่องดนตรีเพื่อใช้ในการประกวดเอง คณะกรรมการจัดการประกวดจะจัดเตรียมเฉพาะเครื่องเสียง ตู้แอมป์ และไมโครโฟน จำนวน 12 ตัว ไว้เท่านั้น

5.6 เกณฑ์การตัดสิน

การประกวดมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งคณะกรรมการการตัดสินจะพิจารณาจากองค์ประกอบดังนี้

5.6.1 ดนตรี 40 คะแนน โดยพิจารณาจากความถูกต้อง ของจังหวะ ทำนอง เทคนิค การบรรเลง แนวการบรรเลง การสร้างสรรค์แลความไพเราะในภาพรวม ตลอดถึงความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับชุดการแสดง

5.6.2 หมอลำ 20 คะแนน โดยพิจารณาจาก การลำตามจังหวะเสียงดนตรี กลวิธี การลำถูกต้องตามทำนอง เนื้อหา อักษรวิธี สีสันท่าพ้องประกอบการลำ

5.6.3 การแสดง 40 คะแนนโดยพิจารณาจากกระบวนท่าพ้อง ความพร้อมเพียง ความเหมาะสมของเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง ทั้งนี้เชื่อมโยงกับชุดวัฒนธรรมพื้นเมืองและความคิดสร้างสรรค์ ในการแสดงประกอบบทเพลง

5.7 ทั้งนี้การตัดสินของคณะกรรมการตัดสินการประกวด ให้ถือเป็นที่สุด

6. รางวัลสำหรับการประกวด

6.1 รางวัลชนะเลิศ จำนวน 1 รางวัล

- ถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- ทุนสนับสนุน เงินรางวัล 100000 บาท

6.2 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 จำนวน 1 รางวัล

- ถ้วยรางวัลอธิการบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ทุนสนับสนุน เงินรางวัล 60000 บาท

6.3 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 จำนวน 1 รางวัล

- ถ้วยรางวัลรองอธิการบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรมและชุมชนสัมพันธ์

- ทุนสนับสนุน เงินรางวัล 40000 บาท

6.4 รางวัลชมเชย จำนวน 4 รางวัล

ทุนสนับสนุน เงินรางวัล 20000 บาท

6.5 รางวัลการแสดงมหรรรมล่ำพื้นยอดเยี่ยม

ทุนสนับสนุน เงินรางวัล 20000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)

6.6 รางวัลหมอลำยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10000 บาท(พร้อมโล่เกียรติยศ)

6.7 รางวัลนางไทและก๊ับกั๊บยอดเยี่ยม เงินรางวัล10000 บาท(พร้อมถ้วยเกียรติยศ)

6.8 รางวัลเครื่องดนตรียอดเยี่ยม ประกอบด้วย

6.8.1 รางวัลผู้บรรเลงพิณยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10000 บาท พร้อมโล่เกียรติยศ

6.8.2 รางวัลผู้บรรเลงแคนยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10000 บาท พร้อมโล่เกียรติยศ

6.8.3 รางวัลผู้บรรเลงโหวดยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10000 บาท พร้อมโล่เกียรติยศ

6.8.4 รางวัลผู้บรรเลงโปงลางยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10000 บาท พร้อมโล่เกียรติยศ

7. การสมัครเข้าประกวด

7.1 โดยสามารถส่งใบสมัครวงโปงลางพื้นเมืองอีสานพร้อม VCD หรือ DVD ที่บันทึกภาพ การแสดงสดได้ตั้งแต่บัดนี้ถึงวันศุกร์ ที่ 6 ตุลาคม 2560 ในวันและเวลาราชการ ระหว่างเวลา 09.00-16.00น. ณ สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น หรือดาวน์โหลดใบสมัครได้ที่ <http://cac.kku.ac.th>, และ <http://www.kku.ac.th>

7.2 คณะกรรมการจะดำเนินการคัดเลือกวงโปงลางพื้นเมืองอีสานที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศและแจ้งผลการคัดเลือกให้กับสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมการประกวดรับทราบ ภายในวันพฤหัสบดีที่ 12 ตุลาคม 2560 โดยสามารถตรวจสอบผลการคัดเลือกได้ที่ <http://cac.kku.ac.th>และ<http://www.kku.ac.th>

7.3 ติดต่อทราบรายละเอียดการประกวดเพิ่มเติมได้ที่สำนักงานวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โทรศัพท์/โทรสาร 0 4333 2035 หรือ 0 4333 2760

7.4 เมื่อพ้นกำหนดการรับสมัคร หากหลักฐานการสมัครไม่ครบ ถือว่า
โป่งกลางพื้นเมืองอีสานที่ส่งเข้าประกวด ได้สละสิทธิ์

คณะกรรมการรับสมัคร

นางสาวพิชญญา พิรุณสุนทร เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป โทรศัพท์ 08
9569 8054

นายวรศักดิ์ วรยศ นักวิชาการวัฒนธรรม โทรศัพท์ 08
63465133

นายณัฐวุฒิ จารุงศ์ นักวิชาการโสตทัศนศึกษา โทรศัพท์ 08
4960 0261

ประกาศ ณ วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2560

รองศาสตราจารย์เกรียงไกร กิจเจริญ
รองอธิการบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรมและชุมชนสัมพันธ์
ปฏิบัติการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น

รายละเอียดแนบท้ายประกาศ

หลักเกณฑ์การประกวดวงโป่งกลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำแคน คอนเทสต์” ครั้งที่ 9
มหกรรมลำพื้น ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ประจำปี 2560

*****

การแสดงลำพื้น

การแสดงลำพื้น คือการลำเล่าเรื่องนิทาน เช่น เรื่องนามผมหอม การะเกด ท้าว
กำพรีำ จำปาสี ตัน นางแดงอ่อน สิ้นไซ เป็นต้น เพราะคำว่า “พื้น” เป็นคำอีสานโบราณซึ่งแปลว่า
เรื่องราว เช่น “พื้นเวียงจันทน์” หมายถึง เรื่องราวเกี่ยวกับนครหลวงเวียงจันทน์ หรือการพูดของ
คนอีสานในชีวิตประจำวันก็มีคำว่าพื้นเหมือนกัน เช่น “อยู่เฮือนเฮาอย่าว่าพื้นเพิ่น” หมายถึง อยู่
เรือนตนอย่าพูดเรื่องชาวบ้าน หมอลำพื้นเรียกได้ว่าเป็นหมอลำอัจฉริยะ เพราะเป็นหมอลำที่แสดง
เพียงคนเดียว โดยรับบทเป็นได้ทุกตัวละคร เช่น พระราชา พระราชินี ผู้ร้าย ตัวพระ ตัวนาง ตัวตลก
อยู่ในคนเดียวเสร็จ มีผ้าขาวม้าผืนเดียวเป็นอุปกรณ์ และหมอแคนคนหนึ่งซึ่งทำหน้าที่เป่าเป็น

ทำนองลำให้หมอลำ (โดยให้มีดนตรีและหรือหมอลำ และการแสดงประกอบ มีความสัมพันธ์
เชื่อมโยงกับชุดการแสดงลำพื้น) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ลำพื้นแบบดั้งเดิมมาจากการพูด คือ พูดหรืออ่านตามหนังสือ บางคนจำเก่งไม่
ต้องใช้หนังสือ เรื่องที่พูดมีหลายเรื่องตั้งแต่เว้าโตงโตย ผญาภาษิตสั่งสอน เรื่องตลกทั้งตลกลามก
และตลกขบขันจนถึงเล่าเรื่องราวในประวัติศาสตร์ เล่านิทานให้กันฟัง เวลามีนางจะเชิญหมอลำ
หรือนักพูดนั้นมาพูดให้ฟังต่อมามีผู้คิดนำเอาแคนเข้ามาประกอบกับการพูดเกิดความไพเราะมาก มี
คนนิยมชมชอบขึ้นเรื่อยๆ หลังจากนั้นเวลามีนางหมอลำหรือหมอลำกับหมอลำแคนก็จะไปด้วยกัน
ตลอด หมอลำที่โด่งดังชอบเล่าเรื่อง ฝิบูลย์ โดยนำมาจากหนังสือพงศาวดารของเวียงจันทน์มีชื่อว่า
หมอลำแก้ว ตาบอด บ้านหนองตาไก่ จังหวัดขอนแก่น
2. ลำพื้นที่มาจากการอ่าน
หนังสือผูกในนันทนิเวศ (งานศพ) และงันเข้ากรรม (อยู่ไฟ) คนสมัยก่อนไม่นิยมเล่นการพนันในงาน
ดังกล่าวแต่ชอบฟังนิทาน จึงมีการนำเอาหนังสือผูกมาอ่านให้ฟัง ทำนองการอ่านเลียนแบบการอ่าน
หนังสือของพระ เรียกกันว่า ลำอ่านหนังสือบ้าง ลำพื้นบ้าง ต่อมามีการแสดงท่าทางประกอบโดย
หมอลำคนเดียวแต่แสดงบทบาทตัวละครโดยมีผ้าขาวม้าเป็นอุปกรณ์สำคัญ เช่น ถ้าใช้ผ้าขาวม้า
พาดบ่าแสดงว่าเป็นผู้เฒ่า เอามาเฉียงบ่าแสดงว่าเป็นตัวนาง

ข้อมูลอ้างอิง (อุดม บัวศรี, 2528)

ประกาศมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับที่ 1498/2562)

เรื่อง หลักเกณฑ์การประกวดวงโปงลางพื้นบ้านอีสาน “ฟ้อนลำแคน คอนเทสต์” ครั้งที่ 11 มหกรรม
ลำผญา ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม
ราชกุมารี ประจำปี 2562

ด้วย มหาวิทยาลัยขอนแก่น กำหนดกิจกรรมการประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำ
แคนคอนเทสต์” ครั้งที่ 11 มหกรรมลำผญา ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปี 2562 เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและ
ประเพณีอันดีงามของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะด้านการแสดงพื้นบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นอัต
ลักษณ์ของชาวอีสานพร้อมทั้งยังเป็นการส่งเสริมเยาวชนรุ่นใหม่เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทาง
วัฒนธรรม และส่งเสริมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ศิลปวัฒนธรรมให้บุคคลทั่วไปทั้งชาวไทยและ
ชาวต่างชาติได้รู้จักมากขึ้น จึงได้กำหนดกิจกรรมการประกวดรอบชิงชนะเลิศ ในวันอาทิตย์ที่ 10
พฤศจิกายน 2562 ณ เวทีหอศิลปวัฒนธรรม ศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงประกาศ
หลักเกณฑ์การประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน “ฟ้อนลำแคน คอนเทสต์” ครั้งที่ 11 มหกรรมลำผญา

ด้วยพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี
ประจำปี 2562 ดังนี้

1. ประเภทของการประกวด

เป็นการประกวดวงโปงลางพื้นเมืองอีสานประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 18 ปี

2. คุณสมบัติ

2.1 สมาชิกในวงโปงลางพื้นเมืองอีสานจะต้องมีอายุไม่เกิน 18 ปีนับถึงวัน
ปิดรับสมัคร โดยจะต้องเป็นผู้ที่เกิดในปีตั้งแต่ พ.ศ. 2544 เป็นต้นไป

2.2 ส่งประกวดในนามสถานศึกษาและนักแสดงต้องเป็นผู้ที่กำลังศึกษาใน
สถานศึกษานั้นๆ

2.3 หากมีการเปลี่ยนตัวนักแสดง ขอให้สถานศึกษาส่งเอกสารเปลี่ยนตัว
นักแสดงมายังคณะกรรมการรับสมัคร ภายในวันศุกร์ที่ 8 พฤศจิกายน 2562 หากไม่
เป็นไปตามคุณสมบัติที่กำหนดคณะกรรมการจะตัดสิทธิ์การรับรางวัลทุกประเภท

3. หลักฐานการสมัคร

3.1 ใบสมัคร

3.2 สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน

3.3 ประวัติวงโปงลางพื้นเมืองอีสาน จำนวน 9 ชุด

3.4 ข้อมูลชุดการแสดง ประกอบด้วย

3.4.1 รายละเอียดชุดการแสดงพอสั่งเขป จำนวน 9 ชุด

3.4.2 ข้อมูลพอสั่งเขปของเครื่องแต่งกายในแต่ละชุดการแสดง
จำนวน 9 ชุด

3.4.3 ส่งไฟล์บันทึกการแสดงสด MP4 หรือ MOV และบันทึก
ทำนองลำผญาย่อต้นฉบับที่ใช้ในการฝึกซ้อม มาที่อีเมลล์

cackku2516@gmail.com

3.5 รูปถ่ายขนาด 1 นิ้ว ของสมาชิกภายในวง (ภาพสี ถ่ายไว้ไม่เกิน 6
เดือน)

4. กำหนดการประกวด

4.1 รอบคัดเลือก คณะกรรมการจะพิจารณาจาก ไฟล์บันทึกที่ส่งมาทาง อีเมล ซึ่งจะคัดเลือกวงที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศ จำนวน 5 วง เพื่อทำการประกวด ในรอบชนะเลิศ

4.2 รอบชิงชนะเลิศ จะทำการประกวด ในวันอาทิตย์ที่ 10 พฤศจิกายน 2562 ตั้งแต่เวลา 17.30 น. ณ เวทีกลางหอศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยวงโปงลางพื้นบ้านอีสานที่เข้าประกวดจะต้องมาทำการรายงานตัวก่อนเวลา 14.00 น. และทำการประชุมผู้ควบคุมวงจับฉลากลำดับการแข่งขันเวลา 15.00 น.

5. กติกาการประกวด

5.1 วงโปงลางพื้นเมืองอีสาน 1 วง ต้องประกอบด้วยนักดนตรีและนักแสดง ไม่เกิน 35 คนดังนี้

5.1.1 หมอลำและนักดนตรี รวมแล้วไม่เกิน 15 คน

5.1.2 ผู้แสดงประกอบ รวมไม่เกิน 20 คน

5.1.3 หมอลำและเครื่องดนตรี ประกอบด้วย

1. หมอลำ
2. พิณ
3. พิณเบส
4. แคน
5. โหวด
6. โปงลาง
7. กลองหางหรือกลองยาว 4 ใบ
8. กลองตุ้ม (กลองหน้าเดียว)
9. ไหซอง
10. หมากกับแก้ว
11. นางเกราะ
12. เครื่องประกอบจังหวะไม่จำกัดจำนวนและประเภท
13. เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงทุกชนิด ห้ามใช้เครื่องแต่ง

เสียง

14. การประกวดอนุญาตให้ใช้เครื่องดนตรีประจำท้องถิ่นใน จังหวัดนั้นๆ ตามความเหมาะสม เช่น ปี่ภูไท สโน ซออีสาน เพื่อใช้ประกอบการ บรรเลง หรือประกอบการแสดง ทั้งนี้ จำนวนนักแสดงจะต้องไม่เกินจำนวนตามที่ กำหนดไว้

หมายเหตุ หมอลำไหของหมากกับแก้วและนางเกาะสามารถช่วยในการ ประกอบการแสดงได้

5.2 เพลงและการแสดงที่ใช้ในการประกวด

5.2.1 เพลงเปิดวง (การบรรเลงเปิดวงให้มีการออกเดี่ยวเครื่องดนตรี)

5.2.2 การแสดงเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรี ลินทรมหาวิชราลงกรณพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 (การแสดง เทิดพระเกียรติฯโดยให้มีดนตรีหมอลำ และการแสดงประกอบ มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกับชุดการแสดงเทิดพระเกียรติฯ ทั้งนี้กลอนลำให้ประพันธ์ขึ้นใหม่ ซึ่งยัง ไม่ได้เผยแพร่จากที่อื่นมาก่อน)

5.2.3 การแสดงลำผญา (รายละเอียดแนบท้ายประกาศ

5.2.4 การแสดงวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน (โดยให้มีดนตรี หมอลำและ การแสดงประกอบมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตภูมิปัญญา พิธีกรรมความเชื่อ ตลอดทั้ง ประเพณี ทั้งนี้ให้มีเนื้อหาในบทกลอนในทำนองทางสั้น ทางยาว หรือทำนองอื่นๆ ตามความเหมาะสม)

5.3 การประกวดในรอบชิงชนะเลิศ ให้ใช้เวลาในการประกวด 30 นาที โดยจะเริ่ม จับเวลาตั้งแต่เริ่มการประกวดและหยุดเวลาเมื่อการประกวดจบ หากเวลาเกิน กำหนดคณะกรรมการตัดสินจะตัดคะแนน นาทีละ 1 คะแนน จากคะแนนทั้งหมด

ทั้งนี้ การประกวดรอบชิงชนะเลิศ วงที่เข้าร่วมประกวดจะมีเวลาในการ เตรียมวง วงละไม่เกิน 5 นาทีและมีเวลาในการเก็บเครื่องดนตรี วงละไม่เกิน 5 นาที โดยไม่นับรวมเวลาในการประกวด

5.4 การแต่งกายผู้เข้าร่วมประกวดจะต้องแต่งกาย ให้สอดคล้องเหมาะสม ด้วยชุด พื้นเมืองอีสานและเครื่องประดับท้องถิ่นตามความเหมาะสม

5.5 วงที่เข้ารอบชิงชนะเลิศ จะต้องเตรียมเครื่องดนตรีเพื่อใช้ในการประกวดมาเอง คณะกรรมการจัดการประกวดจะจัดเตรียมเฉพาะเครื่องเสียง ตู้แอมป์ และ ไมโครโฟน จำนวน 12 ตัว ไว้ให้เท่านั้น

5.6 เกณฑ์การตัดสิน

การประกวดมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งคณะกรรมการตัดสินจะพิจารณาจากองค์ประกอบดังนี้

5.6.1 ดนตรี 40 คะแนน โดยพิจารณาจากสิ่งถูกต้องของจังหวะ ทำนอง เทคนิคการบรรเลง แนวการบรรเลง การสร้างสรรค์และความไพเราะในภาพรวม ตลอดจนทั้งความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์กับชุดการแสดง

5.6.2 หมอลำ 20 คะแนน โดยพิจารณาจากการลำตามจังหวะเสียงดนตรี กลวิธีการลำถูกต้องตามทำนอง เนื้อหา อักขรวิธี สีสันท่าพ้องประกอบการลำ

5.6.3 การแสดง 40 คะแนน โดยพิจารณาจาก กระบวนท่าพ้อง ความพร้อมเพรียงความเหมาะสมของเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การแสดง ทั้งนี้เชื่อมโยงกับชุดวัฒนธรรมพื้นเมืองและความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงประกอบบทเพลง

5.7 ทั้งนี้การตัดสินของคณะกรรมการตัดสินประกวด ให้ถือเป็นที่สุด

6. รางวัล สำหรับการประกวด

6.1 รางวัลชนะเลิศ จำนวน 1 รางวัล

- ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพ

รัตนราชสุตาฯสยามบรมราชกุมารี

- ทูสนับสนุน เงินรางวัล 100,000 บาท

6.2 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 จำนวน 1 รางวัล

- ถ้วยรางวัลอธิการบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น

- ทูสนับสนุน เงินรางวัล 60,000 บาท

6.3 รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 จำนวน 1 รางวัล

- ถ้วยรางวัลรองอธิการบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรมและชุมชนสัมพันธ์

- ทูสนับสนุน เงินรางวัล 45,000 บาท

6.4รางวัลชมเชย จำนวน 2 รางวัล

- ทูสนับสนุน เงินรางวัล 30,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)

6.5 รางวัลการแสดงมหกรรมลำผญายอดเยี่ยม

- ทูสนับสนุน เงินรางวัล 20,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)

6.6 รางวัลหมอลำยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่

เกียรติยศ)

6.7 รางวัลนางไหและก๊ับก๊ายยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)

6.8 รางวัลดนตรียอดเยี่ยมประกอบด้วย

6.8.1 รางวัลบรรเลงพิณยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)

6.8.2 รางวัลบรรเลงคนยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท (พร้อมโล่เกียรติยศ)

6.8.3 รางวัลบรรเลงโหวดยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท(พร้อมโล่เกียรติยศ)

6.8.4 รางวัลบรรเลงโปงลางยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท(พร้อมโล่เกียรติยศ)

6.8.5 รางวัลบรรเลงกลองยอดเยี่ยม เงินรางวัล 10,000 บาท(พร้อมโล่เกียรติยศ)

7. การสมัครเข้าประกวด

7.1 โดยสามารถส่งใบสมัครวงโปงลางพื้นเมืองอีสานพร้อมหลักฐานการสมัคร ได้ตั้งแต่บัดนี้ถึงวันศุกร์ที่ 6 กันยายน 2562 ในวันเวลาราชการ ระหว่าง 09.00 - 16.00 น. ณ ศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น หรือดาวน์โหลดใบสมัครได้ที่ <http://cac.kku.ac.th>, และ <http://www.kku.ac.th>

7.2 คณะกรรมการจะดำเนินการคัดเลือกวงโปงลางพื้นเมืองอีสานที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศและแจ้งผลการคัดเลือกให้กับสถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมการประกวดรับทราบ ภายในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2562 โดยสามารถตรวจสอบผลการคัดเลือก ได้ที่ <http://cac.kku.ac.th>, และ <http://www.kku.ac.th>

7.3 ติดต่อทราบรายละเอียดการประกวดเพิ่มเติมได้ที่ ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น โทรศัพท์/โทรสาร 043 202663 หรือ 043-203379

7.4 เมื่อพ้นกำหนดการรับสมัคร หากหลักฐานการรับสมัครไม่ครบ ถือว่าวงโปงลางพื้นเมืองอีสานที่ส่งเข้ามาร่วมการประกวดได้สละสิทธิ์

คณะกรรมการรับสมัคร

นายวรศักดิ์ วรยศ

นักวิชาการวัฒนธรรม

โทรศัพท์ 08 6346

นางสาวบุญยืน เปล่าวาจา	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป	โทรศัพท์ 08 9622
5507		
นางสาวสุรางคณา เข้ามาชัย	นักวิชาการศึกษา	โทรศัพท์ 06 2241
5116		
นายณัฐวุฒิ จารุงศ์	นักวิชาการโสตทัศนศึกษา	โทรศัพท์ 08 4960
0261		

จึงประกาศมาให้ทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2562

สรุป การประกวดวงโปงลาง “ฟ้อนลำแคนคอนเทสต์” ซึ่งจัดการประกวดโดย มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นกิจกรรมที่ดีมีการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมทำให้เยาวชนได้รู้จักการลำต่าง ๆ ในอดีต เพราะต้องศึกษา ในเรื่องการลำ การแสดงหมอลำในยุคต่าง ๆ ซึ่งมีความแตกต่างกัน อีกทั้งยังเป็น การอนุรักษ์และสืบทอดหมอลำในอดีตให้กลับมาให้คนได้รู้จัก ถือเป็น การอนุรักษ์วัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาวอีสาน เพราะหมอลำเป็นศิลปะการแสดงของชาวอีสานมีมานานแล้ว มีการจัดประกวดครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2550 โดยในแต่ละปีผู้จัดจะมีการกำหนดหัวข้อมหกรรมแตกต่างกันไปเช่น ในปี 2556 ประกวดชื่อ “ มหกรรมลำตังหวาย “ ปี 2557 “ มหกรรมลำภูไท” ปี 2560 “มหกรรมลำพิน “ และ ปี 2562 “ มหกรรมลำผญา” แต่ละมหกรรมที่ประกวดล้วนแล้ว เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่สำคัญสมควรที่จะส่งเสริมและอนุรักษ์ไว้ไม่ให้สูญหาย เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รู้จักการแสดงหมอลำที่กล่าวข้างต้น สมควรยกย่องคณะผู้จัดของมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่เห็นความสำคัญของศิลปะการแสดงหมอลำทำให้คนได้รู้จักสืบไป

เกณฑ์การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ชิงถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

ประกาศกรมพลศึกษา ปี 2559

เรื่อง การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ชิงถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

พระบรมราชินีนาถ

เพื่อเป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาอันนันทนาการด้านดนตรีโปงลางให้แพร่หลาย รวมทั้งให้เด็กและเยาวชนได้แสดงทักษะฝีมือทางด้านดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านโปงลาง และรู้จักใช้เวลาว่างในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการจนเป็นวิถีชีวิต

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กรมพลศึกษา จึงประกาศหลักเกณฑ์การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางชิงถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถดังนี้

1. การประกวดแบ่งเป็น 2 ประเภท

- (1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี
- (2) ประเภทรุ่นอายุ ไม่เกิน 25 ปี

2. คุณสมบัติของผู้ประกวดมีดังนี้

- (1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี สมาชิกในวงต้องมีอายุไม่เกิน 15 ปี (โดยนับปี พ.ศ. เกิดของผู้สมัคร)
- (2) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี สมาชิกในวงดนตรีต้องมีอายุไม่เกิน 25 ปี (โดยนับปี พ.ศ. เกิดของผู้สมัคร)

3. หลักฐานการสมัคร

วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่สมัครเข้าร่วมการประกวดต้องยื่นใบสมัครตามแบบฟอร์มที่กรมพลศึกษากำหนด พร้อมเอกสารดังนี้

- (1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี
  - 1.1 หนังสือรับรองผู้เข้าประกวดทุกคนจากสถานศึกษา กรณีไม่ได้สังกัดสถานศึกษา ให้ใช้หนังสือรับรองจากผู้ควบคุมวง
  - 1.2 บัญชีรายชื่อผู้เข้าประกวด
  - 1.3 รูปถ่ายหน้าตรง ไม่สวมหมวก ไม่สวมแว่นตาดำ ขนาด 1 นิ้ว (ถ่ายไม่เกิน 3 เดือน) ของสมาชิกทุกคน คนละ 2 รูป
  - 1.4 สำเนาทะเบียนบ้านของผู้เข้าประกวดทุกคน พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง
  - 1.5 แผ่น DVD บันทึกภาพและเสียงการแสดงสดตามที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ โดยมีภาพและเสียงคมชัด และต้องเป็นการแสดงที่บันทึกภาพและเสียงขึ้นมาใหม่เท่านั้นจำนวน 2 แผ่น
  - 1.6 เอกสารประกอบที่แสดงถึงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสาน เอกสารเนื้อร้องเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จำนวน 6 ชุด
  - 1.7 ใบมอบอำนาจ (ถ้ามี) สำหรับรับเงินทุนส่งเสริมค่าพาหนะ และทุนส่งเสริมเงินรางวัล

(2) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี

2.1 บัญชีรายชื่อผู้เข้าประกวด

2.2 รูปถ่ายหน้าตรง ไม่สวมหมวก ไม่สวมแว่นตาดำ ขนาด 1 นิ้ว (ถ่ายไม่เกิน 3 เดือน) ของสมาชิกในวงทุกคน คนละ 2 รูป

2.3 สำเนาทะเบียนบ้านของผู้เข้าประกวดทุกคน พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง

2.4 แผ่น DVD บันทึกภาพและเสียงการแสดงสดตามที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ โดยมีภาพและเสียงคมชัด ต้องเป็นการแสดงที่บันทึกภาพและเสียงขึ้นมาใหม่เท่านั้น จำนวน 2 แผ่น

2.5 เอกสารประกอบที่แสดงถึงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสาน และเอกสารเนื้อร้องเทิดพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จำนวน 6 ชุด

2.6 ใบมอบอำนาจ (ถ้ามี) สำหรับรับเงินทุนส่งเสริมค่าพาหนะ และทุนส่งเสริมเงินรางวัล

ทั้งนี้ วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่จะเข้าประกวดต้องทำใบสมัครและเอกสารประกอบการสมัคร จำนวน 2 ชุด พร้อมประทับตราโรงเรียนและลงลายมือชื่อผู้อำนวยการโรงเรียนกำกับแล้วแต่กรณี โดยให้ยื่นสมัครเข้าประกวดตามข้อ 11 ในประกาศนี้ จำนวน 1 ชุด นำมาแสดงต่อเจ้าหน้าที่เพื่อรายงานตัวในวันประกวดรอบชิงชนะเลิศ จำนวน 1 ชุด

4. กติกาการประกวด มีดังนี้

(1) วงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง 1 วง ต้องประกอบด้วยเครื่องดนตรี นักดนตรี นักร้อง นางเกราะ นางไห และผู้แสดงประกอบ

(2) เครื่องดนตรี ประกอบด้วย

2.1 พิณสำหรับดำเนินทำนอง

2.2 พิณเบส สำหรับเล่นเสียงทุ้มและเสียงเบส

2.3 แคน

2.4 โหวด

2.5 โปงลาง

2.6 กลองหางหรือกลองยาวจำนวน 4 ใบ

2.7 กลองตุ้ม หน้าเดียว 1 ใบ

2.8 ปี่ภูไท สำหรับรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี

2.9 ซออีสาน สำหรับรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี

2.10 เครื่องประกอบจังหวะไม่จำกัดจำนวนและประเภท เช่น ฉิ่ง ฉาบ หมากก๊ับ
 แก้ว และเครื่องประกอบจังหวะอื่นๆ

(3) นักดนตรี นักร้อง นางโห นางเกราะ นักแสดงประกอบรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 35 คน

(4) เครื่องดนตรีที่ใช้ในการประกวดทุกชนิด ห้ามใช้เครื่องช่วยแต่งเสียง

(5) อนุญาตให้ผู้เข้าร่วมประกวดทั้งสองประเภท สามารถใช้เครื่องดนตรีประเภท ปี่ภูไท
 ซออีสาน กลองพื้นบ้าน เพื่อใช้ในการประกอบการบรรเลงเพลงหรือประกอบการแสดงได้ แต่เมื่อ
 รวมกันจะต้องไม่เกินจำนวนคนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 4 (3) แห่งประกาศนี้

(6) เพลงและการแสดงที่ใช้ในการประกวด

6.1 เพลงเปิดวง

6.2 ลายสำหรับใช้บรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรี ลายกำหนดดังต่อไปนี้

(1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี มีดังนี้

(1.1) โหวด ลายสังข์สินไชย

(1.2) พิณ ลายแมงกูดอมดอกไม้

(1.3) แคน ลายลมพัดพร้าว

(1.4) โปงกลาง ลายสีทันดร

(1.5) ปี่ภูไท ลายภูไท

(2) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี กำหนดให้มีการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีประเภท
 ดิด สี ตี เป่า คือ

(2.1) โปงกลาง

(2.2) พิณ

(2.3) แคน

(2.4) โหวด

(2.5) ซออีสาน

ผู้บรรเลงสามารถเลือกเล่นได้อย่างอิสระ เพื่อแสดงถึงสุดยอดในการบรรเลงเครื่อง
 ดนตรีแต่ละชิ้น โดยจะพิจารณาให้คะแนนจากสิ่งเหล่านี้ อาทิเช่น ความโดดเด่นของลาย เนื้อหาของ
 ลาย ฝีมือหรือความสามารถของผู้บรรเลง เทคนิคและรูปแบบในการนำเสนอ เป็นต้น หากมีการแสดง
 ประกอบก็จะพิจารณาให้คะแนนด้วย

ทั้งนี้ ขณะบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรี สามารถผสมผสานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอื่นได้ตามความเหมาะสม

(7) การแสดงประกอบการบรรเลงวงดนตรีพื้นบ้านวงโปงลางที่แสดงถึงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสาน จำนวน 1 ชุด

(8) การแสดงดนตรีและการขับร้องหมอลำในทำนองประเภทต่าง ๆ ตามความสามารถและความถนัด ที่มีเนื้อร้องเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถโดยใช้ทำนองสำหรับขับร้องอย่างหนึ่งอย่างใดดังนี้

8.1 ประเภทหมอลำ เช่น ลำทางสั้นลำทางยาวลำเตี้ย ลำเดิน ลำเพลิน ลำแพน ลำพวน ลำภูไท ลำดังห้วย ลำสีทันดร ลำคอนสวรรค์ ลำสาละวัน

8.2 ประเภทขับหรือสวด เช่น แห่ ลำนำ สรภัญญะ

8.3 ประเภทเพลงของแต่ละท้องถิ่น คือ กล่อมลูก กันตรึม อาไย เจริญตรด เพลงโคราช เป็นต้น

9. การแสดงวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ที่มีเนื้อร้องเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และที่แสดงถึงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสานให้จัดทำเป็นเอกสาร ดังนี้

9.1 อธิบายที่มาหรือแรงบันดาลใจในการคิดประดิษฐ์การแสดง เช่น เพลงร้อง เนื้อร้อง ทำนองลายบรรเลง ท่าพ็อน การแปรแถว การแต่งกาย เป็นต้น

9.2 ชื่อเจ้าของผลงาน ผู้ฝึกซ้อม และผู้กำกับการแสดง

5. ระยะเวลาในการแสดง

การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ให้ใช้เวลาในการประกวดวงละไม่เกิน 40 นาที โดยรวมเวลาในการตั้งเครื่องดนตรีด้วย เริ่มจับเวลาเมื่อสิ้นสุดคำกล่าวเชิญของพิธีกร

หากเกินเวลาดังกล่าว จะหักคะแนนนาทีละ 1 คะแนน ทั้งนี้เศษของวินาทีให้คิดเป็น 1 นาที

6. คณะกรรมการ

ในการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ซึ่งถ้วยพระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ให้มีคณะกรรมการ 3 คณะ ดังนี้

1. คณะกรรมการอำนวยการประกวด
2. คณะกรรมการจัดการประกวด
3. คณะกรรมการตัดสินการประกวดโดยแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ

คณะกรรมการทั้ง 3 คณะนี้ ได้รับแต่งตั้งจากอธิบดีกรมพลศึกษาให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจนกว่าจะดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางในปีนั้นเสร็จสิ้น

7. เกณฑ์การตัดสิน

คณะกรรมการตัดสินพิจารณาจากองค์ประกอบต่าง ๆ ต่อไปนี้

- (1) ความไพเราะ ความถูกต้อง แนวการบรรเลง กลวิธีการบรรเลง ความกลมกลืน และความต่อเนื่องในการบรรเลงรวม 50 คะแนน
  - (2) การร้องตามจังหวะเสียงดนตรี กลวิธีการขับร้อง ร้องได้ถูกต้องตามอักขระวิธี สีสากการขับร้องรวม 20 คะแนน
  - (3) สีสาท่ารำ กระบวนท่าท่า รำ จังหวะ ความพร้อมเพรียง ความสวยงามของเครื่องแต่งกาย และความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงประกอบเพลง รวม 30 คะแนน
- ทั้งนี้ การตัดสินของคณะกรรมการตัดสิน ให้ถือเป็นที่สิ้นสุด

8. รางวัลการประกวด

รางวัลในการประกวดทั้ง 2 ประเภท มีดังนี้

- (1) รางวัลชนะเลิศ ได้รับถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และทุนส่งเสริมจำนวน 120,000 บาท
- (2) รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ได้รับถ้วยเกียรติยศและทุนส่งเสริมจำนวน 100,000 บาท
- (3) รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 ได้รับถ้วยเกียรติยศ และทุนส่งเสริม จำนวน 80,000 บาท
- (4) รางวัลชมเชย จำนวน 4 รางวัลได้รับถ้วยเกียรติยศและทุนส่งเสริม รางวัลละ 40,000 บาท
- (5) รางวัลยอดเยี่ยมได้รับถ้วยเกียรติยศ มีดังนี้
  - 5.1 บรรเลงโปงลางยอดเยี่ยม
  - 5.2 บรรเลงแคนยอดเยี่ยม
  - 5.3 บรรเลงพิณยอดเยี่ยม
  - 5.4 บรรเลงโหวดยอดเยี่ยม
  - 5.5 บรรเลงกลองยอดเยี่ยม
  - 5.6 กั๊บกั๊บกยอดเยี่ยม

5.7 นางไหยอดเยี่ยม

5.8 ชั้บร็องหมอล้ายอดเยี่ยม

5.9 การแสดงวิถีชีวิตถิ่นอีสานยอดเยี่ยม

5.10 การแสดงชุดเทิดพระเกียรติยอดเยี่ยม

5.11 บรรเลงปี่ภูไทยอดเยี่ยมเฉพาะรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี

5.12 บรรเลงซออีสานยอดเยี่ยม เฉพาะรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี

(6) วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่ได้เข้าสู่รอบชิงชนะเลิศ ผู้เข้าประกวดจะได้รับเกียรติบัตร

9. การควบคุม

(1) เมื่อยื่นใบสมัครเข้าร่วมประกวดพร้อมหลักฐานต่อกรมพลศึกษาแล้ว จะแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงรายละเอียดการสมัครไม่ได้ ยกเว้นกรณีที่มีผู้เข้าร่วมประกวดเกิดการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บจนร่างกายไม่พร้อมที่จะเข้าร่วมการประกวด โดยมีความเห็นของแพทย์รับรองเป็นลายลักษณ์อักษร

การเปลี่ยนแปลงตามวรรคแรกจะสมบูรณ์ เมื่อกรมพลศึกษาพิจารณาอนุญาตเท่านั้น และกรมพลศึกษาขอสงวนสิทธิ์ในการคืนเอกสารประกอบการรับสมัครเข้าร่วมประกวด

(2) วงโปงลางที่เข้าประกวดต้องรับผิดชอบต่อลิขสิทธิ์เพลงที่นำมาใช้ประกวด

(3) การประกวดดนตรีพื้นบ้านโปงลาง ผู้เข้าประกวดต้องแต่งกายชุดพื้นบ้านและเครื่องประดับท้องถิ่นอีสาน

(4) การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านโปงลาง คณะกรรมการจัดการประกวดได้จัดเตรียมเครื่องเสียงตู้แอมป์ และไมโครโฟน จำนวน 12 ตัว

กรณีการจัดวางเครื่องดนตรี วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่เข้าประกวดต้องจัดวางเครื่องดนตรีตามจุดที่กำหนด

(5) วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่รอบชิงชนะเลิศ จะได้รับการสนับสนุนค่าพาหนะ ในการเดินทาง วงละ 10,000 บาท

(6) หากวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่เข้าร่วมประกวดกระทำการใดอันขัดหรือฝ่าฝืนข้อกำหนดในประกาศนี้ อันเป็นเหตุให้ผู้เข้าร่วมประกวดอื่นเกิดสิทธิในการประท้วง ให้ยื่นคำประท้วงเป็นลายลักษณ์อักษรที่ลงลายมือชื่อผู้อำนวยการวง ยื่นต่อคณะกรรมการจัดการประกวดภายใน 30 นาที หลังจากการประกวดเสร็จสิ้นของวงสุดท้ายของการประกวดในแต่ละประเภท

กรณีที่มีการตรวจสอบภายหลังการประกวดเสร็จสิ้นแล้ว ให้ถือว่าการตัดสินเป็นโมฆะ เฉพาะวงดนตรีที่บ้านที่ทำการฝ่าฝืนเท่านั้น และให้ส่งรางวัลพร้อมเงินทุนส่งเสริมที่ได้รับเป็นเงิน รางวัลค่านิยมพลศึกษา

(7) กรมพลศึกษาขอสงวนลิขสิทธิ์ ในการเลื่อนการประกวดวงดนตรีที่บ้านโป่งกลาง หากมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่น เพื่อประโยชน์ของทางราชการ โดยผู้เข้าร่วมประกวด ไม่มีสิทธิ์ เรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ ทั้งนั้น

หากการเลื่อนการจัดประกวดเป็นเหตุให้สมาชิกวงดนตรีที่บ้านโป่งกลางที่เข้าร่วม ประกวดขาดคุณสมบัติ ให้ถือเอาคุณสมบัติในการสมัครครั้งแรกเป็นเกณฑ์อนุโลม

10. กำหนดการประกวด

การประกวดวงดนตรีที่บ้านโป่งกลางมีดังนี้

(1) รอบคัดเลือกคณะกรรมการตัดสินการประกวดพิจารณาคัดเลือกวงดนตรีที่บ้านโป่งกลางเพื่อเข้าประกวดรอบชิงชนะเลิศประเภทละ 7 วง โดยพิจารณาคัดเลือกจากแผ่น DVD ในวันที่ 2-3 กรกฎาคม 2559

(2) รอบชิงชนะเลิศ จัดประกวด ณ ลานเอนกประสงค์ อาจารย์กีฬานิมิบุตร สนามกีฬาแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ดังนี้

2.1 ในวันที่ 6 สิงหาคม 2559 จัดประกวดประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 15 ปี

2.2 ในวันที่ 7 สิงหาคม 2559 จัดประกวดประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี

11. การรับสมัคร

รับสมัครวงดนตรีที่บ้านโป่งกลาง ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปจนถึงวันที่ 24 มิถุนายน 2559

(1) สามารถดาวน์โหลดใบสมัคร ได้ที่ www.dpe.go.th

(2) ยื่นใบสมัครพร้อมเอกสารตามที่กำหนดไว้ในประกาศนี้ 2 วิธี ดังนี้

2.1 ยื่นด้วยตนเอง ณ สำนักนันทนาการ กรมพลศึกษา สนามกีฬาแห่งชาติ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ 0 2214 1509 ในวันราชการ ระหว่างเวลา 09.00 น. – 16.30 น.

2.2 ส่งทางไปรษณีย์ โดยจะถือวันที่ประทับตราไปรษณีย์เป็นสำคัญ ส่งมาที่กรมพลศึกษา สำนักนันทนาการ เลขที่ 154 ถนนพระราม 1 แขวงใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330 โดยวงเล็บ “สมัครประกวดวงดนตรีที่บ้านโป่งกลาง”

(3) เมื่อพ้นกำหนดเวลาการรับสมัคร หากหลักฐานการสมัครของวงดนตรีพื้นบ้าน
โปงลางวงใดไม่ครบถ้วน ถือว่าเป็นการแสดงเจตนาสละสิทธิ์การเข้าประกวด

อนึ่ง วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่ได้รับรางวัลชนะเลิศและรองชนะเลิศอันดับหนึ่ง
จะต้องให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมกรณีที่กรมพลศึกษาร้องขอ

ประกาศ ณ วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ.

2559

นายกิตติพงษ์ โพธิมุ

อธิบดีกรมพลศึกษา

ระเบียบกรมพลศึกษา

ว่าด้วยการประกวดดนตรีพื้นบ้านวงโปงลาง พ.ศ. 2561

เพื่อเป็นการส่งเสริมภูมิปัญญานันทนาการด้านดนตรีโปงลางให้แพร่หลาย รวมทั้งให้เด็กให้
เด็กและเยาวชนได้แสดงทักษะฝีมือทางด้านดนตรี และการละเล่นพื้นบ้านโปงลาง และรู้จักใช้เวลาว่าง
ในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการจนเป็นวิถีชีวิต

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ
แผ่นดิน พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กรมพลศึกษา จึงกำหนดระเบียบไว้ดังนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมพลศึกษา ว่าด้วยการประกวดดนตรีพื้นบ้านวง
โปงลาง พ.ศ.2561

ข้อ 2. ระเบียบนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 .ในระเบียบนี้ “ดนตรีพื้นบ้านโปงลาง” ประกอบด้วยเครื่องดนตรี นักดนตรี นักร้อง
นางเกราะ นางไห และผู้แสดงประกอบ โดยมีเครื่องดนตรีเป็นหลัก ประกอบด้วย เครื่องให้ทำนอง
และจังหวะ ดังนี้ โปงลาง พิณ แคน โหวด พิณเบส กลองหาง กลองตุ้ม ส่วนเครื่องดนตรีอื่นๆ สามา
ถนำมาใช้ประกอบได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ต้องเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานเท่านั้น

ข้อ 4. ให้อธิบดีกรมพลศึกษาเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

หมวด 1

บททั่วไป

ข้อ 5. ประเภทของการประกวดดนตรีที่บ้านโป่งกลางมีดังนี้

- (1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 13 ปี
- (2) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 19 ปี
- (3) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี

ข้อ 6. จำนวนผู้เข้าร่วมประกวดในแต่ละประเภท ไม่เกิน 35 คน ประกอบด้วยนักดนตรี นักร้อง นางโหนงเกราะ นักแสดงประกอบเป็นต้น

เวลาที่ใช้ในการประกวด วงละไม่น้อยกว่า 30 นาที แต่ไม่เกิน 40 นาที รวมเวลาในการตั้งเครื่องดนตรีด้วย โดยเริ่มจับเวลาที่ใช้ทั้งหมดเมื่อสิ้นสุดคำกล่าวเชิญจากพิธีกร และเริ่มจับเวลาการแสดงเมื่อผู้แทนวงให้สัญญาณพร้อมทำการแสดง หากใช้เวลาไม่ถึงหรือเกินกำหนดดังกล่าว จะหักคะแนนนาทีละ 1 คะแนน ทั้งนี้ เศษของวินาที ให้คิดเป็น 1 นาที

ข้อ 7. เพลงและการแสดงที่ใช้ในการประกวด

- (1) เพลงเปิดวง
- (2) การบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีและลายเพลง กำหนดดังต่อไปนี้

(2.1) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 13 ปี มีดังนี้

- (ก) โหวด
- (ข) พิณ
- (ค) แคน
- (ง) โป่งกลาง
- (จ) ปี่ภูไท

(2.2) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 19 ปี และประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี มีดังนี้

- (ก) โหวด
- (ข) พิณ
- (ค) แคน
- (ง) โป่งกลาง
- (จ) ซออีสาน

(2.3) ลายเพลงในประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 13 ปี ให้เป็นไปตามที่กรมพลศึกษา ประกาศกำหนด

ลายเพลงในประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 19 ปี และไม่เกิน 25 ปี ผู้บรรเลงสามารถเลือก ลายได้อย่างอิสระ เพื่อแสดงถึงความสุดยอดในการบรรเลงของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น โดยจะพิจารณา การให้คะแนนจากสิ่งเหล่านี้ เช่นความโดดเด่นของลาย เนื้อหาของลาย ฝีมือและความสามารถของผู้ บรรเลง เทคนิคและรูปแบบในการนำเสนอ เป็นต้น หากมีการแสดงประกอบก็จะพิจารณาให้คะแนน ด้วย

ทั้งนี้ ขณะบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรี สามารถผสมผสานเครื่องดนตรีพื้นบ้านอื่นได้ตามความ เหมาะสม

(3) การแสดงประกอบการบรรเลงดนตรีพื้นบ้านวงโปงลางที่แสดงถึงวิถีชีวิตท้องถิ่นอีสาน จำนวน 1 ชุด

(4) การแสดงดนตรีและการขับร้อง ลำ ในทำนองประเภทต่าง ๆตามความสามารถและความ ถนัด ที่มีเนื้อร้องเทิดพระเกียรติฯ โดยให้ใช้ทำนองสำหรับการขับร้อง อย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้

(4.1) ประเภทหมอลำ เช่น ลำทางสั้น ลำทางยาว ลำเต้ย ลำเดิน ลำเพลิน ลำแพน ลำพวน ลำภูไท ลำตั้งหวาย ลำสีทันดร ลำคอนสวรรค์ ลำสาระวัน ลำไทเลย เป็นต้น

(4.2) ประเภทขับหรือสวด เช่น แהל ลำนำ สรภัญญะ เป็นต้น

(4.3) ประเภทเพลงของแต่ละท้องถิ่น เช่น กล่อมลูก กันตรึม อาโย เจริญตรุด เพลงโคราช เป็นต้น

(5) การแสดงดนตรีพื้นบ้านวงโปงลาง ที่มีเนื้อร้องเทิดพระเกียรติฯและที่แสดงถึงวิถีชีวิต ท้องถิ่นอีสาน ให้จัดทำเป็นเอกสารดังนี้

(5.1) อธิบายที่มาและแรงบันดาลใจในการคิดประดิษฐ์การแสดง เช่น เพลงร้อง เนื้อร้อง ทำนองลายบรรเลงทำพ็อน การแปรแถว การแต่งกาย เป็นต้น

(5.2) ชื่อเจ้าของผลงาน ผู้ประพันธ์คำร้อง ผู้ประพันธ์ลาย ผู้เรียบเรียง ผู้ออกแบบทำพ็อน ผู้ออกแบบการแต่งกาย ผู้ฝึกซ้อม และผู้กำกับการแสดง

(6) รุ่นอายุไม่เกิน 13 ปีและรุ่นอายุไม่เกิน 19 ปี ให้ขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสาน หรือลูกทุ่งหมอลำ จำนวน 1 เพลง โดยมีสิทธิเลือกเพลงด้วยตนเอง

รุ่นอายุไม่เกิน 25 ปีให้ขับร้องเพลงลูกทุ่งอีสานหรือลูกทุ่งหมอลำ จำนวน 1 เพลง โดยต้อง ประพันธ์และเรียบเรียงคำร้องทำนองขึ้นมาใหม่

หมวด 2

คณะกรรมการ

ข้อ 8. ในการประกวดดนตรีพื้นบ้านวงโปงลาง ให้มีคณะกรรมการ 3 คณะ ดังนี้

- (1) คณะกรรมการอำนวยการประกวด
- (2) คณะกรรมการจัดการประกวด
- (3) คณะกรรมการตัดสินการประกวด

คณะกรรมการทั้ง 3 คณะนี้ แต่งตั้งโดยอธิบดีกรมพลศึกษาและปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจนกว่าการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการประกวดในปีนั้นจะเสร็จสิ้น

ข้อ 9. คณะกรรมการอำนวยการประกวดมีหน้าที่ดังนี้

- (1) เสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการจัดการประกวด
- (2) ปฏิบัติการอื่นใดเกี่ยวกับการอำนวยการจัดการประกวดดนตรีพื้นบ้านวงโปงลางที่กรมพลศึกษามอบหมาย

ข้อ 10. คณะกรรมการจัดการประกวดมีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการประกวดดนตรีพื้นบ้านวงโปงลางให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์รวมทั้งการดำเนินงานดังต่อไปนี้

- (1) รายงานความคืบหน้าการจัดประกวดดนตรีพื้นบ้านวงโปงลางให้คณะกรรมการอำนวยการประกวดทราบ
- (2) กำหนดแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินการจัดการประกวดดนตรีพื้นบ้านวงโปงลางให้สอดคล้องกับข้อกำหนดในระเบียบนี้
- (3) กำกับดูแล การจัดการประกวดให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินการ
- (4) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการตามที่มอบหมาย

ข้อ 11. คณะกรรมการตัดสินการประกวด ให้แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีและการแสดงพื้นบ้านจากองค์กร หรือสถาบันต่างๆจำนวนไม่เกิน 15 คน โดยมีหน้าที่ดังนี้

- (1) กำหนดเกณฑ์การตัดสินและดำเนินการตัดสินอย่างเป็นธรรม และตัดสินของคณะกรรมการให้ถือว่าเป็นที่สุด
- (2) ชี้แจงขั้นตอนการประกวด ให้ความกระจ่าง ให้ข้อเสนอแนะ แลให้ความรู้แก่ผู้เข้าร่วมการประกวด

หมวดที่ 3

คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมประกวด

ข้อ 12. คุณสมบัติของผู้เข้าประกวด มีดังนี้

(1) ประเภทรุ่นอายุ

(ก) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 13 ปี มีอายุไม่เกิน 13 ปี โดยให้นับจนถึงวันที่ 31 ธันวาคมของปีที่สมัครเข้าประกวด

(ข) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 19 ปี มีอายุไม่เกิน 19 ปี โดยให้นับจนถึงวันที่ 31 ธันวาคมของปีที่สมัครเข้าประกวด

(ค) ประเภทรุ่นอายุไม่เกิน 25 ปี มีอายุไม่เกิน 25 ปี โดยให้นับจนถึงวันที่ 31 ธันวาคมของปีที่สมัครเข้าประกวด

(2) กรณีผู้เข้าร่วมประกวดวงโตเข้าร่วมประกวดในนามของสถานศึกษา ผู้เข้าร่วมประกวดทุกคนภายในวงนั้นต้องสังกัดสถานศึกษาเดียวกัน

หมวด 4

หลักฐานการสมัคร

ข้อ 13. วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่สมัครเข้าร่วมการประกวดต้องยื่นใบสมัครตามแบบฟอร์มที่กรมพลศึกษากำหนด พร้อมเอกสารดังนี้

(1) กรณีสังกัดสถานศึกษาเดียวกันทั้งวง ต้องมีหนังสือรับรองผู้เข้าประกวดทุกคนจากสถานศึกษา กรณีไม่ได้สังกัดสถานศึกษา ให้ผู้ควบคุมวงออกหนังสือรับรองผู้เข้าร่วมการประกวดทุกคน

(2) บัญชีรายชื่อผู้เข้าประกวดโดยระบุชื่อ-สกุล พร้อมภาพถ่ายขนาด 1 นิ้วหน้าตรงไม่สวมหมวก ไม่สวมแว่นตากันแดด ถ่ายไว้ไม่เกิน 3 เดือน

(3) สำเนาบัตรประชาชนหรือเอกสารที่ทางราชการออกให้ซึ่งแสดงรายละเอียดและรูปถ่ายชัดเจน พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง

(4) แผ่น DVD บันทึกภาพและเสียงการแสดงสดตามประกาศที่กรมพลศึกษากำหนด โดยมีภาพและเสียงคมชัด และเป็นการแสดงที่บันทึกภาพและเสียงขึ้นมาใหม่เท่านั้น จำนวน 2 แผ่น

(5) เอกสารประกอบซึ่งอธิบายการแสดงเทิดพระเกียรติฯ และการแสดงวิถีชีวิตท้องถิ่น
อีสานจำนวน 6 ชุด

(6) ใบมอบอำนาจ

ทั้งนี้ วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่จะเข้าประกวดต้องจัดทำใบสมัครและเอกสารประกอบการ
สมัครจำนวน 2 ชุด พร้อมประทับตราสถาบันการศึกษาลงลายมือชื่อผู้อำนวยการศึกษากำกับ หรือใน
กรณีที่ไม่ได้สังกัดสถานศึกษา ให้ลงลายมือชื่อผู้ควบคุมวงกำกับ โดยให้ยื่นใบสมัครเข้าประกวดตาม
ประกาศของกรมพลศึกษา จำนวน 1 ชุดนำมาแสดงต่อเจ้าหน้าที่เพื่อรายงานตัวในวันประกวดรอบ
ชิงชนะเลิศจำนวน 1 ชุด

ข้อ 14 ผู้เข้าร่วมประกวด มีสิทธิ์เข้าร่วมประกวดได้เพียงประเภทเดียวเท่านั้น

หมวด 5

เกณฑ์การตัดสิน

ข้อ 15. คณะกรรมการตัดสินพิจารณาตัดสินจากองค์ประกอบต่างๆ ต่อไปนี้

(1) ความไพเราะ ถูกต้อง แนวการบรรเลง กลวิธีการบรรเลง ความกลมกลืน และความ
ต่อเนื่อง ในการบรรเลง รวม 50 คะแนน

(2) การร้องตามจังหวะเสียงดนตรี กลวิธีการขับร้อง ร้องถูกต้องตามอักขรวิธี สีลาการขับร้อง
รวม 20 คะแนน

(3) สีลาท่ารำ กระบวนท่ารำ จังหวะ ความพร้อมเพรียง ความสวยงามของเครื่องแต่งกาย
ความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงประกอบบทเพลง รวม 30 คะแนน

ทั้งนี้ การตัดสินของคณะกรรมการตัดสิน ให้ถือเป็นที่สุด

หมวด 6

รางวัลการประกวด

ข้อ 16 รางวัลในการประกวดทั้ง 3 ประเภท มีดังนี้

(1) รางวัลชนะเลิศ ได้รับถ้วยรางวัลและทุนส่งเสริม

(2) รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ได้รับถ้วยรางวัลและทุนส่งเสริม

(3) รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 ได้รับถ้วยรางวัลและทุนส่งเสริม

ข้อ 19 การประกวดดนตรีพื้นบ้านวงโปงลางผู้เข้าประกวดต้องแต่งกายชุดพื้นบ้านและเครื่องประดับท้องถิ่นอีสาน

ข้อ 20 การประกวดดนตรีพื้นบ้านวงโปงลาง คณะกรรมการจัดการประกวดได้จัดเตรียมเครื่องเสียง ตู้แอมป์ และไมโครโฟน

กรณีการจัดวางเครื่องดนตรี วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่เข้าประกวดต้องจัดวางเครื่องดนตรีตามจุดที่กำหนด

ข้อ 21 วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่รอบชิงชนะเลิศ จะได้รับการสนับสนุนค่าพาหนะในการเดินทาง

ข้อ 22 หากวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่เข้าร่วมประกวดกระทำการใด อันขัดและฝ่าฝืนข้อกำหนด

ในระเบียบนี้ อันเป็นเหตุให้ผู้เข้าร่วมประกวดอื่นเกิดสิทธิในการประท้วง ให้ยื่นคำประท้วงเป็นลายลักษณ์อักษรที่ลงลายมือชื่อผู้อำนวยการสถาบันศึกษาหรือในกรณีที่ไม่ได้สังกัดสถานศึกษาให้ลงลายมือชื่อของผู้ควบคุมวงยื่นต่อคณะกรรมการการจัดประกวดภายใน 30 นาทีหลังจากการประกวดเสร็จสิ้นของวงสุดท้ายของการประกวดในแต่ละประเภท โดยให้คณะกรรมการจัดการประกวดตรวจสอบคำประท้วง หากพบว่าคำประท้วงนั้นมีมูล ให้สรุปข้อมูลรายละเอียดเสนอต่อคณะกรรมการจัดประกวดและคณะกรรมการตัดสินพิจารณาต่อไป

กรณีที่คณะกรรมการจัดการประกวดตรวจพบว่ามีกระทำความผิดระเบียบการประกวดตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ ให้ถือว่าการตัดสินเป็นโมฆะเฉพาะวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่กระทำการฝ่าฝืนเท่านั้นและให้ส่งรางวัลพร้อมเงินทุนส่งเสริมที่ได้รับเป็นเงินรางวัลค้ำจุนกรมพลศึกษา

ข้อ 23 กรมพลศึกษาขอสงวนสิทธิ์ ในการเลื่อนการประกวดดนตรีพื้นบ้านวงโปงลาง หากมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่น เพื่อประโยชน์ของทางราชการ โดยผู้เข้าร่วมประกวด ไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายใดๆทั้งนั้น

หากการเลื่อนการประกวดเป็นเหตุให้สมาชิกวงดนตรีโปงลางที่เข้าร่วมประกวดขาดคุณสมบัติ ให้ถือเอาคุณสมบัติในการสมัครครั้งแรกเป็นเกณฑ์โดยอนุโลม

ข้อ 25 เมื่อพ้นกำหนดเวลาการรับสมัคร หากหลักฐานการสมัครของวงดนตรีพื้นบ้านโปงลางวงใดไม่ครบถ้วน ถือว่าเป็นการแสดงเจตนา สละสิทธิการเข้าประกวด

วงดนตรีพื้นบ้านโปงลางที่ได้รับรางวัลชนะเลิศและรองชนะเลิศอันดับหนึ่ง จะต้องให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมกรณีที่กรมพลศึกษาร้องขอ

ประกาศ ณ วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2561

(นายปัญญา หาญลำยวง)

อธิบดีกรมพลศึกษา

ภาคผนวก ค

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

บุคลากรกรม

- เจริญชัย ชนไฟโรจน์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). บุคลากร สมไสย (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 464 หมู่ที่ 16 ตำบลรอบเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2564.
- ฉวีวรรณ พลธรรม (ผู้ให้สัมภาษณ์). บุคลากร สมไสย (ผู้สัมภาษณ์), ที่โรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคม ตำบลหนองโก อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2564
- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี (ผู้ให้สัมภาษณ์). บุคลากร สมไสย (ผู้สัมภาษณ์), ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น อำเภอ เมือง จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2563.
- ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). บุคลากร สมไสย (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 32 หมู่ 2 ตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2563.
- ทินกร อัดตไพบุลย์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). บุคลากร สมไสย (ผู้สัมภาษณ์), ณ บ้านเลขที่ 23 ซอย 8 ถนนแจ้งสนิท ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2563.
- ทูลทองใจ ชั่งรัมย์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). บุคลากร สมไสย (ผู้สัมภาษณ์) ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา อำเภอเมือง จ.หวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2564.
- ธงชัย คำโสภา (ผู้ให้สัมภาษณ์). บุคลากร สมไสย (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 49 หมู่ 5 ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2563.
- พรสวรรค์ พรดอนก่อ (ผู้ให้สัมภาษณ์). บุคลากร สมไสย (ผู้สัมภาษณ์), ณ บ้านเลขที่ 294 หมู่ 4 ตำบล เตาไห อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2563.
- วรศักดิ์ วรยศ (ผู้ให้สัมภาษณ์). บุคลากร สมไสย (ผู้สัมภาษณ์), ที่สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2564.
- วิญญู ฝิวรัตน์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). บุคลากร สมไสย (ผู้สัมภาษณ์), ที่โรงเรียนชนบทศึกษา อำเภอชนบท จังหวัด ขอนแก่น เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2564.
- โสโชค สุนันทาด (ผู้ให้สัมภาษณ์). บุคลากร สมไสย (ผู้สัมภาษณ์), สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2563 .
- หิรัญ จักรเสน (ผู้ให้สัมภาษณ์). บุคลากร สมไสย (ผู้สัมภาษณ์), ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2563.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายบุลากร สมไสย
วันเกิด	วันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2529
สถานที่เกิด	อำเภอ บ้านไผ่ จังหวัด ขอนแก่น
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 150 ม. 4 ต.โนนพะยอม อ.ชนบท จ.ขอนแก่น รหัสไปรษณีย์ 40180
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	อาจารย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2547 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2552 ปริญญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (ศป.บ.) สาขาวิชา ดุริยางคศิลป์(พื้นบ้าน) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2557 ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (ศป.ม.) สาขาวิชา ดุริยางคศิลป์ (ดนตรีพื้นบ้านปฏิบัติขั้นสูง) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ.2564 ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ (ดนตรีวิทยา) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม